OMNIBVS OMNIA

VSVS ET EXERCITATIO DEMONSTRATIONIS

Auctore Melchiore de la Cerda Societatis IESV

Hispali eloquentiae professore.

ADMIRABILE NOMEN IN VNIVERSA TERRA

IHS

VSVS ET EXERCITATIO.

DEMONSTRATIONIS

& ejusdē variae, multiplicisque formae imago, suis exercitationibus, & integris orationibus, oculis subiecta lectoris, & eloquentiae professoribus, & divini verbi concionatoribus nimium vtilis, ac valde necessaria.

AVCTORE MELCHIORE de la Cerda Societatis IESV, Hispali eloquentiae professore.

AD EXCELLENTISSIMUM Dominum Ioannem de la Cerda, Medinae Caeli. D.C.

CVM PRIVILEGIO.

HISPALI.

Excudebat Rodericus Cabrera.

Anno. 1598.

Summa del Privilegio.

Dio Privilegio el Rey nuestro Señor al P. Melchior de la Cerda de la Compañia de IESVS, para q̃ por espacio de diez años pueda imprimir, y vender el libro, que se intitula Vsus & exercitatio Demõstrationis, y que ninguno otro sin su licẽcia pueda imprimir, o venderlo, so pena de perder la impresion, que hiziere, con los moldes y aparejos della, y mas incurrir en pena de cinquenta mil maravedis. Dada en. S. Lorenço veynte y vn dias del mes de Agosto de mil y quinientos y novẽta y siete años. Ante el secretario don Luys de Salazar.

Tassa.

Esta tassado este libro que se intitula Vsus & Exercitatio Demonstrationis, por los Señores del Consejo a tres maravedis el pliego.

Errata.

P. 2. post rerum adde copiis. p. 271. l. 13. leg. absit. P. 60. l. 12. leg. multitudine chirothecarum. P. 240. leg. confertissimos plenissimosque. P. 342. leg. bonorum copiis. P. 312. leg politissimae gentis. P. 377, l. ult. l. quae. P. 492. l. credibile sit? cum interrog. P. 536. l. 27. l. pedes non caput. P. 283. leg. emersos

FRANCISCUS de Quesada Provincialis Societatis IESU in provincia Baetica, potestate ad id mihi facta a Reverendo admodum Patre Claudio Aquaviva Praeposito nostro Generali facultatem concedo, ut Liber Demonstrationis a P. Melchiore dela Cerda nostrae Societatis compositus, & ab eloquentiæ professoribus doctissimis diligenter perlectus, & approbatus typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, sigilloque nostro munitas dedimus Hispali die 4. mensis Iunii. Anno. 1597.

Franciscus de Quesada.

APPROBATIO PRIMA.

EX commissione Regii Senatus legi, qua potui, diligentia opus hoc eloquentissimi patris Melchioris dela Cerda, Sacerdotis Professi Societatis IESV, eloquentiæ professoris, quod inscribitur, *Vsus & Exercitatio Demonstrationis:* in quo nihil deprehēdi fidei adversū, imo pias, eruditas, admirabiles exercitationes Christianae Reip, maximū proculdubio emolumentū allaturas. Madriti in nostro monasterio sanctissimae Trinitatis pridie Calendas Augusti. Anno millesimo, quingentesimo, nonagesimo septimo.

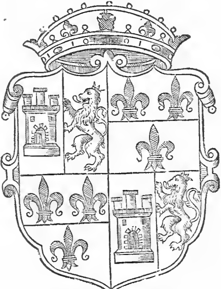
Frater Luisius a Calatajud.
Magister & Minister.

ALTERA APPROBATIO.

QVanvis ubi aliquod opus alumnorum Societatis IESV, Regii Consilii mandato censendum suscipio, nomine tantum Societatis IESV inspecto ab eo munere obeundo revocor, & auctoribus fasces submittens laborum illos meorum censores exopto: at vero ne datam mihi provinciam negligere videar Melchioris Cerdae, Sacerdotis Societatis IESV Professi, pietate & eloquentia viri præstantis usum & exercitationem Demonstrationis, & ejusdem multiplicis formae imaginem suis exercitationibus, & integris orationibus ad Ciceronis formam expressam animo nequaquam peregrinanti perlegi. Quæ omnia non modo cum Catholica fide cōsentiunt verū etiam, (nec sane Societatis amore decipior) iis utilissima sunt. qui in eloquentia Romana progressus maximos facere cōcupiscūt. Dat. Cōpluti idib⁹ Februarii anno a partu Virginis 1597

Magister Gaspar Guerau in Complutensi Schola Doctor Eloquentiae.

D·IOAN·DE LA CER-DA MEDINAE CAELI. D. C.

CLARISSIMO POTENTISSIMOQVE DOMINO IOANNI DE LA CERDA, DVCI MEDINAE CAELI PRAECELLENTISSIMO,

MELCHIOR DE LA Cerda S. & P. J. precatur.

QVod erat appetendum maxime, Dux excellẽtissime, & quod unum ad splendorẽ Demõstrationis nostrae, dignitatemque retinẽdam maxime pertinebat, id non casu aliquo, sed dono ac munere divino datũ, atque oblatũ nobis ex tot Heroibus, & Principibus Hispaniarũ potentissimis delecto te secũdi hujusce voluminis maximo celsissimoque Mecoenate videtur. Nam cũ inveteraverit usitata cõsuetudo librorũ scriptoribus honorifica, doctissimorũque hominũ vigiliis, & lucubrationi

tionibus necessaria, quae saeculorum omnium memoria cofirmata permāsit ad aetatem usque nostram conservandis, liberandisque ab iniquitate temporum libris idoneos, & aptos admodum, qui in honore, & gloria maxima sint, praepotentes Dominos praeparatione multa, longaque provisione quaerēdi: post Hispaniarum Principis Philippi Tertii patrocinium ad Apparatus honorem excusi susceptum, neque clariorem profecto, neque tanto Principi propinquiorem ad aliquam Demonstrationis operi conciliādam auctoritatem magis optandum, praecellentissimo, potentissimoque Duce Medinae Caeli, nobis abhinc tot dies multum prospicientibus, lōgeque providētibus, & rem ipsam divinae Majestati saepe commēdantibus, divinitus oblata fortuna praebere potuisset quenquam. Nam in hoc ipso foetu Demonstrationis non inferioris Apparatus volumine cum deligendus esset is, qui claritate nominis, & splendore generis ad illum, qui Rex Hispaniarum futurus brevi sit, propius accederet, Dux ille a me ad libri patrociniū adoptatus est Mecoenas inclytus, qui cunctorum suffragiis, & exspectatione deligendus esset: qui cō servaret dignitate sua libri auctoritatem, & hominum in praefationes statim oculos, & mentē inji-

injiciẽtium,& eas adeo suis manibus versantĩã cõmuni exspectationi satisfaceret. Delegi enim Mecoenatem,in quo recognoscere oẽs Regiam majorum sobolem, intueri excelsa Regum Castella,videre terrificos Hispaniarum Leones, caelestia de beatorum sedibus delapsa Gallorũ Lilia, atque haec omnia stemmata Regalia,non a lateribus,quasi in Regum familiam vi obtrusa, nullis aliis privatarum permista familiarum insignibus, sed a Regum Hispaniarum stirpe stirpitus,& primitus procreatae sobolis, Reges longo ordine ac serie a primis Hispaniae cunabulis, jam inde ab Vvisigotthorum regnis vetustissimis florentissimisque feliciter gloriosequé deferentis,Regia plane claritate semper, & ubique splendentia praedicare posint, & ob eã causam te filium Principum maximorum, decus Regum Hispaniarum,lumen & ornamentum Gallorum Regum sublime, celsissimumque. Quae si magna sunt,si plane excelsa,si vim habẽt maximam ad percipiendos fructus ex libris optatos, ac necessarios,illa,quae virtutem tuã praedicant, cum splendore Regio,ditionisque amplissimae dominatu conjuncta,quantopere valere debent ad tuam dignitatem appetendam nostrae Demonstrationis augendae,decorandaeque causa?

Quid

Quid cum tibi tantum se debere fateatur nostra Societas tuis maximis & innumerabilibus obstricta beneficiis, quantum propter magnitudinem tuorum in nos meritorum commemorandā quotidie praedicat, neque praedicare desinet ulla saeculorum memoria? Qui tāto in nos amore propensus ferri visus es, ut quoquo gentium contendas, Societatis I E S V alumnos tecum velles deferre, cum eis esse, cum eisdē colloqui, tuorum consiliorum participes facere, & quod caput est, ipsis animi tui salutem committere? Quid si patria, si nomen, si debita observantia cō sideretur? Vincula sunt ista, quae corporibus, & animis injiciuntur: quibus solvi sine summa perfidia nemo potest. In libri inscriptionem oculos cōjice, & quantum onus observantiae mihi imposueris, intelliges. neque de patria tacere possum. Est autem patria oppidum Cifontanum, nō procul a Medinensi tuo conditum, illustrissimi Comitis ditioni subjectum, dioeceseos Saguntinae claritate non ignotum, sed clarum magis tē perie caeli, salubritate aeris, agrorum fertilitate, camporum spatiis frugiferis, vineis, hortis, fontium gelidis perennitatibus, ubertate tanta omnis generis fructuum, & amoenitatum jucunditate, ut non Capuam, non Campaniam desideres

res: Paradiſum omnibus bonorũ copiis,& amoenitatibus quibuſcunque redundantẽ te diceres intueri. Quo Põtifices Sagũtini ſalutis conſervãdae, aurae captãdae,& amoenitatis tantae perfruẽdae cauſa contẽdere ſolẽt ab ineunte vere. Ab ipſis enim aedibus de feneſtris prolatis capitibus,nõ proſpicere ſolũ tantam tãque multiplicẽ ubertatẽ,copiãque redundantẽ,ſed manibus pruna,ceraſa,poma, reliquosque fructus incolae & habitatores Cifontani percipere nimium hilares atque laeti valent. Hic nobiles familiae non deſiderantur,Humanitas & cultus civilis, ac prope aulicorum ritus, & elegantia perſpicitur propter Comitum illuſtriſsimorum tanti oppidi palatium celebre ſedem ſuam & domicilium a primis acceptae ditionis ampliſsimo dominatu nunquam hic non habentium. Hic pietas & religio coluntur cum templis, & coenobiis aliis, tũ una virginũ aede ſacra,unde virgines a teneris annis moribus integerrimis, & ſanctitate maxima altae ſemper educũtur in matrimoniũ collocãdae filiae nobiliũ virorũ pecuniis maximis ad ſtat⁹ hujuſce collocationẽ adjutae.hoc in oppido noſtri parentes orti,quicũque ſint,ſe multũ Medinae Caeli Ducibus praecellẽtiſsimis debere fatẽtur,& fatebuntur in perpetuũ.Sed quid plura?viſa eſt noſtrae Societatis ſchola beneficii,quo

hyeme praeterita, tui adventus splendore nostra gymnasia illustrasti, magnitudine devincta, prorsus ingratitudinis accusare, si tui proxime, & secundum Hispaniarum Principem rationẽ non haberem. Quid? quod Collegium beato Ermenegildo sacrum Regis hujusce celsissimi nepotes, posterosque clarissimos, teipsum stirpẽ ac sobolem Vvisigotthorum vetustissimam, ac Regum nostrorum florem maximum, a Recaredo Rege, fratre tanti Regis ortum ac procreatũ justissime verissimeque quaerit? Quare quod deposcimus tot aequissimis justissimisque adducti rationibus, patrocinium Cerdarum, & ob eã causam Vvisigotthorum clarissimorum potentissimorumque, urbe quasi Hispali suum defensorem agnoscente, & ipso sacro Ermenegildo ad sui Collegii honorem, & gloriam immortalem his e sedibus Hispaniae florentissimis evocante, suscipias oportet, & pro tuo non splendore solum, sed eximia virtute munificus ac liberalis, Ermenegildi sanguine dignissimus impertiaris.

APparatus Latini ſermonis primo noſtrorum operum volumine contentus, optime Lector, eo ſpectavit, ut bipartitus longe lateque patentem eloquentiae campum tantarum deſcriptionum multitudine, varietateque ſcripturis, acturiſque Latine adoleſcentibus demonſtraret. Atque haec Deſcriptio tam multiplex & varia quamquam ex diverſis argumentis petita, diſſimili fere ſemper ſchematum veſtitu ornatuque diſtincta exultaverit in Apparatus praedicti latiſſimo cāpo, tamen quod propriū eſt & peculiare Rhetoricae, fuſius & uberius deſcriptionis tractandae munus ſuis praeceptionibus, argumentis, figuris, & officio multiplici, generibuſque deſcriptionū diſſimillimis, tanta ſpecie, formaque ex auctorum, ac praecipue ex Ciceronis voluminibus accepta diſtinctum, tum rationem oſtendendae partis, quam illa ſibi vendicat in dicendo, nec in partibus aliquot ſolum, dictionis illuſtri mirandaque progreſſione, ſed in integra & continenti fere oratione, quae niſi ad hoc rhetoricae lumen revocetur, tota, neceſſe erit, exanguis

&

& enervata videatur, ad secundum Demonstrationis volumen, qua potuimus, perspicuitate revocavimus. Id autem eo consilio fecimus, ut Rhetorē, quod facit Cicero in suo Oratore, praeceptionibus imbutū nos exercitationibus institueremus & informaremus, atque adeo nō ad orationes solū elegātes & disertas, sed ad cōciones graves, & homine Christiano dignas futurum concionatorem expoliremus. Novū fuit Apparatus foras emissi genus, atque ante hoc tempus, id quod praevilegii testimonio, me minime deposcente cōfirmatum exivit, & emanavit in vulgus, ab ullo nostrorum hominum nō modo nō perfectū, sed neque tentatum quidem. Novum etiam videri debet a nobis prolatae Demōstrationis, id est Descriptionis argumētum, tot divitiis, & ornamentis eloquentiae locupletatum, & omnibus plane luminibus Ciceronis, & insignibus distinctum & illustratū. Quod si nos primum tanti operis amplitudinem praestitimus, mirū videri cuiquam nō debet, quod adjuvāte Deo potissimū his nos ab adolescētia studiis dedimus, penitusque devovimus: & quidquid legendo, aut cōmentando, vel scribēdo in eloquētiae studiis tēporis diuturnitate moliebamur, id totū ad usum semper exercitationemque nostrorum operum conferebamus. Nimirū illud erat, quod nobis

nobis neque ſcientibus, neque cogitantibus huc conatus & appetitionem, & fructus laborũ, & vigiliarum, qui inſcientibus ſciẽtiam & ſapientiã dedit loquendi mirabilem, celſiſſimus ille terrae, caelique moderator Deus conferebat. Itaque adoleſcentẽ Latinũ Apparatus volumine, praeſenti Demõſtrationis opere rhetorem inſtituere & formare volumus: quem, ut ſperamus brevi, ornatũ nimis, & perpolitũ oſtẽdere conabimur, quae agimus, & molimur indies, cum inchoata perpoliverimus, reliqui uſus & exercitationis opera in publicũ proferẽtes. Quae quo magis patent, & ad Philoſophos, & ad Medicos, & ad Iuriſperitos, & ad Theologos, & ad omnem ſtudioſorum ordinem latius pertinẽt, magis cuicunque minime malevolorũ generi probari videbũtur: & his, qui ingenio, & eloquentia plurimum potuerint, quid quã addendi, quod collibitum fuerit, id quod prae primo noſtri ingenii foetu fieri neceſſe erit, facultas non volũtate noſtra ſolum, ſed etiam obſecratione concedetur in poſterum: nobis ſpes afferetur minime dubia, quod in labore quocumque exſpectari volumus, mercedem primi conatus ab immortali Deo veram ac ſolidam accipiendi.

VSVS, ET EXERCITATIO demonſtrationis, et ejuſdem variae multiplicisque formae imago, ſuis exercitationibus, et integris orationibus, oculis ſubjecta lectoris, et eloquentiae profeſſoribus, et divini verbi concionatoribus nimium utilis, ac valde neceſſaria, Auctore patre Melchiore de la Cerda, Sacerdote Societatis IESV, et Hiſpali eloquentiae profeſſore.

Demonſtrationis Liber primus.

PRIMVM omnium, principio huiuſce ſecundi voluminis, generatim, et univerſe libet demonſtrare rhetoricae ſtudioſis, quam late deſcriptio pateat, et quemadmodum ex omnibus inſitis, et remotis argumentis petatur: poſtea totius operis decurſu ſigillatim for-

mas ostendã. Atque imprimis a causis ordiar, quod sine causa nihil fieri queat ab hominibus: et illi finem sibi rerũ agedarum proponant, ratione ducti, qua cum bruta careant, conatus, et impetus habent omni ratione vacuos. A procreanti igitur causa suscipiatur exercitatio prima. Atque si quis velit ex fabrica hujusce mũdi Opificẽ tãti operis ostẽdere, arbitror, ita describeret, quantũ imbecillitas humani ingenii consequeretur.

A CAVSIS PROCREANTIBVS, ET aliis, Deus ostenditur.

AB hac fabrica totius mundi elegantissima mentis oculos tollamus in Creatorẽ, et Opificẽ tanti operis. Consideremus divinũ quendã, et excellẽtẽ Spiritũ, summũ, praepotẽtẽque Dominũ rerũ omniũ, quae supra Lunã sunt, neq; effectorẽ solũ, sed summũ, potentissimũque: qui mũdos alios multitudine innumerabiles, pulcritudine illustriores, et omniũ rerũ magis abundãtes creare potuisset infinita suae Majestatis potẽtia, nullis neque locorũ, neque tẽporum finibus terminata, Parentẽ communem generis hominum, cui non infimi solum, atque mediocres; summi homines ortum suum referre debent acceptum: sed ipsi Principes terrarum, Reges clarissimi, Imperatores invictissimi: qui praeter humanã naturã, ab eodẽ praepotenti Deo potentiã, atque dignitatẽ acceperunt. Atque ita consideremus Deum praesidentẽ de caelorũ sedibus generi hominũ, neque universe solum, sed unicuiq; sigillatim: quẽ prae Majestate Parentem hujus universitatis cõprehẽdere mẽtes humanae non possũt, neq; cũ minima ex parte voluerint, prae sua infinitate indicare. Ille eximia pulcritudinis venustate rerũ pulcerrimarũ multitudinẽ, et varietatẽ distinxit: quibus nihil abest, omnia in sunt, atque ea in suo genere perfectissima. In cujus pulcritudinis aspectu mortaliũ oculi cõquiescũt, neq; satiãtur, cũ expleãtur incredibiliter: sed magis ac magis delectãtur, et pascũtur in magnitudinẽ tãtae pulcritudinis intuẽtes. Qui cum

di

divitias omnes,opes,et facultates largiatur, imperia deferat, detrahat ad volũtatẽ,Principes in Regno collocet,deturbet de solio,locupletissimus,et opulẽtissimus est Dominus cunctorũ Regũ hujusce saeculi,et beatorũ civiũ celsissimus potẽtissimusque,omnibus bonorũ copiis circũfluẽs: quo nihil affluẽtius,qui nullius rei eget,abũdat omnibus,et illius beneficẽtia,et largitate suppetunt nobis,quae habemus ad victũ,et ad delicias. Neque nos beneficio illius solũ alimur,sed bruta animãtia pascũtur:ipsi pisces in mari,aves in aëre sustentantur a tãta Majestate creatae. Quare fortissimũ,atque potẽtissimũ recognoscam⁹ necesse est,atque profiteamur: cujus robore ac virtute caelesti fugantur acies inimicorũ,prosternũtur copiae, reportãtur victoriae,et insignia victoriarũ: ipsa navigamus maria mortales,eadẽ trãquillãtur,et perturbãtur omnia:nihil denique est,quod non in sua manu ac potestate sitũ sit,atque collocatũ. Qui infinitate suae potẽtiae hãc omnẽ machinã architectat⁹ est,atque sine labore ullo,nullo ferro,nullis vectibus,nullis machinationib⁹,sed uno verbo atque volũtate sua. Cũ vero thesauros sapiẽtiae suae cõmunicaverit generi sapiẽtissimorũ hominũ, notitia tantarũ rerũ mẽtes altius ascẽderũt,et evolarũt per res abstrusas, et involutas,per caelestes atque divinas,et in aliquã divinae sapientiae partẽ ingressae incredibili,atque divina laetitiae voluptate perfundũtur. Cũ idem etiã sanctissimorũ hominũ vitã, mores integerrimos,et praestãtissimos,absolutionẽ omnẽ,et perfectionẽ,quomodo sacri doctores tradiderũt, viris summa sanctitate praeditis, suae bonitatis infinita magnitudine communicet, atque illos in virtutis actiones clarissimas dirigẽs,atq; provehẽs,ad tantã sanctitatis amplitudinẽ produxerit,quid erit aequum de largitore Deo,de tãtae virtutis auctore nos praedicare? Nõ illũ videmus totius esse virtutis perennem,et inexhaustum fontem,unde tot rivuli, tot fontes, tot flumina sanctorum,aquas virtutum omnium hauserint,et collegerint ad satus animorũ suorum copiose admodũ,et abundanter irrigandos? Atque cum tantum divino-

rum munerum, atque donorum datum, et impertitum fuerit mortalibus, tãtum largitum eisdem opum, atque divitiarũ, tantũ cognitionis, et scientiae, tantũ fortitudinis, et viriũ: cũ universa maria, terrarũ situs, et circũscriptio, aëris circũfusi regio, a terris tanto intervallo caelorũ altitudo distãs, quaeque illorũ finibus lõgissimis latissimisque cõtinẽtur, ab eodẽ immortali Deo creata fuerint, et effecta, partim ad usus, partim ad delectationem hominum. Nihil de divina potentia, de fortitudine, de sapientia, de virtute, caeterisque donis, ac muneribus commemoratis imminutũ, aut detractũ fuisse divinae Majestatis, nec ullo unquam tempore imminutionem fieri posse minimam certum est, sed in tanta illum gloria, in tanta bonorum omnium affluentia, in summis gaudiis atque voluptatibus divinis futurũ esse semper, atque fuisse ab infinita saeculorum omnium aeternitate suae gloriae caelestis immortalitate circunfusum. quo nihil beatius, nihil omnibus bonorum copiis abundantius cogitari possit. qui nullo principio iniens, neque fine Majestatem suam concludens, aeternus, et immortalis, infinita divinarum voluptatum abundantia divinas mentes pascit: atque idem nobis omnium, quae sunt opus, rerum copiam et abundantiam suppeditat, his abundantius, illis angustius, aliis mediocriter, atque parce: ut tãti Numinis Majestati sempiternae collibitum est, et nonnullis videt ad salutem animorum cõducere. Quare cum Deus effector mũdi, atque molitor opus effecerit, quod pulcerrimum in rerum natura intelligi possit, et quod omni ex parte absolutissimum sit, unum quidem mirandum in modum aspectabile, in quo rerum omniũ, et animantium genera continentur: ille, quẽ tantae fabricae praefecit, rector, et moderator homo, quemadmodũ bonos homines ex suis operibus, et Deum immortalẽ ex hujusce mũdi opere magnificẽtissimo potest agnoscere: quamquam infinitis partibus, cũ plus cognitionis habuerimus, notitia nostra Majestate tanti Numinis haberi debet inferior.

EX ADIVVANTI, ET CONSERVANTI urbs a Praetore gubernata.

INtueor Praetorem ſtrenuum,ac diligentem,publicae utilitatis amantem,dantem operam Reipublicae, et vias omnes,atque rationes tentantem ad conſervãdam Rempublicam:qui leges,et ſanctiones,quae prohibent,aut imperãt aliquid,ſervandas curat in civitate:et hujuſce rei cauſa ſenatum habet ſtatis diebus, et frequentem convenire ſaepius jubet. Ab illo nunquam Praetor abeſt,neque diſcedit, niſi cum tempus eſt dimittendi Senatus:et indicta poena, ſi res omniũ indiget deliberatione Senatorum, venire cogit. Ad deliberationes,quas habet domi de civitate,principes Senatus adhibet. Habet adminiſtros diligentes,et aequi,boniq; amantes, nunquam precibus,neque amicitia, neque pecuniis corruptos, integros, et incorruptos a largitionibus,et munerum corruptelis, nunquam a foro, a locis celebrioribus abſentes,ſed praeſentes,et accurrẽtes illico, ſi quid edixerit Praetor,ſi quid facto opus fuerit. Ipſi diebus,atque locis,et temporibus,quae ſuſpicioſa ſunt,et cũ aliquid tumultus propter concurſum hominum,et frequentiã timeri poteſt,vias omnes petunt, repetuntque adminiſtri ſaepiſsime ſatellitum ſtipati grege plurimorum:qui quos comprehendi neceſſarium eſt,comprehendant,et deducant in carcerẽ. Ille totam urbem perluſtrat,et in omnes partes oculos convertẽs aſpectu ſuo,faſcibus praetoriis genus hominũ cõponit,et in officio ſuo continet,tremere facit,et horrere praeſentiam ſuam venditores panis, fructuum,et aliarũ rerũ, atque mercium, dum minus opinantes opprimit, et ſi quid juſto carius vendunt,continuo poenam conſtitutã jubet illos perſolvere:et graviorem imponit,ſi quid in poſterũ cõmittant,quod ille animadverterit,vel adminiſtri ſui,vel qui libet de populo detulerit. Domos adit multorum Princ:pũ,

quorum promos, quoniam illis interdictum est poenis constitutis gravissimis carnes aedibus dominorũ appẽdere suorum: si fortasse vendentes oppresserit, nulla spectata cõprehensione, neque sui purgandi facultate cõcessa, omni ad Auditores Regios exclusa appellatione, cum venisse contra legem illos aspiciat, in jumẽtum impositos ab aedibus ipsis per vias pulsari jubet voce praeconis causam praedicantis. Ita terrorem reliquis injicit, et ab hac consuetudine promos alios abducit metu virgarũ, quas semel toleratas de tergis auferre nequibunt domini: cum praesertim illi maneant infames in perpetuum. Inde se recipit in macellum, et in lanienã, observat appendentes carnes, suae praesentiae inscios, si bonae sunt, si non infectae, si male olẽtes, si lances aequissimae. Saepe spectat, ut a lanionibus videri possit in laniena. Hos vendentes, illos jugulantes arietes, exenterantes alios cogit officium suum facere. Ita quidẽ tabernis in ipsis fructuariis, in officinis leges, quae vẽdẽdi sunt, incorrupte integreq; servantur. Atque molendinarios ipsos non omittit, si quae sancita sunt de molendi pretio, de jumẽtis, quae habituri sunt ad farinam deportandam, referendamque praestãt: si nullos modios neque de tritico, neque de farina clam homines furãtur. In diversoriis quanti horreum, paleaeque vẽdantur, requirit: quemmadmodum cubicula comparentur, lecti strati, caeteraeque operae praestitae quoto pretio constent hospitibus: si exhauriant eos, et exinaniant, an mediocri justoq; quaestu contenti sint accipientes hospites in diversoria. Atque cum haec ille per se requirat saepissime, tũ occulte mittit homines sine virgis, sine fascibus, ne internoscantur, ut de vicinis, aut de hospitibus percontentur: cum diversoriũ plenum intueatur hospitibus, et si quod tempus sit, illud esse videt potissimum hospites spoliandi non alienum. Idẽ mittit suos administros in angiportus, in porticus publicas, in suburbia, ut vagos atque solutos, pictis foliis, aut aliis deten-

tos

ctos ludis diebus profeſtis, in carcerem comprehenſos trahant. Eidem quantae praetori, quamque maximae curae fuit ſemper, ut alvei de domibus tollerentur colluſorii: ut mulieres profligatae meretricio more viventes ejiciantur de civitatibus: ut ſuppliciis improbos afficiat, defendat ac tueatur bonos, vitia hominum atque fraudes vinculis, ignominiis, exſiliis, verberibus, morte coerceat. Manus furum abſtinet ab alienis domibus, non rapinae, non furta audiuntur, non diſsidia, non rixae, non facinora, non caedes. Vnus profecto Praetor, a ſuis adjutus adminiſtris atque hi a ſatellitibus adeo navant operam Reip. ut ſtatus civitatis conſtitutus, ac legibus temperatus in otio, ac pace conſervetur.

AB EFFICIENTIBVS CONSCIENTIAE VIS.

(?)

QVID ME ab ſtudio virtutis conaris abducere, quam unice colo, quod illa ſcrupulis omnibus, qui meum animum angebant, et ſtimulabant, liberat, et facit, ut pacato ſim, atq; quieto animo, ſive domi, ſive foris ſim, aut prandeā vel coenem, vel cum meis aequalibus colloquar, aut mecum ſolus agam, ſive cubitum eam, aut expergiſcar ſomno ſatiatus, aut ſurgam, et me in aliquot partes civitatis conferam? Quaecunque fuerint tempora, pacata, et tranquilla, turbulenta, et concitata: cum coelum ſerenum eſt, atque laetum, aut cum nebuloſum, et caliginoſum, ut noctem tenebris ſuis terrarū ſedibus obducere velle videatur: ſi tonitrus exſiſtant quaſi ruētis aetheris fragore, aut non multo audito cre-

pitu: si fulmina cecidisse dicantur, et illorum ictu, terrae tactae fuisse, percussa loca plurima, deflagrasse nonnullus homo: nihil me angunt haec, neque solicitum habent. Quid cum morbos lethales gigni, pervadere pestilentiam civitatem, et tolli de medio millia mortalium audimus? Minus ista me movēt conscium conscientiae, quae nullo peccati morsu cruciatur. Arbitror in Dei gratia me positū esse, atque si decederem hoc ipso tempore, mecum praeclare fuisse actū: qui vocarer ad caelorum sedes, et domicilia beatorum. Cum alios pallere, cum albere video, cum totis artubus, atque mēbris contremiscere, quaerere latebras ad se abdēdos, aut saltem in cubicula se recipere fugiētes lucem, celebritatemque mortalium, cōcludere fores, fenestras, rimulas infercire omnes, per quas fulgura sese inferunt, occludere linteorum, aut tabularum opposítu, aut obtrudēdo, quae sors, aut casus dederit, magis laetus sum, et hilaris: qui nihil illis commovear caeli perturbationibus, non auditione tonitrus, non fulguris ardore, non fulminis accepta strage. Me magis in publicum do, accurro in fenestras, specto aquarum vim, et tempestates gaudens ac gestiens: neque minus laete fulgura intueor, quā lucernas ardentes. Quid plura? si cadant ante oculos fulmina, tam forti sum, et constanti animo, atque eram antea, cū caelum tranquillum erat, atque serenū. Quid consciētia valeat, tunc intelligo maxime, cum alii corporibus, et animis cadāt, et ego vix apud me prae laetitia sim in tanto, tamque ingenti reliquorum terrore mortalium. Non timet animus hominis, qui est in Dei summi praepotētisque gratia. poenam ante oculos versari putant, qui suis sceleribus Numen divinum violarunt: jam in se ipsos pestilentiam invadere, jam etiam mortis interventu repētino se praeoccupatos putant, suspicere non audent homines miserandi caelum: atque exhortent strepitus, et fragores omnes. Cū vidēt fulgura, magis animis contremiscunt, et corporibus, quod in se fulmē jacturam esse Majestatem Dei metuunt: quem ab hinc tot annos

li

libidinibus,stupris,et impuritatibus carnis offenderunt. Sed quid ego commemoro pravae conscientiae morsus graviores,cum minimos strepitus muris,cum auram leniter flantẽ, cum motus foliorum in arboribus flatu ventorum minimo exsistentes exhorreant, et jam jam adesse gladium divinae Iustitiae timeant ad mucronem in viscera sceleratorum infigendum? Noctes equidem,atque totos dies eorum exeduntur animi mortis memoria mentem praeoccupante, damnatorum suppliciis versantibus in animo, poenae timore, quo afficerentur,si peccato capitali constricti decederent. Vidẽt sane,si mors illos id temporis oppresisset se deturbandos in inferorum regiones, et in omnem saeculorum aeternitatem flammarum perpetuis ardoribus conflagraturos,reliquisque poenis afficiendos: quae impiis apud inferorum sedes praeparatae sint in perpetuũ. Ita vivunt denique,ut animã vix ducere de caelo queant: nunquam enim angor conscientiae eos sinit respirare,nũquam acquiescere. Pondus Aetna gravius se sustinere arbitrantur: quod a se nullo modo valeant amovere.

PROGRESSVS VIRI DOCTI, EX efficientibus.

SEd quid miror virum hũc doctissimum tãtum excelluisse caeteris, cum ad litterarum studium plurima ei fuerint incitamento? nam ipse ab adolescentia, tam egregia fuit indole,sic a ludo abstractus, et a caeteris oblectamentis, quae mentem a litterarum studiis abducunt,et eo deflectunt, ut se perditum eant boni saepe juvenes ingeniis maximis praediti: ut ad litteras sua naturali propẽsione ferretur. Versare igitur libros, describere delecta quaeque de bonis auctoribus, multa commentari secum,plura mandare litteris, audire libenter de re litteraria disputantes, hos argumentantes, alios respondentes,et objicientes,et, vicissim diluentes; post mul-

tum tempus a libris divelli non posse, inhaerere magnam partem noctis, surgere ante diluculum duas horas, et totum se tradere studio librorum. Atque cũ multa mandaret memoriae, multa referret in codicẽ, nihil unquã legebat, quod non in memoria penitus insideret ad opportuna tempora. Parentibus tantae fuit curae conatus illius, et bonos impetus provehendi, nunquam ut magis solidum gaudium gavisi viderentur, quam cum hunc litteris dantem operã audiebant, et sic arripientem avide, ut jucunditas sua, deliciaeque fuissent librorum multa supellex, et clarissimorum, et doctissimorum auctorum, quae quotidie foras dabantur, typis excussa monimenta. Quamobrem paedagogum de scientissimis, et de optimis academiae magistris, magna mercede proposita quaesierunt, qui deduceret eum in scholas, atque domum ab scholis reduceret, nunquã ab illius latere discedens, semper cũ illo repetẽs, quae puer audierat a praeceptoribus; ne permitteret aliorum puerorum ingeniis improbis, et moribus nefariis depravari. In illo omnes cogitationes positae erant ad augendum magis puerum, et utriusque parẽtis studia conferebantur. Adjuvat pueri conatus, et industriã florentissima bonarum artium parens, et omnium disciplinarũ officina, locupletissima Complutensis Academia: qui locus opportunus litteris, et quibuscũque disciplinis percipiendis segetem uberem, et copiosam suppeditabat. Praeceptores de celeberrima orbis terrarum parente exquisiti, cum viderẽt tam bonũ adolescentem, tã egregia indole, et ingenio praeditũ, illũ incitabant, privatim, atque publice, tribuendo plus tẽporis hujus progressionibus: atque illũ inflammabant ipsis in gymnasiis, in media scholasticorũ corona, ut in coepto litterarũ itinere pergeret. Cũ spem, quã de illo habebãt omnes, alere sua doctrina praeceptores omni modo studerẽt, ille studio, laborib⁹, vigiliis auxit, atque adeo postea publicis artiũ, et sacrae theologiae disputationibus superavit. Itaq; cũ magnã spem attulisset suarũ progressionũ universae academiae

miae, vigilare nõ desinebat, multũq; desudare, nullũ ut otiosum, ac tranquillũ spiritum doceret. Media de nocte praelectiones auditae, cũ scholasticus esset, et argumentũ in classe ponendũ, et passim oblatae difficultates, et involucra quaestionũ excitabant, et ad operã litteris dandã de lecto surgere. nihil hyemis asperitatẽ, nihil caloris molestias curãtẽ cõpellebant. Cum tamẽ accessissent tẽpora examinis, atque licentiae lauream cõsequendi, cũ magistri, cũ doctoris honorem adipiscendi praestitutus terminus, cõplectens animo suo habitã opinionẽ, spem excitatã concursum ad audiendũ illum respõdentẽ de rebus arduis atque difficillimis, et in hoc munere necessitatẽ impositã condiscipulos superandi, cũ honos ageretur, cum gloria maxima, cũ spes reliquae vitae penderet, ex his certaminibus, ex honorũ gradu in publicis renunciationibus consequuto, an illum quieto potuisse existimatis animo consistere? somnum capere jucundissimum? cum scholasticis commorari suis in conventiculis? usitatos a praelectionibus contulisse sermones hominẽ avidũ honoris, appetentem primae laureae, et ad illam tanta corporis, et animi contentione properantem? Erant alii stimuli nõ mediocres, alia profecto adolescenti calcaria non leviora, quibus processus faciebat magis, quam curru quadrigarum vectus. Illa fuerunt mater spectatissima foemina, sorores aliquot ornatissimae, et jam maturae viro, quae biennio ante patrẽ mortuũ spe fratris istius reliqua solum pendebant, et in illum ascensurum ad honores maximos, ad florentem fortunam intuebantur: ut eas omni reliquo destitutas auxilio partim in matrimonium collocaret, partim in coenobium monialium cooptandas curaret. Idque ut sperarẽt, faciebat patruus Cõsiliarius Regius, qui gratia plurimũ apud Regiam Majestatem, et apud Principes regni, non auctoritate minore valens, de nepotis ingenio, de litteris, de exspectatione docens spem magis injectam cũctorum animis adauxerat. Quod si ad hoc litterarum studium virtutem adjungimus, et aviti-

is omnibus abstractum, cunctis virtutibus deditum, virtutis custodem, exemplar honestatis, lumen integritatis cunctis academiae tātae scholasticis elucens, singulis hebdomadis expiantem conscientiam, accedētem ad sacram synaxim cōtemplamur, quis acriores stimulos, et calcaria sibi unquā de scholasticorum numero maximo ad litterarū cursum cōficiendū subdita fuisse numerabit?

A FORMA, VIRTVTIS DIGNITAS.

Virtus a veteribus lectissima fingebatur, et ornatissima foemina, forma ac figura spectatissima, Solis splendore clarior, naturali rubore, nullo fuco, neque pigmentis aspersa commentitiis, dignitate oris, et honestate singulari, talari palla, multis distincta gemmis. Illa vero sedebat in solio, Regali Majestate visenda, diadema gerens in capite, multarū fulgore margaritarum illustratum, in manu sceptrū ex auro purissimo factum. Quae cum mortem infra pedes positā haberet, de genere hominum universo triumphantem, tum faciem, et oculos tollebat in caelum: quibus sublatis, et intētis acerrime, caelum ipsum, atque ipsius eximiam, et illustrem claritatem intuebatur.

EX EADEM FORMA, FACIES Cupidinis.

Discent fortasse libidinosi homines ab impuris libidinibus assensum cohibere suum: si Cupidinis formā a veteribus fictā aspexerint. Is filius impurae Veneris, impurus, et impudēs fingebatur, sertis coronatus roseis, spoliatus vestibus, ab humero pennis utroque pendentibus, et alatis etiā pedibus, obtutum oculorum taenia tegente, ne partem ullā lucis aspiceret. Huic ebrietas, sopor, otiū, luxuries praeibāt: circunsistebant rixae, simultates, odia, probra, dedecora. At-

que

que in dextra arcum ille gerebat intentum, et adductú, quē sagittis de pharetra depromtis, cum contendisset, collineans passim feriebat multitudinem innumerabilem virorum, atque mulierū, nefariis amoribus deflagrantem, atque ut ex superioribus aspexistis, apertam corporum, et animorū perniciem cum suarum spoliatione fortunarum, cū multo probro et dedecore sibi ipsis passim asciscentem.

A MATERIA, FENESTRAE SPECULARES.

HAe fenestrae speculares sunt, ex fulgentissimis factae vitreis speculis, atque pellucentibus: ut in aversis, adversisque speculis formae videatur, et appareant effictae, atque Zonulis plumbeis rectis, atque transversis laboratae praebentibus fenestrarum speciem parvularum, in ferreis singulae insertae clathris, aut orbibus. Pictae sunt, et politae multis venustis imaginibus, opere vario laboratis ornatae.

AB EADEM MATERIA, PALATIVM.

PAlatium istud quadratum, non minus materia sua, quam forma speciosum est. Parietes ex vivo lapide facti sunt, atque transitus, per quem ad illud ingredimur, ex lateribus Malacitanis. Idem parietes opere tectorio laborati, emblematibus multis, et incisuris ex ebore, atque Iaspide pretioso: atque pars media parietum pavimento propinquior tessellis nitet vario opere factis, atque nitentibus clarissime. Pavimētum totum est ex lapide politissimo, non minore distinctum varietate tessellarum: tectū ex incorrupta cedro, et auro totum obductum, trabibus ab uno in alterum parietem projectis, et deauratis longitudine, latitudineque Zonarum mirabili: proceres vero trabium ex ordine suo, quibus tectū sustentatur, variis colorum aspersi pigmentis: et medii sunt

auri splendore collucentes. Atque nequid deesset ex omni fere materia pretiosa ad istius palatii ornatum, tegulae bitumine vario oblitae distinguebantur: tubi vero in utroque tecti cornu ex ferro, ac plumbo facti vim, et multitudinem aquarum hyemali tempore, cum plurimae aquae exstitissent, praecipitem deijciebat in impluvium: quae doliis fictilibus excipiebantur utrique canali suppositis ad aquam pluviam, et per aliquot anni tempora continendam: et quotiescunque eam Domini bibere voluissent, in promtuario conservandam.

EX FINE .M. ANTONII AD Caesarem concio.

QVo Marce Antoni C. Caesare occiso tua verba? quo seditiosa temere cócitata cócio? quo prolata populo, cruentata vestis spectabat? quid agebas? quid moliebaris? nisi ut Remp. oppressam Caesaris dominatu, et Brutorum virtute, tyrannidis imperio liberatam inservitutem iterum redigeres? Cum mortem lamentabaris, et affectus movebas miserabiles, cum ostendebas vestem sanguine stillantem, non id agebas, ut populus dominũ tui similem, impurum, et latronem hominem, praedari solitũ in Rep. vellet, ac deposceret, et cogeret patriae liberatores partim exire e civitate, partim se dare in tenebras, partim occupare Capitolium, partim in exsiliũ proficisci, patria carentes sua, ea orbatos civitate, a qua jugum servile dejecerant? non id visus es agere, ut cogeres fugere multitudinem ad arma, arripere lapides, glebas jacere, quae sibi tela venirent in manus, projicere in patriae defensores, usque eo persequi, quo ad illi, foribus oppilatis, multorum impetum retardassent? Quoniam vero Bruti in Capitolium se receperunt, non crudelitas, et nefaria dominandi libido tuae orationi nervos, viresque conferebat, ut armati Capitolium obsiderét? ut admoverent scalas? ut arcem scanderét? ut captos ad morte Brutos

tos traherent? aut illorum se contaminarent internecione, qui servitutem a patria depulerant? Cum cadaver Caesaris vulneribus, et caeli volucribus, vel ut melius dicam, canibus lacerandum, discerpendumque deberet exponi, non eo se conferebat oratio, ut in Campo Martio pyram multitudo exstrueret in altitudinem infinitam? ut sterneret lectum intra aedem factam contentum? ut proponeret imaginem Veneris? ut suspenderet trophaea? ut Aquilam Argenteã in celsiorem locum efferret? sacra faceret, et tribueret omnes divinos honores patriae tyranno detestabili? nóeo conjecisti multitudinem, ut bustum homines audaces, sceleratique facerent, qui insepultam sepulturam prius effecerant, et erexerant columnam patriae eversori detestandam? clamabat, (dicebas) sanguis, vindictamque de teterrimis percussoribus efflagitabat. Quid volebas, nisi ut serviret magis patria? et tibi uni, quae domina gentiũ erat, ancillaretur? tuas expleret nefarias libidines? neque se tam fortes praestarẽt filii sui, quã invictos praebuerunt, cum Superbos illi Reges, per vim, et crudelitatem dominantes, suis non modo Regiis aedibus, arce sede Regum celsissima, sed Regio dominatu fortiter depulerunt?

EX EODEM FINE, SACRIFICIVM rei divinae tractandum.

SI sacerdotes in sacrificio rei divinae memoria complecterentur, quae Mater Ecclesia vult: quod praecepit Assertor humani generis, cũ coenam cum suis sociis, et comitibus concelebraret, et eisdem escam largiretur Corporis sui sanctissimi, quos voluit recordari vitã illius sanctissimã, laborum maximorum tolerãtiam, cruciatus Passionis acerbissimos, atque adeo mortis indignitatem, Crucis acerbitatem, quam multi aliter, atque faciunt, facerent rem divinã?

quanta demiſsione, quantaque religione accederet ad aram? Illi lacrymas prae ſenſu maximo tenere non potuiſſent, et praeſentes ſacro afficerentur eodē ſenſu, quo ſacerdotes affectos viderent: neque ſe componerent ſolum ad modeſtiā et ad ſacrificium ſumma attentione audiēdum, ſed in eaſdē, quas ſacerdotes fundunt, lacrymas adducerentur auditores. Non profecto, quod incuria multorū accidit quotidie presbyterorum, evenire videremus, ut cum multi interſint ſacro, corporibus magis, quam animis videantur adeſſe. Nō idem ipſi ſacrum breve ſemper appeterent, breve ſacrum depoſcerent, illas adirent eccleſias, ubi brevius vident fieri rem divinam: quodque ſacrum amplius ſemihora non durat, ſemi horam vero raro explet, longiſsimum non putarent. Nō ipſi annum commoratum fuiſſe presbyterum jactitarent, neque dictitaret iſti homines hunc ſe ſacerdotē in animo conditum habituros fuiſſe, ſimul et ſatis cognitum, ut fugiant prodeuntem ad ſacrificandum, neque illius ſacro unquā interſint. Hunc igitur finem mente defixum ſacerdos habeat, ut memoria virgarum, recordatione ſpinarum, et reliquorū Chriſti Ieſu cruciatuum fructus capiat tanto ſacrificio digniſsimos. Atque in illum ſpectet, quo cum loquetur, quem de caelorum ſedibus verbis ipſius conſecrationis trahet in haec terrarum ſola: quē ſuis indigniſsimis tenebit manibus, quem ſpectabit oculis fidei, quem hoſpitio accipiet, et in animi ſui domicilio collocabit: qui Deus eſt Opifex, et Architectus hujus, quam aſpicimus, pulcerrimae magnificentiſſimaeq; fabricae caelorum. In hūc cū ſacerdos aſpiciat, et ſe abjiciet, ac proſternet ad tantam Domini Majeſtatem, in vermiculi morem ſe contrahet, animo colliget, et quantum in ſe erit, indignitatem ſuam anguſtabit, contrahetque, anguſtatā videns, et coarctatam exiguis Hoſtiae finibus Celſitatē ſempiterni Numinis infinitam: quam neque caelorū, neque terrarum ſpatiis longiſsimis, latiſsimiſque contineri poſſe ſcimus.

DE

DE FINE BONI SACERDOTIS, in faciendo sacro.

EQuidem cum facientem sacrum bonum aliquem, atque perfectum sacerdotẽ aspicio, atque ritus, et caerimonias sacri accurate servantem, clare distinctēque legentem, non deglutientem verba, non properantem, non accelerantem, tanta cum modestia, summa cũ religione, omni statu, utriusque genu flexione, conversione oris ad populum, omni motu corporis sacerdotis dignitati consentaneo, et sacrificii, quod facit, celsitate dignissimo, credo ego spectare virũ perfectum in Deum immortalem, in tãti Domini Maiestatem, in sacrificii celsitatẽ, in Christi Iesu cruciatus acerbissimos, in verbera, in spinas, atque denique in mortem pro genere hominum toleratam. Quae cernens animo prospicit plane id, quod videt, qua religione sit aequum, et oporteat fieri rẽ divinam.

EFFECTA VIRTVTIS.

QVae clariora signa dari possunt, et argumenta quaeri certiora virtutis ad suam praestantiam, et amplitudinem commendandam, quam propriũ istud esse virtutis, et id suis cõparatũ assidua constantique exercitatione cultoribus, ut, quã multis modis, et rationibus à Deo provisum esset iustis, ignorare nemo queat? Quanvis equidem Deus universe consulat hominum generi, praecipuam tamẽ habet bonorum curam, quos in suis oculis, in suo ore fert, in magnis habet deliciis, cũ eis se oblectat, robore divino munit, fert auxilium in periculis, malis eminẽtibus eripit, actiones illorum dirigit, et confert ad animorum salutem, vitam ad multos annos perducit, propagat genus, et familiam illustriorem reddit indies, afficit gratia Spiritus caelestis, et par-

ticipes facit quodammodo naturae divinae, idest, bonitatis, sanctimoniae, integritatis, et praestantiae caelorũ, qua exsuit homo humilitatem, et indignitatem ab Adami stirpe tractã et acceptam, atque participat sanctimoniam, et nobilitatem divinam spoliatione sui ipsius honorificentissimam Christi Iesu personam suscipiens. Hanc consequuntur dona, ac munera Spiritus ejusdem caelestis, cultus pretiosissimus divinarum virtutum, claritas splendoris aeterni: id est enim hominem indui vestibus immortalitatis, ornari caput ejusdẽ diademate fulgenti, collum torque circundari speciosissimo. Quid quod facilem hominẽ reddit ad omnes virtutis actiones, et munia suscipienda, ut queat pedibus calcare Daemonem, non horrere paratas insidias, et ut intelligat verba, facta, cogitationes gratas ac perjucundas esse Deo immortali: cernit ille filium se Dei dici, et haberi jure adoptionis, atque ob eam causam haeredẽ regni caelorum esse, in Sanctorum ordinem ascribi, et post excessum vitae illum jus habere adeũdi caelestẽ haereditatẽ. Ne tantũ autẽ boni desinat adipisci, videt plane ad omnẽ virtutis actionẽ indies effici se magis promtum, et habilem, planum magis, et expeditum iter fieri caelorum, jugum facile toleratu, suaviusque virtutis, mẽtem illustrari divinorum clariore luce radiorum, inflammari accendique voluntatem, memoriam rerum innumerabilium in animo comprehensarum contineri, ne se effundant, et animum, volũtatemque perturbent, arbitrium excitari liberum ad bene agendum, cogitandumque, appetitus omnes cogi ad parendum obtemperandumque rationi, ac ne perturbationes depravatae appetitu carnis incitatae violenter invadant arcem animi, deque suo statu hominẽ virtutis cultorem dejiciãt, quasi custodes occludere turbulentis hisce, et temerariis affectionibus aditum omnem virtuti contrariis, et infestis. Itaque cernimus ab excursionibus honoris, demissione, ab appetitu carnis, castitate, ab ingluvie ventris, temperãtia protegi defendique mortales, atque gratiae hospi-

pitio magnifico, et liberali Deum immortalem exceptum in animo sedē habere, ut gubernatorē, Ducē, parētē, Regē praesidentem divino cū imperio, et majestate caelesti. Iam vero quanta est sapientiae magnitudo? quanta lucis divinae claritas, quae castis, et integris mentibus notitia rerum accedente caelestiū oboritur; ut arcana Fidei recōdita, et abstrusa magis explorata habeant, et illorū pulcritudinē, et cōvenientiā admirabiliter rationi, naturaeque congruentē intelligant? Inde consiliū est illis plenū prudentiae, quo saepe indiget mortales, neque ex re, neque ex tēpore facile capi potest: quo abundant sancti homines in dubiis rebus ad tollendā dubitationē. Ab his errores erepti, opiniones pravae depulsae, nullae relictae dubitationes, evulsi scrupuli, tenebrae disjectae, perspecta veritas, lux allata, omnis modus cognoscēdi veri repertus est, et adhibitus. Iā vero suavitates animorū, divini motus, jucunditates, voluptatesque perceptae maximae, caelestesque, quibus dies noctesque cum suis in precibus, in commentationibus usitatis perfunduntur, cū eo usque omnē accipiant consolationē spiritus, ut perferre vix posse videātur, neque eas dari sibi abundantius saepe optent prae magnitudine dulcedinis, et suavitatis infinitae, quae cū demulcet sensus omnes, delinit animos, adhibet voluptates solidas, et abstrahit ab humanis, ad caelestia omnino cōvertit, quot quātaeque sunt? Minima harum jucunditatum particula puncto hausta tēporis omnibus saeculi voluptatibus praestat. Quāta etiam quies est, et pax animorum? tranquillitas, et jucunditas consciētiae? atque in mediis caeli perturbationibus, in crebro tonitru, atque fulgure, in jactu fulminū horrifico, in pestilētia saeviente crudelissime, in strage, interituque mortaliū maximo bonos animis quietis, atque pacatis esse, et nihil eorū, quae homines horrere videntur, metuere, quantā habet laudem, et admirationem? Quanta bonis spes est in caelorū ascēdēdi regiones, et in perpetuū post istius vitae excessū, vita immortalis Dei aspectu perfruēdi? tātū spei habēt ad

gaudia beatorum, quantum acceperunt de divina misericordia, deque singulari suo in virtutem amore testimoniũ. Quemadmodum quoque illorum preces in tribunali celsissimo sempiternae Majestatis exaudiuntur, et ad illorũ voluntaté expediuntur postulationes, qui postulatis indies respondét, eventus tacentibus nobis testantur. Horum precibus conservamur omnes, non opprimimur propter flagitia nostra a Majestate divina, res nostrae secundos exitus habent, diram a capitibus nostris pestem avertimus. Atque illi sunt nostri status, nostrae fortunae primũ semper, atque commune perfugium. Atque cum adversa bonis eveniunt, cum naufragia fortunarum, jactura honoris, orbitas filiorum, parentũ, probra, et ignominiae ab improbis illatae, quanto robore, atque magnitudine animorum perferuntur? quam non libentibus solum, sed laetantibus animis perferunt, et graviores contumelias injuriasque quascunque perpeti concupiscunt? Id téporis se in filiorum numero delectorũ habitos a Deo ducũt, et sui memoriam praeclaram tantum Dominum habere putant, et singularem, cum illos in hos conjicit fluctus, atque tempestates: ut quemadmodum igne aurum, et adeundis periculis famuli in Deum egregie fidelis fortitudo spectetur. Ac nequis putet in aliam vitã solum spectare beneficia, quae Deus immortalis in bonos viros cótulit, agri istorum quãto uberiores fructus ferunt? quam secunda vehuntur saepius fortuna eorundem res? quemadmodum illorum precibus fertilitas agrorum, ubertas frugum, et annui reliqui fructus referri debent accepti, litterarum sacrarum monimenta testantur. Illis non opinantibus, neque sentientibus amplificatur patrimonium, et augétur opes, atque fortunae maximae. Quid tandem ad bonorum felicitatem restat, nisi ut in mortis angustiis, imminente profectione sua, non minus parati sint de vita decedere, quã cum aliquo proficiscuntur homines hujusce saeculi, ubi melius sibi sit, atque felicius, ad honores capiundos, et ad habendos magistratus honorificos.

Lae-

Laeti ſunt nuntio moriendi dato,tanquam magno quodam, mirandoque bono. Id temporis Caelites, quorũ in vita ſtudioſi fuerunt, Angelum Cuſtodé, Virginem Mariam,quam a pueritia pie ſanćteque coluerunt,adfuturam ſibi ſperant,et patrocinio ſuo defenſuram apud Filium manſuetiſsimum,atque Chriſtum Ieſum aeterno Patri non merita ſolum adminiſtri ſui,ſed plagas toto corpore ſplendentes oſtéſurum eſſe, ad hominis iſtius animum in caelorum ſedes evehendũ, inque beatorum militum coetus gloria immortali perfruentes referẽdum. Hae praerogativae ſunt,et immunitates vitae,ſanćtitatis,virtutum,quibus de bonorum dignitate ſatis inter omnes conſtare cernimus:ut ad illam,ſi tantorum volumus participes eſſe bonorum,dignitatem, celſitatéque clariſsimam enitamur,atque contendamus.

EFFECTA LITTERATI HOMINIS.

MAgno ſatis indicio ſunt fructus litterarum, cũ videamus tanto ſuffragatorũ numero delatam huic homini fuiſſe cathedram.Cum antea primum ille in publicis renuntiationibus locum obtinuiſſet,atque magno audiri concurſu ſcholaſticorũ, inauditaque multitudine ſuum magis, quam aliorum gymnaſia compleri,exſpećtari tempus ingrediẽdi ab ſcholaſticis duas horas ante videamus:dum quiſque praeire contendit ad locum occupãdum, omnes conſtrićtos compreſſoſque conſidere,tantum doćtorem praelegentem, et explicantem ſacra myſteria audire libẽter, et ex illius ore pendentes,ſummum eſſe ſilentium,ſummam attentioné,omnes corporibus,et animis intentis nullũ praetermittere verbum,omnia excipere,in papyraceos referre codices, jaćtari tota academia,et omniũ maxime celebrari ſcripta tanti doćtoris,laudari a viris doćtiſsimis,praeferri caeteris,quae ſunt de ſimili materia praelećta publicis in gymnaſiis, dićtataq; de ſuggeſtis,magni emi,efferri foras in alias academias,eſtia-

gitata a viris doctissimis, atque magna mercede scriptores haberi in academia, qui celeriter describant, quae fuerit interpretatus tantus iste doctor, et ad illos mittant, ubicunque locorũ fient, egregie, fideliterque transcripta, probe sciamus. Quae cũ ita sint, nullũ neque de recentioribus, neque de antiquis patribus cum tanto doctore contẽdere, atque ita omnibus fama illum ac nominis celebritate praestare, satis haec argumento esse debent.

A SIMILITVDINE, ANIMVS, TEMplum est Spiritus Sancti.

LOquar cum animo, quem tẽplum Sancti Spiritus Paulus appellat. Quod ut melius intelligatis, templũ est mihi describendum pulcerrimum, et magnificentissimum: cujus parietes auro multo convestiti sunt, et illud multis undique circundatum sacellis, in quorum maximo sacrariũ est Assertoris Iesu, auri splendore clarissimum, atque lampades accensae dies noctesque sacellum ipsum illustrant. In hoc tẽplo conciones habentur, sacra fiunt, preces diuinae concinũtur, denique Majestas colitur sempiterni Dei: quo de cum agimus, in quo cum sumus, cũ observãtia summa, cũ summa religione loqui debemus, et in illo caste, integreque versari, nihil aliud nisi de Deo agentes, et Numen tantum colentes, et suspicientes: in quo sermones habere saeculi, res quidem in usus humanos conferre scelus est, et sacrilegium omni supplicio vindicandum. Ad istius similitudinem templi fingere debet homo suum animum, et sanctissime religiosissimeque formare: qui sit illustri gratiae pulcritudine ornatus, multis virtutum ornamentis praeditus: in quo virtutes omnes sedem, et domicilium suum habeant, neque excludantur unquam vitiorum agminibus aditum obstruentibus: Deus vero maxime praesentia sui Numinis decoret, splendore claritatis a tanta Majestate profecto Sole clarius il-

lustret. Nullae rerum humanarum voces, nulli strepitus, neque tumultus saeculi ipsis in animi penetralibus audiantur. Abeant vitia, secedāt libidines, excedat Daemon cum suis ad inferos satellitibus: nihil hic homo audeat, nihil moliatur unquam contra Majestatem sempiterni Numinis. Non aures Sirenum cantibus, non oculis inanitati saeculi, non os sermonibus impuris, non denique partem ullam corporis, neque animi rebus a Dei voluntate abhorrentibus praebebit. Sive solus ille sit, sive cum aliis agat, Deum mente complectatur, honestatem cogitet, hanc loquatur, somniet, appetat, exerceat virtutes, mortes mille patiatur potius, quam suum derelinquat, deseratque Creatorem. Cum aliquot agat negotia, cum rei familiaris occupationibus distineatur, in mediis actionibus, in ipsis semper negotiis Deum cogitet, ac loquatur. Cum aliquo mentem avocaverit, ad amores, et delicias suas Christum Iesum confestim redeat: neque quidquam sit homini jucundius, quam in ore, in animo Deum gerere: corpus enim, et animum, utrunque, totumque, Deus efflagitat: neque minimum vult impertiri cuiquam homini, vel rerum generi. Sic equidem cum ab ineptiis, et deliciis affuerit homo, totumque se Deo corpore, et animo dederit, verum templum Paulo testante Majestatis aeternae, dici debet, et haberi.

A SIMILITVDINE, VANA HVIVSCE saeculi fallaxque species.

PVELLAE delectantur pupulis, quas virgines Veneri quondam cum ex infantia excesserant, consecrabant: quae quamquam habeant speciem, et venustatem aliquam formatae in habitum, atque formam puellarum ex secturis mul-

tis fericis,quae nulli fuissent usui,neque utilitati:quam verò ridiculae sint, et pueriles, nemo nonsanae mentis intelligit. Si quis in tabernas institorias contendens,et secum multum pecuniarum deferens has uxori suae, filiabus jam nubilibus emisset,reversus autem domum clamaret de impluvio ; illae cum accurrerent statim,et suspensis, et intentis corporibus, et animis exspectarent inaures aliquot, muraenulas aureas, alia decora,et ornaméta corporis,pater pupulas protulisset, et valde pulcras,valde venustas diceret : quae nam filiarum non insanire patrem arbitraretur, qui pecunias in pupulas ridiculas, et inanes contulisset, et quibus deludere puellas magis,quam nubiles jam virgines delectare posset? ideo ne illae dicerent,in forum contendisti pater?ideo tantum pecuniarum detulisti tecū in nundinas, ut haec nūdinareris, quae nemo unquā nisi insanus, et excors nundinatus esset? Quae nam fallax,et frauduléta mulier,quae te patrem nostrum, et tantum hominem in fraudem induxit?Ita quidem saepe sunt non minores hujusce saeculi fraudes, et fallaciae,atque machinationes Daemonis nō minus obscurae,quibus nos ille tā quam pueros nullius judicii,neque mentis integrae, ludicris rebus,et vanis,jocans,ludensq; infatuare nō desinit, et quasi pupulis puellas,uno pomo pueros,rubro pileo Aethiopes inescare:ne veram,et solidam virtutis effigiem, lumina caelestis gloriae,caelestes,et immortales Sāctorum opes appetentes,ad sedes,et divina Beatorum civium domicilia omni cū festinatione contendamus. Vt alia praetereamus,ipse Mūdus aurum,quod natura sua magni pretii, et aestimationis est, et eximii splendoris claritate collucens, in nummis factis, intorque pretiosissimo,in diademate Regum,et Imperatorum clarissimo demonstrat,et objicit oculis visendum, ut accurrant,et advolent inanī specie capti mortales. Quid Venus? mulieres multo fuco,multisque pigmētis aspersas,serico nitentes ornatu,fulgenti oneratas auro,suis blanditiis,et leno-

ci-

tiniis alliciétes ad carnis impuritates opponit: quid autem insit mali, quid veneni mortiferi, tegumento foris apparentis fucati splendoris occulit. Dissipant hae homines miseros, ac perdunt, et miserandum in modum detrudũt ad inferos. Cũ minime considerent, quidquid infra Lunam fuerit, quod ad Deum animos non extulerit, quanvis insigni simulationis specie tectum, totum id, quod insanissimorum hominum judicio maximum videatur, futile quidem esse, atque id perniciosum animis: cũ non conferatur ad praestãtiam, et magnitudinem bonorum caelestium.

A SIMILITVDINE, DE CONCIONAtoribus, ne statim in homines invehantur.

OPtimi quidem parentes, qui magnum laborẽ capiunt ob filios suos, ubi sciũt eos scelerosos esse ac perditos, qui colludant, qui scortẽtur, qui corrupti jam, et depravati seipsos, aliosque adolescentes perditum eant, primũ lenitate conantur corrigere: atque ita sensim, ac leniter illis verba faciunt. Equidem si quae mihi dicta sunt, vera scirem, magnum in vos exemplum statuerem, primum compedibus vinctos in obscurum, et remotissimum aedium angulum includerem, ne multos dies foras exiretis: quid dies dico, menses multos, et annos profecto, ut in tenebris, et caligine summa, nullam lucem aspiceretis, neque radios Solis minimos, per rimulas se se inferentes: prius tamen dederem vos spoliatos vestibus mãcipiis ad lassitudinem usque verberibus caedendos. Vos tam immania flagitia, tam turpia, detestãdaque facinora? filios ex me natos, meis vos moribus, et disciplina institutos ea fecisse, quae neque dissoluti ac perditi, nullo nomine, infimo genere, nullo honore fecissent. vel propter infamiam, et sermones hominum? Id profecto cum fuit ad me delatum in animum inducere non potui: quid ut habeam

modo fidem cum vos negetis, cum testemini me patrem, et matrem vestram, omnem a vobis culpam abesse. Quod si resciverim, si quidquã veri repererim, aut vos affines supplicio, qui culpae non esse dicitis, atque adeo iuratis, proculdubio feretis poenas. Id quisquam in hac civitate suscepit, nisi turpis, et infamis homo, atque dedecorare volés genus, et familiam suam? Quid optime natus, et institutus? Non est nisi oblitorum sanguinis, et parentum, ex quibus nati fuerint, qui sic se otio, desidiaeque dederint, ut oderint virtutem, et suos praeceptores, scholam frequentare nolint: ubi libros audiût, pestem nominari putent. Credo igitur vos esse, qui culpa nõ vacetis solum, sed extra omnem sitis suspicionem. Date igitur operam, si me vultis eum esse, quem videtis, Patrẽ: si mei cupitis dici filii, et haberi, matre nobilissima, et matrona splendidissima nati: ut non modo nõ malefici, sed neque cuiquã suspiciosi possitis esse. Hactenus pater ad filios. Qui verba patris audierunt, et bonorum, et virtutis amantium, et opinionem, et famam apud patrem tenere volût, aut quia certo sciunt non ita leni futurum patrem in posterum animo, nisi suum illi fecerint officium, resipiscût illico, et alios mores, aliam vitam instituunt. Ita quidem oportet aliquãdo cócionatores divini verbi facere, ne distringant gladium illico, et virus objurgationis evomant in viros honoratos, et principes civitatis, sed se districturos esse clament, et objurgaturos acerrime, suis appellaturos nominibus, si scirent certo, quod sibi dictum est, de pernoctationibus, de ludis diurnis, nocturnisque, de nutibus, et significationibus, cum innuunt, cum quid significant in Ecclesia audientibus sacrũ mulieribus magno cum detrimento, et offensione virorum, et mulierum: quae vident illos aperte, tam alieno, tã plane nunquã in sacrũ, in loci religionem, in Deum, qui praesens est, et adest in altaris Hostia, intento animo. Nam si Deus emtores, et venditores columbarum ejecit, et exclusit de templo, ne post admonitionem publicam verbo de suggestu deter-

rebit,et se nominaturũ esse minabitur nisi nutibus,et significationibus,aut colloquiis abstinuerint?Is profecto qui nominatur, graviter posset offendi. monitionibus aures patefaciens ad se redire solet aliquando, et ultro veniens, ad pedes concionatoris abjectus cum multis lacrymis veniã delictorum postulans,fidem astringens suam, se nihil in posterum indignum tãti religione loci, et praesentia divini Numinis, quod inest, et cõtinetur in Sacrario,commissurum esse,quin paratum se esse, quam imponere poenam concionator voluerit,non suscipere solum, sed perferre libenter, et quidem inspectante populo,quo magis de sua pravitate constet hominibus, et ipsi concionatori de hominis vitam in melius commutandi voluntate promtissima. Sic suspirat, sic lacrymatur, tanto cum dolore, ut concionatorem adducat in fletum.

A DISSIMILITVDINE, VIRTVS BOnorum ostenditur.

QVam dissimiles sepulchorum videntur homines esse probi,virtutis,et justitiae cultores?Cum sepulchra sint ex marmore facta politissimo,aut ex alabastro, nive candidiore, extrinsecus ad speciem pulcerrima,quae virorum,qui jacent in sepulchris abditi, simulachris, et imaginibus ornantur. Quae venustatem habent eximiam, et illustrem aspectum propter insignia, quibus decorantur, Ducum, Principum, aut sacrorum Ecclesiae Praefectorum, qui in hujusmodi sepulchra illati fuerunt. Si Duces fuerint,quia galea caput istorum superstitum in bello, os, et barba bucula teguntur, corpus thorace ferreo, vel lorica lata, et insigni, squamis, et annulis suis referta obducitur, quam pectoralia antecedunt, et consequuntur ocreae ferreae ad indumenta pedum: atque gladium a sinistra habent, a dextra sicam in sepulcris tecti simulatis, et fictis ex marmo-

re muniti ſunt armis. Si Pontifex eſt homo vita functus, coronatus tiara, cum baculo Paſtorali, reliquoque ornatu Pôtificio ſpectatur illuſtri ſpecie formaque viſendus. Si deniq́ue Rex, aut Imperator, majore cū majeſtate viſitur ſepulchrum, et Regio ſplendore collucet illuſtratum. Atque cum haec ſint ad magnificentiam ſepulchrorum ampliſsimam: tū latera variis picturis, et omnibus politiſsimis ornantur. Cúque is foris appareat, et omnium oculis viſatur ſplendor illuſtris: pro Deūm immortale. Quam intus eſt deforme, quā foedum, et horridum, quam pleniſsimum ſordium, araneorum, foetidae ac putidae carnis, quam exeſt vermiculorū ſcaturientium multitudo. Quod ſi poſt annos aliquot, quoniam cadaver in ſepulchrum illatū eſt, caro abſumta fuit, et exeſa penitus, nihil praeter oſſa reperies exarmata prorſus, atque cranium nudatū, atque deforme. Huc ſcarabaei, huc vermiculi, huc lacertae plurimae, colubri non raro ingétes, murium vis plurima ſe recipit, et abſcōdit. Quid magis diſsimile bonorum hominum, et virtutis, et honeſtatis amantiū, quos extrinſecus nullos dices, infimos potius, et cōtemtos ad oculorum aſpectum, prae demiſsione ſua, prae veſtitus humilitate, prae rerum humanarum inopia, prae nuntio ſaeculi voluptatibus, et ejuſdem inaniſsimis honoribus jam pridem remiſſo? Hi vix verbū loquuntur, cedunt loco cuicunque hominū generi, in remotis aedium angulis ſe condunt, non in hominum oculis, et luce verſari volunt. Quod datur, accipiunt ad veſtitum corporis, humile ſemper, et contemtum indumentum, officia libenter faciunt demiſsionis, non cōqueruntur de injuriis, et paſsim indigniſsima probra ſubeunt, et maxima dedecora: atque ſic ab improborum hominum genere tractantur, ac ſi lucis hujuſce claritate viderētur indigni: qui intus, id eſt ipſis in animis, quanti ſint, et quam inſignes homines, quantis virtutibus praediti, quātis divinae claritatis radiis illuſtrati, plane boni recognoſcēt: cum ea, quae ſunt in hoc ſaeculo, tanti habeāt, quanti ſemper illis fuerint,

et sunt, quae trahuntur pedibus: ut in illorum animis sedē, et domicilium virtutes collocavisse videantur. Nullam suscipit, nec habere scit bonorum animus, nisi de castitate cogitationem. Nihil appetere novit unquam, nisi quod ad laudem, et ad decus Majestatis divinae spectat, Deum immortalē rebus omnibus praeponens, atque cuicunque generi hominū, ejusdem Numinis honorādi colendique causa res omnes agens. Hos cum convenias, Deum spirare dices, et voluntatē divinā verbis, et actionibus quibuscunque susceptis: ut plane videantur ostendere, nihil esse laudabile, nihil solidum, quod a Deo absit, et in Deum nō conferatur. Normam te dicas bene vivendi, speculumque in terris, verae ac solidae reperisse sanctitatis. Quodcūque desideraveris virtutis genus, suis omnibus numeris absolutum, et expletum, ab illis accipies hominibus. Quantas etiam fraudes, et fallacias inani simulationis specie vanitas hujusce saeculi portet ad irretiēdos suis mortalium animos laqueis, optime considerantem fugiet neminem: qui in bonorum hominum genus, et oculorum, et mentis aciem intenderit.

DISSIMILITVDO DEI, ET HOMINIS.

QVantū interest inter immēsam Dei bonitatē, et hominis improbitatem summam, arbitror, ex hac descriptione colligent aliquantulum boni. Cum Deus ipse sit summa bonitas, atque ipsa virtus, et consummatae sanctitatis absolutio, tantis hominem beneficiis cumulavit, quanta nullius dicēdi facultas minima ex parte cōsequetur. Hominem Deus ad suae Majestatis effigiem, et similitudinē effingēs rectum fecit, et excelsū, et tribus donavit animi muneribus, memoriae, voluntatis, et intelligentiae, ut illa omni studio conferret ad caelorum gloriam immortalem consequendam: quasque Daemon improbus, et reliqui sectatores elatione sua sedes amiserant, ille cum consortibus immorta-

lis gloriae compleret. Et quoniam genus hominum natum ad honestatem, malo cultu, pravisque opinionibus corruptũ est, et quanvis ipse Deus saepius pulset animum, multisque motibus, quid divina Majestas velit, et desideret, ac quaerat, non significet solum, sed etiam ostendat: nosque obsurdescimus, nescio quomodo, nec ea, quae a tanto Domino admonemur, quaeque intus docemur, audire volumus, Ducem dedit, atque praeceptorem suum Christum Iesum, qui nos praeceptis, doctrinaque sua ad beatam vitam, si suarum praeceptionum itineribus ire voluissemus perduceret. Atque sacramentis munivit Ecclesiam Christus Iesus, et Fidei sanctissimae religione: quippe quae praesidio fuissent bonis ad persequendam virtutis viam, subsidio debilibus, et infirmis, qui a virtute defecerãt, ad seipsos reficiendos ex naufragio miserrimo: ut simulatque ad se rediissent, et virtutis iter repetiissent, in omni continuo honestate versarentur, et a traductione sua iter ingrederentur poenitendi, cõfessionis scilicet, lacrymarum, doloris, suarum compressionis perturbationum: inde gradum facerent illustrem, et patentem ad consilia sequenda perfectionis absolutae, qua Francisci, qua Dominici, qua sacrarum familiarum Principes, et Antesignani contenderunt. At quam alii sunt homines multi versantes in hoc saeculo, quis nõ videt, qui sentina scelerum, colluvio flagitiorum omnium, atque ipsi Daemones in humana figura latentes videntur esse, avari, libidinosi, iracũdi, edaces, violenti, desides, invidi, arrogantes, quasi ad peccandum nati, qui nomine Christiani, re Pagani videtur: qui neque videantur intelligẽtiam, neque memoriam, neque arbitrium a Deo liberum accepisse, neque ullam de Deo notionem in animis impressam habere? Sic feruntur proclives in omnia vitiorũ genera. Non illi solum ab aliis se depravari patiuntur, sed alios ipsimet contaminant, atque corrumpunt. Quos intus facit Deus animorum motus, quibus aculeis pungit, atque stimulat, prae consuetudine, et callo jam obducto peccatorum,

non

non sentiunt. Sic obduruerunt jam, ut deplorati desperatique videantur, ex beatorum exemti quasi numero, deque grege damnatorum habendi. Christum Iesum, quem speculum sanctitatis, magistrum virtutis dedit Pater aeternus intuendum, abjiciunt, neque sua norunt sacramēta, nō praecepta divinae legis, et Ecclesiae, nisi ad utraque repagula per summam perfidiam perfringenda. Quanto igitur magis a consiliis divinis abhorrent improbi homines, tanto magis a Deo dissident, atque discordant, tanta cum dissensione ac dissidio, ut Gigantum more pugnantes bellum omni scelere imbutum immortali Deo facere videantur.

AB ENVMERATIONE, INGRESSVS hominis in Ecclesiam.

INgredientibus Christianis hominibus in Ecclesiam multa quidem ante oculos versantur, quae summam animis afferant religionem, et eadem oculos, sensus omnes, corpus, et animum componere debeant, et admodestiam praeclare constituere, ne vagentur, et errent oculi; neque varias in partes facile convertantur, aut retorqueantur rei cujuscunque respiciendae, vel hominis conveniendi gratia: ut taceant, labia comprimant, neque minimum se commoveant, nullis sermonibus praebeant aures, neque rerum ullarum, nisi divinarum auditioni: denique mentes suas nullae pervagentur cogitationes a loci majestate procul alienae. Haec cultores Christianae Religionis praestare non est difficile: cum ingressi templum fuerint, et simulatque pedem intulerint speciem omnem, et formam rerum divinarum corporis oculis, et animi cernant. Quocunque enim se oculis, et animis convertant, videbunt aras, a lateribus excitatas, munditia plu-

rima,et illustri nitore splẽdentes,et in illis effigies plurimas, et imagines sanctorum,sacella non pauca imaginibus decorata heroum Christi caelestium,quorũ maxime studiosi fuerunt conditores auctoresque sacellorum,et inter alias integerrimae Virginis Mariae sine labe parentum nostrorũ cõmuni conceptae,vel natae jam,aut adeuntis in templũ oblatum puerum Simeoni bellissimum,vel nuntium accipientis a Gabriele societatis naturae divinae cum humana, quã interventu Spiritus divini in illius utero Filius Patris aeterni, copulandam ineundamque non dubitavit, aut denique sublatae in caelorum regiones tanta divinarum Mentiũ gaudenti laetantique cohorte circunfusa. Inter aras autem maxima praecipue animum excitabit amplitudine, majestateque Sacrarii,quod fulgore lampadis accẽsae collucet semper,et illustratur:in quo sedem habet summus ille caelorum Opifex,et Architect⁹,vindex nostrae libertatis Christus Iesus:atque quamquam panis tegumentis contentus,corpore tamen,et animo consistit in Hostia sanctissima, terrarũ domicilia nobiscum incolens,et nobis ipsis se totum dedens, et impertiens ad morbos animorum sanandos,et ad virtutes,et caelorum gloriam sua nobis liberalitate comparandã. Hunc Dominũ adire videbimus omnes, quotquot boni Christiani templum ingrediuntur,sese ad Sacrarium tantae Majestatis abjicere,quae sib i sũt opus ad corporũ,et animorũ salutẽ, remedia postulare,obire sacella multitudinem, maxime piũ mulierum genus,et preces ad imaginẽ hanc,et ad alias, quae propter religionem suam,et hominum studiũ singulare frequenter invisuntur, adhibere. Illa vero,quae sunt templorũ omnium communia,in illis fieri sacra, decantari preces divinas,haberi conciones usitatas,homines expiare conscientias,reliquaque munera praestari pietatis,sanctitatisque plenissima,quantam habent vim,et pondus, ut seipsos colligãt mortales,et cum pedem in templo posuerint,in sacro se putent omnes, et religioso loco consistere? quid illos agere de

deceat,et oporteat,ex téplorum aſpectu, ex illorum religione conſiderent.

AB EADEM ENVMERATIONE mercatura tractatur.

QVantum habet difficultatis, et quam plena laboris eſt mercatura,multitudo rerũ,quas praeſtare debent mercatores ad ſuam artem exercendam,facile ſatis oſtendit. Cum quaeſtuoſi ſunt,qui magnas partes habent mercatorum, ab his mutuas aſſumunt pecunias,aliis credũt, hos ſublevãt jacentes, alios decocturos aliter fide ſuſtentant, locupletãt non paucos,res illorum multis in locis verſantur. Quamob rem multa emunt,multa comportant, idem exportant merces varias,et in abundãtia ſumma. Cum Burgẽſibus, cũ Metinẽſibus cõtrahunt,cũ Flandris,et Italis viciſsim negotiãtur, in Indiam utranque onerant,mittunt multis cum mercibus,cũ oneribus procuratores ſuos,domibus ſuis verſant libros,codices evolvunt rationum ſuarũ, haec in libros referre ſuos,alia deſcribere,atque in eo laborare vehementer nunquam ceſſant,ut cognitas rationes habeant. Ob hanc cauſam librarios ſcribendi gratia debent habere domi, his demandare pecunias in libros referendas, ab his accipere rationes,ſubducere,addere,conferre,quoad cum ſumma rationum omnia conveniant,denique conficiendas curare. Hinc neceſſariũ eſt illos, exſpectare claſſem,et argẽtum,et aurum, quod ſibi deportatur, et illorũ exſpectatione pendere. Si res bene ſucceſsit in oneranda navi,mittendaque rurſus in Indiã, procedere longius ſolent,neque ſuas ſolum pecunias conferre,ſed etiam mutuas amicorum,multa emere, multa cogere: ut jam palam id agere videãtur,ut quod in Indiam mittatur, multis ex partibus augendum curent. Nihil his ſolicitius, nihil laborioſus,dum claſsis ſolvit,dum in Indiam pervenit,

dum navigat,dum exspectatur in tempus hominum opinione reversura: si commoratur in hyemale tempus, cum tempestates commoventur maximae,cum in hos,et in illos véto s potest contrarios incurrere, cum referto praedonum mari navigatur,et metus est,ne a praedonibus naves aliquot capiantur,vento reflante detentae, vel jactatae tempestate. Quid cum certior factus est mercator aliquot ex suis debitoribus decoxisse, fidem alios, atque rem coepisse deficere, et fideijussores non esse solvendo, aut si fuerint, ad conditiones,ut pars aliqua debitorum solvatur,cogere creditorem descendere,fallacias, et fraudes portare nonnullos, ducere, quoad illis collibitum fuerit,donec hominē eo deduxerunt, ut cū aperte deludere videantur, litē intendendi necessitas imponatur,et in litibus persequēdis,in exigendis nūmis tan tos sumtus fieri necesse sit;quanta sunt saepe,quae exigūtur debita. Illa vero quam plena solicitudinis sunt, atque laboris,merces omnes,atque fortunas suas fortunae varia multiplicique vicissitudine pendere,et non raro,ac insolenter, cū magis quaestuosissimi viderentur, uno ictu calamitatis acceptae rem omnem,fortunasque suas,spem maximam,et exspectationem amisisse mercatores,ut nihil illis spoliatius,nihil perditius futurum esse videatur?quoties hos, quoties in quam audivimus,et vidimus corrogatis pecuniis in carcere saepe ali necessarium fuisse,filiis quoque stipem miserabiliter vicatim cogentibus ad seipsos, suamque Matrē alendā? Atque cum in has miserias saepe mercatores incidant, mercaturae praeter modum studiosi sunt homines, obliti prorsus,aliis hominibus ars hujusmodi quam male ceciderit.

AB ADIVNCTIS, VIRTVS CHRISTI in ejiciendis de templo venditoribus,et nummulariis.

MIhi quidē apertū plane videtur virtutis divinae testimoniū dedisse Iesus Christus,illo die, cū ingressus in tem-

téplũ evertit menſas nũmulariorũ,et emtores ejecit, venditoreſque colũbarũ: cũ tantã auctoritaté habuiſſe viſus eſt, quantã timor hominũ, praeceps, et incitata fuga multorũ, et imperandi poteſtas oſtenderũt. Cũ Chriſtus igitur Ieſus videret téplũ illud eſſe cõſecratũ immortali Deo, tantis miraculis, et ſacrificiis ornatũ, reſponſis cohoneſtatũ Angelorũ, et praeſentia ſui ſempiterni Numinis celebratũ: cũque tam parvi viderentur homines improbi habere auguſtiſsimam ſacrati loci religioné, ut in illo nihilominus negotiarétur, et contraherent emendo, vendendoque, atque in aliquo foro rerum venalium, et emporio communi, quo indicto mercatu, venditum, et emtum hominũ multitudo maxima cõcurrit: cũ illi vendere, alii mercari pergerent, de pretio dando agere, licitari, paciſci, expromere pecunias, numerare, et addictam rem, quanti convenerat, inter illos accipere, concurſu, ſtrepitu, clamoribuſque percrepare téplũ, téplũ inquã, quod ſanctũ, et religioſum apud Iudaeos erat, contaminari, pollui inexpiabili ſcelere contrahentium, quid agit divino ſpiritu afflatus tãtus tãq; praepotens Dominus? Vide Dominũ arripienté flagellum cũ oris ſui divini majeſtate menſas evertere nummulariorũ, nummos diffũndere, et alio, atque alio diſsipare, venditores, et emtores inſectari flagello ſublato, et eorũ tergis atque cervicibus imminenti, neque verbis increpare ſolũ, ſed ipſis funiculis caedere, pulſare terga, omnes ſic infugam conjicere, ut diverſi, praecipiteſque ſe fugae mãdarent: qua quiſque praeire poſſet, et alterũ antevertere, omni ratione conari, neque Aſſertoré hominũ deſiſtere, donec vacuum reliquit téplũ, nuſquã ut loci quiſquã eorũ cõſiſteret: nõ denique manere auderet.

EX EISDEM ADIVNCTIS LOQVITVR, licenciatus appetens collegiũ Salmanticẽſe vetus.

AC mihi quidé collegiũ beati Bartholomaei vetus, dignitate cõditoris illuſtre, antiquitate ſua vetuſtũ, reditib^9

annuis locuples,collegarũ numero celebre,nominis celebritate cõspicuũ,et ſapiẽtia veſtra illuſtre depoſcẽti venit in mẽtẽ ab omnibus tanti habitũ fuiſſe, quantum declarat multitudo candidatorum,qui de veſtro ordine conſequendo tantopere laborant, atque cõtendunt. Atque cũ ingenio praeſtantes aliquot adoleſcentes in academia videntur excellere,ad illud contendendum aſpirant,atque nituntur: cum cõfecto litterarum curriculo per tempus,et aetatem, et ſapientiam tantum auctoritatis conſequuti fuerunt,quantum honori tantorum patrum adipiſcẽdo veſtrae ſanctiones,et decreta mandandum eſſe voluerunt. Sic hos adoleſcentes ad collegas beati Bartholomaei adhaerere, ad illorum habitum ſua conferre ſtudia,eiſdem ſtudere potiſsimùm, magis illud placere ſibi,prae caeteris appeti collegiis, atque illud unum magis opportunum ad ſuos conatus,et ſcopum ſtudiorũ cõſequendum videri. Neque hos tantos juvenes de Salmanticenſi academia praecellentes,atque cõmendatos, ſed de caeteris Hiſpaniarum partibus ad ſua ſtudia,et honorum cõtentionem licentiatos,et doctores praeſtantiores in illud cooptandi ſtudio flagrantes Salmãticam appetiiſſe,ſemperque veniſſe vidimus, et accepimus,et a patrio ſolo, et a ſuis extorres ſedibus. In ipſa vero academia quantum habent auctoritatis,quantum nominis,et ſplendoris collegae Divi Bartholomaei ad litterarios honores,ad diſputationes publicas, ad juriſperitiae,philoſophiae,ſacraeque theologiae cathedram obtinendam,cum illorum vocibus multa gymnaſia perſonent,et ad illos audiendos ex omni genere ſcholaſticorum, magnus ſtatis praelectionum horis concurſus fiat: illorum vulgo magni ſcripta habeantur, et ab omnibus avidiſsime doctiſsimis appetantur,enixeque comparentur. Cathedras autem neque numero plures,neque dignitate praeſtantiores, aliorum competitores collegiorum obtinuerunt: neque poſtea majore cum opinione cognitionis litterariae, vel auditorum admiratione conſequuti ſunt. Hinc factum eſt, ut ce-

les-

lebritate sua collegium istud ac fama nominis cōsequuti totum terrarum orbē pervaserit: et nullae sint Christianae ditionis partes, nullae celebriores ecclesiae, nullae Praefecturae clariores, nulla Consilia Regum Hispaniarum, nullus Fidei Censorum ordo, nulli honores, nulli denique magistratus, sive in Hispania, sive in Indiarum regnis disjūctissimis, quorum partem maximam collegae sancti Bartholomaei nō habuerint. Ipsae Pontificū amplissimae Praefecturae, Archiepiscoporum sedes celsissimae, vestrae semper magna ex parte fuerunt. Nullus terrarum angulus, nulla pars, neque a nobis tam disjuncta, neque tam propinqua esse reperietur: quae collegarum amplitudine tantorum, et honore non illustri decoretur. Ipsa Regis Philippi Aula, summa Cōsilia cujuscū que ordinis, atque status, ille maximus celsissimusque Regi Senatus ordo, firmamentum Hispaniarum, et regnorū Hispaniae summus praepotensque gubernator, ac dominus tantorum illustratur splendore collegarum. Quare non immerito pervagatissimus ille sermo mortaliū aures quotidie cōplevit, Bartholomaeis nullum non plenum esse terrarū angulum: quod commune, et pervulgatum proverbium ideo inveteravit, et apud omnes partes consenuit, quod ubique locorum se vetus jactet collegium, et in nulla terrarum parte collegae tanti summo cum principatu non gloriose magnificeque dominētur. Atque ita moenibus ipsis, atque adeo intra moenia Salmanticensis civitatis collegium tantū continetur, ut ubique gentium videatur esse suis alumnis, et filiis orbis gubernacula tractantibus, atque ut paucis complectar rem ipsam, amplissime, magnificentissimeque rerum omniū potiētibus.

EX ADIVNCTIS, DESCRIBITVR IN caelorum sedes sublata Virgo Maria.

CErnamus mentis oculis integerrimam, sanctissimámque Virginem Mariam in caelorum sedes gloriosissime as-

cendentem, atque propter meritorum multitudinem magnitudinemque suorum, hoc dono ac munere affectā ab immortali Deo, ut corpore efferatur, et animo sublimis in beatorū regiones celsissimas. Atque praerogativa singulari, illustri claritate conspicuam immortalitatis splendore circūfusam aspiciamus, ipsis Angelorū manibus elatā in sublime, et a terra paulatim, et cū admiratione summa, regionē aëris universam praetereuntē, et altius atq; altius ascēdētē, atque ita pedetentim, et quasi gradatim accessum ad caelorum palatia, discessum ab hac infima regione faciētem, et ab humilioribus hisce sedibus plane caelestia loca conscendentem. Hanc tantam tamque praepotētem caelorum Reginā praeter illorum divinorū spirituum florē, quibus ministris Virgo Sanctissima tanquam in lectica aurea, fulgētique eximia claritate vehebatur, multitudo comitabatur Angelorū laudem, et honorem immortalem tantae Reginae tribuentiū. Atque horum vocibus, illorū tibiis, aliorum citharis, et reliquis instrumentis suaviter, atque divinitus concinentibus, efferretur: cum usque caelum ipsum ascenderent, etiā usque infima haec terrarum sola cantus modulationesque divinae referebantur. Illa vero potentissima clarissimaque Regina opera caelestium sublata ministrorum, Luna pedes induta, et Solis amicta splendore, fulgore coronata clarissime micātium stellarum, in caelum intentis oculis Majestatem divinā in ore ferebat, et in oculis. Atque cum totum corpus radios spiraret clarissimos, a quib⁹ Solis vincebatur claritas, et Angelorū obscurabatur aspectus, quid Virgine Maria clarius? quid illustrius cogitari posset? Patent praepotenti Reginae, valvae caelorum, et sponte sua aperiunt se se summae potētissimaeque Principi. occurrit Filius Christus Iesus, agminibus stipatus beatorū civium innumerabilibus, atque suae immortalitatis splēdore claritatem Matris reddit illustriorē: et accipit magnificētissime gloriosissimeque ascēdētē modulatione caelesti universis caelorū palatiis personātibus, plausu

su,põpa,splẽdore post ingressum Filii nunquã ante diẽ illum perspecto,neque perspiciẽdo quidẽ ulla saeculorũ omnium aetate cõsequente. Abjicere se Patres sanctissimi, Vates omnes divini,tot Patriarchae,tot Reges veteris Testamenti ad Virginis sãctissimae pedes,unus omniũ laetari maxime spõsus tantae Virginis Iosephus amãtissimus sponsae caelorum gaudio,apparatuque magnificẽtissimo,omnes divinae Mẽtes mirari,obstupescere tantam in humanae mulieris natura fuisse virtutẽ,ut altius seipsis divinis Mẽtibus ascenderet,et suum in caelorũ sedibus tabernaculũ collocaret tantis gradibus cujuscũque Beatorũ militis sede sublimius,quantũ ab unoquoque solio,in sedẽ usque Iesu Christi proximã, maxima potest esse distãtia,intervallũque locorũ. Itaq; virgo celsissima vias caelorũ,plateasque omnes auro,gemmisque stratas praetervecta trãsire,coetus hos,et alios,et omnis ordinis beatorũ civiũ,a tergo relinquere,praeterire sedes, et gradus magnitudine gloriae infinitos,neque cõsistere,quoad in amplexus sanctissimae Triados,Filio inspectãte, deducenteque Parẽtẽ dignissimã, propter suarũ virtutum merita Reginae caelorũ nomine,et honore afficitur, et a sanctissima sempiternaque Triade,principatus,et dominationis aeternae potestate delata concessaque collocatur a Filio proxima sibi,diademate coronata fulgenti,in solio regali magnificentissimo, a Christo Iesu prima,ab augustissima celsissimaque Triade,cũ immortalis imperii majestate sedẽs in saeculorũ omniũ memoriã immortalitatẽque tertia. Hanc ut Reginã suspiciẽdã, summopereque venerandã,de suis sedibus intuentur omnes beatorũ civiũ ordines,coetusque gloriosissimi: nos ut Parẽtẽ nostrã,communẽ hominũ Matrẽ,perfugiũ Adami filiorũ tutissimum obsecremus precemurque,ut nos filios suos, tot Daemonis telis expositos,in tantis periculis constitutos, de suo solio respiciat,et implorantes,et efflagitãtes opem ad Filium Christũ Iesum placandum,quas potest, preces adhibeat in tantum dignitatis honorem evecta.

EX ANTECEDENTIBVS, REGVM adventus in urbem aliquam.

ADventum in urbem aliquam Principum, et Regũ hujusce saeculi clarissimorum, ex his, quae solent antecedere, jã inde ab illo tempore, cum illum venturum esse litterae, nuntiique detulerunt, perspiciamus. Vix equidem profectionem decreverunt suam, cum iter constituitur, quod facturi sunt, et distantiam locorum partiũtur dierum intervallo certo conficiundam. Numerantur populi, civitates, et oppida florentissima, quae praeterituri sunt, et ad illa dimittũtur cursores, qui mutatis ad celeritatem jumentis advolant, ut nuntient de regum accessu, et cum illis metatores, vel paulo post accedunt ad urbẽ. Hi disponere domos omnes, cõparare sedes, in quas aulici sunt accipiendi, collocandique: maxime si civitas palatium non habeat, vel arcem Regiã ad Regiam Majestatem magnificentissime recipiendam. Interea dum Rex iter facit, dum praeterit haec, et alia loca, in haec ingreditur, ab aliis exit, dum appropinquat, et ab urbe non multos dies abesse dicitur, nullus sermo, nisi de Regis adventu, de suo incivitatem ingressu, de porta, qua ingressurus est, de viis, per quas deducendus est in Regiam: deviarum ornatu, de pompa celebri, de ludis in singulos dies exhibendis, de praestitutis certaminib⁹, de honore per omnes coetus, et ordines tribuendo. Senatores, cuja magis interest ad comparationẽ ingressus Regii omnia praevidere, Praetorẽ ipsum, et suos administros dare operam videas, ne quid sit, quod nõ praecautum, atque provisum fuerit. Videas etiã sartores omnes in vestibus conficiundis ad ludos occupatos esse, pictores in simulachris, in imaginibus pingendis. Mercatoriae tabernae vix sufficere possunt sericis telis, et aureo filo: vel argenteo intertextis praebendis. Ex vicinis populis commodati deferũtur equi, ephippia, phaleraeque pretiosiores quaerun-

runtur,novae artes,nova inventa fiunt, fuisque in locis disponuntur tormenta,quae displodantur transeunte Rege viá uná,et alterá,arcus fabricatione multiplici, nullae non machinationes excitátur. Et quoniá postridie eius diei certũ est Regem in civitatem ingressurum esse, magis cómoveri cives,magis omnes ordines, atque omnes agere oppidani de vestiendis parietibus suarum aedium aulaeorum quá magnifico visendoque apparatu,atque proxima luce,cum primũ lucere coeperit, de parte domum attingente suam ornanda, de purgandis, verrendisque viis, et si vernum tempus est, herbarum,et florum varietate sternendis. Senatores frequéter convenire,Senatum habere, Consiliarii Regii ad delibe- rationes adesse,modum cogitare secum exeundi,prodeundi que obviam Regi, idem facere,et convétus habere suos portionarii, canonicique, denique sic omnes omnia expedire diligéter, ut nihil ad diem sequétem,et ad tempus, et modũ, ordinéque praestitutum deesse posit. Ipse Praetor cũ ministris obire loca,lustrare vias,nullum desistere videtur púctũ temporis lustratione,peragrationeque frequéti: quoad tempus adesset obviam prodeundi ad illum usque locum, quo per portam praestitutam ad regem excipiendum,omnes exituri fuissent.

EX EISDEM ANTECEDENTIBVS, adventus Christi IESV.

VIdeamus jam,quae compleverint adventum Assertoris Iesu,ut de suis sacris solennibusque natalitiis dicamus. Nam jam omnia videmus eventu comprobata fuisse, quae gaudium animorum,et voluntatem complere debent. Nam praedictiones Vatum divinorum,quidquid Michaeas,quidquid Isaias praedixit, votis aspicimus respondisse sanctorum Patrum, atque illam exoptatam,et expetitam pacem factam fuisse toto terrarum orbe, Augusto Caesare summum Imperii Romani tenente principatum. Nulli jam bellici tu-

 mul

multus audiebatur, non castra armorum horrisono strepitu, nō buccinarum clangore percrepabāt: nulli delectus, nullae copiae, neque pedestres, neque equestres habebantur. Non classes rebus omnibus ornatae, instructaeque maria aliquot occupabant, pacatis, sedatisque locis terrarum universis omnis strepitus militaris conticuerat, siluerant tympanorū sonit', milites accincti gladiis, armis muniti fulgētibus, nec videbantur, nec audiebantur usquam locorum. Tutam jam, et tranquillam pacem habebant homines: quam cū omnes gētes haberent, quod semper in bellis gerendis templum aperiebatur, id temporis clausum erat. Itaque pro summa tranquillitate, et otio magno, quo terra potita fuerat, pax in albēti veste, redimita lauro faciebat, ut nō modo ii, quibus natura sensum dedit, sed etiam agri, atque tecta laetari viderētur. Caelum ipsum, et omnis rerum facies exhilarabatur: atque certissima spes videbatur oborta mortalibus omne genus malorum a se propulsandi. Exierant, et emanaverant invulgus edicta Caesaris, quibus cum caveretur, ut genus censeretur omne mortalium, plenae viae celebrabātur ab omni hominum genere, qui conferebant iter in suas civitates, in patrium solum, ut ascriberentur, et censerentur omnes. Atque ingredientium multitudine perstrepebāt civitates; omnia diversoria complebantur: nihil loci vacabat, excludebātur a potentioribus imbecilliores, a locupletibus egētes. Atque id temporis in Romanorum potestatem Iudaei venerāt, quos inter viros, atque mulieres, flos lectissimus mulierum, quae de stirpe Davidis erat, sanctissima Virgo Maria Bethlehem iter suum petere contendit: quo perventura erat, ut de vatum divinorum praedictionibus Vindicē humanae libertatis in lucem ederet.

EX EISDEM ANTECEDENTIBVS, labores litterarii.

Atque si illa, quae laureā licētiati praecedunt, animadverteritis, si memoria repetere hominis litterati cursū

in ſtudiis factū,contentumque volueritis.Is puer vix duodecim annos natus,cū ingrederetur in litterarū ſtudia,mirū videri debet cuique veſtrū, quemadmodū tot quaſi tēpeſtatibus iactatus portū tandē aliquādo tenuerit. Nā ab ipſis cunabulis,et primis grammaticae fundamētis patria exſulavit, et a gremio parentū ſuorū abſtractus,Salmāticā officinā bonarū artiū,atque diſciplinarū contendens:in qua,nō quod alii facere ſolēt,vir ille litterat⁹ fecit,ut anno,vel biennio cōfecto,patriā corporis reficiēdi cauſa repetiverit, ut aurā patriā captans,vētoſque notos,atque ſalutares iucūditatibus ſe honeſtis daret,exſpectās Salmāticā redeundi tēpus opportunū,praefinitūque ſtudiorū inſtaurationi: ſed hyeme nebulas et caliginē caeli Salmāticēſis,vim frigorū,et magnitudinem, nives,et pruinas pertulit,aeſtus tēpore calorum moleſtias,et importunitatē omnē, qua infeſti ſunt in urbe Salmanticenſi ſemper mēſes iſti quattuor. Sic navabat operā litteris, ut ab his nullo unquā illū tēpore,neque caligo caeli,neque vis ipſa frigorū,neque aquarū hyemalium multitudo,neque dolores multi capitis,neque metus morborū,aut nō ſemel tētata valetudo avocaverit. Ille ſecū hāc inibat rationē,ſi moreretur, ſe mortē obiturum eſſe glorioſam. Fractus laboribus, atque vigiliis enervatus incidit in graves,periculoſoſque morbos, quibus cum medici ſtudium adimerēt,et ut litteras intermitteret in aliquod tēpus,edixiſſent,bis,aut ter a mortis periculo parū abfuit. Nūquā abeſſe a praelectionibus, frequētare ſcholas,audire diligenter praeceptores,relegere cum cōdiſcipulis,argumētari,reſpōdere,obiicere,diluere, intereſſe diſputationibus,ſuſtinere,tuerique opinionē auctoris,omnibus ſatisfacere,et quod omnes huic viro litterato dabāt, anteire viſus eſt reliquis acrimonia,celeritateque reſpōdēdi,atq; tāta cum praeſtātia,ut nullum prorſus dubitādi locū relinqueret. Quamobrē factum ſatis ab eodē ſpectatoribus, atq; ipſis magiſtris laudē tātā,et magnitudinē ingenii admiratib⁹. Atque his laboribus, hoc aſsiduo ſtudio aluit ipſe nomē,quod

omnes sciút, ingenii, et sustinuit opinionē progressionū maximarum, et auxit famā, et celebritatem ad hunc usque diē: quo illum ad lauream petendam tandem appulisse cernitis, post vigilias, quas praeter naturam, et virium humanarum imbecillitatem tantas suscepit, ut nullam noctem cubitum ierit nisi post duodecimam: neque lux unquam jacentē oppresserit in lecto, cum signum illi surgendi sonus esset cymbalorum cujuscunque templi tota civitate personantiū ad albentem auroram, duas plerunque horas ante diem, denunciandam. Non illum gallorum cãtus, non opificum antelucana industria, strepitusque a somno dormientem suscitabant, sed cõsuetudo jam, quae vim in illo naturae habebat, cū his curis, atque proposito cubitum euntem semper lectū relinquere quocunque die cogebat. Atque socios, comitesque suos ictus ferri de silice ignem excutientis ad lucernam inflammandam excitabant saepissime: neque id famulo negotii dari volebat, sed propter seipsum apponebat silicē cū ferro, fomitem, et paleas sulphure oblitas, et ad ignem concipiendum aptissimas: ne dum excitatur famulus, dum inflammat lucernam, dum affert in cubiculum, temporis quidquam perderet. Adde quod saepe administri deluderent illum, neque excitarent in tempore, somniculosi praesertim, aut obliti munus, quod facturi essent. Neque a servis ipse pendere volebat, spe dubia solicitus, semperque suspẽsus: quibus quamquam de lecto clamaret, dum expergiscũtur, dum latera de lecto sublevant, dum abstergunt oculos, et torporem omnem amandant, magna pars temporis praeterit, et abit cupido praesertim nullum punctum, neque momentū amittendi minimum. Atque cum pransi valetudinis causa scholastici non se cum libris abdant in cubicula sua, nihil equidē huic prius fuit, neque magis usitatum, quam cū escis in ore, (quod dicitur) e sociorū se auferre cõspectu nõ raro: et saepe quasi actum aliud ire simulasset, se paulatim recipiebat, abdebat que in cubiculum sermones intermittens saepissime in

coep-

ceptos, aut aliquãto magis productos. Atque cum illius cõsuetudinem omnes notam haberet, et pro comperto simul, libros studiorum nũquam insolenti minime nocere scholastico istiusmodi, relinquebant adolescentem, mittebãtque: quod etsi vellent, et cum illo vehementer contenderet, nũquam abducturi fuissent ab studiis. Quin et illa tẽpora, quae scholastici reficiẽdorũ corporum causa rusticationibus dare solent, nũquã ille captabat: manebat domi solus cũ libris, atque hos ipse suos agros, suas delectationes, suas rusticationes ducebat, et appellabat. Sic scholastici suam industriam commendare, laudare diligentiam, et assiduitatem in litteris, tollere in caelum labores, et vigilias, ille dare quotidie majora suarum documenta progressionum. Neque profecto simile illius vidisse praeceptores, neque academiam unquam tulisse Salmanticensem fama erat. Illum aggregare sibi collegae cõtendebãt omnes ad sua collegia, jam inde ab scholastico expetere, allegare socios ejusdem, atque magis familiares, et intimos, qui dicerent, qui persuaderent, si suum collegium cõtenderet, certam relaturum de candidatis esse victoriam, exploratum ac plane conditum habere collegiũ hominem, cũctis collegii summa consensione suffragatoribus illũ ipsum laudãtibus, atq; vehemẽter appetẽtibus. Erat in oculis, in ore, in sermone scholasticorũ, in collegiis, in gymnasiis laudabatur, celebrabatur a praeceptorib⁹ de suggestu saepissime, deque bacchalaurei laurea deferenda ipsi patres, lumina et ornamenta academiae decertabant. Atque ille sic totus in studiis erat, sic animo cogitatioñeque defixus, ut corpore maciem, ore pallorem praeferret Philosophorũ similis antiquorum: quem nihil loqui, nihil agere, nihil cogitare, nihil somniare, nisi litteras, atque virtutem certo sibi persuadebãt omnes. Quod si hunc Antonium patrimoniũ exhausisse suum in studiis, et magnam partem haereditatis fratrum, quã opinione fratris, et spe multo majora commoda capiendi, libẽter effuderũt, addamus: vos labores, et vigilias, sumtus factos,

offensionẽ valetudinis quaeque fiunt, reliqua damna, rei literariae cõsequendae gratia, ante hoc tẽpus facile quidẽ intelligetis.

EX CONSEQVENTIBVS, ADventus Praetoris in academiam.

CVm invisisset academiam Praetor illustrissimus, singulaque gymnasia obiisset, de suggestis audisset praeceptores omnes, vidisset multitudinẽ scholasticorum singulis in gymnasiis frequentissimã, cõfertissimãque, reliquit in praeceptorum animis pignus amoris in litteratos maximũ, dedit etiã testificationẽ scholasticis propẽsae in litteras voluntatis apertã. Scholastici ipsi mirari comitatẽ, benignitatemque Praetoris, in suis animis impressam habere, neque divellere velle, neque posse nõ laudare suis in circulis, et singuli narrare, quae ipsis in gymnasiis ad tantum Praetorẽ excipiẽdum fecissẽt, quae dedisset ipse praetor signa comitatis, et humanitatis, quãtã adhibuisset ad ea, quae dicebãtur, attẽtionẽ, quos uni, et alteri, de actoribus sermones fecisset. Excitatos videres scholasticos ad labores in litteris suscipiẽdos, ad virtutẽ summa corporis, et animi cõtẽtione colendã, ad nullam occasionem tẽporis praetermittendam, ut ad utriusque rei studium incumberent. Cum de singulis gymnasiis discederet, multi relictis suis stationibus teneri non poterãt, quin in alias classes contendentẽ comitarentur. Atque sic in illum affecti mirum in modum manebãt, ut illum sublatis oculis, suspenso vultu, similes stupẽtium, et attonitorum prosequerẽtur. Quid plura? In valvas scholarum, comitatum praeceptoribus, patribus, et fratribus Societatis prosequebantur, neque aspicere desistebant in lecticã ascendẽtẽ: donec illum ab euntẽ, et omnes valere jubentẽ, e conspectu amiserunt. Sic omnibus videbatur praeclare cum singulis gymnasiis, cum omni coetu, et ordine scholasticorum, cum omni academia actum fuisse, nõ utilitates solum allatas fuisse plurimas offici-

cinis litterariis, quod ad absolvendum, perficiendumque opus animat⁹ excessisset ipse Praetor, atque operis perficiedi quā primum posset, occasionem se quaesiturum esse dixisset: sed quod illius ingressus in sequēte saeculorum posteritatē spectaret. Atque hoc deberi tāto beneficio putaverunt omnes; ut cum vivā tunc illius memoriā tenerent, eam immortalem redderent, si possent, affigendo carmina parietibus, et incidēdo celebrioribus gymnasiorum locis ad conservandā retinēdaque in perpetuum. Is enim Praetor, et Praefecturae Hispalēsis fasces, et insignia tāti Magistratus, dignitatē Comitis, et nobilitatem Mendoziorum, de quorum stirpe Regia, et excelsa procreatus fuerat, atque ipsam Catholici, potētissimiq; Regis Philippi celsitatem, cujus in Praetura personā sustinebat, infixā, et inhaerentē in scholasticorum animis reliquit. Quibus ornamētis, majorum splēdore, atque adeo Majestate Regis Hispaniarum, nihil post hominum memoriā gloriosius, nihil illustrius, neque honorificentius ad posterorum memoriā, neque nostri homines relinquere, neque, qui nos consequētur, assequi potuissēt. Advētum hunc, et honorē gymnasiis tributum spargi statim in vulgus, et per omnium ora volitare necessarium erat: atque ita vicos, plateas omnes, et domos oppidanorum cōpleri, et excitari multos Principes civitatis ad suos filios litteris saltē humanioribus imbuēdos, et eosdem Duces, atque Magnates ad eundem honorē academiis praestādū magnos animos capere. Et quoniā comes hic illustrissimus, quamquā via saeculi cōtendens, nō modo non erat alienus ab studiis, sed Graecis litteris, et Latinis praedit⁹, in historicis, et veterum Romanorum monimentis versatus, liberalium artium, philosophiae, sacrae, caelestisque disciplinae peritissimus, in mentem veniebat scholasticis sapientiae varia multiplexque cognitio. Cernebatur animorum oculis splendor obortus, et clarissima lux omnis generis, varietatisque disciplinarum, quibus partim veteres illos Scipiones, et Pompejos, atque Caesares non

adaequabat solum, sed etiam superabat, divinae, quam illi non cognoverunt, sapientiae praestantia. Atque cum haec nostris in animis versarentur, tum assidua, caelestique laude tollebantur in caelum.

EX CONSEQVENTIBVS, SACRArum concionum fructus.

AVdivit ille peccator concionem, in qua sic affectus fuit animus hominis, ut statim post auditum, nescio quod, verbum, quod in animo magis haesit, et penitus fuit impressum, poenitere statim illum coeperit peccatorũ, atque adeo taedere vitae praeteritae: ut conquiescere non potuerit dolens flagitia praeterita, quoad confessarium adierit, et illi sensus, et motus animi factos indicaverit, et patefecerit vulnera suae conscientiae, cumque eodem egerit de relinquendis omnino vitiis; et de nova vitae ratione instituenda, deque comparanda nervis omnibus, atque totis viribus corporis, et animi, gloria caelorum. Itaque ad confessarii pedes se abiicere, instituere confessionem magno cum sensu, summo cum dolore, atque tantis adeo lacrymis: ut neque verbũ facere prae multitudine lacrymarum, neque cõfessarius prae spectaculi praesentis acerbitate lacrymare non posset, nisi duro fuisset, et ferreo prorsus animo. Consolari confessarius, et ad agendas gratias immortali Deo hominem hunc hortari, qui tantum animo dolorem peccatorũ attulisset, tantum in posterum desiderium cupiditatemque divinae Maiestati serviendi, donum esse maximum, et caeleste beneficiũ, incoeptam esse confessionem, ea, quae sequeretur, die, vel vesperi, si temporis moram tantam pati non potuisset, absolvi posse: qui fecisset initium expiandae conscientiae, finem cum maxime vellet, afferre studeret: ille cõtenderet domũ reliquas labes in memoriam redactum, et de praedictis tẽporibus, quod vel

vellet ad confessionem, eligeret. Obtemperare confessario peccator, recipere se domum: quem ubi viderunt domestici, subtristem, atque demissum, nihil loquentem, non succensentem, non maledicentem, quod illi commune fuerat vix pedé in aedium limen inferenti, mirari omnes, exspectare, quorsum evaderet illa taciturnitas. Ille intrare cubiculum, observare multi, quid ageret, conspicari. In genua procumbentē herū, et ad imaginem Christi Iesu Cruci affixi, non modo lacrymas abstergentem videre, sed gemitus cū singultu crebro audire quidem omnes potuerunt, et hos tractos ex imo pectore. Denique post multum tēpus, tumētibus oculis (quippe qui tantum lacrymarum profuderat) prodire visus est vocatus ad prandium, jam alia voce, ut prorsus immutatum intuereris atque diceres. Denique rediens ad vesperam confessione generatim eluit sordes vitae totius praeteritae. Iā alius erat, atque videbatur omnibus. Quotidie audire sacrū, octavo quoque die expiare conscientiam, nullum diem festum a concionibus abesse, virgineos recitare globulos, agere de rebus divinis, totam familiam praeclare sanctéque constituere, non ille secus fugere peccatum, ac pestilētiam, et luem omnem, neque a capitalibus solum, sed a levioribus abstinere peccatis, in Deum suas omnes dirigere actiones, et de gloria dumtaxat cogitare beatorum, totos dies festos ab albenti caelo in horam usque duodecimam non a templis discedere, nunquam precibus non interesse vespertinis, gaudere cū religiosis hominibus, de virtutibus, de perfectione, de spirit⁹ progressionibus loqui, de perturbationibus cōprimēdis, et de cumulandis augendisque bonarum actionum meritis, de consequēda summa sanctitate solicitus esse, atque id agere dies, et noctes, ut hominem veterem exsuat, induat novū, et ad consiliorum Christi Iesu rationem conformet, ejus rei causa sacros libros legere, versare gesta sanctorum Patrum, horas multas in rerum divinarum commentatione ponere. Quid plura? eo perfectionis adductus erat, ut quidquid

virtutis sequi constitueret, assequeretur plane multo usu, et exercitatione virtutum assidua: qua tãtum nominis in civitate cõsequutus fuit, ut cunctorum hominũ ore vir sanctus, atque omni virtute cumulatus appellaretur. Vides, quae unius concionis auditionem consequuta fuerint: quemadmodum hominem prorsus verbum divinum immutet, et de malo, perversoque bonum virum, et imitatorem consiliorũ Christi Iesu reddat.

EX ANTECEDENTIBVS, CONjunctis, et consequentibus triumphus Romanorum.

DEscribam vobis gloriosissimos Romanorum Imperatorum triumphos, et suorum litteris commendatos apparatus magnificentissimos: ad quorum gloriã, et honores, quos maximos omnium. S. P. Q. R. tribuere poterat, illi tãtis laboribus, et periculis perveniebant. Nam domitis bellicosissimis nationibus, aut Regibus potentissimis bello devictis, cum victori decretus fuisset triumphus auctoritate Senatus, et jussu populi Romani, quẽ pro reb⁹ praeclare gestis, pro suis in Rempublicã meritis, antea de more veteri Imperator ipse petierat, omnes ex tribubus mos erat obviã exire Magistratus, et sacros, et profanos, omnes Flamines in purpura fulgentes, sacerdotes, et Pontifices apiculis velatos, victoriae gratulationem, et omnium saeculorum pro re bene gesta quasi aeternitatẽ immortalitatemque donãtes, et omni laude, et exquisito genere verborum. Viri etiam Consulares, Triumphalesque, cuncta nobilitas, et ordo Senatorius, in praetexta, et lato clavo, pro antiquitate, dignitateque sua prodibat. Denique sese effudebat multitudo Romani generis cum conjugibus, atque liberis, et ad excipiendum, et ad visendum triumphantem Imperatorẽ alacris, et erecta. Dies aliquot ante viae, per quas tanta tamque solenni pompa trium-

triumphans Imperator vehendus erat, cum purgatae, versaeque fuissent, tum ipso die multis herbis, et floribus stratae, atque suavissimis odoribus perfusae thuris, et aliarũ suavitatũ mirifice redolentium, parietes conchyliatis convestiti peristromatibus erãt, et in locis celebrioribus ab uno in alterum parietem arcus effecti triumphales opere vario, politissimoque, inscriptis titulis, et incisis carminibus ad triumphantis Imperatoris laudem immortalem spectantibus. In his eminere videbantur in celsiore loco formae, figuraeque populorum, et urbium bello domitarum, statuae loricatae, manicataeque nonnullae cum suis galeis, aut bullis de collo pédentibus, imagines rerum bellicarum, ipsa Prudẽtia, invicta Fortitudo, secunda Fortuna, omnes in habitum figuramque speciosissimam. Cum tẽpla paterent omnia, ornatuque visendo collucerent, tum balatibus ovium, boum mugitibus, et omnis generis armentorum, quae mactabantur, fremitu personabant. Atque omnium magnificentissime visebatur ornatum Capitolium, quo pompa comparabatur: arae vestitae, lecti pulcerrime strati, et in illis deorum, dearumque imagines, quae vel stabant, vel in sellis collocatae erant, aut in soliis habebant eximiam illustremque dignitatem. Hac provisione, longaque comparatione rerum antecedẽte, jam in aede Bellonae, vel in aede Martis Imperator exspectabat, ut qua põpa, quo apparatu, quo studio, quo splendore triumphantium in urbẽ ingressus Imperatorum, et suus etiam maxime Equestri ordine, Senatorioque comitante celebraretur. Ea igitur erat triumphi pompa, ut ab aede Bellonae, usque Iovis templũ, quod erat in Capitolio, perpetuum agmen, et militum, et oppidanorum videretur. Sed prius longo ordine, montium, fluviorum, et urbium imagines, quas, et viribus oppugnaverat, et bello ceperat Imperator, visebantur: inter quas simulachra hostium interjecta nomine, ac fama celeberrimorum, et Principum defectionis alicujus, aut seditionis concitatae, qui ducendi belli fuerant auctores, et acrius

nomini Romano, et Imperii tanti viribus, atque potentiae resistendi terrarum: qui cum Ducibus Romanis collatis signis aequo, vel dubio marte decertare nō recusassent: qui denique in aliqua re bellica, virtuteque militari singulares adversariae partis cohortibus praestitissent. Inter haec belloru insignia tabulae plurimae, litteris grandioribus inscriptę, lōgo ordine, atque serie, nominibus civitatum inscriptis, quae in deditionē venerant, quae datis obsidibus in fidem acceptae, quae ferri viribus oppugnatae, quae tributariae, quae vectigales factae, quae liberae, et immunes, quae pro beneficiis aliquot in exercitum, et Imperium Romanum collatis conservatae, quae denique in fide sēper, et amicitia Imperii Romani fuerant, aut venientibus copiis, et Imperatoribus Romanis se suaque ultro dederant, recensebantur. In eodem numero visebantur simulachra praelioru artificioso opere elaborata, descriptiones locorum, in quibus commissa praelia, consertae manus cum hostibus, hostes bello devicti, vel fusi atque fugati, vel acies ex utraque parte laborantes, hostiles exercitus ad internecionem deleti. In his autem facile erat cernere fugam hostium, et internecionē, excidia castelloru, populorum eversiones, depopulationes agrorum, direptiones urbiū, vastationes igni ferroque civitatibus allatas, disjecta deturbataque moenia, perfractas portas, revulsa claustra, claram denique speciem, multiplicemque praeliorum: ut ad spectandum cuncta clarissime oculis proposita viderentur. His accedebant hostib⁹ detracta spolia, arma capta, spoliis onusti currus, militaria signa, non erecta, sed inversa: inde catapultae, ballistae, tormentorum omne genus, omnes bellici apparatus, et machinationes hostiū manibus excitatae. Quod si classes omnib⁹ rebus ornatae, atque instructae, fuissent superatae, navium vi captarum puppes, proraeque, saepe naves integrae rostratae comportabantur: quemadmodum etiam captae fuerant, ex aliqua parte labefactatae, vel discissae. His proximi afferebantur falcati currus, insignes clypei,

lecti-

lecticae auratae, aenea, vel argentea signa, vasa ex eadem materia, coronae ex auro, argentoque factae, munera magnificentissima, quibus sociorum urbes, et confoederatae Ducem Romanũ pro sua insigni claraque virtute donaverant. Denique si quid a civitate praecipuum, et singulare ad speciem, et magnificentiam visendum clarissimumque, praesertim si nunquam antea Romanorum oculis aspectum, aut ipsorum auribus ullo unquam tempore non fuisset acceptum. Atque cum hoc tanto, tamque visendo apparatu conspicua tanto-pere redderetur, et visenda totius pompa triumphi. quid elephantorum, quid equorum in bello captorum aspect⁹, quid obsides dati, pacis pignora iucundissima splendoris, et claritatis haberent? quid esset procedere tibicines, vario multiplicique sono bellicum concinentes, quos longo ordine cõsequebãtur boves candidi, taurique auratis cornibus, infulis et vittis ornati, et auro multo splendentes ad caedendas in Capitolio, Iovique suo praebendas Statori victimas? Quid esset intueri Tribunos militum, tot Cẽturiones, tot Praefectos, tot equites singulares, et pedites insignes victoris exercitus, et omnes propter strenuam in re militari navatã operam donis militaribus affectos, quorum in bello spectatissima virtus fuerat? videre esset praeire milites, et hos civicas coronas, illos militares, alios castrenses, multos torques aureos gerẽtes, omnes spoliis, armisq; fulgẽtes, sequi deinde Legatos, et Tribunos legionũ in equis: quos cõsequi mos erat captos in acie singulares hostes, Ducesque fortissimos, nobili genere natos, praesertim Reges, atque hos in vehiculis, in ferculis stantes, ut ab omnibus viderentur, et suis insignibus notati, ut ex quo fastigio dejecti fuissent, ex tanta multitudine ignorasset nemo. Reliqui procedebant catervatim, in turbam conjecti, suis insisti notis, gravitate, et onere catenarum oppressi, in morem, et habitum prope servilem. Quod si duces in acie concidissent, cum illorum in pompa triumphi simulachra portarẽtur, qua facie, quo ore, qua statura fuis-

ſent, aſpiciebãtur. Iam vero ipſe triũphum agens Imperator in curru deaurato quattuor equorum, eximio candore praecellentium, incredibili ſpecie, et majeſtate viſenda caeteris ſublimior vehebatur. Antecedebant actores laureati, inter quos tibicines, et citharoedi concinentes, coronis virẽtibus ornati, atque interjectus inter currum, et tubicines circulator aliquis, qui per jocum ridicula jaceret; et incondita carmina funderet ad riſum, et cachinnationem multam commovendam. Ipſe vero Imperator in multa purpura conſpicuus cum inſignibus Imperii habebat dignitatem, et majeſtatem auguſtam, et excelſam, in Perſarum more atque Medorum, minio nõnunquã oculos illitus, et faciem praeclare depictus. Atque cum ille auro coronatus, in una manu laurum, in altera ſceptrum teneret, tum in equis pueri ingenua forma, ac liberali, pretioſiſſimo cultu corporis ornati, proximi ſanguinis communione conjuncti, et habenas equorũ idem ipſi tenebãt manibus affines, atque cognati, latera cingebant currus triumphalis ſcribae, miniſtri, caeteri, qui ducẽ ſequuti, comites expeditionis fuerãt, omnes in veſte pulcerrima, atque candenti. Interea dum haec tam magnifica, tamque ſolẽnis pompa procedebat per vias, et per celebriora loca, homines effuſi omnis ſexus, et aetatis, omnibus gaudiis, atque laetitiis bacchantes, certatim flores ſpargere, paſsim diis victimas mactare, ſacrificia diverſa facere, thus, et odores omnes accendere currũ conſequẽte diverſi generis multitudine quacunque bello captorum, et tandem aliquando Imperatoris virtute jugo ſervitutis exemtorum, et abraſis capitibus, et pileatis, ut ſervitute liberati, in priſtinam libertatem vindicati fuiſſe viderentur. Hac pompa, hoc apparatu, hac laetitia publica triumphans Imperator Capitolium uſque deducebatur: ut nullum in terris tantum honorẽ extitiſſe auditum fuerit, tantum decus, tantam gloriã. Haec enim erat ſpecies põpae, ut ab aede Bellonae, quemadmodũ praedixi, uſque Capitolinam arcem agmen perpetuum per unũ,

ſac-

saepe per tres dies continuos totius pompae videretur:neque regio erat ulla,neque municipiū,neque praefectura, aut colonia,cujus non legati,qui publice ad triumphantem Imperatorem missi venerant gratulatum,inter Romanos,suis in locis,pro antiquitate,meritisq; in Républicā exstātibus, nó progrederentur in pompa. Quid dicam adventus finitimorū Italiae populorū?quid Latinorum legationes? quid Sabinorum gratulationes?quid reliqui generis Italorum cócursus? quid effusiones ex agris patrum familias cum conjugibus,ac liberis?quid illos consequutos dies? qui quasi Deorum suorum festi,ac solennes erant honore triumphi,pompaque celebrati?Illi quidem dies Imperatoribus instar immortalitatis videbantur, quibus in arcem Capitolinam triumphantes incurru sublimes augusta,plusquamque humana specie deducebantur:cum populum universum, cum equites Romanos, cum Senatorium ordinem ad excipiendum suum Imperatorem,tanquam conservatorem comitatu tam honorifico,tam illustri,ut clarior esse non posset,splendore,obviam exire mos esset,et inveterata consuetudo. Qui sic illos accipiebant,sic comitabantur,ita cohonestabant ad Iovis usque pulvinaria,ut nó modo omnis generis,et ordinis,omnis fortunae ac loci,viri,mulieresque, sed etiam ipsa moenia viderentur,et tecta urbis,ac templa laetari. Consequebātur triūphi pompam dies pleni laetitiae,plenique honoris. Imperatorem Praetores,Cōsules,Pontifices honoribus maximis, et extraordinariis afficiebant:praebebant victimas magnificētissimas in templis omnibus,maxime in sacello Iovis. Quis est,qui non acceperit epulum magnificētissimum , omni genere laetitiae abūdans, expēsis,et sumtibus immodicis magnificētissime datum?quis, qui non legerit carmina in epulis decantata ad tibicinem de clarissimis Imperatorū laudibus? quis etiam aurum coronarium , quis dona triumphanti a Senatu , Populoque Romano tributa veterum monumentis consignata non fuit admiratus? quantum habet honoris ab

illo die praefiniri locum in circo ad ſpectanda certamina, cũ laurea, et ſella Curuli inter viros Triũphales, Conſulareſque triumphãtibus Imperatoribus, poſteriſque ſuis? quantũ laudis habet eoſdẽ habere jus ſpectandi ludos, dum ſuperſtites eſſent inveſte triũphali? effici marmoreos arcus? ſtatui pedeſtres, et equeſtres ſtatuas, ampliore ſumtu, majore cum honore titulis, et inſignibus viſendis illuſtratas, in foro, in Comitio, in Roſtris, in Capitolio, in Cella Iovis? deferri multos alios honores? omnia decora, et ornamenta, ſummae gloriae maximaeque dignitatis? Haec tanti ſemper habebantur, ut etiam moderati Duces, atque natura ſua tẽperati triumphãdi cupiditate flagraverint: pauci vero fuiſſe memorẽtur, qui tantum honorem contemnendum repudiãdumque putaverint. Nam ad illos excitandos ad res glorioſe gerendas, quid habebat ille currus, quid vincti ante currum Duces, quid ſimulachra oppidorum, quid aurum, quid argentum, quid Legati in equis, et Tribuni, quid clamor militum, quid tota illa pompa: quanta fuiſſent iſta laborum pro patria ſuſcipiendorum incitamenta, captare plauſus, vehi per urbem, conſpici velle, laudari magnifice, oculis deſignari, indicari digitis, tolli clamoribus in caelum, quibus ex rebus nihil erat quod ſolidum tenere, nihil quod referri ad immortalitatem animorum poſſet: adita pro triumphis agendis mortis aperta pericula declarabunt.

FACTVM PHARAONIS EX EISdem antecedentibus, conjunctis, et conſequentibus.

QVid Pharaone ſceleratius, qui cum genti Iudaeorum, quam afflixerat, et modis omnibus vexaverat in regno ſuo, tot jam tandem malis edoctus, et coact⁹ plagis innumerabilibus, poteſtatem abeundi feciſſet, profectum jam, et AEgyp-

AEgypti fines relinquens, multo peditatu, magnoque equitatu persequi solymorũ genus nõ desistit, et accelerare currendo, quanta cum velocitate potest, strepitu ac tumultu ingenti loca omnia commovens, quae praetervolabat, si nancisci posset, ut adeptum in servitutẽ redigeret. Praeire equitibus Pharao, excitare eosdem ad volandum, et ad consequẽdam gentem, ex oculis, ex ore flammas, ex intimo pectore crudelitatem spirare, agitare, vexare equos, et subditis crebro calcaribus inflammare, coarguere desidiae equites nõ adaequantes cursus ipsius incitatos, tanta cum celeritate processus incredibiles facere, ut nõ currere, sed advolare videretur. Currentium, et advolãtium equorũ, crepitu, et horribili fragore commoveri solum, eorundem exaudiri jam hinnitus equorum, videri multitudo insidentium in equis, et velocissime procurrentium AEgyptiorum, omniũ maxime celsissimus Rex, et Imperator eminere Pharao, collucere longe lateque scutorum, et omnis generis armorum splẽdore distinctus equitatus, atque illae manus nefariae vibrare gladios, videri velle vim infinitam intorquere telorum, audiri nõ procul clamores equitum deposcentium gentem Iudaeorum, et magis quã reliquos, ipsum ad caedem Moysem Ducẽ, et Antesignanum. Denique cũ nõ longe abessent, et jã Iudaeos cõsequi velle viderẽtur AEgyptii, in summo Iudaeorũ timore, spe divina fretus Moyses virga tetigit maris Rubri fluctus horribiles. Erigere se se fluctus statim, ad dexteram, et ad sinistram, et instar muri ab utraque parte consistere, patefacere transitum clarum, et illustrem sui generis hominibus, Iudaei transire viam inter fluctus patefactam, aridam atque siccam, et intra breve tempus dare se in alterum maris littus. Videre AEgyptii, intueri praecipue Pharao, atque in eãdem se viam dare, ingredi mare Rubrum, consequi reliqui AEgyptii rati se tuto et sine metu, aeque transire posse, atque Iudaei transierunt. Sed ecce subito, de improviso, cũ medium tenuissent iter insultantes, atque invecti in Iudaeos, spectante Moy-

se,reliquaque gente Iudaeorum,fluctibus divinitus reductis in AEgyptios obrutus fuit Pharao, obruti fuerunt equites, omnes una miserabiliter interierunt. Moyses laudare Deum immortalem, gratias maximas agere, omnes tollere voces in caelum,et carmen illud concinere quam intentis vocibus gestientes incredibiliter,et omnibus gaudiis triumphantes. Pharaonem,et exercitũ ejus, equum, et equitem tyrannum oppressit,et fluctibus obruit summus praepotẽsque Iudaeorum Deus.

EX EISDEM ANTECEDENTIBVS, adjunctis,et consequentibus,obedientia Abrahami.

EXemplum obedientiae pulcerrimum ab Abrahamo petamus. Cum enim Deus voluntatem filii sacrificandi viro sanctissimo declarasset, nihil ille prius, nec antiquius habuit,quã ut gereret morẽ immortali Deo. Itaque cõntinuo nõ dubitavit relinquere patriam,cognatos,uxorem,amicos, domum,omnia,quae cara sunt, ac perjucunda mortalibus, atque ita domo discedere,patriisque de laribus,duobus administris contentus,filioque Isaco,haerede bonorum unico in montem cõtendere,ignem secum,gladiumque deferre. Cum procul sublatis oculis montem a Domino demonstratũ aspexisset,jubet servos admõtis radices manere,opperiri reversionem suam Ille montẽ ascendere cum igne,gladioque,Isacus fasciculũ lignorũ cõportare, rogare parentẽ de hostia, de victima caedenda.video enim(inquit Isacus)gladium, et ligna,arietẽ non utiq; video. Abrahamus in hunc respondere modũ,ut illũ omni cura liberaret, Deum prospecturũ id, quod providendũ sit: quin pergere juberet, et iter persequi reliquum. Denique cũ eo pervẽtũ esset, quo contendebant, neque pergere longius necessarium esset,expedire funiculos Abrahamus,ligare filium,in struem conjicere,manũ attollere,intendere gladiũ in cervicẽ Isaci,jã jam velle demittere,et

filiũ morte mactare, Angelus adesse protinus, manũ injicere, retinere brachiũ, et a filio caedendo jubere manũ abstinere, nuntiare, nihil amplius velle Deum, quã egregiã animi voluntatẽ explorare: perspectam jam, et plane cognitã esse divinae Majestati, neque abiturã sine mercede, cumulatissime Deum relaturũ esse. Respicere statim cũ Abrahamus coepisset, visus est aries, quẽ gratã victimã pro filio Isaco sine cũctatione praebet. Augere sobolẽ Abrahami deinde Deus immortalis non destitit, constituere parentẽ omniũ gentiũ, quae per omnes aetates numero crescerẽt infinito, maiore proculdubio, quã arenae maris, et caelorũ astra, multitudine quae sunt utraque innumerabilia.

EX EISDEM ANTECEDENTIBVS, CONiunctis, et consequentibus, laurea Doctoris tractatur.

SEdebat in theatro Decanus amplissimus, ornatus ille suis insignibus, et doctoris apice, epomide nigra, et albo colore destincta, in mediũ usque pectus decidente, a lateribus doctores omnes, et magistri, suis omnes etiã honorificis insignibus ornati: inferiores theatri gradus a multitudine complebantur, cũ magna pars staret, atque haec cõpressa nimiũ cõstrictaque: quod prae multitudine ad tuae laureae celebritatẽ, omnis generis, et ordinis scholasticis cõfluẽtibus nullus vacaret locus. Illud primum tuae laureae spectaculũ, ut statim antequã laureã peteres, simulatque visus es ad petendũ gradũ surgere, tibiis modulate sonantibus, plausus fuerit, et admurmuratio consequuta spectatorum: deinde magno silẽtio lauream oratione perpolita petens audita postulatio tua: atque tandem facto fine dicendi Cancellarius pauca verba fecit de laboribus, de vigiliis susceptis, de consuetudine academiae, de honore, quem licenciatus efflagitavisti: idque toto plaudente theatro. Quid aliud? tu ipse licentiatus in genua statim procumbere, honoris insignia de

Cancellarii manibus accipere, personare tibiarum cantibus theatrum universum, tanto plausu, tanto spectaculo exhilarari omnes, et prope gestire parietes, compresso plausu, intermissoque tibiarum cantu, pro beneficio accepto ipse gratias agere Cancellario, et ordini patrum gravissimorum: qui illum apice Doctoris, et insignibus honorificentissimis afficere voluerint, et in tantum ordinem ascriptũ recipere, polliceri suum studium, et operam ad honorem sibi delatum cũ dignitate tuendum. Haec postquam oratione brevissima licenciatus praestitit, quod ultimum restat, id efficitur, prodeuntibus administris: cum argentea multa parapside recentiũ conferta chirothecarum, ipsae distribuuntur, et pro antiquitate, et dignitate ab ipsis accipiuntur doctoribus, cum praestituta, praefinitaque ex academiae sanctionib' legitima partitione nummorum. Atque haec nunquam mortuo plausu, qui semper ab initio dari visus est, geruntur, qui id temporis major excitatur: cum idem, qua pompa fuit in theatrum deductus, tympanorum, et tibiarum sono per vias publicas a theatro domum usque, eadem celebritate, splendoreque reducatur.

DEMONSTRATIONIS

Liber Secundus.

DE SCHEMATIBVS DEMONSTRAtionis, Evidentiae, Energiae, Hypotyposeos.

QVae superiore libro Demonstrationis argumēta exercuimus, hoc, qui sequitur, secundo, suis schematibus tractāda sunt, illustrandaque. Atque ut alias omittamus formas, quae ad descriptionem cōferuntur, et de quibus progressu istius operis dicturi sumus in Demonstratione, quam nos hypotyposiñ, et evidentiam appellamus, huicque adjungimus imaginem (neque enim quod alii fecerūt, ut diversas tres saltem superiores putent describēdi formas, id nos sequemur, propterea quod re conveniant, diversis quamquā nominibus appellentur) eo Demonstratio spectabit, ut rem suis coloribus depingens ante oculos ita statuat, ut non narrari, qui audiāt, sed oculis ipsis quasi cernere videantur. Quae cum ex omnibus locis supra dictis conficiatur, tū schematibus ornatur suis familiaribusque, articulo, repetitione, similiter cadentibus, et similiter desinentibus, metaphora, interrogatione, ad junctio-

ctione,disjunctione,correctione,ironia, incremento, cópa-
ratione,apoſtrophe,praeteritione,acclamatione: quae cóſe-
quétib' in exercitationibus facile erit cernere. Neque exiſti-
met eloquentiae ſtudioſus concurſu horum omnium ſche-
matum unamquanque conſtare deſcriptioné,cum pro natu-
ra rei,quae tractatur,judicio oratoris,quae magis convenire
videantur,ſchemata potiſsimum adhibenda ſint. Neque ego
niſi tribus , aut quattuor ad ſummum figuris video Cicero-
nem uſum fuiſſe quacunque in deſcriptione verſanté. Quod
mihi neceſſario hac de re late fuſeque ſcribenti demonſtrá-
dum judico ſeparatim: ne quis me tanta eloquentiae lumina
ad animi voluntatem confixiſſe magis putet,quam cum ve-
rum ſequutum,tum Cicerone principe dictionis, et auctore
ductum. Et quanvis in officiis Demonſtrationis cujuſcun-
que proferendis ex ſuperioribus praepoſitis exercitationib'
eloquentiae alumni uſum noſſe potuerunt: tamen hujuſce
partis praeſtandae laborem libens ſuſcipiam, quod quo mi-
nore numero,quo mediocri,quo majoré poſsit effici demó-
ſtratio,ſequentibus exercitationibus demonſtrare mihi fue-
rit in animo. Atque equidem puto non parum ſplédoris ar-
ti benedicendi me allaturum eſſe,ſi quemadmodú cupio,ad-
juvante Deo res ipſa mihi proceſſerit.

EXERCITATIO PRIMI GENERIS de fuga Pompeii,inſequente Caeſare,in ſpeciem narrationis,ſine ſchematibus.

VSus Caeſar inuſitato genere praeliandi, cum victoria potitus eſſet, nihil prius faciendum ratus, quam ut Pompeium fugientem inſe-queretur. Arrepta igitur navi properat Alexandriam dies noctesque nulla facta inter-miſsione navigandi: praeibat Pompeius, et conſequebatur Cae-

Caesar. Vix in Alexadriae finibus pedē posuerat Pōpejus, cū opem implorare coepit Ptolomaei, quem regno ejectum sua auctoritate veterem in statum restituerat. Ptolomaeus immemor beneficii mittere continuo properat ministrū suum, cujus fortuna explorata, misera multumque jactata, non ut debuit, Imperatorem fugientem adjuvit: imo prodidit per summum scelus administer, et tanti Imperatoris nationum, gētiumque omnium prope victoris caput a cervicibus abscidit. Iacere Pompejus obtruncato capite, pulvere sordidatus, ipso in littore, in quod usque si Rex cum universo regno Pompejum exceptum venisset, et obviam processisset, totumque suum effudisset imperium pro restituenda Pompei dignitate, cum gratum fecisset. S. P. Q. R. tum nihil officio suo, beneficiisque acceptis a Pompejo magis debitum. At eo progressa fuit tyranni crudelitas, ut sine vita, et sanguine, atque capite sine ipso relinqueret cadaver obtruncatum, deformatumque Caesaris oculis conspiciendum: quem natura mitem, et mansuetum credibile fuit (atque ita litterarum monimenta testantur) per multum tempus vix sui ipsius compotem fuisse, sensibus alienatum prae stupore, et prae dolore lacrymarum ingenti vi manantibus oculis, quibus os, et faciem Regiam opplebat, et suos Duces, qui tanto interfuerant spectaculo, quanvis milites, et natura sua duros, et immites, in easdem lacrymas adducebat.

SECVNDA EXERCITATIO EIVSdem primi generis sine schematis, in abaco describendo.

ACCIPITE abacum non nudum, et inanem, neque vasis fictilibus, aut vitreis exornatum atque instructum: qui multo magis animū cujusquā, et oculos, quam ego describā,

poterit commovere. Etenim vir iste nobilis ab hinc annos multos paulo studiosius hunc Abacum ornãdum semper, et novis vasis augendum curavit, non suae solum delectationis causa, sed etiam ad invitationes, adventusque oppidanorum divitum, suorum amicorum, atque hospitum, et ad communem usum, quotidianumque prandiorum: ut quicũque duobus hisce temporibus ingressus fuisset, facile domum divitis, atque praepotẽtis hominis se ingredi putavisset. Sic enim bene facto argẽto, atque auro abacus utroque tẽpore collucebat ornatus, ut gradus multis scutellis, et salinis, patellis, et patinis, lancibus, et cymbiis, et carchesiis, et paropside multa, et escalibus quam plurimis, et trullis, et urceis, pateris, atque scyphis, et crateribus, poculisque omnis generis, et nostro, et antiquo opere, atque summo artificio elaboratis, cum suis emblematibus, atque inscrutationibus maximi pretii, et aestimationis, quae suis in locis omnia sũt pro proportione, ordine singulari collocata, collucerent. In his mira pulcritudine niterent aquales argentei auro caelati, atque inter hos non minore venustate aenophora, caeteraque vasa splẽderent, quae ad varios usus, et ad elegantiam, et magnificentiam praesentis abaci desiderari possunt.

EXERCITATIO SECVNDI GENEtis, ex dissolutis, et adjunctionibus, ad sacrum Pontificium abaci ornatus.

Praefectus Hispalensis Ecclesiae, facturus sacrum, ut mos est, ritu caerimoniisque Pontificiis in templo maximo mittit in ecclesiã vasa omnia satis pretiosa, quae ad usum rei divinae in abaco fuerant exponenda: quod visum etiã fuerat aulaeorum, peripetasmatum, mantilium, et eximii candoris mapparum de gaza Pontificia: deinde aliquos Magnates

tẽs ad cohonestandam suam Pontificiam dignitatẽ in sacrũ invitavit. Exornatur ample, magnificeque sacellũ, exponuntur ea, quibus abundabat, plurima, ac pulcerrima vasa argentea, atque aurea. Omnibus vasis instructus erat, et apparatus abacus, et expositis cunctis fere suis opibus nitebat tantum argentum, ampullae, paropsides, paterae, calices, thuribula, et reliqua vasa ex auro: in quorũ multis, quae majestas est Pótificum, et maxime Archiepiscoporũ ecclesiae Hispalensis, atque Toletanae emblemata fuerant inclusa pretiosissima: atque adeo in illustrioribus alligata, ut ea ad illam rem nata esse appareret. Inter haec collucebant praecipue aliquot Pontificiae tiarae, atq; aliis aliae pretiosiores, et illustriores, omnes gẽmis distinctae clarissimis. Erant etiam calices, et exauro facti, atq; suis sustẽtati basibus extẽtis, rotũdatisq; magni ponderis, ac pretii maximi. Cruces sese efferebant, et eminebant plurimũ, plenae omnis generis gemmarum, eximio illustrique fulgore micantium. Interim dum tempus erat faciendi sacrum, accedere viri nobiles, Magnates omnes, quorum accessus propter nobilitatem, et splendorem suum prohiberi non poterat, unum, et alterum in manus sumere, laudare, mirari, non satiari omnes aspectu auri, splendoreque. Sed candelabra, quae ab utroque cornu abaci videbantur, sublata altitudine sua prae caeteris vasis omnibus nitebãt mirum in modum: quod essent e gemmis clarissimis, opere mirabili perfecta: neque ea exponere, neque vulgo proferri mos erat; nisi diebus hisce solennibus rei divinae ritu Pontificio faciũdae: quib⁹ abacus magnificẽtius illustrabatur. Cũ haec hisce diebus inter alia multa ponerentur, et alia vasa clariora viserentur, cum saepe pulcritudo illorum splẽdẽs ad oculos multorum hominum quasi recẽs, et nova perveniret: apparatus, et ornatus abaci fuit ejusmodi, quem omnes confirmare poterant dignum esse majestate Praesulis Hispalensis, et amplitudine tantae ecclesiae, et tanti Principis Cardinalis que praecellentissimi. Etenim erat eo splendore, qui ex cla-

rissimis, et plurimis vasis esse cernebatur: ea varietate operũ, ut ars certare videretur cum copia multiplici: denique ea magnificentia, ut appareret aperte ad tanti Principis apparatum, et ad ecclesiae tantũ decus, et ornamentum apparatũ hunc fuisse prolatũ. Sic eum homines defixis, et stupẽtibus oculis, dũ abacus propositus erat in claro lumine sacelli, etiã atque etiam considerare non desistebant, et nunquam equidem respiciendo, contemplandoque satiati.

EXERCITATIO TERTII GENERIS per interrogationem, cum repetitione, adjunctione, et articulo, in laudem beati Laurentii.

NOnne haec vobis, quae audistis cernere oculis videmini? non ipsum divum Laurentium, cupidũ mortis pro Christo subeundae exeuntem e publica custodia videtis? non peragrationem viarum, non lustrationem vicorum aspicitis? non versatur ante oculos in ignibus accẽdendis, et inflammandis administrorum diligentia? non crepitantium, et horribili stridore se se efferentium in sublime, longe lateque micantium flammarum ardor? non adsunt craticulae jã ardentes, et inflammatae, stratae prunis urentibus incredibiliter? non Praetor jubet Laurentium vestibus spoliatũ, atque nudatum omnino in accensas craticulas imponi? nõ hos administros fovere ignẽ? alere flammas? alios versare craticulas in omnes partes? torrere corpus Martyris invictissimi? non tyrannus instat, et urget, ut torrendi finem nullum faciat satellites, et administri crudelitatis? non ipsum intuemini Laurentiũ laetum, atque hilarem, ducentẽ craticulas, lectũ mollissime stratũ, prunas, rosas afflantes odorẽ suavissimũ? non cernere videmini forti, magnoque animo provocatẽ tyrannũ ad corpus versandũ in alterũ latus, quoniã alterũ assum satis esset, atque tostũ ad vescendũ, id est ad tyrãni sitim insatia-

tiabilé Christiani sanguinis exhauriédi carnibus Laurétii saturãdã.

EXERCITATIO QVARTI GENERIS, cum interrogatione, praeteritione, correctione, repetitione, et notatione. Apparatus hominis, et ostentatio.

ECce tibi descẽdit vir de palatio suo, et de superiorib⁹ aedibus. Habet animi relaxãdi gratia hortos amoenissimos, et jucundissimos, et eosdẽ, quod mirabile videtur, urbanos, unũ ante illos viridariũ, neque tamen illud nisi singulari solertia atque arte cõsitũ. Domus est cõvestita peristromatib⁹ Damascenis, et telis aureo filo intertextis: in quibus sunt stẽmata majorũ, opere inserta mirabili: quae partim magno pretio mercatus est, partim a majoribus accepit: ut qui invisuri domũ ingrediãtur, Principis se alicujus domũ intrare arbitrẽtur. Quid praeterea argẽti, aurique caelati, quid vasorũ, et omniũ ex auro pulcerrimorũ, quid stragulae vestis, quid pictarũ tabularũ, quid signorũ, quid omnis generis ornamẽtorũ apud illũ fuisse putatis? Tantũ scilicet, quãtũ ex duabus locupletissimis, splẽdidissimisque domibus in haereditate adeunda, et postea pecuniis Optimatũ maximorũ ad usum, et ad ornatũ coacervari una in potentissima domo potuit. Familiã vero quantã, et quã variis cũ artificiis quid ego dicam? Mitto has artes vulgares, coquos, pistores, cubicularios, praefectos palatii: animi relaxandi causa tot homines habet, ut quotidiano cãtu vocũ, et nervorũ prãdiis, coenisq; magnificẽtissimis tota vicinitas personet. In hac autẽ domo quos sũtus quotidianos, quas effusiones fieri putatis? quae convivia? mediocria credo in istiusmodi domo (si domus haec habẽda est potius, quã hospitiũ apertũ, et diversoriũ commune omnis ordinis, equitum, et civium honestissimorum) ipse vero quemadmodum alacris, et erectus, cultu, et ornatu pretiosissimo per vias omnes, et plateas pedes nonnunquam, saepius

eques, saepe etiam lectica sese ostendit cum maxime multitudine famulorum, et puerorum consequentium? videtis, ut illum civitas solum divitem, solum potentem putet. Quae vero largiatur, quae impertiat magnificentissime, si vellem commemorare, vereor equidem, ne quis alienigena, qui mores, et liberalitatem istius hominis non viderit, existimet me splendorem, et amplitudinem tantae familiae voluisse luminibus orationis illustrare.

EXERCITATIO QVINTI GENERIS, cum similiter cadentibus, et desinentibus, ex adjunctis, dissimilitudine, de Regina Angliae.

MVlta enim haec Regina Angliae deterrima, et in Deum, et in homines impie, nefarieque cōmisit: quorum scelerum multitudine, magnitudineque nō sacrilegam, et detestabilem mulierē agitari, et a mente judicioque abduci notum est? Agunt eam praecipitem poenae multitudinis infinitae Christianorum, quos partim in exsilium misit, partim bonis evertit, partim securi percussit, partim in vinculis necavit, partim tractos, et raptatos patibulū usque egit in crucē profitentes, atque incredibili constantia testantes sanctitatē nostrae Religionis. Rapiunt hanc scelestam, atque execrabilem Reginam ad poenas inferorum jam pridem suis sceleribus debitas milites Religiosarum Familiarum innumerabiles, qui comprehensi, vinculis constricti, et ferro onerati, in jumentum impositi, quasi latrones, et grassatores viarum, qui sanguine mortalium pascerentur, praeconio publico, satellitum suorum, et administrorum armatorum strepitu atque tumultu horribili concrepante, multo cū probro, atque dedecore, maximis injuriis nunquam non illatis ad custodiā, ad vincula, ad tormenta, ad necem tracti fuerunt. Sacrae vero arae disjectae, soloque adaequatae Sanctorum, de Anglia cul-

cultus omnis Christianae Religionis, caerimoniae sacrorum omnium nō violatae solum, sed etiā sublatae, simulachra Diuorum per summum scelus, et impietatem sacrilegis cōculcatā pedibus, multa comminuta penitus, quae jacent in angulis innumerabilia, pulveris, sordiū, et squaloris plenissima, sine specie, sine forma, vel detrūcata, vel ad minimum veteri splendore spoliata, quae, qui praetereunt, cultores occulti Christianae Fidei sedibus in illis, atque locis prostratae, perditaeque Anglorū nationis inspiciētes, ingemiscunt: et quoniam aperte loqui non audent, tacite Deum precātur, ut ulciscatur injurias factas Sanctorum imaginibus, cōsistere pessimae detestādaeque Isabelae mentem, et animum nō sinūt. Neque haec solū, sed sacris monialibus vis allata, erepta per vim factam virginitatis pulcritudo, tot libidines impurissimae, et religiosis in locis, atq; adeo intra sacros parietes monialium immortali Deo consecratos stupra facta, a vallo religionis abductae virgines, et tractae ad libidines effraenatas hominum turpissimorum subeundas, illam neque corpore, neque mente consistere dies noctesque patiuntur. Nō istud solum mentem eripit huic improbissimae Isabelae, sed quod efficit dolorem maximum, quod lacrymas a ferreis hominibus exprimit, depulsam fuisse Fidem ex universis Angliae finibus, et nusquam illam locorum cōsistere, nusquam urbiū, nusquam populorum, neque vicinorum urbi Lōdinensi dūtaxat, sed neque pagorum etiam rusticanorum: ubi vero fuerit, si usquam locorum Angliae fuerit, retrusam, atque abditā in obscuro tenebrarū loco jacere. Hujus depulsione cū illae gentes novam religionem, novam ecclesiam (quā ipsae Anglicanā appellant) intulerint in suas sedes, atque domicilia, more suo vivendi turpissimo, et dogmatibus ex fraude mēdacioque factis: quam vere dixerimus officinam scelerū, diversorium libidinum, receptaculum totius impietatis? Quae poenae manent mulierem, principem tantarū haereseon, perniciem generis Anglorum ultimam, cum etiam per confes-

ſionem ablata fuerit peccata expiandi facultas, non ſacra jã Hoſtia in ſacrariis condita magnificentiſsimis, cultu religione que Chriſtianorum colatur: cum auctorem vitae Chriſtũ Ieſum ſacrae Hoſtiae tegumentis contentum videre nolint, (quid adorare velle dicam, cũ abjiciant, reſpuant, et oderint: cum ita execrentur, atque deteſtentur, et pugionibus, ſi naſciſcerentur, ſimiles Iudaeorum confoderent, et ſaepe mille plagas inferentes, facienteſque ſceleratiſsime: propter tãtam ſcelerum immanitatem, et impietatem inauditã, quibus Iſabelam angoribus cruciari neceſſarium eſt, et taedis furiarũ ardentibus, omni loco, atque tempore perterreri?

EXERCITATIO SEXTI GENERIS, cum adjunctione, articulo, et ſimiliter cadenti.

Liberalitas hominis.

HOmo, qui ſemper liberaliſsimus, munificentiſsimuſque fuiſſet, in extremo vitae curriculo hoc voluit clariſsimũ relinquere indicium ſuae liberalitatis, de qua non audire aliquando, ſed quotidie videre poſſemus. Quaeſivit num munifice, et large dari quidquã potuiſſet? Cum reſponſum eſſet, templum eſſe monialium, quod vetuſtate exeſum, ex multis partibus ruinam minitaretur, terra, glebaeque plurimae lacunatis multis in locis, aut perforatis parietibus dilaberẽtur: nihil tam liberale ac munificum, tamque gratum Deo, quam opus illud ſibi ad liberalitatem fuiſſe ratus, templum amplitudine mira, opere antiquo, ſtatim ante mortem jactis praeclare fundamentis inchoandum, aedificãdumque praecepit. Atque idem ſigna, vaſa plurima, et ornamenta magni pretii, et aeſtimationis, quae magni ſibi cõſtiterunt, ſimulachra ſanctorum ad ſacellum maximum, et ad aras reliquas ornandas reliquit. Ipſum autem templum ejuſmodi juſsit eſſe, quod cum viderint omnes, qui in illud ingrediantur, conſiderent undique tectum, pulcerrime ornatum, ſuis ſacellis, et uno ma-

maximo,praeterea reliquas partes novo,et illustri splẽdore clarissimas.

EXERCITATIO SEPTIMI GENEris,translationibus,Ironia,exclamatione. Ostenditur loci infelicitas.

Scilicet audivimus locum esse uberrimũ, maximeque fertilem,latos atque jucundos campos,quibus feraciores,et uberiores nullos audierimus,politos,et humanos homines, ad omnem elegantiam,et munditiam cultos , natos in media Baetica, quae pars Hispaniarum valde laudatur , et propter ubertatem,et fertilitatem agrorum,propter amoenitatem,et jucunditatem appetitur:quo cõffluant omnes relictis patriis sedibus,et unde propter temperationem caeli , salubritatem aëris demigraverit unquam nemo . O fortunatas sedes . O beatam terram,quae omnibus his abũdat commoditatibus, et jucũditatibus maximis:in qua mortales ad multã senectutẽ perducuntur,non gravedinosi,non morbosi sunt. Ubi pestilentia nũquã fuit,caelum nunquam ita caliginosum, quin Solem illius diei homines viderint. Media hyeme, cum aliis in locis horrida est,atque deformis terra , et pruinis albent plurimis campi,montesque praecelsi, maxime cum urbium gelu conglacient viae,et omnia loca rigeant frigore, viridis visitur,et amoena facies agrorũ:omnia nitẽt, et splẽdẽt in agris.Prae tẽperatione summa veris speciẽ praebere visum est rus istud:et tãquã Paradisum amoenũ,jucũdos oblectationũ hortos,perfugiũ aegrotorũ,et subsidiũ fesso,fractoque laboribus generi mortaliũ appetimus:ubi senectus viget , in qua acquiescũt debiles,quo cõfugiũt recuperatũ vires valetudinarii,quo omnis aspirat aetas:et cũ illã terrã nacti fuerũt , ab ejus gremio abstrahi nisi mortis interventu nequeũt. Tanto illius homines desiderio flagrãt,tãtã ardẽt cupiditate vitã in illis locis agendi:ut matrẽ,et altricem rerum omniũ ducãt, praedicent,et caeteris terrarũ partibus anteponant.

EXERCITATIO OCTAVI GENERIS cum exclamatione, articulo, compari, acclamatione. Misericordia Christi IESV demonstratur.

ORem non modo laudatu dignam, sed etiam saeculorũ omnium immortalitati commendandam. Christus Iesus, ipse vindex humanae libertatis suis ipsis manib⁹, suis sanctißimis pedibus clavorũ diritate transfixus, nudus, et spoliatus vestibus, expositus aëris immanitati, duos inter latrones medius interpositus, tanquam de vertice ac summo mõtis jugo, sibilo boni pastoris oves vagas, et errantes in ovile cogit, atque compellit, et compellat benignitate sua, misericordiaque plane infinita ad uberrima sacrae Religionis pascua, et post veniam peccatorum datam, ad Beatorum gloriã immortalem perfruendam. Cum seipsum totum nudatum ostendat, transfixum, et exãguem, et vulnus illud lateris patens, et apertum, multo manans sanguine patefaciat, tanquã portam patefacientem aditum in beatorum sedes: tum brachia extenta offert, ad suos invitat amplexus, accurrere jubet hominem, in sinum advolare suum, medium quoque cóplecti, secum inquam in sua gratia semper esse, ut illum efferat in caelorum sedes, ubi aspectu Dei sempiterno perfruatur. Tanta est Assertoris Iesu benignitas, et in genus hominum inusitata mansuetudo.

EXERCITATIO NONI GENERIS, per Apostrophen cũ subjectione, et acclamatione, de Vituperatore cócionatoris.

QVid erat Antoni in illo concionatore non audiendum? quid non admirabile? Concionatoris credo alicujus, aut adolescentis, aut elegantis hominis Hispani auditores sermo de-

delectaret solum: qui te flosculis verborum oblectaret, tanquã cithara suavi demulceret sonos edens ad aurium sensus jucundissimos. Qui levis videretur pigmẽtis aspergens orationem suam, et captans plausus populares, ut eloquens videretur, animis nullos pastus caelorum capessentibus. Non animos ad vitiorum execrationem, nõ ad virtutis amorem, non ad gloriam afficiebat beatorũ, qui maximi sunt fructus, et percipi debent ex divini verbi concionatoribus. Ille, ille inquam fuit, cujus cum cõcionem audivisses, de templo discederes aridus atque jejunus, nullo animi sensu, neque motu praecipuo: ut te audisse dicere potuisses garriẽtem in carminibus Hispanis hominem, suavitate vocis, agendi dignitate, argutiis digitorum, rapida, et incitatã volubilitate dicentem, nunquam haesitantem, non revocantem seipsum: ut carduelis alicujus, et lusciniarum cantus in aures nostras influere viderentur. Quod ad spiritus rationem, ad movẽdos animos pertinet, nihil est, quod ab homine petas: qui humanae solũ eloquentiae studuisse videbatur. Concionatorem audivisti, cujus, ut antiquitatem praeteream, quae desiderari possent, omnia in illo sine dubitatione reperiẽtur, vitae sanctimonia, absoluta perfectio, vis in excitandis animis ad virtutem, et in eisdem revocandis a vitiis praestans, et admirabilis. Cum primum historiam sacri Evangelii narraverat, sic finem, quo tendebat concio, consequebatur, ut quo vellet auditorũ animos ad virtutem colendam, ad nuntium saeculo remittendum, ad bellum vitiis indicendum omnibus, impelleret. Ille de suggestu celsior cunctis auditoribus, circũfusus innumerabili multitudine virorum, atque mulierũ in celebrioribus hujusce civitatis templis concionatur, et tanta vi, contẽtioneque dicendi, ut suspensos teneat omnium auditorum animos, nullo neque minimo strepitu, non se commovẽte quoquam ex auditoribus, neque os, neque oculos convertẽte in partem aliquam: ut neque conspuere, neque tussire audeant homines. Horam cum audiverunt, tum illum incoepisse pu-

tant: et cum concionandi finem facit, tunc illum institueré concionem cuperent omnes. Inter concionandum sic afficiuntur auditores, ut lacrymae nolentibus oboriantur, fletu, gemituque maximo personet ecclesia. Ita Gregorios illos, Basilios, Hieronymos, aut unum ex antiquis Religionis nostrae Doctoribus tonātem, atque fulgurantem audire se putant omnes.

EXERCITATIO DECIMI GENERIS, cum repetitione, exclamatione, et incremēto, de proditore Iuda.

TV cum illis satellitibus, cum armatis hominibus, cū facibus, atque furiis totius civitatis, Iuda scelerate, tantum in principe universi regni civitate scelus commiseris, tuis oculis, tuo ore impudenti, tuo duro, atque ferreo pectore, alacer, et erectus aspexeris, adiveris, osculatus fueris Christum Iesum, signo quasi dato invadendi in Dominū tuum, in Messiam promissum a Vatibus, atque adeo in datum ab aeterno Patre communem Assertorem generis hominum. O proditionem non modo visu, sed etiam auditu horrendā. Si in oppidulo humili, obscuroque fecisses, et in hominem infima cōtemtissimaque fortuna praeditum invasisses, quis non exhorreret facinus? in coetu vero Iudaeorum, in urbe, quae caput est totius Iudaeae, discipul⁹ tāti Domini, et Apostoli decoratus dignitate, quem defendere ac tueri debebas, tu princeps, et auctor prodendi, tu idem Dux, et Antesignanus Iudaeorum praeteris caeteris, et accendens ad tuā aequandam celeritatem. Tu idem tam parvo pretio, minore prorsus illo, quo publice jumenta venire solent in mercatu, triginta nummis Opificem, et Architectum caelorū prodideris, tradideris luporum immanissimorū feritati comprehendendū constringendumque, flagris deinde caedendū, coronandum diritate spinarū, denique mediū inter duos latrones interpo-

situ tollēdū in crucē. Quid dicam gravius, quid immanius, nō reperio.

EXERCITATIO VNDECIMI GEneris epithetis illustrata, de praeceptore delecto.

CVm in praeceptoribus deligēdis spectari debeat usus, et cognitio, et virtus, vos optione data, nullū magis nobis spectātibus deligere debuistis, quā hūc optimū, praestantissimūque virū. Nam si praestātes, et exquisiti de tota Hispania magistri quaererētur ad filiorū institutionem, is fuit a vobis delectus, qui ex flore Hispaniarū in augustissimo, frequētissimoque Cōplutēsis academiae theatro niteret, splenderetque clarissime. Nō solū habetis praeceptorē in docēdo nimiū diligētē, nimiū servientē sui nominis existimationi, et utilitati scholasticorū, et progressionibus maximis: sed accidit etiam illud, quod is profitetur nūc hāc disciplinā, et multos annos professus est homo in sua facultate spectatus, et cognitus: quē magnopere gavisa fuit civitas cum collegarū omniū summa volūtate, tū ordinis cujuscūque singulari studio magnificētissime post cōditā academiā praeceptorē delectū fuisse. Vidit enim diligenter, sapiēterque praeceptoris officio fungētē, munera exequutū fuisse, quae omnes prudēter divinando sperare coeperūt: propterea quod jā antea semper, cū legendi munere, ut praedixi, functus fuerit, et in hac, et in aliis facultatibus ad absolutā intelligētiā cognitionemque incubuerit: tū praeceptores omnes, et interpretādi perspicuitate, et scriptorū praestātia superaverit. Laudabatur etiā vulgo ab omnibus integer, et incorruptus, qui a partibus Iustitiae in concedēdis cujuscūque laureae insignibus, in ferēdo suffragio praestātioribus stetisse sēper diceretur. Itē ea virtute praeditus, et sanctitate vitae celebrabatur, quae inanes vulgi rumusculos nō aucuparetur, solidā ac verā gloriā cōsectaretur. Sic reliqui virtutis, et sciētiae umbrā habuisse dicerētur ad hujꝰ praeceptoris de tota academia exquisiti cognitionē cōparādi.

DE ARGVMENTORVM EXORNA-tione perfectam descriptionem explente.

ILlustrantur argumenta aliorum luminibus argumentorũ, et ab illis lucem accipiunt claram, et illustrem ad suorum munerum functionem, maxime in explēda, et suis omnibus numeris absolvenda descriptione. Hujus cum campum late patentem patefacere nobis sit in animo, quibus argumentis illustretur illa, ab hac parte doceam⁹. Atque prima ratio amplificandae descriptionis petatur ex adjunctis illustrata dissimilibus.

PRIMVM GENVS AMPLIFICA-tionis ex adjunctis, cum dissimilibus. Comprehensio viri nobilis.

HOminem deambulantem Praetor comprehendit in foro, jubet illum in publicam secum venire custodiam: nō patiuntur famuli, quos secum habebat, vi confestim dominum suum volunt satellitibus adimere, et curant, ut satellites excedant, neque quidquam attingant hominis. Hic quoque magna vis affertur Regis auxiliũ satellitibus implorantibus: trahendum clamat Praetor in custodiam. Homo causam postulare, satellites urgere, famuli pergere, si possint a Domino repellere Praetorem. Itaque passus aliquot procedunt magno cum strepitu, atque tute turba jam ex omnibus locis cōfluente. Homo, ut Praetor suae dignitatis rationē haberet, postulare, satellites nihil minus curare. Denique magno cum dedecore, et infamia in carcerem perducitur. At quis erat iste homo? credo aliquem esse contemtum hominem, egentē, seditiosum, improbum, qui posset satellitũ, et administrorũ injurias, et cōtumelias perferre. nihil minus. Nobilis sane vir erat, Hispalēsis, locuples, et copiosus suae familiae Princeps: deni-

denique is, quem quoties oppidani honoratum, et probum civem dicere volebant, hunc semper appellabant suo nomine. Et audent administri Praetoris, virgis suis aggredi splendorem, et nobilitatem tantam. Inscientia factum id potius, quam improbitate crediderim: cum in oppidis amplissimis simulatione vestitus, et honoratorũ specie oppidanorũ multi homines sua furta tegant, atque peccata.

SECVNDVM GENVS AMPLIFICAtionis, cum simili, ac dissimili in haereseos vituperationem.

EX omnibus nostrae Religionis hostibus, quot quot ab incunabulis Fidei nascẽtis exstiterũt, nunc his extremis temporibus tam inaudita haereticorũ importunitas exstitit. Nolite autẽ vos arbitrari hominum illas cogitationes, et inventa fuisse: neque enim ulla gens tam barbara, aut tam amens unquam fuit, in quanon modo tot, sed unus tam inhũmanus, et excors fuerit invẽtus. Homines hi, pecudes quidem intemperantissimae, et ferae in figura mortalium visi sunt: qui coitus detestabiles, execrandas cõsuetudines, adulteria, incesta, reliquasque impuritates, quae nec honeste dici, nec ab auribus castissimis sine summa offensione animorũ audiri possunt, non modo appetunt intemperanter, sed approbant, atque defendunt, et dicunt naturae consentaneas, atque ob eam causam sine scelere appetendas, et suscipiẽdas. O libidinem effraenatam. O inauditam intẽperãtiam. Prospicite etiam, atque etiam. Quid enim est, quod in ullo genere hominum reperiri possit impurius? Penitus introspicite Anglorum, Lutheri, Vviclephi, Ecolãpadii, Sabellii, reliquorumque haereticorum sectas impias, atque nefarias, quas vos in Anglicis haereticis libidines, quae flagitia, quas turpitudines, quãtos errores, quam incredibiles furores, quas homi-

nibus, Divis omnibus, Virgini Mariae, atque Christo Iesu, ab his religionis hostibus injurias factas, et contumelias impositas non reperietis? Ex magnis, et sepultis jam, et penitus extinctis sectis tãta errorum colluvies erupit in illud regnũ: ut ea nisi maximo, praecipuoque quodã Dei optimi ac maximi auxilio confecta sit, et ejecta, convalescere nunquã, neque sanari gens illa posse videatur. Vt aper valens, et truculentus in hortos irriguos, et amoenos, herbis, floribus variis, et multis arboribus consitos invadens omnia evertit, vastat, et depopulatur, evellit herbas, perdit flores, conculcat areas, neque quidquam pristini decoris, et pulcritudinis reliquum facit: et opus est ejici tam immanem bestiã, et quae vastata fuerũt, et omnino perdita, nova iteratione coloni reddi, restituique: ita ad pristinam faciem Catholicae Fidei, veteremque recuperandum splendorem, post vastationem tantam, et stragẽ ab haeresi deterrima regnis illis, locisque terrarum allatam, necessarium est novos vineae Domini cultores Christianos, perfectosque cócionatores mitti, ejectos Catholicos redire, reverti defensores expulsos, et pro aris, focisque Religionis Christianae laborem omnem suscipi, instaurari tẽpla, restitui coenobia, refici sacras monialiũ aedes, reponi aras, altariaque sanctissima, repeti cóciones sublatas, ablata suscitari Sacramẽta, novam formam, novã figurã, et Catholicae Ecclesiae cõsentaneam restitui: ut castitas pro libidine, pro superbia demissio, pro avaritia liberalitas, pro iracundia patientia, pro invidia caritas, pro desidia diligentia, pro ventris ingluvie temperantia, pro vitiis nefariis virtutes sanctissimae, et mores integerrimi summo studio, et contentione repetantur.

TERTIVM AMPLIFICATIONIS GENVS ex adjũctis, et similibus. Libidines adolescẽtis.

SI quis adolescens, ut nostro malo non pauci sunt, animum suum patefecerit nefariis libidinibus, palãque se se, et corpus

pus suum turpissimis voluptatibus addixerit: si hoc omni tempore, nulla cum modestia, nulla unquã moderatione fecerit: si deniq: ita se se gesserit nõ in incessu solum, sed in vestitu, atque ornatu, non solum aspectu oculorum, turpitudine verborum, sed etiam appetentia libidinum, nulla praeteritione voluptatum obscoenarum, ut semper, et suas explere voluerit libidines, et ad easdem alios incitando adolescentiae pudicitiã expugnasse videatur: non hunc ut Cupidinem tetrum, et execrabilem, ex impura natum Venere, volitãtem ante oculos, et ora cernere videbimur, tanquam arcu veneno illito mortifero vulnerantem animos mortalium, et ignes evomentem maximos, flammas accẽdentem omnes, quibus ardeant, pereant adolescentes libidinum ardore flagrantes.

QVARTVM AMPLIFICATIONIS genus. Ex adjunctis, cum similibus, et dissimilibus hominis arrogantia ostenditur.

HVjus per Deum immortalem si nondum scelera vulneraque inusta animo vultis recordari, vultum, et incessum animis ut cernatis, obsecro: facilius facta ejusdem occurrent vestris mentibus, si ora ipsius oculis proposueritis. Ille intortis capillis, cincinnis a frõte capillorum, ore nitido, et unguentis quasi perfricto, perfusus odoribus plurimis, faciens verba libidinosorum, spirans ore suo Veneris impuritates omnes, mollissimorum, et effoeminatorum adolescentum gregibus stipatus, ut facile quam omnibus esset libidinibus constrictus, mortalibus testatum relinqueret, inuebat in viis mulieribus, prospiciebat faciem, et ora praetereũtium, appellabat easdem suis nominibus: atque nisi in his, et aliis in turpissimis rebus civitatem, et oculos intuentium offẽderet, a se nihil actũ putabat. Alter, o De[9] immortalis, quã intolerãdus, quã teter incedebat, quã insolẽs, quã elato collo.

Vnum te aliquem ex Campanis veteribus, exemplum veteris arrogantiae, imaginem elationis, formam Luciferi diceres intueri. Indutus pretiosissimis vestibus, sericis fulgentibus, et magno sumtu confectis, capillo ita composito, et in frontem dejecto galero, ut Campaniam ipsam, in qua superbiae domicilium fuisse dicebatur, renovare nunc, et tot ante saeculis mortuam exsuscitare videretur. Nam quid ego de verbis dicam, quae non hominis, sed Luciferi in humana figura latentis videbantur? Tãta in oculo gravitas, tantum in ore fastidium, tanta frontis contractio, tanta in sessione, in incessu, in motu corporis importunitas erat, ut aspectu hominem tam insolentem, et intolerãdum nemo perferre posset. Filius videbatur Regis potentissimi, Princeps totius regni, et haeres non multos post dies futurus: quem suis humeris multae provinciae, multa regna sustentãda manerent: nã Comitum, atque Ducum filios multo modestius se gerentes, magisque temperanter, cum fortunae cujuscunque, et generis inferioribus alloquutos non raro videmus. Erat denique omnium hic sermo. Est clarum, et illustre suum genus, habet, quas insumat, pecunias, et opes plurimas. Nemo in hac urbe ad illum fortasse conferendus dignitate oris, et cõformatione membrorum. Haec illum efferunt, et extollunt insolẽter. Habemus quidem, quem opponamus hujus Luciferi, atque Satanae tam insolenti superbiae, et elationi. Frater unus, quem habet, ejus arrogantes animos, et spiritus intolerãdos frangere debuisset. Habet uterque domi fratrem modestum, comem, benignum, affabilem: in hunc, quem imitarẽtur, isti duo adolescentes ex superbiae fastidio, et ex Veneris libidinibus facti intueri debebant.

QVINTVM AMPLIFICATIONIS genus ex adjunctis, cum contentione. Miseriae, et inopia hominis extrema.

Vi-

Vide illum non multum divitiarum habentem, sic constrictum, et oppressum aere alieno, ut vix suppetat, unde saepe necessaria comparētur ad sumtus quotidianos. Cujus filii domi se continent, quod nudis pedibus sint, vestitu lacero, discerptis palliis. Iam uxor, filiaeque, quae multo incedebant antea auro fulgentes, quidquid auri, quidquid vestiū habebant, ut ei aliqua ex parte providerent, vendiderāt. Nihil jam equidem reliquum videtur esse praeter opem, quā ferant propinqui, qui quoniam honorati sunt, eos nō credo passuros esse, ut fame conficiatur, qui quandiu locuples fuit, egentibus large succurrere non desinebat: atque eisdē propinquis idē antea, cum non amisisset opes, mutuas dare pecunias, de suis non pauca donare liberaliter, et ad augendā rē familiarem eorundem, nunquam non ipsis omni ratione cōmodare consuevit, et quidē eo progredi, ut nō paucos dies in custodia detentus fuerit, aliquorum aeris alieni propinquorum dissolvēdi causa. Quod si illi, qui minus debēt huic homini, cui, quamquam in plurimos beneficus ac liberalis fuerit, in eos benefaciendi nullum tempus datum est, cū neque sanguine cum illo conjuncti fuissent, neque amicitia, neque officiis, sed sola bonitatis magnitudine ducti veniunt adjutum, et sublevatum illius miserias, siccine propinqui videbuntur obliti sanguinis, amicitiae, officii, beneficiorū acceptorum, ut ab externis hoc misericordiae genere vinci se aequissimo animo patiantur? non credo posse dies noctesque consistere Christianae Fidei cultores, quorū in memoria versentur tam justae, necessariaeque causae, quorum percellat animos acceptorum recordatio beneficiorū, et omnino cōmunio sanguinis pectoribus taedas admoveat ardentes, ut cubitum ire sine cogitatione praesenti, decumbere sine cura tanta, denique somnum quietum capere possint, quin angores, cruciatusque, a somno excitēt saepius tantos, tāque honoratos homines, multum dolentes, loquentes in somniis,

 mi-

miserias,et aerumnas,tanti,tam boni,tam splendidi, tã cunctis civibus cari,acceptique cognati.

ALTERUM EXEMPLUM HUIUSCE quinti generis,ex contentione minorum,cum antecedentibus,et conjunctis,ad sacrã Eucharistiam accessus.

Accedit homo ad sacrã synaxim maculis omnibus expiatis consciẽtiae,neque capitalibus solũ, quod necessarium est,ne se sacrilegii crimine astringat,sed levioribus,et minimis peccatis diligẽter elutis,praeposita cruciatuũ Christi Iesu meditatione sanctissima,atque cum illo sensu flagellorum,spineae coronae,et Crucis acerbissimo dolore,quem hausit.Itaq; totus ad religionẽ cõpositus,quantũ potest ad tanti Domini Majestatem seipsum abjiciens, recognoscensque secum tacitus, et ore professus sui ipsius indignitatẽ cũ lacrymis,quae pie,sancteque accessũ ad tanti convivii magnificentiam commentantibus oboriri solent,Corpus Domini,de manu sacerdotis, accipit, intimis animi sui visceribus penetralibusque condens. Et quoniam beneficii remunerandi nihil est grata voluntate praestantius, locum ecclesiae repetit,unde ad aram communicatum accesserat, oblectat secum suo Iesu,cum Domino terrae, caelorumque praepotẽti,maximas immortalesque gratias agit, quo potest modo, qua demissione remunerat,omnẽ statum animi sui, quo pacto se habeat, enarrat Assertori suo:illũ,ut sibi jubeat, orat, obsecratque millies, quod collibitum fuerit, si quid a se factum velit. Quid enim agam,repetit millies, nisi adorare te bonum Iesum,nisi te nitem,et mansuetum Agnum laudibus efferre summis, tuam, iterat etiam, atque etiam,nequeo satis mirari clementiam mi Iesu. Videre cupio jam illum diem, cum hinc abeam tecum in caelorum gloriam regnatum. Istud

tud est sapere, istud est vivere, non quod est in saeculo, id appetere, sed semper illa, quae futura sunt, prospicere, quae nos manent immortalia beatorum praemia. Ita per multum tēpus hac suavitate perfunditur propter comparationem, et provisionem diligenter ad accedendum in mensam Domini adhibitam. Is equidem, et horum similes accedunt multo majore praeparatione, quam illi, qui non casu veniunt hospites, sed invitati sunt ad convivium magnificū, et sumtuosum. Horum videre est diligentiam ad diem illum in cultu corporis pretiosiore, et magis nitidis, magis recētibus indumentis, quae gerere possint, et proferre in publicum, cū tanta munditia, et elegantia, ut nitere videantur, et ex omni parte spectantium oculos corporis splendore perstringere. Cū discumbunt, si politi sunt, et urbani, rationem habent honestatis, et dignitatis: neque pransi discedunt nisi officiose gratias egerint, et cumulate prius. Equidem hos, qui se bonos Christianos duxerint, cura, et diligentia non adaequare solū, sed etiam antecellere student accedentes ad sacram synaxim: cum animi praestantiam omnibus bonis anteire videamus.

SEXTVM GENVS EX ADIVNCTIS, CVM effectis. Labores litterarii.

HVNC ita scholasticum navantem operam litteris video, et partientem diei, noctisque tempora, ut post datas praelectionibus audiendis, et recolendis horas praestitutas, vix ad requiem corporis, quattuor horae relinquantur, atque illud, quidquid datur tēporis, quod quā exiguū sit, videtis, nō omni cura vacuū praeterire visus est. Audiūt socii comitesq; omnes illū somniare libros, recitare leges in somniis, alloqui praeceptores, et memoriter pronūtia-

responsa iurisconsultorũ, et saepe difficultatem secum admirari, quaerere, percontari, respondere eundem, sibi obiicere, sibi satisfacere, unius, et alterius oppositu decreti suspensum ad aliquod tempus teneri, nec ita multo post ferire frõte, atque ad extremum, quasi vigilaret, cachinnari, quod exitum difficultati diluendae reperisset. Enimvero saepe illum experrectum clamantem vociferantemque, neque perferre posse lectum, surgere continuo, lumen deposcere, et cum libris sibi rem omnem esse in septimam usque horã, quod tẽpus est adeundi scholas, notũ erat omnibus. Ita totus veniebat in gymnasium a rebus usitatis, a colloquiis vulgaribus alienus, negotiorum inscius urbanorum, totus cogitabũdus, meditabundusque, et oculorum depressis lacunulis, pallore, macie multa, vigiliis fractus, confectus laboribus: ut absumtus, et exhaustus philosophi veteris totos dies desudantis in litteris, et noctis magnam partem vigilantis speciẽ haberet, et similitudinem apertam.

SEPTIMVM GENVS EX ADIVNCTIS, cum fine. Peregrinatio in urbem Romam.

Vides hominem in habitum, atque formam peregrini, cum sacco talari, constrictoque crasso funiculo, et palliolo ex eodẽ panno ab humeris decidente ad terga usq; brevissimo, et caput tectum galero, qui undique multis osseis, atque plumbeis imagunculis circundatus est. Ille baculum gerit in dextra, levamentum longae, laboriosaeque peregrinationis, atque virgineos globulos ex funiculis pendentes, et nudis pedibus longam peregrinationẽ suscipit voti solvendi causa, quod fecerat aegrotus, si convalesceret, cum primũ posset confirmata valetudine se obiturum esse loca religionis plenissima urbis Romae: quae continẽt ossa, reliquiasque omnis generis, ordinis, dignitatisque Sanctorum. Ita mutata

veste, sacco aspero, ope baculi, longum iter ingressus peregrinatur, a patriis sedibus quotidie magis discedens, tanquā vagus, et errās alienis in terris, et ignota regionum loca praeteriens, ut Romā tandem perveniat, et in tot sanctorū Christi Iesu, in Martyrum invictissimorum reliquiis cōquiescat, opem imploret, et auxiliū illorum, atque gratias agat pro valetudine recuperata Deo immortali, et unum, et alterū adiens locum, atque nullum omittens omnia conspergat lacrymis recordatione recuperatae valetudinis: aspiciens etiā ossa vasis inclusa pretiosissimis, et suis sedibus contēta sanctissimis, suspiret, et ingemiscat desiderio consequendae caelorū gloriae, quam ipsi sanctissimi Caelites in beatorum regione sibi compararunt: quos tanta religione venerari, tanto suspici videt, et affici cultu omnis generis Christianorū. Atque cū eadem recordatio laborum sit incitamentum, atque difficultatum omnium pro virtute superandarum, huc se homo cōparet, haec cogitet, et exoptet, quae sanctorum propria sunt, ornamenta, quibusque tantum in terris honorem, et immortalem in caelorum sedibus gloriam obtinuerunt. Ita idem intueatur ossa Sanctorum, ut magis aureis vasis, atque crystallinis digna videantur esse, quam quae diligenter, et studiose propter suam praestantiam, et operis magnificētiā ad res humanas asservantur ab hominibus. Ita nuda videat ossa carne, cuteque mortalium, ut plus honoris accipiant, et mereantur, quam caro Regum, et Imperatorum animata, et sericis, et aureis fulgēs vestibus. Ita credat ossa videri, reque ipsa proculdubio esse, ut multa illorum infinitis miraculis virtutem caelestem, atque divinam ostenderint. Ita intelligat reliquias esse corporum mortuorum, aut suppliciorum acerbitate cōfectorum, ut quoniam ossa Sanctorum sunt, et sancti viri pro Religione fortiter, et constanter occubuerunt, memoriam sui nominis reliquerint sempiternam, et a cunctis hominibus, ab ipsis Principibus, et Regibus potentissimis summo honore afficiantur, atque oculis admoveri, osculari sanctis-

ſime,in ſinu gerere,ſumma religione colere ſtuduerint:atque id temporis ſecum actū praeclare putent,ſe feliciſsimos fortunatiſsimoſque habeāt magnificētiſsimis cumulatos muneribus, cum quidquam de reliquiis hujuſmodi conceditur: atque illud quidquid ſit, quanvis ſit exiguum,minimū oſsiculi alicujus, continuo in aureum orbem includere, ornare imagunculis,portare de collo ſuſpenſum,atque intra ſinum abditum incluſumque pro cuſtodia corporis, atque conſervatione ſalutis,quo ſunt in ſanctorum praeſtantiam ſtudio, ſummaque religione homines praediti gaudeant,atque geſtiant. Ita etiā oſſa exſiſtere homo recognoſcat, ut quoniam de corporibus Sāctorum fuerunt,in aris ipſis, religioſiſsimis in ſacrariis ſanctiſsime,religioſiſsimeque colantur:eaque picturis nitidis,et illuſtribus decorentur, ſacris ſolennibuſque feriis proferantur in publicum,et viſenda,colendaque mortalibus,in ipſis anniverſariis ſupplicationibus, in pōpa gratulationum illuſtri,in lectis pulcerrime ſtratis, ornatu ſpecioſiſsimo vehantur,atque illorū aſpectu, memoriaque virtutum clariſsimarum tenere lacrymas vix poſſe genus mortalium,quacūque vehuntur,excipi fauſtis acclamationibus, et mirifica virorum,atque mulierum gratulatione videmus. Ita denique oſſa ſpeciem ſuam, et formam habere intueatur ſiccam,et aridam,ut magis quam aurum, magis quā gēmae, magis quam caelorum ſidera clariſsima,ſanctitatis ſplendore fulgeant Atque his in infimis terrarum ſedibus,quantam oſſa multa,quam mirificam odoris afflant ſuavitatem,ut ſuo flatu,et odore ſuaviſsimo ſanctitatem ſpirent,et gloriā, quā aſſequuti animi fuerunt in regione caelorum,ſatis aperte teſtentur? Et quoniam in caeleſti aula Caelites ipſi ſuis precibus diram a noſtris capitibus peſtem poſſunt avertere,his ſe homines dedere,his ſe commendare,horum in ſuis periculis opem,et auxilium implorare nō deſinunt. Neque unus dumtaxat,aut aliqui peregrini,mediocres homines,ſed Reges, et Imperatores inviſunt,atque ipſi Romani Pontifices ſuas ad

ho

honorem, cultumque praestandum demittunt, abjiciuntque tiaras, seque quanta demisione possunt, ad eorū sanctitatem colendam, venerandamque prosternunt.

OCTAVVM GENVS EX ENVMERA tione, cum antecedentibus. Rixae duorum.

FActi obviam illi duo clarissimi cives hora fere decima, aut non multo post ante meridiem, statim ut se conspexerunt, quoniā erant inimici capitales, et qui utrunque comitabantur amici, et servi, gladios loco civitatis celebriore distrinxerunt. Guzmanii Principē factionis adversariae cōficiunt. Cum homines, qui in platea erant, tumultu concitato propinquum, de familia sua proximum in turba occisum audivissent, rebus omnibus relictis occurrerunt, suos ut viribus acerrimis defenderent. Illi, qui erant ab utraque parte, jam multum sanguinis profuderāt, et gladii ipsi imbuti sanguine, copia multa manātes aspiciebātur: ut, qui procul erāt, cū stillantes cruore viderent, carnificinā clamarent, et vociferarētur fieri, implorarent opē in platea praesentium hominum, ut se se interponerent, et gladiorum opposito suorum calentem quaestionem, et inflammatas rixas, simultatesque restinguerent. Adversarii, qui principem alterius partis viderant, gladiis eductis recurrerunt, ut ab omni, si possent, latere caedendum adorirentur, partim quod internoscere non poterant, neque videre, caedere incipiunt socios, atque servos, quos internoscebant, et erant a fronte, et a lateribus: ex quibus qui acri animo fuerant, et in dominum suum egregie fideli, partim vulnerati fuerunt, partim cum illi ad necem dominum deposci viderent, et ejusdem vitam tueri, vel in pugna occumbere decrevissent, dominumque nisi se opponerēt multitudini quaerentiū, et deposcētiū ad mortē sine dubitatione ne-

candum viderent, fecerunt id, quod boni, et egregie fideles servi facere potuerunt, ut neque imperãte, neque sciẽte domino, illum ipsum a tergo contra vim aliorum defendentes, obsistẽdo fortiter impetum adversariorum propulsaverint. Sed paulo post interventu Praetoris, et administrorũ omnis pugna dirimitur. Huc scilicet adducẽdi videbãtur homines, qui multos ante dies, ab hinc unum annum graves inimicitias gerebant, et aliis alii insidiabantur, ut causam contẽtionis quaererẽt, et non semel distrinxerãt gladios in publico, quos multorum interventu recondere coacti fuissent invaginã districtos, et nullo sanguine madentes. Quid, quod omnes, neque dies, neque noctes quiescebant investigando locũ, tẽpus ad ulcisẽdos seipsos? Quia vero homines causam satis esse putabant perdendae, delendaeque vicissim utriusque familiae, quod de principatu contenderent, et de primo loco civitatis obtinendo, et cum occurrisset unus, alter in media via caput aperire noluisset: et os, et vultũ avertisset alio, quẽ antevertere fuerat aequissimum, cum ab illo non aspectus solum prius fuisset, sed praeteriens etiam cum alio flore delecto nobilissimorum equitum deambulantẽ sursum, deorsumque offendisset in via. Hinc enim primae inimicitiarũ causae, tantusque furor utriusque exarsit: qui nihil unquam de iracundia remiserunt, sed usque eo dolor ingravescere visus est, quoad nulla pacificationis spes fuerit, quantũ ex concertatione praesenti, plena seditionis, atque sanguinis aspexi.

NONVM GENVS EX ADIVNCTIS, CVM consequentibus. Iactura unius in ludo foliorum pictorum.

SEd quid ego tantum assequi possim dicendo, quãtum foliorum ludus pictorũ damni mortalibus facit? Defert homo secum non parum nummorum, loculum scilicet plenum ar-

argenti facti, quod biduum ante ex vino vendito, vel ex suis reditibus collegerat, et ad tollendum tributum, quod solvebat, annuum, adit domum, ubi publicus statuitur foliorũ pictorum alveus animo amittendi, vel duplicandi nummos, quos secum portabat: quem ubi viderunt collusores venientem, et afferentem tantam vim pecuniarum, et inter argenteos, non paucos aureos nummos, adjiciunt animum, et oculos ad crumenam argento tãto refertam, et auro. Itaque homines illi per tres horas colludunt dubia, et ancipiti fortuna, ut neque magis ad hunc illa, quam ad alios inclinaret. Vicissim lucrum faciunt, et jacturam, neque usque eo lucrari, vel amittere pecunias visi sunt, ut internosci posset lucrum magnopere. Perseverare homo in ludo chartarum, et quanvis media jam nox erat, et redeundi tempus non accesserat solum, sed etiã praeterierat, nihilo secus moveri, neque moram, neque solicitudinem domesticorum curare, sed ad ludũ magis incumbere, alios, et alios ludos repetere discedẽtibus multis, et abeuntibus domos suas, atque vicinis ejusdem, qui comitari vellent hominem, et domum usque perducere, et a ludo abstrahere, ne perderet reliquo tempore, quod conservaverat ad illã usque horã, residere quasi tunc primũ sedisset, neque ludendi tempus alienissimum esset, persequi ludũ, versare folia, partiri, sibi sumere, de manu aliorũ accipere vicissim, explorare puncta, fortunam periclitari magis: quae homini adversata non fuit quinque amplius horas. Sed ecce tibi immutatus ludus, cõversa alea derepente, amittere miser homo unum, et alterum ludum, nullum lucrari de multis, qui fiebant, et instaurabãtur, infelix eximere de acervo pecunias, depromere de loculis, cõferre saepissime in mensam, et altero augente sponsionem nunquã negare, exhauriri loculi, spoliari homo, et altera exinaniri crumena, quae infelici miseroque restabat, in quã ille nũmos aureos cõjecerat nõnullos separatim, ut si caderet ludus infeliciter, haberet, unde instaurare posset unum, vel duos saltem ludos. Sed adversa

 sibi

sibi semper jaciebantur folia, diversa cadebant puncta, nullus unquam obvenit bonus ludus, quo in spem erigeretur recuperandae pecuniae amissae. Tandem horas duas ante diluculú perditis pecuniis omnibus, spoliatus omnino, nihil ut secum referret praeter inanes loculos, ut omittam jacturá pecuniarum, spoliationem auri, et argenti delati, quam moestus domum infelix iste collusor redit? quam plenus somni? quam sibi ipsi displicens? quam iratus? domum ingrediens nullum verbum facit, recta in cubiculú, dissimulare cupit, ne videatur amisisse pecunias: sed quo magis occulere contendit, eo magis malum eminet, et apparet. Nam qui cóstituerat se liberare tributo, aut censu, quem solvebat illis pecuniis, tâto argento, auroque perdito, videt hoc jam fieri nón posse. Creditores, quos jusserat postera die ad tributi solutionem exigendam venire, dimitti vacui videntur, et inanes. Animadvertunt id domestici; actú scilicet omnes confirmant: et herum perdidisse ludo pecunias nemini dubium est. Quid de inde? Vrgent creditores, promi deposcunt nummos ad sumtus domesticos: neque unus domino reliquus est, nó in loculis, non in arcis, nó in crumenis. Quis autem erit, qui audeat mutuas pecunias dare, cú tributis omnes fere suae possessiones oneratae sint, quaeque cadere possint in ferias beati Ioannis, multos ante menses exacta fuisse, ut persolveret antiquissima nomina, satis hominum generi cuicunque constet? Quid remedii afferri huic homini potest? Quid familiae? quid domesticis? Hi neque edunt, neque bibút, ut antea, neque retinere possunt honoré unius hominis peccato, per folia picta rem omnem, et supellectilem effundentis. Vxor spoliatur auro, muraenulis aureis, torque omni, vestib⁹ pretiosissimis. Veneunt abaci aurei, et argentei, peristromata magnificentissima, multa et lauta supellex, et vili pretio, multo minori, quam aestimatur multitudo, magnitudoque rerű hujusmodi: denique tota domus ita nudata relinquitur, ac si direpta fuisset, et ab hostibus expilata. Atque haec minima sunt, si

con-

conferātur peccata, quae cōsequuta sunt per hosce dies, post collusionē hanc, in uxorē, in servos, in filios, in domesticos commissa. Quos neque suis nominibus appellat, neque os affert unquā nisi iracūdū, nisi ferox, et truculentū: quem nemo est, qui exspectare audeat. Nihil apud illū valet matrimonii vinculū, nihil cōjugii necessitudo, nihil uxoris virtus, nihil observantia filiorū, nihil tota familia, omnino morigera, et perferens tantarū miseriarū unius improbi collusoris causa.

DECIMVM EXORNANDI GENVS EX adjunctis, cum exemplis. Virtus adolescentis.

QVid improbe Daemon appetis? diripere vis opes, et divitias animi? sanguinē exhorbere bonorū? et odiū inveteratū jam inde a ruina tua in homines habitū saturare crudelitate insatiabili? ut optata cōsequaris, in spē erigeris per te, per tuos satellites, animis ad divinam similitudinē factis impie nefarieque potiendi? ob eam causam insidiandi nullū tēpus intermittis? turpes injicis cogitationes? pertentas dies noctesque forma muliercularum objecta proffigatarum? et lenociniis carnis, et voluptatū illecebris ignes excitas, quibus, si possis, deflagrare facias adolescentem cupidum integritatis corporis, animique conservandae? Obside illius animum, fallacias porta, adhibe machinas, contēde, quantū volueris, nunquam ad tuas illum adduces voluptates: cum cilicio domet, cōprimatque motus carnis effraenatos, quo carnem teneram, atque delicatam astringit, et adeo cruciat vehementer, ut exulceret, et sanguinē multum eliciat. Non vides cogitantē de poenis inferorū, de foetido, et intolerando sulphuris odore, quo libidinosi torquentur, et poenas dant gravissimas suarū libidinum, atque adeo anguibus impliciti venenatis, qui morsus efficiunt acerrimos, et discerpunt, atque dilaniant, summum dolorem faciendo semper, neque dilacerādae carnis finē faciunt unquā? Ita ignē igne extinguit,

et se integrum, et incorruptum conservat. Discede Daemon improbe, sine dubio adolescens vicit teipsum, magnificeque superavit: cum te insidiantem sibi, et aditum in suum animũ habere cupientem invicta virtute repulit. Quod non praedã aliquam, ut volebas, feceris, quod adolescentem integritate salva fugeris, quod ille tuum mucronem intentum retuderit, quod tu incolumem animum, quod stantem ejus sedem reliqueris, quo tandem moerore te afflictum esse, atque profligatum dicemus? jacet ille auditores optimi prostratus carnifex, et se perculsum, atque abjectum esse dolet, retorquere tela non raro constituit ad hunc animum, quẽ ex suis faucibus ereptum esse luget: qui equidem laetari debet, quod tãtam furiam, ac pestem non intromiserit in animi domiciliũ. Nos caelestes spiritus laetos, et hilares hãc victoriã de caelorũ sedibus intueri, cõparare palmam animo istiusmodi, astare ad tabernaculũ sanctissimae Triados, et maxime Angelũ custodem offerre tantae Majestati manubias hujusce victoriae cogitemus: qui orare ac precari nunquam desinit, ut nunc, cum maxime in gratia sui Creatoris est, adolescẽtem in caelorum regiones perducat.

DE GENERIBVS DESCRIPTIONVM, quibus Evidentia illustratur.

Quamquam sic tractavimus descriptionem, ut Evidentiam, Demonstrationẽ, Imaginem, et alias describẽdi species, atque formas hoc describendi nomine complexi fuisse videamur, ut in exemplis diversis in exercitatione propositis cernere licebat: tamẽ quia ab una Demõstratione, seu Evidẽtia, tanquam a capite pendere videntur reliqua genera describendi, nunc de formis, atque figuris descriptionum, quibus Evidentia illustrari potest, speciatim agamus. Atque illae referuntur ad Notatione, Sermocinationem, Dialogismum

mum, Prosopopoeiam, Effictionem, Mimesim. Pathopoeiam, Ethopoeiam.

DEMONSTRATIO CVM NOTATIONE, in cathedra delata.

Etenim dum suffragia ferebantur in academia, dum ibas in gymnasiũ, dum redibas domũ, te incedere videbát omnes tristem, totũ, moestos amicos: et observationes, testificationés, seductiones scholasticorum, defectiones suffragatorũ animadvertebant: quibus rebus ipsi cãdidatorũ vultus obscuriores, et apertiores videri solent. Cum neque colloquicũ suffragatoribus audebas, neque quenquam in angulum separare, neque ad deambulandum, ut de scientia tua doceres, invitare, nõn obsecrare, nõ orare, ut egestatem tuam, ut annos in jurisperitia positos, ut adeptam in academia lauream respiceret. Solus fere comitatus paucis, et his corrogatis scholasticis veniebas ad suffragationes, et occulte revertebaris domum tuam: cum videremus eisdem temporibus alterũ candidatum alacrem, atque laetum, stipatum choro juventutis, vallatum scholasticis, atque suffragatoribus paene omnibus, inflatum jam plane spe cathedrae consequendae, tum foedae tuae repulsae satis scientem ante suffragiorum denuntiationem flore concurrente oppidanorum suae dignitatis studiosissimorum ad gratulandum jam, et quasi ad victorẽ nondum honore delato domum usque reducendum, inclamante multitudine comitãtium jurisperitiae suffragatorum cathedram, et victoriã cõsequutam: quã multitudinẽ, et comitatũ dissimillimo ex genere scholasticorũ ornabant honestissimi cives, qui in peristylio pro valvis academiae cãdidatum adversarium tuum exspectabant. Vultus erat candidati plenus laetitiae, oculi hilaritatis: ut jam explorata, et domi condita cathedra videretur. Te ipsum ille cõtemnebat, scholasticos non suffragatores cathedrae ducebat, sed honorũ de

cursu vitae consequendorum, et repulsam aliis in superiori-bus cathedris praedicebat in posterum, et seipso multo antiquioribus minabatur. Quibus rebus qui timor huic fuerit injectus, quantaque desperatio cathedrae occultis adhuc de honore suffragiis prorsus amittendae nolite a me cómemorari: vos ipsi vobiscum candidatorũ successus prosperos recordamini. Meministis equidem, cum suffragiorum maxima parte renuntiatur aliquis in honore cathedrae superior, id tãto celebrari gaudio, voluptateque suffragatorum, et eorũ qui candidato favebant, scolasticorũ laetitiis omnibus bacchantiũ, ut simulatque litterae de cathedra consequuta manu Rectoris, et Consiliariorũ obsignatae expediantur, priusquam secretarius illas detulerit in victoris manus tradendas, jam praeire sciatis suscepto cursu candidati studiosos, et per vias inclamantes victoriam: ut antequam isti domum pervenerint, victoris nomine viae omnes personuerint cathedram obtinétis, et strepitu amicorum, et suffragatorum omnium advolantium domum. Ipsi vero candidati, quoniá delusi saepe fuerunt, et res aliter acciderunt, atque nuntiatur, continent se in cubiculis, et quidem oppilatis foribus, ne ludos aliquos illum scholastici faciant: donec cum litteris secretarius accedit. Qui vix pedem intulit in aedem, cum tumultuari magis omnes perstant, vociferari, clamare, et accepto testimonio rapere sublimem, et in humeros elatum deportare, per vias usitatas ad academiam usque redimitũ sericis, tunicatum dumtaxat, praeeuntium, et consequentiũ peditum; et equitũ infinita multitudine. Equites cursus sursũ, ac deorsum facientes victoris nomen, et victoriá inclamare, et saepe suffragiorũ numerum, pedites currere, saltare, palliis sub alis projectis, aut rejectis in terga, et utrũq; genus scholasticorũ cũ palmis in manibus, quas huc, et illuc ventilantes ostẽtant occurrẽtibus, et eosdẽ cogũt inclamare victoriá, atque etiam victorẽ eum, qui cathedrá cósequutus est, suo statim nomine appellãdo, et praecipua cũ multitudine, et prae-

stan

ftitiā suffragiorum. Si in quenquā adversariae partis fautorē casu inciderint, sibilis, et clamoribus insequuntur. Vix apud se scholastici sunt, prae gaudio, prae laetitia. Ianuas ramis caedere, percutere manibus, pulsare vectibus, atque pessulis ferreis ex itinere, certatim, atque vehementer, et festinanter. Ipse vero victor cū veste talari, atque soluta, sublatus in humeros scholasticorū, ut omniū oculis aspiciatur, alacer, et erect⁹ huc, et illuc oculos retorquēs, et caput lauro coronatū gerens ob viā occurrētib⁹, atque procedētib⁹ demittere caput, et corpus officiosus admodū, denique in scholas deportari. In has accedens intromittitur in gymnasiū, fit plausus, et acclamatio cūctorū, et cathedrae possessionē capit de more, et instituto academiae. Quid plura? Eodē, aut diverso itinere domū reportatur eisdem clamoribus, eodē cursu, eodē plausu, et acclamatione: in qua de lustratione vespertina, majore pōpa, et apparatu, ad cohonestandam decorandamque victoriam pactiones fiunt, et habentur conventus maximi.

DEMONSTRATIO CVM EFFICTIONE, in adventu Archiepiscopi, tum primum ingredientis in habitu, et formam Cardinalis in ecclesiā.

INgrediūtur tādē portionarii, et canonici omnes tēpli maximi, praeibat signifer sanctissimae Crucis, administri illustriores Archiepiscopi, atq; id tēporis Cardinalis: qui primū hac tanta die post Purpurā delatam ecclesiā intrabat, et ob eam causam insignib⁹ Cardinalis veniebat ornatior, quā aliis ante diebus, jā alia specie, tāq; splēdida, galero caput ornatus, barbaq; majore, ut ornatu, atque colore denūtiare omnibus Cardinalis dignitatē, et ostentare Patris Purpurati majestatē videretur. Ille omnibus ad illū invisendū sese effundētib⁹, et in ecclesia advētū expectantibus signū sanctissimae Crucis gravitate incredibili retēta, majestateque celsissima, a dextra

et a sinistra stantibus impertiens excipitur ab universo clero magna laetitia, incredibili voluptate, a cantoribus, vocũ suavitate, tota tibiarum suo tempore cantibus ecclesia personãte. Omnes, qui in odeo erant, sedentem tanta cum majestate, tanto purpurae splendore fulgentem videndo, respiciendoque nõn satiabantur: multi, qui serius venerant, aut prae multitudine videre non potuerãt, locum, et occasionẽ quaerebant, ut de foribus exspectarent. Tanta fuit illius diei laetitia, et concursus maximus, cum primum purpura fulgenti ornatus in ecclesiam venit.

DEMONSTRATIO CVM MIMESI.

QVid est, quod hac tanta de re vobis videri possit? profecto si recte vestram dignitatem, atque praestantiam cognovi, non multum me fallit, si consulamini, quid sitis responsuri. Primum verbis oportet allicere scholasticum, deinde si latitare, ac saepius abesse perstiterit, parẽtes cõvenire, quaerere, qui depravent adolescentem, saepe renuntiare domum, deductum a parẽtibus hortari, rogare, seipsum respiciat, quibus parentibus ortus, quantum Deo immortali debeat, qui tantum ei ingenii dederit ad litterarum studia, tot voluerit eundem ad litteras, et ad virtutem habere adjumenta, praesidiaque naturae, ad extremũ minitari, flagris caedere, dicere, si opus fuerit, parenti, puerum cõcludat in cubiculum, in cõpedibus aliquot dies esse cogat, ne diem, ne lucem aspiciat. Si fuerit opus, ex domesticis ad illum adeat nemo: quin praefinito cibus inferatur, atque ille non usitatus, nõ quotidianus, quem filii capiant, sed quem servi, quem ancillae: et pane, ac frigida nonnunquam discat tolerare famem. Vestes optimae adimantur, neque, quas solebat, induat sericas, sed discerptas dilaceratasque. Denique tanquam ex illis parentibus nõ natus, sed ut subditus, et qui, cũ collibitum fuerit, quod miseri-

cordia tantum alitur, excludatur foras, et ejiciatur in viam, ut abeat quaeritatum, et corrogatum victum: ut malo saltē resipiscat, qui nunquam sapere didicit blanditiis, indulgentia, monitis, et tolerantia longissimi temporis: patris enim benignitate depravat⁹ eo progressus fuisse videtur, quo nemini concedendum est, quo non audeo dicere. Quid ad haec parens? ridet scilicet nostrum consilium, qui in parente adeo leni, et filiorum tantopere suorum amanti rationē summi officii desideremus. Quid mihi, inquit, cum ista summa severitate, ac duritia? coluerint doctrinam istam severi parētes, de me autem aliud habebunt, non qui filium a me abstrahā, sed quibus rebus retinebo, quaeram, et quemadmodum indulgēter tractandus, et quo pacto modis a me sit omnibus explēdus. Memini. Vetus est de iniquo parente sermo, qui omnia moderetur ex libidine, quae nunc est, non quae quondā fuerit, tum cū adolescēs erat: ut quidquid collibitum fuisset, faceret. Haec equidem parentes aliqui, si verbis non solent, re quidem palam loqui videntur.

DEMONSTRATIO CVM DIALOGISmo, in adolescente deterrimo per ironiam.

ISTA credo adolescentem bonum, divinae legis observantem, virum religiosum, litteratum, magistrum ordinis metuebas: aut non audebas adire. Saepe ut fit, cum ipse te confirmasses, cū statuisses rem omnem ad illum deferre, cū paratus, meditatusque venisses, adolescēs timidus, virginali verecundia, subito ipse te retinebas: excidebant statim verba, cum cuperes aliquid efferre. Nō id occurrebat prae magistri gravitate doctissimi. Id erat, credo, adolescentem istum, quorum auctoritatem semper, et facta cōtemserit, eorum vultū, et ora subire non ausum fuisse. Audiamus sermones istius, cū parente, cum praeceptore collatos, et illo nequiorem, et im-

pudentiorem fortasse reperiemus nemine. Quid tibi, inquit pater, tantum sceleris, o fili, ut neque virtutem colere, neque fratrum similis velis esse? tum filius iste, qui tacere, qui nullu verbum proloqui debuisset. Quid tantum sceleris suscipio, pater, quod mihi, quod valetudini consulo? quod me hominem praebeo? neque similem fratrum, quos si imitarer ego, stipes dicerer, ac truncus, nescire loqui cu hominibus, neque cum illis versari? Virtute appellas, quæ rogat⁹ fuerim no respondere? vis me obmutescere? dicar lapis? Quorsum ab immortali deo lingua? quorsum os nobis datum nisi loquendi, et sensa nostra explicandi gratia? pater illud cum audit a filio sibi responsum dari, cum audaciam libertateque loquedi videt, quid ait? Magis mi fili laudareris, et ornareris ab hominibus, si contineres linguam: cum a jurgiis, ab injuriis, a verbis turpissimis omnes abstinere debeat. Ecce os filii. Adolescentum esse respondet, par pari referre, quod mordeat illos, qui secum verbis, maledictisque certant. Cum verboru impuritates iterum, atque tertio pater objiceret, liberius teter filius respondere pergit, bladitias esse suavitatesque verborum, quae ex ore exeunt, neque pervadunt in animum, atque istud esse hominis. Cum addit, refert que pater necessaria verba, filius. quid ni? is nominat tum adolescetes illius temporis, qui nobiles habeantur, qui sui studiosi sint, qui illum quaerant, ubique investigent, et percontentur de loco, si statim non appareat, ubi eum invenire possint: atque id no alio spectare contendit, nisi quod seipsum dignum suis sermonibus, dignum familia, familiaritateque putent, se urbanum, se aulicum dicant. Cum videt pater filium impudetiae suae neque pudete exitum quaerere, sed laudare, quae nemo non vituperet, avertit oculos, et terga vertit, ne quod detur in manus, id a se dimissu in os, et caput involet impudetis filii: mittere decernit famulos, et homine suae domus oeconomu ad praeceptore, qui coerceat audacia, et vitia improbissimi adolescetis suppliciis acerbissimis afficiat. tuc fili⁹. nihil sua oe-

conomū mitti, adire, cōvenire magistros, nihilo secius, sed liberius, et audacius respōdere, se neq; puerū esse, qui vapulare deberet, neque si vellet, aut tentaret praeceptor, se esse permissurum, atque daturū sibi poenas scholasticū, qui sui quid quam jussus a praeceptore tetigisset, et inauditum facinus post cōditam academiam se suscepturum esse. Faceret, quae vellet, pater, et quae vellet, se facturū esse filiū, se os praeceptori ostensurum esse, quod ostendisset semper. Audacter nimis respōdit, et impudēter: et fecit ita. Itaque cū filii crimina oeconomus ad praeceptorē detulisset, audiēte oeconomo reprehēdētē praeceptorē ridebat filius nequā, unū si praeceptor faciebat verbū, reddebat alterū iste bonus adolescēs. Itaque jaciēdis retorquēdisque telis plurimū tēporis consumtū est: atque cū illo rationibus cōtendere supervacaneum erat. Ad summam impudētiam liber solutusque perferri diu non potuit: quam ob rem brevi postea dimissus est ab scholis, et de catalogo scholasticorū deletus. Bene profecto, et naviter impudentem esse oportet, qui semel verecundiae fines transierit.

DEMONSTRATIO CVM PROSOpopoeia in Daemonem, lucis Angelum ementientem.

Ecce cuidam adolescenti conscientiam excutienti suam visus est Daemon hora decima noctis, quod tēpus proximum est ad cubandum: atque ille non terrifica facie, atque figura, flammis ardentibus circunfusus, totus exhalans odorem teterrimum, cujus aspectu concidisset humi derepente mortuus, adolescens, fractus atque debilitatus metu, nisi Deus robore divino muniisset, et confirmasset illum ad resistendum eidem: sed indutus formam splendentis Angeli, illustri figura praeditus, et eximio splendore illustratus, in caelestem quasi habitum, atque speciem tantam. Quid

 pu-

putas ab inferis exeuntem de caliginoso carcere se dicturum esse juveni,facta,dicta,cogitationesque recordari studéti,et quas suscepisset,maculas leves,et capitales dolere cupienti:nisi quae sequuntur verba?Quid tibi adolescenti tantae curae sit commissa peccata quotidie in memoriam redigendi non video.Non satis est,cum te compares ad expiandam conscientiam per confessionem, ut memoriam excites ad peccatorum recordationem,et animum ad eorundem acerbissimũ dolorẽ?Istud est urgere teipsum, scrupulis velle premere conscientiam, et in angustias tantas adducere,ut instituere teipsum nequeas ad res alias cogitandas,et agendas. Atque illa cum versentur in animo,tum inferorum poenas quotidie versari ante tuos oculos putes, et ob eam causam moestum,et conturbatum te aequales tui videant, et a seipsis, quantum possint,amoveant,et ejiciant. Qui neque verbum proloqui audeas,neque cum eisdem libere vagari,non colludere,non tempus dare delectationibus,et jucũditatibus adolescentiae.Si sunt peccata capitalia, cũ tibi certum sit ac deliberatum ea expiare,cum primum ad confitendum accedas, molestiam exhibebis animo plurimam recordatione quotidiana,frequentique renovatione: si vero levia, nullũ etiam recordans,aqua lustrali,semel implorato Christi nomine,una percussione pectoris,et aliis rebus minimis delebis omnino. Quod si excidissent e memoria graviora peccata, nulla lege astringeris ad illorum expiationem. Atque plus est immortali Deo misericordiae,qui non astringit hominem ulla necessitate recordandi,etiam illa,quae oblitus fuerit, capitalia: cum ea recordari nõ in sua potestate situ sit,postquam ille ad recordationem, quantũ in se fuit,incubuerit. Atque eo spectaret cõfessio, ut alligaret animos magis,quam levaret,atque solveret:quae est scelerum in Deum atque flagitiorum admissorum expiatio.

OFFICIA DEMONSTRATIONIS.

QVAM

QVAM quamnullum est officium, quod Demostratione facere non posʃit orator, et illorū multa videre facile ʃibi fuit decurʃu praeteritarū exercitationum, ʃed quia cum ʃpeciatim tractantur, et facilius imprimuntur, et magis cōʃtāter inhaerent memoriae, retinenturque diutius, ad exercendam, excolendamque vim ingeniorum, nonnulla commemorare ʃtatutum nobis eʃt, atque deliberatum ab hac ultima parte Demoʃtrationis. Neque quibus unumquodque figuris facturus ʃit orator, ordine perʃequemur, ʃed ex ipʃis exercitationibus, colliget appetēs eloquentiae, quas in ʃingulis generibus, pro tempore, proque rei deʃcribendae natura, adhibere dicentem oporteat: ut ex his intelligat, quem locū habere queat ejus generis, quo de nunc agimus, in oratione Demonʃtratio. Haec autem nulla fere in parte non dominatur: hac enim laudamus, vituperamꝰ, precamur, adhortamur, delectamus, deterremus, accuʃamus, movemus, minamur, odium, invidiam conflamus, afficimus auditores; confirmamus, augemus, laetamur, moeremus, et aliis variis; et diverʃis muneribus fungimur. Sed primum a laudandi munere exercitationes ordiamur.

MVNVS LAVDANDI A DEMONSTRATIONE IN ROMANORUM IMPERATORUM LAUDEM.

NON iʃtud eʃt ʃilentio praetereundum, quod multi de ʃuis Imperatoribus hiʃtorici Romani narraverunt: qui cum devictis hoʃtibus, captis provinciis, et in ditionem imperii ʃui redactis redire dicebantur, ex populis, ex oppidis, ex civitatibus ampliʃsimis, quacunque Imperatores praeteribant, homines innumerabiles cujuʃcunque generis, ordinis, et aetatis, qui ʃenʃu praediti fuiʃʃent, et ulla ratione mentis, ʃe ʃe effundebant. Videre enim erat victorem gentiū, atque nationum domitarum Imperatorem, quacūque iter fa-

ciebat, jucũdissimum spectaculum victorum, captorumque hostium praebere, Ducum praesertim ad currum alligatorũ quiq; magis insignes, et singulares erant hostes, hos magis designari, ut ab hominib' internoscerẽtur, ac ne ullo modo ignorarẽtur, aliorum vociferatione, suis appellari nominibus. Quos vinculis astrictos, oneratos ferro, prae pudore dejectis oculis in terram intuentes, majore videndi, cognoscendique cupiditate cuncti flagrabant. Omnes laudare virtutẽ Ducis, efferre victoriam, dicere, nullum testimonium esse victoriae majus, neque praeclarius, quam quos hostes habuerit populus Romanus, quibus cũ praeliat' fuerit, eos vinctos ad triũphi pompam, et spectaculum apparatissimum, tantis plausibus hominum, et approbatione duci.

ALTERVM EXEMPLVM IN APOSTOLORUM laudem.

CVm per tempus illud Apostoli terrarum loca, quae sortiti fuerunt, peragrarent, quis non accepit, quemadmodum innumerabiles viri, atque mulieres ad illos accedebant cum filiis suis, et cum universa familia, et ipsos suam salutẽ appellando, Idola pestem animorum dicẽdo, eadem in Apostolorum oculis non execrabantur solũ, sed Iesu Christi Fidem appetebant, et quidem ad Apostolorum pedes provoluti, precibus multis, et lacrymis orare non desistebãt, atque obsecrare, ut illos statim sine mora sacro fonte abluerẽt, nec a se paterentur illos abire nisi Christianorum insignibus ornatos? Quid, quod tãtum spei habebant in illorum virtute, tantopere etiam auctore Iesu Christo confidebant, ut pueros mortuos afferrent, aut agentes animam, vel omnibus remediis humanis frustra tẽtatis desperatos jã, et omnino deploratos, ut a mortis imminẽti periculo liberarẽtur, pro certo habẽtes, futurũ, ut ope ejusdẽ Domini, cujus ipsi Apostoli Fidem enuntiabant, aut aegroti valetudinem recuperarẽt, vel a mortuis ad vitam revocarentur?

TER-

TERTIVM EXEMPLVM DE MARtyrum laude.

Videt igitur Martyr praefectum ad se ingredientem, et eidem nimis atrociter minitantem, flagris se discerpêdum, dilaceradumque crudelissime. Magnas agere Deo gratias ipse Martyr, ejus benignitatem, et misericordiam laudare, qui sui non fuisset oblitus. Ipse Praefectus magis inflammatus scelere ac furore irasci, ardere oculi, et toto ex ore crudelitas emicare. Exspectare Martyr, quo tâdem progressurus esset, et cupere vehementer, ut initium caedêdi faceret. Iam igitur adstat carnifex cum virgis, quas ad cubitû usque nudatis brachiis intêtare incipit, et oculis ipsis opponere. Praefectus Martyrem corripi, atque in medio atrio nudari, atque deligari jubet, et virgas statim carnifices expedire. Martyr Christianum sese, cultorem esse Fidei Christianae, suscepisse sacra Religionis Christi Iesu, profiteri, palamque testari Fidem, atque Religionem tantam non desistit. Praefectus jubet Martyrem vehementissime verberari: ut videret, mediis ne in flagris eandem Fidê profiteretur. Caedebatur virgis magis, ac magis, cû interea nullus gemitus, nulla vox alia illius fortissimi Martyris inter multitudinê, diritatêque flagrorum audiretur, nisi haec. Christian' sû. Hac in testificatione omnia se verbera perpessurum, cruciatusque in corpore toleraturû proclamabat, et magis laetus atque hilaris, quâ si vestibus pretiosissimis, aut Magnatû insignibus ornaretur. Id cû saepius, et semper Martyr testaretur, neque vim virgarû sentire videretur, et imploraret nomê Christi Iesu, usurparetque Fidê suae Religionis: crux, crux inquâ, inquit Praefectus, pertinaci homini, veneficoque, cujus veneficiis, et praestigiis factû est, ut verberû cruciatus, acerbitatêque nô sentiat. O dulce Christianorû nomê. O vim Fidei nostrae maximâ. Huccine tâdê omnia reciderût, ut deligati Martyres acerbitatê omnê contemnât virgarû? verbera nec minimû de sua sentêtia abducât? Idê futurû proculdubio, cû ignes, câdêtesq; laminae

omnesque cruciatus acerbissimi pectoribus admovētur. Nihil ad Martyrum laudem majus, neque praestantius addi potest: quam in hominum natura imbecillitatem humanae cōditionis visos fuisse non habere.

OFFICIVM VITVPERANDI IN MILITE DETERRIMO.

INterea iste miles, tāquam vir fortis, gladio accinctus, oppidulum adit, in aedem quandam ingreditur, familiam inopinantem ingressu repentino perturbatam, quae nunquam insolentiam, et fastidium subire consuevisset, verbis male tractat, et filium defendentem suos ejicit domo, focisque patriis praecipitem exturbat, ipse totius domus amplissimae fit dominus. Qui domum non habuerat ullam, erat, ut fit, insolens in aliena. Lectum sterni sibi jubebat, coenam faciundam lautam, et opiparam imperabat, non pauca suis cōmilitonibus large effuseque donabat, denique cuncta fortissimorum virorū esse dicebat. Quod vicinis usque eo visum est indignum, ut vicinia tota voces, clamoresque tollerētur, et simul cum armis praeeunte filio domū concurrerent. Etenim multa simul ante oculos versabantur, caecus, ac furens militis impetus, ejectio, deturbatioque filii splēdidissimi, totius familiae confusio, perturbatioque miserrima, imperium, et dominatio militaris, et in aliena domo intoleranda jactatio, in bonis omnibus, fortunisque furiosa plusquam tyranni exsultatio, flagitiosa possessio, rapinae, donationes. Nemo erat, qui audaciam militis, et furorem comprimendum non decrevisset: nisi Dux adesset statim properans, et accelerās, et palam clamans, se ulturum in unius familiae honestissimae, splendidissimaeque bonis, jactantē se atque dominantem insanum, et furentem militem.

ALTERVM EXEMPLVM, DE PRAEtore male officio suo fungente.

TE flagitia hujusmodi suscepisse? te furta, rapinasque fecisse innumerabiles? bonis evertisse plurimos? afflixisse, et perdidisse in perpetuum? exhausisse domos locupletissimorum illis fascibus atque insignibus, quae data tibi fuerunt ad justitiam servandam? Pecunias omnes cogeres, quibus modis, quibus rationibus poteras, per vim, per injuriam maximam? Itaque tanquam aliquam calamitosam tempestatem, pestemque pervasisse contendant omnes?

TERTIVM EXEMPLVM IN VNIVS pravi hominis actionibus.

SVmma illuc pertinet, ut sciatis, ex quo genere iste sit: ne diutius in tāta penuria virorum optimorum talem correctorem, et emendatorem vitae ignorare possitis. Non ad Divi Ermenegildi fortitudinem, neque ad tanti Regis exemplar, ac despicientiam rerum humanarum, neque ad ejusdem in Deum optimum, atque maximum caritatem eximiam, atque singularem, neque ad illorum, qui sanctorū itineribus contenderunt, doctrinam, neque ad Iesu Christi cōsiliorum rationem, neque etiam ad omnem benevivēdi vim atque virtutem, sed ad alium modum, moremque vitae retinendum conservandumque potestis agnoscere hominis facta, quae maxime sunt vitae profligatae testimonia clarissima. Perspicite, quas progressiones, et exitus ad mortis usque tempus habuerit. Ad mollitiem omnem corporis, et ad imbecillitatem, muliebremque naturam propensus ferebatur, molles omnes, et effoeminatos amabat, quorum iidē mores, atque haec naturalis esse inclinatio propensioque videretur.

Nullus equidem homo modestia, gravitate a natura insita praeditus sibi placebat unquam, quo cum aliquo tépore partem aliquam diei poneret. Ita vivebat iste bonus vir hybernis temporibus, ut illum non facile non modo extra tectū, sed neque extra lectum quisquam nisi post horā diei undecimam viderit. Atque illo saepius surgebat tempore, cum jā appropinquare videbatur hora prandendi: quae dum adesset, componendo, et ornando corpore, tanquam mulier detinebatur, et servos, et ancillas omnes, illa petēdo, et alia exspectando, multa effutiendo, occupabat. Hic thoracem, ille tunicam manicatam, alius collare candidum, atque alii baltheum, et speculum tenebant, aut mantile suspensum de humeris cum aquali, et paropside argentea ad abluendum os, et manus, et ad aquam urbane admodum excipiendam. Cū autem se induisset, ferę semper donec accerseretur ad prandēdum, in stabulo commorabatur, equos perlustrās, atque respiciens. Quod si necessarium negotiū urgeret, exibat foras necessitate coactus, frigoris perferendi valde cupidus: cujus usque eo se praebebat patientem atque tolerantem, ut eum matutinis temporibus nemo unquam in equo sedentem viderit, sed ut mos est mulieribus istud aetatis, quadrijugis, aut lectica vehebatur, in qua pulvinus erat perlucidus, mollissimo gossipio infertus, et quidē pellibus murinis corpus indutus, in capite gerens galerum plumis versicoloribus ornatum, in manibus chirothecas, ne minimam frigoris appulsionem sentiret, et totus inclusus in lecticam cortinis adductis, atque pendentibus, pallio faciem, et os obtectus, quod saepe gerebat super tunicam talarem, quasi jam infirmus, et imbecillis, et exacta jam aetate, et perdita valetudine senex. Cum ad locum constitutum venerat, nisi domum aliquam ingressurus esset, ad plateam scilicet, ad forum aliquod, in eo inspectante multitudine de lectica loquebatur, negotiabatur, hos accersebat, illos dimittebat, alios revocabat: veniebant noti, atque amici sui, accedebant ad lecticam,

circumsistebāt, et ad voluptatem omnes, quoniā nobili genere natus erat, loquebantur. Vbi negotia sua cōfecerat, revertebatur domum, incitatis ad celeritatem equis: in quam ingressus continuo ad ignē accensum, Cereri, atque Bacho dādum tempus advenisse clamans prandiū deposcebat, et quae fuissent inferendae, dapes jubebat introferri. Non accersita matre, non exspectata avia (nā parente a puero orbatus fuerat) ipse decumbebat, et faciebat initium prandēdi. Nō praetermittenda videtur insignis adolescētis vorago vētris foedissima, ad quem complendum non fructus, qui caput erant prandiorum, non assae carnes, nō artocreata, nō carniū multitudo coctarum sufficere unquam potuerunt. Quod portētum, et prodigium videri debet, cum nunquam exiret de cubiculo mane, quacunque hora surrexisset, quin jentaculum sibi apparatum daretur: quod splendidum una perdice, aut ave altera, assa bene, beneque tosta cum frustulo petasonis semper ad avem accedente praebendum erat. Patinae autem inter quas interjectae escae hujusmodi inferebantur, sic inanes atque vacuae, purgatae, atque aeque abstersae referebātur, ac si canis ossa corrosisset, et patinas linxisset, et lambisset omnino. Erant prandia illius non silentio, neque eo pudore, quo in parentum conspectu versari filius debet, sed cū multa cachinnatione, cum maximo clamore, atque convitio, si pueri non adessent, et non ministrarent ad nutum. Nōnunquam res ad iracundiam, et ad furorem veniebat: iste enim bonus filius, et matri morigerus, et obsequens, cujus nunquam aspectum, neque praesentiam verebatur, illis pueris administratoribus maledicebat, citius dicto manu in caput, et in faciē patinā nō raro immittebat. At injiceret manus mater, retineret brachiū: vim in illā omnē suā cōferebat statim. Neq; mirū, qui sic plenis poscebat pocúlis, sic se vino sēper obruebat, ut aliquoties cohaerētiā nō loqueretur, nōnūquā nō ederet distinctos vocis sonos, prae rapida, et incitata celeritate loquēdi, saepe de mēsa surgēs, et ex omni par-

te labante corpore, cũ pedibus se suis sustinere nõ posset, humi caderet resupinus, et ad multum tempus, fusus sine mẽte, sine ullo sensu iaceret: ut qui conspexisset, non se nobilis viri filium, sed heluonem, et ebrium videre arbitraretur. Sic illum sine mente, sine iudicio domestici saepe sublatum manibus deportabant in lectum: ut edormiret crapulam, et exhalaret. Hanc ubi ille edormierat, quod tẽpus in negotiis agẽdis, et studiis equestribus nobiles viri consumere consueverunt, propterea quod tunc putant communis officii, et elegantiae causa, aut obeundas esse necessariorum, aut sui generis equitum aedes, aut in curriculo communi cursus faciundos, aut spectandos, aut se domi continendos, quod, et a nobilibus viris invisuntur, et adventus multorum exspectantur, et domi se esse oportet, ut illos excipiant, neque officio suo desint, et quod proprium est nobilium, ut elegantiam, et splendorem suum nulla officiorum ratione desiderata tueantur, tum iste novo quodam officiorum genere nobilis, et illustris vir utebatur, et ampliore suarũ aedium cubiculo prunariis duobus accensis, mensam tapetibus sterni sericis imperabat, et cum ad pedes unum horum subiectum haberet, cũ sua toga talari, et imposito pallio, diductis cruribus fasciculum lusorium agitans atque versans, et folia foliis commiscens exspectabat sui non dissimiles moribus, studiis, et affectionibus congruentes: In hoc autem cubiculum aditus erat nemini, nisi qui studiosus pictarum chartarum, aut socius, aut administer libidinum fuisset. Huc omnes collusores, quibus iste consueverat, concurrebant: quorum incredibile est, quãta sibi fuerit nota multitudo. Huc homines digni istius amicitia, digni vita istius, flagitiisque conveniebant. Huc etiam ingrediebantur illi, quibus cum libidinum suarum turpitudines, et obscoenitates cõmunicabat: quibus cum noctes, ad primam usque, vel secundam horam, post mediam noctem coenatus, atque repletus obibat domos perditarũ atque profligatarum mulierum. Inter quos viros intemperãtissimos
li-

libidinum, et ludorum suorum scientissimos, nunquam non fraterculi versabantur: ut eos etiam si natura a fratris similitudine abriperet, consuetudo tamen, atque vitia in fratris similitudinem, moresque nefarios deducerét. Quos cum mater, cum sorores castissimae, et honestissimae, a cubiculis hujusmodi abducere conarentur, ipsae simulatque despicerent, et alias res agerent, filii in locum ludendi revertebantur. Offendebantur, molesteque ferebāt mater, atque sorores, neque quid agerent, sciebant: rem omnem deo, quem orabāt, ut sanam aliquando mentem perdito filio daret, commendabant. Interea ludebatur, clamoribus atria personabant, et de lucris factis pecuniae intercipiebantur, hae ad vinum, illae ad fructus. Edebatur, potabatur, et cú cachinnationibus ad multā usque noctem foliorum ludo nunquā intermisso: donec coenandi tépus erat. Atque ad coenā invitabat aliquos ex his, quib⁹. cú ad libidines suas explédas, quae praedixim⁹, noctiū tempora consumturus erat. Quibus cum quoniam non discumbebant mater, neque sorores propter honestatem, et pudicitiam, quas coenas putatis esse, nisi Centaurorum, nisi Lapitharum, nisi Epicureorum? Cum audirent vicini amplitudinem illius palatii percrepare totam convivarum vocibus, et parasitorum cantibus turpissimis, in superiore, mihi credite, aedium parte, ubi cum sororibus mater erat, magnú illae sensum ac dolorem ex conviciis, ex impurissimi filii libidinibus acciperent. Illae dolere nequitiam, et turpitudines filii, dicere se infelices, et miseras, quae tam improbum, tam sceleratum fratrem haberent, nunquam sane desisterent. Quemadmodum autem idem nequam, atque detestabilis homo Coenatus, atque potus exibat foras in aedes nominatas mutato vestitu, breviore pallio, obvoluta facie, cum gladio, atque sica, comitatu nonnullorum? Istud incredibile cuiquam legétium videbitur, sed ita factum quidé ab hoc fuisse sui amici jactitabant. Itaque quamquam magna fuisset ille corporis, et virium imbecillitate, tamen ad magnitudinem fri-

gorum,ad tempestatum vim,et imbrium, nullum magnum sibi remedium comparabat:sed quasi hic situs,ac natura esse loci,caelique videretur Hispalensis,ut nullum tẽpus fuisset,magno intolerandoque frigore,ita quomodo diximus,et cum femoralibus sericis, quae frigus penetrare necessarium erat,plurimas noctes peragrare vicos,et obsidere domos mulierum turpissimarum non desinebat. Ita duo contraria,maximeque infesta in istius hominis corpore,naturaque dominari,et frigus,et calor videbantur:nã diu frigus perferre non poterat,nisi quomodo praediximus,ille vestitus exiret foras, nocte patientissimus videbatur,ut se patiẽtem temporis injuriarum hyemalis usque eo praeberet, quoad perferre naturam hominum vix cuiquam credibile sit. Cum vero post maximam partem noctis in his libidinibus consumtam,domum revertebatur(multas horas ante dormiebant omnes) ille pseudothyro ingressus cubitum ibat. Iacebat autem in lecto ad medium usque diem:ut dies istius hominis foedi,atque flagitiosi,noctes turpiores essent,atque foediores. Quare definite quaerere,an audiret sacrum,an cogitationem aliquã de Deo susciperet:is quidẽ erat,ut nomine Christianus, moribus expers Fidei videretur:quod exitus miserabilis hujusce adolescentis declarat. Nam exeuntem ab aede quadã, nõ multum spatii progressum,nihil mali id temporis suspicantem,jam jam deflectentem ad viam angustã, et flexuosam, qua brevius domũ recipere se solebat,cum socii,cum famuli aliquo intervallo a tergo mansissent,qui internosci nõ potuerunt,pugionibus confossum,in media via jacentem, atque mortuum reliquerunt:quo cum pervenissent iidem socii,famulique,comitem, et herum interfectum,multis plagis ac vulneribus confectum,totum foedatum ac deformatum agnoscunt,et illum comportant moesti,flentesque domum. Qui tunc fletus,qui ejulatus mulierum,cogitate. Neque tã occisum,quam,ita miserabiliter necatum lugebant:nam jam diu hac suspicione matris,atque sororum percellebantur a-

nimi, fore, ut tā perditus homo hos tristes, et exitiales exitus haberet. Mater quam eo casu anxia, vehementerque conflictata? sed quae prudens erat, represso fletu filios accersit, jubet ab illis aspici fratrem multo manantem sanguine, et vulneribus confectum mortiferis: quo ludi, quo mulieres, quo libidines illum perduxerint, intueantur, atque considerent: ut qui illius facta imitentur, ejusdem exitus perhorrescant.

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS in ad hortatione de vanitate rerum humanarum.

Verte tuum in omnes partes ānimū cultor Christianae Religionis, cogita de rebus humanis. Quid precor habent perituraе divitiae? quid honores a Regibus delati? quid insignia dignitatum? quid cognomenta? quid imagines? quid Magnates cum suis ditionibus? quid vultus, et ora hominum in te conjecta? quid tota species, et apparatus saeculi? inania sunt ista, mihi crede, delectaméta mortalium, et quasi Christianae Religionis expertium, in hoc saeculo cognosci velle, tenere dominationem, ante oculos, et ora hominum cū imperiis, et honoribus volitare: quibus ex rebus nihil est, quod solidum tenere, nihil, quod referre ad animorum utilitatem possis, si te populis, et nationibus, nihil Dei obsequium curans venditare volueris. Ita sunt gerendi Magistratus, ut habeas rationem animi, voluntatis divinae, gloriae caelorum.

ALTERVM EXEMPLVM, IN ADhortatione, de felicitate bonorum.

Videte nūc eos, qui a Deo propter virtutem in suam fuerunt amicitiam accepti, quanto majoribus ornamētis ipse Dominus afficiat, quā sectatores hujusce saeculi affecti sunt: quibus Reges amplissimos honores tribuerunt. Vult Deus optimus ac maximus eos habere facillimum ad se aditum, et ejusdem adeundi conveniendique potestatē ita factam esse, ut tanquam delicias, et suavitates suas in sinū, cōplexumque velit accurrere donis indies, et muneribus maximis afficiendos. Dat praeterea potestatem petendi, quod velint, et ad Dei gloriam pertineat, pollicitus sine dubitatione, quidquid optaverint, impetraturos: ut animi sui virtutum multarum cumulo praediti habeant, quod communicent cum aliis, et tanquam abundantes caelestium divitiarum tot opes atque thesauros, et illam tantam magnificentiam, et eminentiam impertiantur: et fulgeat, et eniteant lumine divinae claritatis, clarius Solis splēdore collucētes. Idē etiam Dominus tam firmas radices agere suos cultores, et tā late propagare facit, ut nulli turbines, neque procellae, nulli ventorum flatus vehementissimi, non si principes inferorum, et furiae taedis ardentibus incitatae Acherontis exercitus, et copias innumerabiles ad illorum pestem, et exitiū excitaverint, eos de statu divinae gratiae, quā collegerūt, dejiciant. Deinde firmat praesidiis aliis, et opibus munit maximis, custodia, vigilantiaque Angeli ad asservandos, et in officio continendos bonorum animos Sacramentis Ecclesiae, beatorū precibus, accessione novae gratiae, et cumulo caelestium ornamentorum: ut se se Deus in bonos effundere, et suorum bonorum aerarium ad illos augendos cumulandosque divinitus exhaurire velle videatur. Denique morientibus ipse Dominus adest maxime praesentia saepe Sanctorū, quibus dediti praecipue fuerunt, dum vixerant, et numine Filii sui caelesti, astantibus non raro Apostolis, et Matre Iesu Christi Virgine Maria praesenti, laetos facit, et hilares dis-

cedere de saeculo, et spe quidẽ erectos prope explorata caelorum gloriae consequendae. Itaque non illos mori dixeris, sed in suam patriã immigrare: ita certi de salute, quasi pennis in sublime elati in Beatorum sedes evolare vidẽtur. Hinc equidem facile persuadere possum, quantum Dei amicitiam oporteat nos homines acquirere.

EXEMPLUM DEMONSTRATIOnis ad conjecturam, in caede facta.

CUm ille non inventus fuisset cum gladio stillante sanguine, sed recondito jam in vaginam, quasi nullius mali auctor fuisset, nec affinis culpae tã miserandae caedis, quaerere homines de interfectore coeperunt: cũ nemo de illo suspicaretur, neque de causa hominis occisi, cumque nullam reperissent, tum unus de circulo. Et quidem ego culpam in aliquẽ derivare possem, qua ille, si non omnino interfector appareret, saltem veniret in suspicionem hominis interfecti, cujus de morte nunc quaeritur: sed nolo mea causa commoveri suspicionem, nec malum creari cuiquam, qui tacet modo, et nobiscum est. Seipsos intueri homines, et singuli maxime os, et faciẽ inspicere praesentium, et quasi per jocũ, et per ludũ aliis alii dicere de praesentibus, quis rubebit prius? quis ore se prius indicabit, quam judex de crimine cognoscat, cum crimen ad illum delatum fuerit? Mirandũ visu, qui tunc aderat, haerere Martinus, aversari, rubere, quod sibi ipsi conscius erat, et hominem non ex ore suo, sed praedicentis similem loquutum fuisse cõscientia stimulabat: ut res quam maxime clara ac testata esse posset. Tunc propinquus hominis interfecti in judicium Martinum vocare, testes ruboris, et haesitantiae praesentes proferre, confirmare causam inesse suspicionis alicujus in rubore, cogere praesentes testimonium dicere. Fit maximus concursus hominum, et quod erat Martino cũ homine occiso maxima familiaritas, sum-

me exspectabant homines, quid testes producti in testimoniis dicerent. Testimonium dicit testis unus hujusmodi, se ab hinc uno mense istius accepisse Martini litteras, in his litteris multa esse signa mortis appetitae: ipse hoc animadvertere maxime Praetor incoepit tēpus, cum Martinus scripsisset hunc non diu versaturum inter vivos, atque quod praesens est, et de quo per litteras acceptas constat, sane tempus esse, scilicet mēses, qui praefiniti fuerāt morti faciēdae, duos adesse. Clamare accusatores, atque viri de familia hominis necati, nullum relinqui locum dubitandi, Praetor instare, ut comprehensus responderet reus, quid istud esset litterarum? quid verborum? videret litteras, recognosceret manum, auctorem teneri, ipsum maleficium, et mortem latere nō posse, quae litteris ipsis tam perspicua videretur. Atque illum inopinato casu, modo tam insolito caedis patefactae, et jam suspendii, quod sibi paratum videbat, metu, consciētiaque peccati mutum, atque exanimatum, ac vix vivum aspiciebant, et aegre trahentem animam. Cū igitur exemplum litterarum in foro, summa hominum frequentia legeretur, omnia conferebantur, quaeque ad suspicionem plurimum augēdam cōcurrebant: rem ita sese habere dicebant omnes, ut sine dubitatione capitis damnaretur reus.

ALTERVM EXEMPLVM CONjiciendi, de Rege Balthasaro.

Siccine Balthasarus ridere, cachinnari, heluari, potare, vasa templi polluere, et ad turpes usus conferre non destitit, et tantopere violare Majestatē divini numinis? et publice injuriam immortali Deo facere? nihil ille putabat Deum curaturum esse, vel obliturum potius, qui nullū impune permittit abire facin⁹, omnia scelera ulciscitur, et vindicat gravissime. Cum gaudiis, atque laetitiis omnibus gestiret Balthasar, ecce insperatum malum, repentinum supplicium, vis ipsa

ipsa divini Numinis, praesentia tātae Majestatis, gladius sempiternae Iustitiae jugulo imminere visus est scelerati Regis, atque manus una suis digitis incidens, et exarans litteras horribiles, atque formidandas magnopere, praenuntias imminentis, vel praesentis potius supplicii gravissimi. Intuere Rex impro be manū, inspice digitos, et cachinnationes, per potationes, cōvivia omittes. Intueri miser, et oculos in manum tollere, et statim aspectu terrifico facies, et ora Regis albere, tremere Rex ipse totis artubus, neque manibus, neque ore, neque corpore, neque mente consistere, horrere supplicium, imminentem poenam, et jam jam praesentē plane metuere, membra metu debilia, apud se vix esse, animus timore obstupescere, et quidem neque proloqui verbum ullum, et stupentis similis haerere per multum tempus. Non equidem quisquam alienatum revocare poterat Regis animum: videbant omnes plane divinae justitiae exemplum severissimū in Regem constituendum. Neque conjecturis multis, nulla divinatione opus erat, cum res plane, manibus, et oculis teneretur.

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS ad invidiam conflandam, de crudelitate Lucii Syllae.

Omittam crudelitatē hominis, et nunquā visam in hominis natura sitim absorbēdi sanguinis insatiabilē. An vero cū dictatura per crudelitatem Sylla abuteretur tantopere, non Romanorum animos a se videbat alienatos? nō in invidiam rapiendum post hominum memoriam inauditam? Cum tanta sanguinis vis profunderetur, et numerari non possent capita occisorum, cubicula domestica, atque ipsum peristylium capitibus redundaret interfectorum, qui semper et opibus, et honoribus floruerunt in Republica, iis etiam egregiis facinoribus, victoriis, et trophaeis statutis familias suas, loca civitatis celebriora, atque adeo no-

men Romanum illustraverant. Neque praedicta dumtaxat loca, sed quod dicere fugit, ac reformidat oratio, viae omnes, plateaeque ipsae, forum sanguinis flumine redũdare videbatur. Quãquam gemitibus, et ejulatibus omnia complebantur loca, nihil tamen illum lacrymae, nihil luctus, nihil aspectus profusi sanguinis, nihil jugulatorum ora vultusque cõmoverũt: cũq; occiderẽtur, minus cõmovebãt in caelũ sublati clamores. Quorũ ut capita diversis tẽporibus innumerabilia securi carnificum dedita praetermittam, non brevi temporis spatio in locum curiae proximum quinque principum civitatis millia crudelissimus Dictator incluserat? nõ in media, quam ad populum habebat, concione tot Proceres, tot civitatis Principes necãdos, jugulãdosque jusserat? Quorum cum fletibus personarent sedes illae, caelumque clamoribus pulsaretur horrẽdis, universa curia tremere, atque ruere Roma repentino videretur capta inimicorũ impetu, neque homines stare possent, neque considere, paverent omnes, exhorrerent lamentationem, tumultuarentur cõfestim, atque omnes inde se proripere vellent, quo clamores auditi, luctusque rapiebãt (multi enim suorum fratrum, multi internoscebant clamores filiorum, aut sanguine conjunctorũ) ille ex ferro factus dirissimo Dictator, quiescere jubet omnes, et quidem sedato vultu, tranquilla fronte, animo quieto, et quam intenta voce, ut omnes audire potuissent, paucos esse clamans, quos puniendos ille justa de causa jussisset. Quid magis impium ad invidiam tanto, tamque crudeli tyranno contrahendam?

IDEM EXEMPLVM BREVIVS TRActatum, ad eandem invidiam conflandam.

Atque Dictatorẽ si quem immanem dicere potuimus, vere Lucium Syllam tanta immanitate efferatum inveniemus, ut in illo nullum humanitatis vestigiũ apparuisse vi-

videretur: qui Dictaturam, cui modum majores veteri exẽplo statuendum judicarunt, paene perpetuam faciendã curaverat. Multos enim in exsilium ejectos, multorũ Roma suorum civiũ capita viderat, multos jussu tyranni vexatos, verberatos, necatos, multas afflictas, et eversas domos, armatis hominibus repletum forum, gladiorum aspectu perterritos, et perculsos cunctorum animos. Vbique familiarũ eversiones, ubique lacrymas, et luctus, ubique caedes virorum, Ducũque fortissimorum Syllae Dictatoris servitute oppressi Romani viderunt, et audierũt: ut tota sane civitas flumine sanguinis inundare diceretur. Tanta unius hominis crudelitas immoderata sua inhumanitate Romanae civitatis humanitatem inquinavit.

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS ad odium augendum, in proditorem Iudam.

TV tuis oculis, ore tuo impudẽti, tam duro, et ferreo pectore in conspectum venire Iesu Christi ausus es? Tu gregem Iudaeorum sceleratum deducens praeire properabas totus furore, et amentia praeceps, rapido et incitato gradu, retorquens saepe oculos ad illos, qui a tergo te sequebãtur, ut incitares ad properandum, et accelerandum, increpans aliquando, quod tuã non adaequarent celeritatem? O impietatem, non modo visu horribilem, sed etiam auditu. Si in hominem tui similẽ, de tuis illis immanissimis sectatoribus, de tot lupis, et tygribus truculentis, hanc proditionem molireris, quis te non execraretur? In conspectu vero praeceptoris, ac Domini tui, in ore Creatoris, et Architecti sũmi caelorũ, dignitate tanta te abdicas Apostolorũ? discedis a sociis, fratribusque tuis? ab illorum te societate disjungis ipsum relinquens in perpetuum auctorem vitae Christum Iesum? atque ipsi caelorum gloriae nuntiũ remittis? cui astrictus tantis beneficiis fueras, huic eidem per te jam prodito cum impia, et

ſcelerata manu, nefaria proditione exſultans, tanto ſtrepitu, atque tumultu, diſſonis, et horrendis clamorib⁹ audacter occurris, et inſolenter? Quod pactus fueras oſculandi ſigno dato, ut Agni ſanguinē ſitientes inimici tumultuoſiſsime adorirentur, atque comprehēderent, nequiter exequeris, et nefarie?

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS ad minas jactandas in Haereticos.

HOs vero quis ferre poſsit nefarios homines viris optimis, libidinoſos caſtis, ebrios ſobriis, ſectatores haereſeos cultoribus Fidei periculum, et ultimam perniciem moliri? qui accumbentes in ſuis conviviis, in illarum ganearū nidore, atque popina, tenentes utraque manu pocula pleniſsima, et ſemper inferciētes utranque buccā, vino obruti, cibo confecti, cōplexi mulierculas impudicas, et bonos indigniſsimis appellantes modis, eructāt ſermonibus ſuis proſcriptiones bonorum, ruinas fortunarum, caedes plurimorum, et legum omnium divinarum, et humanarum interitum. Aderit tempus, et erit ſine dubitatione, cum luant poenas acerbiſsimas, et ut illorū multi luunt jam in regione damnatorū, certo ſcimus non paucis impendere fatum miſerrimum, et poenas jam diu quidem improbitati, nequitiae, ſceleri, defectioni, crudelitati debitas, aut inſtare jam plane, et certe jam appropinquare. Illae conſcientiae labes, et animis inuſta vulnera, ſtimuli, et faces ardentes pectoribus admotae furiarum, quae illos quieſcere non ſinunt, non ſomnum capere, nō vigilare ſine ſummo dolore ſaepe patiuntur, quid prae ſe quaeſo ferūt? tot et tanta mala allata Chriſtianorū generi, illorū cauſa tanta imminutio facta Chriſtianorum, foedata multis in locis Eccleſia, deformata religio, violata Fides, ex multis ſedibus ejecta, ſanguis tot Martyrum ſanctiſsimorū tanta crudelitate profuſus, ipſa denique natura hominis, ratio, commu-

munisque humanitas non exulcerabūt animos impiorū hostium, Fideique Christianae infestissimorum? intēdere aciem quo, quaeso, oculorum poterimus, ut omnia non eos perterrefacere, et vim ingentem malorum, atque graves suppliciorum acerbitates non dies, noctesque portendere videantur?

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS ad reprehensionem, in Marcum Antonium dominatum expetentem.

Tanta ne tibi fuerit Antoni regnandi libido, ut eam cōprimere, et coercere non Iulio Caesari mors illata, nō aliorum tyrannorū exitus miserabiles potuerint? Quod post Caesaris mortem Cōsul in civitate manseris, quod Augustus haereditatem poposcerit, et illam a Iulio sibi Caesare relictam adire voluerit, quod ille admissus fuerit in urbē ad Romanorum vitam, ad Reip: dignitatem tuendam, tu iracundia ardēs, scelus, et crudelitatem ex intimo pectore anhelans, ob eas colonias, municipia totius Italiae? te celeriter ad legionē Martiam recipias, quae gladiorum fulgentes mucrones, et tela jugulo intenta tuo, nisi discesseris, et alio te proripueris, ostendebat? Nisi ad nutum tuum Consules designati fuerint, nisi Mutina libidini tuae, cupiditatique paruerit, eo cogentur milites? habebuntur delectus? conflati confectique exercitus ad provinciam populi Romani accelerabunt? obsidebunt urbem, principem Galliae Cisalpinae? arietes admovebuntur moenibus? verberabuntur machinationibus bellicis? acerrime capiendos, interimendosque designatos Consules populi Romani nulla non ratione curabis? gentes non modo pacatae, verumetiam sociorum, atque amicorum nostrorum ad vim, ad arma confugient, ut a se, ut a suis moenibus nefarios homines si non verbo, re jam judicatos hostes propulsare, pos-

sint? Tu concitabis Senatum? tu de patria, de curia flo-rem delectum, principem Senatus, auctorem consilii publici Servium Sulpitium, imbecillitate virium, morbo gravi affectum proficisci compelles Mutinam? in tua castra cōtendere? teipsum adire alloquutum, ut te unum ab oppugnatione Mutinae avertat? in meliorem mentem reducat ad pacem cum Senatu, populoque Romano faciendam? Quid exspectas? quid moliris? Nisi ad viam redieris, maxima te in posteritaté saeculorū ignominia, et maculae totius dedecoris, et infamiae manent.

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS, AD augendum in Praetoria dignitate.

CErnite nunc eos, qui a Rege Praeturas accipiunt, quanto plus potestatis habeant, quā alii multi maximae dignitatis magistratus. Iubet eos civitatum gubernandarū causa suam personam, et dignitatem sustinere. Dat praeterea potestatem verbo Praetoriam, re vera Regiam, definit in triennium, reddit fascibus metuendam, tantis confirmat opibus, et honoribus, ut principatum habeat inter caeteros de civitate magistratus. Deinde duobus ornat Propraetoribus, accensis multis, et omnium uno maximo, scribis, Procuratoribus, satellitibus, et administris plurimis. Praeterea decorat Tribunis, Senatoribus, et aliis honestissimis viris personam Praetoriam cohonestantibus, verbis, loco, et omni genere officiorum. Reditus cōstituit ex aerario civitatis, suppeditat certos atque definitos. Quacunque Praetor procedit, gestat manu sua virgam rectam, et elatam, fasces scilicet ipsos, et insignia Praetoriae potestatis praeeuntibus, et consequentibus officii causa non paucis hominibus honestissimis, et virgis suorum administrorum procul apparentibus: qui longo intervallo Praetoris adventum, et tantam majestatem cunctis

ci

civibus,et alienigenis,qui núquam antea Praetoré viderint, denuntiare videantur.

ALTERVM EXEMPLVM IN LAVDE augenda simulachri Hispalensis Sanctissimae Virginis Mariae dela Antigua.

EST apud Hispalenses in sacello Virginis Mariae del Antigua simulachrum ejusdem Reginae,tum summa , atque antiquissima praeditum religione,tum singulari opere, artificioque perfectum. Hoc cum antea terga ad odeum ecclesiae conversa habuisset,translatum in parieté adversum valvis,et odeo praedicto locum tantum, sedemque mutavit,religionem quidem pristinam conservavit. Nam propter eximiam ejus pulcritudinem,tum venerandam, suspiciendáque majestatem,et propter multitudiné, magnitudinemque miraculorum a civibus,et alienigenis dignum, quod inter alia sáctissime coleretur,visum est.Itaque colitur a civibus summó studio,summaque religione, et ab omnibus advenis visitur. Cum quis ad templum maximum invisendum deducitur,nihil illis ab amicis solet demonstrari prius.Signum est admodum excelsum cum elaborato vestitu,nitido , et splédéti,et auri nitorem praeferéte clarissimum,stellulis distincto plurimis,clarissimisque . Veruntamé inest in ista magnitudine vultus,atq; habit⁹ virginalis. Corona nitet ex auro capiti imposita : atque ipsa summa,praepotensque Domina puerum Iesum bellum,atque perjucundum,Matris non dissimilem utraque manu sua caelesti sustinet . Ea modestia, éa majestate praeditum est , et eo ad religionem omnem vultu composito splendet per se semper , atque lychniorum ex argento collucentium diesque , noctesque fulgore collucet , et illustratur,ut in splendore suo claritas caelestis insit , et aperte videatur.

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS ad imminuendum, in hominis imbecillitate.

SEd jam aperte hominis istius ad mala nobis invehéda videamus imbecillitatem, infirmitatemque contemnendá. Non illum parvulum, et pusillum plane cernere videmini? non in muliebrem naturam, debilitatemque spectátem? non voce, non ore, non motu ipso corporis agentem delicatum, et imbecille genus mulierum? Quis unquam illum cum gladio? quis armatum galea, lorica ve aspexit? quis vidit insidentem, non in equo dicam, sed neque in mannis natura sua mansuetis? an vero, si habitus corporis conjecturam affert, debilia crura, infirma brachia, adversa valetudo, tota jacens, et abjecta volútas, et ad humiles, et cótemtas res, ad ludicras, et pueriles propensio naturalis, et animus humilis, atque demissus, et latebras séper quaerés, et recessus omnes, atque solitudines, ut neque cum hominibus res hominum agere, neque ulla studia velit suscipere, haec, et alia non húc ab omni contentione corporis, et animi procul abhorrere satis magno argumento mortalibus esse debent?

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS ad confirmationem, de praestantia Romanorum.

HIC jam, ut omittam caetera, et de ipsis Romanis agam, quot fuerunt homines quondam Romani hac animi magnitudine praediti, qui galea, lorica, caeterisque armis fulgentibus praestare videbantur? Quique in equum ascendentes alacres, et erecti, calcaribus admotis, quam incitata celeritate se in medios hiatus apertos, atque patentes

tes, horribiles, et in infinitam altitudinem depressos, ut prope cum extremis inferorum faucibus, ignes, et flammas ardentes eructantibus adaequarentur, praecipites dejecerunt se se? Cum Galli Romam adventu repentino cepissent et jam jam scalas ad capiendum Capitolium admovissent, non pro valvis aedium suarum senes fuerunt? non illi, qui civitatem, qui Curiam, qui totum Romanum imperium decorare consueverant, purpura fulgenti ornati, capillati, quemadmodum erant, barbaque longiore, ad pectus usque delapsa, suis decorati Senatoriae dignitatis insignibus, in sellis Curulibus, sic augusta majestate cōsederunt, ut aspectu suo Gallorum oculos, animosque perstringerent? Cū magna pars juventutis, at quorum juvenum Deus immortalis, qui flos erant, et dignitas Romana, robur, et praesidium tāti imperii, ad Capitolium defendendum properaret, et dejiciendos Gallos, et deturbādas scalas, et honorem majorum, virtutemque retinendam omni contentione curaret, non illi confidentes suis in sellis veterem animi magnitudinem retinuerunt? atque cum id temporis de appendendo auro ageretur, cum Camillus ex dispersis, dissipatisque populi Romani reliquiis parva manu coacta, ad liberandam patriā properaret, non multi senes in his Camilli suppetiis confecti senectute, praepediti morbis, hastilibus nixi, animi vim contra corporis infirmitatem, debilitatemque virium ostenderunt, ut qua in re, et quo modo possent, Reip. patriaeque suae auxiliari conarentur? Si quando ad hostium repentinos adventus, ad arma conclamatum erat, in foro Consules ipsi, Praetores, Consulares, Praetorii, post cunctus Senatus, praeterea flos omnis nobilitatis, atque juventutis equitum Romanorum, atque ipsa multitudo crebro sonitu tympanorū, et clangore tubarum excitata puncto temporis in armis esse videbatur. Ita Romani maximas hostium copias a patriae moenibus propulsarunt.

ALTERUM EXEMPLUM AD CONfirmationem in virtutis causa, de societate bonorum.

NActus es bonorum, atque omni non solum humanitate, verumetiam virtute praeditorum adolescentum cõflatam manum. Hic tu qua laetitia perfruere? quibus gaudiis exsultabis? Quanta voluptate perfundere, cum in tanto numero, et audies viros bonos omnes, atque videbis? Ad horum vitae studium meditatae sunt illae, quae feruntur, rationes tuae, cubare humi nõ modò ad voluptatẽ lecti mollissime strati fugiendam, verumetiam ad carnem comprimendam, vigilare non solum ad sacros libros versandos, sed etiam ad rerum divinarum commentationẽ. Habes, ubi ostẽtes praeclaram animi tui patientiam, et tolerantiam inopiae rerum omniũ, injuriae cujuscũq; tibi factae, quib⁹ reb⁹ os, et animũ non modo ostendisti, sed laetum atque hilarem vultum, ubi caritatem eximiam colas, et illius suscipias eximias, et praeclaras exercitationes. Cũ his licebit obire nosodochia, pauperum lectos sternere, consolari aegrotantes, et ad omnia te offerre munia pietatis. Tanto flagrãt ipsi desiderio Christo cunctis in rebus placendi, ut nihil tentare velis, quod nõ illi velint, et sitienter appetant.

AFFECTUS MISERICORDIAE, EX Anglorum Haereticorum crudelitate.

HAEc cum acta, constitutaque essent in summo Consilio, (quod Angli parlamentum vocant) ut in Christianos simulatione laesae Majestatis animadverteretur, Praetores, administrique sui inflammati scelere, ac furore in aedes irrumpebant, homines ipsos corripiebant, qui nihil mali fecerant, qui nulla in re Majestatem Regiam prodiderant, et ho-

hominibus probis,innocentibus injiciebant catenas ferreas arcte,vehemêterq; corpora cōstringēdo. Implorare illi opē, et misericordiam,et quare id fieret; rogare: tunc satellites id causae afferebāt, quod Reginā,et regnū eos velle prodere certum esset. Fiebat clamor multorum, et admiratio bonorum,tantam esse Reginae impudentiam, atque improbitatem, ut egregie fidelibus causam proditionis attribueret, quae omnis propter odium Christianae Religionis esset: cū ipsa proderet MajestatēDei immortalis,palā humanae violatae crimen,atque nomen laesae Regiae Majestatis suis immanibus,et detestandis moribus praetenderet. Deinde hoc ab illo tempore crimen in multos fuisse confictum, postquā Anglici Fidem publice profiteri non auderent, passim omnes aspiciebant. Cum haec fierēt,quaerebatur ab illis belluis, ubi essent principes hujusce proditionis? atque videbantur in his comprehensionibus haerere ad latus Praefectorum satellites,et ad aurem, ut quivis intelligeret, insusurrare,ut investigarēt angulos, et recessus omnes abditos,et remotos,nullum relinquerent,latitare dominos,et filios, quos ex suis latebris extrahere oporteret,et in vincula pertrahi. Quod indignissimum spectaculum praeberetur? homines optimos, cultores Christianae Religionis, florem civitatum suarum, in ferrum,et in custodiam perduci, satellites inimicos Fidei Christianae,et reliquos fautores haereseos,propter desertam cōtemtamqueReligionem in fortunis optimorum, vitaeque periculis inferendis dominari videretis. Apponebantur alii accusatores acres,et vehementes ad exitiū interitumque reliquorū,qui Christianos se profiterētur,et bene appositi semper ad omne scelus,quos Praefecti,Reginaq; suis in flagitiis, in evertendis templis,in cultu Religionis Christianae tollēdo,in Fide ipsa de regnis Anglicis ejicienda socios, et comites habere solebāt. Cōjiciebātur in custodiā parētes,filiique, omnes ad unum familiarum generis antiquitate nobilissimarum. Vinctos,quacunque ducebātur,catenis liberos cum

Q 3 pa-

parentibus videre dolor erat, et sensus bonorum acerbissimus. Hi tacent, silent, nihil loquuntur, nihil se commoveat. Multi fidem Regiam, quae nusquam erat, neque post mortem sanctissimae Reginae Mariae unquam fuit, implorare. Homines erant partim presbyteri, partim nobiles, partim locupletes, viri, adolescentes, senes, aut in ipso flore juventutis, vel canis multis oppleti. Non ipsos satellites, non praefectos species miserabilis, non vinctorum aspectus, non senectus, nó nationis necessitudo, non patriae communio a sceleribus revocabat. Sed quid ego patriae, vel nationis conjunctionem, necessitudinemque commemoro, qui parẽtes suos, atque filios in Fide perseverantes ad carcerem, et ad mortem alligatos afferrent, ab his civium jura, et officia quaeramus? cum hominibus crudelissimis non est nobis res, sed cum deterrimis, immanissimisque belluis: quos filiorum lacrymae, ex tremũ vitae periculũ non commoveat. Sic animo ferreo, et Hyrcanarum tigrium pectoribus in sua pertinacia perstiterunt.

ALTERUM EXEMPLUM AD AFFEctus misericordiae, de Servio Sulpitio in Antonii castra proficiscente.

ROGANT, et orant Servium Sulpitium Senatores, ut ex urbe Roma decedat, ad Antonium proficiscatur: provinciam demonstrant, quietam esse non posse, si Antonio Mutinam obsidere, atque illo tempore diutius castra contra Consules designatos habere licuerit. Commotus est Serv. Sulpitius, et fecit id, quod multi non facerent, ut filios, domum, patriam relinqueret, et in provinciam invaletudine tanta ad teterrimum Antonium proficisceretur. In itinere quanvis ad Antonium perveniendi spem ali-

aliquam habebat, nullam tamen, Romam revertendi: quoniam ita affectus erat, ut si ad gravem valetudinem labor accessisset itineris, sibi ipsi diffideret. Non tamen illum vis hyemis, non nives, non longitudo itineris, non asperitas viarum, non morbus ingravescens retardavit. Multis illi in urbibus, qua iter faciebat, reficiendi se, et curandi potestas fuit. Aderat hospitum invitatio liberalis pro dignitate summi viri, et eorum hortatio, qui una erant missi, ad requiescendum, et vitae suae consulendum: at ille properans, atque festinans, et mādata Senatus conficere cupiens Mutinam accessit. Cum jam ad congressum, conspectumque perveniret, in illa cura, et meditatione obeundi sui muneris excessit e vita. Comparabat se prudentissimus, et optimus Senator, ut Senatus legationem obiret, et ea meditabatur, quae acceperat a Senatu, quaeque ad causam convenirent, quaecunque in mentem venerant. Convenerat socios, et comites legationis, quos omnes Serv. Sulpitius in consilium prius vocaverat. Erat cum Serv. Sulpitio vir ad excogitandum acutus, ad dicendum eloquens, moribus, et scientia non dissimilis alius Senator amplissimus. Erant reliqui, qui cum illo ibant Senatores, viri Consulares, qui ad personam Serv. Sulpitii cohonestandam omnes a Senatu fuerant adjuncti. Vnus igitur constituitur Antonii conveniendi dies de consilio legatorum omnium, et praecipue de Servii Sulpitii, qui Princeps hujusce legationis erat, sententia: qui si dixisset, quae commentatus fuerat, fortasse consiliis omnibus praecipitem Antonium in suam adduxisset sententiam. Cum haec omnia tanta cura, tanta contentione, multa deliberatione a Serv. Sulpitio agerentur, cum jam in conspectum venturus esset Antonii, cum congressurus, cum colloquuturus, cumque Antonius, cum sui similibus auctoritatem, et sapientiam Servii Sulpitii pertimuisset, in his laboribus, in hac constantia perseverans, moritur perpau-

cis diebus S. Sulpitius. Et mors confestim Antonio nūciatur. Gaudet iste, vehementerque laetatur, vix prae laetitiis omnibus apud se esse potest Antonius, cum auctorem Senatus extinctum laete, atque insolenter tulit. Concelebrantur in Castris Antonii tentoria vicissim militaria, et Praetorium Imperatoris (si Imperator ille dicendus est, qui nullum adhuc praeclarū facinus fecit) principibus ad illud, et multitudine de morte S. Sulpitii gratulandi causa cōfluente. Cū autem nuntiatur mors Romam, et non prius Senatoribus, quam filiis jam, et uxori constans fama pertulisset, constituitur in urbe Roma spectaculū acerbū, miserum, et luctuosum praetereuntibus nuntiis domū tanti Senatoris, ex una parte, valetudine perdita profectus ad mortem Sulpitius, et ex altera familia universa, praecipue Filius, atque filia. Quod ille contra vim, gravitatemque morbi contendens, ut ad Antonii Castra perveniret, mortuus esset, quod omnes decus civitatis, Senatorum lumen, parentem Reip. amisissent, flebat utrunque genus hominum, atque ita flebat, ut non de privatis tantum S. Sulpitii commodis, sed etiam de calamitate, perniciéque Reip. fleret. Quid lacrymarum sui similes defensores Imperii Romani putatis profudisse? Quem sensum totius Italiae fuisse, quacunque nuntii praeteribant advolātes? Quem gemitum in urbe tota bonorū? Quid lacrymarū ipsum filium, et totam effudisse familiam? In obeundae legationis meditatione esse mortuum hominem integerrimum, juriscōsultum singularem, principem Senatus propter Antonii singularem nequitiam, atque improbissimam dominā di cupiditatem flebant omnes. Iam neque Sulpitii, neque filii, neque familiae suae, quam mors optimo parēte, atque domino orbatam in solitudine reliquit, misereri quisquam desinet. Resp. tanti fuerit, ut macie, et imbecillitate nimia, senectute summa, atque valetudine prope perdita, vix ut se sustinere posset, Mutinā, et ad Cōsules designatos obsidione liberandos morte sua properare non dubitaverit? Ita multis

in

in vicis,in foro maxime statuas equestres inauratas, easdem coronis redimitas, ornatas laudibus rerum gestarum incisis, faciendas,easque statuendas,quid mirum, si S.P.Q.R. curasset:ad quas thuris odores,et cerei accenderentur. Equidẽ Senatores auctoritatẽ suam in viri maxime de Republica benemeriti singularibus ornamentis decorandis ostẽdissent jubentes statuam aliarum persimilem fieri,quam stare in celeberrimo loco vellent, ne clarissimi hominis memoria ullo tempore moreretur.

TERTIVM EXEMPLVM HVIVSCE Demonstrationis in peccatore ad se redeunte.

AN homo,qui peccato Dei gratiam effuderit, cũ tot ornamentorum caelestium multitudine,et varietate spolietur,aequo animo potest consistere?Ego quidẽ illa sine fletu commemorare nequeo. Siccine recorder animũ, simulatque homo crimen capitale susceperit, abstrahi a complexu, sinuque Iesu Christi,deformari ipsam imaginem, et similitudinem divinã in animo insigniter expressam?eijci,repudiari, contemni dona caelestia?eripi opes solidas, et immortales?, perturbari mentem coeno turpissimarum voluptatum,et ipsa caligine noctis obscuriorem reddi?effici similẽ Acherontis libidinum corpore captandarum causa?gaudia, voluptatesque beatorum amitti?spoliari Deo amicissimorum beneficiis quotidianis,et communione privari donorum, ac munerum immortalium?denique praecipitari ex altissimo gratiae divinae gradu?sentire in praecordiis meis dominatẽ Daemonem?et unius me impurissimae belluae servitutẽ pati miserabilem?non inficior me esse hominem,et qui communem naturae sensum repudiare nesciam,quin afficiar, quin animo fracto,afflictoque loquar. Si me ipsum viderem in exsilium mitti,e complexu meorum divelli, proscribi bona publica-

ri aedes, atque fortunas, disturbari tecta, everti totam domũ, et solum ipsum spargi sale, denique casu aliquo gravissimo, acerbissimoque patriam adimi, dejici de sede honoris celsissima, meos inimicos adhuc me in civitate manēte, in meis calamitatibus exsultare, quanto in dolore, vel moerore potius essem? Sed quae sũt haec ad illa, quae peccati pravitate damna sibi faciũt homines scelerati, cũ ipsum Deum, Opificē caelorum, Parentem, et Creatorem meum amiserim? hanc animi duritiem, vel stuporem potius pecudis non ejiciam? tu lenias meũ animum Iesu mãsuetissime, et oculos meos ad animi gratiam, et dignitatem aspiciendam, ut illam magni faciã, et aestimem, apertre velis.

QVARTVM EXEMPLVM IN EADEM misericordia movenda, in obitu Romani Pontificis.

(§)

Videor equidem urbem Romam videre lucē orbis terrarum, atque arcem omnium gentiũ una Romani Pōtificis morte vehementer affectam. Cerno animo ordinem Cardinalium tristem, atque moerentem, et singulos Patres Purpuratos, luctum, atque moerorē mutatis vestibus ostendentes. Versatur mihi ante oculos cenotaphium ad exequias celebrandas excitatum, et designatores in ipsa pompa funeris atrati. Videor percipere auribus moestas, et lugubres cantorum voces, sicut in exequiis cōmunis omnium Christianorum Parentis audire necessarium est, atque ipsam concionem de laudibus summi Pontificis latine habitã, et quod extremum est, in justis omnibus persolvendis, cum cadaver in sepulturam infertur, precationis, (quae vulgo responsorium dicitur) officium praestitum, tum lamentationem Romanorum, solitudinem palatii, atque orbitatem aulae Romanae. Cernere quoque videor summum silentium nego.

gotiorum, et caufarum Ecclefiae taciturnitatem, coetum Cardinalium ipfos intra palatii parietes abditum, atque retrufum ad habenda comitia de novo Pontifice creando. Hoc denique intervallo cum litterae ab urbe Roma commeent in omnes orbis terrarum partes, et ad Chriftianos Reges curfores mutatis ad celeritatem jumentis volitent, ipfo mortis acerbifsimo nuntio vehementer commoventur omnes, atque urbes omnium ecclefiarum cymbalis, quibus ad mortem Romani Pontificis conclamatur, perfonant lugubri, moeftoque fono pulfatis.

QVINTVM EXEMPLVM AD EOS- dem motus animorum faciendos, in Caroli Principis Hifpaniarum obitu.

(S)

SVNT IN luctu propter Caroli Principis mortem omnia regna Hifpaniarum, fqualent omnes provinciarum civitates, nullum eft virorum, mulierumque genus, quae mutatione veftium fpeciem luctus, moerorifque non praebeant. In urbibus, et oppidis florentifsimis Senatores veftitum de publico confilio mutant: equites illuftrifsimi, divites, et copiofi, mercatores, mediocres, et infimi, in luctu videntur atque moerore verfari. Precipue autem videre eft atratas, et longo intervallo terra tractas, raptatafque veftes Magnatum, et Principum hujufce faeculi, et confequentium puerorum, et famulorum fpeciem eandem, et formam moeroris, atque luctus exhibentium, mulieres nuptas, et innuptas virgines, atque puellas, neque liberas folum, fed etiam ancillas, quae ad minimum velis atris capita coopertae videntur. Cumque civitates ecclefiarum cymbalis ubique perfonent locorum, tum

ille dies praefert luctum, et moerorem incredibilem, cũ justa in tẽplis maximis persolvuntur. Atque cenotaphium tectũ fere usque sublatum, magnifica prorsus, atque majestate Regali exstructum hanc habet speciem, (ut reliqui operis summum, et apparatum praeteream) ut in tumulo honorario supra cenotaphium constructo diadema Regale, et insignia reliqua Regiae Majestatis in circuitu suis intervallis pro justa proportione visenda palam proponantur: quae funaliũ longe, lateque micantium ardore collucent, et illustrantur. Cum exequiae concelebrentur vocibus cantorum caelũ usque sublatis, tum omnia sacella alumnorum cujuscunque ordinis multitudine complentur: in quibus privatim Regum justis persolutis in tantum cenotaphium sacelli maximi omnes sacri milites ordine suo, ad precationem communẽ (quae vulgo Responsorium dicitur) adhibendã ascendunt. Quae species, et forma atratorũ in ecclesia magistratuum praescriptis, et constitutis in locis considentium? Senatorius ordo, cõsiliarii Regii, Cẽsores sacrae Fidei, Magnates omnes luctuosum ante oculos spectaculum statuunt. En exitum, quem ostendere visi sunt, quem habent Reges, et Imperatores terrarum: qui aeque profecto, atque quilibet de populo, moriuntur. Vbi diadema Regium? ubi Regale sceptrum? ubi tot urbium, tot populorum, tot provinciarum, tot regnorum latissimae, florẽtissimaeque ditiones? ubi Majestas Regia ipso in solio augusta celsitate praesidens tot imperiis Hispaniarum, et aliarum gentium, atque adeo Indorum disjunctissimorũ locupletissimis regionibus? ubi honos ab omni genere hominum, a Magnatibus, ab ipsis terrarũ Principibus Regiae Majestati tributus? ubi terror exteris gentibus, inimicis suis injectus? ubi denique Regum omnis splendor, et Majestas tanto plausu, tanto honore, et omni gloria redundans? Omnia pereunt, et uno mortis interventu de medio tolluntur.

VI.

VLTIMVM EXEMPLVM IN AFFEctibus, de Martyrum fortitudine.

O Beatos Christi Martyres, qui suis in sedibus, aut in alienis locis, cum in parétum suorum, uxorum, aut liberorum conspectu trucidarentur, nihil flectebátur animo, neque frangebantur: quin cum in illos aspicerent, de eisdé relinquendis cogitarent, qua fortitudine animi fuerunt? qua lenitate! Nunquam profecto illorum lacrymis, neque precibus commovebantur, sed cum sibi, patriae, cum familiae periculorum, cum filiorum orbitatis, cum uxorum solitudinis, cum aedium suarum, cum praediorum, cum opum, ac fortunarum, cum infamiae ac dedecoris, quod erant subituri, cum spoliationis, et proscriptionis bonorum veniebat in menté, et cum naufragium omnium rerum, ruina, et interitus sui generis, uxores passis crinibus, laceratis genis, squalor, et sordes filiorum, lamentationes cunctorum, et acerbissimae lacrymae, cũ exsilium, cum caedes, cum cruor aliorum, cum omnes, quae fingi possũt, miseriae, et aerumnae versari ante oculos viderentur, tamen eis omnibus tam fortiter, et constáter restiterunt.

EXEMPLVM DEMONSTRATIOnis ejusdem, in precatione.

NVnc te Christe mansuetissime, optime, maxime, nostri generis Assertor testor, et appello in exitu habitae orationis, cujus sacraria cum multa sint in hac urbe Hispalensi, tum in isto templo magnificentissimo maximum omnium, et amplissimum aditur: quod primum omnium adeũtes homines, procumbentes in genua te suam salutem appellãt, dicũt, atque recognoscũt, quam suppliciter, atque demisse suspiciunt, et adorant Majestatem tui Numinis crebra pectoris

percussione, cujus ictibus percrepat sacellum ipsum. Teque Regina caelorum, cui sacella plurima non solum in urbe visuntur dicata, sed in hoc templo tria sacrata sunt, et singula diverso nomine cohonestata: quae omnia visendo cernuntur apparatu, magnificentia sepulchrorum, et simulachrorũ religione mirabili, atque unum multa luce, eximio triginta lychnorum ex argento solido factorum fulgore collucet, et illustratur: tertium ejusmodi est, quod maximo frequentatur virorum, mulierumque concursu. Huc praecipue mulieres tã ti studiosae simulachri ad audienda sacra, ad preces adhibendas, ad vota, quae nuncupare solent, persolvenda veniunt, et ad opem tuam implorandam lucernis accensis plurima longissimaque dierũ intervalla, dum vespertinae, et aliae preces divinae persolvuntur, ponere consueverunt. Teque iterum, ac saepius Virgo sanctissima, cui non solum haec sacella sacra fuerunt in hoc templo, sed ipsum hoc templum amplissimum, et magnificentissimum omnium tibi Angelorũ Reginae sanctissimae, celsissimaeque, numeroso comitatu divinorum spirituum, tot occurrentibus Magnatum tantorũ agminibus, et ipso Filio Christo Iesu cum flore suorũ aulicorum obviam procedẽte, corpore, atque animo caelestia beatorum palatia ascendenti dicatum est, atque consecratũ. Teque dive Isidore, Princeps patronorum Hispalensium, quem Praefectum hujus ecclesiae recordantur omnes, et illum celebrat, recolitque splendorem, et lucem allatam suis rebus, sacris anniversariis, solenni supplicatione coetus portionariorum, et canonicorũ illustrissimus, viis ipsis rigatis, et quoniam tempus vernum est, quacunque transeunt, herbis, atque floribus stratis, et parietibus aulaeorum vestitu sericorum ornatis, crebro pulsu, sonituque cymbalorum aures oppidanorum feriente, suis intervallis, et tibiis, et vocibus cantorum modulate sonantibus, donec in templum tuum antiquissimum id temporis propter tectum concameratũ omni musicorum harmonia personante suavius ingredi-
mur.

mur. Teque dive Leander, secunde a fratre tuo beato Isidoro, patrone jure quidē optimo celebrate, quem veneramur non in pontificia solum sede, infulis, et insignibus Ponficatus ornatum, sed animo aequissimo de tua dignitate dejectū, ex urbe egredientem, atque proficiscentem in exsilium causa nostrae Religionis, unius Leuvigildi Regis VvisiGothorum nequissimi, Arrianorum fautoris mandato sceleratissimi. Teque dive Ermenegilde, non modo urbis hujusce Rex celsissime, sed laurea Martyris adepta sublimior, quem pro turri celsissima istius templi, flexis genibus, tensis manibus, sublatis oculis in caelum prospicimus pro Iesu Religione defendenda caput dissecandum securi libenter offerre carnificis. Teque Dive Clemens, cujus augustissimum, religiosissimumque templum, et anniversaria Hispalēsis ecclesiae supplicatio per gradus ejusdem templi habita, cōportato simulachro tuo humeris sacerdotū in veste pulcerrima nitētium, et ad supplicationis dignitatem augendā prolato Regis Ferdinandi vexillo, gladioque districto, quibus victoria reportata fuit, recuperatam per te civitatem ex impia Maurorum gēte de suis sedibus depulsa testatur. Vos Virgines integerrimae, Iusta, atque Rufina, quas ad testificationem vestrorum in hanc urbem beneficiorum, et oppidanorum in vestrā sanctitatem religionis eximiae, ambas stantes in lecto pulcerrime strato, in veste nive albenti candidiore, cum palmis in manibus, coronis ornatas splendentibus, in habitū, atque figuram virginalē templū usque comportamus sanctissimae Triados. Vosque participes tātorum honorum, dive Laureane, dive Servande, atque Germane, quorū dies festos eadē ecclesia Hispalensis propter vestram in suos cives egregiam, atque singularem beneficentiā quotannis instaurat, et ossa vestra sanctissima in religiosissimo sacrario, vasis ex crystallo, et ex auro pulcerrime factis custodit, et asservat, et inter patronorū suorū, et aliorū divorū reliquias sūma cū religione venerādas, suspiciēdasq; producit in mediū tēplū, et proferēs,

R 4 in-

in publicum, defert per vias consuetas solenni supplicatione feriarú corporis Christi Iesu. Vosque omnes divi, divaeque omnes, quae sacratas honori vestro incolitis, tenetisq; religiosissimas aedes pro civium Hispalensium in vos singulari pietate, religioneque. Vos sacrarum aedium, vos sacellorú omnium, vos altariú sanctissimorum, quotquot omnes sancti, sanctaeque cohonestatis magnificétiam, et amplitudiné admirabilem, et adestis, praesentesque estis huic civitati custodiendae, civibusque suis adjuvandis, et illorú in omni genere virtutis actionibus sanctissime suscipiendis, adeste precor, et vestram praesentiam, studium, et vigilantiá assiduá ostendite: et ut apud Patrem aeternum tu Virgo sanctissima cum Filio tuo mansuetissimo nostras praecipue res, qua pietate praedita es, et indulgentia materna respicere velis, supplices iterum, et tertio, atque saepius obsecramus.

QVEM LOCVM OBTINEAT DEmonstratio in oratione.

EX superioribus exercitationibus liquido cóstare potest, nullum in oratione non obtinere locum Demonstrationem: quae reprehensionis, confirmationis, atque cujuscúque amplificationis officia facit. Atque in Epilogo, cum per obsecrationem, et conversionem fiat, dominatur. In affectibus vero movendis quantum valeat, nisi qui artis rhetoricae inscius fuerit, ex locis a me tractatis, dubitabit nemo. Quodsi ostendero in exordio, et in narratione versari Demóstrationem, nullius non particeps erit partium orationis. Quare cú duo solum utriusque partis exempla attulero, nihil est, quod ad Demóstrationis absolutionem amplius requirat aliquis.

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS in exordio, in laudem Beati Ermenegildi.

SI quis antea, auditores, mirabatur, quid esset, quod pro tantis opibus caelorum, tantaque dignitate beatorum civium, nequaquam innumerabiles homines forti, et magno animo invenirentur, qui in magna pericula inferrent se se pro tanta gloria consequenda: ex hoc tempore miretur potius, si quem non incredibili cupiditate flagrantem viderit, qui se, vitamque suam pro felicitate beatorum obtinenda in gladios hostiles, atque in omnes tyrannorum cruciatus non dederit. Nam ut omittamus multas teneras, et castas virgines, tot Confessores Fidei nostrae sanctissimos, tot Doctores Ecclesiae celsissimos, innumerabiles Christi Martyres invictissimos, qui robore, et magnitudine incredibili, tela inimicorum acerrima pro Religione subierunt, atque hi partim in exsilium missi, partim eversi bonis omnibus, patriisque penatibus praecipites acti, omnibus indignissimis onerati contumeliis, in crucem sublati, aut sagittis confixi, vel flammis combusti ardentibus, atque aliis acerbissimis suppliciorum generibus dilaniati vitam cum sanguine profuderũt: uno mentis aspectu Beatum Ermenegildum intueri potestis, qui de Iesu honore solicitus, cum uxorem carissimam, sanctissimamque, et filium urbis istius, suorum regnorum haeredem futurum, atque hunc parvulum, et unicum a se ablegasset, ille post defensam a se totis viribus Religionem regno se abdicans Hispalẽsi libenter caput carnificis securi discindendum tradidit. Quemadmodum equidẽ petra propter maris littora valde defixa robore suo non excipit solum sine sui ipsius damno fluctus, sed in se vehementer irruentes rejicit saepius, constanterque repellit semper, ita Ermenegildus firmitate virium, et constantia singulari, non sustinuit dumtaxat parentis impetus deterrimi, sedetiam pro honore Christi Iesu defendendo lauream Martyris adeptus illustrem, vim paternam toties incitatam praecipitemque fregit. Quare dum de tanta Martyris glo-

ria breviter dixero, me attentis, atque benevolis animis excipite.

EXEMPLVM DEMONSTRATIONIS in narratione, de quodam adolescente quē pater misit Hispalim ad classem invisendam.

Civitas est in Baetica provincia Hispalis, imprimis tantae provinciae clara, et nobilis. Homines ipsi Hispalēses, tum summe omni urbanitate politi, et elegantes, tum praeterea maxime locupletes, et copiosi, proculdubio praeter caeteros Hispaniarum ad summa aulicorum officia, et politioris elegātiae consuetudinem deducti. Accidit, cū iste adolescens a patre suo efflagitasset, ut se ad invisendum mare, quod nunquam aspexerat, et ad classem, quae id temporis ex Indorum regione reversura dicebatur, mitteret: cumque iter hoc sibi magis ad voluptatem, et ad libidinem, quam ad ulla negotia patris accommodatū depoposcisset, ut illo itinere Hispalim veniret, cū magna calamitate, et pernicie sua. Divertit iste ad hospitium omnium, ut videbatur apparatissimum, comitesque ejus cum eodem ab hospite suis in cubilibus collocantur. Vt mos erat istius, atque ut eum aliquot, quos secum afferebat, pecuniarum refertiloculi facere permittebant, statim negotium dat illis suis famulis, satellitibus, et administris libidinum suarum, ut videant, et investigent, ecquis in vicinia sit, aut civis, aut alienigena, qui foliis pictis velit paucolos nummos amittere, aut domum duplicatos reportare. Erat puer inter famulos Petrus quidā, puer factus ad heri mandata exequenda, qui mira diligentia, quocūque venerat, haec, et multo deteriora investigare sceleratus solebat: hic ad herū defert, quod ab hospite acceperat, (sciebat enim id primum illū quaesiturum esse) vicinum esse quendam, genere, honore, opibus, pecuniis facile prin-

ci.

cipem vicinitatis, ei fuisse consuetudinem cum hospitibus folia picta versandi, id eum nullo modo denegaturum esse, propterea quod excollusionibus hujusmodi quaestus maximos fecisset. Addidit eum usu, et exercitatione foliorũ omnibus anteire, sed nulla fraude, nullis fallaciis existimari. Adolescens, ut audivit, sic exarsit ad id, quod non modo concupierat, sed a teneris annis sensus communis, atque rationis suae exercuerat, ut statim ad vicinũ famulum ire jusserit. Vicinus autẽ Petrus (sic enim appellabatur) qui hujusmodi hominum adventus exspectabat, cupidus quaestus faciundi in hospitiũ cum nũmis plurimis contendit: vix famulus renũtiavit vicinum adfuturũ illico, cum is statim adest. Post datã igitur, et acceptam salutem, dicit adolescens sibi in animo esse pauculos cum eo nummos amittere, quem dicunt hospites scientem pictarum istius esse ludi chartarum: quodsi quid amiserit, id se recuperaturum esse cum aliis confidat, cũ doctior ex hac collusione discesserit. Agere tunc Petrus gratias, quod de se tantam opinionem haberet, quanvis de eodẽ multo majorẽ ipse conceperit: qui si non in ludo fuisset exercitatus, nunquam hanc aleam auderet subire, neque cum peritissimo, quod ipse dicit, ad colludendum descendisset, nisi suae scientiae, nisi fortunae secundae confidisset. Addebat timere se procul dubio artem, et scientiã alienigenae: quod ista profecto deliberatio, nescio, quẽ jacturae metũ sibi afferret, ut ipsi lucrandi spẽ suo judicio certissimã: sed quidquid illud fuerit, certũ sibi esse experiri, an simulaverit artem, an tẽtare fortunam velit. Interim sterni mensa, cõparari omnia, deferri fasciculi foliorum, et quidem recentes, denique considere collusores, et adversi, comitibus istius hospitis adolescẽtis, et nonnullis de domo spectatoribus. Postquam ludus inchoatus est, satis uterque timidus videbatur, quantũ suis pecuniis, atque crumenis confertissimis jam tum periculi creari potuisset: tamen a distributione cum ludendi fieret initium, cũ utriusque partes foliorum accederent distribuendorum, tãta

uterque festinatione commiscebat, et distribuebat vicissim chartas, ita versabat, et agitabat unus, et alter, intermiscendo festinanter, ut jam appareret duobus dumtaxat ludis factis, quanta uterque scientia hujusce ludi valeret. Iam res calere coepit, colludunt majoribus ambo sponsionibus, et easdem augent, et accumulant. Auferre pecunias de conjectis in acervum communem unus, et alter videbatur: neque quisquam adhuc felicior dici poterat. Sic ludus utrique cadebat aequabiliter, ut quae modo iste lucraretur, non ita multo post ipsemet perderet. Committebantur spectatorum, et utriusque laetitia collusiones. Sed ecce Petrus certarum confisus bonitate chartarum, cum primo augeret sponsionem in aliqua parte nummorum, alter non recusaret fretus aliarum praestantia, quae cadere possent, huic nullae ceciderunt, illi de duabus, quas exspectabat, una cecidit. Auget iterum adolescens fore sperans, ut quae primo non evenerit, secundo fortasse contingat: admittit Petrus, et plus si voluerit. Adolescens exspectabat, ut verbum hoc ex ore collusoris exiret: explebo, inquit, tuum animum, quod reliquum habeo, id totum, quodcúque est, certe aut plurimum, aut non ita multum. Cum restaret adhuc grandis summa, ab utroque collusore pecuniae conferuntur in cumulum. Summum est silentium, magna exspectatio. Denique partitione facta explorare unus, atque alter suas chartas, comites utriusque suspensis animis ludi praesentis exitum exspectare. Qui primum patefacturus erat ludum, adolescens principem ludi, et omnium maximam projicit in mensam quattuor diversi generis foliis constantem: alter jam aspexerat tres ejusdem familiae, una si caderet ejusdem generis, actum de vestro fuerat hospite pro illo saltem ludo. Petrus conditiones offerre, partitionem deposcere, convenire velle, et pacisci cum adolescente, adolescens animi pendere, quid consilii caperet prorsus insciens. Dum deliberat, nescio, qui nam alter chartam inter

ternoscit, nihil opus esse deliberatione gaudens, gestiensque clamat, et concursum profert, et quamquam ex chartis conflatum minimis, qui vim tamen hujusmodi haberet, ut satis essent uno genere quattuor concurrentes, ad illam principem, et omnium praestantissimam vincendam, atque superandam: tollit igitur de medio nummos Petrus, quotquot erant in mensa. Adolescens irasci, commoveri animo, qui tam bono ludo nihil effecisset, ibi fraudem esse clamare, testari spectatores, si quam Petrus fraudem sibi fallaciamque portasset, si chartam intercepisset, ut contra jus, contra leges omnes pecuniam auferret. Hic autem Petrus, qui splendidus erat, et honoratus, ut furti mentionem fieri audivit, non perferre, qui jam major natu esset, et adolescentem effutientem, et mentientem perferre turpe putabat, de sella surgere, folia partim tota mensa spargere, partim in terrā projicere diversa hac, et illac toto pavimento dissipata: adolescens magis clamare, magis vociferari, ludum illum sibi restitueret, reponeret nummos in mensam, suum in locum referret, ni sui etiam adolescentis meminisse vellet in perpetuum. Hic tum imperat servis suis adolescens, ut januam clauderent, et aliqui ad fores assisterent, et Petrum cogerét, ut restitueret, quos male abstulisset, et per fraudé nūmos. Quod ubi Petrus intellexit, id agi, atque id parari, ut sibi bonis artibus pecunias lucrato vis afferretur, quantum potest voce contendit, ut exaudirent domestici: neque aberat domus longe, atq; ille de fenestris caput protulit, ut exaudiri posset. Vxor, ancillae de fenestris cum eum clamantem audierunt, viciniam clamoribus suis commovere, mittere de vicinitate multos, qui quaererent filios: quibus in domo proxima versantibus ubi nuntiata fuit patris cum alienigena contétio, statim accelerantes ad hospitium contendunt ut, periculo parentis, et malo succurrerent, et non pauci eodem animo vicini, simulatque hoc audiverunt. Erat Petrus vir optimus, et homo honestissimus, et facile primus vicinitatis ha-

bebatur: quod eos tum hominis dignitas, tum loci vicinitas commovebat, ad aedes magna celeritate concurrerūt. Quod ubi adolescēs, et servi senserūt per pseudothyrū relicto Petro incolumi fugerunt, corporis magis, quā pecuniarū rationem habentes: atque nocte redeuntes in hospitium Hispali discesserunt, ut iter suum persequerentur.

ALTERUM EXEMPLUM DEMONSTRATIONIS IN NARRATIONE, DE CAEDE FABRICII ADOLESCENTIS.

CUm insidiae Fabricio pararentur, res occultari non potuit: per quendam eorum, qui interfuerant, fit adolescens certior. Primo consulere vitae suae coepit, quod praesidii sibi, quo se defenderet, nihil erat: deinde quod cum de adversariis cogitaret, et illorum nosset numerū, commodissimum putavit esse, de civitate clam discedere. Itaque fecit, et abiit in villam. Vbi noverunt adversarii, diffidere omnes, qui nescierant locū, dicere, nihil agi posse, seipsos in culpa ponere, qui non domum obsedissent, qui non partiti inter se fuissent noctis vigilias, unam fuisse noctem, eamque sine dubitatione proxime praeteritam, qua ille de civitate abiisset: atque non multo ante aliquos fuisse sciebant, qui vidissent in via, et pro foribus cum amicis colloquentē: et unus de praesentibus eodem in loco se vidisse dicebat. Adversarii igitur de villa percontantur, et quoniam factu facilius putabant, ut rem in deserto loco transigerent, in villam proficiscuntur. Itaque adolescentem solum offendunt extra domum, in area proxima deambulantem, inermem, et imparatum: quod fieri non putabat, ut non procul veniētes prospiceret, si in villam venissent ad se interficiendum, et propter domum esset, quo curreret, ut foribus obseratis prius illorū impetum compressisset. Ita sensim accesserūt, ut omnes invadentes, priusquam ille persentire potuisset, a tergo, et a la-

te

feribus arripuerint, et os occludentes, antequam verbū proloqui posset, antequam denique quisquam de villa prospiceret. Interfectores percutiētes dicebant, id quod ipse sciebat, illum causam dedisse necis, rogasse omnes non semel, ut amico, quod honestis parentibus natus esset, verbum contumeliosum nō faceret: qui voluit id a se dictū, ferret modo, quod nollet: qui de nece per amicos satis benevolos, ut magnopere caveret, saepe fuisset praemonitus. Quid plura? tandē inimici adolescentem multis vulneribus occisum reliquerunt. Illi dum redeunt in civitatē, gloriari inter se, ita ut aliquādo fit, incipiunt, ipsos Fabricio letales plagas inflixisse multas. Fuit aliquis, qui audivit, et rem ad patrem detulit: quod ubi accepit, et nuntio, qui de villa venerat, mors confirmatur, res ipsa jactatur, et in ore, atque sermone civiū coepit esse. Interfectores vulgo nominabātur. Vbi illi cognoverunt, rē spargi, atque disseminari per civitatē, tres fugerūt: unus, qui domi latitabat, interim dum se comparat, cōprehensus rē, quemadmodum sese habuit, plane confessus est. Defertur e villa cadaver in lectica jacens, totū sanguine perfusum, quasi pertusum cribrū, multis plagis confossum: nec erat, qui aspectu juvenis vulnerati nō magnopere commoveretur, juvenis inquam occisi, jam confecti sine confessione, sine sacramentis, et in flore juventutis crudelissima morte cōcisi: qui, nec telum habuerat ad se defendendum, quem inimici ex improviso invaserunt, atque id temporis, id loci, misero suo fato, cū omnes domi se continebant, nullus apparebat, qui adolescēti auxiliatum veniret, vel qui domo evocaret famulos: cum omnes coenabant domestici, ut nullo modo neque ictum, aut plagam repellendi facultatem haberet. Adolescens ex insidiis captus verbum unū, quod fecerat, sanguine suo luit: atque quod deterius est, quoniam juvenis erat, quoniā causa prorsus, quae mortē attulisset, muliercula quaedam fuerat, metus erat, et quidem conjectura nō levis, ne illud, et vitae praeteritae flagitia poenis inferorum sempiternis lueret.

CONCLVSIO DEMONSTRATIONIS.

HAEc de Evidentia, ſeu Demonſtratione generatim nos dixiſſe ſatis eſt. Cujus exercitatio ſi longior fuerit, quã quiſquã ſperaret, magnitudini rei tribuẽdum putabit is, qui longitudinem cum preſtantia commodorum ſi compenſare voluerit, tot paginas, et folia non immerito completa fuiſſe dicet: et ſe ad reliqua amplificationis genera, quae ex Demonſtratione tanquam ex capite derivantur, comparabit.

DEMONSTRATIONIS Liber Tertius.

DE VARIA DEMONSTRATIONIS ratione, atque imprimis de Sermocinatione.

EX Demonstrationis exercitatione generatim tractata, aliae formae, figuraeque speciatim videntur natae fuisse describendi, quae ab hoc loco proficiscútur: de quibus a nobis hoc tertio Libro agendū est. Atque imprimis a Sermocinatione librum instituamus.

QVID SIT SERMOCINATIO.

SErmocinatio est, cum alicui personae sermo attribuitur, et is exponitur cum ratione dignitatis.

PRAECEPTIONES.

Sermocinatio describitur ex his, quae antecesserunt, et in ipsa re intervenerunt, et postea cõsequuta sunt. Sed nihil ex his omittendum, quae ad verba, cogitationes, facta, et ad alia, quae rem circunstant, exspectare visa sunt. Atque hoc est primum sermocinationis genus.

SERMOCINATIO PRIMI GENEris. Quae damnati in die extremi Iudicii loquentur.

VBi dies illa aderit, qua boni praemiis, mali suppliciis sempiternis afficiendi sunt, quanta confusio erit, et perturbatio damnatorum? quantus gemitus, atque luctus? quam dissoni, et horrendi clamores cum lacrymis, quas in suis acerbitatibus effundent? Clamabunt miserrimi homines, et suas miserias, et aerumnas sempiternas persequentur. Quantis illi bonis affluunt, quanto in honore, et gloria sunt, quãtis gaudiis perfruuntur, et perfruentur in omnem saeculorũ memoriam, quos abjectos, et infimos ducebamus, quos irridebamus, et contẽnebamus, quos omnibus lacerabamus cõtumeliis, et similes arbitrabamur insanorum: quia plausus omnes, qui a populo tribuebantur, contemserunt, et vitam rectam, et honestam, et constantem, et consiliis Christi Iesu congruentem, horridam, et aridam, inhonoratam, et ingloriam, laboriosam, et asperam degerunt, et tenuem, et inopem agere maluerunt, quam in omni rerum abundantia vivere, et in solitudine semper esse, quam in hominum celebritate versari, et inediam, vigilias, carcerem, omnia supplicia perferre, quam ciborum suavitatem, lectos mollissime stratos, Regiarum aedium magnificentiam, et rerum, quae terra, marique continentur, habere copiam, et affluentiam. Nos autem nihil non contra fecimus, nunquam destitimus sur-

ſuperbe nos,et inſolenter efferre,pecunias, opes, potentiam concupiſcere,et pravis has omnes res acquirere rationibus, ardere in omnes iracundia,explere indomitas, et effraenatas libidines,ſecundis aliorum rebus tabeſcere,mẽtes,et animos noſtros,et illorum,quibus cũ verſamur abducere ab omni virtutũ genere ad delicias,ad voluptates,et ad vitiorũ omniũ nefariam deteſtandamque pravitatem. Ergo a virtutis itinere deffleximus, in magno errore verſati fuimus. Lux oborta fuerat,et nos in tenebris iacebamus. In his vero vitiis, et voluptatibus quãtas ſuſcepimus moleſtias? quos labores? quã magnos? quã intolerabiles? Sequuti fuim⁹ arduas, et difficiles vias,et ignoravimus verũ iter ad caelorũ gloriã ducens. Vbi divitiarũ affluẽtia? ubi inſolentia,et iactatio? ubi ſtrepitus,et oſtẽtatio ſuperbiſsima? ubi famulorũ greges? ubi honores, et plauſus tributi? ubi magnificẽtia,et excellẽtia ſolita? ubi felicitas,et fortuna florẽtiſsima? quã ex his omnibus voluptatẽ, quos fructus niſi acerbitate magna permiſtos tulimus? Effluxerũt bona omnia,effluxerũt libidines,effluxit voluptas ex libidinibus percepta,neque quidquã reliquum eſt. In modũ umbrarũ praeterierũt,et in curſoris morẽ,qui celeriter advolat,neque uſquã locorũ cõſiſtit. In navis ſimilitudinẽ omnia abierũt,quae navigationis nullũ ſignũ,neque veſtigiũ a tergo relinquit. Nõ ſecus atq; avis,quae magno clãgore alarũ, nullo ſigno volatus relicto aëris ſpatia lõgiſsima praetervolat, nos equidem volitavimus in ſaeculo per urbes, per populos,per provincias,per gentes, per regna omnia cũ magna dominatione,cũ ſũmo imperio,nullũ nõ genus vitiorũ, nullas nõ libidines captãtes. Nũc vero nudi,et ſpoliati reb⁹ omnibus ſine nomine,ſine gloria, ſine honore, omnibus turpitudinis,et infamiae notis inuſti,ſempiternis inferorũ ſupplicijs addicti,per omnes ſaeculorũ aeternitates, nullo vel minimo intermiſſo puncto temporis torquebimur. Pulcritudini deformitas, honori infamia, luci obſcuritas, iucunditati acerbitas,abundantiae rerum extrema inopia,ſuavita-

ti odorum intoleranda foeditas,famulis, et administris tortores,et carnifices crudelissimi,dominationi,et imperio sempiterna servitus,lustrationibus, et peragrationibus viarum aeterni carceris angustiae,vestibus,et indumentis pretiosissimis nudum,et spoliatum omni decore,et ornaměto corpus, escis, et perpotationibus intemperantissimis fames, et sitis nunquam restinguenda,gaudiis,otio,deliciis,et voluptatibus solicitudines,angores,cruciatus acerbissimi,ignes nunquam non duraturi, et corpus, et animum flammarum aeternis ardoribus excruciaturi succedent. Atque nos aspectu privatos immortalis Dei ipsa conscientia semper stimulabit, atque punget,et morsus efficiet acerbiores: quod nō parum temporis habuimus ad consulendum animis, ad curam omnem,et diligentiam adhibendam, et passi fuimus pretiosum omne,et a bonis tantopere aestimatum praeterire tempus,et ut aperte dicam,amisimus,et perdidimus scelere ac nequitia nostra. Nihil jam preces sanctorum,nihil intercessio Virginis Mariae,nihil merita Christi Iesu nobis proderunt. Nihil ad salutem nostram,nihil ad opem afferendam flagella, nihil spinae,nihil mors ipsa proderit acerbissima. Abiit enim jam, et effluxit těpus,cum Deus incredibili clemětia nos vocabat ad sanitaté,et dabat spatiū resipiscendi,et in viam,unde deflexeramus, redeundi. Nos scelerati, sceleratissimique nostris in peccatis inveteravimus,et consenuimus:et cum tot sensibus animorum intimis,tot vocibus, et admonitionibus cōcionatorum,ipsis praescriptionibus Fidei Christianae, conscientia motus efficiěte maximos. Deus ipse declararet, quid vellet,quid cuperet,quid a nobis exposceret, quid denique nos aequum fuisset, atque necessarium ad animorū salutem facere,obsurdescebamus semper,neque ea, quae ab illo monebamur,audire volebamus, nihil loci relinquentes tot admonitionibus,signis,et testimoniis tam perspicuis, et apertis. Hi,quos insanire,ac furere putabamus,sedes, et domicilia caelorum incolent:et quia neque vitiis se infecerunt, neque ma.

maculis asperserunt gravibus, aut si asperserunt aliquando, redeuntes ad se, dolore, confessionibus, et poenis gravissimis sponte, atque voluntate susceptis, vi adhibita poenitēdi maxima deleverunt, numero beatorum adjungentur, et expertes malorum omnium, aeternis praesidiis, et ornamentis redundantes sempiterna gloria circunfluent, immortalibus abundabunt bonis, aeternis triumphabunt gaudiis, et nomen consequentur nullo unquam aevo periturum. Illi in Dei naturam quodammodo conversi pulcritudinem divinam singulari beneficentia consequuti numerabuntur inter divinarum mentium multitudinem gloriosam, et intererunt coetibus illorum celsissimis, et quod caput est, intererunt summo illi Dominatori, suo nutu cuncta regenti, purasque mentes caelesti luce collustranti: ut in ejus oculis, et aspectu divino summa semper cum voluptate acquiescant. Nos his bonis cōtraria mala subibimus. O nos miseros, et infelices. O dies, et noctes acerbas. O tempora non luctus, et malorum dumtaxat plenissima, sed nullis limitib', nullis finibus circūscriptā. Invadite nos furiae, clamabunt miserrimi, impetū in nos facite legiones inferorum, irrue Daemon truculente, fruere praeda, et spoliis partis, ne nos tot nationes, atque gētes, quot quot a primordio humani generis ad hoc usque tempus fuerunt, intueantur tāta ignominia notatos, tot diris, sempiternisque malis, igne, flammis, inferorum cruciatibus mulctandos in perpetuum. Vix improbi faciunt finem loquendi, cū Spiritus nequissimi impetu maximo, clamoribus horrificis, quam tumultuosissime damnatos adoriuntur, et praecipites dant in obscuras, caliginosasque inferorum regiones.

EXEMPLVM ALTERVM SERMOCINATIONIS DE SERMONE IUSTORUM, IN DIE EXTREMI IUDICII.

O Nos felices, atque fortunatos, qui tantum boni consequuti fuimus: quo nec sperare quidquam, nec optare

majus potuissemus. Quantis in miseriis sunt? quantis aerumnis premũtur? quibus afficiuntur suppliciis? quibus deflagrant ignibus? et perpetuis comburentur flammarum ardoribus, qui Christi leges violarunt, et vias peragrarunt vitiorum? illi, qui se magni faciebant, qui divitiis se efferebant, et jactabant dominatu superbissimo, qui se claros, et illustres, divites, atque potentes, qui se terrarũ dominos dicebant, qui voluptatum avidas libidines, et effraenatos coercere nolebãt appetitus, qui insaturabile ventris abdomen, et aviditatẽ infinitam Deum habebant, et dicebant suum, qui in oculis volebant, et in hominũ claritate versari, et pro plausu, pro gloria, pro libidine captanda, pro nihilo habebant peccata suscipere capitalia, et omnia mãdata divina proterere atque cõculcare, quantas modo solvunt, et solvẽt in perpetuum omnis generis cruciatuum poenas acerbissimas? Irridebant, et deludebant nos aperte, dicebant desipere nos, delirare, qui res humanas contemneremus, et intenderemus animos ad aeternas beatorum opes: cumque nos hortarentur, ut res saeculi ageremus, quodvis periculum adeundum potius, quam ab instituto serviendi Deo quisquam deflecteret, curaverimus. Cum neque improbi exemplo, neque mundus honoribus, et deliciis suis, neque Daemon fraudibus atque fallaciis, neque caro blandis voluptatũ illecebris agere desineret, ut de ista mente desisteremus, et a recta conscientia deflecteremus, et nihil nos abducere potuerit, ut pugna cũ hostibus inita, et virtute destitisse diceremur, praemiũ persolutũ nobis est virtutis, et laborũ omniũ. En, quemadmodũ die omniũ maxime celebri, inspectante hominũ genere universo, splẽdore caelitũ, et flore astãte beatorũ, plenissimo refertissimoque hominũ, et mẽtiũ divinarũ theatro, incredibili plausu, et inaudita gratulatione, in filiorũ Dei numerũ ascripti, adjunctique dũcibus, et magnatibus caelorũ celsissimis, et aulae Regis sempiterni renunciati fuimus incolae, et habitatores in perpetuũ, liberi semper, et immunes, qui nulla unquam pendemus

ve-

vectigalia, nulla tributa cóferemus, praerogativis, et immunitatibus donati beatorum, plusquam Principes, plusquã Reges in regno, et imperio sempiterno futuri. At quibus perfruemur gaudiis? quibus afficiemur honoribus? quibus redũdabimus ornamentis? qua claritate illustrabimur corporũ, et animorũ immortali? Imperiũ erit ejusmodi, quod neq; amittemus unquam, neque ulla culpa nostra cogemur deponere. Aeternũ est enim, et saeculorũ omniũ immortalitatẽ respiciens. Neque culpã ullã possum⁹, aut maleficiũ suscipere. Expertes inposterũ peccatorum, et omnis generis malorum in gaudiis veris, ac plenis, in voluptatib⁹ veris, et solidis erim⁹, nullo quidẽ in moerore, nullo in dolore vnquã. Explebimur, et saturabimur omnibus bonorũ copiis, quae neque oculis nostris, neque auribus etiã, neque cogitatione inclusi corporis cõpagibus percipere potuimus, aut possemus unquã. Atq; ita explebimur, ut nullũ fastidiũ, neque satietatẽ afferat past⁹ iste continuus, et jucunditatis aeternae perceptio: quin quo magis, ac magis satiemur, eo magis satiandi sensus omnes per omnia aeternitatis intervalla finẽ nullũ faciemus. Iam si per honores, quos recepim⁹, percurramus, et quo in honore, qua in gloria simus, quos obtinuerimus grad⁹ immortalitatis, explicandum nobis esset, inter Confessores esse, inter Martyres versari, adjungi Virginũ coetibus, interesse Apostolorũ spectaculis, nostris cũ infulis, et insignib⁹ numerũ explere Beatorũ, et illorũ splendore fulgentes spectare coetus divinarũ mentiũ, Virginẽ Mariã, Iesum ipsum tanta cũ majestate praesidentẽ aulae caelorũ, et in conspectu conquiescere sanctissimae, celsissimaeque Triados, quãtũ affert honoris, et dignitatis nobis omnibus, qui ad Crucis sanctissimae vexilla cõcurrimus? salve Cura sãctissima, in quã sublatus fuit vindex nostrae libertatis Iesus ipse. Salve etiam, atque etiã pretiũ salutis nostrae, via Christianorũ, Dux nostrae Religionis, princeps bonorũ omniũ, clavis caelorum, janua paradisi, gloria sanctorum, lectus Salomonis, requies, et delectamentum

omne, suavitas, atque deliciae hominum, vita, salusque immortalis. Salvete clavi caelestes. Salve hasta, quae latus aperuisti Iesu Christi. Vos salvete etiam Virgae, atque spinea corona, vulnera facta corpori, plagae manibus factae, et inflictae quoque pedibus. Salve iterum, atque iterum latus hastae diritate trajectum, unde fons profluxit pretiosi sanguinis, et aquae permistae ad eluendas maculas peccatorum, et ad ornandos animos donis ac muneribus divinis. Salve Christe Iesu Dux, et Princeps bonorum, auctor sanctitatis, incoeptor, perfectorque virtutis, largitor opum, et divitiarum caelestium. Tibi libertatem, tibi dignitatem recuperatam, tibi tantas opes, hos honores, et gloriam immortalem adeptam laetantibus animis, et corporibus referimus acceptam. Laetamur magnopere, et mirari satis non possumus, cum nobis tantum lucis obortũ fuisse videamus, ut nostrae dignitatis splendor omnibus gentibus illuceat: cũ hoc splendore, atque dignitate nos praeditos esse cernamus, qua beatorum gloriam, et decus immortale cõsequimur. Ita ne flagra nostra, inediam, afflictationes corporum, laborum persessiones, compressiones carnis, vim omnem, et contentionem virtutis ad hunc splendorem immortalitatis caelestem, et sempiternum revocatam fuisse, ut nos hoc immortalitatis vestitu, his opibus, his ornamentis, tanto decore cumulatos, adauctosque videamus? Et ut nos ipsos aspiciamus splendidissimos, et ornatissimos in perpetuum? Felices labores in virtutis studium impensi. Felices vigiliae in adhibẽdis precibus susceptae. Felices actiones virtutis, et exercitationes quotidianae, quae tam bonos, et optatos exitus habuerunt. Felices ignominiae, injuriae, contumeliae aequis, et patientibus animis toleratae, quae fuerunt honoribus compensatae sempiternis. Felix denique pro Assertore Iesu, pro Religione mors obita, quam saeculorum omnium immortalitas consequetur. Vtinã sectatores saeculi, afflictores dignitatis nostrae, nos ipsos magis, et magis oppressissent, et ad extremum

num usque vitae spiritum: ut majus pretium, et merces daretur laboris, et anteactae vitae cumulatior.

SERMOCINATIO SECVNDI GEneris ex adjunctis.

DIc nunc hominem illum seminarium horum malorum fuisse. Non fuit. Dic ab illo te fuisse deceptum. Dic in fraudem impulsum, ut domum Patris relinqueres, et quo ivisti, dixisse te ires perditum. Non dixit. Dic pecunias dedisse, quas conferres in ludum. Non dedit. Dic demonstrasse domos perditarum, et proffigatarum mulierum. Nihil libidinis in illo fuit adolescente castissimo. Non is tecum hoc toto tẽpore versatus est, non tecum colloquutus, vix etiam de facie aut te novit, aut de te quidquam audivit. Quid ergo? Quare igitur tãtae turpitudinis hũc insimulaveris, dicas mihi? quia noluit assentiri tibi, ut pactionẽ, et societatem scelerũ nefariam faceretis, et dum te ad Patrẽ reducere conabatur, tu illum a suo patre per falsum crimen abducere, non verecũdabaris? facinus indignum. Siccine pro bono malum adolescenti bonorum optimo comparaveris?

SERMOCINATIO TERTII GENEris ex adjunctis, cum dissimili, et duplici descriptione Populi Romani, de Magistratibus deligendis.

QVoniam die isto legitimo comitia haberi debet, tanto Magistratuum creatorum loco praestituto accurritur undique ad campum Martium. Flagrat locus iste tam amplissimus studio hominũ, et cupiditate, omnibus magistratibus istius civitatis terrarum principis ad unam civiũ suorum voluntatem, suffragationemque revocatis, tantaque ambitione dignitatum, et honorũ in nobis posita, deque nos-

tris suffragiis pendente. Illos, quos videtis alacres, atque erectos volitare, sibi, suisq; majoribus cōfidētes, quasi domi cōditum, et exploratum Magistratum habeant, praeteremus. Qui quasi indicto mercatu, exquisitis palam pretiis, et licitationibus factis describunt sibi magistratus in singulas sedes, atque dignitates amplissimas, et quia plus possunt pecuniis, altiores se gradus adepturos esse sperant, hos suis nummis, suisque largitionibus, nihil apud nos potuisse eventū comprobemus, et studia, cupiditatesque horum, atque ambitiones de nostra civitate tollamus: quae res evertendae Reip. delendique funditus imperii Romani causa possunt esse. Ostēdamus apud nos magis virtutem, consilium, prudentiam, et spē injectam Reip. bene gerendae valuisse, quā largitiones candidatorum: ut candidati in albēti toga procedentes cū mūditia, et candore tanto, tam supplices, atque tātopere demittentes sese ad nostrum omnium usque genua, cum cedāt de loco, cum salutent officiosissime, cum appellent honorificētissime, cum orent, cum supplicent, sibi persuasum habeant in posterum populum maxima cura delecturum esse gubernaculis imperii tractādis maxime aptos, et idoneos homines: quoscunque Magistratus candidati summa cum ambitione contendant.

SERMOCINATIO QVARTI GENERIS, ex antecedentibus, consequentibus, cum descriptione de nuntio fraterni adventus.

QVi frater a fratre, filio maximo natu mittebatur in urbem, praeteriens et urbes, et populos celeriter, quo properabat, tandem accessit. Ac videte ingressum hominis in civitatē. Cū hora diei duodecima ad oppidū quattuor leucas ab urbe distās venire potuisset, cōmorat⁹ fuit in quadā villa,

atq; ibi se reficiēs exspectavit usq; ad vesperā: inde equo quatuor horis ad urbem advectus januam pulsavit in equo insidens. Ianitor, quis tu'a nobili Ildefonso (sic frater appellabatur) nuntius respondit. Confestim ad januam aperiendam janitor, et famuli, qui nomen Ildefonsi audierant, concurrere. Vbi fratrē esse, et filium heri perspexerunt, recurrere, ut quisque celerius praeire poterat, et nondum accedentes de mediis scalis cum clamoribus nuntiare filii adventū, et quidem suo nomine appellare non desistebant: quem cum unus deduceret, ubi se in parentum conspectum dedit, ille ad genua parentū accidere, sumere manus, et osculari. Cum pater, et mater vidissent, qui annos aliquot filiū non viderāt, neque illum, neque locum praescierant, ubi esset, quem captum ab hostibus, quem mortuum putaverant, flere uberius amantes filii, in collum invadere, complecti, constringere arctius, jubere tandem in sella residere, rogare multa de fratre, de absentia, de mora tot annos ante facta, de fortuna felici, qua nō exspectatus venisset, et pro mortuo jam habitus. Interea parentes respicere, nunquam respiciendo defessi, et cum lacrymis haerere in oculis, et in ore filii. Frater epistolam fratris reddidit, quam cum parentes legissent, atque de statu, de salute certa, et explorata habuissent, et quod caput litterarum erat, paucos post menses illum adfuturum, et cū dignitate ecclesiae Hispalensis consequuta, o filium, exclamare parentes, et talem quidem, qualem semper optavimus, revisuri canonicū Ecclesiae Hispalensis, allevamentum parentum tuorum, decus, et honorem generis. Non immerito aliorum nos amorē abjecisse videbamur, et in canonicū, et in te praesentē transfudisse.

SERMOCINATIO QVINTI GEneris ex solis antecedētibus. Pater ad filiū.

TEcum loquar mi fili, pater inquit, et hunc inibo sermonē: quē nō inissem procul dubio, si te vidissem nobili-

rati generis, parentum desiderio, et exspectationi, quam de te habebant homines, respondisse: Qui nam istud fieri potest, respondeas, velim? Non ille tu fuisti, qui Salmanticam a me missus, tanto sumtu, ut scis, cum in litterarum studia fuisses ingressus avidius, quam ego possem nunc dicere, cũ is esses, quem mihi litterae, nútiique ferebãt, te magnũ, et doctũ evasurũ esse sperabam? qué omnes dicebãt nihil tuo ingenio, nihil litteris non assequuturum esse? quem laudabant, et ita ferebant in caelum, ut quocunque itinere saeculi, vel ecclesiae velles ire, faciles te aditus ad honores quoscunque consequendos habiturum esse confirmarent omnes? non ille tu, qui nobis saepius, mihi, matrique tuae litteras plenas gaudii, plenas laetitiae misisti, quibus pollicebaris, et fidé dabas utrique tuam, te moriturum esse potius, quam a litterarum itinere semel, et tam avide arrepto deflexurũ? Vnum illud mihi, velim, dicas, an in sentétia permanere velis? an alio te cóvertere? vel quis nam mentem, quam susceperas, mutare potuerit? An nó illa, quae praedixi, vera? sunt quidem. Non litteris, nó testibus, non omnium sermone testari possum etiã, et etiam, atque tot, et tantis testimoniis te convincere?

SERMOCINATIO SEXTI GENEris ex consequentibus, de hominum avaritia.

Etenim omnes sic ratiocinabãtur, sic honestissimi homines inter se loquebantur, insatiabilem esse pecuniae cupiditatem hominibus injectam: qui posteaquam Indorum regiones patefactae fuissent, posteaquam inde coeptũ aurũ in Hispaniam exportari, non recusarent maximis maris vastissimi periculis se cómittere. Quid igitur? quod tot pericula maris, quod tot infestissimae navigationes, tot cómotae tépestates vehemétissimae, tot naves partim fractae, partim dilaceratae, cóquassatae, partim obrutae fluctib^9, atq; depressae, ipsa, quae fiunt multis navigationib^9, naufragia miserrima, a

na-

navigandi cupiditate nō animos hominū deterrebunt? nihil ne apud homines haec valebunt? nihil eos hyemali tempore, nihil minime portuosa, penitusque periculosa navigatione maria ingredi? nihil non toties eosdem in optatum portum appellere? Cum tamē iactati multi tempestatibus, quasi nudi e naufragiis saepe appulerint, miseriae, quibus premuntur, et affligantur, difficultates auri, argentique comparandi, parti, acquisitique convehendi ad Hispaniam usque, non omnia haec in manus praedonum incidere saepissime? non aurum diripi totum, argentumque comparatum in media navigatione, tum cum jam portum tenere videbantur, submergi, inspectantibus de portu mortalibus? nō haec apud mortales valebūt omnia? Vere loquuntur inter se mortales. Species auri hominum animos allicit, et ut est cupidissimus quisque, ita cū aliis loquitur. Ut alii multi homines erepti sunt, et facti locupletiores, et nos quidem eripiemur, et vivemus, et occidemus in fortunis amplissimis.

SERMOCINATIO SEPTIMI GENERIS ex enumeratione, cum subjectione, interrogatione, conduplicatione, repetitione, et articulo.

Non, inquit, id ago, neque in eo nunc elaboro, ut pecunias maximas habeant, per omne suae vitae tēpus locupletes homines utantur eis. Nō appeto. Quid igitur pugnas? An quod saepius in sermonibus dixisti, ne quod tuum est, tibi adimatur? ne haereditate ii ab Ildefonso relicta, quā adhuc tuā nemo esse negavit, et leges, et jura tribuunt, eripiant? ut numereris inter haeredes nobilis Ildefonsi viri clarissimi? decernas de jure, de tuis actionibus apud Praetorem paucis diebus jus experire, et cum causam obtinueris, tum demque litem haeredibus intendas. Quid hoc? quo pertinet? ut ocyus

ad tuum pervenias? at si id velles, jam pridem id factum esse videremus. ut aliis cohaeredibus anteponare? at sine summo scelere reliquos cohaeredes tecum institutos ad idem jus pro rata portione vocatos fraudare non potes: ut honorificentius propter nobilitatem tuam tecum agatur? at neque nobili, ut de bonis alterius quidquam detrahat, leges, neque jura permittunt: et nobilis homo nemini debet injuriam facere. Quid ab aliis autē cohaeredibus dicitur? haereditatis partem petis, non negamus deberi. Partitio fiat statim, non recusamus. Nūquid praeterea? si vis, ut praedia magis fructuosa, aedes ampliores dentur, dummodo pecuniis, aut aliis possessionibus hanc nostri juris imminutionem cōpenses, transigemus facile: sin autem nobilitati deberi dicas, leges des, et jura, quibus tenemur: nam quo quisque nobilior est, eo magis liberalis esse solet, & ad aliquid de suo largiendum, nō autem ad eripiendum alteri magis indigenti.

SERMOCINATIO OCTAVI GENERIS PER DISSIMILITUDINEM.

Dices, quid postea, si in scholis omnino nūquam fui: respondebo, at ego in officina litterarum assiduus fui. Fateor me ab hoc scholasticorum genere abhorruisse semper. At ego dicam me scholasticum fuisse, quemadmodum alii fuerunt. Non continuo si me in gregem adolescentum mei generis, atque vitae contuli, sum liberior, atque solutior, et ut tu praedicas, dissolutus, atque perditus. At ego profecto, qui nec novi quenquam, nisi scholasticū, rebus litterariis praeditum, longe absum ab hujusmodi, quae tu me suscepisse dicis, maleficiis. Et hi scholastici cum gladiis reperti nonnunquam. Non sum ego ex hoc genere scholasticorum: neque gladios distringere, sed rem litterariam agere praeceptores me docuerunt. Non negare potes liberos esse, solu

lutosque scholasticos in academiis versantes. Et isti habent Rectores, et judices suos, disciplinam etiam praeceptorum, quorum potestate, monitisque saluberrimis suum officium faciunt. At et nos habemus judices nostros, quorum fasces, securesque formidamus, doctrinam quoque parentum, qui nos alteram effigiem moribus, et studiis ad similitudinem suam deducere conantur. Et scholastici praeter communem hanc parentum disciplinam, praeceptoribus de terrarum orbe exquisitis, et libris, unde exempla honeste, sancteque vivendi petantur, quotidie utuntur. Quot homines saeculi scolasticis meliores, et ad omnem virtutem, et ad honestatis officium propensiores invenientur? Imo si comparatur bonorum scholasticorum flos ad decus mortalium hujusce saeculi, illi multitudine plures, virtute praestantiores, et omni genere claritudinis illustriores numerabuntur. Non sunt de scholasticis comprehensi multi? non virgis caesi per vias publicas? non capite mulctati? non laqueo suspensi? et saeculi mortalium vim, et multitudinem capere non possunt carceres ad hos dumtaxat, et concludendos, et continendos aedificati: neque diem mihi dabis istiusmodi generis hominũ nefariorum suppliciis, poenisque capitalibus vacuum, aut liberum. Vt pauciores sunt scholastici, sic qui evadunt scelerosi, non facinoribus, et improbitate videntur reliquis nefariis, et sceleratis hominibus excellere. Hic nunquam, quod dicis, mihi planum facies: nam homicidia, parricidia, sacrilegia omnium vitiorum portenta ab his in homines, in patriam, in Rempub. proficiscuntur. Quare tu nunquã ita nobiscũ contendes, ut scholasticos ad maleficium magis paratos, et instructos esse, quã tui similes, et me magis, quam teipsum tuis argumẽtis, rationibusque convincas. Vide igitur, in quem maleficium istud cadat, in me scholasticum, an in te audacem, et impudentem hominem.

SERMOCINATIO NONI GENERIS ex comparatione, per optationem.

QVis in hoc certamen litterarium provocabitur? utinam is quidem in hoc gymnasio esset! In gymnasio est. Iam utinam adesset soluta, et ligata oratione certaturus. Adest. Vtinam sederet Ildefonsus in subselliis oratorum, atque poëtarum. Ipse est Ildefonsus. Idem ne poëta, et orator? Hunc fuisse scimus summum, et singularem, et in utroque sic excellentem, atque si in singulis suam omnem aetatem contrivisset, nihil egisset aliud, ad nullum, nisi aut ad poëticū, aut ad oratorium studium incubuisset? hūc ipsum, quē ego dico, quem ego tantopere commendo, si adesse viderem, vos ad nostram poëticam, et oratoriam facultatem exercendam mecum certantem, contendentemque videretis.

SERMOCINATIO DECIMI GENERIS illustrata Dialogismo, et effictione.

QVi antea domi suae miserrimus, et inanissimus erat, repente haeres institutus, cum tantum nummorum in arculis reconditum videret, ad omnem miseriam, et avaritiam versare mentem suam, haec secum cogitans, atque loquens coepit. Ostendam pecuniam hanc? proferā loculos nummorum? Quid inde? ut insumam illico? vel cogar mutuas dare? si celem, si occultem, quid mihi praeter dedecus, et ignominiam avari? At capitur voluptas ex aspectu pecuniarū? relictam igitur pecuniam filios nostros celemus, et in loculis inclusam reservemus, et illos aperientes inspiciamus in pecunias, et eisdem dicamus bona gaudentes verba. Quid vos oro, et quid me adjuvatis pecuniae? si non large fumtus ope vestra faciamus? Illae mihi, quoad voles, respōdere visae sunt

se-

ſequemur: ſed quid attinet te impendere, cũ te aſpectu delectemus noſtro? cum unus, et alter dies intercedat, et tibi pecunias videndi voluptas erit maxima, ubi vero tu conſumſeris, triſtis, atque moeſtus eris, et ſemper ut antea indigens? hic ipſe haeres plane avarior aſpectu pecuniario paſtus, qui pecuniae, quam conditam habebat, animo, atque cupiditate incubaret, exporrigit frontem. Recordamini faciem, atque ipſum avari hominis laetũ, hilaréque vultum: gaudet conſilio dato pecuniae retinendae. Manarat ſermo inter vicinos pecuniarum magnam vim huic eſſe relictã, abſconditã eundẽ ſervare, nec velle quidquã pecuniarũ abſumere. Interea filios, et familiam, atque ipſum miſerum hominem fame enecari. Quid huic homini facias, qui ſe perire potius patiatur, quam a teſtatore pecunias acceptas in uſus neceſſarios converti.

DE DIALOGISMO

PRAECEPTIONES.

Dialogiſmi.

PRoximus eſt ſermocinationi dialogiſmus: qui ſic definiri ſolet. Quoties perſonae tribuitur oratio brevis, vel lõga, pro decoro tamẽ illius. Habes exẽpla in cõcionibus Livii. In orationib' ſuis mir' eſt, et ſingularis Cicero hoc in genere. Conflatur ex variis argumẽtis, et ſchematum luminibus, quae decurſu exercitationum ſatis apparebunt, illuſtratur.

DIALOGISMVS PRIMI GENERIS.

NVnc tantum a fratre requiro, quam injuriam ſibi factã queratur? cupio audire. Non, inquit, injuriam queror. Quid igitur? delatum me ad praeceptoré, proditum, et deſertum, a quo defendi debebam, et purgari. Quid tum? hoc fratrem facere non licuit. Iam id videro. Sed primũ illud quae-

ram? it se perditum frater ingeniosus, valens, aptus ad studia, magna exspectatione adolescens, quod suis commodis non officiat, quod a scelere abstrahat, quo modo potest, et debet, quoniam aliter obtinere non potest, id proditionis crimen, atque perfidiae dices? quid hoc imprudentius dici, aut fingi potest?

DIALOGISMVS SECVNDI GENERIS ex fine, cum antecedentibus.

Locus erat quidam, quo in loco uno omnes post praelectionem repetendi causa deambulabant, facta est paucis post diebus mutatio loci istius, quae scholasticis facta est injuria? at moleste ferunt nonnulli? Credo: ablata est enim cótra voluntatem, quae erat flagitiorum perpetrãdi oblata facultas, et praetereuntium hominum irridendi occasiones nó paucae. At queruntur? impudenter faciunt. Non enim omnia, quae dolemus, eadem jure queri possumus. At accusant Rectorem verbis gravissimis? nó boni, sed improbi scholastici suis perturbationibus concitati. Quo loco etiam, atque etiam facite, recordemini, quae sit temeritas multorum praetereuntium, quae cachinnationes excitatae, quae verba contumeliose facta, quid in lacessitis, et injuria affectis impotentissima faciat iracundia. Ibi, in illo loco, in circulis scholasticorum, cum sit platea plena rhetorum, plena dialecticorum, plena optimorum, et praestantissimorum scholasticorũ, cũ praetereat plateam unus, aut alter insolẽs injuriarum, et uno verbo, vel sibilo provocetur ab incõsiderato scholastico (neque enim in tanta multitudine aliquis esse non potest parũ consideratus, et procul dubio saepe temerarius) quantos unius inconsiderantia fluctus excitari perturbationum saepe vidistis?

DIALOGISMVS TERTII GENERIS ex efficienti.

Cum

CVM repente scholasticus juberetur se defendere, apud quos rogat ? apud me, inquit praeceptor, si tibi idoneus videor, qui de meo scholastico, ac discipulo judicem. Idoneus es, inquit discipulus, sed vellem, adessent ii, qui quaestioni nostrae interfuerunt, causamque omnē cognoverunt. Dic, inquit, si illi adesse non possunt modo, audiemus hos postea, crastina die. Scholasticus hercule, inquit, is me provocavit prius, et ut verbum redderem minus modestum, coēgit: et simulatque ab eo loco abire visus est, ad te conquestum venit ipse. Praeceptor iratus discipulum verbis vehementioribus prosequitur, atque ei gravius minari coepit: quod in tam bonum scholasticum, tantum scelus, et crimen susceperit. Ioannes, qui ei praeceptori operā daret, ut sui praeceptoris, auctoritatisque meminisset, et qui sciret se ita in his scholis litteras discere oportere, ut ne quid de modestia deperderet, praeceptori amplius nihil respondit tacens, et muti similis. Praeceptor demissione scholastici permotus discipulo, quae visa sunt, et quae modestia postulabat, et demissio, respondit. Itaque causam testibus postea adhibitis se cogniturum promisit. Ita ab illo loco ille discedit, idemque hoc reliqui praeter paucos pro foribus gymnasii stātes, nulla exspectatione temporis, neque dilatione fecerunt.

DIALOGISMVS QVARTI GENERIS ex efficienti, per correctionem.

ASperius, inquit, loquutus es aliquid aliquādo. Imo fortasse lenius, si causam mihi respondendi datam cōsideres. At id ipsum, inquis, non est lene verbum. Ergo hi asperiores erunt, qui queruntur injuriam factam, non ver-

bum reddunt acerbius. Vbi nam asperitas verborum? Vbi acerbitas, de qua tantopere apud fratrem questus es, apud auctorem vero expostulasti nunquam?

DIALOGISMUS QUINTI GENERIS ex efficienti, et effectis, cum adjunctis.

QVaeris, quid sit, cur aut ego, aut quisquam nostrum hominibus sanctissimis in civitate versantibus malum aliquod metuamus? Paratos habemus, qui se interponant, paratos, qui nos periculis liberẽt: vacui metu esse debemus. Quas tu mihi, inquis, preces? quorum patrocinium? quorum ope divini Numinis manus continentur. Magni habemus ista, et nimis praeclara, et magna firmamenta ducimus. Quid ergo? placabitur Deus immortalis, omnes claudẽtur aditus ad miserias, ipsi boni suis precibus iram divinae Majestatis a nostris capitibus a vertent. Quid tum postea? beneficia corporum, et animorum saluti viri sanctissimi petent? cedo aequitatem petitionis? ostẽdisti jam, nã boni Deum precabuntur: hoc enim in Ecclesia officium faciunt, sanctique Deum exorabunt, suppliciaque deprecabuntur vestris capitibus impẽdentia. Bene quidẽ: sed si viam vitiorum relinquatis, illorum opem, auxiliumque praesens experiemini.

DIALOGISMUS SEXTI GENERIS ex adjuvanti causa,

APpellat hominem hilari vultu, ut blandissime potest. Quid tu, inquit, ecquid non me adjuvas, ne nobis iste toties sit infestissimus? ille vero, simulatque hoc audivit, nec invitus, quo voles, inquit, te sequar. Sed quid vis? Tũ alter. Si te celaturum esse pollicearis, animum tibi meum ostendam facile. Dat iste fidem, suaque interesse maxime dicit, postquã se admiscere visus est. Quid igitur conditor totius nego-

tii

sii? ut proficiscamur aliquo, et nobiscum deferamus Petrum simulatione delectationis rusticanae, quam tuis in hortis capiundam decreverimus. Cum vero illuc pervētum? haud injuria impunita relinquetur. Placet, alter respondet, consiliū. Coeamus igitur in plateā, unde per portā, quae in hortos deducit, contendamus, et facile cogitata perficiemus.

DIALOGISMVS SEPTIMI GENERIS EX ADJUNCTIS.

AGeris nunc reus homo. Quibus tabulis? quae in monte Sinai datae sunt. Quo accusatore? a quo tu appellat^9 es semper. Qua appellatione? morsu intolerando conscientiae. Qua lege? decem fidei perscriptionum tabulis divinis. Et quo potissimum capite legis? cum aliis, tum secundo, et extremo.

DIALOGISMVS OCTAVI GENERIS EX ADJUNCTIS, ANTECEDENTIBUS, ET CONSEQUENTIBUS.

QVid obsecro illi adolescentes responderent, si quis ab his quaereret, si percussistis Ioanné, qua de causa? nempe quod nos apud praeceptoré indicasset. Quid dñi vobis fecit? nihil, sed delator ille fuit. Percussistis igitur, quid ita? quia cum ipse recte suum officium fecisset, illum innocenté pr. t. um hoc ferre suae virtutis aequum erat? Si igitur vos nó detulisset ad praeceptorem, quis tantam libertatem adolescentum? quis tantam licentiam, et impunitam maleficiorum pravitatem? quis tantam scholasticorum libidinem vituperare non deberet? Quod si hoc videtis, quod jam vestra cófessione patefactū est, si ab indice jure vos reos factos, praesertim a tanto delatore aequissimo, optimo adolescente cernitis, si nih.l affinxit, nihil addidit ad vestra delicta, quo face

ret id, quod deferebat, gravius, simul illud fateamini necesse est, nullam vobis causam esse potuisse, cur huic manus audacter attulissetis.

DIALOGISMVS NONI GENERIS ex enumeratione.

CVr autem homo in cócionatorem inveheris, à quo quidem verba quam sanctè facta fuerint, et a bonis omnibus in bonam partem accipienda, sciunt omnes? nũquid nominatus es a concionatore, qui, cũ publicũ crimẽ tuũ esset, omissa persona, delicti, et facinoris tãti improbitate nominata cótentus fuit? Nũ aliud, atque cósuevit de caeteris criminibus, in te praesentem dixit? cum ibidẽ esses, cũ resideres, admistus aliis; et cum aliorum facta peccatorum reprehẽderet, nunquid cóqueri jure potuit, aut visus est quisquã alius praeter te? nisi vero eo cóciones spectant, ut eum nõ pungat quẽ aequum est peti, concionatoris sermo, atque ille verũ dicere nonnũnquam omittat. Tu teipsum prodis, tu scelera tua indicas. Melius esset, ut ad te redires, et quidquid illud est, quod in te vides inesse turpitudinis, per confessionem expiares.

DIALOGISMVS DECIMI GENERIS ex enumeratione, cum exclamatione, per Ironiam.

AT quis laudat? veteranus aliquis? aliquis cóndiscipulus? ne is quidem. Scolasticus aliquis? minime. Quis igitur hunc adolescentem laudat? qui servus istius fuerat, Stephanus. O laudem admirabilem. O probum hominem. O nunquam satis pro dignitate laudatum. Ab hoc producti nulli boni testes fuerunt, non condiscipulus, nõ scholasti-

cus

ęus, non ex tanta multitudine unus, sed servus herum commendat.

DIALOGISMVS DECIMI GENERIS ex enumeratione, cum repetitione, et praeoccupationum refutatione.

CVm Praeceptorem tuum recordareris, et supplicia saepe statuta propter hujusmodi scelera in gymnasio quotidie videres, te neque recordatio praeceptoris, neque severitas illius, neque ratio exigenda tuarum occupationum, neque suppliciorum quotidianus aspectus ab isto scelere revocare potuit? A praelectionib⁹ abfueras, quid ita? occuparat te Pater. Quamobrem? onerabat navim in Indiam. Quid, servi ignavi fuerant? An cum pluribus administris annuam mercedem tribuat, te huic negotio praefecerat? At multos dimiserat. Mercator scilicet gnavus, et industrius, et omnium maxime intelligens id temporis, cum illorum maxime indigebat, administros dimitteret. Quid autem erat, cur quenquam dimitteret, si neque aliquid mali quisquam fecerat? ea fuit voluntas patris. Et ad sua negotia prius ille recepisset neminem? Quid ego scio. Non est credibile tantam in ullo fuisse mercatore negligentiam.

DIALOGISMVS DVODECIMI GEneris ex eadem enumeratione, cũ exclamatione, dilemate, atque cõplexione.

AT enim nobili Antonio gravis injuria facta est, et non ferenda, quod cum esset claris natalibus ortus, sic eum tractavit Ildefonsus, quasi illum generis nobilitas nõ commendaret. In quo quid reprehendas, scire cupio? quod dedecus, et probrum ducas? qui doces? praeteriens non salutavit. O magnã generi ignominiã inustã. Quid, ab uno verbo nõ facto ignominiae, et cõtumeliae proficiscuntur? Nunc

audio. Sed quaero, utrum de industria an inconsideratia? de industria, non potuit: nihil enim ab hoc dedita opera prave factū audierunt homines. Incōsideratia? hoc magis modo caret injuria factum: quod cū omnia provideri non possint, si quidquam non animadvertisti, mirum non est. Relinquitur illud, quod tu mihi non negabis, causam te quaerere voluisse dissidii, qui tam levi de causa dissluere amicitiam velle videaris.

DIALOGISMUS DECIMI TERtii generis, ex dissimilitudine.

NEc vero, quid mihi irascare, intelligere possum. Si quod eam academiam frequento, quam tu relinquis, cur tibi quoque ipse non succenseo, qui in eam scholam non venis, in quam ego vētito? libertatem, inquis, amo meam. Et libertatem ego contendo meam. Non debes hanc libertatem appellare, quae faciendi cuiquam, quod liberum fuerit, facultatem eripit. Nullam magis, atque eam, quae motus corporis effraenatos coercet, animum ad Deum erigit, libertatem appellabo. Cur me regulis, et praescriptionibus subjiciam? quia liber es. Cur supplicium non recuem? quia meritus es. Liberi hominis est hāc servitutē perpeti? imo servitus nō est, quae servitutem duriorem a nobis depellit, et quenquam liberat crudeli dominatu Daemonis. Utrū magis homini ingenuo hoc necesse est fieri, an quod tu facis? nescis modo, inquies, quod dico, liberum te volitare velle, laetum, et alacrem, nullam non pro libidine tua voluptatem captantem. Intelliges progrediente tempore quam recta via aberraveris: nunc es puer, qui neque tuum animum, neque recte cōsulentes audire velis. An vero cum status agatur animi, id est gratia divini Numinis, optimus quisque vir servitutem servire volet, cum animo suo consulat, quam pluris facere debet, quā corpus, et omnia genera bonorum?

DIALOGISMVS QVARTI ET decimi generis ex relatis, cum praeoccupatione.

POstulabas, inquis, ut librũ cõmodarẽ. Injuria postulabas. Non equidem. Ita jubebare. Non debebam. Ita. Verum praeceptor decernebat. Quid si me', et meis pecuniis emtus? Igitur scholastici non praeceptori parebũt? hic te, inquit, teneo. Nõn est istud morem gerere discipulũ, neque praeceptorem vereri suum: cum mandata illius non exequaris. Hoc ego cum attendo, qua audacia fuerit Ildefonsus, respõsurum esse eundem arbitror, oportere, aequum jubere praeceptorem, ut ejus dicto sint audientes discipuli.

DIALOGISMVS SEXTI, ET DECImi generis ex comparatione, cum interrogatione, et praeoccupatione.

SAtis ne magnum hoc beneficium videtur? nullũ opinor majus, quam gratiam referre, qui accepit. Dices nullam pro beneficio referri parem posse gratiam, habiturum te per omne vitae tempus, atque nunc gratias agere te maximas, et immortales. Placet mihi ista gratificatio: cũ enim quod reddas nõ habueris, id verbo, et animo te referre satis est: neque majore vinculo obligantur inopes, quam accepti beneficii grata, memorique recordatione.

DIALOGISMVS VLTIMI GENEris cum evidentia.

INgressi in navim nostram praedones immanissimi me pecuniis omnibus, obsignato argento, et aureis laminis spoliarunt, neque quidquã praeter thoracem reliquerunt. Aderat tunc unus de navi nostra, qui me viderat in thorace abs-

condisse torquem unum, et parvulam muraenulam auream, aliquorum orbium, nec magnae admodū existimationis. Ille, ut gratiam a Praefecto navis iniret, quas illum celarem ego res, indicat. Iubet me unus de praedonibus, muraenulam, atque aureum torquē ad Praefectum statim afferre. Permotus sum, quod haec duo me celaturum esse putaveram: nam jam isti praedones arbitrantes nihil aliud mihi reliquum, quod auferrent, ad alios spoliandos transierant. Iubeor promere utrâque rem, ne mihi vita adimeretur; et mecū statim ad Praefecti cameram portare. Eo cum venio, Praefectus spoliādis aliis hominibus occupat⁹ erat: praedones alii, hac, illac circuncursabant. Qui simulatque me viderūt, ubi sunt bone vir, inquiunt, torques, et muraenulae aureae? ostendo tristis. laudant. Incipio jurare me nihil habiturum ad alendū filium, quem haberē, quod alicujus esset pretii in patria mea, si istae duae res auferrentur. Tum illi, ubi me lugentē, et deplorantem miserias vident, alios vis nobis prodere, ut haec ne auferantur abs te. Recordor de hominibus, respōdeo, qui magnam vim auri, et argenti in hydria abdiderant: dixi me proditurum res maximi pretii, unde multo plus, et tantū lucri fortasse deferant, quantum hactenus ab omnibus abstulerint. Allicit me blanditiis Praefectus, meū torquem, et muraenulā aureā poscit. Tūc illi coeperūt praefecto dicere, relinquâtur haec inopi, miseroque homini, id quod dixerat se majoris ponderis, scilicet argentum, et aurum indicaturū esse, indicet, luteum negotium istud esse, non cōparādum ad id, quod venturum sperabatur in manus, si verum iste diceret. Praefect⁹ ait idem ipsū velle. Ita pauper res suas aufert, et indicat, quas, praedixerat. Sic sunt hominum mores, ut suarum rerū conservandarū causa aliis malū cōparare velint.

DE PROSOPOPOEIA.

PRAECEPTIONES PROSOPOPOEIAE.

Pro-

PRosopopoeia est figura amplificationis, qua servato decoro personis veris sermonem affingimus: eundemque nostra voce, et gestu sustinemus. Dixi servato decoro: nam oratio per Prosopopoeiá ficta personis, quas inducim⁹ loquétes, convenire debet: alioquin vitium est, si affingamus puero verba Herculis, si stulto verba sapientis.

Est Prosopopoeia triplex, continens, interrupta, obliqua.

Continens est, quae cóstat sermone perpetuo, ut pro M. Caelio. Exsistat igitur ex hac familia aliquis.

Interrupta, dialogismus est, de qua separatim egimus: et postea subjecimus exempla.

Obliqua est cum quis commemorat, quae a se, vel ab alio dicta sunt. Cic. divinatione. Dicebam eos habere actoré Caecilium, qui in eadem provincia, post me Quaestor fuisset. Idé de alio, pto Quintio. Quemadmodum natus, inquit, et educatus, memini. Vetus est proverbium de scurra, divitem facilius multo, quam patrem familias fieri posse.

Ex quibus argumentis fiant, quae sequuntur, exempla docent.

PROSOPOPOEIA PRIMI GENERIS ex fine, illustrata privantibus, comparatione, cum repetitione, interrogatione, praeoccupatione.

(?)

SI Franciscus ille Ximenius sempiterna memoria dignissimus, illa Cardinalis dignitate celsissima, illa Hispanorum moderatione regnorum suis humeris inclinata recumbente, illa denique vestrum omnium parentis, et hujus tátae academiae códitoris auctoritate vobiscú quereretur, et expostularet, quam aliam querelam aequiorem, ac magis necessatiam a mortuis excitatus deferre videretur?

quid aliud quaeso magis graviter, magis dolenter quereretur, quam quod jus ad praeceptorum onus, et provinciam sustinendam necessarium est, a nonnullis scholasticis per annos hosce non servatum, vel violatum omnino fuisse? siccine suae diceret utilitatis? siccine communis scholasticorum commodi? siccine denique academiae tantae praescriptionum? denique jusiurandi, quod dedistis, vos praestantioribus suffragaturos esse praeceptoribus, obliti fuistis? Ideo ne academiam ego condidi bonis legibus fundatam, atque praeclare cōstitutā reliqui, ut vos suis commodis officeretis? Quod est nomen amantius? quod indulgentius quā maternū? quae mater vobis tantopere indulgens magis suo gremio sinuque complexa est, quam academia, quae alit vos lacte suo? quae bonis instituit, formatque diciplinis? hanc ei gratiam refertis, ut doctissimos quosque, sapiētissimosque praetereatis, cū hos praeponere reliquis competitoribus deberetis, et hujus officii faciundi causa suffragiorum jura dederit, atque potestatem? quid est aliud cathedram adimere sapientibus, nisi imminuere nostram academiam? nisi fortunatam felicitate doctorū deprimere vos, et delere velle numero scholasticorum, atque sapientia hominum privādo doctissimorū? nam si quod malū dedistis per hos annos, idem pergatis in posterum academiae dare Complutensi, qui doctis hominibus suc curretis? qui nam in academia mea manebūt praemiis, et honoribus exclusi? non adibunt ad alias officinas litterarias, et celebriores academias, ubi litterae pluris aestimentur, melius compensentur labores, et mercede cumulatiore recipiantur litterati, quaesiti, rogatique permultum? non eo se conferēt, ubi cum honore praemiis affecti dignissimis, principes academiarum dominentur, atque regnent? Scholastici bonis destituti praeceptoribus Compluti manebūt? non in alias academias contēdent, ubi accuratius discant, et percipiāt bonas litteras? Vbi studiorum curriculum recte, laborioseque emēsi ad litterarios honores aditū habeant? ita procul dubio praecep

ceptorum,et scholasticorum numero,et praestantia privabitur Complutensis academia:qui vero fuerint, pauci quidem erunt, atque hi necessario imperiti bonarum artium, et qui inopia rei familiaris oppressi disiuncta litterarum domicilia nequeant contendere. Dices habitam a te rationē fuisse doctorum:at de doctioribus deligendis,neque leges, neque iura loquuntur. Praeclara defensio suffragationū vestrarū. Quasi vero cum de praemiis duo certant,leges praemium,et honorem ad praestantiorem non deferant. Vestra fraus, vestrū maleficium, vestrum scelus erit; vos id, quod natura, et legibus comparatum est, ad vestrum arbitrium,et libidinem scelerate conferre,et plus,ut plane loquar, pecuniam apud vos valere,qua subornati fuistis,aut amicos,et qui de patria vestra fuerunt, candidatos valuisse,quam matrem omniū communem,quam iustitiam,quam veritatem , quā ipsum Deum immortalem:qui ut recte,et ex sua voluntate suffragaremini,sanctiones academiae vestris mentibus tanquam faces ardētes,et lumina clarissima praetulit. Vbi docti fuerint,et doctiores,hi procul dubio praeferēdi sunt. Leges doctis hominibus locum relinquunt,nisi doctiores ad cathedram,ad honores academiarū aditum praecluserint . Vos matrem a doctioribus relictam,a vobis deformatam, vestrarum suffragationum causa dedecoratam,in squalore,in tenebris iacētem apud alias academias, apud gentes omnes,et infamia laborātem,et nullā prope jam habitā, de summa, maximaque quōdam Hispaniae academiarum contemtam, atque spretam,et omnium convitiis laceratam , discerptamque esse patiemini? Illam, nisi ad vos redieritis,suum nunquam statum, neque fortunam recuperaturam fuisse scitote . Mei autē frustra labores suscepti,frustra in Hispaniarum regna beneficia collata,frustra tot a me instituta collegia, frustra tot diversarū artium,et omnis generis disciplinarum aperta musaea , frustra omnium collegiorum maximum,et collegarum tantus splēdor ad academiae lucem,et gloriam immortalem, frustra tot

pecuniae,tot auri,et argenti pondera ad sumtus, ad praecep-torum stipendia collata,si vos ad nihilum haec omnia ornamẽta redegeritis,exstitisse videbũtur. Haec si quereretur illustrissimus ille,et saeculorum omnium memoria dignissimus Cardinalis Franciscus Ximenius, quã vim animis vestris afferret suis gravissimis, aequissimisque querelis, vellem vobiscum taciti cogitaretis.

PROSOPOPOEIA SECVNDI GENEris ex fine,conglobatis definitionibus,cum enumeratione,exemplis. Figurae sunt repetitio, interrogatio,praeoccupatio,ironia,obsecratio.

ETenim si cum aliquo concionatore Respub. Christiana, quae huic vita sua multo carior esset, si sacra Religio, si Caritas ipsa loqueretur,quid aliud quaeso diceret? Cóciona-tor divini verbi quid agis? tu ne Daemoné,qué esse animorũ hostem cognovisti,quem perennem humani generis inimicum vides,quem dies noctesque animos hominum obsidere non ignoras,auctorem peccati, principem flagitiorum omnium,evocatorem libidinosorum,et perditorum hominum regnare tantopere in hac civitate patieris,ut a te tuis cócionibus non ejectus e civitate,et traductione multorũ ad meliorem vitam, bonosque mores alio jam diu non amandatus fuisse videatur? nóne peccatũ exterminare, nó tyrannidé Daemonis depellere, non ad caelorũ gloriã traducere mortales tuis concionibus cõtendes,et eniteris? Quid tandé impedit te? mores ne aliorũ cócionatorũ flores, et pigméta cósectãtiũ orationis? At nó hi leges,et jura cócionãdi servãt,et ab scopo,qué collineare debent, amentes procul aberrãt. An perversitas hominũ,et corruptela,quae non multũ abest ab habitu tetrioris,et addicti poenis inferorũ? vis,et facultas orationis Christianae magis depravatos animos a vitiis avoca-bit

bit. An si nonullos mordeas, id quod facere necessarium est, horũ, aut sanguine secũ conjunctorũ insidias times? praeclarũ profecto ages concionatorẽ, et egregiã Deo rationẽ muneris tibi demãdati reddes, qui te venustate agẽdi, sciẽtia sacrae theologiae, viribus, et facultate dicẽdi, et auctoritate, et opinione multa, et hoc statu, hac dignitate viri religiosi conspicuum, et admirabilẽ fecerit, si propter alicujus periculi metũ, aut levẽ suspicionẽ, quã saepe Daemõ facit, ut bonũ ac praeclarũ opus impediat, tu munus tuũ egregie praestare destiteris. Sed si quis est amittendae vitae metus, nõ est vehemẽtius severitatis, ac vindictae divinae suppliciũ metuendũ? An cũ peccatis cõtaminẽtur omnia, deformẽtur animi, in servitutẽ tradantur Daemoni, a suo disjũgantur Creatore, omnes denique ferveant avaritia, flagrẽt iracũdia, libidinibus ardeant, et omnis generis flagitiorũ incendio privatim, et publice civitas cõflagret, salutẽ animorũ sanguine Christi Iesu restitutã cõcionator aspernabitur? His ego sanctissimis Fidei vocib⁹, et bonorũ omniũ, qui idẽ cupiũt, mẽtibus pauca respõdebo. Faxit Deus, ne sim ego ille cõcionator, qui florẽ, et ornatum consecter orationis: ut quod ad salutẽ animorũ datũ est cõcionandi munus, ad auriũ voluptatẽ convertã. Scio quãtopere in mortis angustiis animi e corpore appropinquãte discessu, et jã jã desperata prorsus valetudine cõsciẽtiã pũgãt, et stimulent officii male facti tunc in animo maxime inhaerentes scrupuli: et quãtopere cõcionator id tẽporis recte munus suum fecisse vellet, et egisse negotiũ dumtaxat animorũ, et rem ipsius immortalis Dei. Nũquã equidem summi viri, et principes nostrae religionis nõ modo multitudinẽ ipsam, atque locupletissimos homines, sed neque Reges, et Imperatores ipsos metuerũt, et magnũ semper illis animũ, et os etiã ostẽderũt ad maleficia reprehẽdenda. Chrysostomus ille sanctissimus audet aditu ecclesiae, congressuque Christianorum interdicere Theodosium Imperatorem; cum ille veniret in templum praeeuntibus aulae suae Principibus, omni pom-

pā,et apparatu consueto,majestate Imperatoria, quacunque progrediebatur,omniū in se oculos,et ora convertēte.Ioannes Baptista Herodē nō exhorret,et in custodia pro veritate defendenda caput objicit a cervicibus gladii diritate praescindēdū, quod in disco sanguine recenti manans satiatā matris crudelitate filia Regis oculis spectandum protulit impudenter in publicū. Quid? hoc ego semper animo non sim, ut mortem pro veritate allatam, vitam non mortem ducendam putem, et costantissime decernam? Polliceor me sic in posterum concionaturum esse, ut verissimos, quoad possim, Dei concionatores imiter, et in finem intuens verum, solidumque concionandi, in salutem animorum, in decus immortale Iesu Christi. Reprehendam vitia sceleratorū,et omnes impuritates,et intolerandā urbis luxuriam. Nihil magis apperam, nihil aliud facere constitutū, ac deliberatum animo meo magis habebo. Tu mi Iesu sanctissime, qui superbiā omnē, et arrogantiam intolerabilem,atque ipsam sanctimoniae simulationem vehementer reprehendisti, et tuis in cōcionibus aeterni Patris gloriam,et decus immortale contendebas,ad fidem hanc praestandam,in hūc finem maxime appetendum;tua me quaeso caelesti virtute confirma.

PROSOPOPOEIA TERTII GENERIS ex fine,et adjunctis; cum interrogatione,dissolutis,de beato Ermenegildo.

SEd jam exsistat Hispalis, quae omnium communis parens est,et quāti beatum Ermenegildum facere debeatis, ostēdet: sic enim vobiscum loquitur. Hispalēses mei carissimi, cives et amantissimi,qualem,ac quantū patronū habeatis benignitate vobis divina concessum, vellem vos omnes consideretis. Non enim sine causa vobis datū esse,atque tri-

tributum intelligite: inquem cum inspexeritis, in speculum virtutum inspecturos vos esse putatote. Qui cum Rex esset potentissimus, atque in ea Regia dignitate collocatus, non dubitavit contra parentem bellum suscipere, et hujusce saeculi patrem pro Patre caelesti, et immortali commutare. Qué enim animum, quod os non ostendit sacrilego Leuvigildo per vim nefariam, Fidem insitam ex animo evellere molienti? non exercitus cogit? non auxilia petit a Romanis? nó hujusce rei causa uxorem carissimam Ingundim, non filium tantorum haeredem regnorum obsides mittit Romanis? nó aciem in medium campum educit? non instruit? nó ornat? nó bellica percrepante buccina primus in hostes phalanges invadit? non labem illam, pestemque Leuvigildum vicisset, nisi à Romanis nefarie derelictus desertusque fuisset? cú captus est, cum a fratre comprehensus, succubuit animo? defecit in Fidei causa? Praeclaram equidem retulit gratiam immortali Deo, qui beati Leandri praeceptis institutus constantiam retinuit in gravioribus periculis. Nihil illú carceris angustiae, nihil caligo loci, nihil tenebrae, nihil ablatus hominũ aspectus, sublataque colloquia, nihil itiones, reditionesq; Arrianorum a proposito animi abducendi causa ad carcerem a patre missorum, nihil injecta corpori vincula, nihil praegrãdes ferreæ catenae, nihil regni, nihil diadematis, nihil sceptri spoliatio, nihil bipennis intéta capiti, nihil carnificis ora vultusque commovere potuerunt. Rex cecidit magno animo, mortemque invicta fortitudine oppetiit, ut lauream Martyris immortalem adipisceretur. Hujusce Regis pulcerrimo facto, virtuteque clarissima quid praestátius? quid illustrius ad veram, solidamque gloriam comparãdam proponere vobis filiis amantissimis indulgens admodum mater Hispalis potuisset? hinc cótemtionem, et rerum humanarum despicientiam, hinc patientiam in laboribus, in periculis fortitudiné, atque constantiam, hinc ad vos abjiciédos, et pro nihilo ducendos demissionem, hinc in Fide firmitaté, atque robur in-

Z cre

credibile,hinc in proximos,in Deum ipsum amorem, et ardorem caritatis inflammatum, hinc profundendi sanguinis sitim insatiabilem pro Religione vestra,hinc denique nihil, nisi quod vera,plenaque gaudia attulerit, quod aeternũ fuerit,et immortale,capietis. Quare quam Fidem Ermenegildi sanguine revocatam restitutamque vestros in fines omnino videtis,ideo tanti constitisse putate,ut bonis moribus,integritate vitae,summa virtute tantam Religionem colatis. Neque tam vos aurum ex Indorũ ultimis regionibus advectum,quam virtutes, et ornamenta Ermenegildi delectent: quoniam haec magis ornant,magis illustrant,magis hominẽ immortalitati commendant. Vos si mei cives esse vultis, et appellari,si me parentem unice diligitis, et quod debetis facere,salvam,et incolumẽ fortunare vultis in perpetuum, ad sedes caelorum mentis oculis, et corporis proponendas, ut quo debetis,in beatorum gloriam enitamini,tãti Regis memoriam,et virtutes integre,sanćteque colite.

PROSOPOPOEIA QVARTI GENEris ex causis,et etymologia,cum descriptione. Figurae sunt,interrogatio, et articulus.

IAm te Antoni,non Augustus, non milites insectãtur. Nõ is,qui bonis per summum flagitium retentis, et jure haereditario ablato,ut tu dictitas, est infestus. Populus Romanus a me producitur, et ejus cives, atque Senatores, qui misere conquerentes obsessam a te Mutinã nefarie doluerunt. Quid exspectas? An ut Respub. quemadmodũ Iulio Caesari Rubiconem transeunti capillis passis, et in humeros de industria dejectis,brachiis ipsis occurrens,humerisque nudatis, luctu, et moerore perdita,ictus pectoribus insigens acerrimos, lugubri,ac miserabili voce rationem a te officii tui, tuae dignitatis, boni civis, et Consulis flagitet. Ipsam puta adesse, ho-

homo nequissime, et spurcissime. Intuere formam, et imaginem deploratis Reipub. redde teipsum patriae, redde te tuis bona cum pace. Civitatem amicam populi Romani, et Cósules, qui sunt parentes civium meorum, oppugnare desine. Cur cogis, clamat illa, populorum omnium dominam, parétem orbis terrarum communem hanc miserá in publico vocem cum lacrymis, ac lamentis mittere? Cur cogis equites meos, Senatorium ordinem, cives clarissimos, Italiam denique totam tanquam contra tyrannum arma capere? cur cópellis fortissimas, fidelissimasque legiones Quartam, et Martiam, veteranorum vim, et impetum in Antonium patriae caritate coactas concitare? Considera beneficium in te collatum, animadverte fidem mihi datam, quoniam illum dicunt omnes Consulem, qui consulit, et providet patriae: non Consul est nobis Antonius, qui penitus eam conatur evertere. Sumus in Italiae visceribus, in Albano oppido, maxime idoneo, opportunoq; loco. Sumus armis muniti ful gentibus, cùm gladiis, atque telis: cum Senatus jusserit, et de Capitolio minimum nobis signum dederit, in Antonium invadere paratissimi properabimus.

PROSOPOPOEIA QVINTI generis ex efficienti, cum Dialogismo.

IPSE mihi praeceptor manum injicit, et paulisper consistere, et commorari cogit. Vnde hoc totum ductum, atque conflatum mendacium est? Ildefonsus est videlicet scholasticus callidus, et versutus. Hoc initio cogitare coepit, quoniá Martinus mihi servit, petá ab illo famulo mihi obligato, mei séper indigéte, ut apud praeceptoré me

de absentia purget, et ut mea causa mentiatur, dicat occupationem paternam mihi fuisse, quamobrem non venerim in gymnasium, demandata fuisse negotia, quae gesta nondum sint. Est hoc commune puerorũ, qui se de aliqua re praeceptorem celare volunt, et eisdem purgatos optant, ne in periculum flagellorum veniant. Quid deinde posteaquam decrevit id facere? Venit ad famulum, quem? puerum, improbum? imo optimum, studiorum inimicum? imo amicissimum, saepe abesse solitum? imo gymnasiũ frequẽtantẽ. Huic posteaquam puer promisit se ad praeceptorem venturum esse, rogare coepit blande, et concinne scilicet. Mentire mea causa scolasticis omnibus, meis condiscipulis praesentibus. Dic me domi fuisse detentum: Dic patrem dedisse mihi negotii quidquam, quod agerem, et conficerem. Quid famulus? Ego vero cupide, et libenter mentiar tui causa: et si quando me vis pejerare, ut te periculo flagellorum liberem, paratum fore scito. Non fuit causa, cur has preces adhiberes, et promissa tam magnifica ostẽderes: una minima significatione tuae voluntatis, quod facile fuerat, jussu tandẽ tuo impetrare potuisti: adeamus in scholas, si vis, ut conveniam praeceptorem, et purgem te apud illum de absentia, priusquam tu ingrediaris in gymnasium: ne multis sit opus percontationibus, et respõsionibus multis, praeibo omnẽ a te culpam amoturus: simulabo me patris ad illum mandata deferre. Pro sancte Deus, ut hoc filius a famulo petiisset, aut ut puer filio petenti, et cũ jusjurando falso paratus esset id concedere. Si biduum, aut dies aliquot abfuissent ii, quos scimus (et utrunque dico) et scholasticos frequentes, et optimos fuisse, neque illum unquam defuisse, nisi justis, necessariisque de causis, et filio domino absente famulum, cujus opera sibi semper opus est, et praesentia, necessario quidem esse defuturum: observari tamen debuit ante oculos utriusque imago veritatis, quae sic cum illis, et cum filio, et cum famulo loqueretur, atque severum hunc, et vehementem sermonem haberet. Quae sim, me cog-

nos-

noſcite pueri,atque veritatem eſſe vobis omnes perſuadete: quam ut colatis,velim minimis etiam in rebus, ne paulatim ad majora delabamini,atque ad peccata capitalia,ad inſignia manifeſtaque perjuria:quae facile ſuſcipiunt, qui levioribus in cauſis fidem Deo non ſervant. Atque iſtud eſt bonorum adoleſcentum,et Fidei Chriſtianae amantium, quidvis perpeti potius,quam a recta conſcientia vel minimum deffectere. Haec maxime vos conſolabitur,ſuſtentabitque gravioribus in periculis:cum creſcatis ſcilicet, et adulti ſitis, virique inter viros habeamini omni fide,et honore dignisſimi. Quod ſaepe audiſtis nunquam excidat ex animis, memoriaque veſtra, mendaces ex Daemone natos putari, atque his nunquam fidem adhibere bonos,etiam ſi verum poſtea dixerint, et cum juſiurando confirmaverint millies.

PROSOPOPOEIA SEXTI GENERIS ad commiſerationem,et reprehēſionem ex efficienti,cum comparatione. Figurae, interrogatio,et articulus.

ETenim quis eſt tam diſſoluto animo,qui cũ haec videat, tacere,ac non deplorare debeat. Me patrem veſtrũ perditi filii,cum locuples eſſem, veſtris rapinis exhauſiſtis, exhauſtum in anguſtias maximas, atque in aegrotationis periculum adduxiſtis,matrem veſtram omni auro ſpoliaſtis, patrimoniũ neque vobis,neque fratribus reliquiſtis. Quid vultis amplius? Etiam ne ad vitam parentibus exhauriendam, ad hũc ſenilem ſpiritum conficiendum in flagitiis veſtris,ſceleribuſque perſtatis? In hac urbe tantas ſeditiones excitatis, ut in carcerem conjectos vos laqueo Praetor ſuſpendat,et nos, totamque familiam dedecore,et infamia oppleatis? Adoleſcentes longe improbiſsimos vidimus in civitate nonnullos, et quod inter omnes conſtat, niſi inter eos, qui ſimili

morbo laborant,insanissi mos:sed atque ac vos,furiosum sine dubitatione neminem.

PROSOPOPOEIA SEPTIMI GENEris ex effectis, cum comparatione,dissimilitudine,fine,exemplo,descriptione.
Figurae sunt,interrogatio,Repetitio,Correctio.

EGO ne pauperem ad me venientem nō audire potui? Exspectabo,quam postea mihi Deus in rebus, et negotiis opem ferat?Ego ne vocem lugubrem,et miserabilem pauperis non auribus accipiendam curavi, ut me illius inopis, atque nudi misereret?Quam ille suam ostēdebat cutem, frigoribus et hyemis injuriis expositam,quod ostendebat corpus nudū, et spoliatum vestibus,non animadverti?Ita ne nulla me proximi coepit misericordia?Ego ne demissionem deposcentis, et preces adhibitas, et illam virginis toties repetitam intercessionem cum lacrymis,et fletu tanto, cū ipso corpore foetido,atque deformi,cū macie tanta,tanto pallore,atque paedore horrido aspernatus fuerim? Qui nihil a me nisi nummulum extorquendum,nihil nisi quod vellem,et id temporis haberem,ad miserias sublevandas efflagitabat,cui possem opem ferre manum inferens in crumenam,et expromens assem,nihil huic largitus fuerim?Quid dico largitus, cui adeo me praebuerim acerbum, et inexorabilē, ut uno verbo dimiserim vacuum,et inanem,tam tristem atque moestum, cū ad me totus tremens,atque pudore affectus accessisset? Qui potuerim verbum facere,importunitatem increpans? Quis hoc fratri frater?Quis proximus proximo?Quis Christiano Christiano ita respondit unquā?Paulo ante parasitus, et scurra,quod duo mihi ridicula verba dixerant, quod ad citharā ineptias,et scurriles versus concinuerant,crumenā exhauserunt,et exhaurirent nummorū magis plenā,et ad unū largiēdum nummulū egēti tā strictus,tā avarus plane fuerim? Ideo ne domū mihi dedit potētissim⁹ caelorū Dominus, ut pateat

para

parasitis,et scurris improbissimis,praeclusa vero sit pauperibus,et inopia maxima cõflictatis?ideo tot vestiũ vim, et copiam innumerabilé,ut ego,meique filii,uxor, atque filiae nõ cultu solũ,et ornatu pretiosissimo niteant,atque splendeant, sed arcae plurimae capere non possint sericas, et damascenas vestes,et multas aureo,argenteoque filo intertextas,pauperes,neque crassissimũ pannũ,neque rudé, atque cõtemtissimum habeant ad corpus nudũ amiciendũ?nudis corporib⁹ incedant vicatim,et ostiatim misericordiã implorãtes locupletũ,et quoties meam opé imploraverint,cũ probro atque dedecore dimittentur, et amandabũtur ad aliũ, qui velit eisdem,et possit auxiliari?Ideo ne cõpleta cella vinaria,refertae quae sunt apothecae, penu redũdabit copia omnis generis rerũ ad victũ necessariũ,ut me cibis cõpleã ad satietaté usque, quotidie minimũ bis,et quoties collibitũ fuerit,pauperes fame,sitique conficiantur, et me durũ, et avarũ adeuntes cum mala gratia,pessimis verbis accepti, dimissique frustulũ panis non corrogaverint domi meae?Id scilicet beatus Martinus nondũ Christianae Fidei insignibus ornatus, adhuc Catechumenus,atque miles faceret:qui in pauperé incidens sic aspectu fuit hominis ad pietaté commotus, ut gladio Chlamydem discindens tegendum , operiendumque non dubitaverit , quo facto sic aulam beatorum gaudio complevit, ut ipse Christus in habitum atque figuram pauperis vestitus, atque tectus media chlamyde se divo Martino spectãdũ visendũque praebuerit. Hujus nõ dissimile factũ commemoratur de divo Frãcisco,qui miserum obviã sibi factũ pauperé induit, quam gerebat, seipsum exsuens veste pretiosa, valdéque splédenti. Sic profecto me tantorũ principũ aemulũ, et imitatorem exstitisse testabor hac duritie, et inhumanitate tãta, quã pauperem dimisi,et ejeci supplicé a cõspectu meo. Ne considerarem me,et filios meos in has posse miserias incidere?non a florenti fortuna deturbari? non spoliari bonis omnibus,atque divitiis? Quo nunc animo exspectabo classé

ex Indorũ regionibus redeuntem; qua spe navim meam sal-vam, et incolumẽ? Quid mirabor, cũ audiã has a praedonibus captas fuisse naves, illas tempestatibus demersas? non meis me sceleribus, et inhumanitate naufragia hujusmodi meri-ũ fuisse putem? accedat pauper, dimittam? quid? per quẽ oret, non animadvertam? revocavi scilicet discedentem demisso prae pudore vultu, seque in aedem inferẽtem aliam, ut remedium egestati suae comparet. Impotens, iracundus, cõtumeliosus, superbus in pauperes, quibus cum quidquam dederim, ipsum Christum acceptum referre non est dubium. Atque hunc excludens Christum exclusisse non videbar in pauperis cujuscunque persona latentem?

PROSOPOPOEIA OCTAVI GENEris ex adjunctis, cum fine, per subjectionem.

AC jã nihil est, quod quisquã, aut tã superb⁹, aut tã arrogans sit, qui mecũ certet: vellem quidẽ, liceret, aliquid de me dixissem. Dicas, licet. Laudassem nobilitatem generis mei. Laudes, licet, nemo prohibet. Proferrẽ principes, ac majores meos. Profer modo, fere omnes audient. Res illorum praeclare gestas jactassem. Aures praebebunt auditores, si nõ inaniter, aut cum mendacio jactaveris. Post urbem hanc cõditam unum meum genus omnia poterat: quae posteaquam formam habuit civitatis, et coetus hominũ congregatos suis moenibus sociavit, maxima principibus mei generis dignitas, honorisque sedes est demandata. Tamdiu autem eam retinere potuerunt posteri, quamdiu voluerunt. Posteaquã seditiones, et turbas, et has tantas, tamque perniciosas factiones, et malo Reip. ad urbis interitum permanare diutius, quã sperabant, animadverterunt, noluerunt in auctores, et principes discordiarum quidquam nec attingendae quidẽ rei familiaris causa facere: unum hoc dico, nostri isti parentes, atq; propinqui mei, si non acres, et vehementes obstiterunt his perturbatoribus, a quibus haec fuerunt in Remp. profecta

ma-

irala, eos civium conservandorum causa fecisse. Quapropter inimici desinant aliquando dicere, viros hos splēdidissimos loqui hoc tēpore nō ausos esse, qui antea libere, et audacter loquuti semper fuerūt. Desinant suum splendorem, cum nostrorum hominum amplitudine comparare. Desinant, si illis se honoribus abdicaverint, de se aliquid detractum arbitrari. Videāt, ne praesentibus turpe fuerit, et ignominiosum, qui flos, et decus civitatis habebantur, eos propter factiones, et tumultus temere concitatos dignitates, et magistratus depo- suisse. Quae quidem tyrannis, et dominatus intoleranda potētia quā viam munitet, quo iter affectet, vidēt omnes, et boni lugent eam ad direptiones, ad rapinas, ad caedes, ad libertatem, quae magni semper aestimata fuit, et pro qua retinēda gentes omnes gravia, diuturnaque bella susceperunt, cóculcandam, omninoque perdendam spectare.

PROSOPOPOEIA NONI GENERIS ex adjunctis, et dissimilitudine, cum interrogatione.

(?)

CVm hoc modo peccas homo nequam, non ne hoc palā dicis, ego quid auri habuerim scio, qua ratione comparaverim non curo, unum illud exspectavi, quod amantes saeculi appetunt, ad sumtus pecuniam non defuturā, me in gloria, et honore maximo versaturum esse, de bonorū comparatione, deque pravis rationibus neminem esse, qui me accusare per omne vitae meae tempus posit praeter factorū cōscium animum? et Deum fugere immortalem immania tua, te traque flagitia posse putas? haec te cupiditas in fraudem tantam impellet? non profecto hoc dixisses, si capita legis divinae magni habuisses, si verus Fidei Christianae cultor esses, si Deum tibi persuasisses poenas propter hujusmodi furta statim sumturum esse.

PROSOPOPOEIA DECIMI GENEris ex antecedentibus, et adjunctis cum dilemmate.

Nunc tuos sensus Christus Iesus, qui communis est omnium Christianorum Parens exploratos habet: et nunquam vellet te nisi de caelorum gloria cogitare. Illius tu neque beneficia recordabere? neque voces audies? neque Numē divinum pertimesces? Ille tecum sic homo agit, et quodammodo tacitus loquitur. Nullum jam tot annos diē sine scelere praetermittes? nullam horam vacuā peccato relinques? tibi uni libidinum omnium impuritates, et execrandae turpitudines nunquam non voluptati erunt, atque cordi? tunō solum ad cogitationes libidinosas suscipiēdas, et ad verba facienda turpissima, verumetiam ad stupra, et adulteria committenda perpetrandaque ferere praeceps? Haec quamquam omni tempore Christo Iesu fuerunt infestissima, tamen, ut vi disti, pertulit. Nunc vero perferet te totam agere in libidinibus vitam senem etiam? quidquid voluptatum potueris non praeterire, tu semper ferēdum putas? Omitte voluptates carnis, ne mors si te inopinantem opprimat in inferorū regiones deturberis: sin aliquot annos post adfuerit, ut te paratū, et jam multo ante in gratia divina positum intercipiat. Haec si tecū, ut dixi, Iesus ipse loquatur, nonne impetrare debet, etiam si cruciatus suos, si mortem non adhibuerit ad ferreū tuum animum molliendum.

PROSOPOPOEIA VNDECIMI GEneris ex enumeratione, comparatione, et dissimili, cum repetitione, et obsecratione, a qua incipit exercitatio.

Orat, atq; obsecrat pauper, si nihil o dives de patris fortunis amplissimis imminuitur, si de vestibus vetustissimis, et attritis pallium unum deposcit, si tibi plurima suppe-

tūs

sunt abunde, si quae efflagitat, jacent in angulis, si despiciũtur a domesticis, neque filii, neque servi, neq; quisquã de tuis propter vetustatẽ suã, et propter plurima foramina, quib' ex omni parte discerpta patent, induit, neque ullo tẽpore induet in posterũ, ut sibi per te liceat, nudũ corpus, et frigoribus expositũ cõtemtissimis, et infimis vestibus operire. Tu praedia multa possides, ego pedẽ ubi ponam, nõ habeo: tu te pecuniis tuis magnificẽtissime alis, ego aliena misericordia vivo: tu locuples es, et copiosus, ego quod inops sum, et vitã in tanta egestate dego, nisi quisquã ordinis ac fortunae tuae nũmulũ erogarit, peribo, et interibo miser: domus tua nitet, et splẽdet aulaeis ornata sericis, ego sub dio inopia tecti saepe pernocta re cogor: mensa tua cibis exstruitur plurimis, et exquisitissimis, ego neque frustulũ panis ad corpus sustẽtandũ habeo: tu vestitu, cultuque corporis pretioso ornatus incedis, ego nudus, et frigore cõfectus, mẽbris omnib', et toto corpore tremens. Quid vis amplius? quid me nõ spectas? quid nõ respicis? quid uno solũ nummulo nõ adjuvas? quã in re tuã rem familiarẽ imminui posse putas? ubi de tuis pecuniis decessionẽ aliquã fieri? quid tibi defuturũ metuis? si bonorũ augẽdorum causa nihil largiris, at illa Deus magis amplificabit. Quid immoraris amplius, si nõ argentũ erogaturus es, et nũmulo cõtẽtus ero? Si totũ, quod est in crumena, argẽtũ, aut aurũ dicis esse, facile commutabis. Nõ est servulus, qui commutet. Pro foribus es, aderũt statim, simulatque inclamaris: neque lõgũ quidẽ est tẽpus, ut exspectes. discede, cõtẽde, quo volueris, dũmodo imperes frustulũ nobis erogari panis, aut indusiũ, vel vestẽ, quã afferre possunt de tuo mãdato, qui manẽt domi rebus familiarib' occupati. Quis tã inops, et egens? quis tã discerptus, dilaceratusque fuit unquã? quis tã vestitus, tã victus, tã rerũ necessariarũ egens? vides me nihil in corpore vestitus habere, neque subuculae particulam aliquam praeter haec dissuta, milleq; foraminib' patentia femoralia, quae sarta jã, resartaq; millies, tota discissa disruptaq; videtur? Ita incedo
 ut

ut nudata sint crura, nudati pedes. Corpus ita se habet, ut terga ex aliqua parte tegantur, ac pectora nuda pateant, et aspiciantur, Quid brachia? quid humeros contractos, et lividos non intueris? caput horrido, et longiore capillo, faciem squalidam, et illuvie plenissimam, hac imbecillitate, hac tanta macie, ut vix pedibus me sustinere queam, intuere me. Si praedia, si domos, si vestes, si pecunias, si reditus, si tot opes, et divitias maximas habetis, ideo vos possidere putatote, ut vestris saltem reliquiis nostrã inopiam sublevetis. Per ea, quae vobis carissima sunt, ut vestras augeat, et accumulet indies opes Deus immortalis, ut fortunet amplitudinem, et statum vestrum, per misericordiam, per clemẽtiam immortalis Dei, nostrae vos inopiae, et extremae mendicitatis, in qua sumus, quã perpetimur totos annos, misereat. Non postulo, ut praesenti misericordia emergam e mendicitate, sed ut mei misereri nunc incipiatis.

PROSOPOPOEIA DVODECIMI generis ex dissentaneis, per postulationem.

Itaque praeclarus iste competitor, et candidatus praecellẽs vobis affert postulationem acquisitissimã, me sibi cõtrariũ oppugnans. Aperte a vobis collegae sapiẽtissimi petit, ut illũ mihi vos anteponatis: et ait hoc se iuste, sine iniuria, et sine cuiusquã offensione cõtẽdere. Nõ enim, inquit, istud peto, quod alii candidati solent, cum vehementius cõtẽdũt, efflagitare, ut candidatus meus collegium non obtineat: nõ peto, ut in aliud tempus potius, quam in praesens aditum expectet: id peto, da mihi hoc, cõcede, quod aequum est, quod iustum, quod meis meritis, quod antiquitati debitum, et ab omnibus aliis prope concessum, quod mihi postulãti collegium non minus docti, non minus litterati concesserunt:

quod

quod cum dederis, illud sine tuo dedecore, sine infamia, prope meo maximo iure dederis, ut in collegium nunc primum admittar, cujus ego causa maxime laboro. Atque ut aliquid roboris ac firmitatis suae causae accedat, annos, ait, multos esse, cum hoc ambierit Collegiũ: quia vident alii illud se cõsequuturũ esse, eos cũ adversario potētissimo, gratiosissimoque nolle contendere, quod ii fecerint, me factũrũ esse, qui nec litteris, nec tempore cum ipsis fuerint comparādus. Atque is non tam propter collegium laborat, quam quod intra paucos menses, postquam cooptatus fuerit, illum consilium Granatense manet, illum a consiliaris Regiis, ab ipso Praeside ejusdem consilii Regii pro suis meritis maximis, quae ad hunc ordinē de nostro juris doctore delata fuerint, honore tanto afficiendum esse, id temporis exspectari, ut honorificentius sibi dignitas tanti consilii deferatur. Huic ego candidato meo jam ante denuntio, si a vobis collegiũ hoc ille impetrare voluerit, rationem sibi petitionis suae fere totam esse mutandam, et ita quidem mutandā, ut non antiquitate magnopere confidat, qua quamquam ipse excellat, tamen velim, ut imitetur homines eos in petendo, qui cum longo tempore sint antiquiores, et de collegio decertent, nihil tamen ipsi consueverunt ad obtinendum, impetrandumque collegium praeter merita, praeter documēta ingenii data, praeter pericula in jurisperitia facta, afferre. Atque cum eo Praesidem, et consiliarios integerrimos colloquutos, ita velim, sibi persuadeat, qua ratione reliquis afferant tanti de terrarũ orbe moderatores spem ad honores Regios ascendendi, si quae valent plurimum ad existimationem de eisdem, et opinionē habendam collegarum insignia consequantur: quamque ille spem animo concepit, et me proculdubio ab eisdem cooptatum in vestrum collegium habere potuisse semper amplissimam, et ut est hujusce consilii cura maxima providendi rebus Hispaniarum, ac propterea idoneos quosque summa integritate deligendi, certissimam intelligat.

PROSOPOPOEIA DECIMI TERtii generis ex dissimilibus. Christus ad peccatorem.

AVdiamus sermoné Christi Iesu. Primum, ut alia omittá, ipse Christus Iesus dicere potuisset. Tu peccator pectus medium disrumpens vulnus istud maximum fecisti: nã simulatque quanta potuisti vi, contentioneque brachiorum hastam in latus immisisti meũ, illud discissum, atque disruptũ fuit, tanquam janua quaedã patés, et aperta, quod multo manabat sanguine, atque aqua permista ad terrã usque desfluéte et ipsam Crucis arborem irrigante sanctissimam Iudaeis ipsis testibus, et exspectante meo discipulo Ioáne, qui táti miraculi testimonium dedit, et reliquit annalium sacrorũ memoriae commendatum. Deinde cũ te in vulnus tuorũ oculorum, et mentis aciem intendere voluisset, et aliquod abs te officium pro tanto beneficio repeteret, et ille vellet dumtaxat, ut tãquam columba pennis elata in sublime, aëris regionem praeter volans, et fugiens fluctus, et tempestates concitatas in hanc arcam, tanquam in tutissimum perfugiũ te reciperes, sic tu laetus, atque alacer, et ut plane dicam, quacunque praeterires, huc, et illuc oculos cõvertens, cũ grege tuorũ satellitũ nequissimorũ per vias, per plateas omnes vagareris impudentissime? Cũ postremo his te vocibus cõpellaret, se de Cruce pédere mortuum, et expansis brachiis, et usque Crucis utrunque cornu distentis, et affixis diritate clavorũ; cũ tanquã bonus pastor suis sibilis, de summo jugo atq; vertice montis Calvarii, te vagã, et errantẽ ovẽ ab ovib⁹ reliquis disjũctã vocaret, ut venires accelerãs in suos amplexus, paratũ se esse dicés, paratũ quidé cũcta tibi scelera praeterita cõdonare, quid ageres? quid respóderes, si sensum ullũ habes humanitatis, et aliqua caelorũ, et gloriae beatorũ méte tuã cogitatio subiret? primũ dices, iuvenis modo sum, et in aetatis flore constitutus, ut nunc primũ oculos ad res hujusce sae-

culi aperuisse videar, volo perfrui voluptatib⁹, sericū, atque damascenū induere vestitū, comitatu famulorū praeeuntiū, et cōsequentium peragrare vicos, et loca celebriora civitatis, ut me jactantē, et ostentantē magnifice noscant omnes, et digitis suis indicent, notent, atque designent oculis felicē, atque beatū appellantes: deinde cū pecuniae suppetant ad sumtus, nullas non ad animi libidinē voluptates capiam: denique cū senex fuero, quoniā id aetas hujusmodi secū affert, ut domi jam me debeam cōtinere, recitandis globulis virgineis me totū, et quoniā scio legere, annalibus sanctorū versandis tradā, atque adeo sic animi saluti consulā, ut nullū diē non audiā sacrum, atque illud, quia senes attentione summa audire solent, aurē utranque praebens, et animum. Quid amplius? praestituam octavum quenque diem sordibus conscientiae eluendis: mitis est, et misericors Deus, qui non imparatū e vita me discedere patietur. Et hanc tu inis homo tecū cōsiliorū rationē? sic annos ad voluntatē protrahis? quot te minores natu, et in mediis deliciis, et in maximis laetitiis bacchātes intendens arcum, et insequens a tergo mors saepe non opinantes oppressit, et ad illorū funera conclamari audivimus, tum efferri scimus funus per vias, percontari homines de morte adolescētum, mirari tam subito, tam praeter opinionē mortuos esse, cū illos aegrotare non multi scirent, cum vix amici audiere decubuisse, jamque (pro misera vitae ratio) occubuisse vidēt, denique post exequias in sepulturā inferri, relinqui sepultos, ac terra obrutos in hominū oblivione paucos post dies vēturos, qui sua pulcritudine, et elegantia, quacūque cōtendebāt, mortaliū in se oculos cōverterāt.

PROSOPOPOEIA DECIMI QVARTI GEneris ex repugnantibus, fine, exēplis, cū interrogatione, repetitione, similiter desinētibus. Humilitas ad hominē.

Exsistat e regione caelorū virtus aliqua, ac potissimū Humilitas ipsa, quae profecto, si exsisteret, sic ageret, et loque

retur. Homo quid tibi cú reb⁹ hujusce saeculi? quid cú honõribus? quid cum opibus ac divitiis? cur aut tam honorum appetens fuisti, ut dignitates ambieris? aut tam Deo inimicus, ut in illis te extuleris insolenter? Non concionatores sacros, nó delectos Christi Iesu comites, non tanti Domini imitatores acceperas, et istius Magnopere saeculi cótemtores fuisse? nó denique Christi Iesu exemplum sequutos fuisse cognoveras Assertoris nostri, filii Patris aeterni, qui, simulatque in hanc lucé exierat, sui Numinis cultores, et imitatores ad rerũ humanarum contemtioné ac despicientiã instituere de praesepio coepit. Cum ex maximis honoribus in amplissimũ gradum ascendisses, cur in demissionis oblivionem venisti? Iustitiae scilicet sitis, et rerum constituendarũ cupiditas in sceleratos, et improbos homines excitavit? nihil horum: nam virtus omni profecto vacat scelere. Quid igitur tibi fuit, nisi quaedam insolentia, atque elatio detestãda? nonne si te leges humanae non commovebant, ne Iesu Christi doctrina ipsa, institutio divina observantem aequitatis, et moderationis in tanto magistratu esse admonebat? nó Martyr fortissimus ille Rex Ermenegildus, qui in carcerem a patre conjectus fe pro Christi dignitate tuẽda regni celsitate privari passus est? atque illud quandiu obtinuit, summa semper lenitate animi fuit comitateque incredibili moderatus? cur te Luciferi insolentia potius, quam a Regibus tanta moderatione gubernata regna, atque adeo contemta, et cóculcata, et usque a Christo Iesu cũ inviris sanctissimis, tum in Principibus celsissimis regnorum maximorum contemtoribus exépla repetita moverũt? Ideo ne imperiorum gubernacula accepisti, ut in pauperum, et infimorum personas tãtopere invaderes? ideo mãsuetudinem, et clementiam Christus Iesus tantopere commendavit, ut illius tu sanctissima vincula quotidie perrumperes? ideo denique tam praepotens, tamque celsissimus Dominus singulis momentis peccatores ad se incredibili mansuetudiné de praesepio, de Cruce vocat, sacramentis ipsis, sacra

cra confesſione,divino corpore ad gratiam ſuam reducet, ut tu dignitate conſequuta per ſummam inhumanitatem abutens non te moderatorem, ſed intolerandum ex Hyrcania quadam, atque Thracū immani barbarie tyrannum,et carnificem ſanguinariū praebeas? ſed quid ego auditores ipſam demiſsionem induco,cum verear,ne jam omnium hominum odia,et ipſius Dei immortalis in te ſeveritatem gravē, ac vehementem converteris.

PROSOPOPOEIA DECIMI QVIN-
ti generis ex relatis, cum interrogatione, repetitione,adjunctione.

QVis igitur eſt,qui neget filium parētis arbitratu vivere debuiſſe, neque quidquā praeter id, quod parenti placuerit,filium poſſe facere? parentes,ſi una voce vellēt,ita loquerētur. Quidquid auri,quidquid argenti,quidquid ornamētorum in noſtris aedibus,palatiis,et in arcis fuerit, quidquid in omni rerum genere beneficio Regum, Principumque hujuſce ſaeculi habuimus,quod et a parentibus jure haereditario nobis obvenit,et nos acquiſivimus induſtria,ſtudio, labore,quidquid honoris, praerogativae, immunitatis, dignitatis,et amplitudinis conſequuti fuimus,id a nobis filii noſtri accipiunt,et noſtris omnibus commodis aucti, cumulatique retinent. Quin nobis,cum illos ſuſceperimus in hanc lucem, vitam,fortunas,honorem,et ſplēdorem omnem referre debent acceptum. Hoc igitur nomine communia pietatis, et caritatis officia a filiis omnibus, ſi poſſent una loqui, parentes jure optimo repetiiſſent.

PROSOPOPOEIA SEXTI, ET DECIMI
generis ab exēplis,per demōſtrationē,cum interrogatione,et ſimiliter cadētibus ſermo boni viri.

HOmo bonus dicet haec. Cupio esse mansuetus, nolo in oblatis occasionibus effundere gratiã Dei immortalis. Quid mea homo iste sic me indignissime tractaverit, et gladium jugulo intenderit, minitatus se mihi vitam ademturũ esse, nisi cum illo contendero vindicare injurias mihi factas. Nefarium est istud factum, et contrarium divinis praescriptionibus, et exemplo Christi Iesu de Cruce pendentis: qui jã jam animam exhalaturus, quattuor affixus clavis, Patrẽ aeternum, ut audirent tantae crudelitatis satellites, quam intẽta voce precatus est, ut Iudaeis affigentibus cruci seipsum, tanquam insciis, et ignaris sceleris, quo se astringebant, veniam daret, et se clamantem, precantemque in illis angustiis extremi spiritus audiret, non crudelitatem, et diritatem Solymorum Dominum, atque Assertorem suum tollentium in crucem ignominiosam respiceret. Tanti Domini factũ pulcerrimum imitati fuere milites Christianae Fidei fortissimi: qui tantum ab injuriis vindicandis aberant, ut plures perferre parati fuissent, et graviores pro illatis autem injuriis gratias agendi cupidissimi, atque adeo pro damnis factis multa suis inimicis commoda comparandi. Quid illae preces divi Stephani volebãt? quid deposcebãt? quid efflagitabãt? Vidit Protomartyr invictissimus in media lapidatione patefactas caelorum sedes, et Filium ad Patris aeterni dexteram incredibili majestate considentem: atque cum lapides crepitu fragoreque terrifico medium aëra praetervecti, in caput, in brachia, in faciem, in totum corpus injicerentur, suorũ ille vulnerum, et sanguinis, cujus fontibus copiose profluentibus ex omni parte manabat, oblitus, veniam flagitiorũ, quae Iudaei suscipiebant in Deum immortalem, impetrare contendebat.

PROSOPOPOEIA SEPTIMI, ET DECIMI generis ex imitatione comica, per dissimilitudinem.

Ve-

VEnio nunc ad te, atque ipse mihi aucteritatem concionatoris,severitatéque suscipiã. Sed qué patré potissimũ suscipiã, vehemété, atque acré? nũc meus animus ardet, nunc cor cumulatur ira. O nefande. O scelesté. Ego ne quid dicã? Ego ne quid velim? vix ferenda diceret talis pater. Cur te in perditorũ familiaritaté cótulisti? cur illorũ pravitate cognita nó refugisti? cur adolescentiã tuã, cur parétes dedecorasti? redi ad te. Ad melioré te frugé recipe. Si redieris recipiã te in gratiã meã: si persliteris in pravitate tua, te patria haereditate privabo, neque dicam te ex me susceptum, non ex matre tua natũ, sed expositũ, nostra misericordia altũ. Cũ egebis, ego illud scio, quãtũ cordi dolebit tuo: mihi satis est, qui aetatis quod praeterierit, pertulerim, tuae. Huic vehementi, ac severo patri, quid responderet filius ad illũ placandũ, si sana méte fuerit? Me cupiditate adductũ de via decessisse fateor. Quid signi? multi sumtus, multa jactura, nulla non versura. Atque in infamia fui propter mea scelera: neque sermones hominũ fugere potui in tanta meorũ notitia flagitiorũ. Resipiscã, ne furore plus mali mihi asciscã, quã ad huc usque diem ascive-rim. Leni vero, et cleméti patri, qui lenitate est nimia, qui neque objurgat filiũ, neque metũ injicit, sed facilitate sua revocare conatur a scelere, quid filius respódebit? Enimvero cũ audierit nullũ ex ore patris exire verbũ, nisi mãsuetũ, atque lene, et quod verbũ dixerit, non gravius esse, quã quod antehac fecerit, nihil ad se attinere, nihil sua, expleverit animũ suum, dũmodo quod postulat, et aequum est, faciat in posterũ, redeat jam tãdem in viã, fores fregit, restituétur, discidit veste, resarcietur: arbitror hanc secũ initurũ esse filiũ rationé, ne libidinib⁹ ullũ statuat modũ. Vbi res meas rescivit pater, coepit equidé humanitus, atq; ut animũ decuit aegrotũ adolescétuli tractare, nó vi, et via pervulgata patrũ. Ex sua libidine, quae fuit olim, nó quae nũc est, moderatur omnia: non hoc largitate sua assequetur hodie: satis enim, satis clemens est. Quamobré exspectabo tépus aliud, dũ se magis duro, ac

vehemēti esse animo ostēderit. Hinc pali est, quantum pater unus distet ab altero: ille filiū severitate in viā reducet, alter prorsus adolescentem facilitate perdet.

DE NOTATIONE.

NVnc de Notatione dicēdum est, cujus proprium est, ut describat, quid cujusque naturae consentaneum est, de qua licet post Chronographiam multa in primo volumine dixerimus, ejus tamen formam variam multiplicemque hac in parte statuimus. Habet autem illa magnam vim, et perspicuitatem, ut Sallustius Catilinam, Livius Annibalē describit. Ita personae fictae describuntur. Vt si philosophia producatur vultu constanti, et auctoritate praedito, musae simplices, apertae, atque blandae, Iustitia rectis, atque immotis luminibus. Atque eadem describit naturam, animum, et mores alicujus suis figuris (et ut ita dicam proprietatibus) ut si describatur ostentator divitiarum, cum sit pauper; si superbus, hypocrita; humilis, superbus; ebriosus, sobrius; dives, pauper; avarus, prodigus; negligens denique, diligens.

ANIMADVERSIO ADNOTATIONis faciliorem notitiam.

QVoniam haec Notatio magna ex parte conflatur ex adjunctis, illius forma multiplex ex adjunctis petita, suisque diversis schematibus illustrata demonstrabitur: non tamen obliviscemur dissimilium locorum, ex quibus eandem Cicero Notationem saepe sumit.

NOTATIO PRIMI GENERIS, AD mores naturae hominis inhaerentes.

VIxit enim laetanter, atque jucunde, natura sua vi, atque hilari, non in solitudine, non in diversis locis versatus est:

est:id egit, ut homines hilaritate vultus alliceret, suavitate sermonis retineret, et sumtibus, atque officiis devinciret, et convivas prandiis, et coenis lautissimis. Idem commodare vestitum, mutuas dare pecunias ad sumtus, deligere comites, et socios jucunditatum suarum, ad ludos invitare spectãdos, ad comoedias deducere, pro spectatorib⁹ persolvere nũmos, rusticari, nare, equitare, peragrare cum eisdem vias, lustrare plateas, obire loca celebriora, denique dare operam omnem, seipsum, et opes suas ad illos explendos conferre, quaecũque potuisset, nulla nõ studia, et officia privatim, et publice praestare. sic se omnibus urbanũ, et elegantem praebebat aulicorum rationem diligens, quorũ splendor omnis cum natura, moribus, et studiis suis congruebat.

NOTATIO SECVNDI GENERIS ex adjunctis, cum demonstratione dissolutis tractata plurimis.

CRedo cum vidisset, qui homines in illo circulo gladiatorio versarentur, circunspexisse, num ille, aut ille digladiaturus esset, de homine quodam, nec suspicatum esse: quod gladium in manus minime sumsisset antea. Posteaquã invenit neminem eorum, qui poterant, et solebant, velle digladiari, ita gloriari coepit, ut cum omnes ad gladios sumendos provocasset, et illi neque minimum se commoverẽt, resideret, deinde spatiaretur, nonnunquam etiam nomine suo, quos noverat, appellaret, ut ad digladiandũ prodirent: prorsus, ut tanto conventu, atque turba spectatorum, pro summa solitudine abuteretur. Itaque lacessendi finem non faciebat. Non recusavit certamen quidam homunculus, et totus horridus, et incomtus: ut nihili faceres, et coquum putares, aut carbonarium. Partes se dixit velle suscipere digladiandi. Laetus tunc alter contemnere omnes visus est, quod nõ alius potius digladiaretur. Vbi sumsit gladiũ homunculus in ma-

num,usque eo praesentes animadverterũt eum jocari,et parvam hominis staturam irridere,antequã gladio coepisset uti. Quem simulatque vibravit,et objecit adversario,et versavit in omnes partes,cum ictus vitaret solertia non minore, quã artis gladiatoriae notitia plane mirabili,statim verba magnus gladiator facere desiit,et mirari magnopere visus, ac se ipsum respicere,consulere capiti,atque corpori,ne percussus ex ludo gladiatorio cum ignominia discederet: qui tot ante gloriolas inanes efflarat. Intellexerunt omnes,quemadmodũ hominẽ gloriosum homunculus perterruisset, qui semel, atque iterum eum percussit. Res tunc magis calere coepit, atque qui provocaverat,quantum in seipso erat, contẽdebat, si posset injuriam ulcisci, et ictus totidem infigere: sed homuncio notans,atque designans oculum,aut faciem,aut alias partes corporis,si vellet,percutiẽdas, vestrum magis gladiatorem perturbabat. Interea homines seipsos magis intueri, admirari scientiã homunculi,dicere praeterea hominẽ fuisse in circulo,qui cum gladiatore veterano decertare auderet,et superaret quidem,aliter rem processisse sibi, atque ipse existimaret,non recusari certamẽ oblatum, vexari pessime gladiatorem veteranum,artem,scientiamque suam nõ adeo spectatam fuisse,spectatores diligenter attendere,percussum denique,atque notatum de contentione exiisse, si res ageretur caedendo,non illum evasurum incolumẽ, ut quo cum pugnaverit, meminisse deinde posset in perpetuum.

NOTATIO TERTII GENERIS EX adjunctis,cum imagine,per interrogationem repetitionẽ,et acclamationem in hominis laudem.

NOnne ipsum os, oculorum aspectus,et frons tranquilla,atque serena prae se ferre virtutẽ,et praedicare mirã integritatem videtur? Nõ ab imis unguibus usque ad verticem summum,si quam conjecturam affert hominibus tacita cor-

corporis figura, modestia, honestate, virtutibus, et ornamentis animi maximis praeditus esse videtur? qui non idcirco tranquillitate frontis mirabili, et ore ad modestiam est semper composito, ut in illo virtutis, et honestatis imaginem intueri videamur: si totam hominis figuram, et oris lineamenta tanta cum modestia, et ad religionem conformata dignitate, contemplari volumus, veteres illos patres, et praefectos familiarum religiosarum agere visus est. Sic illorum patrū sanctimonia summa in istius ore, oculis, moribus, et actionibus expressa cernitur oculis objecta mortalium.

EXEMPLVM ALTERVM SIMILE superioris ad vituperationem, cum simili.

NOnne ipsum caput, et supercilia illa penitus abrasa, pilosae genae, color mustelinus, facies notata maculis, oris habitus, odor corporis intolerandus olere libidinē, et clamitare turpitudinem videtur? nonne a pedibus ad caput usque, si vultus est tacitus quidam sermo mentis, ex omni scelerum colluvione conflatus totus putabitur? nō idcirco his corporis maculis est aspersus, ut intimos animi sensus prae se ferre videatur? Hujus personam qui de facie noverūt, homines in pecudem hanc incurrentes praeclare divinare solent: neque tamē ei pro suis effraenatis libidinibus par nomen imponitur: nam hominem hūc impurissimum, et turpissimum de facie cum vident, Sardanapalum appellant. Itaque illius persona mollis, effoeminata, libidinosa in hujusce hominis moribus, natura, vitaque expressa videbitur.

NOTATIO QVARTI GENERIS ex Notatione, sermocinatione, cum dissolutis.

CVm Ioannes testamētum faceret, et nollet ab hoc testatore, qui suos haeredes nullos habebat, relinqui haeredē

Antonium,testatoris amicum,et familiarem,quem si conveniret,certo sciebat instituendum esse nullo cohaerede relicto,ut partem haereditatis haberet, impedimento fuit Ildefonsus, quominus aegrotantem Ioannem Antonius inviseret.Itaque testatoris amicitiā cū Antonio domesticis amicis denuntiat, monet,ut provideant, ne Antonius Ioannem invisat:ostendit enim,si pateat aditus ad cubiculum,illos pecuniam grandem amissuros,se haeredem non instituendum. Quamobrem amicos rogare passim , si gratiam a se referendam exspectent,ut semper pro foribus essent,testatorē identidem praemonere, ut se nepotem gratū,et fidelem ad mortē usque institueret,Antonium,qui non adesset morituro , neque aegrotātem tot ante dies graviter, et periculose invisisset,ut prorsus oblivisceretur.Sed vide fallacias Ildefonsi.Iste saepe adire domum Antonii,convenire,colloqui,dicere difficilem,et morosum Ioannem,intolerandum hominem, qui neminem ad se vellet intrare,omnes ejicere jussisset de cubiculo,nec quenquam oculis vellet cernere,ejus rei causa janitores ab illo cōstitutos,quos nunquam habuerat, et famulos a cubiculo,ne quisquam ad illū ingrederetur,simul bona sua relinquere coenobiis quibusdam,et nosodochiis,quod,ut ille jactitabat,mallet animum suum respicere,quam amicos,et mortalium quenquam,qui simulatque oculos clausisset, amplissimae pecuniae fierent domini,et alienis se ingurgitarēt bonis,oblituri quam brevi sui ipsius. Sed jam attēde ea,quae sequuntur.Antonio decepto redire deinde Ildefonsus domū Ioannis aegrotantis , janitores,qui ad fores erant,fallere , ut perstarent,simulate spem falsam ostendere, cum Ioanne verba facere contra Antonium,ut ab illo prorsus alienaret animū,quae Ioannes daret,et multa affingendo janitoribus responsa renuntiare,qui sedulus,et industrius in janua custodiēda fuisset,cum illo praediū,aut aedes depacisci , denique venire Antonius,quaerere de valetudine Ioannis,orare , et obsecrare,ut per illos semel liceat saltem invisere,negare illi , si su-

suum officium essét facturi, qui custodiae praefecti fuissent, intus in cubiculo qui erat, sermonem, et vocé Antonii audire Ildefonsus, deinde per rimulas quasdam innuere, quam primum dimitterent, ita saepe veniétem, et redeunté Antonium aditu prohibere janitores, usque eo autem perseverare, dum moritur Ioannes Ildefonso suorum omnium bonorum haerede facto.

NOTATIO QVINTI GENERIS EX adjunctis, cum repetitione, et dissolutis, in famuli nequitia ad heri libidiné facti.

EXponam vobis breviter, quid hominis sit, ut heri nequitiam, qui illum secum habuerit famulorum praesertim numero bonorum, ac loco, et calamitatem domi cognoscatis. In meretricum domibus tenédis, et in omni ejusmodi libidine, atque turpitudine mirandum in modum accepi hunc famulum ad heri flagitiosas libidines, effraenatasq; voluptates natum, atq; aptum fuisse. Investigare, adire, suis nominibus appellare vicos omnes, atque domos, ubi habitarent scorta libidinum impurissima, quidvis facere in eis conveniendis, et comparandis domino, quanvis turpiter, quanvis audacter, quanvis impudenter, quanvis ignominiose. Idem mira quaedam excogitare genera delectandi herum suum, monere, hortari ipsum dominum, ut quoniam parens pecuniis abundaret, et omnibus bonorum copiis, ea sibi persuaderet omnia sua esse ad suas libidines, ad corporis delicias, ad vitam agendam jucundam, et confertam voluptatibus. Hujus vero erat ars, et malitia miranda, quod acutissime quid cuique de domo esset jucundum, atque praecipue necessariũ, indagare, et odorari solebat, omnium voluntates, et studia cognoscere, alloqui, et se illis offerre, suam eisdem apud dominum operam, et studium polliceri. Qui gratiosi domino

fuissent,qui ab eodem alienati,his reditum in gratiã,illis favorem ad retinendam benevolétiam promittebat, omnibus se praebebat amicum,paratum,et promtum ad ea,quae sibi fuissent opus. Simulator,ac dissimulator scelerum aperte videbatur agere hypocritã,et frontis tegumento celare fraudes omnes,nunquam deesse domino, adesse, quo significaret,ire,redire velociter,praesto esse,et expedire omnia, quidquid domi erat,id habere in potestate sua, et ad voluntatem dominum suum,ac totam familiam. Atque non solum erat administer cupiditatum domini,verumetiam ipse sui meminerat,ut aeque non solum nummos, siqui de crumena exciderant,tollere soleret,sed ex negotiis,mandatisque sibi delatis, quidquid posset,in suos usus convertere: unde pecunias maximas fecit, ex quibus potuit omnium maxime nitidus, et splendidus,et satis egregie ornatus apparere in conspectu domini sui,ac sese venditare palam appetendũ omnibus, qui viderent illum,qui alloquerentur,qui tractarent. ut omnes inviderent domino ea specie,atque ipso gratissimo aspectu, qui talem videretur,tam sedulum,atque diligenté, obsequétem,et morigerum habere servum,egregia forma, ac liberali, regum,et principum famulatu dignissimum. Sed cum haec, quae commemorata sunt,habuisset,et omnibus se simulasset probum,et virtutis amantem,solum domino nequissimus, ac turpissimus celari non poterat, cujus voluptatum, flagitiorumque iste servus intemperantissimus ita reliquias colligere solitus erat, ut nullas praeteriret.

NOTATIO SEXTI GENERIS EX antecedentibus,et consequentibus,cum acclamatione.

Atque idem quanto in odio fuit illis hominibus, quibus antea jucundior erat? Atque id factum est hominis mutatione vitae,morumque repentina: qui se se praebuerat faci-

cilem, comem, atque benignum antea, neque quidquam rei, praeter id, quod amicis placuisset, appetentē. Qui solitus fuerat eosdem vestitus induere, eadem adire loca, noctes, diesque cum illis ponere, et una saepe prandere, saepius coenare, ut in altiorem locum ascendit, sic in alium commutatus est hominem, ut nemo perferre posset mores illius, immutatum animum, fastidium, et arrogantiam, vultum, et amictū, atque illā ad talos usque demissam tunicam. Et jam hominibus, ait, obscuris, et ignobili loco natis favebimus? Qui dum vivit, bonis omnibus gratus est, ita vivit, ut honoribus dignus videatur: qui eo pervenit, quo ascendere contendebat, si mutet mores, is se vel intolerandum, vel metuēdum propter superbiam, et arrogantiam praebet.

NOTATIO SEPTIMI GENERIS ex dissimilitudine, praecedente comparatione.

(§)

ECquem vidistis, ecquem audistis tam voracē, tam impurum heluonem fuisse? Fabricius socios sui similes secū habebat, ducebat eos per omnes vias, atque plateas, fessos, atque defatigatos ambulando reducebat domum: in aula communi, si meridies esset, prandium dari, cum vero nox, sine mora, summa celeritate sterni mensam, mappas explicari jubebat, et eo convocari socios omnes turpissimos, et non solum lustrationum, et peragrationum suarum comites, sed etiam alios, qui exspectabant, et sciebant suorum horas, prandiorum, atque coenarum: ut cum illo inire convivium et ventrem carne, et quibuscūque escis infercire potuissent. Non hic exspectetis cōvivia, quae inire solēt, et ad quae spectatissimi, atque honestissimi viri invitantur, sed sine capite, sine secundis mensis, sine fructibus ullis, ollam male coctam

crassissimis,atque rusticanis carmib⁹ côpleram, multa ovilla, aut hircina carne,ad summum petasone subrancido,crassiore caule,napis,et alliis,eaepisque conserma ut cum de mensa surgerêt omnes teterrimam popinam,odorê alliorum, atque caeparum turpissime ructantes exhalarent.

NOTATIO OCTAVI GENERIS ex enumeratione, per comparationem, cum effictione.

ASpicite auditores vultum hominis, et aspectũ, et ex familiaritate Marcelli,quã in omni vita cũ illo retinuit, illos ipsius mores corruptos, et depravatos recordamini. Hic est amicus, et familiaris hujusce dynastae:qui cum undique nequissimos homines quaesivisset , et cum ipse secũ sui similes deferret, hunc nequitia,luxuria,audacia,sui simillimũ judicavit. Itaque Marcellum non hominis splẽdor, non generis nobilitas,non status,aut fortuna florẽtissima , sed libidinis ardor,morum turpitudo,similitudoque cõjunxit. Dynastae isti⁹ mores improbos,impurosq; nostis. Fingite vos, si potestis,aliquem in lustrationibus nocturnis , in obeundis meretricum domibus,in coenis,in ludis,in audacia,in impudentia, in commovẽdis seditionibus,in afferenda vi,in contemnendo genere hominum,in distringendis gladiis, et plagis inferendis nulla de causa,ut fortis appareat,et miles audacissimus,qui par ad horũ flagitiorum multitudinẽ , et magnitudinem esse possit,is est Marcellus,amicus ex intimis, et familiarissimis nostri dynastae. Atque ore ipso impudenti, vultuque,atque una frontis,et altera narium cicatrice signati,notatique similitudinem habent inter se perspicuã ambo. Quid dicã de statu?de motu ipso? Cũ arrogantia uterq; progreditur,et elatione superbissima. Vterque gurges,et immẽsa vorago cujuscunque generis escarũ , quibus replere se solent

lent,et infercire nullo legitimo vescendi exspectato tempore heluones spurcissimi, nequissimique. Cum exeunt foras, cum revertútur domum,praetergressi vias notissimas, in artocrearıam aliquam domum,in cauponas se solent conjicere, ut carnibus male coctis,et non secus assis se compleant, et cyathos plenissimos,et redundantes undique vino meracissimo exhauriant. Hunc igitur dynasta in omnibus suis libidinibus,hunc impuris in comessationib⁹, hûc in factis sceleris,et audaciae plenissimis principẽ adhibet. Húc ille, quáquam divitiis maximis locupletatus, in clarissima diei luce, spectante multitudine,et flore sui generis suspirante, et a tãta turpitudine oculos avertente suos,secum aperta lectica residentem in sella serica, et evomentem omnes turpitudines, et impuritates vehere non verecundabatur. Tantam autem habebat morum similitudo conjunctionem, atque concordiam,ut Marcellus,qui aliis agrestis,et barbarus, isti uni humanus,atque disertus videretur:ut quẽ omnes odissent, neque videre vellent,fine eo iste esse non posset, nec punctum temporis,quin lateri suo adhaereret. Itaque si semel discedebat,si quando ab alio vocabatur, vel aliqua necessitas urgebat, ad púctũ istud tẽporis discessum illius perferre non poterat.Quid dicam amplius?uterque eisdem poculis bibebat, et eodem modo,et more bibendi utebatur: quin qua parte ori poculum admoveret Marcellus, eadẽ adhibere mos erat clarum,illustremque virum. Postremo teterrimum uterque, et intolerandum odorem ex intimo pectore,ex hepate corrupto,putrefactoque exhalabat,qui suavis utrique, jucúdusque videbatur perferendi per tot annos odoris intolerãdi satis inveterata consuetudine. Dynastae igitur erat semper a latere Marcellus, in aede sua assiduus, in cubiculo socius, in lustrationibus urbanis, in faciundis itineribus comes, in prandiis, in coenis aequalis: atque eo tum maxime tempore,cum libidinis, et audaciae facta fuerat usitata aggressurus.

NOTATIO NONI GENERIS, CVM effictione.

CVm vero illi auctores haereseos,et praeceptores in concionem a suis simillimis fautoribus, et principibus hujusce gregis producuntur,primum prodeunt,quo fastidio,et insolentia?quam vini,stuprique pleni? quam erecto collo? quam cervice tumida?quibus diductis oculis? quibus fluentibus buccis?qua pressa voce? qua truculenta facie, quod in Christianos omnes fuerit animadversum?ubi, haec auctoritas tam diu tanta latuit? cur in lustris,et heluationibus horũ correctorum,et emendatorum vitae tam eximia virtus cessavit?non illi sic cum reliquo grege,cum suis compotoribus, cum portentis,ac furiis totius regni in oculis omnium versantur, ut eos praeter defectioné a nostrorũ religione sacrorum nulla res singulares faciat,non litterarum studium, non rerum sacrarum cognitio,non mores humani, nó etiã communis elegantia?Qui cum sint ex sutoribus,ex sartoribus,ex omni sentina infimorum,et perditorum hominum, incurrés in eos aliquis bonus vir,incultos,horridos,agrestesque videbit : atque etiam si barbaros,agrestesque,et idiotas judicaverit,ex vultu quoque,ex oculis,et ex sermone libidinosos, et perditos,et omnibus sceleribus coopertos,non aberrabit.Cũ hos homines videres,aut Daemonem in figura hominis latentem aspiceres,aut plusquã Satanã,plusquam furiam pestiferam ac funestam notares.Quam enim libidinosi?quam impuri?quam intemperantes?quam superbi,et arrogantes? quã crudeles,et inhumani? quam expressa Daemonis simulachra deterrimi?cum sectam interpretari conantur suam, et ipsam inficere rudem,et ignaram multitudiné,suae videntur sectae studiosissimi,penitus illis erroribus, in quos plebem caecam et amentem inducunt,implicati. Sic totos dies, et horas de crudelitate,de carnificina loquuntur. Qui ad proscriptiones, ad

ad ſpoliationes, ad ſacrilegia, ad omne genus vitiorum, et ad Fidem ejiciendam, depellendamque Chriſtianorum adhortantur. His utuntur haeretici praefectis ſuorum conciliabulorum, his auctoritatem, et fidem tribuunt. Iidem ſunt apud illos conditores, inſtructoreſque popinarum. Iidem expendunt, atque aeſtimant ſectae perverſitatem, et omnia ſuis cōpotoribus, et heluonibus ad libidinem praeſcribunt, atque praefiniunt.

NOTATIO DECIMI GENERIS EX effectis, cum Repetitione, Diſſolutis, correctione.

O Nefanda, et pernicioſa labes civitatis. Adeſte, clamat pater Antonii, dum hunc hominem dilacero, dum poenas, quas optavi, ſumo: quoniam in manus ille meas incidit. Me exſpectate, et in illum ſaevientem aſpicietis, me ſequimini praeeuntem, et accelerantem, ut illum, qui me, qui meam familiam dedecoravit, ulciſcar. Videbo, an cum manus, cum ungues experiatur meos, quae ſolitus eſt aliis, quae etiā mihi verba facere, faciat in poſterū impudens. Nunc nunc equidem oculi, vultus, verba homini nequiſsimo procul dubio cadent. Teſtes mihi poteritis eſſe, et praedicabitis in urbem redeuntes. Ille ne, qui ſuis verbis nos deterrere, contumeliis onerare inſpectante multitudine non ceſſabat? Parum jam intervalli inter me, et inter illum ſceleroſum intercedit: quantum lapidis unius jactu, quod videtis, conſequi poſſumus. En nequam hominem, quin advolo, ne ſe in aedem proximam ille conjiciat, unde per pſeudothyrum ejiciatur aliquod. Atque ſi in illam intraverit, certum eſt operiri, quoad exeat: quamquam magnam noctis partem ſub dio, ſim, et quidē quamquam plueret. Nunc cū ſudū eſt, quid dubitē, quin exſpectē

ut de illo justum ac debitum exemplum sumam? Pluris mihi honos est, quã vita. Sed istud est verba dare, dum loquor, ne tempus abeat, et ille evadat etiam inimicus, periculũ est, et non mediocris mihi metus injectus. Sed illum videte, nosque [illegible]spexit, et in aedem se primam conjecit. Id nimirũ erat, quod suspicabar, illac deflectam, fortasse abiisse nos ratus, nihil opinãs mali, brevi quidẽ exibit. Neque mihi quisquam vestrum aliud consilium daret: nam qui se in conspectum mihi dedit, oculos iterum vitabit, ne quod meritus jam pridem est, ipse sibi asciscat malũ. Si venerit in manus, adeo exornatum, adeo depexum dabo, ut dum vivat, meminerit semper mei. Quis ego, quis ille, qui majores nostri, qui sui parentes fuerint, intelliget. Atque ad id faciũdum facile adducor, ne me verba vobis amplius dare arbitremini. Cum die quadam, quã sciunt, et recordãtur amicissimi, familiarissimique nostri Petrus Ildefonsus, et Franciscus Martinus, in aedibus necessarii Publii Iustiniani se se fautoribus audaciae suae aliquot audiẽtibus de nostro genere detrahere incipiẽs venditaret, adolescentem mentientem, exsultãtemque continui, simul os, et animum ostẽdi, duobus inceptis dumtaxat verbis omnem impetum sermonis instituti contentionemque compressi. Atque ille expertus, qui vir siem, accensus, et aestuans se se ex aedibus repente proripuit cum quibusdam minis, et cum inanibus ad se ulciscẽdum injectis, denuntiatisque terroribus. Quem cum abeuntem insequi coepissem, nisi me retinuissent, qui id temporis aderant, amici, et sublatum jam, et intentum brachium retraxissent, fortasse mala haec praecidissem. Sed cepi maximum honorem, et ex favore praesentium adolescentum, et ex laude mihi nunquam sermones lacessenti delata. Atque ille vecors repente sine vultu, sine colore, sine voce constitit ad voces meas: et cum retorqueret oculos, respiciens ad sublatum brachium, ad os, et ad oculos ardentes, et simul videns studium, et sermones audiens amicorum omnium cõcidit vix uno, vel altero gra-

du facto, in ipsius cubiculi aditu, atque janua: ut si vellem, ac me non impedirent isti ipsi, quos proxime commemoravi, ille stultissimus omnium ferret temeritatis suae pretium.

DE MIMESI.

SEquitur Mimesis, quae cum notatione similitudinem habet. Est autem imitatio sermonis, et morum alienorum: qua nō modo personae orationem, sed gestum exprimimus. Quae quanvis similes videantur, tamen in exemplis non parum dissimilitudinis apparebit. Hujusce autē Mimesis, quemadmodum superiorum exercitationum genera constituemus.

MIMESIS PRIMI GENERIS, EX NOtatione, et Mimesi.

ORem foedam, et omnibus visu turpem. Vt omittā caetera, quo tandem pudore, quo ore atque vultu, pileo capite tecto, et simplici presbyterorum nostrorū collari, veste honestissima, ad talos usque demissa, ut jā agere viderere personam aliquam de Ecclesia castissimam, et honestissimā, jam aspirans ad sacros ordines, donandus, ut tu dicebas, non multis post diebus sacerdotio quodam amplissimo, domum infamē intrare fueris ausus spectantibus hominibus; vespertinō tempore, horā tertia; quod tempus est istius viae lustrandae propter celebritatem suam? qui nulla ratione turpitudinem hanc subiturus eras, ne vestem saltem talarem, speciem, honestatis, castitatis insigne dedecorares? Ingressus igitur fuisti domum aleae, pictis foliis addictam, et publice propositam colluforibus. Cubicula vocibus his personabant. tecum vis, ego ludam alea? vis pictis foliis? quo ludo? mecum nōludas amplius, postquam me spoliaveris? postquam exhauseris paene crumenam, quod reliquum est, non perdam? aut quod,

amisi, quod tu abstulisti, non recuperem? ubi alii proferunt nummos, alii deponunt in mēsa, alii numerant. Vbi fit strepitus, et nummorū, qui numerantur, et auferuntur de cumulo, et in cumulum conferuntur nummarium. Vbi nihil nisi clamores, nisi falsa jusiurāda, nisi execrationes omnes, in parētes, nisi Daemon ipse, nisi spiritus nequissimi usurpantur. Illi colludunt, alii exspectant, alii suas pecunias ad ludum aliquem spondent, atque inferunt, et intrudunt, dum ab unius, aut ab alterius collusoris parte stant. Intercipiūtur pecuniae ad chartarum solutionem, ad lucernas solvēdas, ad alia, quae propria sunt, ludique communia. Vbi de lucro intercipiūtur etiam nummi, donantur spectatoribus, famulis, pueris, parasitis, multique statim lucra liguriunt edendo, potando intemperanter. Denique quod minimū fit damni, domibus illis lusoriis tempus perditur, et infamia summa deportatur in aedem. Dic, hanc tu quo animo domum ingressus fueris? in hac fueris tam multas horas? Tuū illud meritum, tua culpa, ut cum ex hujusmodi domo infami exires, ex perspecta multitudine, is vidisset te, quem tu scis, et in ipso statim limine: qui dum te aspicit, dum respicit admirans, quid illi respondeas, prorsus ipse nescis. Ita repente tibi color immutatus est, et vultus, et oratio, denique mens excidit.

MIMESIS SECVNDI GENERIS EX demonstratione, et mimesi per adjuncta.

IN hac contentione puerili cum frater natu maximus fraterculū male tractatū, et colaphis caesū, ictibus tuber caput, et faciē etiam ostendisset praeceptori, et auctores maleficii verberandos contendisset, eadem verba saepius repetebat, respice praeceptor vultū, et faciem fratris, respice aures, respice tuber caput, et sanguine totum os oppletum, cruorem cōcretum exspuens. Cum hoc respice praeceptoris incitandi causa saepe dixisset, illa verba jam repetēdo defessus, propulsatū fratrē a conspectu spectatorū volebat abducere.

Hic ſpectatores ridere,ſtomachari , atque vociferari frater, ſcelera nō vindicari, et ob eam cauſā affectū pudore fraterculum abiiſſe,neque ſe,neque fraterculū in haſce ſcholas vēturos eſſe deinceps. Neque quidquā propius eſt factū,quam ut auctorem colaphorū praeſentē,niſi adoleſcētē homines quidā retraxiſſent,male inſpectante praeceptore mulctaſſet.

MIMESIS TERTII GENERIS EX efficienti,cum repugnantibus. Illuſtratur interrogatione,repetitione,diſſolutis.

Reſpondit quidem Ioannes inſolenter. Ille mihi injūriā cur potius,quam honorem?an ille meis non inſervivit parentibus?et ſine meis majoribus,quis ille?quis inquam,niſi nullus?Majores mei ad illū nominis cauſam attulerūt,majores locum in hac Repub. dederunt , majores mei , contra gratiam,ſplendoremque familiarū,contra Senatores potentes,et contra vim tribunitiam,contra robur omne,et contra poteſtatem civitatis,ſua fide,divitiis,auctoritate , viribꝰ fulſerunt,ſuſtinuerunt,atque conſervarunt. Nec mihi gratiam referat,cum majores mei , hominis evehendi cauſa fuerint ? Cur non apud hunc manebit in perſona mea majorū jucunda recordatio?Ius poſtulo,ſed nihil ad rem. Habeo hominē, in quo ſuſtinendo nonnullam ego patientiam oſtentem.

DEMONSTRATIONIS Liber Quartus.

DE ETHOPOEIA.

QVONIAM Ethopoeia, cum praepositis Demõstrationis generibus plurimum convenire visa est, eã librum quartũ sibi merito vindicabit. Ethopoeia autem est imitatio morum alienorum: quae cum superioris libri exercitationibus plurimum agnatione cõiungitur. Hac subiectae personae mores, vel affectus exprimuntur. Sed longior est, quam superiores exercitationes. Atque duplex constituitur: aut enim nota persona inducitur, et tũc Ethopoeia dicitur: aut nota, sed vitae laboribus defuncta, et tũc Idolopoeia, appellatur. Neque Prosopopoeiam, de qua actum a nobis est, ad hãc referri volumus: hoc enim grave lumen augendi est a nobis separatim explicatum, neque ullo modo hoc in loco commiscendũ. Haec Ethopoeia, cũ in factis, aut in dictis versetur, aut in utro

utroque simul genere in ea tractanda tria spectantur tempora, praesens, praeteritum, futurum. Ad praesens spectat, quae adsunt, quaeque proposita nobis sunt, quaeque affectus nostri sunt causa, sive laeta, sive tristia illa sint. Praeteritū vult, ut cum superioribus, unius, aut alterius generis comparatio fiat. Futurum eo pertinet, ut capiatur consilia, vel adhibeantur remedia. Quibus vel malis medicina fieri queat, vel laeta retineantur.

QVAE VERBA FACERET LEVVIgildus iratus filio Ermenegildo.

Accepi litteris, et sermonibus multorum, et ministri nobis nuntiarunt Ermenegildum filium meum, maximū natu, spreta contemtaque pietate paterna, quā satisfacere, et obtēperare mihi debebat, Hispalim se recepisse, neque spreuisse solum mandata Leuvigildi sui patris, sed habuisse delectus, conscripsisse exercitus, solicitasse multos in meam perniciem, et ut conata melius perficere potuisset, occupasse urbem Hispalim. Filium ne Ermenegildum, meorum haeredē imperiorum, quem unice dilexi, quem in deliciis habui; quē duxi semper suavitatem, ac vitam meam, quem semper arbitratus fui ad meam voluntatem factum nunquam nō fuisse, non morigerari patri, cui leges omnes, et iura praecipiūt parere? Filiū hunc Hispalim occupare? copiis coactis velle nobis resistere? urbem tenere? munire vallo? et omnibus bellicis machinationibus urbem omnium maximam, et praestantissimam, quae sunt in Hispaniarum ditione, et imperio florentissimo, caput Baeticae ditionis, propugnaculum illarū gentium, in qua tanta vis est, et copia incredibilis auri, atque argenti, et merces innumerabiles reperientur? In hanc urbē ad meam perniciem se recepisse filium, quae alit infinitam hominum multitudinē, quae denique infinitas impertitur Hispaniae divitias? hac ne, hac ne inquam in urbe, opulētissima,

potentissimaque perfidia, et nequitia sua Ermenegildus in meam pestem lenitate patris abutetur? Amittam potius vitã, et cum sanguine profundam, quam filium Ermenegildũ impunitum abire patiar. In hac sum sententia, ut filius ad se redeat vi, malo suo, si precibus, blanditiis, et via consueta patris noluerit resipiscere. Quid facturus sim, qui etiam ad saniorem mentem adolescentem sui ipsius impotem, effraenatum, et temerarium redigam, dicam postea. Ante hoc equidẽ tempus quam carus, et perjucundus mihi fuit Ermenegildus? quantis in deliciis? quã in ore, et in animo Leuvigildi? de nullo alio cogitabam ornando, indulgenterque tractando. Sive in palatio essem solus, sive cum aliis, sive in otio, sive in negotio, in mediis fluctibus, et in undis ipsis negotiorum, ac rerum omnium nostrarum, in quotidianis Magnatum meorum sermonibus de filio Ermenegildo loquebar, deque suis quidẽ multis, maximisq; virtutibus. Omnes semper laudare mihi illũ, et fortunas meas praedicare, gratulari frequentissime nostris urbib⁹, atque provinciis, quae talẽ, ac tantũ Principem sortitae fuissent: quae tam bona indole, tanta virtute, et exspectatione majore Principem haberent. Ille se mihi dedere nunquam desistebat, et quod morigeri faciũt adolescentes, omnia, quae Leuvigildus vellet, facere. Non jussa exspectare patris videbatur: neque quidquam ei palam ostendere, aut verbo edicere opus erat: si significarem, satis habebam: ad arbitrum, nutumque meum se totũ accommodabat, atq; fingebat. Nihil Ermenegildo meo meli⁹, nihil praeteritis temporibus filio meo jucundius, atque obsequentius: at nunc quam alius est, ac quondam erat, quã subito immutatus, et in alium conversus est Ermenegildus. Non filius, sed hostis, non pax, et tranquillitas, sed labes erit, et communis imperiorum pernicies. Scio, quid faciam, delect⁹ habebo militum, copias cogam, cõjungam cum illis, quas habeo, et milites omnes meos Hispalim jubebo contendere: desinã, quas modo premo, civitates, oppugnare, et faciam bellũ teterrimo

mo,et infestissimo filio:tum cum audiet copias venisse Hispalim,vim omnem, et potentiam meorum imperiorum ad urbis oppugnationem,ad illum capiendum, atque adeo perdendum,delendumque contulisse patré,obsideri urbé acerrime, vehemétissimeq; oppugnari,verberari muros,admoveri arietes ex omni parte,et omnib⁹ bellicis machinationib⁹ moenia disjici, disturbariq; sine intermissione,averti fluviũ Baetim,nequa cibaria deferri ad urbem queant,omni publico,atque privato prohiberi commeatu, in tantas angustias, et extremum se adduci periculum, ut aut perire cum suis, et fame confici debeat,vel in manus paternas sine dubitatione venire,quid ille ex omni colluvione scelerum, et impietatis filius cõsilii capiet, adductus malo suo intelliget. Et quoniam certum est mihi sectam,quam colo,tueri Arrianorum,captũ hunc Ermenegildum nostrae sectae cõtemtorem,desertoréque nefarium in turrim angustam,et obscuram includã,vinculis astringam, et tanquam vile quodam mancipium,ferro oneratum a Fide Christianorum abducã. Dabit ille poenas post hominum memoriam inauditas, et mittam carnificem, qui caput a cervicibus abscindat, aut medium ferri diritate discindat. En crimen,en supplicium. Quo nequitia filiorum nos parentes optimos,primum lenes,atque faciles, deinde severos,atque vehementes adducit. Sed qui cum gratia nihil boni vult facere,malo suo sapiat,atque adeo ab insania resipiscat.

ALTERA ETHOPOEIA. QVAE verba faceret beatus Ermenegildus.

AVdio patrem meum Leuvigildum iratum valde venire copiis coactis, et exercitu veteranorum militum maximo,fortissimoque in hanc urbé Hispalim, qui obsideát urbé,oppugnent,et omni cõtentione capiũdã curét, evertát si op⁹ fuerit,et illã solo adaequét,me auté nõ patiátur evade-

re, aut in alias partes fugere, sed comprehendat, captum ad se, trahant vinciendum, onerandumque ferro, atque in arctam, et caliginosam conjiciendum custodiam. Quodsi res sane sine mea nece fieri non potuerit, occidendum statuit filium, atque crudelissima morte mactandum. Audio accelerare milites, parum abesse ab urbe, omnes armatos, gladiis accinctos, et omnibus militaribus machinis instructos, nihil illos loqui nisi de immutato Ermenegildo, de Patre Leuvigildo a me relicto, de secta Arrianorum deserta, de Christi Iesu Religione suscepta, de nostra traductione nova, de consilio patri meo, suisque copijs obsistendi. Omnes me dicere miserum, et aerumnosum, caecum, et amentem, nullius plane judicii, qui a Leādro in hanc sacram Fidem fuerim, atque adeo, quod illi pessime dicunt, et caeci furore, et amētia praecipites Arrianorum, in fraudē inductus. Leuvigildus dicitur incitare milites ad properandum, accelerare omnes, ille praeire, saepe jurare, me poenas daturum esse temeritatis, et amētiae meae, et filios capturos in posterum consilium obtemperandi parētibus, spirare vincula, et crudelissimam mortē. Milites imitati Imperatorem, sequuti Leuvigildum Regem eructare sermonibus suis, cum caedes aliorum, tum Ermenegildi, cujus causa bellum susceptum fuisset. Dictitare iidē, et jactare saepe, qualis in me pater, et ego in illum ante hoc tempus fuissem, quam ab eo, qui quondam fueram, et ab omnibus praedicabar, prorsus immutatus. Recordor primis temporibus pueritiae meae, atq; adeo ab ipsis incunabulis, et in ipso flore ineuntis adolescentiae in Arrii privatis erroribus fuisse, atque me patris, et eorum, quibus ipse pater se se dederat, rationes, et vitae sequutum fuisse cōsilia, in tenebris jacuisse mētē caligine circunfusam Arrianae haereseos, tandiu (quod sine dolore, et lacrymis recordari non possum) me hac opinione permansisse depravatum, quandiu nemo fuit, qui offusas menti tenebras disjiceret, et hanc noctis caliginem obscuram dispelleret. Atque illo tempore caecus, et amens, mei

ipsius inscius, tot erroribus implicatus obtemperabam patri, nihil faciebam contra voluntatem Leuvigildi: sed animum, fateor, nesciebã a vero aberrare; et meipsum Daemonis imperio devinctum, obstrictumque esse prorsus ignorabã. Postquã vero Leãder disjecit tenebras, lucẽ attuli. Religionis, et verae Fidei, quae deducit, et effert in caelorum gloriam; dirigit, et extollit animos ad aspectũ diviniNuminis perfruendũ; iniquum erat in errore amplius me versari, in Arrianorũ secta permanere, in tãtis tenebris, et obscuritate jacere; atque meipsum dare in Daemonis servitutem miseram, quam in hoc saeculo, si in Arrianorum secta perseverassem, serviissem miserrimam, duriorem vero, tetrioremque, atque sempiternam post mortem in inferorum sedibus, aeternis flammis, atque cruciatibus acerbissimis torquendus. Quem animum de me habebat pater, ejecerit, exsuerit amorẽ omnẽ, atque omnem humanitatem, et induat speciem, formamque belluarum omni diritate immanissimarum, nec minimũ mutabo sententiam: certum est in proposito, susceptoque cõsilio permanere. Quod si pater me' exspectat, simulatq; tympana cõcrepuerint, bellicus ipse tumultus perstrepuerit, clangor ex auditus fuerit tubarum, urbs obsessa, bellicae machinationes admotae, atque moenia verberata, me mutaturum esse sentẽtiam, errat tota via. In animo est urbem tueri, defendere Religionem, pro Christi Iesu Fide pugnare, atque in urbe nõ me continere solum, sed educere exercitum, ornare, instruereque aciem, manum cum illo conserere, cum suis cõfligere copiis, et nullum, modo potestas sit Religionis Christianae defendendae, periculum recusare. Si occubuerim in bello, nihil mihi gratius, neq; gloriosius accidere potest, quã pro Fide Christi Iesu contra haereseos Arrianae sectatores mortẽ oppetere. Si captus a paternis militibus fuerim, quae minatus fuerit, subire sum paratissimus, carcerem scilicet, inediã, vincula, ferrum, catenas omnes, atque tandem ipsam a Patre mortẽ crudeliter oblatã non aequo solum, et forti animo perferre

sed appetere vehementer, et enixe ab immortali Deo efflagitare. Spolier regno, diademate ipso, omnibus gubernaculis imperiorum: manere me certo scio caeleste atque immortale regnum, Martyrum lauream gloriosam, illas infulas, et insignia beatorum, voluptates, et honores nullo unquam tempore interituros. Humana omnia, quae infra Lunā sunt, omnia fluxa, caduca sunt, atque plenissima miseriarum, innumeris exposita fortunae telis: quae id temporis cum maxime extare et eminere videatur, et summam fuerint amplitudinem consequuta, permista mille acerbitatibus, curis, et angoribus infinitis obnoxia animum explere nequeunt. Adibo igitur, concludit Rex invictissimus, quaecunque pericula, subibo tempestates malorum omnium, oppetam mortem atrocissimam, et me discerpi, dilaniari, et in mille frusta patiar potius cōscindi minutatim, quam acceptā semel Christianorū disciplinam cum probro, et dedecore, tāto malo, et interitu animi, atque offēsione sempiterni Numinis abjicere. Ipse Christus Iesus, qui Religionis in me tantum beneficium contulit, suo divino robore, et muniet, et praesenti virtute confirmabit.

DE PATHOPOEIA.

Accedo jam ad Pathopoeiam, quae ab eloquentiae praeceptoribus definitur vehementiorum affectuum, et perturbationū expressio: de qua Macrobius toto libro. 4. praecipit. Hujus duae sunt formae. Prima, intentio: quam Latini quidam imaginationem appellāt: qua metus, dolor, ira, odiū, invidia, effraenata cupiditas, libido, spes immoderata laetitia, reliquaeque perturbationes animi describuntur, et excitantur. Hujus exēpla passim obvia sunt, in tragoediis Graecis, et Latinis, et in Philippicis Ciceronis, et in actionibus In verrem, et in Virgilio, maximo principe affectum commovendorum. Altera forma est commiseratio: qua lacrymae eli-

eliciuntur, et misericordia captatur etiam venia. Haec in amplificationibus nimium dominatur, et in perorationibus: ut licet ex orationibus Ciceronis accipere. Nos utriusque generis aliquot adjungemus formas, et imprimis laetitiae proprias, atque peculiares.

DE LAETITIA, ET DOLORE.

LAEtitia affertur ex praesentibus cõmodis publicis, aut privatis, ut in gratulatione fieri solet, ac debet. Dolor excitatur ex praesentibus malis, aut communibus, aut propriis: ut in oratione funebri.

AFFECTVS LAETITIAE IN NATALitiis Domini, ex antecedẽtibus, cõsequẽtibus, et exẽplis. Cum repetitione, dissolutis, adjunctione, conversione, exclamatione, gradatione.

MVLTITVDO igitur bonorum, quae in nos, majoresque nostros, universamque posteritatem redundarunt, nos ad laetitiam corporibus, animisque capiendam invitavit. Fruere genus humanum fortuna fausta, fruere tantis bonorum copiis, et commodis maximis, honoribus, et immortali gloria caelorum parta. Fruere denique sedibus illis, atque palatiis caelitum clarissimis, neque his solum, sed honoribus, et dignitatibus beatorum civium sempiternis: quae veram libertatem, verum decus, et gloriam solidam afferunt, et comparabunt in perpetuum. Vultis gaudiũ, quod nulla unquã aegritudo cõtaminet? natalitia Domini cõpararũt. Desideratis libertatẽ nullo

tempore amittendam? hanc acquisierunt Christi Iesu natalitia. gloria vobis in optatis est, et illi beatorum honores, nulla memoria saeculorum omnium relinquendi? eos nobis adept⁹ est natalis dies Domini. Omnes causas laetitiae, libertatis, gloriae, tanto Domino in lucem edito referre debemus acceptas. O felices vos homines. O vere quidem fortunatos, qui hujusmodi gaudiorum, hujus diei tantae laetitiae fueritis participes. O veros Christianos, quorum corpora non solum, sed etiam animi gestiant, atque triumphent, ex magnitudine, celebritateque natalitiorum veros fructus, atque solidos percipientes. Hiccine similie, cui libertas recuperata, dignitas restituta, reddita gloria caelorum, et ut divinae fiam particeps, atque consors dignitatis, et apud me sim prae gaudio? non exsultem? non omnibus gestiam laetitiis? nõ unde liberatus, considerem mecũ gaudens, mecumque gestiens? non ex inferorum poenis? cujus a me jugum servile dejecerim? ipsius Daemonis inferorũ principis? quas evaserim poenas horribiles, atque sempiternas contemplans, non serio triũphem? quo vocer? ad quas opes, ad quae gaudia, ad quod decus filii Dei, Dei ipsius immortalis, summi, praepotentisque caelorum Opificis, non recorder? hoc memoriae mandari, hoc animis condi; hujus beneficii causa ante porticum nos choreas agitare, cantus edere laetissimos, et omnibus gestire laetitiis, temporis ipsius, et acceptorum ratio beneficiorum postulat. Quid illi beatorum spirituum cantus? quid divinarum mentium harmonia caelestis? quid tãta suavitas, ac dulcedo jucũdissima deposcit? nos haec omnia genus hominum, nos mortales invitãt, nos attrahunt, et ad hanc non percipiẽdam solum, sed instaurãdam, inter nosque recolendã tam admirabilem, et plane stupendam natalitiorum jucunditatẽ. Nostra sunt natalitia, nostrae illorum utilitates, noster honos, atque decus. Illorum beneficio libertatẽ filiorũ Dei recuperavimus, libertate dignitatem, dignitate gloriam caelorum immortalem, gloria opes ipsas beatorum caelestes, et

cum

cum his omnia, quae fingi, et cogitari possunt, decora, et ornamenta caelestium aulicorum immortalia.

ALTERVM LAETITIAE GENVS AB exemplis, per comparationem, adjuncta, consequentia, cum repetitione, demonstratione, et interrogatione.

QVid laetius illis clarissimis viris esse poterat, qui in mediis cruciatibus, suppliciorum expertes videbantur, atque illas magis, atque magis, appetebant, ac deposcebant suppliciorũ acerbitates. Cum admoverentur corporibus ardẽtes laminae, rosae videbantur, et lilia. cũ prunas accẽsas pedibus illi calcarẽt, floribus, et violis stratos agros praetergredi se putabant. Nunquam ad spectacula publica, ad ludos Trojanos, ad taurorum agitationes, ad convivia magnificẽtissima tam laetantes ibant, et gestientes homines hujusce saeculi, quam Martyres nostrae Religionis invictissimi laetitiis omnibus exsultantes, ad mortem, ad crucẽ, ad flammas properabant. Videres eos vultu hilari, laetis oculis, alacri animo, suavitate verborum gratias agere maximas suppliciorũ auctoribus, eosque affici suavissime jucundissimeque, ut veritatem Fidei ore ipso vultuque prae se ferrẽt, et palã coetui spectatorum testarentur. Intuere Stephanum Christianae Fidei cultor, illam comitatem, benignitatemque Stephani, trãquillitatem frontis, hilaritatem vultus, gaudium, et laetitiam incredibilem, quem ore gerebat, risum, promtum, et paratum animum, alacrem, et erectum ad perferendos lapidum ictus, tamque alienum a querelis, a moerore, a dolore, ut conjectis lapidibus os ipsum, corpus, se totũ denique libens, et laetus praeberet. Quam Protomartyri sanctissimo laetitiã caelorum apertae sedes, aspectus Christi Iesu ad Patris aeterni

dexteram tanta majestate considentis, ipsa filii gloria caelestis tanto splendore fulgentis, ipsa tam excelsa praepotentis, et augustissimae Triados Majestas afferret? Cum gemmae, smaragdi, carbunculi, margaritae viderentur lapidum infinita multitudo, quibus caecis illis in nubibus, atque procellis instar grandinis horrificae corpus appetitū proscinderetur, quantopere gavisum dicemus illum fuisse, laetatumque vehementer? Quid aliud Christus Iesus, quid celsissima Trias palatiis caelorum patefactis, de suo solio magnificentissimo tanti beneficii magnitudine Stephano significare voluit, nisi ut laetanti animo exciperet lapidum ictus toto corpore imprimendos, quod ad gaudia caelorum immortalia primus sanguine profuso invitaretur? Cum his caelorū laetitiis omnibus laetus Stephanus ad extremum usque spiritum in illa semper acerrima lapidatione perseveraverit, mentis oculis cernes loci dignitatem, et praemiorum, ad quae vocabatur, amplitudinem, atque jam capite coronato Protomartyrem in Christi Iesu societatem, et ad tanti domini gloriam perfruendam ascēdentem, et intelliges caelesti Stephano praecipuam, et singularem dono ac munere divino causam allatam fuisse laetandi.

AFFECTVS AD SPEM EX ENVMEratione, cum exemplo, de Regum Magorum adventu. Figurae, articulus, repetitio.

VEniat nobis in mētē Regū Magorū itineris, et profectionis longissimae, et tanto cum periculo, tantis difficultatib⁹, atque adeo vitae discrimine manifesto progressionis, et tredecim dies confectae viae, ac denique Regum ipsorum, vultum, et ora subeuntium Herodis tanta cum animorum magnitudine, ac plane Regali constantia. Cum in ipso Solymorū ingressu, ex oculis subducto sydere, non defecerint ipsi Reges, sed spem in Deo duce summo, ac principe sui itine-

ris posuerint, qui illos signo de caelis observato, de suis regnorū sedibus visendi novi Regis causa eductos ad ejusdē usque tandem brevi, feliciterque conspectum, et ora perduxerit, cum nobis constet non mentem regibus injectam fuisse falsam, non inanes allatas cogitationes, omnia ex divina sententia processisse, illos in Christi Iesu venisse conspectū, fuisque tandem donis ac muneribus procumbētes in genua divinam affecisse Majestatem, quis non spes omnes suas in divino Numine collocabit? quis non sperabit fore tādem aliquando, serius, aut citius, ut quem iste tantus Dominus dederit colēdae virtutis animum, expleat, et augeat, si homo vim sibi faciat, et ab otio ad laborem, a somno ad vigilias, a corpore ad animū, a deliciis omnibus carnis ad hostis hujusce motus comprimendos, a saeculi inanitate ad verum Dei obsequium se totum excitet, atque cōvertat? quā ille vere regnādi spem habebit in omnem saeculorum memoriā, et quae Reges ipsi obtinuerūt, beatorum domicilia comparādi? Hac ille spe erigetur ad contemtionem rerum humanarū, ad opes, et regna quaecūque contemnenda, ad spectandum in Deum immortalem, et ad perfruendum ejusdem in omnes saeculorum aeternitates divinae Majestatis aspectu. Hac spe alebatur Davidis animus, in Deum spes suas omnes, rationesque conferebat, huc spectabat, huc contendebat, nihil aliud sperabat, nulli rei magis confidebat: neque regno, neque armis, neque sapientia, neque praesidiis aliis humanis, ullo ve nitebatur honore mortalium Dei opem, et Numē sempiternum implorans: ut hostiū manus evaderet, et salvus, et incolumis ab omni periculo liberaretur.

SECVNDA RATIO MOVENDI AFFEctus ad spē ex cōsequētibus. Figurae sunt articulus adjunctio, correctio, conduplicatio, exclamatio.

Hic tūc audita praelectione clarissimi viri Senatus doctorum confirmatus, omnis academia permota, omnes

denique omnium generum, atque ordinum scholastici matris academiae, a Rectore, et ab ipsis consiliariis petendum esse auxilium arbitrabatur. Cum illi essent academiae Praefecti, cum doctorum cōsensu ipsi facultati tanto praeceptore ferre opem, et auxilium potuissent, flagitabatur ab scholasticis cum in scholis plausu quotidie doctori sapientissimo excitato, tum precibus multis ad doctores adhibitis, et schedulis in chatedras multis passim projectis, et alias aliis consequentibus, ut animum suum non significare, sed voluntatē tanto studio, assiduaque efflagitatione ostendere viderētur, ut eruditionem viri animadverterent, facultatem jacentem rhetorū varia, multipliciq; cognitione excitarēt, honorarēt academiam suam tanta sapientiae praestantia, in his studiis bonorum praeceptorum inopia laborantem, agerēt aliquid, denique referrent ad ordinem suum. Hi non modo multos dies mittendo, remittendoque schedulas, sed etiam orando, gravissimum quenque illius ordinis urgebāt. Iidem die quadam subito, cū incredibilis plausus excitatus esset in media schola doctori, nescio, quo afflati spiritu, mente incitati vehementissima, ex tota illius facultatis academia, cunctaque classe rhetoricae scholastici, cum frequentissimus convenisset doctorum ordo, ad cubiculum Rectoris advolantes doctorem retinendum flagitarunt, et Rectorem ipsum, consessumque omnem omni ratione, mercede proposita, quoniam id temporis cathedra non vacaverat, ut praeceptorem tantum adjuvarent, orare non destiterunt. Quanta voluntatē coetus ille, consessusque doctorum amplissimus, et imprimis ipse Rector, atque consiliarii sermones optimorum scholasticorum, et preces audierunt? Quid ego stipendii mētionem faciam, quod illi continuo non solum, quod operae pretium esset id fieri, sed quasi valde gloriosū ad honorē academiae, decernendum non dubitarunt, sed chatedram, et sine cōpetitore, si quam haberent, deferendam decrevissent. Vos, vos inquam scholastici, vos alumni eloquentiae, et alii boni, vestri ami-

amici,familiaresque tanto studio,vos pro praeceptore tanto, (vel ut verius dicā) pro parente communi academiae ad doctorum pedes, Rectorisque jacuistis : cùm vestris precibus a tanto coetu exauditis vir incredibili scientia,summo ingenio,bonis artibus instructus,publica mercede constituta, et omnium opinione majore in chatedra rhetoricae collocatus est. O diem illum auditores,academiae laetū , utilem doctrinae bene dicēdi, et ad posteritatis memoriā gloriosum. Quid enim scholastici possunt ex omni memoria suorum studiorū sumere illustrius,quam pro bono praeceptore omnes orare doctores,et hanc utilitatem , hos fructus afferre gymnasiis? Hoc die,mihi credite,omnibus doctissimis hominib' ad bene de suis laboribus , et matri academiae de fructibus litterariis praeclare sperandum , quasi signum aliquod a vobis prolatum esse putatote.

TERTIA RATIO MOVENDI AD spem ex consequentibus,et exemplo,cum interrogatione,et traductione , de divo Ermenegildo.

AN mihi ipsi non fuit mors aequo animo oppetenda? quid túc agerem?an erat res ulla,quam mihi magis optandam putarem? An caput meum in tantum armorum strepitum cum inferrem,non mihi spoliatio regni,non mors ob oculos versabatur?non haec denique tanquā adfutura in ipsa contentione parris ab adversariis passim jactabantur ? an erat mihi in tanto parentis mei odio,in tanta alienatione,tāta acerbitate,tanta armorum contētione,si vicisset,vita speranda?ram etiam eram rudis?tam ignarus rerum?tam expers consilii,aut judicii?tam immemor adhortationum Leandri? nihil audieram ab illo?nihil acceperam?nihil ipse cogitādo, meditandoque cognoverā? nesciebam vitae brevē esse cursum,gloriae sempiternū, et cū esset omnibus definita mors,

optandum esse, ut vita, quae necessitati debebatur, Deo potius immortali donaretur, quam reservata naturae videretur? Non me docuerat Leander vitae ipsius curriculum exiguum esse, atque brevibus terminis circunscriptum, et tunc ad regnorum caelestium sedes sempiternas immigrare animos beatissimorũ, fortissimorumque Martyrum, cũ e corpore excessissent, spiritu, quem acceperant, pro Dei sempiterni gloria cum sanguine profuso? Denique cum omnia semper ad immortalem Deum sui cultores referant, neque sine tanto domino quidquã expetendũ esse homini in vita cõstituerint, mortem, quam caelorum immortalis gloria consequitur, pro beatorum immortalitate contemnẽdam nõ mihi persuaseram? Mortem etiam, quam Ingũdis in itinere regia animi magnitudine pro Fide Christiana contemserat, ego vir hujusce conjugis fortissimae, Rex etiam Hispalensis, tantis signis, documentisque meae fidei datis meuerem? cum praesertim ejus Religionis studiosus alumnus essem, cujus princeps, et auctor Christus Iesus sanguine suo caelorum sedes patefecisset? Ex qua Stephani Protomartyres paucos post dies invicta virtute praediti se, atque vitam suã in mediam lapidationẽ conjecissent? ex qua beatus Ioannes Evãgelista imitandi sui praeceptoris, et Martyrum adipiscendae laureae causa mortem in variis contentionibus olei ferventis, exsilii, aliorumque periculorum exsultans oppetiisset? in qua Religione ipse accepissem Pueris Innocentibus vix nato Assertore Iesu satellitum crudelissimorum manibus sanguinem exhaustum fuisse? quae denique tot innumerabiles Heroas fortitudine, sanctitateque praestantes, Martyrum honoribus, et insignibus affectos, sacris, solennibusque feriis quotannis exornat? Haec ego, et multa alia cogitans, non libens meum caput crudelitati carnificis objecissem? Neque mihi quidquam esse jucundius poterat, neque magis amplũ ad mei nominis gloriam, neque ad illud caelorum immortale regnum adipiscendum.

QVAR-

QVARTA RATIO ERIGENDI IN ſpem ab exemplo Pharaonis, et populi Solymorum.

COnſiderate clementiam Domini in liberando populo Iudaeorũ ex deterrimis inimicorũ manibus. Quis nam Iudaeorum ſalvus eſſet? quis incolumis evaſiſſet? Inſectabatur gentem Hebraeorum ab AEgypti finibus Rex impotentiſsimus ardens odio, hoſtili animo in omnes Hebraeos omni peditatu, et equitatu Pharao. Quid hujus audaciae, et ſceleri poterat opponi? nódũ gens tanti Domini fines AEgyptiorum tranſierat, non tela, non gladios ad ſe defendendam habebat. Nullum erat perfugium, nulla evadendi poteſtas, dandae cervices erãt crudelitati nefariae, et in veterem omnes ſervitutem redigendi. Fugam quaerebat multitudo, quae exitũ praecluſo mari rubro nó habebat. Quis tũc Hebraeis, quis populo Solymorum tranſitum fluctibus inſtar muri ex utraque parte conſiſtentibus praebuit? Cum omnia ad ſolymorum perniciem ultimam illi peſtifero draconi paterent, non ſubito praeter omniũ ſpem ſpes omnibus affulſit, et admota Moyſes virga maritimis fluctibus viã patefecit, ut tanquam aridam terram tranſeuntes, in alteram ripam gaudio exſultantes, et gratias agentes immortali Deo ſeſe dederint? Pharao tranſire properat atque feſtinat, ſed cum omnibus copiis aquarũ mole revocata ſubito obrutus fuit, atque ſubmerſus.

QVINTA RATIO EX ADIVNCTIS. Exemplum in adoleſcente viam litterarum ingreſſo.

INgreſſus es in academiam florentem, et altricem bonorũ ingeniorum, officinam maximarum artium, cunctarumque diſciplinarum, et doctorum copia praeſtantiſsimorum

abundantem. Non obest caeli intemperies, non immoderati calores, non vis frigorum, ac magnitudo, non inopia, et indigētia rerum, quibus multi ab studio bonarum artium avocari solēt. Es summo ingenio praeditus, memoria maxima ad litteras, et disciplinas excolendas, neque unquam adversa valetudine jactatus, non ullo tentatus capitis dolore, bonis viribus, et firmis lateribus, reliquis denique adjumentis naturae, praesidiisque necessariis instructus. Summa est exspectatio tui ipsius, quam ingenii, et reliquorum ornamentorum praestantia mortalibus attulisti. Hanc ne decipias, et ut expleas potius, omnium in te oculi facient, et ora conjecta mortalium. Ad quam excitabunt te honorum gradus, Reip. dignitates maximae, spes sororū, et fratrum tuorum in tuo ingenio, in tuis studiis jam pridē positae, atq; illa parentis tui celebritas, et gloria nominis consequuta: qui sciētia juris civilis ad summum Regii Senatus Cōsilium per omnes honorum gradus ascendit. Tu si parum laboris susceperis, qui sunt pleni exspectatione de nostro Ioanne Martino, non diu suspensi, et incerti, obscura spē, et caeca exspectatione pēdebūt: quin in academia, in qua nunc es, brevi te talem praestare poteris, ut jurisconsultus evadens maximus, laurea doctoris ornatus hujusce facultatis in amplissimo dignitatis gradu colloceris, et deligaris ad Granatense, deinde ad Vallodoletanum, denique ad Regium, et omnium maximū, summumque Consilium.

DE PVDORE.

PVdor est dolor ex malis, quae afferunt dedecus.

PRIMA RATIO AFFECTVVM AD pudorem sumitur ex adjunctis, enumeratione, consequentibus, et fine. Figurae sunt repet. ar:. Adjuncti. Demonst.

Non

NOn te pudet spectaculum cernere Pueri Iesu octavo die sanguinem profundentis, et sanctissimam carnem gladio rescissam audire in tam tenera aetate, in ipsa infantia, vix natum octo dies gladiorum aciem subire, Deum ipsum, qui totius est expers peccati, omni culpa liber, hac lege solutus, hunc ipsum architectum caelorum legem summo jure servare, atque virginem ipsam adesse spectaculo, cernere Iesum lumen oculorum, doloris magnitudine confectum, vagientē, plorantem, atque multo sanguine manantem hominis ipsius causa, tui peccatoris gratia, ut teipsum respicias, a peccatis omnibus discedas, redeas in viam exemplo suo, ut sedes motus animorum, et adversantem libidini sanctissimam in omni re legem divinam ser vestita ne hominem jam amplius annos triginta natum tanta libidine flagrare, ut te nō pudor, non anni, non aspectus hominum, non tot oculi mortalium a sceleribus revocaverint? non pueri vagitus, non acies hujusce gladii, non pueri resecta caro, non sanguis profusus ori tuo fraenum, manibus vincula, pedibus compedes, corpori catenas, animo pudorem injecerit, ne quidquā homine Christiano indignum faceres? pudebat te in hominum cōspectu, ne te saeculi satellites deriderent, imitari facta Pueri Iesu, et illum sequi praeceptorem, et auctorem virtutis, atque sanctimoniae? tempus erit, mihi crede, et non abest multum, cum in te speciem, et quasi formam Daemonis Iesus ipse videns derelinquet te praedae, direptionique inferorum. Cum in conspectum Domini veneris rationem vitae tuae redditurus, qui tum pudor? quae perturbatio? quae caligo tuis oculis offusa? qui mentis stupor? nolles te natum fuisse, cuperes nunquam in hanc lucem exiisse, qui cum probro, ac summo dedecore ejicieris a cōspectu divinae Majestatis, atque adeo quia pudoris, et pudicitiae repagula perfregisti, in obscuras inferorum sedes de gradu honoris tui dejectus summa cum infamia deturbaberis: pudebit enim

 Chri-

Christum Iesum vos in aspectu Patris aeterni filios suos appellare.

SECVNDA RATIO SVMITVR EX consequentibus, et ex dissimilitudine, cum Praeteritione, Repetitione, Dissolutione, adjunctione.

NOn plura de me dicam: satis vobis meum, meorumque candidatorum ingenium, satis artes, bonaeque disciplinae, quas unusquisque nostrum sibi cóparavit, notae sunt: satis testati sunt labores, vigiliae, lucubrationes omnium nostrum. in oculis vestris positae sunt actiones publicae, renuntiationum gradus, opinio, et exspectatio, gloria nominis cóparata. Quid efficere possit unusquisque, quemadmodú discipulos artibus erudire liberalibus, quaestiones omnes difficiles, et abstrusas agitare, suis huc, et illuc trahere argumétis, dispellere tenebras, afferre lucem, et discipulos ejusmodi bene institutos, beneque instructos in exitu curriculi parenti academiae dare valeat, qui praeceptorum officio fungi possint, et eandem summa cum laude artem, facultatemque tradere, vobis omnibus multo melius, quam nostrum quisquam verbis exprimet, notú est, et exploratum. Scio vos nihil in istius cathedrae suffragatione comissuros esse, quare vos pudeat in posterum praeceptoris: ut cum aspexeritis praeceptorem suffragiis delectum, non cósuluisse commodis vestris, non providisse matri academiae, quisquam vos accuset, aut vos oculis prae pudore dejectis in terrá nolitis aspicere, qué delegeritis: quod falsi fuisse videamini inani ostentatione, et falsa jactatione sui ipsius, aut procuratorum fallaciis, et fraudibus decepti, qui vobis talem suis pigmentis, et fuco ementiti fuerint: ut perlegisse cófirmaverint omnes illum libros, nulla non versasse volumina auctorum, in difficultatibus superádis omne studiú laboriosissime posuisse, quaestiones abditas atq; recóditas habuisse notatas omnes, intellectas etiá,

ac penitus perspectas, explicare posse laqueos, et nodos auctorũ dissolvere, et quid in unaquaque re tenendũ ex doctorum auctoritate, disciplinaque collectum, dilucide auditoribus ostendere. Quare providete, quaeso, vobis, cõsulite honori, respicite, qui sermo futurus in posterũ de vobis suffragatoribus, de vestris praeceptoribus. Iterũ, atque iterum per Deum immortalẽ obsecro, per illam, quã debetis academiae vestrae observantiã, et pietatẽ maximam: si quid temporis diuturnitas, usus, et exercitatio tot annos ante suscepta, gradibus suis consequutũ collegiũ maximũ, et ejusdẽ amictus, insignia, decus, et ornamentum collegarũ beati Ildefonsi valet: si quid nullo stipẽdio, nulla mercede, amore solũ in litteras, et studio flagranti, et vobis notissima voluntate serviendi, nostri labores assidui, tot ac tãtae vigiliae, lucubrationesque nostrae, nostra merita valuerint. si nihil tam implicatũ fuit, quod nõ explicuerim, nihil tã difficile, quod nõ expedierim, nihil tam obscurũ, quod non illustraverim, nihil tam reconditum, quod non investigaverim, patefecerim, et in orbis gentium lucẽ meis publicis praelectionibus nõ protulerim. Vestrum erit dare operã, ut delecto praeceptore magis idoneo, magis e re, usuque cõmuni, sine cujusquã vestrũ ignominia, de cathedra proloqui [illegible]atis. Pulcrũ erit vos audire praeceptorẽ cũ honore academiae maximo, ejusdẽ scripta proferre cuicunque deposcenti, laudare, praedicare disciplinam, denique ubicunque locorũ fueritis, de vestro magistro gloriari. Sic credo futurũ, ut latebras nullas quaeratis, nunquam aspectum fugiatis mortaliũ, non cõcursum, neque celebritatẽ adversariorũ: sed quocũque adieritis, ibi vos summo cũ honore futuros esse: quocũq; oculi inciderint, evẽtura omnia vobis honorifica, gloriosaque faustis sẽper acclamationibus. Itaque parietes quasi gestientes vobis ipsis de tãto praeceptore gymnasiis dialecticorũ debito, justeque delato gratulari velle videbũtur.

DE AMORE CONCILIANDO.

AMOR facile paratur duabus causis, virtute, et utilitate : diligimus enim hominem, aut quia bonus sit, aut quia de bonis meritus sit, aut mereri posit. Hinc Tullius conciliat amorem Senatus Caesari: cujus in patriam merita, et res in Gallia bene, feliciterque gestas commemorat in oratione de provinciis Consularibus.

EXERCITATIO AD AMOREM EX auctoritate, adjunctis, comparatione, et enumeratione. Figurae, repetitio, articulus, similiter cadens, interrogatio. Affectus amoris in Deum.

Quare quid sit, quod amorem nobis majorem conciliare debeat, quã iste tãtus, tamque praepotens Dominus, non video. Huic nos dedere, huic nos totos tradere, huic denique nos animo, et voluntate, quãtum eniti, et efficere potuerimus, debemus inservire: neque quidquam in nobis erit, nullam corporis, aut animi partem vacare aequum est, quae studium, et operam suam diligentem, et assiduam eidem sine intermissione non praeste[illegible] Nam praeterquam quod nihil magis a Deo optimo maximo commẽdatum est generi mortalium, quam ut summo divinam Majestatem amore complectamur, atque divinae legis praescriptiones ad proximi, et ad Dei praecipuum amorẽ referantur, hisque duobus mãdatis divina lex innitatur: agite, quid magis cõtenderũt divinae legis cultores? quo suarum actionum assiduae meditationes, quo finis cõferebatur? Cujus rei magis, quã divini Numinis enixe, summopereque amandi gratia laborabãt? et carcerem, inediam, vigilias, famem, omnes cruciatus perferebãt? atque profundendi non solum sanguinis quocunque modo cupidissimi erant, sed in mille frustula discerpi, mille subire suppliciorũ genera Dei immortalis amore capti, succensique cupie-

stupiebant? Hunc amabant, hunc appetebant, de tanto Numine dies, noctesque cogitabant, de eodē loquebantur; hunc somniabant, illius nunquam ullo loco, ac tempore cogitationem deponebant. Insidebat in istorum animis bonitas illius immensa, nunquam visa pulcritudo, augustissima, celsissimaque Majestas, divitiae, et opes infinitae, sapientiae perennis, et inexhaustus fons, principatus, et dominatio caelestis, summum in omne genus hominum, atque rerum universarū imperium, aeternum, et immortale decus, gloriae magnitudo, et felicitas sempiterna: qua nihil beatius, nihil bonis omnibus affluentius cogitari potest. Quo cum homo aspiraverit cum hujusce boni se compotem factum esse viderit, atque in tantae Majestatis se viderit oculis, et aspectu nunquam non acquiescere, nihil erit, quod amplı⁹ desideret: habet enim exploratum, futurum se semper in solidis, et aeternis beatorum gaudiis, atque voluptatibus: Quamobrē sic immortalis Dei homines summa virtute perfecti amore flagrant, ut reliquas omnes res, honores ipsos, imperia, regna, dominationē, semper illi faeces, atque sordes appellent: ipsos vero Principes atque Reges hujusce saeculi comparatos ad augustam, sempiternamque tanti Domini Majestatem vermiculos, atque animalcula, quae trahere pedibus, ac proterere nihil ducant: nihil etiam ad minimam divinorū ornamentorum partem procul dubio putēt, et habeant. Si quid enim homines boni, si quid pulcritudinis, si quid divitiarum, si quid virtutis, et omnis generis bonorum consequuti sunt, id a principe, et auctore bonorum omnium immortali Deo profectum fuisse vident, atque deductum. Quod terra foeta herbis, ac floribus vireat, et niteat, et frugum ubertatem, et copiam fundat, alat animalia, venas auri, et argenti abditas, et abstrusas suppeditet, quod fontium liquores, fluminum cursus, maris immensitatem tanta piscium multitudine refertissimam, quod aëris circunfusam regionem, avicularum cantibus, et volatu vago solutoque jucundam creaverit, quod caelum istud sideribus,

et Lunae varietate noctu distinctũ, et diu Solis splendore illustratum videamus, monimẽta sunt haec amoris divini, et in gen. hominũ eximiae caritatis insignia clarissima. Quod si nos ipsos circunspiciamus, cũ corporis, et animi dotes cõtemplemur, cum effictos, atque formatos ad imaginem, et similitudinem divinam, cum Filii sui sanguine, e Daemonis, in cujus manus incideramus, servitute liberatos, Christiana dignitate, sacris insignibus ornatos, in Fidei sanctissimae potentissima, religiosissimaq; sede cultrice educatos, illustratos gratiae divinae splẽdore, et omnibus suis auctos divinis, et caelestibus ornamentis, ac tãdem futuros gloriae caelestis habitatores, et incolas in perpetuum, si per nos nõ steterit, et gratiam caelestem, et divinam amicitiam cum summo scelere, perfidiaque non effuderimus, iterum iterumque consideremus, haec non faces ardentes? non accensae flammae? non ignes indies magis ac magis invalescentes ad amores Christi mirabiles in nostris animis excitandos esse sine dubitatione videbuntur? tantum ne hos opibus, et ornamentis hujusmodi valuisse? adeo potentes, et florentes fuisse? sic omnibus copiis circunfluxisse humanis, et caelestibus, tantum in Deo bonitatis, sapientiae, pulcritudinis, potentiae, reliquarumque virtutũ exstitisse videamus, et non exarsisse nos? nõ flagrasse incredibili tantae Majestatis, atque optimi sanctissimique Creatoris amore, Deum hunc tantum, et tam immensum, delicias, et amores nostros summopere diligendo, non omnium rerum humanarum, et cunctorum hominum abjecisse nos amorem, et illum in Deum tam eximium transfudisse semper tot innumerabilibus infinitisque de causis summae fuit, et extremae plane dementiae.

PRIMA RATIO AD ODIUM AMORI contrarium in Iudaeos conflandum, qui Iesum cruci affixerunt ex repugnantibus, cum causa efficienti, praeoccupatione testimonii.

MAximis igitur periculis non modo liberati, sedetiam amplissimis beneficiis, et honoribus affecti, cumulatique Iudaei non erubuerunt Filium tuum in crucem tollere: quod profecto neque tyrannos immanes facturos fuisse putaremus. Vt enim omittam cujus tanti sceleris fuerit in cõspectu cunctarum gentium necare innocentem: cujus tantae importunitatis omnium saeculorum, atque omnis memoriae clarissimum lumen extinguere: cujus tantae ferocitatis falsis testimoniis iram divini Numinis provocatam nõ extimescere: cujus tam inhumani, atque ingrati animi, a quo tãta beneficia accepissent, in eum tyrannos inveniri: ut haec omittam, cujus tanti furoris fuit omnes caelites, quorũ voluntates necessario fuerant avertendae, omnes divinas Mentes, ipsas Potestates caelorum, omnia denique humana, atque divina in se miseros excitare? quo nam illi modo tot signis de caelo servatis, ipso templi sanctissimi velo discisso, saxorum tot maximorum evulsione, percussioneque concrepanti, a mortuis excitatorum hominũ aspectu terrifico, et in ipsius diei media claritate, repentina defectione Solis, et rebus omnibus obscurissima caligine circunfusis mentibus, atque animis possent consistere tanto scelere non modo perfecto, sed etiam cogitato? At haec homines dementissimi non videbãt, qui mediam diei lucem subito sibi ipsis ereptam aspexerunt. Quod unquam scelus magis exhorruit caelũ ipsum? quae horroris sui clariora signa dedisse mortaliũ generi ulla saeculorũ omniũ memoria visum est? nota fuit illis hominibus Christi Iesu probitas, noti mores, nota sanctitas. Quibus porro, qui modo Iesu nomẽ audiverũt, miracula edita, virtutes admirãdae, opera caelestia, atque divina nõ fuerũt audita?

SECVNDA RATIO ODII CONFLANdi ex efficientibus, effectis, dissimilitudine in Iudicẽ, qui extrahit hominẽ ab ecclesia.

AT etiã aras sacras, et tẽpla sanctorũ. O immanem hominis audaciam, tu ingredi domum sacram ausus es?

tu istud sanctissimum templum intrare? tu istius tépli sacris imaginibus os importunissimum ostendere? cujus sacella nusquam aliquis nisi religiose intrare debet, nemo sine summa sanctitate obire. Sacro te ex téplo hominé extrahere nó puduit, ubi sane nihil non sanctum, et religiosum occurrebat? An tu, cú illos parietes, illa sacella, aras, sacrariú Assertoris Iesu aspexisti, domum alicujus oppidani te introire putabas? Fieri profecto non potest, quãvis sine mente, sine sensu tunc fueris, ut fuisti, quin et tuum corpus, et corporis partes omnes contremuerint aspectu simulachrorum, et loci ipsius majestate, atque adeo sacrarii Christi Iesu religione sanctissima. Neque vero credibile est te unquam cymbalorum pulsum toties audientem quotidie, et mane, vespereque percipientem tuis auribus posse mente consistere. Atque necesse quidem erit, quanvis fueris, ut fuisti audax, atque violétus, cum cymbalorum leni, suavique sono, vehementi ve, citatoque pulsu, quocúque in loco, ac tépore aures tuae personuerint, et loci ipsius sanctitas, atque objecta religio fuerit augustissima, non solum totis artubus te contremiscere, sed animo perturbato veheméter maximú formidare suppliciú. Me vero commovet mirum in modú, et lacrymas in his malis cogit effundere acerbissimas recordatio offensae libertatis Ecclesiae, et tuorum satellitum clamoribus, atque furore violatae. Quid enim sacra sanctorum tépla, domus Dei immortalis videre debet, nisi honestum, nisi sanctú, nisi ex optimo more, atque disciplina? Sunt templa, sicut scimus, cum immunitatibus multis donata, tum praecipua divini Numinis praesentia omni ratione veneranda. Atque id temporis pro religione sacrilegiú admittebatur, pro cãtib⁹ divinis clamores satellitú audiebátur, pro servãda immunitate vis, et furor tuus bacchabatur.

TERTIA RATIO MOVENDI AFFECtus ad odiú ex enumeratione, cum repetitione, et praeteritione, de crudelitate Iudaeorú.

Quid

Quid enim vos Christus Iesus violarat, quē cō-prehendistis, raptavistis, omni crudelitate tractavistis? quid ille Agnus, cujus comprehensio cogitata, vexatioque miseranda vobis fuit jucundissima? quid ille pater benignitatis, quē, quandiu a vobis indignissime tractabatur, nemo nisi patiētissimum, mansuetum admodum aspexit? quid inquam fecerat, quod eum toties per insidias interficere voluistis? quid ovis illa mansuetissima, Christus Iesus admiserat, quem cum post injurias multas, cōtumeliasque gravissimas, flagris caedendū decrevissetis, vestibus se spoliari passus est, atque nudari? Cum ejus facies, et os caeleste, in quod Angeli intuebātur, foedatum tantopere, et adeo Pilato deformatum videretur, illud vobis visendum, spectandumque protulit, si tantum Dominū vestris fortasse manibus, et effraenato furore libera se potuisset? Sed quid ego vestram hanc crudelitatē exprimo, quam in ipsum Iesum flagellis, spinisque laceratū adhibuistis, qui ad mortem rapto, qui in crucem sublato, qui ejus ori, qui ejus lateri sanctissimo nefariā, et omni imbutā odio diritatem ostendistis.

QVARTA RATIO EX EADEM ENVmeratione, cū diversis schematibus, frequentatione scilicet, et interrogatione, et repetitione, de proditore Iuda.

Quid enim potes scelerate Iuda dicere, cur ista proditio non summam habeat acerbitatem exuta humanitate communi, quam in prodendo etiam desertores habere solent? tu adeas ex omni Iudaeorū numero Christi inimicos, et principes veteris legis, ac denique eos, quos inhumanos, quos crudeles, quos efferos aspexeris? tu Christo Iesu innocente, auctore totius sanctitatis, et tuo praeceptore prodito discipulos suos, et socios ac comites tuos dissipes, atque

dispergas, tecumque deferas, quos principes veteris legis dederunt armatos ad quodlibet audendum paratissimos? deinde praeceas signifer? in itinere inflammes ardenter, ut ante comprehensionem Agni, quem comprehensuri sint, intelligant. Tibi furcifer comprehensio, tibi virgae, tibi spinae, tibi denique crucis ignominia, tibi tanti Domini mors cum tanto probro, atque dedecore plane quidem attribuēda est.

QVINTA RATIO SVMITVR EX eadem enumeratione, cum praeoccupatione, et interrogatione. In peccatorem.

DIces tibi in animo esse alio tempore mores depravatos mutare. Quod tandem erit id tempus? Quādo id facies? Cur deformasti pulcritudinem animi tui? cur amicitiam Dei deseruisti, ac prodidisti? Cur animum tuum ipsi Daemoni cū hominibus scelere ac flagitio perditis devovisti? nonne fidem Deo servare? non illius amicitiam colere? non Daemonem ipsum, qui menti tuae tenebras tantas offuderat, lucis Christianae splendore depellendum, et ejiciendum curare te oportebat? nemini quidem certum est, se ad crastinā die, nec ad vesperum esse victurum.

SEXTA RATIO EX EADEM ENVmeratione cum comparatione, in improbum scholasticum.

QVid huic scholastico facias? aut quo tam improbum adolescētem, aut quo potius hostem academiae sceleratum reserves? qui, ut omittam caetera, quae sunt ab eo in matrem crudeliter, et impie commissa, hoc unum fecit facinus execrandum, atque detestabile, ut expulerit ex acade-

mia

nia, relegarit non dico litteratum hominé, non doctissimú, atque suae facultatis scientissimú, nó facile academiae principem, non illo ipso tempore cum aliis candidatis, et competitoribus notissimis de cathedra decertanté, sed meritis maximis, et inauditis, et jam opinione communi hominú conditam domi cathedram habentem nullo divinae severitatis timore, ex academia suffragium ementitus ejecerit? Nullá injuriam candidati Romani graviorem accipere consueverút, quam eam, quae nonnunquam illis inferebatur, si de spe dejicerentur dignitatum adipiscendarum. Atque eisdem candidatis consequutis post annis reditus erat ad petitionem, ad suos honores ambiédos, et in illo accepto incommodo nulla in quenquam de familia propria calamitas importabatur. Hoc vero quid est? scholasticus exterminabit munerú corruptelis scientissimum litterarum praeceptorem a gymnasiis? scholasticus expellet ex academia? deliget, quem volet? cathedrá adimet? atque ejiciet subornatus? Hic si unquam academiam eam, quae est apud filios optimos, fore parentem putavisset, si denique lac se uberibus suxisse maternis, et ingremio se altum, atque educatum esse recordaretur, núquam ausus fuisset hominem tantum de gymnasiis tollere? condiscipulorum utilitates aspernari? legum denique divinarum repagula iniquitate tanta perfringere.

SEPTIMA RATIO EX NARRATIONE alicujus facti per comparationé, et enumerationem, cum renovatione attentionis, cum amplificatione consequentium, et exemplorum.

MAgnú hoc, et incredibile crimé est libidinis, atque improbissimae cupiditatis. Accipite núc avaritiae prope modú in suo genere nó levius. Amicos suos grandé pecuniá Fabricius poposcit, quae illú merciú emédarú causa plurimú

adjuvarent: illi statim loculos multos de suis arcis prolatos, plenissimos confertissimosque pecuniarum dederũt: his pecuniis in nundinas Burgéses profectus est. De aliis syngraphis, item de fideijussoribus deceptis in dies certos, de fallaciis, et fraudibus in maximos, et locupletissimos mercatores tametsi dici tum vere, tum graviter, et vehementer potest, tamen dicere praetermittam: eaque omnia, quae mihi ignota sunt, divinae vindictae integra reservabo. Illud, quod neq; taceri ullo modo potest, neq; dici pro indignitate, cognoscite. Ipse decimũ diem post decoxit, seque recepit aliud in regnum. O Deus immortalis. Incredibilem fraudem, detestabilemque fallaciam quis non aspicit? Loculos tu praegrãdi pódere, quos tibi amici fidelissimi fidem tuam sequuti, ut rem tuam augeres, ut in nũdinis Burgésib⁹ negotiareris, quod cõmodũ tuum esset, mercareris, mutuos dederunt, ausus es auferre? si te magnitudo maleficii, si te hominũ existimatio nõ movebat, ne illud quidẽ cogitabas huj⁹ improbissimae fraudis, hujus tam detestandae praedae hanc totam Hispalénsem civitatem, emporium gentium universarum, et illas, quo te recepisti, sedes terrarum testes futuras esse? An quia tunc ex hac civitate excedere constitueras, et simulatque Hispalensibus fraudem tuam sermones multorum, litteraeque renunciassent, comprehendere teipsum, et in vincula cõjicere creditores non poterant, idcirco te ex hoc crimine elapsum esse arbitrarere? nõ tu Deum ipsum, horũ scelerum, atque flagitiorum conscium esse intuereris, et apertissima furta, tot hominum spoliationes ulturum? Manet quidem fraus haec, manet equidem, et dũ erit civitas manebit. Sunt Hispali homines honestissimi, quaestuosissimi mercatores, atque ipsius facile principes mercaturae, qui tametsi pecunias amissas vident, et earum recuperandi spem nullam habent, tamẽ sensum, et dolorem fraudis non modo non amittere ex animo, sed neque spoliati, et damno tanto affecti reticere poterunt. Dicent inquam, et religione adducti, et fidei violatae dolo-

re,

re,quid suis pecuniis factum sit: Ostendent Fabricium in ea mercatura quaestuosissima, quae Hispali, et Burgis fit, furem ac praedonem nefariũ fuisse, praeterea pecunias occupavisse plurimas aliorum, syngraphas fecisse, atque illum cum nundinatum abiisse Burgos omnes putarent, aliud in regnum defraudatis creditoribus se contulisse.

OCTAVA RATIO PER ACCLAMATIONEM, CUM FREQUENTATIONE. SCELERA PRAETORIS IMPROBI.

EN gubernacula isti⁹ praefecturae. En memoria Praeturae administratae. En ratio reddita rerum suae administrationis. Cum tibi totam urbem, et illius populos tanta cum jurisdictione administrandos Senatus Regius tradidisset, cũ tibi exposita esset ad praedam omnis civitas, cũ reliqua oppida celebriora suae ditionis, cõtetus maximis aliis furtis nõ fuisti: manus a pupillis, manus ab egentibus, manus a viduis abstinere non potuisti. Iam te non oppidani, non divites solum, ut tu dictitabas, circunveniunt, non ii, qui decretis, edictisque tuis in te cõcitati, infestique sunt: pupilli a nobis nominati, et mulieres plurimae, atque viduae, quae misere flentes eversas a te suis omnibus bonis esse dixerũt, in judiciũ te adducunt, atque adeo vehementer accusant. Quid exspectas? an ut a mortuis viri istarum mulierum, et puerorum parẽtes exsistãt? atque abs te officia haec Praeturae, ablatas filiorum, et uxorum pecunias repetant? Ipsos putato adesse homo nequam, et spurcissime. Redde bona pueris meis, redde, clamãt; pecunias conjugibus, redde utrisque fortunas ereptas. Cur cogis a mortuis nos excitatos in hoc loco voces cum dolore, et querimonia mittere? Cur cogis puerorum tutores, uxorum procuratores, maximam denique multitudinem contra te testimoniũ dicere? cur pulcerrimos, lectissimosque pueros, prudentissimas, honestissimasque matronas, omniũ an-

tea bonorum abundantes per tuum scelus, et fraudem ma-ximam, inopem, et miseram vitam in posterũ agere patieris? Audi querelas, et lamentationem omnium.

VLTIMA RATIO EX ENVMERAtione, et testimoniis, et occupatione, cum repugnantibus. Exemplum de Pilati pravitate.

TV ausus es Pilate deterrime pro nihilo prae Iudaeorũ amicitia tot res sanctissimas ducere? tibi nulla lex fuit? nulla religio? nullae praedictiones Vatũ sanctissimorũ? nulla conjugis visa species in somniis? nullus conscienriae morsus? nullus divini judicii metus? nulla tibi Agni mitissimi tanta patientia, tam incredibilis, atque stupenda? Itaque mortis cōdemnas Christum Iesum. Quae (malum) ista fuit amentia? Ecquando te rationem istius sententiae redditurum existimasti? Afferatur mors, quae nulla debetur, ad Iudaeorum animos explendos? cruci addicatur Agnus mitissimus? in humeros lugubre lignum imponatur? et sudans, et anhelans cōportare compellatur ad locum usque Calvarii? Neque hoc solũ, sed ita res agatur, ut neque simulatio quidem mansuetudinis adhibeatur? non honoris, non dignitatis habita ratio? In crucem agatur medius interpositus inter duos latrones? Per Iesum hunc, quẽ cruci affixisti, quid interest, utrum judex imperes, sententiaque edicas eum capitis supplicio mulctari, an hujusmodi judiciũm feras, quo judicio testatus innocẽtiam, et integritatem Christi Iesu manus abluens, eũdẽ in adversariorum conspectu tradas crudelitati satellitum excarnificãdum? Profecto negare nō potes ex ipsis legibus Christum Iesum te absolvere debuisse: cum praesertim tu ipse suã summam integritatem, innocentiamque testere. Sin illud dices te Iudaeorum clamoribus, et amicitia Caesaris a vero deflexisse, ipse te impedies, ipse tua defensione implicabere.

DE

DE INVIDIA.

INvidia eſt ab invidendo dicta, quã Cic. invidentiã quoque appellat. Eſt autẽ aegritudo ex alteri' rebus ſecũdis, ut inquit Cic. Tuſc. Lib. 3. atque idẽ definit, lib. 4. earundẽ Tuſc. Quam Stoici invidentiam eſſe dicunt, aegritudinẽ ſuſceptã propter alterius res ſecundas, quae nihil noceant invidenti.

PRIMA RATIO INVIDIAE CONſtandae ex adjunctis, cum efficienti.

EN bonum ſcholaſticum, en amãtem virtutis, diligentem, frequentem, et aſsiduum, neque a praelectionib' unquam abſentem, ſemper praeſentẽ publicis diſputationibus. Quod a praelectionibus vacat tempus, et interjectum eſt inter unam, et inter alteram praelectionem, libenter conferendis, repetendiſque praelectionibus ponere nunquam non illum aſpicies, et argumentantem acerrima contentione, ſemperque excitantem reliquum ſcholaſticorũ genus ad officia ſua ſummo cum ſtudio, et labore faciunda. Cũ primus veniat in ſcholas vix albente caelo, ultimus diſcedit: neque janitores poſſũt ejicere de ſcholis, niſi vi facta, et ſemper multa cum contentione. Atq; ea eſt cauſa, cur perferre nõ poſsit deſides, et ignavos, litterarum oblitos, atque virtutis. Hos ille defert ad praeceptores, et ejiciũdos clam curat partim per ſe, partim per alios, et urgendo praeceptorẽ, et praemonendo parentes aliquando ſuos, ut ab ſcholis amoveant, a litteris, et ſtudiis abhorrentes adoleſcentes. Quae cum ita ſint, vide ne illa fuerit cauſa bone adoleſcens hunc inſectandi bonum ſcholaſticum, et in illum mendaciũm, atque falſum teſtimonium dicendi, quia cum aemulum, et imitatorem bonorum ſcholaſticorum, cum conſimilem optimi cujuſque, et te ipſo multo ſuperiorem condiſcipulum aſpiceres, ferre non potueris: atque ob eam cau-

ſam ceperis conſilium plenum ſceleris, et invidiae de hoc adoleſcente detrahendi, obtrectandique eidem ſuis in bonis moribus, et recte factis omnium ore commendatis: ne tibi in renunciationibus publicis praeponeretur, et tibi posthabito ignominiam, et dedecus inureret. Progreſsiones illius, et proceſſus admirabiles invidiam tantam excitarunt, et uſque eo inflammarunt, ut in ſcelus, et crimen manifeſtum adducaris.

SECVNDA RATIO EX FINE CVM diſsimili, et conſequentibus.

Quis te perferre C. Caeſar poſsit, ſi quod Pompejum vides tãtis honoribus cumulatũ, principem Senatus, columen imperii, dominũ terrarum, poſt tot res praeclare geſtas, poſt victorias incredibiles de ſuis hoſtibus ubique terrarum reportatas, poſt triumphos tres glorioſiſsimos de tribus orbis terrarum partibus actos, tot laborib⁹, tot periculis defunctum, et capientem pacate tandem aliquando in ipſa ſenectute fruct⁹ juſtos ac debitos virtuti, fortitudiniquae ſuae, nefarium contra patriam arma capiendi conſilium ceperis, neque deſtiteris quoad Rubicone ſuperato veneris Ariminum, inde Romam uſque contenderis. A qua urbe poſt tot Conſulares, tot Praetorios, tot Magiſtratus maximos, poſt Praetores, poſt Cõſules, poſt ipſum denique lumen, atque decus Reipub. Romanae Gn. Põpejum expulſum, et ipſam Remp. ſuis quaſi ſedibus exterminatam, Theſſaliam accelerasti, ut bello quaeſtionem dirimeres. Non ad Pompejum aequandum aſpirabas, et contendebas, ſed ad regnandi cupiditatem explendam: ut Romam primum, et inde orbis terrarum imperio univerſo potireris. Te jam pridẽ, ab illo ſcilicet tẽpore, cum ad ſtatuam Alexandri magni Gadibus ingemuiſti, omni ratione comparabas. Tu ne illam violatae interceſsionis

nis Tribunitiae causam caecus, ac furens inani specie simulationis praereptam jactares? Nulla istaec causa est, nihil istae voces valent; Eruperunt consilia, fraudes atque fallaciae patuerunt, et illustratae sunt, cum confectis bellis civilibus nisi caesus viginti quinque pugionibus Dictaturam non deposuisti.

TERTIA RATIO EX DISSIMILI, adjunctis, et efficienti, cum praeoccupatione. Invidia movetur in Leuvigildum.

QVid ait beatus Ermenegildus? quid obsecro in Leuvigildum patrem? Qui mihi auctor fuit? qui Fide Christiana me ad caelorum gloriam informavit? quem ego sum sequutus, is a patre relegatus est? pater Leandrum urbe expulit, et ejecit? Siccine pater eum, qui filio verum suasit, apud quem omnes virtutis numeros vidisset, sanctissimum hominem, dignitate Praesulis ornatum, optime de Christiana Fide meritum, in exsilium contra jus, et fas omne miserit? scilicet oppugnabat adversarium, qui tuum regnum in discrimen haeresi sua adduxerat. Non est tibi, crede, ullus excusationis locus, in invidiam raperis ab omni genere hominum, qui Imperio accepto ad bonorum pestem, atque adeo ad Fidei sanctissimae perniciem abutaris.

DE MISERICORDIA.

MIsericordia est dolor in alteri' rebus adversis, qua movetur, qui audit, si adduci potest, ut quae de altero deplorentur, ad suas res conferat, quae aut sibi acciderunt adversae, aut aliis eadem fortunae vicissitudine jactatis. Ita cum singuli casus humanarum miseriarum graviter accipiantur, si dolenter dicuntur, tum afflicta, et prostrata virtus maximos luctus excitare solet.

PRIMA RATIO MOVENDAE MIsericordiae petitur ex efficienti,et effectis, cum obsecratione. Exemplũ in causa Beati Thomae Cantuariensis.

Res erat,et causa propinquorum beati Thomae eo jam loci,ut dejicere oculos,et spirare plane videretur, quisquis erat, qui gradũ aliquem affinitatis cum beato Pontifice recognovisset, quocunque abiisset, quod oppidum cũque intrasset. Mittebantur illi,suis bonis,penatibus,praediis eversi,ejecti de civitate,squalidi ac sordidati. Decesserat ex Anglia Thomas,expulsi fuerant propinqui magno moerore,sed multo etiam majore squalore. Thomae iter facienti tota obviam suorum multitudo cum lacrymis, gemituque processerat, loquebantur illi interclusa prae fletu plurimo voce,conquerebantur omnes,unusquisque lamentabatur vicẽ suam,ne omnes,si seipsum non respiceret, iret perditũ orabant: ad pedes abjecti prostratique,supplices obsecrabant, consisteret,revocaret iter,ne affligeret,et perderet familiam suam in perpetuum. Ille in sua sententia permanens omniũ preces repudiabat,omnia denique,quae sui dicerẽt, fortiter, constanterque rejiciebat, nisi Rex immunitatem Ecclesiae, praerrogativam omnem,denique Romanae sedis auctoritatem integram,incolumemque servaret.

SECVNDA RATIO SVMITVR EX efficienti,et minorum contentione,cum triplici enthymemate Mater Ecclesia preces religiosorũ efflagitat.

Si semper Resp. Christiana opem, et auxilium divinum implorare consuevit, hoc tempore, hoc inquam

quam maxime implorat: non enim de unius gẽtis, aut unius principis in suam perniciem arma capientis feritate, sed de tot regnorũ, et Imperiorũ potẽtissimorũ, et latissimorũ furore, de Galliae, Flãdriae, Britãniae, Scotiae, et aliarũ his locis finitimarum gentium inimicitiis in suam pestẽ, exitiumque exortis anxia, et solicita esse debet. Neque in unam dum taxat sedem Christianorum, sed in omnia prope regna Hispaniarum, Italiae, et in ipsum caput Romanum Pontificẽ supra dictarum gentium Principes, et Reges omnes, tum ipse Turcarum immanissimus Imperator cũ exercitu omni copiarum genere abundante, cum classibus ornatis, et instructis imminere visus est, ferrum, et crudelitatem spirans. De Fide nostra, de Religionis statu, de communi salute, de Matre Ecclesia vexanda, perdendaque agunt istae belluae deterrimae. Reliqua perfugia armorum, praesidia bellorum, subsidia rei militaris, consilia, auxilia Moyse non tendente manus in coelum, ceciderunt. Vestras ergo preces, vestra suspiria, vestras lacrymas, vestra cũ summa religione sacrificia Mater Ecclesia implorat. Quem enim quaeso appellet? quem obtestetur? quem illa imploret? Regem ne Philippum suae defensionis portum, et perfugium unicum? At is ipse auxilium petit a vobis, et suarum fortitudinem copiarum vestris precibus inferiorem esse sentit. An reliquorum etiam hominum genus? Iudicat vos principes omnis ordinis, qui nihil non a Deo vestra sanctitate possitis ab immortali Deo impetrare. In vestris precibus, in vestra virtute, in vestris lacrymis omnia ferepposita videt, ac intelligit esse sita. Quamobrẽ nisi hoc tẽpore, nisi apud vos, nisi per vos auctoritatẽ suã, quae tot armis hostilibus oppugnatur, et statũ, qui tãtopere machinis omnib' ab adversariis opprimitur, tenuerimus, quid est obsecro, quo cõfugere possimus? Oppugnare volũt hostes caput Ecclesiae, Romanũ Põtificẽ: quid est causae, cur nõ ii, qui filii sunt, et alumni habẽtur, pertimescãt? rapiũtur apud hos ad poenã, qui Christiani sunt, sui etiã generis

atque dignitatis homines, cur sibi confidant ii, qui alienigenae sunt? et his ipsis cõmunes hostes sumus? atque tales hostili dissidio praedicamur? Socii cõsiliorum, administri, comitesque custodia, inedia, cruciatibus, et suppliciis omnibus vexantur, quid auctores? quid duces bonorum? quid principes exspectabunt? Vtinam boni viri, vos religiosi vere, et ex animo Deũ oretis, ut omnis multitudo, omne genus reliquũ a sceleribus, et flagitiis abstineat, remedium his tandem malis sine dubitatione reperiemus.

TERTIA RATIO EX EFFICIENTI cum translationibus, cum enumeratione, de divo Leandro.

INjecta est fax foeda, ac luctuosa Reip. petita est gravitas ordinis amplissimi, consessus bonorum omniũ, totius denique Ecclesiae status. Haec enim certe petebãtur, cũ in Leandrum Pontificem Hispalensis ecclesiae illa flamma, illius exsilii fax conjecta fuit. Excepit, et pro Religione exsulans exarsit: sic tamen, ut deserti boni, presbyteri eisdẽ ignibus circumsepti, quibus Leandrum ictum pro Christi Iesu honore, et fumantem viderunt, paene conflagrare viderentur. Non enim sedabãtur discordiae, sed crescebat Arrianorũ in Christianos odium, a quibus furores Regis incendebantur, et in dies magis inflammabantur: ut omnia miscerent, ac turbarent, Leandro, qui Christianos defendebat, ab Hispalensi solo exsule, et extorre.

QVARTA RATIO SVMITVR EX comparatione, et exemplo, de Christianis vexatis per tyrannos primis nascentis Christianae Fidei tẽporibus.

QVid enim primis nascentis Fidei temporibus Christianis hominibus laboriosius? quid magis solicitum? magis

gis exercitum dici, aut fingi poteſt? qui ſpe caeleſtium praemiorum ad ſacra Fidei ſuſcipienda adducti, metu crudeliſsimorum malorum, et omni genere ſuppliciorum, et iniuriarum carere non potuerunt? et quidem omnes tempeſtates, atque procellas in ipſis acerbitatum fluctibus ſemper decreverunt ſibi ipſis eſſe ſubeundas: quod inſtigante conſcientia pro veritate contra mendacium ſtabant. In adulta jam Eccleſia, et tot Martyrum, et virorum ſanctiſsimorum virtute, tanta miraculorum multitudine, et praeſtantia ſtupendorum corroborata, poſt tot annorū millia in Gallia, et in illis partibus Romanae ſedi finitimis, in quibus ex cūctis ordinibus ab incunabulis Eccleſiae ſanctiſsimi viri floruerunt, nunquā exiſtimavi ſpem ullam, aut vires habituros eſſe haereticae factionis adminiſtros ad Fidei gloriam in illis regnis non modo perfringendam, ſed neque etiam ex ulla parte attingendam.

QVINTA RATIO SVMITVR AB exemplis, cum enumeratione commodorū, per conduplicationem, et obteſtationem, in laude beati Leandri.

Sed me repente auditores de fortiſsimi, et clariſsimi Pontificis virtute, et gloria dicentem, et plura dicere parantem exſilii ejuſdem memoria in ipſo curſu orationis repreſsit: Video enim beatum Leandrum ſacrae Fidei, Chriſtianae Religionis, veritatis defenſorē, et propugnatorem acerrimum exſulem. Video fratrem Iſidorum, id temporis puerum adhuc collacrymantibus oculis fratrem ſuum natu maximū intuentem. Video fortiſsimum Ermenegildum, ducem libertatis Hiſpalenſis, cuſtodem ſalutis noſtrae, repreſſorem furoris paterni, extinctorem haereſeos Arrianae, defenſorē tē-

plorum,et sacrorum sacellorum,propugnatorem solidae,veraeque dignitatis,dolentem, et deplorantem exsilium Leandri. Video iterum, atque iterum in exsilio Leandrum,ex torrem,et ejectum de sede Pontificatus,sine infulis,sine tiara,sine Pontificio baculo,omni sua spoliatum dignitate: quem nos duximus semper,et ducere debemus patrem;ac parétem nostrae hujus recuperatae fortunae,ac nominis,posterorum, majorumque nostrorum in hoc misero squalore ac sordib⁹. Cur Leuvigildus saepius,et sedem Pontificiam,et omné dignitatem Romani Pontificis auctoritate confirmatam actus, et inflammatus Arrianorú furoribus ademit,rejecitque omnes omnium preces,atque lacrymas pro patre verissimo, et clarissimo Pontifice summa contentione adhibitas? Atque hic tot,et tátorú Principum,et Regis Ermenegildi squalor, hae lacrymae, hi luctus suscepti fuerunt propter unú Leandrum: quia vestram urbem,quia templa religiosissima, quia sacra Christianorú, quia Fidem sanctissimam,Religionemque defendebat: quia seipsum poscétibus bonis, flagitátibus presbyteris, Fidei Christi Iesu ab Arrianis deformatae propugnatorem acerrimum praebuit sese. Quod tátum est istud in vos beneficium? quae tá immortalia merita? quid nó fortiter fecit illo die,illo tépore,cú pro vobis,pro Fide,pro Christi Iesu honore suam auctoritatem, suam dignitatem, suum caput, atque vitam impiorum hominum furoribus opposuit? Atque si pericula subeunda sunt pro Religionis honore defendendo,subiit periculorum satis. Ablata dignitas fuit, ereptus honos,injuriae factae,ignominiae inustae, domus ademta,direpta: Pontifex relegatus incredibili in vos pietate, amore inaudito praeditus,puls⁹ aris,focis,penatib⁹ ipsis, abstractus ab ovibus caruit Hispali,quam,ut levissime dicá,defenderat:peruulit crudelitatem inimicorum, scelus Arrianorum,injurias horum satellitú. Si hoc est satis,quod haec omnia in sua persona suscepta pro Fidei conservatione tolerāda fuerunt,et tandé vobis reditu suo,vestra vobis, Hispalésibus

dig-

dignitas reddita fuit, atque restituta: multo vobis Hispalenses multo inquã labore expedit ad hãc fidem virtutibus ornandam, illustrandamque vestris tantis defensoribus, et conservatoribus respondere Leandris. An Ermenegildus vivere fortasse potuisset ab urbe Hispali vestro Leandro ejecto, qui veritatis illum Christianae compotem fecerat? Non potuit esse Hispalenses: neque ille unquam Isidorus frater, qui suis lacrymis, qua esset in fratrem pietate, declaravit, relegato fratre suo propter Fidem Christi Iesu seipsum, nisi fratrem imitaretur, tanto pastore dignum fratrem putavit. Itaque illum imitatus, et vestigiis, quoad potuit, institit: usque eo auté potuit, donec merit' est ut de Patronis Hispalẽsibus propter virtuté suam maximus, et praestantissimus adoptaretur. Leander vos in omni fortuna cũ dignitate sua, sive in exsilio nunquam complexus non est. Neque illum a vobis, quem vestra de causa relegatum vidistis, unquam suae fortunae communicatio divulsit: neque ullis unquam temporum turbulentissimis tempestatibus homines nisi de suis Hispalensibus, de suis ovibus dispersis, atque balantibus ex deterrimi lupi Leuvigildi ore, ac faucibus, cũ sermone non posset, lectissimis epistolis, eripiendis agere destitit. Vos, qui illum ab exsilio redeunté, Hispalẽses, qui vestris moenibus, atq; tectis, qui vestris téplis, et omnium magnificẽtissima illis téporibus Hispaniarũ sede primaria recepistis, quem stipatum flore principũ, ipso presbyterorum coetu comitáte clarissimo Rex ipse Recaredus, quo post Ermenegildi memoriam Regem Hispaniarum regna clarioré viderũt neminẽ, in suã dignitaté restituit, patronũ imitãdũ, colẽdũque oculis, et animis vestris proponere debetis. Vos hujusce patroni virtutib' exculti virtuté omné augere, tela nequissimorũ spirituũ cõjecta perfringere, moribus optimis animos augere vestros, et veterem illa beati Leãdri virtuté renovare poteritis. Quare vos obtestor, atque obsecro, si vos salvos esse voluistis, si post mortem gloriae beatorũ cõpotes fieri, patroni sanctissimi, fortissimi-

que Leādri virtute afsidue colatis: cujus causa vestri quoque majores Christianae Religionis vereri dignitatē studium, et operā omnem, afsiduitatemque praestiterunt.

SEXTA RATIO AB VNO DVMtaxat exemplo, de Adamo primo humani generis Parente.

IAm vero primus humani generis Parens imperio superbisſimo Daemonis, et crudelisſimae dominationi subjectꝰ, de Paradiso fuit exturbatus. Magno hoc dico cum dolore: miserandum in modum a Daemone deceptus, captus, ejectus, disſipatꝰ, ac perditus fuit, et in terra hac infima, morbis, laboribus, anxietatibus implicatus: et quod est acerbisſimum memoratu, posteritas scelere primi Parentis supplicium gravisſimum subire coacta fuit. Atque cum versatus fuerit cum hominibus auctor ipse vitae Christus Iesus, et suis legibus, et praescriptionibus sanctisſimis excoluerit genus eorū, natalitiis, meritis, et cruciatibꝰ acerbisſimis expiaverit, tātō praesidio, atq; robore virtutis divinae firmaverit: quasi nulla lege divina, nulla cognitione Dei, quasi nullis meritis tanti Domini adjuti fuisſent, ritu pecudū vivere tot homines, et ab idolorum cultu, et plurimarum perversitate sectarum ad aeternam caelorum gloriam, ad immortalis Dei cognitionem, multarum gentium mentes, animosque nō excitatos fuisſe quis non admiretur?

SEPTIMA RATIO AB EXEMPLO, et comparatione, cum exclamatione, et conduplicatione de exsilio Divi Leandri.

PRo Deum immortalem. Cur interdum in hominum sceleribus disſimulare visus es, aut commisſorum scelerum

poe-

poenas in tempus aliud reservare. Legimus, legimus enim, et illum legendo hausimus dolorem vel acerbissimum in vita, cum beatus Leander abstraheretur, e sinu complexuque civitatis Hispalensis: cumque ille vir, qui natum se defendendae Religioni dictitavit, aliquot annis postquam in Pôtificatu, in excelsa sede honoris, in tanta dignitate floruisset, incredibili robore, maximo animo, invicta virtute auferretur crudelissime bonis omnibus, atque universae Ecclesiae. Quo quidem tempore ille discedens, cu jam caeteris ex partibus causa Christianorum victa fuisset, et hoc unicum subsidium ad pestem bonorum auferretur, cum urbem Hispalim intueretur desertam, testatus est clara, atque quã intenta voce, quanta impenderet procella Rege Leuvigildo civitati. Et cũ caelum saepe suspiceret, quod supra eandem erat civitatẽ, Ecclesiam, causam Christianorum lugebat. Quem quidem Pontificem, si tanta vis, et furor effraenatus Leuvigildi e civitate nõ sustulisset, quonam modo Leuvigildo Regi secum sanguinis communione conjuncto Pontifex restitisset, qui Pôtifex furentem, atque debacchantem repressit? et e manibus, ex ore cruento agnum abstulit Ermenegildum?

OCTAVA RATIO EX HIS, QVAE fieri deberent, et ex contentione minorum, in doctore deposcente cathedram.

QVamobrem maneat in ejus potestate cathedra, cujus ingenio, litteris, cõgnitioni, quattuor annis ante, tot scholasticorum suffragiis demandata fuit. Etenim si ingenii muneribus amplissimis ornatus, iterum ejusdem cõtentionis periculum subire nollet, si in theatrum istud, et ad hanc contentionem, ad hunc honorem, ad hanc cathedram, quam suis laboribus debitam omnes vident, si ad praelectionem hanc, ad suffragiorum incertam aleam non rediret, si in humeros scholasticorum sublatus vehi per urbem victor re-

nuntiatus, secunda laurea recusasset, si denique timeret casum aliquem, qui etiam si contingeret, tantum auferre tamen honoris non posset, quātum augere, quod injuste, quod cōtra leges, quod pravis rationibus, quod subornatis suffragatoribus ademtam optimus quisque cathedram intellexisset: vos tamen oporteret, huic ipsi vim inferri, ne certamē recusaret, in theatrum trahere debuissetis: atque primum plausu, deinde manibus vestris collocaretis in cathedra. Cum vero ille gloriae jam pridem academiae vestrae nunquam non inservire velit, quid est, quod magistrum tantum incensum ad academiam vestram augendam in cathedra reponere, et totam suffragiorum rationem ex vestra voluntate pendentē explicare non aperte studeatis.

NONA RATIO EX EFFICIENTIVM conglobatione. Exemplum in exequiis domini Ioannis ab Austria.

O Nox illa, quae paene aeternas huic urbi tenebras attulisset. Cum Agareni suos ad defectionem, regulus ad bellum, conjurati ad exitiū, et vastitatē civitatem uni versām vocarent, cum Praetor civitatis voces Agarenorum, tumultusque exaudiēs, ad urbis defensionem omnes oppidanos excitaret, cū Cōsiliarii Regii, cū ipse Prorex vigilātia, solicitudineque summa aedes, fortunas, vitam cūctorum civium tueretur: tu tu domine Ioannes Austriace communis exitii auctores retardasti: tu inclusā in Granatae medullis, visceribusque pestem delevisti: tu periculorum magnitudinem ab urbe, a templis, a tectis, a moenibus, a tota provincia Granatensi vastitatem ultimam avertisti. Quae te duce bello Granatēsi res clarissimae gestae fuerūt? qui exercitus ducti? quae praelia cōmissa? quae victoriae reportatae? quas tibi gratias omnes egerūt? quas Senatus Granatensis? quas Consiliū Regium?

giũ? O dies ille felicissimus, quo te Duce, et Imperatore Agareni subjugati fuerunt: quem omnes diem vere natalẽ hujus urbis, aut certe salutarẽ appellare potuerunt. O caeteri dies, qui hunc consequuti fuerũt, felices, fortunati, fausti huic civitati. Vos nõ felices Granatẽses? Quod gaudiũ? quae voluptas? quae laetitia omniũ exstitit? Sed quid ea commemoro, quae tum, cum agebantur, uno consensu omnium, una voce populi Granatensis, omnis generis, et ordinis testimonio in caelum laudibus efferebantur? Nunc vereor non modo non profuerint, verũetiam nõnihil obfuerint. Etenim multo acriorem improborum interdum invidiam esse video, quã invictae virtutis memoriam. Ego te, fortitudo ait, quod e vivis excesseris, ego te inquã, mi fortissime Ioannes perdidi. Tua dextera, tua fortitudo, tua virtus mihi referri debuit accepta: cum te in Granatensi bello, in extinguẽdo Agarenorum genere, in Turcarũ sanguine navali in pugna profundendo, fortem, et invictum reddiderim. Quod tãtopere gloria tua crescere videbatur, neque id invidorum improbitas ferre poterat, mors abstulit, extinxit, delevit. At te Imperatorẽ clarissimum, quod Deus facta praemiis immortalibus compensat, nunquam tot discrimina pro salute subisse Christianorum, nunquam gladiis, et militaribus periculis toties objecisse caput, nũquam pro religione te magnanimũ exhorruisse mortem poenitebit: semper enim cum Granatensia, cum navalia monimẽta, cum facinora egregia, cum gloriosa quaecunque tua facta celebrabuntur, tum in caelorum sedibus, laborum fortitudinis, periculorum, virtutis denique praemia consequutus eris immortalia.

DECIMA RATIO EX EFFECTIS CONglobatis, illustrata expolitione, exclamatione, interrogatione, metaphora, praeteritione.

PRo Deus immortalis. Defensorem, et propugnatorem Religionis ejici de civitate, de sede sua deturbari Pon-

tificem sanctissimum integerrimumque Leadrū. Quae nam illa in urbe Hispali monstra, quae scelera vidistis? Vir erat expulsus is, qui Religionem Christianā ex Romanae sedis auctoritate cum paucissimis bonis defenderat: et expulsus est, non aliqua alia, sed hac ipsa de causa. Erat ille expulsus sine causa, furore Leuvigildi Arrianorum furoribus inflammati. Erat dejectus de gradu dignitatis altissimo, de Pontificatu suo, sine tiara, sine baculo, sine infulis, et insignibus Pontificiis, sine auctoritate. Mittitur in exsilium hac tanta spoliatione sedis Pontificiae: nec punctum quidem temporis inter mandata Leuvigildi, et Leandri discessum interfuisse putatote. Statim discedente Archiepiscopo ad diripiendam domum, et spirante quasi Hispalensi ecclesia ad ejus supellectilem rapiendam advolarunt furiae Leuvigildi. Omitto gaudia, epulas, perpotationes Arrianas. Diripiebatur domus, auferebatur supellex, famuli vexabantur, boni, atque cultores Religionis a Leandri pedibus avelli non poterant, gemebant collacrumabant, suum sequebantur pastorem, neque ab illius aspectu se se abducere nisi jussu Leandri voluissent: qui robore praeditus incredibili cedebat temporibus: neque exsilium, sed mortem pro Christo Iesu ferre cupiebat incredibiliter.

VNDECIMA RATIO AB EFFECTIS per repetitionem, et sermocinationem.

Aspexit Iesus Petrum illis oculis, quibus semper solitus est, cum ovis aberrantis misereri solet: movet quippe aspectus Christi Iesu Petrum, cui tunc tacite Christus sermonem fecisse visus est. Quid tu me iratum tibi Petre putas? tibi, cui Ecclesiae principatū me daturum esse promisi? quē ex primis meis delegi comitibus? Tu Petre semel praeceptorem tuum negasti. Tu cum jusiurando neque de facie novisse dixisti. Tu non semel, sed iterum, atque tertio dedisti jusiu-
ran

randum mulierculae. Tu uno ancillulae verbo succubuisti, cecidisti victus. Tu me desertum a discipulis, jam omni humano praesidio derelictum impiis carnificibus deludendum, deridendumque reliquisti. Hanc rem, etsi nefarie fecisti, et jus est aequissimum de proditione tecum expostulandi meum: tamé cum in me inimici crudelitatem expromserint suam, ego in te maxime intueri non desinam: tu fidei, quam mihi dedisti paulo ante, recordare, vel si opus fuerit, te morté mecum oppetiturum esse.

DVODECIMA RATIO EX CONglobatione effectorű. Per interrogationé, articulum, adjunctionem, praeteritionem.

AN Martinus, qui in gratia Dei fuerat, et levi de causa, a una objecta cogitatione, vel aspectu mulierculae, de tãto gradu dejectus est, cum ea, quae acciderunt, providere potuit futura, et non occasionem fugit, tanta desinet in moestitia esse, quanta vir ille, qui tãtum boni amisit, fuisse deberet? dolebit, dolebit quidé gratiam Dei tot ante virtutű actionibus auctam, et amplificatam sic misere se perdidisse. Neque enim est ille tam ignarus, indoctusque rerum, ut nó frãgatur propter gratiae spoliationem: quam ille non deserés majoribus donis caelestibus afficeretur, amissa, multas in miserias idem incidit: illos ille homo gratiae fructus uberrimos, lumina amicitiae divinae non retinuit, tot dotes, tot ornamenta, tot decora caelestia, omnem praeterea floré virtutis, atque honestatis, tum divinorum gaudiorum multitudinem, magnitudinemque: quae si retinerentur, quamquam aliquo detrimento corporis (bonis enim pluris est corporis commoditatibus animorum salus) animi lumen non extinxisset. Quae si perseverantia in virtute sibi fuisset, ac nó ille nefarie animo, cujus incolumitati consulere debuisset, unius

cupiditate mulierculae malum attulisset, ut alia omittam, ille equidem nunquam amicitiam Dei, atque animi pulcritudinẽ amisisset.

DECIMA TERTIA RATIO EX ADjunctis, cum dissimilibus, per interrogationem, et Ironiam.

QVid ergo auditores, cum civibus moerẽtibus Hispali Leander cessit, non solium Pontifex, non domum, nõ gregem ovium suarum amisit? quae fuisset causa restituendi Põtificis, nisi fuisset injusta ejiciendi? Arrium videlicet defenderat, illius causam tutatus fuerat, Regem Ermenegildum a Fide abstraxerat: et Leandro in causa mala, in Leuvigildi optima etiam caput dedendum erat. Improborum et nefariorum satellitum armis agnos sibi traditos, agnos in quã Leuvigildi imperio, potestatique dedere nõ recusaverat. Vidit equidem, vidit urbs Hispalensis hunc ipsum Leandrũ Pontificem, lumen, et ornamentum Ecclesiae paene confici Leuvigildi viribus, cũ bonus Praesul Religioni adesset: quibus in fluctibus Rex idem Leuvigildus, tyrannus deterrimus in exsilium mittendum non dubitavit.

DECIMA QVARTA RATIO EX adjunctis, cum comparatione, per commorationem.

PErsona Christi Iesu pro fenestra Pilati producta, dignitas Iesu (miserum me, recordatione hujusce imaginis lacrymae erumpunt sponte sua) dignitas inquam tanti Domini celsissimae libidini intemperantissimae subjecta Iudaeorum. Vno illo in spectaculo tãtae dignitatis oblita Pharisaeorum cohors clamaverit potestate facta Barabbae sedi-

seditiosi, ac turbulēti hominis, Iesum ad necē poscēs eligensque dimisso nequissimo, deterrimoque perturbatore populi? Quis erit tam impius, tamque demens, tam Deo, hominibusque infestus, qui illud responsum datū non exhorreat? omisso scelesto bonum virum ad mortem deposci quis putaret? praesertim cū tot essent testimonia in Iesu virtute, summaque sanctitate reperta, quae divinitatem illius caelestē testarentur? Vnus populus inventus est, qui id auderet, quod nulla Tigris, neque fera immanis non exhorruisset. Tantus igitur vos stupor oppressit, vel ut verius dicam tantus furor, ut primum cum populus Dei fuissetis delectus, ipsis Hierosolymis nati, deinde cum Messiam exspectaretis avidissime, tam vos execrandos gentibus, tam detestabiles posteritati saeculorum omnium, tam omnes caelites, omnes divinas Mentes, ipsum Patrem aeternum, et esse id temporis, et futurum vobis inimicū nō sciatis. At quam crudeliter in ejus hominis corpus invasistis, cujus virtute terribilis erat populus Hierosolymitanus omnibus gentibus, atque nationibus, miraculorum gloria clarissimus? In ejus igitur corpus, cum vos tumultuosissime impetum faceretis, exsultātes facta potestate crucem ejus humeris imposuistis: modo verbis, modo omni impulsu tantum Dominum foedissime tractantes in Calvarii montis summa juga pertraxistis.

DECIMA QVINTA RATIO EX antecedentibus, conjunctis, et consequentibus de Natalitiis Christi Iesu.

Recreor magnopere Natalitiorum Christi Iesu feriis sanctissimis: quod tanta benignitas, quanta nunquā in hominū mētes cadere potuisset, aspicitur. Video Iesum ipsū intra humiles, atque vetustos porticus hujusce parietes. Video extra cōvētū: et eam frequētiā aulicorū, quib⁹ Majestas summorū Principū honorari solet. Video extra lectum, et omnē

apparatum, et magnificentiam Regalem, atque adeo in summa demissione, in rerum omnium indigentia. In Pueri Iesu vagitu, in ploratu, in lacrymis, in ore, in vultu, in corpusculo prae frigoris magnitudine tremente acquiesco. Haec omnia insuecor, has incommoditates, et acerbitates omnes meus spectat animus; quae mihi ad spẽ misericordiae apposita sũt, et ad motum animi, et ad lacrymas eliciendas magnopere faciunt. Hãc enim misericordiã si in Natalitiis suis, in ipsis cunabulis, meis rebus afflictis, atque perditis affert Christus Iesus, quid exitu vitae suae faciet? quantam mihi spem affert decursus vitae sanctissimus? quis huic Domino non inserviet, cujus totos triginta annos in humani generis agenda causa collocatos esse cernit? licebit spectare Crucem, suspicere medium inter duos latrones pendentem auctorem hunc, et recuperatoré nostrae dignitatis, recordari clavos, latus hastae diritate trajectum, ipsum denique testari caelum defectione repẽtina Solis obscuratũ. Sic cum et Christi Natalitia, et vitam omnem, atque mortem sanctissimã, reliqua, quae in nos exstant, merita recordabor, nullo modo tenere lacrymas potero; me ipsum ad obsequium tãto Domino praestandũ omni ratione semper excitans.

DECIMA SEXTA RATIO EX ANtecedentibus, et consequentibus, cum dubitatione.

Misericordiam spoliatio sacerdotii quãtam habere debet spectatores? una quidem eripiũtur cũ sacerdotis dignitate omnia. Deditur enim exauguratus potestati judicũ, fascibus administrorum, sententiae mortis, et ad omnes miserias, et ad omnem ignominiam subeundam traditur. Quare quid considerandum spectatoribus, aut cuiquam presbyterorum fit in hoc miserrimo spectaculo, video quidem

dem,et summo cum dolore: quae vero miseranda sunt, ea, et mihi ante oculos versantur, et vos videre, et perspicere potestis. Si quod omnes aspexistis, hunc sententiam subiturũ esse cognoscitis, quo se miser vertet tãto dedecore coopertus homo? Ad Pōtificem ne, ut quem vestitu presbyteri, atque adeo sacerdotis insignibus ornatum vidit, eundem deformatũ ignominia, privatum tanta dignitate, moerentem, lugentéque oculis misericordiae respiciat? at tulit jam sententiam: quod factum, infectum quidem esse non potest. An ad fratres, qui miseri praeteritos ante annos pro fratre ad tantam dignitatem evehendo, et pro Ecclesiae honore deferendo multos sumtus immoderatosque fecerũt, et nunc recordati diē sacri primum ab hoc homine facti lacrymas tenere non poterũt: cum eundem non multo post spoliatum tanta dignitate cōspiciāt. An ad presbyteros, quibus cum aliquando versatus fuit, in una ecclesia fructus tulit, et cecinit, et officia fecit sacerdotis? At hi nesciunt jam hominem: vident abdicatũ, ab Ecclesia ejectum jam, et ex numero suorũ plane deletũ. Sed quid ego Pontificē, aut presbyteros appello, quos nova spoliatio sacerdotii, exauguratio turpis, et ignominiosa, et pontificis aspectu, et presbyterorum societate cōgressuque privat. Ibit igitur miser ad aliquos cōsanguineos? an eliget terrarum angulum aliquem abditum, et remotum, ubi jaceat in luctu, et squalore perpetuo? Prius quantum habet incommodi, cum fieri nullo modo queat: neque quisquam consanguineorum tam erit mitis, et misericors, ut qui tãtam generi familiaeque suae ignominiã intulit, hunc aequis oculis, et animo videre possit. Et idem quantum dolorem habet, quibus cum hominibus cum honore fuit, ad eosdem cum ignominia hominem reverti? Iam vero inops, et vagus, hominũ auxilio destitutus quod perfugium, quem portum reperiet, cũ omnia infesta sibi esse videantur, et contraria? qui illius, dicite mortales, dolor? qui moeror? quae abjectio atque debilitatio animi? quanta fortunae commutatio? quam crebra, quam

luctuosa recordatio? quod quibus in locis, paucis ante mensibus homines sacerdotem honoratum, ornatumque videre possent, sumtus facientem maximos, et vitā splendidā agentem, et ad quem opem imploratum atque misericordiā multi quidem adirent, ad eos accedat indigēs ipse jam quotidiani cibi, et aliena in posterum pietate sustentandus. Quae si misera, si luctuosa, si plena turpitudinis, et ignominiae, si modis omnibus fugienda sunt, conservate quaeso sacerdotes beneficiū delatae dignitatis. Praebete vos gratos, et memores tātae liberalitatis. Date hoc ipsum Deo, date Filio suo Iesu Christo: cujus personam sustinetis in hoc saeculo. Date hoc populo, date ovibus demandatis: ne quid indignum dignitate vestra cōmittatis. Nolite a sacris faciūdis, ab his honoribus, et dignitatibus Ecclesiae alienum quidquam facere: quo famam, quo gloriā, quo honorem vestrū laedatis, violetisq;. Vos ego Ecclesiae, quoniam multum habet mometi recordatio hujusmodi, et auctoritatis fides conservata, sacerdotes sacerdos ita Deo immortali commendo, ut cunctos cupidissimos salutis animorum, studiosissimos Ecclesiae sacrosanctae, acerrimos cōtra peccata, fortissimos in occasionibus, inimicissimos vitiis omnibus, quae vestrum honorem violāt, amicissimos divinae Majestatis in perpetuum esse velim, et exoptem.

VLTIMA RATIO SVMITVR EX ADjunctis, cum exclamatione, ex consequentibus, cum altera exclamatione, ex antecedentibus, exemplis, cum obsecratione, et obtestatione.

AVdi, atque attende peccator, ut scias, quid Christo Iesu debeas: confitearisque aliquando, quod tu facias, te, et ingrate, et impie facere in hunc mitem, et mansuetum Agnum: ti-

tibique, quae Christus Iesus pro salute animi tui fecerit, si nó profutura fuerint, te quidem in culpa esse, qui tantam medicinam abjeceris. Nam simulatque crucem humeris suis impii satellites imposuerunt, statim illam libenti animo cótemta veste indut⁹, coronatus spinis acerrimis, fune de collo pendente, praecone praeeunte, cósequentib⁹ natura piis mulieribus, et acerbissime flentibus ad Calvarii culmen usque deportavit. O acerbam bonis omnibus memoriam temporis illius, et loci, cum Filius in Matrem Mariam incidit. Duo caeli, terraeque lumina confestim una se cópexerunt: et terram fusis consperfit lacrymis Maria, neque loqui prae magnitudine doloris potuit. O rem cum auditu crudelem, tum visu nefariã. Ita ne praeco vocẽ intendens, et tollens, quantum poterat, in caelum, nostrae salutis auctorẽ publico praeconio ad justitiae speciem, et ad acerbitatis simulationem morti crudelissimae addiceret? et auctorem virtutis, et innocentiae, tanquam seditiosum turbulentumque hominem clamaret tollendum in Crucem? Hic ego nunc de Christo Iesu quid dicam majus, quam Filium Patris aeterni generis hominum tam amantem fuisse, atque eum pro tui ipsius, O peccator libertate recuperanda exstitisse Fidejussorem, et ea luisse, quae tu ipse meritus pro tuis maximis sceleribus, et peccatis fueras? Non unam ille dumtaxat tui causa, sed mille mortes subire, perpetique paratissimus erat. Ille, cum una suis sanguinis gutta satis esset, ad satisfaciendum aeterno Patri pro primi Parẽtis defectione scelerata, tanto in te, et in homines amore fuit, et caritate singulari, ut post virgarum diritatem, post spinarum acriter pungentium coronam, Crucem patibulum usque suis humeris portandam susceperit? et in Crucem ascendere pro tui ipsius salute, et dignitate hominum libertateque recuperanda, tantis ignominiis, et probris affectus, tanquam in equum alatum, exsultans gestiensque properaverit? Hanc Christus Iesus, et suo complexu retinuit, diram

que pestem a capite tuo depulit, toto corpore de cruce pendente, brachiisque ipsis, pedibusque clavorum diritate transfixis. O fortunam tuam peccator miserandam! O deplorandam calamitatem! O flebiles dies! O noctes scelerum tuorũ acerbas. Siquidem Christus tibi mortuus propter pertinaciam non proderit, qui cũctis ad se redeuntibus, et veniã peccatorum petentibus sine dubitatione profuit semper. Memini enim, memini, neque unquam obliviscar temporis illius, cum cuicunque homini venieti, precanti, et ex animo deposcenti peccatorum veniam, se nunquam non impertiturũ esse Christus pollicitus est. Quid stas? Quid immoraris? Quid accessum ad assertorem Iesum differs? Vides quantum Iesus tibi de suis opibus polliceatur: quanta te, et quã inflammata caritate complectatur. Hunc pro te non aspicis pendere de Cruce Dominum? hunc exanguem, et mortuum inter duos interpositũ esse latrones? hunc tanquam pastorem de montis vertice sibilo vagantem, et errantem ovem revocare suo? De Sanctissima morte sua, de Cruce, de vulneribus, de latere Longini hasta trajecto multa tecum tacente, non dubiũ, quin saepe Christus colloquutus fuerit. Nunc vides me nihil tibi praeter eadem vulnera, et cruciatus, qui duros, et ex silice factos animos saepissime mollierunt, afferre posse. Quid enim possum aliud facere, nisi Christũ proferre virgis caesum, nisi hunc appellare coronatũ, hunc testari nostrae salutis causa Cruci affixum, nisi te quoque, o homo, cum Christi Cruce compellare. Salutẽ ille solus tibi dare potest, qui Davidi, qui Matthaeo, qui Magdalenae, qui Paulo, qui multis aliis dedit. Expergiscere peccator quaeso, recipiet te solita sua liberalitate Christus Iesus, te retinebit, et cõplectetur: neque me solum deprecatorem tuarũ miseriarũ, sed divos ipsos, caelites sanctissimos habebis: atque ut spero de benignitate sua Virgo Maria misericordi semper animo, valdeque benigno, memor suae in genus hominum maternae pietatis precibus suis mitissimi Filii opem implorabit. Dic inquam, dic peccator,

non

non modo mea traductione,non lacrymis, non dolore solũ contendo,sed sanctorum meritis,sed Christi virtute,sed tanti Domini cruciatibus:mecumque te simul Christe Iesu boni omnes,qui praesentes sunt,testantur auditores,et pro uno homine scelerato,perditoque se praebent omnes deprecatores. Noli mi Iesu per mansuetudinem tuam,per mortem, per Crucem ipsam inimico Daemoni me miserum discerpendũ, devorandumque dedere. Noli meum animum flammis inferorum ardentibus deflagraturum semper, et comburendum in perpetuum dejicere in noctis obscurae caliginem sempiternam. Sine me,quaeso,quod fretus misericordia tua precor, id a te hodierna die provolutum ad tuos pedes impetrare. Teque Virgo Maria oro,et obtestor, quam nostrarum aerũnarum,nostrorum periculorum , et calamitatũ semper miseret,hominesque non modo salvos,sed donis caelestibus ornatos,florentesque esse voluisti,ut me per Filium tuum conserves,per quem alios Deo , aulaeque caelesti innumerabiles homines tua obsecratione redditos ac restitutos vides. Plura ne dicam,tua maxima benignitas, et misericordia facit , tuique filii voluntas explorata,maximis gloriosissimisque misericordiae monimẽtis testata mortalibus:quibus ego in hoc etiam magno meo metu facile inducor in spem tantum Agnum,tamque mansuetum, eundem in venia mihi dãda futurum esse,qui fuerit in aliorum ruina,defectioneque:quoniam in his meis periculis de aliis recordor,quibus suppliciter , ac demisse precantibus misericordiam maximam summa cum benignitate tribuit.

DE POSTVLATIONE, OBSECRAtione,et obtestatione.

HActenus de misericordia captanda egimus. Potuissemus plures modos constituere commovendae misericordiae, sed cum illos ex aliis figuris ad motus faciendos spectare va-

leamus, praecipue tamen rem postulatione, obtestatione, obsecratione praestabimus: de quibus sequentes exercitationes instituentur.

PRAECEPTIONES.

HAec tria lumina rhetoricae magnam vim habét ad movendos auditorum animos. Quae quamquam a multis ita commisceantur, et quasi eadem sint, confundantur, ut facile nequeas inter noscere, sed ipsa nomina, ut video, satis clare disjungunt unumquodque orationis lumen. Nam postulatio simpliciter petit, obsecratio humiliter, atque demisse precatur, obtestatio tota flagrat, et ardet flammas spirans accensas, ut ipsos homines, qui potestatem habent, qui consilio praesunt, cum dignitate maxima exsuscitet, aeque quidé, atque mortuorum animos prosopopoeia. Quid, quod in sublime effert sese, testans caelites, et celsitatem divini Numinis?

PRIMVM GENVS POSTVLATIONIS ex dissimili. Dissimilis postulatio duorum de cathedra decertantium.

IS a vobis, scholastici, hoc postulat, ut quoniam primariam cathedram tam praeclaram, atque honorificam hoc tempore tam summo jure appetit, et quoniam ejus contentioni eruditio doctoris Martini obstare atque officere videatur, recordemini annos illius, et aetatem adhuc juvenilem: ejus adolescentia mentibus vestris insidente non arbitratur hujus cathedrae stipendium, tam amplum, et copiosum posse amittere, ex vestris animis aetate deleta arbitratur id, quod propter juventutem meritus non est, id per summum jus, ac scientiam consequi, et obtinere posse hunc aetatis florem, qui nondum propter ju-

juveniles annos se dignum cathedra praebere visus est: quare ut hoc animis ipsis cernatis ac complectamini, postulat, et ad hanc suam petitionem tam honestā adjutores vos praebeatis. Si vobis aequa, et honesta postulatio videtur, auditores, ego tamen contrariam postulationem affero, et quomodo mihi persuadeo aliquanto aequiorem. Primum ab adversario peto, ut aequitate, veritateque contentus sit, iniquitatem, et perfidiam non petat: deinde a vobis, suffragatores, ut injustae petitioni resistatis, et justitiae partes suscipiatis, et in hac cathedra deferenda periculum, quod in litteratos intenditur, propulsetis. Quodsi aut sanctiones academiae, si leges aliquae, vel consuetudo bona viris litteratis in re litteraria contra senes scientia multo inferiores obstitit, non dubitamus, quin canis, et rugis omisso juvene litterato litterarium honorem praebeatis. Sin aliud agitur nihil, nisi ut ii, quibus jus favet, quibus ad cathedram nihil deest, si hoc solum hac postulatione spectatur, ut ipsam absolutam perfectamque litterarum cognitionem inscientia, et ignoratio superet, nonne cum multa indigna, tum vel hoc indignissimum est, vos idoneos habitos, per quorum suffragia, ac jusiurandum id assequantur idiotae, quod ipsi nullo jure, nulla scientia assequi posse fateantur?

SECVNDVM POSTVLATIONIS
genus ex dissimili, cum consequentibus.
Postulatio candidati in cathedrae
petitione.

QVAMobrem a Deo immortali quod sperare mihi videor, hoc idem a suffragatoribus peto, ut in hac suffragatione nemo iniquus, et contra justitiam veniens reperiatur: deinde siqui aliquando fuerunt, qui patria, qui gratia, qui studio nonnullo, qui muneribus suffra-

gia sua detulerunt, ii ne sint hoc tempore, sed omnes potius integri, et incorrupti a veritate stet. A vobis autē me jus meū contendere non est necessarium, qui petitionem nostrā plenam aequitatis, et honori vestro consulentem aspicitis: verū quod iniquitate temporum, pravitate nonnullorum, ambitione, allegationibus, lenociniis omnibus admissum est, id ne accidat, vos vestra virtute, aequitate, integritate providere debetis. Suscipite causam dialecticorū, suscipite causam justitiae, integritatis, fidei, honoris. Suscipite causam vestri ordinis, ut doctus homo vestris suffragiis probatus cū omni doctorū Senatu in laude, et in honore esse posit. Cogitate, qui sitis, quibus suffragemini, quib' vestra suffragia dare, quibus adimere candidatis non debeatis. Facite vobis divinae legis veniat in mētem, qua ratione fundator academiae de cathedra deferenda optimis viris, sapientissimisque praeceptoribus leges statuerit. Circunstant vos summae auctoritates, quae vos obliviscì auctoritatis divinae non sinent: quae vos nullam non horam, momentumque moneant, doctissimos viros, eruditissimos magistros, exquisitissimos de tota academia doctores deligēdos esse. Quare si legum vim, et acrimoniam consideretis ad favendum litteratis hominibus, si filiorum personam ad parentis academiae partes suscipiendas, quae aequissimis, et integerrimis suffragiis praestantur, si bonorum integritatem, et constantiam, ut nequis vos de vera rectaque posit sententia dimovere, spectetis, intelliget academia universa doctissimo, sapientissimoque praeceptore delecto, praepositoque caeteris non ita litteratis, sitim, ardorēque justitiae plus apud vos habuisse momenti ad cathedram deferendam, quam ullam animorum affectionem pravam, et a vero abhorrentem. Mihi certum est non committere, ut in hoc munere, si cathedra deferatur, studium meum, aut diligētia desideretur. Non patiar rē in eum statum adduci, ut adversarii nostri, quos adhuc nobis tantopere obstitisse videtis, voces ullas nostrae nō bene in vestrā utilitatē operae,
di-

diligentiaeque collatae jure optimo mittant, et jactent in vulgus. Non videbor profecto cathedra consequuta ullum etiam cum vitae discrimine, pro vestris commodis, et emolumentis otiosum spiritum ducere. Non committam, ut quidquam mihi temporis abeat, quod etiã de succisivis horis non intercipiatur ad academiae fructus uberes, atque praestantes afferendos. Faciam equidem, ut quales se vobis, academiae tantae nominis existimatione, sua sapientia, et fama gloriosa caeteri praeceptores litterati praestiterunt, talem me ab hoc tempore nullas non suscipiendo vigilias, et labores omnes perferendo, pro matris academiae amplificatione praestare nunquam desinam.

TERTIVM GENVS EX SOLA ENVmeratione, de candidato Rhetoricae cathedram postulante.

Sed quid ego vestrum hunc consessum acrem satis, et acutum ad intelligendum, et usu, et experientia diuturni temporis praeditum oratione conor diutius morari, cum ex superioribus intellexeritis, quid cuique facultatis ad dicendum sit, et quantum ingenii, et industriae ad tradendam artem hãc, et cum fructu scholasticorum docẽdam: cum nemo sit, qui non acceperit, quo quisque nostrum usu, et exercitatione praeditus fuerit, quae orationis suae documẽta dederit, quoties conventu, et frequentia doctorum hominum, historiae, poëseos, et aliarum artium, quae hujusce sunt artis maxima, firmissimaque praesidia, periculum fecerit, quemadmodum adolescentes discipulos suos quisque produxerit in publicum omnibus orationis ornamentis cultos, et expolitos, et quod vos cupitis, et in hac arte laudare non raro consuevistis, ad Ciceronis stilum informatos. Si verborũ elegantiam, si candorem sermonis, si constructionem orationis, si

 lumi-

lumina, et insignia quaecunque dicendi vos in uno magis, quam in altero potuistis non animadvertere solum, sed etiã cum laude praeceptoris, cui tantus honos tribuebatur, admirari, a vobis petere non desinam, ut illius praeceptoris non obliviscamini, quem magis utilem, et scholasticis magis fructuosum, et academiae plus honoris allaturũ videritis. Quod ut faciatis non peto solum, sed etiam atque etiam contendo.

QVARTVM POSTVLATIONIS genus ex frequentatione, in laudem beati Laurentii.

Quae cum ita sint, tandem a vobis petam, quid enim obsecrem, quos tam propensos in hujusce viri sanctissimi mores, et vitam integerrimã aspicio, ut primum legem ipsam divinam, et mandata Dei, et ipsius Matris Ecclesiae praescriptiones sancte, constanterque servetis: deinde illud etiam postulo, divini Laurentii exemplo caelesté gratiam retineatis, neve tyranni alicujus terrores, aut minas pertimescatis. Primum in divo Laurentio satis fuisse animi, constantiaeque vidistis: deinde cum eum Martyris Lauream cum tanta gloria consequutum fuisse videatis, quantam in aliis sanctissimis Christi Martyrib⁹ audivistis, quid est, cur in bonis moribus, et in virtute colenda non desudetis? Ipse Laurentius quidquid in se fuit studii, industriae, laboris, quidquid corporis viribus, atque omni animi contentione potuit, quidquid actionibus misericordiae, defendendae Fidei studio, opera, assiduitate, testificatione, praedicatione, ipsius vitae devotione potuit, id totum ad divinum honorem augendum, et Matri Ecclesiae, et praepotenti Deo pollicitus est, atque detulit. Testatus etiam ille quam intenta voce saepe Deum immortalem, qui mortalium exploratos habet sen-

sus,

sus, se neque punctum temporis nisi sanguinis profundendi pro Religione cupiditate flagrantem potuisse conquiescere, neque rogatu Praesidis voluisse Fidem deserere, neque gratiam Dei immortalis effundere, ut hominum potentissimorum amplitudiné, aut vitae praesidia periculis, aut adjuméta honoribus quaereret. Atque quidem pericula satis, ut egregium Christi cultorem praestare oportuit, in crates ardentes ascendés ipse subiit, honores autem, neque a principibus saeculi humanos, ac perituros, sed ipsa vitae spoliatione, atque adeo flammarum ardore, ut Christi Iesu voluntas tulit, caelestes atque divinos appetebat. Quamobrem quidquid hujusce Martyris exemplo sequuti fueritis, id omne Christi Iesu ornandi causa suscepisse cogitate: tantumque adsit, ut aliquam hominum bonam gratiam vobis quaerere velitis, ut omnia sane pericula corporis, atq; vitae, partim praesentia, partim imminentia necessario vobis adeunda fuisse non dubitetis. Qui enim sunt Laurentii honoris appetétes, et Martyrum laurea donandi, statuerunt, auditores, gloriam caelorũ, beatorum dignitatem saeculi hujusce commodis omnibus, et honoribus praeferri oportere.

QVINTVM POSTVLATIONIS genus ex brevi enumeratione, in sacerdotii decertatione.

QVare petam â vobis in exitu orationis deligatis, viri illustrissimi, hominem virtute ea, quem bonis studiis videtis comprobari, tum gravitate, et auctoritate hujusce dignitatis propria: sapientia autem tanta, quantam eam convenit existimari, quam tot annorum decursu auctam esse videatis: petitione vero ejusmodi, quae Salmanticésis academiae laurea, ejusdé Reip. litterariae cathedra, doctissimorũ hominũ laudib⁹, bonorũ discipulorũ flore delecto cóprobetur. Atq; cũ haec ita sint, petimus etiá a vobis, si qua

non modo paria, sed etiam majora merita tanto in sacerdotio considerari solent, ut eum, qui Salmanticam, qui doctores hujus academiae, qui tanti ordinis nomen semper ornavit, quique etiam suis vigiliis, et lucubrationibus futuris nomẽ se vestrum decoraturum esse profitetur, quiq; est eorũ numero, qui semper apud vos litterati sunt habiti, atque dicti, sic in vestrum cooptetis ordinem, ut vestra humanitate ornatae potius litterae, quam suffragiorum acerbitate violatae fuisse videantur.

RATIO POSTVLATIONIS constandae.

EX his omnibus postulationis generibus constare debẽt concionator divini verbi rationem agendi cum homine et ad virtutis studium, et ad praeclaras actiones suscipiendas, dum inducit simpliciter petentem virtutẽ, Deum ab homine deposcẽtem honestatis studium. Atque ita inducitur spiritus contra carnem, virtus contra vitium, Deus cõtra Daemonẽ, Religio contra idololatriam: ex quarum dissimili petitione una capiendi cõsilii deliberatio reliqua est ad colendam virtutem, et ad pravitatem amandandam. Sed exempli causa duas exercitationes adhibeamus, in causa honestatis unam, alteram in spiritu contendente certatim cum carne deliciarum appetente, et sui ipsius amante nimium.

DE POSTVLATIONE SIMPLICI Dei immortalis.

QVare peto a te homo, quem ad imaginem, et similitudinem meam creavi, si meum in te amorem, si beneficentiam, et liberalitatem, si mei ipsius dignitatem, et caelestem atque divinam gloriam recognoscis, si vis fructus hominis praestantia, et immortalis Dei celsitate dignissimos ferre, si

vis numerari inter beatorum civium coetus illustres, atque consequi gradum aliquem Heroum sanctissimorum amplissimum, et altissimum, ut in virtutis studium incumbas. Nihil etiã tibi prius, neque magis amplum inter mortales agenti ullo unquam tempore videatur esse, neque futurum aliquando deliberes, quam colere virtutem, quã inservire Deo, quã ita totum teipsum divinae Majestati dedere, ut tum te delectatione affici, et omnibus gaudiis compleri putes, cum susceperis virtutis exercitationem aliquam, a qua si vacaveris per aliquod tempus, punctum quamquam illud sit, et minimum etiam momentum, nihil te facere, neque effecisse puta, quamquam magnum aliquid te egisse dicant, testenturque mortales. Quid enim est id, quod agitur, quod quidquam sit, et aliquid dici debeat, et haberi ab homine mentis compote, a quo Deus absit ipse, quodque in Deum immortalem non conferatur, a quo omnia duci debent, et in quẽ spectare nostras res, cogitata, sermones ipsos jus omne postulat, atq; natura hominis bene instituti tulit semper, et feret, ne a principe, et auctore generis humani Deo immortali deflectamus? Huc igitur mea petitio, huc Domini tui postulatio spectat, ut per virtutis viam contendens, sanctorũ itineribus ire nunquam desinas, pergas autem semper homo, dum his corporis cõpagibus inclusus fueris. Si jus postulo, si aequum etiã, si quod Deo debitum est, et celsitati divinae, et tibi necessarium etiam ad gloriam caelorum, et ad divinae Majestatis aspectum perfruendum, una haec postulatio prae cunctis reb⁹ ferẽda est, ut nihil aliud nisi placita Dei immortalis velle videaris, et omnium tyrannorum minas, atque omnia pericula levia prae gloria, praeque honore divino duxisse vigilans, et dormiens curis his, et cogitationibus in animo semper insidentibus.

CARNIS, ET SPIRITVS POSTVlatio dissimilis.

AN vero non cogitabo, quid a me petat caro blanda conciliatricula voluptatum? quid etiã ipse spiritus carni contrarius, et infestus? Quid enim caro postulat? ut mihi ipsi indulgeam, et corpus tenerum, atque delicatum putem, carnem appetentem voluptatum, et omnis generis blanditiarũ amantem conservem, et quibus illa capitur, illecebris, et cupiditatum lenociniis demulceam. Induere vult caro cultus corporis pretiosissimos, capere cibos suaves, atq; accuratissime apparatos, bibere vina vetustissima, et suavissima, frequẽtare convivia, equitare cum omni pompa, et apparatu, amare, et amari, nullas praeterire voluptates, et in lecto mollissime strato cubare ad medium usque diem, denique omnem a se molestiam amovere, omnem delectationem, et jucunditatem appetere. Haec omnia adhiberi sibi caro petit a mortalibus, si salvam, et incolumem cupiant in aliquot annos, si cõfertam, et redundãtem omnibus gaudiis, ac voluptatibus, neque ante tempus praestitutum sibi quisquam mortem velit asciscere, quam sibi facile mortales asciscunt, qui corpori, qui carni non consulunt. Nemo enim, inquit illa, nisi plane demens, et furiosus mortem afferet sibi, sed conservabit sese, cui a natura datum est, ut Deo volente, jubenteque etiã, salutem, et vitam suam respiciat, et ex insidiis ferro appetitã homo tueatur, atque defendat. Interea dũ haec petit, atque contendit caro, fingit se solatii indigere, naturae consentanea quaerere, non transilire metam communem. Itaque illa simulare morbos, induere afflictam, atque oppressam naturã humanam, imbecillem, et infirmã viribus, laboribus exhaustam, et quasi confectam, ut nihil nõ ex aequo, bonoque carnem, bestiam deterrimam, indomitamque belluam postulare homines putent. Haec si carnis ipsius usitata videtur postulatio, ego aliam spiritus carni resistentem, et cõtrariam prorsus afferam. Sic enim spiritus ab hominibus contendit, si salvos, et incolumes se velint, si stantes, et florentes, si bonorum

co-

copiis omnibus affluentes, si pulcritudine, quae nullis morbis deflorescat, neque senectute, vigentes, si valetudine bona, quae nulla unquam tentari queat aegritudine, semper firmos et integros, si deniq; veris, ac solidis voluptatibus gestientes in perpetuum, ut bellum hostili odio imbutū carni indicant, atque faciant assidua, vehementique afflictationum, et compressionū omnium contentione. Itaque nudent eam illi, spolientque sericis vestibus, atque pretiosissimis, induant asperis, et contemtissimis, attritis, ac discerptis, eam abstinere carnibus assuefaciant, nullum gustare cibum suavem, neque accuratū, inediam omnē tolerare infrigida, et pane multos dies, cubare humi, et post multas vigilias fessam, et ad cōsistendum, perseverandumque prorsus imbecillem, et viribus quasi cadētem, et saepe deficiētem omnino. Denique nō desinant iidem vim omnem adhibere, carnem ipsam frangere, domare cupiditates, et omni comprimere vexatione, afflictationeque vehementissima: ut ipsi avocent ab humanis cogitationem ad caelestia, a saeculo ad beatorū sedes, et ad Deum immortalem, a ludis ad spectacula sanctorum, ab honoribus saeculi ad caelitum dignitates, ab hac vita, ad aeternā, et nullo unquā aevo periturā. Itaque quamquā caro pallida sit, et deformata, dum in hoc corpore cōstiterit, et cutis solum appareat, et emineat incredibili macie, atque deformitate miranda, denique mortis spirantis effigies videantur homines, tamen pulcritudinis, quae illos manet, et immortalis dignitatis, quae visenda semper, caelestique claritate fulgebit, memores, de spiritu illi soliciti sint, et de vera animi pulcritudine comparanda: quae Dei immortalis gratiā acquirit, et in animo insigni splendore circunfuso retinet. Hae sunt postulationes animi cōtrariae, et infestae carnis teterrimae postulatis. Nunc vestrum est, quid agendum sit, atque constituendum, ex Christianae disciplinae praescriptionib⁹ deliberare: ego enim quid verus Dei cultor constitutum animo, ac deliberatum habeat, facile statuere possum.

PRIMVM GENVS OBSECRATIOnis ex enumeratione, efficienti, fine, similitudine, cum conduplicatione, traductione, interrogatione, repetitione.

PROXIMA postulationi habetur obsecratio. Hujus primum genus conficitur ex fine, cum enumeratione, detestatione scelerum, et obtestatione per conduplicationem.

OBSECRATIO AD VENIAM AB immortali Deo petendam.

IGnosce, ignosce sanctissime Deus, si ejus hostis Dominationi succubuimus, quem nos omnes fugere omni ratione debuimus: in quem cum caelites ipsi, atque Mẽtes divinae odium habeant incredibile, tum tu ipse maximum, et acerbissimum. Neque, si inferorũ legiones animos nostros aliquando devicerunt, idcirco in Daemonis jurisdictione permanere collibitum est. Quanta tua in nos collata beneficia, quantae opes, quanta in omni genere rerum misericordia, quanti honores beatorum civium, quanta gloria, quantae voluptates, quã solidae, plenissimaeque sint, quis ignorat? Adeo quidem benignitate, meritisquẽ tuis excelluisti, ut nostrorũ flagitiorum, scelerumque venia nunquam non exspectãda sit. Itaque voluptates corporis, iracundiam, odia, invidiam, caetera vitiorum genera execramur, atque detestamur. Ad tuã Iesu clementiam confugimus, hac misera funestaque conditione afflicti, quem tantis peccatis, et execrandis facinoribus violavimus: et venimus invitati tua misericordia, et cõfisi pietate praestanti, et obligati fide, quam dedisti nunquam veniam peccatori in viam redeunti te denegaturum esse. Postremo venimus, ut ad verum medicum, et ad depulsorem

mor

morborum,et aegritudinum nostrarum,nō ad vitae, salutisque extinctorem. Itaque nostris cognitis,planeque perspectis malis a Daemone discedimus,spes reliquas saeculi persequi nolumus,et Fidei,quam violavimus,et Majestati,quā offendimus,satisfactum venimus. Vt prodigi filii domum patris mansuetissimi nos revertimur,tibi,tuisque mandatis parere sine cunctatione parati sumus. Tu nos tuis meritis ereptū ex Daemonis servitute venisti. Tu ad nostrorū onera peccatorum tuis humeris cōportāda, tu denique ad generis humani sobolem recōciliādam aeterno Patri de caelo descendisti , tuamque provinciam hanc esse duxisti quam honorificam,gloriosamque. Quae quidem a nobis in eam partem accepta sunt Christe Iesu,ut tua virtute,tuis meritis salutem amissam,dignitatéque recuperasse fateamur. Pollicemur autem in posterum semper ea,quae jucunda videantur esse non modo extraordinariis cupiditatibus, sed etiam ipsi naturae, necessitatique,quantū fas erit, nos esse denegaturos.

SECVNDVM GENVS EX FINE multiplici,cum dissimilitudine.

OBSECRATIO PECCATORIS AD Christum Iesum.

TE igitur oro sanctissime Iesu, qui maxime vis, et potes,ut me in peccatum miserabiliter prolapsum respicias oculis tuis, illis inquam oculis pietatis,et misericordiae plenissimis,quibus solitus es ad tuam misericordiam confugiētes respicere : quibus veniam nulli non poscēti ex animo,atque voluntate dedisti. Quoniam me in caelorum regionem,in illas beatas sedes,divinaque domicilia,ad gloriam sanctorum, ad aeterni Patris,tuumque aspectum perfruendum creavisti. Quoniam si veniam a te meorum scelerum non impetrave-

ro,quo me vertam nescio,cujus auxilium, et opem implorē non video. Si in te pro me peccatore miserando flagris caesum,spinis coronatum,et in Crucem sublatum non intueor, qué intuebor? in quem aspiciam,qui opem efflagitanti mihi, suspiranti,collacrymantique ferat? in brachia tua,in tuum sinum,in complexum brachiorum patentem,et apertum non me ire jubes? cur mihi non pateant fores misericordiae? cur non aperiatur janua lateris pro me patentis, et hastae diritate discissi? nō ea de causa te nudum,et de Cruce pédētē ostēdis generi mortalium? Tua benignitate fretus opem efflagito: tu qui potes, veniam da mitissime,mansuetissimeque Iesu,ut poenis inferorum liberatus in sedes caelorum, et in aeterna beatorum palatia conscendam.

TERTIVM OBSECRATIONIS GEnus ex antecedentibus, et consequentibus.

OBSECRATIO HISPALENSIVM ad divum Sebastianum.

TE denique, dive Sebastiane, magnopere quaeso, ut qualem te semper huic populo praebuisti,cum diversis temporibus pestilētia crudeliter hanc civitatem invasit, talem te et huic Senatui, et Cōsiliariis Regiis, et universo generi Hispalensium praebeas in posterum. Quanta multitudo hominum convenerit ad templum tuum, quae sit omnium in te mortaliū praestans,et admiranda religio,quae studia,quae supplicatio sacra solennisque in singulos annos publice constituta, vides. Ab hinc equidem annos multos in hac urbe pestis te deprecatore non fuit: nunc cum maxime timetur, et signa de caelo videntur homines observare, tu nos tuis precibus apud Deum immortalem, et in-

intercessione juvabis: ne, quod Deus omen avertat, deseri civitatem, fugere cives Hispalenses, et quaerere perfugia salutis, ubicunque locorum melius sibi fuerit, compellantur, et tanquam pestilentiae infecti contagione tanta aditu prohibeantur civitatum, et oppidorum, et vagi, et errantes, a patria exsules, et extorres vitam miseram, et aerumnosam agant. In te suae spes, suae civitatis salus posita, tibi dies festos sacros, atque solennes, cum ad hunc usque diem cum supplicationis pompa tam illustri, tamque splendida quotannis instauraverint, tum ejusdem patrocinii causa nullum non annum instauraturos se esse pollicentur.

QVARTVM OBSECRATIOnis genus ab exemplis. Obsecratio peccatoris.

ERRAVI, temere feci, poenitet, ad clementiam tuam confugio, delicti veniam peto, ut ignoscas oro, si nemo non impetravit, qui precaretur ex animo: si omnes, qui vere, dolenterque obsecrarunt, tu idem fer opem, qui spem de Cruce attulisti maximam venientibus ad te, et ad tuum auxilium confugientibus. Possum obsides clementiae tuae, pignora mansuetudinis inauditae, Matthaeum publicanum, Petrum negantem, et cum jusjurando Majestatem tuam, Magdalenam ipsam, bonum Latronem, Saulum quondam unum hostem Christianorum acerrimum una voce de caelo missa ad te conversum, traductumque proponere. Novimus misericordiam tuam. Recordare fidem datam, gementem, et collacrumantem, petentemque suorum ex animo veniam flagitiorum non a tuis pedibus, vulneribusque repellendum hominem. Intuere Matré, et tantae Virginis, quae suxisti, ubera, quae te par-

vulum lactentem, et virginalibus inhiantem uberibus pro genere mortalium precatur, et obsecrat: Quodvis jam malum nobis optatius est, quam a tua Majestate alienatio. Ipsi perferentur a nobis, et optabuntur potius inferorum sempiterni cruciatus, quam ut punctum temporis tuae Majestatis gratia caelesti careamus. Si vere, si ex animo, si cũ dolore defectionem praeteritam sentimus, moveant te peccatoris hujusce lacrymae, moveat status praeteritae cõditionis aerumnosus, moveat tua miranda pietas, et mors pro genere hominũ oppetita. Valeat tua vox illa, quae innumerabiles homines a vitiorum pravitate revocavit. Te enim dixisse litteris sacris commendatum est, omnes illos, quos peccatorũ poenituerit suorũ, quocunque tẽpore tuam implorãtes misericordiam, in tuam amicitiam, et gratiam te recepturum esse. Vides ne igitur luctum, et squalorem meum? vides sordes, et lacrymas? vides ne me tuam opem, fidem, numen, et auxilium implorantem? Ignosce igitur mihi misero, calamitosoque plane homini, et januam tuae misericordiae pulsanti: ut quemadmodum caeteris, et mihi etiam in tua benignitate speranti fores pateant mãsuetudinis, et inusitatae clementiae tuae.

QVINTVM OBSECRATIONIS GEnus ab exemplo, cum dissimilitudine.

Obsecro sanctissime Iesu, repete temporis illius memoriam, pone illũ ante oculos diem, vultus hominum te intuentium, atque admirantium recordare. Quae gentium multitudo? qui comitatus? quae urbium, et oppidorum effusiones? quae tua ad multitudinẽ verba? quae tua illa pulchra percontatio? tua miseratio? tua virtus? cum misereri multitudinis defessae jam triduum sequẽdo te, tuamque divinam opem implorando non destiteris, quoad famem expleveris cunctorum, miraculo panis, et piscium divinitus edito? At

quan-

quãta multitudo discubuit? ad hominũ quinque millia multitudo pervenit; neque in his pueri, non mulieres numerabantur. Non hic nos famẽ corporis, non sitim volumus depellere, utrunque usitato pane, et aqua, commur i mortaliũ perfugio sedabimus, depellemusque: victum nostrum, et escã salutarem, atque divinam appetimus. Fame conficiatur corpus, siti prematur quacunque vehementi, quoquo modo toleremus vitam hanc caducam, atque perituram, dum te fontem perennem vitae sempiternae hauriamus, et cibũ suavissimum, qui caelorum opes defert secum, et thesauros beatorum suppeditat, appetamus. Cum illum ceperimus, reficiemus vires, sumemus animos in hac peregrinatione, militiaque nostra ad reliquum iter ex tuis praescriptionibus caste, sancteque conficiendum, et ob eam causam ad gratiam tuam in hoc saeculo conservandam, et in altero ad caelorum gloriam consequendam.

VLTIMVM OBSECRATIONIS GENUS EX ENUMERATIONE. Per repetitionem.

CVm tot tantisque difficultatib⁹ afflictus populus in tuã opem atque misericordiam, populus inquam Christianus confugerit, cum adhuc ei propter multitudinem adversariorum non exitus faciles, non expedita itinera, non maria tuta esse videantur, cum in eos summam per nequitiam omnia gravissima, exitialiaque bella concitetur, te Deus optime maxime, teque Iesu Christe mitissime, qui ad dexterã Patris aeterni consides, orat atque obsecrat, ut multis injuriis jactatam, atque agitatam Religionem Christianam in his partib⁹ remanere, et perseverare velis.

DE OBTESTATIONE.

OBtestatio est, qua testem aliquem adhibemus, et adducimus ad instituti nostri cõfirmationem: sed per con-

pellationem. Quae dumtaxat differt a precatione, suo illo acri, vehementique dicendi genere, quo fervet, et ardens fertur orator.

PRIMUM OBTESTATIONIS GEnus ex fine, cum exemplis, in obtestatione concionatoris.

Quamobrem, vos divi patrii, ac tutelares, qui huic civitati praesidetis, qui hanc urbem, gentemque Hispalensem, qui haec tecta, atque templa vestra ope auxilioque servatis, testor meis in cõcionibus, integro me animo, ac libero causam animorum tractasse, nullum a me sciente facinus occultatum, nullũ scelus ab homine publice susceptum contra Majestatem divini Numinis praetermissum esse. Nihil de publicis ludis, nihil de perditis libidinosorum impuritatibus, nihil de furtis, latrociniisque comperi, nihil audivi, quod non protulerim in publicum, reprehenderim, atque adeo insectatus fuerim. Atque idem ego ille, qui vehemens in aliquos, acerbus in eosdem visus fui, satisfeci caritati, et officio, quod debebam. Omniaque, quaecunque a me verba facta sunt, officio, necessitatique concionãdi debebãtur. Tam hominibus amicus, quã qui amicissimi. In quo vehemens fuisse videbor, nihil feci nisi coactus, animorum saluti subveni, eosdem vitiis demersos e coeno emergendos curavi, miseriis hominum, qui jecerunt in profundum sese, adductus. Gloriam caelorum amisissent multi, suis in peccatis consenescentes misere, nisi concionatorum vocibus, vi, atque robore divini verbi ad gratiam caelestem recuperandã excitati fuissent. Nunc in hac, quae ultima est hujusce quadragesimae, cócione, ad eãdẽ propulsãdã peccatorũ calamitatẽ supplex ad vos, O peccatores, confugio, ne vestris in sceleribus, et flagitiis inveterascere, atque adeo vos mori miserrimi, nequissimique peccatores patiamini. Nam ipsi quidem, si inveteraveritis, quae habebitis ornamenta, quae solatia reliquae vitae, quibus laetari, et perfrui vere valeatis? domus erit cre-

do aperta colluforibus, aperientur fores, patebunt palatia, cũ his vos amicis oblectabitis: non hoc gaudium, non laetitiam appelletis, quae cum scrupulis multis, et acerrimis animorũ morsibus capitur: omnis haec futilis est, et effluit ludo praeterito laetitia. Omnia ludorum, libidinum, scelerũ, et peccatorum omniũ gaudia, voluptates unius mortis interventu occiderunt. Sed ne extinctores divinae lucis, ne proditores, ne hostes Majestatis aeternae sitis, ne labes, et maculas Daemonis vestris animis inustas relinquatis, id laboro, id volo, Hic vos orat Christ⁹ Iesus, vestrũ omniũ causa virgis caesus et a Pilato cũ spinis, et purpura deformi productus in publi cũ. Quid majus habet, quod testetur Christ⁹ Iesus, quod ante oculos vestros obtestans cõstituat, quã cruciatus vestrũ omniũ causa toleratos? Non equidẽ de fortunis hujusce saeculi, sed de bonis beatorũ immortalibus, nõ de corpore hoc foedo, atque misero, sed de animi salute, et incolumitate sempiterna, nõ de statu humanae felicitatis, de Regũ hujusce saeculi gloria, sed de gloria nullis unquã tẽporũ limitib⁹ circũscribẽda, vobis cõtẽtio suscipi debet, et haberi. Quid enim est homini ad beatorũ sedes aspirãti, quod eũ in hoc saeculo remoretur? aut quid est, quamobrẽ haec cuiquã vita videatur, quã nõ in gratia Dei immortalis egerit? Quot homines fuerũt in hoc saeculo, quibus nemo, neque honore, neque gratia, neq; fortunis anteferret sese, postea tamẽ spoliati omni dignitate, quae erepta fuit summo cũ dedecore, summa cũ ignominia? Quid reliquum fecit fortuna in tãtis malis? Vt cũ liberis, cũ uxore, cũ amicis lugerent suam calamitatẽ in perpetuum. Vos ipsos Reges Christianos, expletos bonis omnibus hujusce saeculi testamur. Si nihil aliud nisi vestrum omniũ mortes, oblivionẽ, in quã venistis, hominũ, nullam de vestra dignitate Regia memoriã, nullã mentionẽ, spoliationẽ regnorũ, tot imperiorũ, Regii diadematis, atque sceptri testaremur, tamẽ vestrũ omnium explorata morte peccator a furore resipiscere deberet. Nã cũ haec omnia his Regib⁹, et principibus

 po-

potentissimis cũ morte ablata sint, cũ ex hoc saeculo misero, ac luctuoso omnibus nudati rebus excedant, quid est, quod nos expetamus aliquid? Fortunã Regiã horũ hominũ consequi vultis plenam sollicitudinis, ac miseriarum, in qua tanto cum cruciatu, atque dolore mortales vivunt libenter? eam Ermenegildi relinquunt retenta gratia divini Numinis. An vero vitam exspectatis plenã lacrymarũ, atque doloris, cujus fortunas amplissimas, si fueritis sapientes, contemnendo, fructus capietis majores, quam avide congerendo? O miseros; et infelices illos dies, quibus rerum omnium potiendo, Deum nõ coluerit is. O caecam cupiditatem O volucrem fortunam. O voluptates inanes. Quam cito illa omnia, quibuscunque bonis abundaverimus, sumus amissuri? Quam brevi ex laetitia, et voluptate ad luctus, et ad lacrymas perpetuas recidemus? Sed jam impedior egomet, auditores, dolore animi, ne de his ce rebus plura dicam. Vestra res agitur. In virtute felicitatẽ sitam, et collocatam existimate: ne sceleribus, ac flagitiis pestem animis ultimã importetis, si vultis post vitae discessum in beatorum felicem numerum ascribi.

SECVNDVM OBTESTATIONIS genus ex enumeratione, in laudem Beati Thomae Cantuariensis.

NOn est mediocri scelere, non exigua perfidia caedes tãti Põtificis in ipso tẽplo crudelissime facta. Parietes profecto ipsi, araeque, cum virum sanctissimum percuti viderũt commovisse se videntur, et orbitatem suam in illo casu acerbissimo deplorasse. Vos enim arae ipsae, atque altaria sanctissima, vos inquam imploro, atque obtestor. Vosque Virgini Mariae sacratae arae, Matri Iesu integerrimae, populi totius praecipua quadam religione cultae, quas illi satellites praecipites amentia, contempta, spretaque vestra sanctitate, nefario hoc scelere, sacrilegioque violarũt: vestra tunc vis, vestra religio sese cõmovere visa est, quã illi tãta crudelitate polluerant.

rant. Teque Christe Iesu ex tuo tabernaculo augustissimo celsissimoque: cujus illi aspectū, et Majestatem summā, praepotentemque non ex horruerunt. In tuis oculis, in tuo ore, conspectuque Majestatis, et Celsitatis inaudito splēdore fulgentis, atque adeo ante sacrarium tantae Majestatis, quod est in ipso sacello maximo, sanctissimo, religiosissimoque templi principis ecclesiarum Cantuariēsis oppidi; ante denique te ipsum, et ante tuam divinitatē ferro vulnerare caput sanctissimi Pontificis ausi fuerunt, et illud non imbuere solum sanguine, sed respersum cerebro templi ipsius sanctissimi totum funestare pavimētum? Te inquam appello, obtestorque Iesu sanctissime, quem aram ipsam, quem tabernaculum, quē sacrariū, quem sacellum terraemotu plusquam terrifico nō de suis sedibus commovisse, mirum videri debuit: ut illi, qui mortem attulerunt Pontifici sanctissimo, deterrimam mortem in ipso sceleris ineundi puncto potius oppeterent, quā tam nefario crimine cōstringendi ad hanc afferendam necē in istud tempus, aut ad aeternam inferorum regionē aliquot annis post reservati viderentur. Nec enim non Daemon improbus hanc Regis satellitibus injecit amentiam, ut sine timore, sine observantia, sine cultu, sine religione, tanto cum strepitu, atque tumultu, cum furore, et amentia tanta sese patefacto aditu, patentibus januis inferrent, atque intruderēt in tēplum, obliti ecclesiae sacratae, spoliati honorifica Christianorum mente, quam horum similes amittere solent. animis obversantium imaginum aspectu perterriti, amentes, furiosique.

TERTIVM OBTESTATIONIS Genus ex eadem enumeratione, cum exemplorum frequentatione.

NVnc ego te, Deus optime ac maxime, oro, precorque cujus nutu, atque ditione caelum ipsum, terraeque infimae

mae,et omnia,quae creata sunt,gubernatur. Teque precor, Iesu sanctissime,Fili Patris aeterni,acerrime nostrae libertatis,et dignitatis Assertor. Teque appello,Virgo sanctissima, Parens tanti Domini integerrima. Vos imploro,reliqui caelites,qui aulam caelestem in palatiis immortalis Dei colitis constitutam,ut non solum nostras intueri,sed etiã tueri possitis res,quorum honorem,et gloriam caelestem omnibus afficere ornamentis cupimus. Teque beate Ildefonse, appello, quem vere hujus civitatis parentem omnes Toletani coluerunt. Cujus in templo,et a beata Leocadia,et a Matre Christi Iesu,Virgine Maria laudes tributas audivisti: cujusque velú ad tantae beneficentiae testificationem,et memoriam sempiternam gladio Regis ipsius abscidisti: quique te beatae Virginis Mariae defensorem,acerrimumque propugnatoré cótra Vvigildum verbis,et scripto tribuisti,proque tantae defensionis, et propugnationis beneficio sacram vestem a tanta Domina,Reginaque celsissima accepisti: te inquã oro , atque obtestor , ut ipsa sanctissima Trias nobis adesse velit, tuis,et reliquorum precibus sanctorũ , atque communis hominum Parentis,Mariae integerrimae. Vos omnes oro , obtestorque iterum atque iterum , favete Toletanae ecclesiae, subvenite oppidanis,ferte opem Senatui,succurrite nobilitati. Miseremini omnis generis,ordinis,atq; fortunae hominũ, si praeteritis téporib⁹ Toletanis auxilio fuistis: quod in urbe Principe Castellae novae praecipuam vestrum omnium memoriam fecimus. Si Ducibus fortissimis,quod a vestris téplis innumerabiles hostium copias repulerunt, si denique suppliciter precãtibus,quod vestris precibus pestem omnẽ depulsam, aversamque recognoverũt, nunquam non adfuistis: nunc in praesentibus periculis,et miseriis maximis divinum vestrum auxilium,et numen ostendite.

QVARTVM OBTESTATIONIS genus ex frequentatione consequentium.

Sed

SEd jam tandem per Deum immortalem, auditores, consulite, ac providete vestris animis. Moneo, praedicoque id, quod debeo, tēpus opportunissimum vobis hoc benignitate Dei datum esse, ut superbia, avaritia, libidine, iracundia, reliquis vitiorum sordibus animos vestros liberetis. Testor vos, vestrumque omnium cōscientiam, quae morsus efficit acerrimos, quae angoribus infinitis dies noctesque cruciata, nulla requietis habet intervalla: si pacem habere vultis, si placatum, atque tranquillum animum. Nulla post hanc vitam, si decesseritis obstricti peccato capitali, poenitēdi facultas, nulla misericordiae, nulla denique benignitatis spes relinquetur: perpetuis deflagrabitis inferorum flammis, nisi ad vos redieritis. Atque ob hāc quidē causam Pater aeternus Filiū suum in haec terrarum sola misit, ut nos suis meritis, atque virtute divinae Majestati reconciliaret.

QVINTVM OBTESTATIONIS GEnus ex enumeratione, cum effectis, et consequentibus, in Herodem.

(§)

SEd tuas Herodes, te enim jam in exitu orationis appello, tuas inquā suspiciones videamus. Si Puerum Iesum times, si hunc de tuo regno teipsum deturbare velle metuis, aut nunc cōgitare, aut moliturum aliquid aliquando putas, si trium Magorum itinera, si Regum adventum, si percōtationes, si ingressum in urbem Hierosolymam, si aditum in tuum palatium, in oculos, conspectumque tuum, si Regis nomen, quod a Regibus Puero tributum est bellissimo, quod eidē imperiū Iudaeae, suarūque provinciarū deferre videatur, cōtra Herodis dignitatē armatū esse, atq; illi⁹ potētiā intē unū, paratā, et intētā exhorres: magna in hoc Rege profecto

vis est, et incredibile robur, et non unius Herodis vires, atque opes illum, mihi crede, de medio tollet. Tu ipse mecũ recognoscas. Hunc tu scis esse summum, praepotentemque, et a Iudaeae Vatibus accepisti potentiam ejusdem praedicatam, quae sane caelestis sit, atque divina. Simul etiam accepisti huic omnes generis humani partes aegras, et Adami vulnere sauciatas, ut eas sua virtute curaret, atque sanaret, ab aeterno Patre fuisse commissas. Quodsi pueri Iesu nota tibi voluntas esset, profecto statim tibi eidẽ notum esset, neminem unquam Regem benigniorem fuisse, quam illum mortalibus, nullum se cruciatum pro libertate mortalium fugere, cum ipsa deterrima Daemonis peste ab incunabulis pro nostra dignitate contendere nunquam desinere, suum adventum ad salutem communem, quae nobis carissima semper fuit, Patris aeterni dono ac munere donatum, homines Filii tanti natalitiis eripiendos servitute Daemonis, adjuvãdos in itinere caelorum non solum, sed erigendos, atque revocandos ad beatorum sedes, omnes illum velle amicissimos ex inimicissimis aeterno Patri reddere suo beneficio, suis natalitiis, reliquisq; vitae suae meritis immortalibus. Quae si nõ fuisses assequutus, si tibi penitus insedisset abs te auferẽdi regni suspicio, nullo ut avelli modo, nulla suasione posset, tamen ab hac suspicione Vatum responsa, a tanta perturbatione Iudaeorum exspectatio, et a crudelitate sceleris Reges avocare debuissent. Vide, quam sit regnandi libido temeraria, atque effraenata, quam caeca, furensque dominatio, quantae infidelitates in Regibus, quam ad perniciem fictae simulationes, ut alienigenis Regibus ad adorandum Regem caelorum venientibus, hunc Regem domestici Principes excludant, ejiciant, atque adeo ad necem quaerant. Erit erit illud profecto tempus, et sine dubitatione veniet aliquando extrema dies, cum gravioribus addictus cruciatibus, et nulla unquam temporum longinquitate de futuris, et Iesu novi Regis mansuetudinem, et Regum Magorum fidem, et

Messiae post tot saeculorum aetates desiderati beneficentiā testaberis, et te non coluisse lugebis in perpetuum.

SEXTVM OBTESTATIONIS GENUS ex effectis, per comparationem.

Dicerem plura de misericordia, nisi qui recte factorum fructus esset, vos hodierno die expertos fuisse viderē. Quem potestis recordari in vita huic homini illuxisse diem laetiorem, quam cum efflato extremo halitu, audito ad funus hominis cymbalorum pulsu, hominibus cujuscunque ordinis dolore maximo affectis, pauperes domum illius se receperunt? Cujus generis, cujus cōditionis paupe res laudē istius principis, et virtutē non summis laudibus sustulerunt in caelum? Recordamini, quaeso cives, clamores omniū pauperū, cum omnes beneficiorum memores, quae ab illo acceperāt, horrendis, dissonisque vocibus non desistebant tanti hominis misericordiam testari. Hanc vos cives (magno loquor cū dolore) potuistis non lacrymantibus oculis tantam pietatem audire? Te jam vir amplissime, jam mortuum appello. Vnum hunc diem, quo pro foribus tuarum aediū tot pauperes fuerunt, non omnibus iis diebus, quibus Magnates hujusce saeculi a principibus civitatis frequentari domos suas vident, antepofuisses? quae fuerunt voces pauperum? quantus moeror, atque luctus? quanto tunc fletu personabat civitas? tunc se desertos, tunc derelictos, tunc vere pauperes sese, qui parentem pauperum amisissent, dicebāt. Proximo, altero, tertio, reliquis consequutis diebus nunquam intermissa tuae commemoratio misericordiae. Atque ipse nunc fers fructum liberalitatis tuae, neque ullo unquam tempore ferre desines in caelorum sedibus permanente tuorum in his terris recte factorum ad omnem posteritatē memoria sempiterna.

DE METV.

Restat unus metus ex perturbationibus, quas tractandas suscepi. Metus est dolor ex malo impendenti susceptus: quod gravem molestiam, aut interitum afferat. Hujus perturbationis, quemadmodum praeteritarum exercitationes aliquot subjiciamus.

PRIMA METVS INIICIENDI RAtio ex fine, efficienti, dissimili.

Quae cum ita sint peccator, desine Deum offendere, discede aliquando a Daemone, patent fores misericordiae, ad Christum revertere. Nimium jam diu te peccantem tantopere illa divina benignitas exspectavit. Nimium jam diu te invitat ad suam gratiam, vehementer admodũ desiderat. Exspue molestias omnes, et angores conscientiae, evome virus pestilentiae, purga animum: magnis cruciatibus liberabis, si modo ad te redire volueris. In hoc saeculo manere diutius non potes cum tanta mortalium offensione, cum publica tot animorum peste, cum tuo turpi exemplo, tuis audacibus factis, tanta cum impudentia, et intemperantissimis impuritatibus. Non feret te diu, non patietur, non sinet vivere Deus immortalis. Magna Patri aeterno habẽda quidem gratia est, atque huic ipsius Patris Filio mansuetissimo, acerrimo nostrae libertatis Assertori, quod peccatum, tam tetram, tã horribilem, tamque infestam pestem sua virtute confecerit. Hãc tu toties ingratus, et impius non ejicies? non est saepius colluvione nostrorum scelerum provocanda divina Dei Majestas ad iracundiam. Qui benignitate abutitur, et aperta Christi Iesu mansuetudine, is vim divinae Iustitiae cum sua summa pernicie sentiet, et experietur aliquando: atque id temporis fortasse, cum homo minus opinabitur.

SECVNDA METVS INIICIENDI ratio ex comparatione, cum acclamatione.

PRo Deus immortalis. Iudam quisquam tot ab Assertore Iesu beneficiis acceptis in Dominum tantū peccaturum esse putaret? Quis unquā Iuda audacior? quis nequior in dominum visus est? non illum metuisse potestatem Domini, nó exhorruisse Numen tantae Majestatis aspiciamus? quod ingenium? quae facultas dicendi? quae unquam excogitata ratiō tantam, et tam scelestam proditionem vituperare poterit? simul et illud, quis est, qui non praesagiret, quin hujus proditionis scelere, conscientiaque oppressum aut repentina mors Iudam praeoccupatura esset, aut suis eandem mortem miseram, ac detestandam manibus ille sibi asciscerent. Videāt, quid moliantur, quo furiis ardentibus praecipites ferri queant, qui scelera in divinum Numen admiserint.

TERTIA RATIO METVS INjiciēdi ex fine, et ex iis, quae antecesserūt, cum praeoccupatione, et exemplis.

RECORDARE illum diem peccator improbe, quo obiturus es: ponę ante oculos morsus conscientiae, timoresque maximos: confer cum tuis voluptatibus vera, plenissimaque beatorum gaudia: statue denique Iudicii extremi diem quoque illum formidandum, ipsumque tanti Domini Iudicium vehemens, atque severum: tum intelliges, quantum inter praesens, atque futurum saeculum intersit. Sed nimirum ut caeci ipsi, quia capti

sunt oculis,istius caeli, quod aspicimus, pulcritudinem non intuetur,sic peccator flagitiis,voluptatibus,libidinibus, hujus saeculi inanitate caecatus verae gloriae dignitatem assequi non potest.Sed si te gloria allicere ad benefaciendum nō potest,ne metus inferorum a foedissimis factis avocare poterit? inferorum sedes non metuis? si propter caecitatem mentis,pete sanam aDeo mentem:si propter intervalla temporis,cogita adfuturum aliquando diem, atque potestatem Deo immortali esse,te miserum,cum voluerit,uno puncto tēporis miserrima morte cōficiēdi. Qui isto modo Dei judicia non timet,quid huic timendum sit,non video. Quodsi non metuis adhuc,et tempus tibi dandum,ut ad sanitatem redeas, arbitraris,cogita,quod te valentiores mediis in voluptatibus e vivis,cum minus putabant,ablati fuerunt. Nisi vero Deus syngrapham fecerit,et suam ille tibi fidem dederit, nō prius te moriturum esse, quam deletis flagitiorum maculis ipse te divinae Majestati reconciliaveris. Fuit in aliis salus, ingenii, dignitas,opes,divitiae,aetas eadem,et juventutis flos,et non ullo morbo,quo daretur tempus expiandae conscientiae,sed repentino mortis interventu,nullo verbo facto,nullo salutis aeternae signo dato,animam exhalarunt: cum magis jucunde vivere viderentur,et suas ipsimet voluptates captare. Cū horum hominium vivendi brevitate vitam tuam conferre non poteris?itaque ex illis vulneribus,quae suis animis inusta fuerunt, hoc tantum boni disce, quod testatum nobis reliquerunt,quantum quisque vivere possit, quam parū suae valetudini confidere, quantum denique ab ipso Daemone cavere. Hoc igitur non cogitabis? non intelliges, si mentis particeps, quam sit incertum? quam miseriarum plenum? quantis malis expositum? quam denique ad inferorum ruinā patens, si in viribus ipsis, in hac naturae fragilitate spē aliquā posueris? An cū tot homines vitae spes frustrata fuerit, te ipsū non decipiet? vehementer posthac, mihi crede, ad virtutis studium incumbes, neque mortis tarditas exspectabitur si

hoc cogitaveris. Respice quaeso tuum animum: quibus parentibus ortus sis, quam fragili natura praeditus, considera: cum immortali Deo redi in gratiam. Atque de te tu ipse videris, ego de bono viro profitebor. Dedit hoc tempus sancte praeclareque vivendi Deus immortalis, non equidem vir bonus amittet. Paravit insidias Daemon, quantum in se erit, divino praesidio repellet, nullos laqueos nó declinādos, disrumpendosque curabit. Quinetiam vitam ille libenter offeret, si repraesentari morte sua incolumitas animi posse: ut aliquando sua diligentia, et auxilio caelesti pariat, quod ab ineunte pueritia cōparare beatorum domicilium omni virtutis actione non destitit.

QVARTA RATIO EX CONSEquentibus, cum dialogismo, et dilemmate, per expolitionem.

(?)

QVid est aliud omnia ad animi interitum Daemoni arma te praebere, quam te in amittēdae gratiae divinae periculum obijcere? quam nō fugere sermones, et aspectum mulierum? non vitare domos, familiaritatē, congressum illorum, quos expertus fuisti maxime perniciosos, et infestos aliis temporibus semper fuisse adolescentibus? hoc qui nó videt, excors, qui cum videt, in scelere perseverat, homicida sui ipsius est. Tu Daemonem ipsum, et furias inferorum congressu, sermonibus, occasionibus, atque ipsa quasi tui ipsius corporis devotione, carnis titillatione tuā in perniciē instrues? Nullae istae sunt excusationes, meus amicus est: sit animus prior. Meus propinquus est. An potest agnatio ulla prior esse, quam animi, in quo caelestis agnatio continetur? mihi nō est in animo Deum offendere. Qui se hisce amicis parum honestis, qui denique mulieribus, quamquam sanguinis com-

munione cõiunctis admiscebit, parũ animo suo cõsulit: quid autẽ agatur, quid evenire posit, si semel libidini fores aperiat, non facile erit huic providere postea, ut hae occasiones, ut haec pericula declinentur. Adducitur enim animus in apertum periculum, et Daemoni datur plane facultas in animum invadendi, caedis faciendae, bonorum animi, et omniũ, quae sibi pepererat actionibus praeteritis ornamẽtorum fallaciis, et fraude deterrima diripiendorum, atque adeo ipsius hominis intolerabili servitute premẽdi. Hanc tu ne subeas miseram, et intolerandam omnibus modis, atque rationibus cavere debes.

DEMONSTRATIONIS
Liber Quintus.

DE COMMORATIONE.

QVINTVS LIBER accessit hujusce nostrae Demonstrationis, Commorationi, Expolitioni, et Communi Loco merito tribuẽdus: et a Commoratione, quae cum Expolitione plurimum agnatione conjungitur, instituendus. Atque Cõmoratio in eorum schematum genere versatur, quae rem amplificant mora facta, unde nomen accepit. Est enim Commoratio, dum in eo, quod firmissimum est in tota oratione diutius permanemus: et eodem saepe redimus. Vt cũ principem statum orationis, post orationis, et argumentationis partes, et capita inculcamus, vel aliquod firmissimum argumentum, quo princeps status maxime continetur, variis locis iteramus. Vnde alii ita definierunt Commorationem. Cum rem eandem, aut alia facie ostendimus, aut per partes discutimus. Vt Cic. in oratione pro L. Flacco vitupe-

rat Graecorũ perfidiam. Commorationis dilatãdae aliquot genera diversis ex locis constituamus.

COMMORATIO PRIMI GENEris ex fine,cum dissimili.

TV mihi,cum derelictus a tam illustri coetu propter tua scelera,et flagitia fueris,cum coegeris adolescentes optimos,et honestissimos quasi desperatis jam remediis omnibus,et nulla medicina reperta ad vim,ad manus, ad arma cõfugere,cũ te omnes in celebrioribus locis nõ filiũ civis honestissimi,sed adolescentiae pestem,perniciemque vocaverint, cum apud omnes cives,scholasticorũ,academiaeque nostrae famam tuis probris,et libidinibus violaveris,cum te ex manibus accensi, satellitumque suorum eripueris non semel, atque ex ipsius carceris custodia,vinculisque evolaveris, ibi, ubi es,et latitas,tibi perfugium speras futurum? Erras profecto,erras. Vt huc recideres,non ut alicubi conquiesceres,circuitiones,et ambages quaesivisti.

COMMORATIO SECVNDI GENEris ex eodem fine,cũ praeoccupatione.

NEque ego nunc operam reprehendo tuam, et adhibitã tantopere contentionem in appetendo collegio tanto, in Collegio beati Bartholomaei omniũ maximo,et omnium sine cõtroversia principe. Vt in illud ingrediaris,ut in numerum tantorum patrum ascribaris,non modo non reprehendo, sed laudo consiliũ,prudẽtiamque tuam: quod cõstat honorem tibi cõparari tam incredibilem,et famam tuam ad aulam regiam alacrem,et erectã volitare, et hoc honore patefieri tibi clarum,et illustrem aditum ad summum Regis Cõsilium,ad dignitates Ecclesiae obtinendas. Quid igitur? tempus

pus reprehendo, modú in te, moderationemque requiro: qui vix absoluto curriculo, biennio post, vel nondum, quomodo tui amici dictitant, expleto, jam patrum tantorum velis insignibus ornari. Etenim quis te tum audiret scholasticorū? aut quid diceres? Petrum ne fere imberbē collegam? respuerent aures. Et collegam maximum? Nemo agnosceret. An de collegio vetustissimo? Omnes grandiorem aetatem desiderarent. Noli putare Francisce huic aetati tuae, et studiorum non amplius septem annis, qui cum jurisperitiae curriculo numerantur, deferri tantam, tam gravem, tam honorificam dignitatem.

COMMORATIO TERTII GENERIS ex fine, cum similitudine, et enumeratione, addito dilemmate, cum conduplicatione, et interrogatione.

QVid autem agebat Ermenegildus, nisi ne delere, et extinguere Religionem in Hispania funditus velles Leuvigilde? cum te neque Pōtifices Romani mortalium congressu prohibendo, neque Leander ad te Pontifex Hispalensis scribendo, neque reliqua multitudo bonorum Christianorum veram Fidem colendo ab Arrianorum execranda, detestabilique secta dimovere potuerit? tum illud bellum multis ante nefariis sceleribus admisis crudeliter a te susceptum delectu per omnes urbes, et populos habito, quorū liberatus fuit nemo. Tum contra filium populi, civitatesque tuae militum multitudinem dederunt. Tu tu inquam Leuvigilde princeps Arrii sectatoribus fidem abolere cupientibus causam sui furoris contra Religionem alēdi dedisti? Quid enim aliud Arrius agebat? quā facem dementissimae suae sectae, et odii in Christianos praeferebat? nisi quod Rex Leuvigildus sibi faveret?

Pp suam

suam sectam amplecteretur? ille Arrii defendendi causa filiū exitiali bello persequeretur? Viden, quā ista detestabilia? quā impia sint? praesertim cum omnino tam justam causam filio fuisse neminem fugiat contra patrem fidem extinguere volentem necessaria arma capiendi? Quid crudelius Leuvigildo? tibi certe confitendum est causam alendae haereseos Arrianae his in Hispaniarum sedibus in persona tua constitisse. O miserum te, si non intelligis: miseriorem si intelligis, hoc annalibus Hispaniarum prodi, hoc posteritati commendari, hujus rei neque aeternitatem saeculorum omnium unquam oblituram fuisse, Patrem Leuvigildū filio Ermenegildo inimicum fuisse, bellum intulisse nefarium, atque omni crudelitate imbutum, ab eodem captum, et in carcerem conjectum fuisse, missos ad illum de sententia dimovendum multos Arrianae haereseos fautores, et inter hos nescio quē pontificē Arrianum, Leandrum sua dignitate dejectum, missum in exsilium, et cum hoc Pontifice viros alios, Pontificesque relegatos, qui cum Leandro fidem retinere, et se contra Arrianos furores opponere potuissent, uno denique verbo Christianā Fidem a te ipso Leuvigildo oppugnatam, et omnibus modis, hostili profecto more de multis ejectā, exterminatāque locis. Vt igitur in igne est causa vastationis, et interitus ultimi rerum plurimarū, in quas incurrit, sic Arrianae sectae altor, et educator, nostrae Fidei pernicies, et teterrima lues fuit Leuvigildus. Dolebant Hispalenses Ermenegildum interfectum fuisse? interfecit Leuvigildus. Desiderabant pastorem suum, et parentem Leandrum? eum Hispalensibus eripuit Leuvigildus. Auctoritas sacrae Religionis in his locis afflicta erat? eam afflixit Leuvigildus. Omnia, quae Hispalēses postea viderūt, quid autem mali non viderūt, si recte ratiocinabimur, uni referent accepta Leuvigildo. Vt qui fovet ignem, et materiam subministrat ad flammarum ardorem, ignē efficit, et alit flammam, sic iste Leuvigildus causa conservandae sectae Arrianorum, causa nostri mali, atque exitii fuit.

COM-

COMMORATIO QVARTI GENERIS ex eodem fine, sed figuris aliis, cum frequentatione effectorum.

Quae fuit igitur causa, cur omnis cohors scholasticorũ de peristylio, quemadmodum tu fateris, in plateã concurrerit? tu enim neque verbo, cum ad interrogata respondisses, neque de scripto causam tantae effusionis ostendis ullam? Circũdatum te ab aliis, injuriam tibi factam, impactos colaphos, manus allatas fuisse, fugiẽdi in aedes proximas tibi necessitatem impositam dicis, causam hujus tumultus occultas. Si quod scholastici damnum suo nomine, ac non impulsu tuo, et tua pravitate fecissent, de te nõ questũ equidem, neque tuum nomen ad praeceptorem delatũ venissent. Cum igitur quae causa illius seditionis fuerit, testes ab illis producti fuerint, ipse celaris, nonne pravitatem tuam tum illorum concursus, tum tua taciturnitas confirmat?

COMMORATIO QVINTI GENERIS ex enumeratione, per interrogationem, et repetitionem.

(§)

Cur igitur si Petrus venit in scholas, nullos progressus faciet in litteris? cur si frequens est in gymnasio, stipes videtur, et trũcus esse? cur inter suos si quotidie sedet, nullum verbum de re litteraria faciet? cur tam ineptus in exitu totius anni erit, aeque quidem, ut dicitis, atque in introitu? Si nunquam abest, si audit diligenter, si excipit studiose, si laborat dies, noctesque, si denique illo frequẽtior neque fuit, neque est quisquã: cur nõ profuisset? Est hoc

primum, et ex vi studiorum, et ex cõsuetudine, communique experientia gravissimum, firmissimum que argumentũ: quod ego pluribus verbis amplecterer, si non haec mihi luce meridiana clariora, et illustriora testimonia viderentur. Necesse quidem est, magno praesertim si ingenio ille fuerit, ut omnium scholasticorum maximus ille, praestantissimusque sit.

COMMORATIO SEXTI GENERIS,
Ex enumeratione, cum dissolutis, repetitione, interrogatione.

NVm ne illud cogitas tibi cũ Daemone nequissimo, et ad fallẽdũ paratissimo futurũ esse certamẽ? qui cũ modo decertãdũ, modo cũ suis satellitibus cõtẽdẽdũ sit? Cuj⁹ sanctissimi viri furorem ita cõpresserũt, ut tamen aliquando cõgressum pertimescerent: ita sese eidem opposuerũt, ut in Deo suas spes collocatas haberent potius, quam se quidquam putarent posse viribus humanis efficere: nunquam vero nõ occasiones ad peccandum patentes, nunquã non mulierũ oculos, aspectumque fugerẽt, saepe virorum celebritatem, concursumque vitarent. Nonnunquam Daemon improbus viros sanctissimos suis oppressit technis, aliquando oppugnavit machinationibus, atque tandem sua veteri perfidia pervertere cum conatus esset, nonnullos incursionibus aliis, et aliis infirmare potuit, de suaque constantia dejicere. Noverunt sanctitate praestantes viri petitiones, rationesque Daemonis, saepe eisdem, saepe diversis modis se viderunt a Daemone appetitos fuisse. Ita contra multos Daemon ipse pugnavit, quamvis fuissent in virtutis exercitatione veterani, ut aliquod suae castitatis periculum subirent. Alios vero quemadmodum idem hostis eluserit, quam omni ratione jactaverit, audivisse, vel legisse malui, quã experiri, qui mihi meae sum conscius imbecillitatis. Quoties ille militibus veteranis insidias paravit? quoties animos ita vehementer tentavit,

ut

ut nescirent, incidissent in peccatum, nec ne: assensos se fuisse Daemoni, vel retinuisse constantiam dijudicare non auderent. Qui sibi tum scrupuli? quae solicitudo? qui morsus conscientiae, Deus immortalis, fuerunt hominibus minime malis, dum verentur propter vim magnitudinemque contétionis aliquã se culpam contraxisse? quid, cum formam, et figuram boni viri sumserit, et in speciem Angeli alicujus visendum, spectandumque praebuerit sese aliquando, ut nos fallat, et decipiat simulatione sanctitatis? Quid cum dies noctesque mentem obsidere, nullas non occasiones observare, omne tẽpus aucupari non destiterit? Quid cum corporis illecebras, titillationes carnis, suavitates, atque blanditias omnes commovere, et ipsam obruere mentem concursu turpissimarum cogitationum, atque bellum semper omni diritate deterrimũ inferre non desierit? poteris ne, nisi in Deo spem habueris, nisi ad illum in his praeliis confugeris, tot impetus, et incursiones hostiles sustinere salva et integra conscientia, sine malo, sine offensione, nullo peccato, neq; injuria divino Numini illata? poteris ne ejus belluae subire crudelitatem? Vide modo, etiam atque etiam cõsidera. Bonis enim viris videtur periculum fore, ne Daemõ non modo sua calliditate te premat, sed assiduitate praeliandi, tã assidua vehementique defatigatione superet incursionũ, ut aliquos ab instituto suo, serviendique Deo constantissima mente deduxit aliquando.

COMMORATIO SEPTIMI GENERIS ex dissimili.

CVm vero fidem, ac religionem jusiurandi homini doctiori addicere scholastice debuisses, eandem adversario minus docto obligabis accepta pecunia? Deum aspernaberis, et cathedram doctiori tolles? et suffragium feres, cui voles? et ei, cui immerito suffragatus non es? non pecuniam solum, sed honorem auferes? quẽ mihi tu filium academiae? quẽ alum-

num?quem unquam istud bonum scholasticum, ac nō hostē potius fecisse audivimus?aut vidimus? Ita ne jusiurandi fidē violes?et doctorē sapientiorem,et academiam, et Deum immortalem offendas?bonos praeceptores,qui academiae lucē afferūt,nota perjurii ableges?ex academiaque ejicias?ipse solus uno suffragio hominem minus doctum, a quo pecuniam acceperis, in cathedra colloces?atque adeo non debitum honorem tribuas? Hunc adolescentem de scholasticorum numero habeamus? hic academiam parētem suam appellabit? hic iterum de suffragio ferendo jus habebit?huic alterius cathedrae deferendae potestas concedetur? is equidem non modo nullo jure, sed procul dubio summa injuria suffragium feret. Quid enim horum, quae praediximus, negat se non fecisse?

COMMORATIO OCTAVI GEneris ex comparatione,cum communicatione, et subjectione.

SI de tuis equis ageretur vir bone, si in uno mancipio captionis aliquid verere,non statim ad tuum advocatum, aut ad eorum aliquem,qui consuluntur,adiisses? cum jus amicitiae,gratiae,societatis divinae ageretur, cū animi rationem, atque caelorum duci conveniret, eo tempore tu non modo concionatorem aliquem, aut theologum doctum, sed ne ipse quidem te consuluisti?Nec haec quidem tecum loquutus? venditio fit a me mercium quotidie,ad merces meas emendas venitur per omnes dies, quidnā fallo homines pro bonis fallaces atque fucosas vēdedo merces?profecto si haec tecum duo verba fecisses,quid ago,respirasset cupiditas, et avaritia paululum aliquid loci consilio, et rationi dedisset,tu te collegisses,non in eam turpitudinem venisses, ut hoc tibi esset apud omnes homines confitendum, quoniam pecunias iniquo modo abstulisti,manifesto te furto teneri.Ego te nūc

con-

consulo post tempus multum in aliena re,quod tu in tua re, cum tempus erat,facere debuisti:quid ais? non adis doctissimos,sapientissimosque viros?atque cum illis sic agis? Quaero, a vobis viri theologi, in venditione quidam proximos suos fraudavit,quibus cum venditio rerum diversarum, numeratio,et solutio nummorum frequens intercessit, video a me damnum factum fuisse,furta multa facta, et maxima, an cum vivant illi,superstites sint uxores,et viri, et famuli, qui de mea taberna institoria decepti excesserunt,mortem potius exspectem,quam restituam?quid est, quod hac tandem de re vobis possit videri?profecto si recte legum, et conscientiae pondera examinavi,non multum me fefellit,si consulamini, quid sitis responsuri, primo me recordari oportere, quos fefellerim, deinde quantum nummorum diversis temporibus abstulisse visus fuerim, cogitare, repetere saepius memoria, conferre cum meis libris,et summam,si fieri possit,facere,ad nummum deducere,et statim restituere, si peccati gravitate solvi velim:qui neque donari veniam peccati sine restitutione ablatae,retentae ve rei invito domino videam. Sic intelligi potest,quam multa sint,quae respondeatis,ante fieri oportere,quam punctum temporis,ne dicam mortis exspectem. Quid ad haec vir bone rides scilicet nostrum sermonem,qui in vita tua rationem summi officii desideremus,et leges humanas,ac divinas requiramus: viderint,inquis,ista officia boni viri,de me autem ita considerent,non quid abstulerim,neque quibus rationibus habuerim,sed ne meum honorem,neque existimationem amittam.

COMMORATIO NONI GENERIS
ex subjectione,per dialogismum.

Videte ut dum expedire se vult, induat. Paedagogũ dedit fratri suo.Quem? rhetorem aliquem, aut poëtam? non. quem? dialecticum aliquem? aut praestantem philosophum,atque singularem?ne id quidẽ.An theologũ,in quo

aliquis splédor, auctoritasque esset? minime. Quid igitur? honestum aliquem, atque probatum senem, cujus canos, et rugas vereretur? nescio hos: quendam de domo sua famulum ab illo datum fuisse constat, qui puerum deduceret in scholas, et cum tempus esset, domum reduceret. Cui hoc probari potest? Cum esses civitatis tuae vir nobilissimus, amplissima familia, maximis divitiis, cũ praeterea frater tota urbe a parentibus accepto patrimonio copioso, in ore, in oculis hominum versaretur, illũ a famulo deduci sine honore, et vulgato more mediocrium, aut hominum non divitum, quis hoc probabit? An ipse famulum domesticum maluisti, ut nó magnos sumtus faceres? cedo, cũ is scholasticus fieret, et diebus festis equitaret, paedagogus augebat sumtus? et eos immi nuebant equi? Omnium tabularum rationes, quas de fratris tutela confecisti, profer, explica: si sumtum aliquẽ magis bonum, magis legitimum, atque necessarium in tabulis inveneris, ego hoc tibi, quemadmodum te cõsilium cepisse dicis, ita recte gestũ esse concedam. At credo, quia bonus frater, hoc tibi difficillimũ esse putasti, ut eligeres ex paedagogorũ numero, ex bonorum, ex doctorum copia, quem optimum, et praestantissimum dares, quem deligeres. Id non fecisti. Quis lateri fratris adhaeret? aliquis splendidus, et ornatus? cognatus aliquis, aut agnatus valde idoneus, ut propter humanitatem, et elegantiam fraterculus ab omnium, qui occurrerent, hominum genere splendidissimorum, valdeque florentium in civitate honoraretur, et fratre tanto dignissimum, et opibus, ac divitiis spectatum praeberet sese? nihil horum. Quaero, an fortasse tum frater nó rationẽ hominis, sed commoditatẽ suae domus sequutus fueris? Nescio. omniũ famulorum infimus fratri datus est, atque contemtissimus.

COMMORATIO DECIMI generis ex adjunctis in Iudam.

Quod

Quod est hujusce proditionis genus? quae sceleris magnitudo? quae crudelitas? praeceptorem tuum, et magistrum, parentem maximum, atque caelestem, Dominum gentium, nationumque cunctarum quisquam suorum discipulorũ tam ingrat', et impius, in ore suo, suis in oculis, simulatione osculi, quod signum pacis esse solet, tanta cum impudentia oculorum, tam inaudita, et immani crudelitate, tam projecta, et effraenata audacia hostibus, et crudelissime tãti Agni vitam, et sanguinem sitientibus prodere ausus es?

COMMORATIO VNDECIMI GEneris cum repetitione, dissolutione, per enumerationẽ.

Liceat adhortari, auditores, hanc multitudinem, florem ipsũ nobilitatis, mulieres omnes, nuptas, et virgines. Liceat ad hanc circunfusam coronam de virginibus pauca dicere, laudare castitatem, pulcritudinem illius ostendere, tantam venustatem, atque excellentiam non in animis solũ, sed in oculis, conspectuque cũctorum explicatam exponere. Liceat dicere de praemiis, de laurea virginitati proposita, de amore Christi Iesu in virgines incredibili. Liceat proponere virginum coetus integerrimos sertis redimitos virginitatis, in albenti veste nitentes omnes, palmas proferre virentes, nullo unquam tempore suam viriditatem amissuras, odorẽ, quem omnes afflant, suavissimum. Liceat denique duo lumina proferre virginitatis, Matrem, et Filium, Virginem sanctissimam, et Christum Iesum. Hos cum videritis, cũ mentis oculis complexi fueritis, ardebitis procul dubio virginitatis amore caelesti.

COMMORATIO DVODECIMI generis cum repetitione, de B. Hyacintho.

TEcum o Hyacinthe princeps terrarum, Roma, tecum regnum Samothraciae, tecum patria Polonia, tecũ Lusitania, tecum universa Hispania, tecum terrarum omnia loca, caelum ipsum, cũcta maria, omnia, quae supra Lunã sunt, gestire diebus hisce tuarum sacrarum, solenniumque feriarũ videntur, et ad illarum gloriosam celebritatem laetantes, et quasi gratulantes res omnes adesse.

COMMORATIO VLTIMI GENERIS per interrogationem, et comparationem in causa S. Barbarae contra patrem.

QVaero ex auditoribus, nunquis pater post homines natos filiam suam accusaverit? nunquis ream fecerit? nũquis in tribunal judicum adduxerit? nunquis se carnificem praebuerit? nunquis gladium ad vitam adimendam obtulerit? nũ in locũ cũ hostibus Fidei Christianae, cũ ipsis satellitibus, et administris Praefecti occidẽdae filiae causa venerit? num animum habuerit ad spectandam mortem? num sumserit manu sua gladium? num denique, in ore, in oculis omniũ deficiente carnifice carnificis officium fecerit? num carnifici pater aliquis carnificis officium praeripuerit? num tanta quis crudelitate fuerit, ut nudatis brachiis, intenta manu vibrans gladium, et omnibus ostentans spectatoribus, atque adeo filiae sanctissimae, integerrimaeq; virgini, nó dicã in bona quidẽ causa, in causa Fidei, et Religionis Christianae, cõtra jus omne divinum, et humanum laetus, et exsultãs caput appetierit, invaserit, atque a cervicibus ipsis summa feritate praeciderit? Quid dicam amplius?

DE EXPOLITIONE.

NEscio quid habet affinitatis expolitio cum commoratione, ut plane ex eisdem argumentis confici possit, eisdem

eisdem illustrata schematibus. Nam cõstat inter omnes rem expoliri mirum inmodum commoratione, et tantum unam ab altera petere, ut prope multis in exercitationibus eaedem videatur. Hoc autem differre maxime expolitionem, velle, intelligant eloquentiae studiosi a commoratione, quod commoratio non tam late pateat, atque universe queat sese effundere, in expolitione nihil non hoc genere cum loco communi communicationis habente, omnia tractari queant fuse, copioseque. De qua cum multae tradantur formae, illaeque variae petãtur ex Ciceronis orationibus, tũ illa lõgior est expolitio, quae septẽ partibus cõstat, unde reliquae proficisci videntur, propositione scilicet, redditione, vel morali sententia, contrariis, vel repugnantibus, compari, vel similitudine, auctoritate, et conclusione. Inde satis notum est, vel ex ipsius nomine, quemadmodum definiri queat in hunc modum. Expolitio est, quae rem aliquam expolit, et illustrat. Atque illa potissimum in cõfirmatione, refutatione, atque in omni amplificandi laude dominatur.

EXPOLITIO PRIMI GENERIS

ex septem partibus, propositione, ratione, redditione, contrario, simili, exemplis, testimoniis.

OMNES enim concionatores, qui hominum vitia officio suo, et instituto veteri, Dei optimi, ac maximi honore, et animorum semper communi utilitate ducti, reprehendunt, cavere debent, non solum quid officii in Ecclesia faciant, sed etiam quantum in omnem vitam negotii suscipere constituerint. Legem enim sibi ipsis indicunt sanctitatis, innocẽtiae, religionis, virtutumque omniũ, qui vitã aliorũ, moresque coarguũt, et eo magis, si illud faciũt

 offi-

officium instituto, religiosaque disciplina ducti. Nā qui hoc munus in Ecclesia praestat, ut homines in viam caelorū dirigat, et a vitiorum pravitate deterreat, quem is fructum afferet, si cum doctrina mores illius, et vitam congruere mortales non aspexerint? Quapropter hoc etiam magis ab omnibus ejusmodi concionator laudandus est, atque praedicādus: qui non solum pestem a civitate depellit, verumetiam seipsum ejusmodi fore profitetur, ac praestat, ut sibi non modo communi bonorum more Christianorum, sed ut quadā sacra, ac rigida perfectionis absolutae ratione recte sit, honesteque vivendum. Vt enim fons, unde rivuli profluunt, ac derivātur reliqui crystallinis aquis manantes, non solum plus habet aquae, sed etiam magis perlucidus est, atque nitet, splendetque per se semper cādore, et munditia sua, omni crystallo, vitroque clarior: ita concionatores, a quibus tanquam a fonte deducūtur, et derivantur aquae caelestes ad animorū irrigāda sata, et hortos divinis plantis, et oleribus consitos, nullis sordibus infecti, vitae exemplo, morū integritate, sanctitatis absolutione, cuicunque generi hominum antecellēt. Ita hoc cum ex discipulis Christi Iesu fuerit acceptum, tum ex Dominicis, Franciscis, reliquisque sacrarum familiarum Antesignanis, qui suos alumnos semper praemonuerunt, vitā suam mortalium omnium oculis observari. Atque illi ipsi maximis praesidiis virtutis, sanctitatisque muniti semper in hac cura versabantur, ut ex suis concionibus majores Christianae Religioni fructus attulissent. Quō minus etiam perspicitur illorum utilitas, et lucrum animorum, qui ad hoc officium, gloriae potius, quam animorum cupiditate descenderunt. Qui in hos fructus animorum, vitaeque severiorem rationem sibi propositam non intuentur, liberior est eorum, et solutior vitae ratio: illi vero, qui Dei immortalis, et animorum gratia munus istud concionandi susceperunt, et quid eos facere, et quam sancte vivere oporteat, mente complectūtur, non conquiescunt, nisi cupiditates suas omni ratione tenuerint

rint, et omnem sibimet praeciderint licentiam, libertatemque vivendi, et illam Apostolorum rigidam, ac severam disciplinam imitari studuerint. Atque eo concionatores plus oneris habent, quam qui alios imbuendos suis praeceptis privatim acceperunt: hoc etiam ipsi quidem amplius susceperunt, quam caeteri, qui paedagogi, aut praeceptores privati deliguntur: quod his demandatur officium, et cura paucorũ, aut unius solum adolescentis instituendi. Alumnũ paedagogus habet liberum atque solutum, modestiae praecepta potissimum uni tradenda sunt, ut a praeceptoribus eadem suis discipulis inculcanda. Impuros, turpes scholasticos vident praeceptores, danda opera est, ut libidinum stirpes funditus evellantur, et hi ad castitatem, honestatemque traducantur: ne ullum appareat opera praeceptoris, atque institutione vestigium in adolescente libidinis. Iidem praeceptores parum amantem pietatis viderunt aliquem, aut humanitatis, elaborandum est, ut pietatem imbibant, et colant humanitatem adolescentes. Omnia postremo, quae animadvertentur in discipulis, vitia paedagogis, aut praeceptoribus ex discipulorum animis evellenda sunt. Quid igitur de concionatoribus? Concionatores, cum agant cum omni genere hominũ, omnia vitia, quae possunt in hominibus perditis, nefariisque inveniri, reprehendunt, nullũ praetereundo genus superbiae, libidinis, avaritiae, irae, invidiae, crudelitatis, furti, rapinarũ, quod ab illis non reprehendendum sit, objurgandumque vehementer. Quibus si non caruerint vitiis omnibus, quomodo virtutes omnes vitiis contrarias in hominum animis inferent? et nisi participes virtutum omnium de virtutibus cũ animorum utilitate loquentur?

EXPOLITIO SECVNDI GENERIS EX CAUSIS.

AN vos aliam causam esse ullam putatis, cur in tantis praemiis virtutis, tanta abundãtia deliciarum caelestiũ

tanta gloria, tanto honore beatorum, tam sint pauci, semperque fuerint, qui perfectionis itinere contendant? Omittendae sunt omnes voluptates, reprimendae carnis appetitiones, coercédae, domandaeque cupiditates, nuntius remittendus saeculo, bellum semper cum Daemone gerendum, et cũ illius sociis, et comitibus infestißimis mundo, et carne spurcißima, nequißimaque.

EXPOLITIO TERTII GENERIS, ex fine multiplici proposito.

His ego rebus gaudeo, his delector, his sustentor. Hoc mihi ad virtutem colendam, retinẽdamque propono: quod de bonis viris, et egregiis Deus optimus ac maximus curam habeat, non secus, ac de suis Magnatibus. Quod illos Virgo sanctißima, quod Christus Iesus, quod omnes aulici caelestes ament: quod nullus caelestis Heros, nemo denique est, qui in aula beatorum sedem habet, qui bonos non caros habeat, non socios futuros exspectet, atque adeo quotidie videre nõ cupiat. Haec ego semper de bonis viris, summaque virtute praeditis cogito, haec mecum repeto, haec denique in animo conservo ad virtutem alacriter persequendam, et ad extremum usque vitae spiritum conservandam.

EXPOLITIO QVARTI GENEris per praeoccupationem, ex efficienti.

Atilli ea difficultate adolescentis optimi conatus, et impetus ad litteras factos retardare voluerunt, ignari, quid dignitas litterarum, quid honos, quid gloria studiorum, quid denique praemia valerent: quae in omni lo-

loco litteratis proposita sunt, et decus litterarum comitantur, illaeque splendent per se semper, atque in hominibus repertae, a principibus, et ipsis Regibus requiruntur: neque satis unquam pro sua dignitate debitis praemiis affectae ulli generi mortalium videntur.

EXPOLITIO QVINTI GENERIS ex contentione minorum, praecedente dilemmate, cum exclamatione, varietate verbi.

(§)

PRo Deum immortalem. Hoc aut innocens scholasticus perpeti potuisset? aut quā vis nocēs, qui hujusmodi crimina in gymnasio vindicari putaret, nō aliqua se simulatione existimationi discipulorum vindicasset? quid est hoc? sermones jactātur in vulgus, quaestio habetur de absētia, de criminibus tuis, tu taces, et quiescis? non te cōmoves? nō excitas? nō perscrutaris, quid de te dictum sit? quid delatum? unde hoc natum? quemadmodum perlatum sit? Siquis tibi ad aurem accessisset, et dixisset, servum patris ad praeceptorem de te detulisse, te tua culpa tot dies abfuisse, commoveri oporteret te, adire praeceptorem, nec te ab illo ante acciri, quam tu praeceptori tuo satisfecisses. Cum vero in academia celeberrima, gymnasiis omnibus, sermones de te contrarios haberi scires, tu unquā plagā ita tacitus accipere potuisses, nisi hoc statuisses, in re jam manifesta quidquid dixisses, te deterius tibi malum esse allaturum? alienos scholasticos, suos etiam condiscipulos boni adolescentes missos fecerunt, et eos de sua societate decedere saepe jusserunt, quod eorū culpa se min⁹ bene apud alios audire arbitrarētur, aut seipsos deesse reb⁹ litterariis minimū malū illi judicaret: tu adolescētes plane liberos, ac solutos, audaces, contumaces, perditos, flagitiosos, qui non modo jus litterariū, sed neque animos inte-

gros,et corpora conservant, eos in tanto tuo dedecore non profecto neque verbis lenioribus, neq; aliqua simulatione retinuisses, neque apud te tanti contaminata societas scholasticorum fuisset, ut tuae famae periculũ, ut ab scholis relegationem non extimesceres, nisi fraudes tuas tam notas esse omnibus, et tam manifestas videres.

EXPOLITIO SEXTI GENERIS ex comparatione minorum, cum enumeratione, per interrogationem.

QVodsi Cicero non princeps eloquentiae fuisset omni tempore, neque quisquam ad illum comparandus: tamen ad elegantiam, et candorem sermonis is erat deligẽdus, atque prae manibus habendus. Nunc cum ad caeteras summas utilitates a nobis commemoratas haec quoque opportunitas adjungatur, ut in ipsis argumẽtis adsit, ut habeat copiam, ut ab ipso orationis, quam servat, dispositionem possimus accipere, quid exspectamus? aut cur nõ ducibus aliis eloquentiae peritissimis praeceptoribus eidem, cui omnia decora, et ornamen ta eloquentiae debentur, nostrã quoque operam, et assiduitatem praebebimus?

EXPOLITIO SEPTIMI GENERIS, ab exemplis, et privantibus, per interrogationem, cum correctione.

QVae enim gens antea unquam fuit, non dico Persarum, qui satis ample cultu, et elegantia florere visi sunt: non Macedonũ, qui permultum officiis omnibus, et civili mũditia semper praestiterunt: non politissimam gentem Atheniensium, apud quos omni tempore politioris elegãtiae mores, et ritus omnes officiorum regnarunt, praecipueque domi

minati sunt: quod oppidum unquam tã tenue? quod tam humile fuit? quod non partem aliquam leporis, et communis humanitatis retinere videretur? At hercle multis aetatib', et saeculis ante istud tempus ille populus Rom. usque ad Syllae memoriam suavitate, et elegãtia omniũ linguis ac sermonibus celebratus postea magna, ac multo maxima parte non modo politioris elegantiae, sed morum, et humanitatis usitatae carere dictus est. Romani, quorum singularis humanitas, mores suavissimi, mansuetudo summa reliquarum gentium mores, urbanitatemque superavit, omnibus officiis Athenienses, unde humanitas ad alias gẽtes profluxisse dicebatur, homines in omni elegantiore cultu praestantissimos, politissimosque vicerunt: ii jam nulla in re gentibus longe inferioribus pares esse videbuntur Romani, qui antea non modo finitimas provincias humanitate sua retinebant, sed hostes ipsos disjũctissimis in locis tãtae virtutis magnitudine devinctos, et obstrictos habere potuerunt? Quibus tunc cũ Cilicia tam procul ab urbe Roma mari longissimo disjuncta, quo praedones innumerabiles, atque omnis barbaries cum immanitate, diritate quẽ sua sese receperat, domestica crudelitate laborans Imperatorum mansuetudine, et urbanitate se se dedit, ii jam cultum omnem, et praestantiam elegãtiae propter Syllae crudelitatem exsuisse videbuntur?

EXPOLITIO OCTAVI GENERIS ex comparatione majorum, cum incremento.

Monstrum quidem est istud, et portentum, et prodigiũ detestabile. Profundere semel vitam cũ sanguine melius est cuiquam homini Christiano, aut procul illum exterminari in disjũctissima terrarum loca, unde nec Lutheranorum crudelitatem audiat, nec aras eversas, nec disjecta tẽpla videat, quam tantam suis in sedibus haeresim dominantem,

et regnantem intra civitatum moenia videre. Optatissimum est aliquem mori pro Fide Christiana: praestantissimum, nullam non perferre tormentorum diritatē pro Religionis veritate tuenda: maximum, neque punctum, temporis, si quis possit, a defendēda religione Christi Iesu, et a perferēdis quibuscunque cruciatibus, atque ipso puncto temporis, si opus sit, a morte subeunda non alienum esse. Quae cum ita sint, de tuenda nostra Religione, et de sede Romana defendenda, de propulsandis hisce prodigiis Lutheranae factionis cogitatote,

EXPOLITIO NONI GENERIS
ex simili, cum exemplo.

AN cum videat bonus parens filium consiliis aliorum depravatum esse, et tanquam navim in medio mari, turbulentissimis eundem fluctibus hujusce saeculi, vehementissimisque non jactari solum, sed paene obrui miserandum inmodum, non dabit operam, ut portum, tanquam navis, tutū, atque trāquillū filius ipse teneat, ne demergatur in profundū: non parentis erit prudētis dare operā, ut cum gratia resipiscat potius, et ad meliorem frugem filius se recipiat, quam si relinquens, aut vi, vel malo aliquo restituendum curaverit, quem pravo ingenio, perversaque natura scit interiturum omnino? Haec ego didici, haec accepi ex veteribus, de promsi maxime ex uno Cicerone, qui, Curionem ab Antonio depravatum, et illius causa grandi aere alieno oppressum, patri, ut redimeret, persuasit. Atque haec est pervulgata parentum ratio cum filiis agendi, et eos, cū deflectere coeperūt, in viam reducendi.

EXPOLITIO DECIMI GENERIS
ex differentiū confictione, cum consequentium frequentatione.

ORnamenta praeclara intelligere potuistis ex uno facto beati Ermenegildi. Primum hoc a caritate profectum, deinde a religione, ab inflammato amore Fidei defendēdae,

ab

ab ſtudio, quo ardebat Ieſu Chriſti Aſſertoris noſtri ex linguis Arrianorum ſacrilegis auferẽdi. Quem Ermenegildus amabat, Arrius odio maximo proſequebatur: Ermenegild⁹ Chriſtum in ore mortalium verſari volebat, Arrius ex hominum linguis, ac mẽtibus delere ſtudebat: Ermenegildus debitis laudibus tanti Domini gloriam ornandam, Arrius infringẽdã, labefactãdamque curabat. Simul intelligi poteſt illud Ermenegildi in Fidem ſtudium, Leuvigildi in illam non modo odiũ, ſed inimicitiae maximae. Eodem accedit, quod vos quoque intelligere poteſtis, Ermenegildum ſtatuiſſe in regno ſuo honoris divini cauſa exercitum conflatum a ſe ipſo ducendũ, committendũ fuiſſe nemini. Ecquis eſt homo, cui non ab initio traductionis ſuae peſuaſum ſit, iſtum ad Arrianae haereſeos pravitatem extirpandam, delendamque totum incubuiſſe? Quis hoc non ex eo ſtatim judicabit, quod oſtendi, ipſum Reginam, uxorem ſuam, et imperiorum haeredem filiũ nova pactione, atque adeo inito foedere contra Regum omnium conſuetudinem, et morẽ Romanorũ Ducibus tradidiſſe? ſed quiquam iſtos ego obſides amoris in Deum tã firmos, tam certos, tam conſtantes non haberem, ecquis eſt ex acceptarum injuriarũ magnitudine, ſqualore carceris, vinculorũ diritate, qui hoc non jamdiu ſtatuerit, et judicarit? Etiam ſane ſit aliquis cõprehẽſionis, cuſtodiae, catenarum, reliquorum cruciatuum, aut acerbitatum inſcius, quid is poterit de Ermenegildi Regis ſanctitate dubitare, cũ ipſam bipennim in caput intentam, cum diſciſſum caput, et bipennis ictu ſanguinem expreſſum, animam Deo redditam fortiter, et conſtanter agnoverit? cum tantam Martyris Lauream Deus immortalis non ſolum divinarũ vocum cantibus, ſedetiã flammarum in carcere late collucentium fulgore manifeſtam teſtatãque reddiderit? quod ſiquis Regũ ſplẽdore magnopere movetur, ſi quẽ regnorũ amplitudo, imperia latiſsima, ex auro ſceptra facta puriſsimo, diademata gemmis illuminata pretioſiſsimis, ipſa tãto cũ imperio, et poteſtate latiſsime celebra-

ta Majestas Regia commovet, non possũ dubitare, quin ista tamen, cum relictum imperium, cum regnum contemtum, cum tantam potestatem immortali Deo oblatam, devotamque perspexerit, statuat fieri non posse, ut qui haec de Ermenegildo sanctissimo noverint, atque audierint, non in cum omnes laudes, et honores merito congerendos, cōferẽdosque curent. Quid enim est, quod posset quisquam clarius considerare? Non dubito, quin vestros animos expleverim, verũ tamen progredior longius, non Hercule, quo magis hoc vobis persuadeam, quod jam per suasum esse confido, sed ut aliquando cupiditati suae finem faciat avarus: desinant aliquádo Reges nová regnorum pomoeria cōcupiscere, novas regiones, et fines terrarum disjunctissimos patefacere: desinant honorum appetentes ad ea decurrere tam inflammato studio, quae detrimento postea animorum, cruciatibus, et inferorum poenis sempiternis occasio esse posit, et fenestra patefacta.

EXPOLITIO VNDECIMI GENERIS EX CONSEQUENTIBUS, CUM DISSIMILI, RELATIS, PER CORRECTIONEM, CUM DISSOLUTIS, ET OBTESTATIONE.

SI cara debet esse mortalib' justitia, cole virtutẽ, ait B. Thomas Cãtuariensis, atque leges sanctissimas. Noli exsuere humanitatem, humanitatem dico, imo vero ferinam naturã, crudelitatem, et immanitatem omnem induere. Cedo libens de civitate, cedo hilaris de fortuna, de dignitate. Discedo ab urbe oppressus audacia malorum. Liceat manere si nō illum Thomam custodem divinae legis, defensorem Romanae sedis, propugnatorẽ summi Pontificis, at certe reliquias Thomae. Liceat in cōspectu civium, in urbe Cantuaria, quam ex Romanae sedis hostibus crudelissimis liberavi, meos remanere, tecta sua, praedia, atque fortunas salvas, et integras retine-

nere. Liceat ex hac illum flamma evolare, praesertim qui illud impium incendium rebellionis in Ecclesiam factae, discessione sua potius, quam Regum externorum armis restingui maluit. Neque enim peto, ut detis fortunas, et opes aliquas, sed ut propinqui suas, et patrium solum non amittant. Si consideratis, quid defendam, vos non debetis innocentem familiam opprimere, sed retinere, quos commedo. Te te obtestor Deus immortalis, qui meae menti lumina praetulisti, cum decreta Regis non obsignavi, Ecclesiamque Romanam ab inimicorum audacia, et furore liberavi, immunitatemque suam, et praerogativam omnem sanctissimam contra leges omnes, et libertatem Ecclesiae ad Regum nutum, et libidinē non sum passus trahi. Num igitur potest fieri, ut a Cantuariensibus non ejiciantur agnati, cognatique omnes, cum Thoma sanguinis communione conjuncti, cum a quo Rege honorari Thomas deberet, a laribus suis, ecclesia, dignitate ejiciatur?

EXPOLITIO DVODECIMI GENERIS AB ENUMERATIONE, CUM TESTIMONIO.

NVnquid harum rerum a me fingitur bone scholastice? Sciunt artis hujusce alumni, omnes docti homines, sciunt boni scholastici, sciunt doctores academiae, sciunt denique omnes etiam oppidani. Exsurge academia, exsurge, a corrupto scholastico, et nequissimo suffragatore repete non pecunias, non reditus, nó cathedram, sed honorem, sed famā ablatam. Catedram alius sibi habeat, iste restituat honorem, reddat matri praeceptorem ablatum: nam pecunias, quas abstulit eidem suo suffragio, calculo suo, reditus, quos ademit, cathedram, quam sustulit, restituere non potest. Praeceptorem, praeceptoré inquam aerumnosae matri redde nequam suffragator. Haec matri damna te fecisse non vides?

EXPOLITIO DECIMI TERTII GEneris ex conglobatis definitionibus, per praeoccupationem.

At etiam exsilio tyrannus ille splendorem beati Ioannis obscurare voluit, et ablati de conspectu mortaliū memoriam tāti Principis delere, procul dubio ignarus, quid Fides Iesu Christi, quid Religio tanti Domini sanctissima, quid virtus, quid suorum comitum magnitudo animi valeret: quae in tempestate saeva quieta est, in mediis periculis, et in ipsius aspectae mortis atrocitate cernitur invicta: ab urbib' relegata in hominū mētibus adhaeret, et pulsa hisce locis manet tamē: et quāquā eam obscurare velint hostes, lucet sēper, atque splēdet clarissime, neque alienis unquā sordibus obsolescit.

EXPOLITIO POSTREMI GENEris ex definitione, per gradationem.

Is enim est mea quidem sententia justus honos, et vera gloria, quae virtutibus, et ornamentis animi datur: nam sive hunc honorem homines communi consensione tribuunt, magnum testimonium est: sive sanctissimi viri praedicant, eorum laude majus erit: sive jam Mater Ecclesia suis decretis, et judiciis sanctissimis confirmat, atque testatur, nihil magnificentius excogitari potest.

PERORATIO EXPOLITIONIS.

Vides omnia genera expoliendi, quae praecipua sunt, et magis communia Ciceronis: quae ex similibus, dissimilibus, comparatis, contentionibus, exemplis; consequentibus, enumeratione constant potissimum. Non me fugit ab optimis eloquentiae praeceptoribus expolitiones

 nota-

notari; cum aliquo etiam ex superioribus argumentis res illustratur: quod tu idem facere potes Ciceronem imitatus. Sed ego cum Cicerone praecipuos expoliendi modos tradidi, tu reliquos facile nostris duct⁹ exercitationibus consequeris.

DE LOCIS COMMVNIBVS.

Orationes integras per nos litteris mandandas antecedunt loci communes, et quidem nó sine causa, et in demonstrationis formam conjecti, quod orationú lumina sint, et ornaméta maxima: nihilque sit clarius ad illustrandá orationem, quam ab hypothesi ad thesin dictionem referre. In qua universi generis quaestione, quid prius oratori propositú esse debeat non video, quá ut res argumentis, et schematibus ante oculos statuatur. Hanc vero lucé sine demonstrationis forma, atque varietate afferri posse desperet orator. Est ergo locus communis propositio quaedam universa, cótinens generalem alicujus rei, et communem, unde nomé natú est, tractationem. Vt si laudes rhetoricam, justitiam: vituperes parricidiú, proditionem. Qui loci dicútur communes, quia in infinita quaestione versátur, et ad multas causas possunt adjungi.

QVOTVPLEX SIT.

LOCI communes triplices sunt. Vnus, qui quandá habet vitiorum acrem accusationem, aut querelam, aut virtutum claram, et illustrem amplificationem: ut in avarum, in crudelem, in seditiosum. Alter, qui theses exornandas suscipit, quibus de re universa in utranque partem disputet: ut de re militari, vel cótra. Tertius, qui continet miserationem, ad perorationem, ad affectus movendos idoneus. Atque locis communibus aptissima sunt verba gravia, sublimia, grandia, acerrimae figurae, repetitiones, incrementa,

imago, hypotyposis, exclamatio, et illa omnium vehementissima prosopopoeia.

LOCVS COMMVNIS PRIMI GENERIS ex consuetudine, fine, relatis.

MAlum dare neque oblata occasione quisquam patiês vult. Mavult recordari, se, cú posset ulcisci, pepercisse, quam, cum parcere potuerit, vindicasse. Haec in homines alienissimos, denique in inimicissimos viri patientes faciût, et Christi Iesu imitandi, et communis pacientiae desiderio, et cum ipsi nihil non aliis libenter condonaverint, ut nihil etiã jure beneficii non a Deo consequãtur.

LOCVS COMMVNIS SECVNDI generis, ex fine dissimili.

QVodsi non curam maximam in discipulis instituendis praeceptores adhiberent, et non magis virtutibus, quã litteris imbuendos curarent: domi melius esset côtineri, quã in scholã perditum mitti filios oppidanorũ. Haec cum omnes boni sentiãt, et cum in hanc rationem pro suo quisque sensu, ac dolore loqui potuisset, parentes a malis praeceptoribus, et nulla virtute praeditis filios abducent, et intra parietes potius continebũt, quã in academias hujusmodi ad litteras discêdas, percipiendasque mittent: ne dum litterarum occasione in academias filii ventitant, hujusmodi flagitiis omnibus contaminentur.

LOCVS COMMVNIS TERTII GENERIS ex fine, cum subjectione, praeoccupatione.

NEque erant hae miseriae alienae magis, quam nostrae, quam totius civitatis, quam illorum, qui Remp. gerũt. Ideo

Ideo quod communis est causa, commune periculum, communi praesidio talis improbitas, tanquam aliquod incendiū, restinguenda est. Atque in hanc rem debetis incumbere, ad hoc studium nervos omnes intendere. Habetis enim academiam commendatam. Certum etiam est, quā fluxi mores sint scholasticorum, et ad omnem pravitatē proclives: quā multi sint ad eos depravandos, corrumpendosque paratissimi. Cōsulere Rectores, et magistri omnes juvētuti, et prospicere debent, ut illius mores, et adolescentia quam bonis moribus, ac praeceptis instruenda sit. Quis enim est, qui continere magis possit scholasticorum aetatem contra libertatem, et licentiā? Scilicet magno praesidio parētes esse possunt, maxime vehementes, atque severi. Minus illi possunt, qui totos dies filios nō vidēt, et parū noctibus ipsis, suis negotiis occupati. Matres ne coercebunt? perfacile vero apud matres continebūt filii sese, a quibus gravia verba, minae, terrores procul: et illae saepe filios indulgentia sua perdunt.

LOCVS COMMVNIS QVARTI GEneris, ex fine multiplici, cum distributione, per repetitionem.

(?)

SEmper optimi est, et maximi moderatoris in Rep. gubernanda quid leges, quid jura, quid universa Respub. postulaverit, intueri. Cū administranda judicibus civitas traditur, non ad Petrum dabitur, non ad Ioannem continendum solum: dabitur ad communem vitam, et ad salutem conservandam civium. Dabitur ad statum universae civitatis. dabitur ad commoda publica augenda. dabitur ad immunitatē, ad dignitatē Reipub. modis omnibus amplificādā. Non defertur Praetura ad privatas utilitates, nō ad Praetoris cōmoda, non ad pecunias exigendas, non ad spoliandos, exinaniendosque cives.

LOCVS COMMVNIS QVINTI generis ex adjunctis, de Majestate Dei, cum exclamatione, et repetitione.

O Scelus maximum ! et impietatem inauditam ! Deus non in aestimatione summa? Deus non in gloria maxima ? Deus apud vos improbos homines non in honore singulari videatur esse ? Ille si non esset tam munificus, tam liberalis, praepotensque Dominus, tamen ipso Numine divinitatis valeret apud omne gen' hominū, valeret apud Turcas, et Mauros, valeret apud Indos barbaros, et expertes Fidei, ipso audito nomine, et Majestate sempiterni Numinis. In hunc vos peccata? in hunc Deum immortalem scelera suscipiatis ? cum sit Deus immortalis, ea primū celsitate sui Numinis aeterni, qui ut Deus immortalis, ut sempiternum Numen celsissimum in aula caelesti solium teneat aeternae Majestatis, et gloriae? deinde ut ipse in beatorum sedibus divinis illis Mentibus, et caelestium Heroum multitudini summo cum splendore suae Majestatis illuceat? cum effector, rerumquecreator omnium, pietatis, justitiae, sapientiae, virtutum omnium princeps, et auctor unus, eidem nō inservietis, si nō adducti suorum infinitate ornamentorum, at timore suppliciorū, quae in vos propter vestras fraudes, et gravissima flagitia statuere potuisset?

LOCVS COMMVNIS SEXTI GENERIS ex effectis, cum interrogatione.

QVIS vestrum, auditores, ignorat tantam eloquentiae vim fuisse? cum primis temporibus homines, nondum neque civitatibus, neque oppidis aedificatis, neque legibus ullis civilibus latis fusi per agros, ac dispersi vagarētur, tantumque feritatis haberent, quantum in belluis saepe imma-

manibus non perspiceretur, gravia sibi damna, mutua vulnera facientes, qui primum vi, et facultate orationis excellentes fuerunt, eos profecto a feritate multitudinis, et immanitate cómuni generis inhumani, ad humanam urbanitatem, et comitatem vagos, et errantes unum in locum coegerunt: eosdemque ex feritate illa ad humanitatem, cultumque civilem traduxerunt. Tum Resp. esse coeperunt, tum societates, conventusque mortalium, tum civitates moenibus suis circúdatae, et domibus, atque aedificiis ornatae, tum ab hominibus frequentari visae, et jus civile descriptum, leges, et jura primum servata, atque ab illa immani vita ad hác humanitate perpolitam genus mortale traductum. Et dubitabimus, quantum eloquentissimis hominibus debeamus?

LOCVS COMMVNIS SEPTIMI GEneris ex efficientibus, per contentionem, cum optatione, ab exemplis, a genere ad speciem amplificata quaestione.

ILlud omnino cogitate homines verum iter gloriae. Cogitate gloriosum esse magis via caelorú contendere, quá hujusce saeculi. Quod si negare nó potestis, cur viã non ingredimini verae gloriae? caros esse Deo, amari a tãti Numinis Majestate, et in beatorú sedes vobis aditum patefieri vere gloriosum est: saeculo inservire, carum vos habere saeculú, ejus suscipere fraudes sceleratas, detestabile, impium, et execrãdú est: et ob eam rationẽ foedú, turpe, et ignominiosum. Quod videmus etiam eventu quotidiano comprobari nefariorum hominum, qui turpes exitus habent, atque detestabiles. Vtinã vos excitaretis animos, mentesque vestras ad memoriã beatorú, de quorú gloria tã multa audivistis ex cóncionatoribus saepissime. Putatis ne illorú immortales honores cú ulla isti' saeculi gloria comparari posse, ut propter falsas, et inanes umbras, veram, et solidam gloriã consectari desinatis? Illa illa

erit gloria, ille sempiternus honos, unumquenque virtute suas omnes actiones metiri, nihil aliud velle, nihil concupiscere, nisi Deum ipsum, et illius gloriam immortalem. Itaque ut omittam de beatorum omnium gloria dicere, quam potestis gloriam de praestantioribus saeculi honoribus ad minimam Hyacinthinae gloriae partem comparare? Fuit iste vir sanctissimus ab hinc quadringentos annos, et in omnes saeculorum Aeternitates in beatorum gloria nunquam esse desinet.

LOCUS COMMUNIS OCTAVI generis, ab enumeratione, exemplis, cum adjunctis, in oratione de sacra Synaxi, in male communicantes.

CVm in omnibus flagitiis capitalibus miremur improbitatem, atque nequitiam hominis, qui suum Dominum, et Parentem rerum omnium violaverit, id in sacra Synaxi ab homine perfido nō rite accepta magis demirari debemus, et veri Christianae Religionis cultores obstupescere. In quo scelere cum Majestas Domini consideretur, et ejusdem celsitas perpendatur, atque beneficentiae suae cernatur largitas, audaciam magis, et sacrilegium scelerate communicātis nemo non exhorrebit. Atque cum sacrilegium istud antes homo susceepit, multa ab eodē se videt ante commissa maleficia, tum animum hominis inquinatissimum, tum incredibilem audaciam ostēdi necesse est, neque audaciam solum, sed summum furorem, et amentiam. Haec cum sint omnia, tamē extent, oportet, expressa proditionis vestigia. Atque in sanctissimo loco, ipso in templo, in ore, oculisque Iesu Christi, praesentibus Angelis, tota aula caelesti teste sacrilegium cum ipsum admittatur, profecto res tam scelesta, tā atrox, tam nefaria, tam execranda vix cogitari posse videretur. Magna est dig-

dignitas Iesu Christi, multum valet divinitas tanti Domini, multum timoris ejusdem deberet afferre potentia. Reclamit fatistiusmodi sacrilegio ipsa cogitatio portentu,atque monstrum certissimum est esse insignitu aliquem Christianae Fidei,et Religionis armis, qui tantum sceleris non admiserit solum, sed etiam cogitaverit:ut quem summum, praepotentemque Deum professus fuerit,atque recognoverit, ejusdem tantopere divinum Numē violare non exhorruerit. Cũ etiã Majestatem Domini ante sacram communionem ipsa Fides, atque conscientia miraculis multis testatam in memoriã redigeret. Ex sacris litterarum monimentis accepimus Ozam quendam de populo Hebraeorum, hominem non obscurũ, sacerdotis officio fungentem, cum arcã Domini in currum impositam cum aliis hominibus prosequeretur, atque illam manu attigisset,repentina morte fuisse confectum:cũ neque quisquam propinquior arcae reperiretur,neque sacerdos, ad quem custodia magis pertineret. Atque erat Ozae, quemadmodum sibi videbatur,non aspernanda religio,eo potissimũ tempore,cum praeceps ferri videretur in terram arca: atque religione tactus eam retinere,et objecta manu incolumẽ conservare contenderet. Deus tamen illata morte repentina planum hominibus voluit facere suppl:cium de sacerdote fuisse sumtum,quod manũ ad arcam admovisset, ejusdem quãquam arcae retinendae causa. Quis hoc nõ existimaret sanctissime,religiosissimeque factũ?ex hominis optimi,sanctissimique disciplina?addo etiam(quae sunt hominum judicia, et quod ad oculorum aspectum videbatur arcae periculum imminere)videri etiam fieri debuisse,tãtũ ante abesse, videri Ozae non licuisse. At quantum mentes hominum distant a divino consilio,caelestique providentia? Quam longe diversae sunt,atque sejunctae? quantopere nos denique,nisi divino numine ducamur,a re ipsa,atq; a veritate distamus? quis putaret ob eam rem Ozam periturum esse? quis datura poenas mortis acerbissimas? quis homine religioso, et in Deum

pietatis laude florentem? quis denique nomine summae probitatis non laudandum? et arcae retentae praemium non relaturum? hunc si audacem, si parum consideratum, si minus, quam decebat, cautum, ac providum, parum divinae celsitatis observantem mors repentina declaravit, quid poenarum? quid supplicii commeruit, qui non speciem, sed rem ipsam, non adumbrationem, sed Dominum, non arcam, simulachrũ divinae Majestatis adumbratum, sed caelorum opificem, et architectum, Parẽtem hominum, et creatorẽ divinarũ Mentiũ ore sacrilego violare ausus fuerit? Accepistis ne, quos nobis poëtae tradiderunt patris ulciscendi causa supplicium de matre sumsisse, cum praesertim aliquam nomine pietatis paternae excusationem habuisse dicerentur, tamen ut ii agitari furiis, neque consistere unquam posse putarentur: quod propter matrem occisam furere debacchari que cogebãtur. Sic se res habet, magnam vim, magnã necessitatem, magnam possidet religionem paternus, maternúsque sanguis, ex quo siqua macula concepta fuisset, non modo elui non posse videbatur, verum usque eo permanare putabatur ad animũ, ut summum furorem, et amentiam consequi poëtae simulassẽt. Nolite putare, quemadmodum in fabulis saepenumero videtis, eos, qui aliquid impie, scelerateque commiserunt agitari, et perterreri furiarũ taedis ardentibus: sua quenque fraus, et suus terror maxime, suum quenque scelus agitat, amẽtiaque afficit, suae malae cogitationes, labesque animi terrent. Hae sunt impiis assiduae, domesticaeque furiae, quae dies noctesque flagitiorũ poenas a cõscelleratissimis filiis repetũt. Et nõ has eum exhorrere, qui cũ scelere, cũ prava cõsciẽtia, cũ animo peccato capitali contaminato accessit ad cõmunicãdũ, aspiciam? nõ hũc metuere, ne daemõ faucibus premat? ne obruat, atq; suffocet? ne simulatq; de scelere cogitaverit, animũ praeoccupet? et furore, et amẽtia vexet? Haec magnitudo maleficii facit, ut cũ sacrilegiũ tã detestabile suscipiatur, antecessisse videatur turpis, et omnib' flagitiis inquinata vita, sacri-
le-

legio violatae Confessionis contaminata, tã prorupta audacia, tãta temeritas, ut non procul abhorreat ab insania. Accedat huc, oportet, cõtemtus divini Numinis, nũtius caelorum gloriae, et beatorũ sedibus remissus, sanctorũ omniũ, et Virginis Mariae decus ab eodẽ neglectũ, fides laesa, castitas offensa, proditio tam manifesta, execrãda sanctitatis simulatio: jã plane dicam Daemonis imperio mentem occupatam, atque animũ principi fuisse deditũ, et astrictũ inferorũ. Quid sacrae litterae testãtur? quid magis clamãt, quã a Daemone praeoccupatũ Iudã, atque in hominis execrãdi animo sedẽ sibi collocasse, tũ, cũ divinae mensae cũ caeteris sociis, et comitibus discubuit? Nihil ille mãsuetudinẽ Domini, nihil damna proximorũ, nihil scientiã exitii manifesti, nihil desperationẽ divinae misericordiae, nihil defectionẽ a Creatore suo, detestãdamque perfidiã aestimat, omnia spernit, cõtemnit omnino tenebris, et caeca caligine circunfusus. Non nefarius haec omnia sibi mala Iudas ascivit? nõ Domini verba? nõ mãsuetudinẽ Christi jacẽtis ad genua, et abluẽtis primũ pedes, dein de benigne loquẽtis, et a scelere mentẽ revocare cupiẽtis aspernat'? nõ proditor ille discessit? nõ adiit principes Iudaeorũ? nõ pretiũ pact'? nõ praeivit? nõ eundẽ Praeceptorẽ generi Iudaeorũ ad mortẽ, et ad crucẽ acerbissimã tradidit? quid ab his flagitiis sceleris abesse visum est? Quae consequuta fuit hominis execrãdi desperatio? quae mors? qui scelere suo dignissimus interitus? O caecitatẽ hominis execrandam. Non se ipsum ex rerũ natura statim sustulisse, atq; eripuisse visus est, qui veniã desperans peccatorũ, repente sibi caelum, solem, aquam, terramque ademit: ut qui eum necasset, unde omnia profecta sunt, careret his rebus omnibus, quarum ille, quem prodiderat, auctor, et creator fuerat. Non permisit Deus severus ac vehemens judex feris corpus objici, ne bestiis, quae tantã immanitatẽ attigissent, homines immanioribus uterentur: non ut parricidam in flumen praecipitari, ne cum projectus fuisset, aquae in littus ejecissent: nõ deniq; detestabilem

bilem hominem humi suam obire mortem, ne terra tāti sceleris auctorem abjecisset. Suspēsi igitur de ficu infiata, disruptaque crepuerunt ilia deterrimi Iudae, qui tantum sacrilegium, et tam immane conceperat: et huc, et illuc vi vētorū jactato corpore, ne pars ulla fuisse cerneretur terrarū, quae locum improbissimae, detestandaeque belluae cōcedere velle videretur. Etenim quid est tam commune, quam spiritus vivis, terra mortuis, aqua fluctuantibus, aër suspēsis. Ita vivebat, dum poterat, Iudas, ut ducere animam de caelo non posset: ita mortem oppetiit deterrimā; ut illius ossa sepulta non fuerint: ita aquae exstiterunt, ut non flumina, non mare exceperint: ita laqueo se suspendit, ut neque suspensus a terra sublatus esset, neque ad ficū omnino cadaver adhaeresceret, sed illud aër ex una parte, terra, quā pedib⁹ attingere velle videbatur, ex altera repelleret, et utrūque quasi certatim adhibita vi, cōtentioneque maxima. Itaque nihil loci visa fuerat Majestas divina reliquisse detestabili, pestiferoque Iudae, ubi post mortem cadaver infestissimum acquiesceret. Et nō ad sacram synaxim accedentes animos quibuscunque fordibus homines eluent? Quis tanta videbitur, et tam praecipiti audacia, qui sibi mortem asciscere velit, peccato capitali constrictus ad sacram Eucharistiam accedens. Cum superioribus ex rebus intelligi possit animos nostros non peccatis solum purgandos, sed Sacramento Confessionis expiandos ad mensae tantae dignitatem, celsitatemque perfruendam, tū ex Pauli verbis, vel maxime, quod in impios hujusmodi singulare supplicium constituatur. Qua in re quantū apud gentes, ad quas scribebat Doctor gentium eniti atque contēdere studuerit, considerate: quia perniciē nefarios homines tā to cibo scelerate vescentes, et mortem edixit plane sibi ipsis consciscere maximis gravissimisque verbis. Hanc tu homo per Deum ipsum immortalem, per tantum Dominum, eūdē, tu mulier, per Christum Iesum, per auctorem vitae, per religionem in Virginem Mariam omnis generis virorum, atque

mulierum inflammatam exitiri tâti, pestem ultimam animae tuae nolis afferre. Vide te in periculum hujusmodi, in mortem Oziae, in Iudae interitum, in pericula nostra exercitatione contenta venire. Cave, ne his te malis exponas, his objicias periculis: quae ut propulses, expiandae prorsus animae per confessionem, atque omnium eluendarum sordium, et conscientiae flagitiorum Pauli consilium salutare capies.

LOCVS COMMVNIS NONI GEneris ex enumeratione, cum exemplis, in avaros.

QVa ex re, ex siti sua, ex diligentia congerendarum rerum, ex flagitiis admissis in comparanda pecunia, ex cupiditate ad venas ipsas, atque ad praecordia permanante, ex perturbatione vehementi, angoreque intolerâdo, ex avari ipsius pallore, atque macie, ex laboribus susceptis, periculisque aditis intelligi facile potest, nullum esse officium tam sanctû, atque solenne, quod non avaritia commuere, ac violare soleat. Etenim si observantia praeceptores, obsequio domini, cultu, et religione Deus colitur, necesse est Iuda, qui praeceptorem Dominum, ac Deum tuum pecuniis, et tá exiguo pretio prodere non dubitaris, impium te, perfidiosum, et parricidam esse fatearis.

LOCVS COMMVNIS DECIMI GEneris ex eadem enumeratione, minoribus illustratus de scholastico purgante se apud praeceptorem.

QVis tam abhorrés a re litteraria fuisset? quis tam negligens? quis tam perditorum similis? qui, cû preceptor, cui operá daret, et ad qué a patre deduct' fuisset, ab eo ratione

tantae exigeret absentiae, et nō curantiae litterarum, nō responsum confestim daret? non aliquam excusationem simulatam saltem, atque fictam afferret? aut non etiam diceret se postea colloquuturū cū illo de sua absentia? et se apud eundē purgaturum facile? qui servi reperiuntur vasti, et agrestes, ex AEthiopia nunc primum delati, ad hujusmodi sunt occasiones comparati, ut Dominis suis afferant aliquid, quo faciant id credibile, quod volunt, et difficillimum est purgatu.

LOCVS COMMVNIS VNDECIMI generis ex sola enumeratione, de officio monachi.

EST enim optimi monachi meminisse se esse religiosū, cōgitare tantum sibi in religione servanda faciundum, quātum praescriptionibus, et sanctionibus suis cautum, atque sancitum fuerit: et non solum sibi praescriptiones servandas, verumetiam absolute, perfecteque custodiendas esse. Ejusdem est monachi se meminisse debere, quem seipso superiorem viderit, hunc venerari, aequalem seipso praestantiorem ducere, atque infimos quosque pares, et hos sibi ipsi praeponere, et semper, non quid ipsa caro velit, sed quid spiritus, et religio postulet, cogitare, animadvertere, quod nomē habeat, quam personam susceperit, quam patientiae, caritatis, et omnium virtutum cultor studiosissimus esse debeat. Cum haec sint videnda, tum vero illud est optimi, maximeque perfecti religiosi, cum honoris accipiendi potestatem monachi fecerint, non putare se esse praefectum, neque sibi, quod cōcupierit, licere, sed servū se, et cūctorū administrū, et habere in auctore, atque principe suae religionis formam, exemplumque, quod sequatur. Intelligat etiam ipse voluntatem suam, motus animorum, cupiditatesque omnes se domare debere, maximeque proponere sibi exemplar Christum Iesum imitandum, quem ab aeterno Patre praeceptorē perfectionis acce-

pi

pimus. Qui in animo suo inhaerere debet: qué si optimorum consiliorum, atque factorum ducem, in omni vita sequutus fuerit, sine labe, ac sordibus, et cum omni virtutis absolutione consummata vivet.

LOCVS COMMVNIS DVODECImi generis ex eadem enumeratione, per repetitionem, et articulum.

MAgno cum gaudio, et voluptate totius civitatis, multis cum inventis, et gratulatione virorum, ac mulierũ omnium simulachrum beati Hyacinthi publice deportatur. Videte quanta pompa in divi Pauli collocatum. Apud Hispalenses repertum fuisse scitote neminem, neque mediocrem, neque infimum, neque locupletem, neque principem civitatis, qui illud signum non aut visendum, aut cohonestãdũ curaverit. Parietes Hispali scitote fuisse pretiosissimis aulaeis ornatos, herbis stratas vias, arc⁹ effectos, excitatas aras, accensos odores, turmas militum factas, displosa, quacunque vehebatur, tormenta manuaria, omnes milites religiosarum familiarum pompam cohonestasse praeeuntibus diversarum sodalitatum fratribus, vocibus cantorum, et vicissim tibiarũ suavitate ubique viis personantibus, nihil denique praetermissum fuisse eorum, quae ad hujusmodi ferias statas celebrandas, interseque cohonestandas Christiani praestare consueverunt. Aliquot enim diebus consequutis, agitati tauri, ludi Trojani commissi, et aliquot spectacula exhibita fuerũt.

LOCVS COMMVNIS DECIMITERtii generis ex enumeratione, cum exemplo, et occupatione, et testimonio de amicis deligendis.

SI enim boni viri haberi volumus, non solum peccata, sed occasiones peccãdi fugere debemus. Primũ omniũ opera

danda est, ut eos nobiscum habeamus, qui nostris animis sua virtute commodent: deinde si in amicis deligendis nos aspectus adolescentum fefellerit, ut animum respiciamus, missos faciamus: semper ita vivamus, ut qui nobis fuerint amici, virtuté semper colendá sibi ipsis arbitrêtur: quod hominum est summa sanctitate florentium. Ea semper amicitia est probanda, quae sine periculo animorum est: quae optimis, summaque virtute praeditis fuit semper. Cú enim a Curione patre filius Curio magnum malum exspectaret ob amicitiam cum Antonio initam adolescente turpissimo, atque is in maleficio perseveraret, neque Antonii dissidiú ferre posset, patri persuasit Cicero, ut adolescentem bona spe, sed Antonii nequitia in fraudem inductum in suam amicitiam restitueret: patrio etiam iure ab Antonii congressu prohiberet. Atque illud sacrarum litterarum monimentis traditum est, noli cú improbis versari, ne sis unus ex illorú numero. Etenim re vera multo magis est fugiendum ab amicis improbis, si salvi esse volumus, ne ruamus in exitium manifestum, quam ne pice inquinemur, et inficiamur pestilentiae contagione, cavendum est. Sed tu cum et improbos in amicitiam aggregaveris, et ad peccádum passim invitaberis, et cum illis multa scelerate facies, et postea difficulter, nisi teipsú colliges, eosdem dimittes. Cum unus ex hoc grege bonorum hominum a te contenderit, ut secum collusum in locum aliquem contendas, et id non concedi ferat moleste, quid ages? Noli quidé mirari, si tu cum his a virtute defeceris: et nequam adolescens hoc, et deterius aliquid a te impetrarit. Ego jam pridem ab illis, quibus virtutis studium carum fuisse arbitror, petam, ut mecum amicitiam ineant.

LOCVS COMMVNIS DECIMI QVARTI generis ex similitudine.

ILli igitur, quemadmodum solent principes clarissimi facere, seu liberaliter, seu stricte se gerere coeperunt, ita in utro-

utroq; excellũt, ut eos nemo quacũque fortuna praeditus assequi possit: beneficiis beneficia accumulare liberalissime perseverant, aut reditus augere, aut honores deferre nõ desinunt majores, et interea multorum Magnatum splendori tenebras, et obscuritatem afferre. Arbitror, ut caelum alicujus regionis, quod ut pluere coepit annos aliquot, pluendi nunquam finem facturum fuisse videtur: cum tamen aliis annis clausum videatur omnino, neque affectum unquam ad pluẽdũ, clarũ semper, atque serenũ, nulla lõgo tẽpore specie affectionis in aquã apparẽte: sic equidem cor durum admodum, et ex adamante videtur aliquãdo factum Magnatũ esse nõnullorũ: quod neque precibus mollire, neque lacrymis mutare valeamus.

LOCVS COMMVNIS DECIMI QVINTI generis ex dissimili.

NEque intelligis pietate, et religione, et justis precibus, et gratia caelesti sempiterni Numinis Majestatem, non cõtaminatis perversitate mẽtib⁹, nec ad fallẽdos homines oblatis munerib⁹, nec ad tegẽda peccata, quae suscipiãtur, ficta simulatione placari. Hujusmodi extrema sacrificia, et vota ab ipsis aris, atque tẽplis removet Deus immortalis, superiora appetit, et ab hominibus deposcit, et efflagitat, et ob eam rem castum, et integrum animum,

LOCVS COMMVNIS DECIMI sexti generis ab exemplis, comparatione, fine, cum praeoccupatione.

NE tu adversari esses ridiculus, si illis temporibus natus esses, cum ab oratorũ numero creabantur, qui Consules fierent. Etenim qui rhetoricae perdiscendae inanem laborem putes, profecto illum L. Caesarem, quem clarissimo

genere natum, qui Consulem fecerunt, non ignorabant, hominem ad Rempublicam turpissimum, et inhonestissimum putares. At hercule veteres Romani longe aliter, et de illo, et de caeteris talib⁹ viris existimarunt: qui turbulētissimas, vehementissimasque tempestates eloquentia sua sedarunt. Neque solum suas orationes habebant, verumetiam suadebant populo, in senatu dominabātur, et nihil non e Republica gerebant, et administrabant. Neque haec ego eo profero, quo conferenda sit eloquentia cum sacra Theologia, qua de nūc Christiani gloriari debent: sed ut illud intelligatur, cum apud veteres illos summi viri, clarissimique principes, qui omni tempore domi, militiaeque dominari debebant, in eloquētia comparanda multum operae, temporisque cōsumserint, laudari debere eos homines, qui sese fateantur esse rhetores: cum Reges olim potentissimi eidem operam dederint. Cum praesertim nullum studium sit, quod aut dialecticae, aut jurisperitiae, aut sacrae theologiae fructuosius esse, et utilius, aut re vera hisce temporibus propter aliarum nationum de rhetorica existimationem maximā, et ob ipsorū Christianae Fidei hostium eloquentiam praecipuo labore comparatam, magis necessarium alumni Matris Ecclesiae sibi persuadere debeāt.

LOCVS COMMVNIS DECIMI SEPtimi generis ab exemplis, et similibus.

Nihil est illustrius eloquentia, nihil clarius oratoris boni splendore. Quis viros nobiles multos, fumosis majorum imaginibus insignes, parentum gloria, honorū claritudine decoratos a Cicerone superari posse arbitraretur? quis Ajacem Telamonium nobilitate generis, fortitudine, rebus praeclare gestis superiorē ab Vlysse in Achillis armorū cōtentione superandum esse putaret? Quis existimaret illos triginta tyrannos Atheniēses a Lacedaemonū principibus gubernaculis Reip. praepositos, homines potentissimos, florē-tissi-

tissimosque, lumina maxima imperii ab uno Thrasybulo nō vinci solum, sed capi, conficique potuisse? Non modo horum nihil fore putatum est, sed neque cum esset factum quidem, quare ita factum esset, intelligi potuit, nisi eloquentiae vim effectricem, et causam praecipuam esse cōstaret inter omnes. Nam ut Reges, cum gubernacula teneant imperiorum, fungentes honore Regio saepe ex certa, et manifesta causa moventur, saepe improviso, sola sua voluntate, atque potestate maxima: et quoniam omnium maxime possunt, quae volūt, hos tollunt, alios deprimunt arbitratu suo, neque saepe causa cognosci potest: sic ipsis in concionibus vi bene dicendi saepe intelligas, qua causa commota sit multitudo: saepe ita obscura est, ut nescias, quo artificio orationis excitata concio, vel sedata videatur.

LOCVS COMMVNIS DECIMI OCtavi generis ab exemplis, et simili, de labore in litterarum studiis necessario.

NOn docti sunt homines, et litterati ipso nomine scholasticorum, sed ingenio, studio, assiduitate: quibus rebus bonae litterae percipiuntur. Cicero eloquētiae princeps fuit, cū ingenio, tum vigiliis, et laboribus susceptis. Demosthenes tantam eloquentiae gloriam consequutus fuit opificum antelucanam industriam antevertendo. Ostenderunt id agri ipsi steriles nihil fundendo nisi multa cultura, et magno labore mortalium, fertiles non solum bonitate sua, sed agricolarū industria fructus uberiores, praestantioresque ferendo: quot, ac quantos nisi iterati, renovatique non tulissent?

LOCVS COMMVNIS DECIMI NONI GEneris ab exemplis, cum cōparatione, enumeratione, dissimili, in discipulos ingratos.

TU si superior caeteris rebus fuisses, hac una ob causam magistrū a te venerari omnes putabūt oportere. Sic enim a cunctis gentibus accepimus, praeceptorem discipulo suo parentis loco esse oportere, nullam neque justiorē, neque graviorem post vincula religionis causam necessitudinis reperiri, quam conjunctionem doctrinae, quā disciplinae, quā hujusce officii, quam publicam instituti bonis litteris, atque moribus animi rationem. Quamobrem si injuriam tibi verbo uno fecisse diceretur, tamen cū ille tibi parentis loco fuisset, eā patienter perferre debuisses. Cum vero neque os laeserit, et praeceptori tuo morem non gesseris, atque adeo injuriā feceris, fateare necesse est, te in illum impietatis accusari jure potuisse. Etenim munus praeceptoris ad eam rem valet, ut elaborandum discipulis sit in officio hujusmodi praestando: quemadmodū ei, cuius discipuli fuerint, morigerentur. Non ob eam causam, quia nobili genere nati sunt aliqui, quia locupletum, ac fortunatorum filii, postulandum his erit, ut sibi potissimum praeceptores honorē tribuant. Neque sane unquam istud venit in contentionem de honore homini hujusmodi non tribuendo, qui praeceptor fuisset: quin ut semper honoretur, leges, et divina praecepta jusserūt. Itaque neque Antonio in Sextum Clodium nō magni nominis praeceptorem jugera agri Campani largiendi potestas videretur data: neque Ciceroni Archiam contra accusatores in maximo litteratorum hominum conventu defendendi, neque victori terrarum Alexandro in lumen philosophiae Aristotelem tanta beneficia conferendi jus summum, et aequissimum, nisi propter dignitatem praeceptorem nimis non solum honorandū viderimus, sed omnibus officiis privatim, et publice decorandum. Atque ille Imperator sempiterna memoria dignissimus, Carolus Quintus, Hispaniarū Rex praeceptorem suum ad quantam evexit dignitatem sua quidem longo intervallo superiorem? Non hunc Pontificem Romanum

rum faciundum curavit: non obtinuit: non cõsequutus fuit: non denique quem praeceptorem audierat, et honoraverat, eundem vicarium postea Iesu Christi recognovit? atque adeo suppliciter, ac demisse veneratus fuit? Nemo denique nõ vidit a Philippo nostro, secundo hoc nomine Hispaniarũ Rege Catholico factũ id fuisse, quod in ore, linguisque mortaliũ magna cũ celebritate versabatur, ut ad Archiepiscopi Toletani dignitatem suum extulerit Siliceum praeceptorem. Semper haec causa praeceptorũ plurimũ valuit. Semper haec observantia praeceptorum omnibus fuit commendata. Pro laboribus, pro vigiliis, pro virtutibus, pro beneficiis in nos collatis nullam non gratiam referre, eisdem obsequi, nos ipsos magistris ex animo, atque voluntate dedere debemus. Etenim si parentum est nostrorum causa celebrata, qui filios in hanc lucem susceperunt, qua in re corporibus, non animis inservierunt: quãto illa causa honestior erit, et commendatior, quae non corporibus, sed animis operam dedit colendis, atque sua disciplina poliẽdis? Quondam cum ad filium Imperatoris Romani instituendum vir doctissimus, et eruditissimus ex disjunctis locis Romam evocaretur, et jam in urbem ipsam venisset, neque domũ adiisset Imperatoris, unus, et alter dies praeteriret, neque diu jam exspectatus videretur de adventu cogitare, mirari coepit Imperator, quid esset, quod pro tanto Principe visendo nequaquam praeceptor laboraret. Cum causam ille quaereret, tum illud datũ est a praeceptore responsum, tanti muneris existimatione dignissimum: quia discipulum ad praeceptorẽ aequius fuerat venisse prius, quam ad discipulum praeceptorem. Tanti munus istud quõdam summis fuerat Regibus, et Imperatoribus. Tanti seipsos etiam magistri faciebant, ut neque pluris imperia, quam suas litteras fieri oportere contenderent.

LOCVS COMMVNIS AB EXEMPLIS VIgesimi generis, et ex legibus, de testium officio.

Quasi vero id nunc agatur, utrum id, quod is dixerit, credendum, an quod fecerit, vindicandū sit. Itaque more hominum comparatum est, ut in rebus suis homines fere omnes vitia sua nō cognoscant, seipsos non solum extra culpam omnem ponant, sed laudent, quod a se factum sit: et saepe cōtendant, etiam si maxime velint, id a seipsis aliter non potuisse fieri, neque oportuisse. Aristides, qui suo cognomine declarat se justitiam omni ex parte servavisse, si sua res ageretur, si suam causam defenderet, non id facere fuisset ausus: nam istud in talem virum audeo dicere, si diceret in suā rem testimonium, jam leges in eum, et jura daremus. Videte nunc quanta sit istius hominis, et quam intoleranda libido. Cum de sua re, et de maleficio agatur, fidem sibi habendam putet, qui reus est, et inimicus, hoc est qui, et illi homini injuriam fecisse arguitur, et cum eo nunquam quaestionem aliquā habendam non curavit.

LOCVS COMMVNIS VIGESIMI PRIMI generis ex majoribus, cum enumeratione, et ex triplici minore, per commorationem, in Magistratu.

IN Magistratibus constituendis si quis Remp. administraturus erat, inspectante populo Romano jusiurandum pulcerrimum jurare cogebatur se e Rep. Magistratū gesturū esse: atque abiens Magistratu, eorum, quae gesserat, constitutis publicis accusatoribus, qui graves, atque vehemētes fuissent, rationem reddebat. Itaque repetundarum, aut injuriarū constituebatur judicium, saepe nō minus turpe, quam furti. Credo, propterea, quod quibus in rebus Magistratui se opponere cives non poterant, in his abeunti Magistratu, privato jam lis intendetur. Quem Magistratum qui non bene gerit, oppugnat omnium commune praesidium, et quantum in ipso est, dis-

disturbat Reip. propugnacula. Nō enim possumus homines nostrum per nos jus obtinere: alius enim saepe est in florenti fortuna potentior. Idcirco Magistratus praesidia comparantur, ut commune jus aequis moribus, ac legibus tribuatur. Quid Magistratum accipis, si aut neglecturus es? aut tuum officium nō facturus? Cur fasces geris? Cur tenuiorum commodis officio simulato officis, et obstas? Depone Magistratum, abdica te Praetura, per alium, qui creetur te melior, meū jus cōsequar. Suscipis onus officii, quod te juras integre, sancteque facturum esse, quod minime facis: sed dissimulas multa, multa perperam facis, plura cōtra leges, et contra jus omne, et plura ad tuum commodū convertis. Ergo idcirco turpis haec culpa est, quod duas res sanctissimas violas, jusiurandum, et Rempub. et proximum spolias. Nam neque mā datur cuiquam fere Magistratus, nisi jurato: neque committitur nisi ei, quem officium putant praestiturum esse. Perditissimi est igitur Magistratus simul, et jusiurandum violare, et exinanire eum, qui spoliatus non esset, nisi ille judicasset. Ita ne est? in minimis rebus, qui pecuniam creditori debeat, mutui actione condemnetur, necesse est? in re tanta, cum is, cui fama civium omnium, fortunae omnes commēdatae fuerint, atque adeo tota Respublica concredita, dānis plurimis et homines, et Remp. affecerit, is inter eos, atque adeo inter damnādos minime numerabitur? In minimis, privatisque rebus etiam negligentia in crimē adducitur, et poenis statutis a lege plectitur? qui non negligentia aliquorū, privato commodo laeserit solum, sed etiam perfidia, atque perjurio Magistratus integritatem violaverit, maculaque affecerit, qui tot innocentes damnaverit, suis bonis spoliaverit, Rempub. Magistratus, qui ad salutem omnium, et conservationem datus fuerit, viribus contrucidaverit, qua is tandem poena afficietur? aut quo judicio damnabitur? Si delectus arbiter in aliquo negotio non magni ponderis, atque momenti, non juratus accessisset, ut cum

partibus, quod aequum, et bonum esset, statueret, in eamque rem conficiundam fidem sine jusiurando, si quod opus esse putaret, interponeret, ille, qui partes ad concordiam se adducturũ recepisset, nonne si ex eo negotio tantulum in rem suam convertisset, damnaretur per judicem, et rem totã restitueret? Nunc cum sit judex, qui religione jusiurãdi contemta, fama, bonis, vita innumerabiles spoliarit, atq; totã afflixerit, atque perdiderit Remp. in perpetuũ, quod tãdẽ supplicii genus, aut quae poena in hũc pro suis tot maximis, et execrandis in Remp. sceleribus digna statuetur, quem furem, praedonem, eversorem, extinctoremque Reip. videmus omnes, et testimoniorum auctoritate multorum oppressum?

LOCVS COMMVNIS VIGESIMI secundi generis, per comparationẽ, cum gradatione, et incremento, de honoris jactura.

AT haec extrema, et inimicissima facta tã nefarie perpetrasti, ut tibi nihil in posterum, quod gravius, aut crudelius facere posses, reservaris. Nam quid homini potest turpius? quid viro miserius, aut acerbius usu venire? quod tãtum evenire dedecus? quae tanta calamitas accidere potest? pecuniam si cuipiam fortuna ademit, aut alicujus eripuit injuria, tamen dum existimatio est integra, facile consolatur honestas egestatẽ: at nemo clarus, aut ignominia affectus, aut turpitudinis maculis aspersus, bonis quidem suis vivere vult, aut ulla, quoniã in ignominia, et infamia est, ducit. Quin in jactura bonorum, in miseriis summis, honoris adjumento, et solatio sublevatur. Cujus vero bona manserint, cujus non modo victus, vestitusque necessarius, sed etiam amplissimae fortunae cum ignominia relinquantur, is non modo ex nu-

numero vivorum exturbari vellet, sed si fieri posset, infra mortuos amandari.

LOCVS COMMVNIS VIGESIMI tertii generis ex contentione, cum exclamatione, de praeceptorum officio.

O Conditionem miseram cathedrae moderandae. In qua diligentia plena laborum est, negligentia vituperationis. Vbi severitas odiosa est, comitas perniciosa. Castigatio ingrata est, libertas grata. Labor respicitur, ab scolasticis otiũ summopere quaeritur. Nihil ad bonam disciplinam, omnia ad voluntatem suam discipuli volunt. Praesentes praeceptores honorantur, absentes vituperãtur a discipulis. Frõs laeta est aliorũ, aliorũ tristis, et cõtracta. Si qui grati sũt, plures ingrati, et prorsus disciplinae immemores. Si qui fructus percipiuntur, multi neque audire, neque videre praeceptores vellent. Cum adsunt, vultum fingunt: absentibus maledicunt, et adeo terga vertentibus gaudent, et laetantur. Cũ illis indulgent praeceptores, nihil melius praeceptoribus: cum iure optimo eos puniunt, enimvero clamant perferri non posse hos praeceptores, crudeles, immanes, inexorabiles, plagosos. Sed omittamus querelas, ne munus praelegendi gravius, et magis molestum dicendo faciamus.

LOCVS COMMVNIS VIGESIMI quarti generis a minore, repugnantibus. Figurae, articulus, adjunctio, incrementum, exclamatio. In Iudam.

QVàvis fuerint filii, qui mortuos suos parẽtes optaverint; tamẽ alii debent, nõ solũ quid filii fecerint, sed quid illis accidere posʃit, perhorrescere. Grave est hoc peccatũ, gravis

impietas,grave,et detestabile scelus. Quae sunt graviora flagitia,quam ea,quae committuntur in simulatione obsequii, aut in ipso necessitudinis paternae nomine? Hoc vero occultum, intestinum ac domesticum malum non modo exsistit, verumetiam opprimit, antequam quis perspicere,aut explorare possit. Itane vero tu Iuda parenti tuo perniciem moliebaris officio simulatae amicitiae? itane Dominum tuum,qui antequam meditatum scelus afferres,praedixerat, conficere conateris? Itane inquam tu cum discipulus ad suam societaté cooptatus fuisses,particepsomniũ rerũ,cõsiliorũque suorum,socius comesque tãtae Majestatis habitus, qui in filiorũ loco fueras, sicut sua benignitas ferebat, hunc Dominum praeceptorem,parentem repente relinquas, deseras, prodas, tradas inimicis?quid dicam amplius? ad mortem, et ad crucis ignominiam?O scelus.O portentum in ultimas terras exportandum.Non equidem potest ea natura,quae tantum sacrilegium commiserit,mortem nisi exitu deterrimo oppetere.Credibile est postea morté sibi ipsi cõsciscat:et si Cain, et alios spectamus,ut desperatione veniae consequendae laqueo se suspendat.

LOCVS COMMVNIS VIGESIMI quinti generis a fabulis,testimoniis,interpretatione,comparatione,de vi conscientiae.

MIhi equidem saepe venit in métem cogitare furorem, et insaniam,in quam peccatores incidunt, atque angores ipsos,diurnos,nocturnosque animorum cruciatus, atque has in hoc saeculo jam incipere sceleratos experiri poenas in impios,atque damnatos ab immortali Deo ipsis inferorum sedibus constitutas. Quod et fabulis poëtae tradiderunt. Neque vos debetis cogitare,quemadmodum ex fabulis accepistis conscceleratas mentes deterreri furiarum taedis arden-

dentibus: improbi fraudibus suis, sceleribus suis, atque flagitiis nefariis de statu mentis dejiciuntur, et furere ac bacchari insanientium ac furiosorum more videntur. Hae sunt furiae, hae flammae, hae faces, quae nefarios homines de sanitate, ac mente deturbant: ut hos nemo non tragicis illis hominibus furiosis, et amentibus, Oreste scilicet, atque Athamante furiosiores, et amentiores putet.

LOCVS COMMVNIS VIGESIMI sexti generis per apostrophé, cum exemplis, de paupertate.

HIc paupertas. Si divites omnes cũ fortunatis hujusce saeculi exsistant: si tu Crasse, qui inter illos florebas, hanc causam velis cum Mida suscipere: si Caesares foras exeant, si denique Syllae, et Alexãdri: tamen superior sim, necesse est. Non enim quemadmodum videtis absoluta felicitas est in auro, sed incommoda multa, atq; miseriae: quas depellere nisi bona conscientia, nulla res possit.

LOCVS COMMVNIS VIGESIMI septimi generis ex diversis locis, ex propositione, conglobatis, finẽ effectis, distributione, similitudine, comparatione, in laudem nobilitatis.

(?)

MAGNI semper habita fuit apud omnes gentes, atque nationes nobilitas generis: quae est splendor civitatis, gloria Reipub. decus illustre mortalium, ornamentum antiquitatis, et omnis memoriae florentis. Homines enim nobili loco nati, et claris parentibus orti ab initio nascentis

mundi tanto in honore esse coeperunt. Eamque opinionem populo attulerunt, ut orbis terrarum lumina, et decora dicerentur. Neque ullum domi, neque militiae praeclarum facinus suscipi posse putabant homines, quod non a nobilitate profectum fuisset. Ita nobiles viri bello domãdo Reges potentissimos, subjiciendo bellicosissimas gentes, et reportatis victoriis adjungendo provincias ad imperia sua, fines regnorum propagarunt. Quot, et quam magnae fuerunt utilitates domi comparatae moenibus ipsis, atque adeo intra moenia civitatis, cum nobiles gerebant magistratus, et tractabant gubernacula imperiorum? Nihil equidem humile, neque abjectum, omnia, nescio, quomodo magna, et excelsa suis animis complectebantur. Siquid veterum aetate gestum fuit illustri memoria dignissimum, ab hoc nobilium genere tentatum, ac perfectum videbatur. Quid hic referam Romanos, quorum civitas in plebejum, equestrem, et Patritium ordinẽ distributa peperit illustres viros, nobilitate majorum clarissimos, Scipiones, Camillos, Fabios, Curtios, Caesares, qui Romanum imperium extremis orbis terrarum finibus terminarunt? quis nescit Athenas splẽdore nobilium illustratas? Cimon, Miltiades, Aristides, Pericles, a quibus tam multa egregia fuerunt suscepta facinora, tum contra barbaros, tum cõtra Graecos, omnes isti in amplissimis familiis numerantur. An possumus ignorare Thebanos, et Spartiatas, Heraclydarum gentem, qui Pelopidarum potẽtiam copiis exiguis fregerunt, et rebus Atticis in ultimum discrimen adductis saepe lucem attulerunt. Fuit tantum antiquis tẽporibus tributum nobilitati generis, ut viri clarissimi ementirentur genus suum, et nobilitatẽ ad deos impudenter referrent. Erat enim opinio, quae per animos hominum pervaserat, ut viros maximos non nisi semine divino procreatos existimarent. Hac opinione homines imbuti Theseum Neptuni filium habuerunt, Romulum item Martis. Alexander autem Magnus se filiũ Iovis dici gaudebat multis post annis; quod etiã in Scipio-

pione Africano veteres metiebantur. Fuit enim de isto viro inanissimo rumore sparsum, atque dissipatum, quod ante de Alexandro Magno jactabatur in vulgus, anguis concubitu, non ex hominis semine susceptum fuisse Scipionem. Quod si mentis aciem ad sacras litteras intendamus, quantum illae nobis dant testimonium delectu, et discrimine familiarũ illustrium. Vt enim reliquos omittamus, constat eos, qui a Iuda fuerunt procreati, inter omnes familias generis Hebraeorum claritate virtutis, et nobilitatis praestitisse. Ex duodecim Principibus primus habebatur, qui fuisset de Iudae stirpe susceptus. Hic primus agmẽ ducebat, primus vota faciebat, primus immolabat: hujus imperium, et auctoritatem reliqui sequebantur. Vt autem de veteribus hisce stẽmatibus plura dicere desinamus, et ad Legis nostrae monimenta veniamus, et Iosephi, et Mariae nobilitatem sacri Praecones rerum Christi Iesu praeclare, sanctеque gestarum suis monimentis sanctissimis consignatam reliquerunt. Atque ipse Doctor gentium ad Romanos, cum utriusque naturae splendorẽ, et dignitatem in Christo celebret, tum secundum naturam generis humani Iesum Christum ex Regia, et excelsa Davidis stirpe procreatum esse commemorat. Nostra vero, et parentum nostrorũ memoria omnibus saeculis, et aetatibus Christianorum nobiles in quanta gloria fuerunt? tacita nostrorũ hominum insignia praeteriri non debent. Nimium diu de istis insignibus tacuimus, loquamur de praestanti genere familiarum: quarum cognomenta propter splendorem, et claritatem suam, quis ignorare potest? Recordemur Mẽdozios, Henriquios, Manriquios, Guzmanios, Riberas, Gironios, Saavedras, Portugaliẽses, Pontios, Leonios, et simili splendore praeditos: quorum cognomenta clara, et illustria, quam regia, et excelsa sint, tituli diversi, clarissimique, fumosae, vetustissimaeque imagines, stemmata omni monimẽtorũ splẽdore gloriosissima, Leones, Lupi, Castella, Lebetes, Flores, Stellae nitidae, capita diversorũ animalium, Serpentes vario.

Xx mul-

multiplicique inflexu retorti in omnem saeculorum aeternitatem, immortalitatemque reliquerunt. Harum familiarum viros videas plerunque multis bonorum copiis cumulatos reditus habere quam multos, quibus se magnifice possunt alere. Cernas alios tenere ditionem amplissimã Comitum, Marchionum, Ducum, et Principum potentissimorũ, neque communi, et usitato more appellari, sed titulis ipsius dominationis, clarissimaeque ditionis honoribus affici, atque hanc tantam eminentiam progredi usque eo, ut nihil in terris videri possit illustrius, neque magnificetius. Est illud amplissimum decus, et ornamentum nobilitatis, quod positũ est in insignibus Aurei Velleris consequutis. Videre enim est hujusmodi Magnates, et regnorum Principes Hispanorũ gestãtes venustissimum agnum ex auro purissimo factum, eximiaque venustate de collo pendentem. Audire quoque potuimus, et meminisse tradita litterarum monimentis majorum stẽmata celsissima, atque ipsam generis antiquitatẽ jam inde a vetustissimis temporibus repetitã, jactatamque magnificentissime: quo vetustior enim fuerit, eo clarior, et illustrior habebitur generis splendor, et gloriosa prosapia. Nulla res est, neque tantis praesidiis munita, neque tam illustris, et egregia, neque tam praecellens, et ad aspectum oculorum insignis, quae non vetustate temporũ deformari, aut senio confici non posse videatur. Ipsae turres celsissimae, muri civitatum fortissimi, quaecunque Regiae arces, et aedificia mirabili opere facta tẽporis vetustate deformantur, corruuntque: veruntamen nobilitas generis, quo dedit antiquiora principia, et memoriam parentum suorũ a primis cultoribus Religionis Christianae repetierit, pluribus ornamẽtis claritatis, et gloriae redundabit. Soleo mecum tacitus considerare in media noctis obscuritate, et tenebris omni generi rerũ offusis caelum ipsum patens, et apertum, tranquillum atque serenum, sideribus clarissimis ornatum, et cum splendorem luminum clarissimorum ad res humanas conferendum curo, no-

nobiles in animo versantur, et mentis oculis occurrunt: qui nobilitate sua, claritate generis, et splendore majorum urbes ipsas, quas incolunt, cernuntur illustrare. Quamobrem non immerito multi lumina, alii decora, et ornamenta civitatum appellāt viros nobilissimos, et clarissimos. Vt enim res quae runtur ad decus, et ad ornatum civitatis, quae habeāt speciē, et aspectum illustrem, et idoneae sint ad usus, et ad commoditates communes, atque harum duarum rerum genere illustratur status Reip. et incolumitas conservatur bene constitutae civitatis: ita ad honorem, et ad gloriam civitatis, ad decus, et ad splendorem Reip. clarissimum genus hoc virorū illustrium valet plurimum, et usui maximo rebus semper publicis fuisse constat. Quod virtus in posteritatē infundi quidē, et ad illos quasi jure haereditario transferri videatur: ut hi plerunque nihil agant, nihil cogitent, nisi omni laude, et honore sempiterno dignissimum.

LOCVS COMMVNIS VIGESIMI octavi generis de Regia dignitate, ex efficienti, effectis, enumeratione, comparatione, exemplis:

($)

AD laudem Regis Ferdinandi satis esset Regia dignitas, ad quam evectus est. Quae quantam habet speciem, et dignitatem amplissimam? quantum diffundit splendorē per omnes orbis terrarum partes suae Majestatis fulgore clarissimo? quod ornamentum, et lumen Solis ipsius splendore clarius ostentat, quo caeteri gradus honorum, et status omnis amplissimus Principum clarissimorum obscuratur? Quin etiā quidquid laudis, et honoris habent, quidquid decoris, et ornamēti, quidquid potestatis, et dignitatis retinēt, id a Regū imperio, potestateque summi terrarū Principes acceperunt. Quamobrē ii dicto Regiae Majestatis parēt, et omnes de uno

Rege semper explédo soliciti sunt, Regũ voluntatẽ, et nutum observant: ut non ad jussa solum, sed ad significationẽ, sensusque omnes Regios mentes, volũtatesque accõmodẽt: ut autem Reges de illis voluntatem praeclaram habeant, et retineãt, siquis calamitosus casus acciderit, ut eam abjecerint, ut abjectam recuperent, modos omnes, et conatus adhibent, ut ex illorum numero sint, qui ad Regiam Majestatem aditus habeant facillimos, atque ipsos aliis auctoritate sua patefacere possint. Quodsi ex Magnatum numero sint, qui capite operto loquantur, et cum immunitate omni, et praerogativa plurima in aula Regia versentur, quantopere isti fortunati, atque florentes Principes exsultant, atque magnifice triũphant? Magnum etiam est Reges innumerabilem multitudinem hominum sibi subjectam habere, dominari tot populis, atque civitatibus, tot provincias, et regna potẽtissima in sua fide, et potestate habere, tot gentes multa Regibus vectigalia pendere, exigere quotannis eosdem immẽsa tributa, dare leges, et jura subjectis sibi gentibus, ipsos coli, venerari, suspici tanquam numen de caelo delapsum, metui ab hostibus, exercitus ab his conflari multos, mitti coactos milites in exteras gentes, et regiones disjunctissimas, eosdem Majestatis nomine, et honore affici. Quorum virtutes praeclarae cum conspiciuntur, et omnia, quae debent in Regibus inesse, ornamẽta reperiuntur, liberalitas, benignitas, humanitas, fortitudo, consilium, prudentia, cura conservandi, et amplificandi regna, quae a majoribus acceperũt, in improbos severitas, et desiderium justitiae servãdae, quantis potẽtissimi Reges laudibus afficiuntur? qui in illorum ditione sunt, quanto Regiam Majestatem amore prosequuntur? quam insatiabili flagrant horum Regum cupiditate visendorum? quibus precationibus utuntur? quae vota faciunt, ut Deus optimus, ac maximus Celsitatẽ tantã Regũ conservet? et donis multis, ac muneribꝰ afficiat? novarũ indies accessione provinciarũ regna sua augeat, et amplificet? Cõplectimini quaeso animis, quãdo

do oculis non poteſtis egreſſum Regis e civitate. Quae gens eſt aut tam polita, et humana? aut tam horrida, et inculta, apud quam Regium ſemper nomen ſanctum non fuerit? quã omnis gens caros Reges habuerit magno quidem id eſt argumento, quod egreſſus Regum tanto ſtudio, et frequentia omnis generis hominum celebratur, ut pueri curſitent, viri properent, ſenes, quantum poſsint, accelerẽt, virgines etiam, et honeſtae mulieres pudore teneri non poſsint, quominus egrediantur ad Reges aſpiciendos. Quae effuſiones? qui concurſus? viae multitudinem capere non poſſunt, feneſtrae occupantur multo ante, quam Reges praetereant, exitus, et aditus omnes occludũtur, plauſus vero, et acclamationes magnae, magnae admirationes effectae ex ſolo Regũ tantorũ aſpectu, oculi omnium in Reges conjecti ſunt, et cunctorum ora converſa mortalium: ut ſtrepitu, atque tumultu, clamoribus ſublatis in caelum, dum omnes fauſta, et felicia Regibus precantur, omnia commoveri neceſſarium ſit. Interim dum Reges aulicorum tãta ſpecie, tam illuſtri pompa progrediuntur dynaſtis, Comitibus, Marchionibus, Ducibus, et Optimatibus regnorum viſendo ſplendore procedẽtibus, et Principe clariſsimo gladium diſtrictum dextra, elatumque in ſublime gerẽte ipſi clariſsimi omnium, et ultimi ſpectantur cuſtodibus corporis ſtipati, quae Celſitas Regum, et Majeſtas viſenda? Nihil ex humanis majus homines videre poſſũt: nihil addi poteſt ad Celſitatem, et Majeſtatem Regiam. Non mentis oculis cernere videmini Regem incredibili ſpecie, ac Majeſtate viſenda, cum illuſtri cultu, et ornatu Regio, corona ex auro gemmis multis, et pretioſiſsimis ornata, tum ſceptro Regali auri ſplẽdore clariſsimo, bulla pulcerrima de collo pendente, nitore ſpecioſo tantopere ſplendentem, fulgentemque clariſsime inter ſtipatores corporis armatos, qui bipennes, faſces horribiles, ad cuſtodiam corporis tributas gerunt. Cum vero ſedet in Regali ſolio, ſuis inſignibus Regiis, Majeſtate, et Celſitate auguſtiſsima, Magnatum multitudine

cohonestatus a lateribus, qui omnes a fronte, et a tergo stant apertis capitibus, quanvis fuerint ex flore aulicorum, quantam affert intuentibus admirationē? quam incredibilē? Roma Reges suos iactare potuisset, qui trabea, et purpura fulgēti ornati, cum diademate in capite, in sella aurea considebāt, sinistraque tenentes ancile, quod insigne fuerat Regiae Maiestatis: praeibant homines, qui quattuor, et viginti fasces, insignia regni praeferebāt. Reges Persarum raro prodibant in publicum, et cum prodire solebant, nunquam pedites egrediebantur, neque vehebātur in equo per vias publicas, atque plateas civitatum, sed in lectica semper inclusi multis praecuntibus, et cōsequētibus progrediebantur, undique tota operta pretiosissimo ornatu a fronte, a tergo, et a lateribus, caveae cū pulcerrimarū omni genere avicularum pendebant: in quibus aviculae conclusae, quacunque Reges progrediebātur, suavissimis cātibus aures demulcebāt. Et cū viae floribus, ac violis sparsae essent, omnes ad Maiestatem Regiā venerandam in terram proni abijciebant se se. Duo etiam vestitu pulcerrimo amicti praeibant, qui thuribulis lecticam odorum suavitate perfunderent: ut cū suavissimus odor ferretur in sublime, omnes viae fumare thuris odore viderentur. Sed quid opus est Maiestatem Regiam magis ornare dicendo? Fuit semper Regium nomen in honore magno, quod nulla unquam barbaries violavit, colere autem, et suspicere semper conata fuit. Quamobrem fictis fabulis poëtarū Iovis satu procreatos fuisse Reges accepimus: ut ostenderent illi Regiam Maiestatem non solum esse Dei providentia constitutam, sed singulari illius ope, et beneficio conservatā. Quā obrem hoc fuit ab initio regnorum omnium fundamentū, ut Reges bene morati iustitiae fruēdae causa, ut olim apud Maedos, constituti fuerint. Atque Regibus omnes antiquae gentes paruerunt, quod genus imperii primū ad homines iustissimos, et sapientissimos deferebatur: idque in Rep. Romana maxime valuit, quoad Cōsularis potestas praefuit: apud quos Re

Regibus exactis, Regis nomine repudiato res manebat, id est species, et amplitudo regnādi. Qui ita sapiēter regna sibi delata gubernare coeperūt, ut homines, qui erāt in agris dispersi ac dissipati Regum auctoritate, et consilio unum in locū cōpulsi fuerint, et moenibus ipsis contenti civitatum, et legum severitate devincti. Quoniam vero necessarium erat inter propinquas gentes bella frequenter excitari, usu, et exercitatione militari Reges fortissimi Imperatores evaserunt, et ad vota nuncupanda, ad sacrificia facienda sacerdotum munere functi fuerunt, ut apud eos esset potestas rerum urbanarum, atque sacrarum: donec cum imperia mole, et magnitudine laborarent sua, neque utrunque officium sine alterius detrimento facere potuissent, sacerdotes creati fuerunt, placandis diis, et rebus divinis rite peragendis, et cultui divino tribuēdo praefecti. O magna Regū dignitas, ac longe lateque propagata potentia, et omniū maxima, quae sunt in orbe terrarum, sola dignitates Principum hujusce saeculi sibi ipsi subjectas habens. Quantum montes ipsi tolluntur a terra supra valles infimas, quātū caelū istud, quod ultimum a terra cernitur, globo telluris altius, atque sublimius ascendit, tantum equidem Reges dignitatem, et Majestatem suam supra cunctorum hujusce saeculi Principum amplitudinem efferunt, et extollunt. Principes alii lineae quidem adumbratae vidētur comparatae ad nitidas, et illustres picturas: radii e Solis splēdore minimi profecti, relati ad lucē Solis clarissimā, cū ad medium diem ille fertur altissimus: stellulae caelo ipsi inhaerentes, et recessu Solis splendentes dumtaxat: quae, cum Sol exoritur claritate, tanti luminis obscurantur. Tantum dignitatis, potentiae, et splendoris Celsitas, et Majestas sibi Regia comparavit.

AD SVPERIORIS EXERCITATIONIS MODUM DE CONSILIARIIS REGIIS.

PErvenisti, vir clarissime, ad Cõsiliarii Regii amplitudinem, cujus potestas in regnis Hispaniarũ clarissime cernitur, et ad jurisdictionem totius prope imperii pertinet, atque propagatur. Nam quis est, cui aut splendore, aut potestate, aut ullo genere ornamentorũ non Consiliarii Regii excellant, quorum splendor, et potestas Magistratibus reliquis obscuritatẽ afferũt? Nõ Quaesitores missi ad quaestiones de negotiis maximis habendas, non Praetores illustres civitatum amplissimarum, non Triumviri capitales, non caeteri, qui gerũt honores, in quacunque Hispaniarum, aut provinciarum Hispaniae subjectarum parte clarissimos, cum Consiliariis Regiis de laude, et splendore decertare possunt: qui in ipsam Regii Senatus dignitatẽ evecti imperium habent, et potestatem in Praetores, et in reliquos Magistratus nominatos, et a nobis silentio praeteritos propter suam nõ tam memorabilẽ praestantiam, a quibus ad Regia Consilia provocatio datur. Et cum vis infertur, et jure optimo res non geruntur, id est, non ex aequo, et bono, sed ex callido, et versuto jure nõnullae cõstituũtur, Cõsiliarii Regii auctoritate, et potestate Regis intercedunt. Qui sunt, qui judicia omnium maxime fieri, omnium optime exerceri faciunt? Cõsiliarii Regii. Qui sunt qui jura constituunt, jus optimum, privatũ, publicum, haereditarium, auctoritatis, mancipii, capitis, honoris, regnorũ? Consiliarii Regii. Qui sunt, qui, cum litigatores ad jus descẽderunt, juris aequabilitatem tenere, et nunquã adducti praestãtia generis, aut dignitatis jus transilire visi sunt? Cõsiliarii Regii. Qui sunt, qui jus per se expetendum, et colendum, nõ alio jure deteriore pauperes esse, quam divites, sed eodẽ semper, et aequabili effecerunt? Cõsiliarii Regii. Qui sunt, qui calamitosis hominibus, cum judices iniquo jure imperarũt, faciunt potestatem pro jure, quo res eorum sunt, optimo, aut meliore, contendendi? Consiliarii Regii. Qui sunt, qui cum pauperes jus suum postulant, et iniquitate Praetoris alicujus ami-

amiserunt, ut illud recuperent, severissima decreta faciunt? Consiliarii Regii. Qui sunt, qui quod cujusque jus sit in rem suam, quantum Reges juris habeant in populos, in urbes aut in regna, decernunt? Cōsiliarii Regii. Qui sunt denique, qui faciunt, ut quisque jus suum obtineat, ut quidquid jure civili perscriptum est, lege naturae, et communi jure gētium sancitum, hoc homines ita teneant, ut sit constitutum? Consiliarii Regii. Quid plura? totus orbis terrarū, et moles imperiorum suis humeris inclinata recūbit. Si homines jura colūt, si pacem habemus, si libidines resecātur, et cupiditates effraenatae reprimuntur: si quae improbi scelera suscipiunt, vindicantur acerrime: quidquid boni, pacis, et fidei sit in Repub. id omne Regiis Cōsiliariis referre debemus acceptum. Romani initio nascētis Reipublicae praeter alios Magistratus creaverunt Praetorem, qui juri dicundo praeesset: praeliis vero maximis confectis, et multis provinciis ad populi Romani imperium adjunctis conventus habuerūt in civitatibus provinciarum an. pluribus, quae in suo regno, ac ditione erant: horum officium erat de jure respondere gentibus, et habere summam imperii potestatem. Vt alias provincias omittamus, Baetica quattuor convētus suppeditare poterat, Gaditanum, Astigitanum, Cordubensem, et omnium maximum Hispalensem. Sunt equidem Consiliarii Regii gladii fulgētes, atque districti, et semper oppositi sceleratis hominibus ad illorum libidines resecādas, et ad scelera gravissima vindicāda: ut quos non pudor, nō hominum aspectus, non metus divini Numinis, non ipsa humanitas, nō lex naturae in officio continere possit, hi magnitudine suppliciorum, et metu Regii Senatus a scelere revocentur. Quod si in civitatibus amplissimis, et ornatissimis Italiae, et aliarum gentium praesidia collocata sunt contra eos, qui quamquam in officio, atque fide sint, tamen ad defectionem spectare possunt: quorū milites semper in armis sunt, semper excubant, ac vigilant, ne gentes in fidem acceptae possint ab Hispaniarum Rege defi-

cere, quanto majora praesidia sunt? quanto firmiora Cõsiliariorum hujusmodi, et tutiora ad ipsorum non solum militũ insolentiam frangendam, sed ad fibras omnes scelerum, atque vitiorum extirpandas? Duces tractant arma, Consiliarii Regii versant leges, et responsa Iurisconsultorum. Duces in custodia civitatis positi, Consiliarii Regii non solum urbem custodiunt, sed ipsos impetus faciendos retardant atque remorantur. Duces in armis esse, et in vigilia civitatis vidētur, Cõsiliarii Regii evaginato gladio justitiae, et quasi objecto nefariis hominibus eandē custodiūt. Duces tela jaciūt, et intorquent, si se quisquã commoverit, et ad arma, ad arma cõclamando, vim omnem tormentorum emittunt, Consiliarii Regii publicam custodiam, infamiam, et ignominiam, spoliationem bonorum, poenas capitis intendunt, et aliis generibus suppliciorum projectam, et effraenatã audaciam hominum nefariorum comprimunt, atque coercent. Lustremus obsecro mentis oculis Hispaniarum regna florentissima, et animis ipsis complectamur clarissimas, et ornatissimas civitates. In Baetica provincia Hispali, et Granatae, in Gallaecia Coruñae, in Castella veteri Pinciae Praetoria sunt Regia: in Castella nova Madriti multitudo, et praestantia Consiliorum Regis ad diversa munera, et officia praestanda: unum est Militare, alterum Indicum, tertium ordinum Equestrium, et omniũ maximũ, et amplissimum Regii Senatus, summum, et cõmune praesidium Hispaniarum. Nõ hos Cõsiliarios, et ex virgis, et fascibus imperiorum internosces, sed ex togis ad talos usque demissis. Harum manicas induunt paulo inferius cubito angustas, et adductas, a reliquo brachio laxiores, et interfectas scissuris: quarum causa in circuitu necesse est his in partibus apertas videri. quae humeros versus in sublime feruntur arcuatae, et in similitudinem spirarum: a fronte apertae sunt, et a summo ad pedes usque patentes, a lateribus, et a tergo laxae admodum, et amplissimae sinus efficiunt mirabiles, et longissimos concava sua laxitate speciosissima: ut pla-

ne

ne ipso vestitu, et aspectu, in singulis Consiliariis Regiis exẽplum imperii Regii, imaginẽ Majestatis Celsissimae, columẽ Hispaniarum possimus intueri.

AD SVPERIORIS EXERCITATIONIS modum locus communis in Quaesitoribus Haereticae pravitatis.

QVantam, clarissime vir, sustines personã? quantã dignitatem geris? utilem, et necessariã, honorificam etiam, et totam ad honorem, et decus immortalis Dei tuendũ. Age singula perspiciamus. Iudex emines causarum sacrae Fidei, et Quaesitor haereticae pravitatis. Quaesitores equidẽ sacrae Fidei dono ac munere Dei optimi ac maximi cõstituti estis ad conservandam Religionem Christianam, ad depellendos pravitatis errores, et ad incendia extinguenda, quorum ardore sine dubitatione partes Hispaniarum quam plurimae conflagrassent, nisi caelestibus aquis Censorum Fidei sanctissimorũ incẽdia tot extincta fuissent. Si magno in honore fuerunt illi, qui conservatores patriae dicebantur, quia faces ad urbiũ incendiũ excitatas extinxerunt: si Metellus ille, cognomẽto Pius appellatus Romanorum litteris celebratur, qui Minervã periculo vitae suae, flammis e mediis eripuit: si maxima laus, et honos jure optimo debetur cõferẽtibus operã, et studiũ suum in gloriã, et honorẽ Majestatis aeternae: quibus laudibus Quaesitores sacrae Fidei prosequemur? quibus Inquisitores honoribus, et ornamẽtis afficiemus? qui nõ parietes, nõ moenia, atque adeo tecta civitatis ex ferro, et flammis hostilibus eripiunt, sed ipsam Religionẽ ex impiis manibus, et ore sacrilego nostrorũ hostiũ sua vigilãtia tuẽtur atque defendũt? nõ corpora, sed animos Christianorũ, nõ opes, atque divitias, sed ipsas virtutes, et ornamenta caelestia conservãt? nos has flammas, ignesque manib⁹ hominũ accẽsos, sed

flammas, et incendia inferorum extinguunt. Nó ut Metellus simulachrum Minervae, sed ipsas imagines sanctorũ, et effigiem Virginis Mariae, simulachra Christi Iesu, aras, et templa sanctissima, tot opera, et monimenta sanctorum salva, et integra conservant. Quoties hostes Fidei sacram Religionem appetierũt? quoties conati sunt tollere de medio ritus, et caeremonias nostras, rem, quam faciunt sacerdotes in templis, divinam, expiationem animorum, sensum ac dolorem peccatorum, cópressiones omnes corporis, castigationes, et afflictationes reliquas, inediam, vigilias ad sanctorum imagines suis ipsis pervigiliis actas, exercitationes virtutis, ipsam denique Hostiam, Corpus Christi Iesu de sacrariis amovere, vitam relinquendo liberam ac solutam, otiosam, et plenam voluptatibus? quoties hostes ipsi diffuderũt errores plenos impietatis, abrogando Romani Pontificis auctoritatem, deridendo hujusce Vicarii Iesu Christi decreta sanctissima, contemnendo potestatem a Deo factam Pótificibus hujusmodi aperiendi fores caelorum, easdemque claudendi ex divinae justitiae praescriptionibus, donandi omnem immunitatem, et praerogativam concessam, denique facultaté eruendi manes ex ignis purgantis poenis? quoties hostes iidem deriserũt diplomata Romani Pótificis, jubileorũ omniũ maximã vim, quibus venia datur scelerum hominibus omni culpa, poenaque liberandis? Ubi splendor Galliae, quae multis in partibus colorem veterem, et formam Christianae gentis amisit repudiatis Fidei Christianae dogmatibus divinis? ubi verus ille cultus Germaniae, et antiquitas Religionis studio Romanorum Pontificum, et diligentia per omnes populos, civitatesque suas enuntiatae? Quas in Anglia hisce temporibus aspicimus clades, et calamitates maximas? quae vulnera totius regni visceribus inflicta crudelissima tanta cum pernicie animorum, et internecione omnis generis hominũ? quemadmodum tot gentes abjectis nostrae Fidei divinis placitis dant se praecipites in obscuras inferorum regiones novis

sectis,

ſectis,atque religionibus(ut illi vocant)nefariis aſcitis. Ipſa nunc Scotia,partes aliae terrarum,Flandria magna ex parte a gremio Matris Eccleſiae divulſa quantis in tenebris, et caligine jacet?Quae(malum)eſt iſta perverſitas? unde tanta corruptela morum,ut Eccleſiae, quae quondam in illis ſedibus fuerant ſanctiſsimae,jam nunc in popinas converſae fuerint, et ganearum ſuarum fumo, nidoreque deterrimo redundet, disjectis aris,diſturbatiſque ſimulachris,et ipſis ſanctorum imaginibus,quae ſine dolore dici non poſſunt,fractis, atque pedibus nefariorum hominum tractis,atque raptatis,et conſputatis ore improborum haereticorum, atque omni foeditate deformatis?In multis haereticorum regnis,nulli monialium conventus,nulla ſacrarum familiarum coenobia,Virgines ſacratae Deo,et triũ votorum religione devinctae,e ſuis aedibus repagulis omnibus perfractis, et foribus dirutis abſtractae,et multae per vim violatae fuerũt. Quot ex ſuis regnis ejectae partim fugientes exſulant, atque alienis in locis Chriſtianorum Principum miſericordia vivunt?, Qui vero cultores Chriſtianae Religionis in his ſedibus manſerunt, pauci quidem ſunt:atque hi occulte Chriſtianam Fidem retinent,et partim iniquitate decretorum multis injuriis vexãtur,et omni dedecore operiuntur,partim opprimuntur multitudine tributorum,et exactionum acerbiſsimarum. Quae decreta Reginae Anglicanae, perditae ac profligatae Eliſabethae exierunt,et emanarunt in vulgus?quot teſtimonia falſa dicuntur in cultores Chriſtianae Fidei?quot judicia fiunt, et exercentur quotidie?haereſis erecto collo, tumidis cervicibus,evaginato gladio,ferrum ſemper, et crudelitatem ſpirans generi Chriſtianorum crucem, mortem, et omnes ſuppliciorũ acerbitates crudeliter exprompit. Proxima his partibus Flandria abhinc quot annos magna ex parte Chriſtianam Religionem abjecit,et bellum impia Chriſtianis fecit, et adhuc facit haereſeos erroribus implicata,tenebris circũfuſa pravitatum omnium?quod niſi Philippus Hiſpaniarum

Rex potentissimus tam multos annos sustinuisset, et animus illi esset persequendi, et conferendi opes omnes, si opus fuisset, potentiamque regnorum ad subigendam, debellandãque gentem hanc impiam, scelestamque, jam sceleribus suis Angliam adaequasset, et in eisdẽ tenebris, et obscuritate omnino jacuisset. Hisce vero temporibus quot exorti fuerunt illis in externis Galliarũ domiciliis, reliquisque cõtaminatis haereseos labe regnis, qui nova mõstra, nova prodigia invenerũt? Quẽ nulla unquam barbara gens, nec immanitate negavit efferata, negãt isti, atque excludũt divini Numinis cultum: Deum ipsum ejiciunt, atque exterminant e suis sedibus, et politici volunt appellari, id est politi, et elegantes. Quod istud elegantiae verbum? quam munditiam, quem cultũ audio? vestro more vivere? ritu pecudum intemperantissimarum? in praesentem diem? in hoc breve saeculum, atque cito periturum? non in sempiternum tempus? in aeternitates saeculorum omnium? in illam felicem beatorum immortalitatẽ homines spectare, posse dicetis? Ago tibi gratias, Assertor humani generis maxime, propter conservatam Hispaniam, et Fidem retẽtam in his regnis Hispaniarũ. Qui errores proficisci, et occulte primo serpere coeperunt? qui sese latissime spargerent, atque disseminarent in Hispaniam omnem, totã Castellam veterem inficiendo, deinde novam ipsam pervaderent, et fines contaminarent Baeticae sua contagione deterrima, nisi Deus optimus ac maximus providisset dono ac munere Censorum Fidei sanctissimae? Ecce, nescio, quis Caçalla deterrimus in Castella veteri, in Baetica, nescio, qui Egidii, qui Constantini, Fidei turbines atque procellae erroribus Lutheri mẽtes hominũ imbuebant, sua clam illi conventicula, sua conciliabula habebant, atque illa quo magis occultari possent, nocturna: sed Quaesitores sanctissimi occurrerunt in tẽpore, et praeciderunt fibras tantae contagionis: ne semẽ, aut stirps ulla maneret haereseos ad perniciẽ Hispaniarũ. O caeleste munus. O divinũ inventũ, atque institutũ Censoriae dig-

dignitatis excelsum. Si vos, Inquisitores sanctissimi, potestatẽ haberetis in Flandriá, si tribunalia vestra haberetis in Angliа, si vos Gallia, si vos reliquae gentes his haereseos venenis infectae recepissẽt, expertes illae tãtarũ miseriarũ, et aerũnarũ fuissẽt. Quã clarae omnes modo starẽt? quã salvae, et incolumes? quã integrae, atque florentes? Nulla in his partib' esset de Religione dissensio, nulla discrepantia voluntatũ, nullũ dissidiũ vitae, neque morũ. Nõ ita Brutani haeretici amẽtia sua, furoreque praecipites turbulentis, ac seditiosis clamorib' maximas Reipub. Christianae partes distrahere, ac discerpere conati essent: non congregatos dissipando, et concordántes in multas dissimiles, atque inter se pugnantes opiniones distrahendo sacra profanis miscere, et cõturbare niterẽtur. Haeresis multũ ac diu bella Christianis fecit a primis tẽporibus nascẽtis Ecclesiae, ab ipsa memoria Apostolorũ. Nihil de Nicolaitis dicã, nihil de Hebionitis, nihil de aliis gregibus impurissimis transfugarũ: qui jam tum ab Apostolorum saeculis magnos in Ecclesia tumultus, et discordias perniciosas concitarũt. Nõ colligã Arrianos, Sabellianos, Eunomianos, aliasque veteres pestes, ac furias, quae divisae contrariis erroribus, magnas, nobilesque partes a toto corpore abscissas ad perniciem, et interitum abstraxerunt: alios turbines, alias procellas intueamur animis, quae nostra, patrumque memoria in locis supra nominatis exstiterunt. Nondum septuagesimus annus est a Lutheri nefaria oppugnatione: audivimus nefaria, crudelia, et exitiosa bella in Germania, qualia nulla unquam barbaria cum sua gente gessit: quae misera nunc, et perdita, non solum ab Ecclesiae communione segregata, sed etiam in haereticorum factiones innumerabiles distracta, quotidie veteres opiniones contemnens, amplexans novas, calamitatibus ipsa suis pascitur, atque delectatur. Abhinc quot annos Calvinus, nescio, quis illustre suum nomen Ecclesiae calamitate reddere velle coepit. Vidimus prope oculis nostris per multos annos, et

vidimus, atque videmus totam Flandriam in armis non usitato, non humano more tumultuantem. Quam multa oppida a Rege Catholico defecerunt, quam multa denuo concitata fuerūt? quot ad defectionem alias gētes solicitarūt? et finitimarum provinciarum auxilia depopoſcerūt, et efflagitarunt? quot admiſerunt alienigenas in regnum, ut bellum ſuſtinerent, atque proſequerentur in hiſce locis? quot Christiani, viri nobiles, et optimi erepti bonis, e civitatibus cūcti ſuis praecipites ejecti? quam indignae monachorum, et sacerdotum factae caedes? quae ſtrages editae? a quibus tēplis religioſis, et antiquis, ornatis, et refertis impias, et inceſtas manus illae beſtiae continuerūt? cur illae generis humani peſtes, faces patriae, Religionis hoſtes, sacrorum praedones, labes, ac ruinae orbis terrarū, ſpreta antiqua diſciplina, ſāctiſsimis templis incenſis, fractis, atque proſtratis pietatis majorū monumentis, polluta religione, cum omnia divina, et humana jura violaverint, in ſuis ganearum tenebris, cibo, vinoque confecti, eructantes ſermonibus caedes bonorū, direptiones urbium, regnorum vaſtationes, et incendia, occaſum, et interitum Chriſtianorum, tandiu, nimium quidem, manere potuerunt? Quia in illis partibus, in Galliarum ſedibus ordo Iudicū ſacrae Fidei cauſarum ſanctiſsimus ſigna ex arce Religionis Chriſtianę, ipſa vexilla Ieſu Chriſti non ſuſtulit. Qui ſi fuiſſent, ut in Hiſpaniarum regnis, non audiviſſemus tot haereticorum portenta, aut diu profecto illa non māſiſſent: non illorum, de quibus ſupra diximus, politicorum nova ſecta exorta fuiſſet. Quo nomine vos appellē Quaeſitores ſanctiſsimi? Quanti ponderis, ac momenti ſit veſtra dignitas in Religione Chriſtiana, mala nationum aliarum, et incolumitas Hiſpaniae, atque integritas declarabunt. An vero fieri poſſe putamus, ut his incendiis Hiſpania non deflagraviſſet finitima Maurorum gentibus, inter Hiſpanos generis Iudaeorum relicto, atque retēto ſemine, ſtirpeque tam deterrima manente nobiſcum. Commemoravi Caçallas, come-

me-

memoravi etiam Egidios,Constantinos quoque. Neque vero in multorum deliciis, in pravitate tanta, in corrupta atque perdita natura multorum hominum quidquam magis metuendum erat,atque formidandum, quam ne serperet in Hispaniam haeresis, atque magnas istorum regnorum,nobilissimasque provincias sua contagione cōtaminaret,nisi nostrorum hominum generi Quaesitorum sanctitate, vehemētique severitate provisum esset. Censores apud Romanos fuerunt;quorum subscriptiones omnes fixas, et in perpetuū ratas esse oportebat: atque in unumquenque civem Romanum Censoribus potestatem leges permiserunt.Itaque subscriptio Censoria non minus calamitatis civibus,quam acerbissima Syllae proscriptio poterat afferre. Quamobrē semper homines Censorium stylum,cujus mucronē multa praerogativa Principes Romani acuerunt,aeque quidem, atque ipsum Dictatorium gladium nullis unquā remediis retusum pertimescebant. Multi Senatores a Censoribus e Senatu ejecti fuerunt,qui postea neque populi Romani,neque Reipub. gubernacula tractare poterant: qui turpi judicio damnati in perpetuum omni honore,atque dignitate privabātur,et tanquam hominibus ignominia notatis, neque ad honorē aditus,neque in Curiam reditus erat. Si quem Censores furti cōdemnabant,is omnibus ornamentis amissis nunquam ullam suae honestatis partem recuperabat. Non utar exemplorum copia,quae magna quidē est. nō rem veterē,nō hominē unū, aut alterum potentem a Censoribus graviter punitum proferam. Censores semper summam in Magistratus omnes potestatem habuerunt animadvertendi: quippe qui mores publicos corrigere,et emendare poterant:quae jacebāt excitare,quae jam etiam fluxerant, revocare debebant tradita sibi summa potestate Censoria. Hoc Iudicibus nostrae Fidei causarum jure optimo contigit,et quidem non ad antiquā Romanorum disciplinam cōservandam, sed ad Christi Iesu doctrinam,id est ad ipsam veritatem retinendam, ad immorta-

lis Dei gloriam augendam, et amplificandam. Quamobrem vestra potestas cum timorem hominibus, et religionem, tum dignitas tantam utilitatem Fidei Christianae affert, quātam magnitudo, et praestantia rerum, celsitas officii, quod facitis, declarare potest. Quos enim Cēsores Fidei damnaverint, infames in perpetuum intelligimus: neque hi ad honores ullos ascendent, neque honoribus privati ad Remp. redeundi tēpus, aut locum ullū habebunt. Nulli magis turpes, nulli magis infames, nulli majoribus dedecoris, et ignominiae maculis cooperti, quam haereseos damnati, Inquisitorum sententiis addicti ad infamem habitum gerendum: qui vel abjurata semel haeresi, vel pertinaces condemnati fuerint ad flammas perferendas. In quos isti tanti Censores potestatem habent? in omne genus hominū, in ipsos Principes, atque Magnates regnorum, in Regum sobolem atque stirpem celsissimā, si de Regum familia quisquā in aliquē fuerit errorē lapsus, in ipsas tiaras, atque infulas Ecclesiae, id est in Pontifices, atque Praefectos ecclesiarum. In quorum Consilio tanta religione, et aequitatis, et justitiae legibus geruntur omnia, tāto silentio, et taciturnitate summa causae aguntur, tacitis testimoniis, et occultis judiciis: ut vel summum illud silentiū, parietes illi interiores, atque palatii recess⁹ abditi, intra quos privata, et remota luce communi, procul a conventu, et frequentia mortalium, nullo strepitu, neque tumultu causarum forensium Inquisitores ipsi dumtaxat de rebus quaerunt, et de criminibus delatis in judicium sāctissimae Inquisitionis, injiciant metum hominibus, et Religionem afferant incredibilem. Factum equidem est dono ac munere Dei optimi, ac maximi, ut nullos Magistratus magis homines metuant, atque reformident, nullos magis honoribus eximiis prosequātur, et omni genere complectantur officiorum, magis venerandos, magis colendos intelligant instar alicujus numinis, quod de caelo delapsum fuerit ad conservationem Fidei, et ad decretorum, et morum sanctissimorum nostrae Religio-
nis

nis instaurationem. Vigiliae quidem estis, Inquisitores sanctissimi, constitutae, quas positi cunctis in locis diligenter agitis, ut dies semper clarus sit, et illucescat cultoribus Christianae Fidei: neque sint aliqui, qui arbitrãtes parum nostrae vigilare praefectos Religionis, ut immanes lupi in mediis tenebris, et in noctis obscurae profũda caligine in ovile Christianorum invadant, et oves ore inhiante devorẽt atque discerpant. Angeli estis vere custodes dicendi, qui in animorum nostrorum custodia positi, non homines solum singulos custoditis, sed aditus omnes Daemoni praecludendo nos salvos, et incolumes conservatis. Sint Praetores civitatum in magna gloria, qui clavum, et regimẽ Rerumpublicarum tractant studio, et vigilantia maxima. Floreãt in omnibus regnis, et imperiis florentissimis Consiliarii Regii, qui legibus jurisconsultorum, et regnorum sanctionibus Rempub. moderantur, atque gubernãt. Omnes denique Magistratus laudibus, et honoribus maximis afficiãtur, per quos factum est, ut scelera vindicentur, et tuta sit ab hominum improborum audacia Respublica. Sed Inquisitores clarissimi, sanctissimique ipsi praeferantur Magistratibus universis: merita sunt enim eorũ majora, laus, et honos altius ascendunt: non de corporibus, non de divitiis, non de statu rerum humanarum, sed de salute animorum, de dignitate Fidei, de gloria divinae Majestatis Consiliis suis maximis, ac severissimis, aequissimis, sanctissimisque agunt, atque decernunt.

COMMVNIS LOCVS AD superiorum exercitationum rationem de Cruciferis diversorum ordinum.

(?)

Considera, quaeso, illustrissime vir, cognomen, quod obtines, aut potius virtutibus tuis cõsequutus es. Eques enim es ordinis beati Iacobi, Crucifer appellatus, et hoc nomine, et honore afficeris ab his, quibus facis potestatem conveniendi te, et adeundi: qui te salutant, aut ad te litteras mittũt, casu, aut de industria, vel necessitate nominant. Qui te suis animis complectuntur, talem te profecto mentis oculis cernunt, quales equites clarissimos diversorum ordinum, Cruciferos illustrissimos taciti cõprehendunt, nobiles, et admodũ illustres viros, plerũque dignitate oris, et egregia corporis conformatione praeditos, gladiis, et sicis accinctos: qui de collo gestant torques aureos, et ex illis Emblemata pẽdentia suorum ordinum insignibus ornata, in ipsis autem pectoribus assuta Crucis insignia, eo colore, quo singuli ordines internoscuntur, in palliis, et in tunicis manicatis, aut ex viridi, vel candido, vel rubro serico bombycinó: ut clarissime praeferant ipsis insignibus dignitatem, quam obtinent, Cruciferorum. In exercitu signiferi sunt, qui ferunt in acie vexilla regnorum, et Imperiorum, quae tuentur: quae ea effigie decorantur Imperatorum, vel Regum, a quibus missi fuerũt ad bella gerenda. Romani producebant Minotaurum, monstrũ horrificum, et humana, atque ferina figura praeditũ cũ transversis litteris. S.P.Q.R. vel Aquilam Regiã, et excelsam, totam argenteam, vel auream, clarissime suo splẽdore micantem ad potentiam imperii Romani finibus terrarum ultimis terminatam generi mortalium ostentandam. Atque hic taceo, quae propria proferebãtur Imperatorũ, vexilla saepissime: Caesar enim Venerem insigniter expressam proferebat Principem generis sui celsissimam, Pompejus Herculẽ horribili specie, ac forma praeditum, pelle leonis amictum, valde capillatum, et lõgiore barba, cum clava in manu, atque prodigiosa corporis totius mole metuendum. Signiferi Christianae Religionis Cruciferi sunt equestriũ ordinũ beati Ioannis,

nis, divi Iacobi, et aliorum simili dignitate florētium: qui secum omni tempore ferunt signum sanctissimae Fidei, Crucē dico ipsam, quam Assertor humani generis tanquam molē, et machinam ad evertēdas opes inimici Daemoniis, et ad gētes omnes, atque nationes in suam iurisdictionem redigēdas suis humeris comportavit. Conjicite oculos in pectora Cruciferorum. quāto clarius splendent, et illustrius fulgore auri, et illustri claritate gemmarum, forma atque figura sanctissimae Crucis, signo nostrae Religionis gloriosissimo? Equites equidē sunt Religionis, et ipsius Christi Iesu, qui Duces suos, Ioānē, et Iacobum, et facta Ducū clarissimorū imitari debēt, arces ipsas, et propugnacula hostibus Fidei objecta fortiter, et animose defendendo, et Regna Christianorum ab incursionibus, et omni profligatorum inimicorum impetu liberando. Quid enim illa Crux assuta pectoribus? quid gladius accinctus? Quid sica, quam gerunt a lateribus? quid cognomen? quid insignia? quid splendor iste tantus, et ornatus equestri dignitate visendus ostendit? O decus, et gloriā Regnorum. O splendorem imperiorum illustrem. O firmissima generis Christiani propugnacula. Hos credite, auditores optimi, Cruciferos proponere sibi virtutē, et facta pulcerrima Ducum, et patronorū nostrae Religionis illustrissimorum, beati Iacobi, beati Ioannis, cum in mediam aciem, campumque patentem dimicaturi progrediuntur. Talem, ac tantum eosdem credite mentis oculis comprehendere Divum Iacobum, qualis saepe visus est, inter medias inimicorum acies insidens in equo albenti, armis fulgentibus ornatus, acriter ac vehementer pugnans, fundens partim ac fugans copias adversariorū, partim strages innumerabiles faciēs, et Christianae partis exercitum ad insequendas, delendasque inimicorum copias incitans, et inflammans. Atque de reliquis taceamus, loquamur autem de Cruciferis sancti Ioannis. Quoties Cruciferi divi Ioannis, Melitam arcem munitissimā, objectam, et oppositam Turcis, in ipsis hostium finibus sitam,

obsessam a multitudine Turcarum,ac diu,vehementissimeque oppugnatam,fortiter,et acriter defenderunt? In pugna navali,quae Duce,et Imperatore,Domino Ioanne ab Austria commissa fuit,qui nam acrius,atque vehementius pugnarũt, quam Cruciferi beati Ioannis? qui magis retardarunt triremes adversariorum,et suas in contrariam classem incitaverunt,quam Cruciferi beati Ioannis? Qui denique plures depresserunt, et ceperunt triremes,quam isti equites clarissimi?In hos Cruciferos,tanquam in magis insignes,et singulares de tota classe oppugnatores conjiciebantur tormenta Turcarũ. horũ unã multis aggrediebãtur triremibus adversarii,et ad eosdẽ perdendos,delendosque magis incumbebãt, quod in eis vis maxima nostrae classis, et robur Christianae victoriae positum esse putabant:his de medio sublatis quasi certam,et exploratam victoriam adversarii sibi pollicebantur. Fuit,fuit hoc proprium hujus generis Cruciferorum, ut ubi illi fuissent, ad eos secunda statim fortuna incumberet, et desperatis etiam rebus omnibus ita secundissima praelia fierent: ut ex Christianis hostes magis quam Cruciferos metuerent neminẽ. Hos Equites nostros, hos Signiferos, et Antesignanos dicimus,et habemus:ut qualia tu clarissime vir geras honoris,et dignitatis insignia,consideres.

DE LAUDE DIVINORUM SPIRITUUM ad rationem superiorum exercitationum.

(§)

NON aggrediar ad illam partem Orationis, quam avidissime exspectatis, priusquam de divinis Spiritibus nonnihil egero. Quorum quanta dignitas sit, et celsitas eximia, vel illorum natura declarat, quae caelestis est, et pla-

plane divina. Non enim ex limo, et argilla facti sunt, ut homines subjecti necessitatibus corporis, quod exercere cogimur, et ita afficere, ut obediat consilio, atque rationi. Non illi corpore, sed spiritu continentur. Non his terrarum, sed in caelorum regionibus creati: ut brevi Gloria caelorum, et aspectu Dei sempiterno fruerentur. Qua fuerunt pulcritudine, et venustate eximia? quo aspectu plane caelesti atque divino? illorum ordines, et gradus celsissimi quot? quales? quam illustri gloria, et dignitate praestanti? Alii sunt aliis altiores, et ut munera sunt, et honores cuique delati, ita altiorem dignitatis locum occupant, et propius ad sanctissimae Triados tabernaculum accedunt. Omnes in divini Numinis oculis, in tantae Majestatis ore vultuque acquiescunt, Deum unum intuentur, ad illum suus omnis honos, et dignitas spectat amplissima: quorum hi Angeli, et Archangeli appellantur, alii ab ardore, et pietate nomina traxerunt, alii potestatem, et principatum suis nominibus proferunt illustrem. Nulla res est, quae eos cura aliqua possit afficere, de sola Dei voluntate, de tanto Numine semper explendo cogitantes. Quamobrem consideremus, quantas nobis utilitates divinae Mentes afferunt. Cum Daemon improbus, et satellites illius, mundus, et caro bella nobis faciunt, divinae istae Mentes opem ferunt, et nos ex periculis imminentibus eripiunt. Si quando caeco ac praecipiti impetu, sine fraeno rapimur ad peccata capitalia suscipienda, divinarum Mentium ope revocamur a sceleribus, quae nefarie admittere cogitabamus. Incidunt tristia tempora, cũ in moerore maximo sumus, ac paene confligamur, divinae Mẽtes tristitiã tollent ex animis, quae de mandato Dei id muneris, et officii praestãt, ut nos afflictos cõsolẽtur, maxime eo solatio, quo nostrae res indigeant. Quodsi faciamus iter aliquo, se nobis socios, et comites praebebunt, dirigent viam, et cursum nostrum in ea loca, quae tenere voluerimus.

Si tamen adducamur in maximum periculum, et extremum paene discrimē, ut plane in flammam venire videamur, divinae Mentes promtiores, quam nos ipsi, se se offerent, et ad privata, et ad comunia pericula depellenda, nosque defendēt ab incursionibus hostium, ab omni impetu, belloque teterrimo. Denique ne plura commemorem, quae longum esset, et infinitū me persequi velle dicēdo, in extremis mortis angustiis nobis illi morientibus adesse solent. Cū corporis compagibus soluti exierim⁹ e vita, nos illi, si in ignis purgātis loca deferamur, aspectu suo consolabuntur, et recreabunt: si recta conscenderimus in caelorum gloriam, alacres, atque laeti praeibunt, deducentes animum cujusque nostrum ad sanctissimae Triados tabernaculum. Nihil boni in nobis inerit, nullum verbum faciemus honestum, nullam virtutis actionē suscipiemus, quā non deferāt ad Deum immortalē, et exponant palam in oculis, et ore tantae Majestatis. Denique Angeli incoeptores, et perfectores maximi nostrarū actionum, et virtutum erūt. Vultis, quae praediximus, clarius luce meridiana videre? Proponite ante oculos vestros Iudam Machabaeum, qui cum iniret praelium gravissimum, et periculosissimum, et se se in medias hostium acies omni copiarum genere abundantes inferret, periculis omnibus liberatus non evasit solum, sed victoriam, et insignia victoriae reportavit. Tollite oculos in caelum, prospicite faces ignium accensas, incendia flammarum ardētium, quae impetu magno, et rapiditate in urbē Sodomā, Gomorrhā, et in reliquas civitates involant, non harum flammarum ardore Loth ipsum Angelus liberavit? nonne Vatem Balaam concitatum, et iracundia flagrantem vestris oculis aspicitis properantem, et accelerantem ad execrandum, et diris maledictis populum figendum? Cernite mentis oculis obviam Vati procedentem Angelum, et gladium districtum objicientem, ut pedem illum referre coegerit: quem quanvis ille non aspiciebat, jumentum tamen, in quo vehebatur de horri-

ribili specie admonens cogit eum mutare sententiam, qua in eam rem, quam constituerat, totus incitata mente ferebatur. Quantopere nos Angeli consolari queant, declarat tẽpus illud, cũ Assertor humani generis, vindex nostrae libertatis, Christus Iesus in horto precaretur Patrẽ aeternũ, ut a se Calicis acerbitatem, si fieri posset, averteret, et cum totis artubus, ac mẽbris tremeret, et multo etiam sudore manaret, Angelus adfuit Christo Iesu sententiam exequendi mandata Patris aeterni confirmans. Cum populus Dei, ex servitute Pharaonis eriperetur, deductus est per vastam ac desertam solitudinem, diu Angelo in speciem nubis, nocte in formam atque figuram igneae columnae praeeunte. Quid verbis pluribus opus est? cum semper in memoria nostra versabitur, neque ullo unquam tempore poterit evelli praestantia beneficii in genus hominum collati societatis naturae divinae cum humana, quam Filius Dei interventu Spiritus divini in utero Virginis Mariae initurus erat, per Angelum nunciatae. Si quis Romam, aut Madritum velit iter facere, si navigare in remotas Indorum regiones, opus est duce, qui viam demonstret, qui cursum navigationis dirigat; ne deflectens ab itinere, vel navigatione recta, erret homo, et nunquam, aut sero, quo constituerat, perveniat. Quid ipsi gubernatores navium faciant, probe novimus: qui clavum atque regimen gubernaculi tenendo dirigunt navigationis cursum in portum, quem tenere cupiebamus. In his undis, atque aestu rerum humanarum, in his caecis nubibus, atque procellis rectum nos tenere cursum ad adipiscendam caelorum gloriam, si bonos Angelos, qui nos deducant, audierimus, confirmare possumus. Quamobrem vere Duces, vere viam ipsam, vere paedagogos, et praeceptores generis humani Angelos appellare poterimus. Vt enim magistri suis praeceptis, et institutis discipulos imbuere so-

lent ad ſcientiam percipiendam bonarum artium, ita quidem Angeli cogitationes optimas injiciunt mentibus noſtris, et inſerunt opiniones praeclaras, turpes, et inſitas evellunt: denique demonſtrant viam, opem ferendo ſuâ, qua pateat aditus nobis ad divina beatorum domicilia conſequenda.

(S)

DEMONSTRATIONIS

Liber Sextus.

DE FACIVNDIS INTEGRIS ORAtionibus ope Demonstrationis, et illorum quae a Demonstratione proficiscuntur, ornamentorum.

(§)

NON possemus ornamenta Demõstrationis concludere sine ulla cujusquam reprehensione lectoris, nisi integras adhibere studuissem⁹ orationes Demõstrationis opibus ornatas, atque instructas ex quibus rhetor peteret exempla suarum in hoc genere absolvendarũ orationum. Neque quisquam omnia superiora putet lumina, et ornaméta se adhibiturum esse ad decorandas, illustrandasque orationes: in quorum usu, cum ad schematum ornatum accedat, modus erit adhibendus. Nam ut nihil est jucundius, neque illustrius, si parce, et suis in locis haec ornamenta adhibeantur: ita qui-

dem totus lepos, et venustas orationis pereunt, cum sine modo coacervantur. Ornatum volumus in oratione, sed modo fines nō transiliamus. Vt enim gemmis distincta vestis, magis elegans, et ornata videbitur, quam si densis, et confertis ita obducatur, ut nulla pars appareat sericorum: ita profecto Demonstrationis varietas adhibita moderatione distinguit, et illustrem reddit orationem, sine modo foedam efficit, atque deformem. Quem modum tenere debeamus ex longitudine, vel brevitate orationis aestimabimus: minus enim angustiae, plus laxitas locorum capere potest. Nos aliquot subjiciemus orationes, partim breves, partim aliquanto longiores: unam, aut alterā, si plane longam, propter materiae magnitudinem adjunxerimus, nemo mirabitur. Ex illis, quid facto opus fuerit, rhetor ad suas orationes facile revocabit.

ORATIO PRIMA DE GLORIA

Beatorum tota fere in Demonstratione versatur. Ornatur etiam varia Demonstrationis specie.

ACTVRVS de pulcritudine, et de elegantia caelorum primum vestrum omnium animos intentos esse vellem in speciem, et fabricam operis magnificentissimi praedicadam; cujus adumbrationem aliquā Ioannes afflatu Spiritus divini, ea, quae sequitur, oratione mentis oculis contemplandam statuit. Vnus ex septem divinis Spiritibus mecum alloquens inquit, veni, et indicabo tibi sponsam Agni pulcerrimam: me autem in montem editum, et excelsum a corporis sensibus abstractum ad sublimia sustulit, ut urbē Hierosolymorum visendam, spectandamque praeberet de caelorum domiciliis descendentem: quae eximia immortalis Dei claritate circumfu-

ſa collucebat. Atque ſplendor hujuſce claritatis habebat ſimilitudinem lapidum pretioſiſsimorum, illuſtri ſplendore collucentium. Vrbs autem haec moenibus latiſsimis, et altiſſimis cingebatur. In ejus circuitu duodecim portae videbãtur, quibus duodecim erant Angeli praepoſiti: pro numero, et deſcriptione ſua. fundamenta tantae civitatis erant lapidibus pretioſiſsimis jacta: atque portae illius duodecim, ſingulae ex ſingulis margaritis, et ſmaragdis ſplendidiſsimis factae. platea tota videbatur auro ſtrata puriſsimo ad ſpeciẽ et ſimilitudinem vitri clariſsimi. Templum autem hanc civitatem non ornabat: quippe cujus templum vivum, et omni religione digniſsimum ſummus erat, praepotensque Deus immortalis. Quamobrem non candore Lunae, non ſplendore Solis, ſed tanti Domini, et Agni, qui lucerna erat inflãmata, tota, quam ampliſsima eſt, et ornatiſsima, civitas fulgore collucebat, et illuſtrabatur: et ex iſtius Agni ſolio magnificẽtiſsimo flumen aquae perennis, et inexhauſtae, et perlucidis, et cryſtallinis liquoribus, crepitu ac murmure ſuaviſsimo profluebat: cujus utraque ripa veſtitu jucundiſsimo ſtrata, et pluſquam herbis, ac floribus diſtincta arborem vitae conſitam cõtinebat duodecim fructus diverſis anni temporibus ferentem, ſingulos ſcilicet ſingulis menſibus: atque folia arboris ad ſalutem generis hominum, incolumitatemque pertinebant. Nunquam autem aures incolarum illius loci diris execrationibus, atque deteſtationibus indigniſsimis offendentur. Solium ibi collocabitur Agni, et regnum immortalis Dei ſempiternum. Incolae, et habitatores tantum Numen ſuſpicient, et venerabuntur, et illius aſpectu jucundiſsimo perfruentur: cujus nomine frontes inſignitae, et notatae ſplẽdebunt honorificentiſsime: denique dominatum illi obtinebunt ampliſsimum in omnem ſaeculorum memoriam. Haec eſt, auditores optimi, pulcritudo aulae caeleſtis, haec elegantia, et fabrica civitatis admirandae: non ut animis ipſis conplectamur haec in caelorum ſedibus ineſſe, quemadmodum

a nobis commemorantur, sed ut ex his, quae audivistis caelestes opes, et divitias spectare valeatis. Situs enim altissimus est, et supra omnes caelorum orbes collocatus, in tantā magnitudinem, et infinitatem incredibilē spectans, et latissime, nullis finibus, neque terminis contentus diffundēs sese, quātam animi nostri capere non possint. Nam si facile vincunt magnitudinem terrae stellarum orbes, et tot ipsis in caelorū sedibus infixi sunt, quot numerari non possunt, qui volvuntur, stellarum globi sempiterni, quae magnitudo erit? quae immensitas infinita caelorum? quae tot stellas magnitudine incredibiles, multitudine innumerabiles, locis infinitas, suis motibus dispares, suis ipsis immensis spatiis nullo intervallo circunscribendis coercet, atque complectitur? Quid vero dicam de picturis, et imaginibus? de specie, de nitore hujusce loci? de luminibus, et insignibus, quibus distincta nitent, et illustrantur palatia caelorū celsissima? nullius est tantū flumē ingenii, nulla dicēdi tāta vis, aut facultas orationis, quae non dicam exprimere, sed nec ulla, quae in umbris, et eminētia (quod dicitur) animis cerni potuissent, ratione cōsequi possit: tantum abest, ut quidquā, quemadmodum dignitas loci postulat, flosculis, aut coloribus rhetorum illustrare valeat. Si caelorum aspectus iste mortalium oculis expositus, species, atque forma siderū toto caelo fulgentiū, atque haec varietas accrescētis, et decrescentis Lunae, tum ejusdem plenissimae globosus, et rotūdus ambitus, et splendor Solis reliquorum luminum Principis tantam voluptatem intuentibus affert, et admirationem incredibilem, si videmus arte, et solertia nostra, manibus pictorum, et opificum praestantissimorum picturas multas, antiquo opere, et summo artificio factas, adeo pulcras, adeo venustas, adeo nitidas, et illustres, ut cum magnifice picta simulachra exeunt in vulgus, et in claro lumine visenda collocantur, quāvis nihil operibus nostrarum artium manus efficiunt, quod multo artificiosius natura non efficiat, tamen specie, et elegantia rerū admirabilium

lium artem hominum cũ natura certare nõ inficiamur, sumus ille opifex, et parens universitatis rerũ quae? quanta? quã illustria? quam admiranda perfecit, et consummavit in arce sua Regia, in excelso, et caelesti palatio, in aede voluptatum, et jucunditatum maximarum? quam ille omnibus bonorum copiis affluentem, et signis admirandis, et picturis caelestibus illuminatam ad delectationem, et ad jucunditatem suorum, ad ornatum, et ad apparatum magnificentiae, ad gloriam, et ad decus immortale beatorum aedificavit? dejicite precor oculos ab altitudine, et pulcritudine caelorũ, atque illa quoque mirari desinamus, quae quotidie fiũt manibus hominũ praeclara satis, et illustria opera: et mentis oculis perlustremus vere ineunte, cũ omnia virẽt in agris, et amoenissime florent, latos, et patentes campos, montes editos, et excelsos, valles humiles, atque depressas, herbis, et floribus distinctas, agros omnes, nemora, viridaria violis, et rosis pulcritudine venustissimis, et varietate dissimillimis vestita. Addite liquores perlucidos fontium, rivulos crystallinis aquis leniter defluentes, et inter vestitus amoenitatum, inter varietates specie ac venustate jucundissimas adjungite temperationem caeli, salubritatemque aëris, concẽtus, et harmonias avium, atque ipsam naturã rerum universarum ubertate, et copia tam infinita gestientem, et exhilarantem omnia: sordent animis haec omnia, et ad aspectũ oculorum, et ad suavitatem aurium, et ad animorum dulcedinem apposita nimis, et mirandum in modum affecta. nulla existimate, nulla ducite, contemnite, et spernite, si cum his, quae de caelo potuissent adduci, conferãtur. Quid, obsecro, urbiũ amplitudinẽ illustrat? nobilitas civiũ, multitudo, et frequentatio hominum, incredibilis civium optime consentiẽtiũ cõspiratio, praerogativae, et immunitates plurimae. Quã haec claras, et illustres reddũt caelestes illas, atq; beatas Hierosolymas? Quos enim putatis caelorũ habitatores, liberos omnes, atq; immunes, caelesti claritate illustratos, neminẽ infima

forte neq; cōditione servili: quippe qui nulla pēdūt vectigalia agnatione divina nobilitati, Filii Dei immortalis jure adoptionis divinae facti. Voluntates singulorum, et animi singulari amoris conspiratione devincti sunt, qui se concordi quadam amicitia, et caritate mutua complectuntur, et unus, atque idem animus efficitur, nō ex pluribus solum, sed ex infinitis beatorum agminibus sine metu disjunctionis, aut dissidii ullo unquam tempore faciendi, quod levibus de causis, minimis offensionibus interpositis exsistere solet inter mortales. Quid vero de numero caelestium incolarū dicam? numero ne praefinito concluduntur? O Divine Ioannes, qui abstractus a corpore specie pulcerrima mētis oculis obversante numerum, et multitudinem beatorum infinitam accepisti. Quae illa visio divina tot millium, ac millium omnis generis, et diversitatis infinitae gētium, ac nationum, quae in oculis, et clarissima Agni luce versabantur ante Solii magnificentissimi sedem celsissimā eximio vestitus, et ornatus speciosissimi candore collucentes, et viriditate palmarum ornatae laudes Dei immortalis cantibus suavissime concinentibus prosequebantur? Congruit tecū Vates divinus Daniel, qui millia millium adesse, et cultum, et Majestatē sempiterni Numinis vereri, ac sanctissime suspicere testatum reliquit, et auget, et accumulat numerum supra decies centena millia millium justum ac debitum honorem tanto Domino singulari cultu, et religione tribuentium duplicando. Quae quo spectant? quo pertinent visa Divi Ioannis illustria, et praedictiones Vatis Danielis admirandae, nisi ut intelligere omnes possint, multitudinem beatorum infinitam, et coetus Magnatum aulae caelestis innumerabiles in certum numerum redigi non posse. At in tanto numero, in tam infinita multitudine quantus ordo, et modus sine ulla cōfusione, sine perturbatione, quam multitudo solet afferre commiscendo, et perturbādo, quae recte, et ordine suo collocata habent speciem, et venustatem eximiam? Qui conversiones caelorū, qui cursus

sus siderum admirabili semper ordine, summaque constātia definivit, ut progressus, et regressus, reliquosque motus cōstantes, et ratos conficiant, nihil immutando sempiternis saeculorum aetatibus, quin eisdem temporibus efficiantur, disparibus quamquam motionibus, confectis omnium spatiis fieri solet conversio, non ordine mirifico collocabit? et suis in sedibus agmina beatorum innumerabilia nō aptissima ratione ex omni parte congruenti componet ad speciem, et ad illustrem tantorum coetuum, et caelitum clarissimorum dignitatem ostēdendam? Vos vos obtestor Virgines castissimae, vos Confessores sanctissimi, vos invictissimi Martyres, vos coetus Patriarcharum, et Vatum divinorum. Te appello, Senatus clarissime sociorum, et comitum Iesu Christi. Adestote, quaeso, sacri Evangelistae, audite me loquentē caelestes, divinaeque Mētes, quae in tot ordines et augustissimos et celsissimos divisae vestras sedes, et altissima incolitis domicilia caelorum. Non te praeteribo silentio, Virgo sanctissima, quae ad Filii dexteram immortali gloria circūfusa Regina caelorum dignitatem geris amplissimam. Vos omnes testes esse potestis ordinum, et subselliorum, quae vestris in sedibus, atque locis praefinitis singuli, quemadmodum dignitatem vestris meritis, et virtutibus estis consequuti, specie et majestate visenda obtinetis. Iesu sanctissime, quem teneas locum, neminem ignorare certū est, proximū Patri aeterno, ad illius dexteram, secundum Majestatem sanctissimae Triados: quia meritis, virtutibus, et ornamentis infinita ex parte post te genus omne sanctorum sine ulla contentione reliquisti. Quid amplius volumus? anime mi ad similitudinē, et imaginem Dei formate, choros divinarum Mētium perlustra, peragra plateas, et vias celebriores, intuere in ordinē, et consessum incolarum caelestium, in pulcritudinem civitatis, in nobilitatem habitatorū: et salutem singulis impertire, et illorum opē implora. Patriā etiā salvere jube, et tanquam hospes, et peregrinus, exsul a domicilio caelesti longo

adhuc intervallo salutem eidem verbis dicito jucundissimis. Clama igitur, quãta possis, voce cõtẽdẽs. Salve patria jucũdissima, quae pollicitatio est divinae liberalitatis, port' trãquillitatis, perfugium hominum, domus Dei immortalis, regnum saeculorum omnium, haereditas beatorum sempiterna, voluptatum Paradisus, viridarium amoenitatis, bonorum omnium emporium, praemium, et merces justorum, finis, et scopus cupiditatum nostrarum. Salve Parens generis humani, spes unica, et spectata jucunditas, cujus causa suspirare nos vides. atque hoc tempore tollimus clamores in sublime, gemitus, et fletus tenere non possumus, atque bellum acerrime dimicantes gerimus cum adversariis gravissimum, tui ipsius regni obtinendi gratia: in quod nemini patere aditum certo scimus, nisi gratia caelesti, et virtutib' maximis cumulato. David incredibili gaudio exsultat ardens incredibili cupiditate invisendi domum, in quam tandem post hujusce vitae curriculum accepit se ascẽsurum esse: neque morã minimã potest interponere, quin aveat, et gestiat adire, et in atria tantae civitatis involare studio, et alacritate mirabili, pedum extremis jam digitis quasi terram attingentibus, ut sese efferat, et extollat in sublime, neque finem faciat altius, et quam altissime sese efferendi, quoad in atria tua, in palatia laquearibus plusquam ebore, et auro fulgentia caelestium Hierosolymarum intulerit sese. Quis enim civitatem tantam adire? quis in illam ingredi non vehementer concupiscat? atque in eadem tantis de causis nõ sedẽ, et domiciliũ sibi sempiternũ collocare? Haec ex politissimis lapidibus, ut decet amplitudinem civitatis, tota magnificentissime cõstructa nitet, atque splendet clarissime. Incolarum vero inter se tanta conjunctio, societas, et communicatio mirabilis est, ut semper inter se congruant, et cõjunctissime, et amãtissime versentur. domus etiã admirabilis quaedã est cõtinuatio, seriesque rerum constructa, ut aliae ex aliis nexae, et omnes inter se aptissime colligatae videantur. In hanc civitatẽ caelestẽ datur ascẽsus;

tri-

tribubus,tribubus Iſraëlis,ideſt omnium maxime delectis ad beatorū gloriā cōparādā,et ad acquieſcēdū in ore, in oculiſque divinae Majeſtatis in omnē ſaeculorū memoriā. Hic vero aditus,et illuſtris aſcenſus patet, ut propter accepta beneficia divinis laudibus,et honoribus Numen Heroës caeleſtes immortale ſine ulla intermiſsione proſequantur. Habent ibi tabernacula ſibi collocata ad jus dicendū omni populo,ut recte facta praemiis immortalibus cōpenſentur,cū imperio, et poteſtate maxima,qui ſunt de ſtirpe, et de familia Davidis: quib⁹ ex promiſsis,et pollicitatione divina fides data eſt muneris judiciarii,et Regiae dignitatis obtinēdae. Quamobrem quoniā ſedes eſt,et ſoliū juriſdictionis, et imperii ſempiterni,atq; in iſtius regni pace,et felicitate totius populi,et Regni opes,fortunaeq; cōtinētur, Vates omniū opē depoſcit,et preces efflagitat,ut omnes ſupplices manus tendant ad Deum, et miſericordiā illius precentur infinitā ad copiā, et abundātiā divitiarū,ad affluentiā omnis generis bonorū, ac virtutū clariſsimarū , quibus redundare debent illi, quibus in caelo locus eſt praefinitus,ut in gloria tanta beatorū omnibus bonorū copiis circūfluant , et opibus ſempiternis , fortuniſque immortalibus floreant. O lōge lateque diffuſa gloria Hieroſolymarū caeleſtiū. Cultores tui , tui amantiſsimi, cupidiſsimi felicitatis tuae,et gloriae immortalis avidiſsimi plures, ac plures,innumerabiles,et infinito ſemper numero,tuum in amorē alliciūtur ex omnib⁹ gētibus,ac nationibus, ex alienigenis,et prorſus abhorrētibus,qui ignari munerū,et ornamētorū tuorū occidūt miſerabiliter,et labūtur in errorē tātū,ut ruāt ad exitiū,et interitū animorū ſempiternū: ſic praeſtantiſsimā tuā,et florētiſsimā fortunā profitebūtur,atque predicabūt omnes. In hāc ſententiā lōgius progreditur Vates ſanctiſsimus,cujus orationē nos cōſiderātes,et tēpus,et vires deficiūt: obruimur enim multitudine, et praeſtātia ornamētorū gloriae caeleſtis. Nūc vero gaudia, et voluptates , quae ex ſocietate ſanctorū in caelo percipiūtur ſecūda orationis par-

 te

te cõmemorem? Pulcritudinẽ, et elegãtiã aulae caelorũ cõsequitur voluptas, et incredibilis laetitia, quã ex felici sanctorũ societate percipiemus. Nihil in hisce sedibus deest caritati ad absolutã suã cõsummatãque perfectionẽ: cujus propriũ est, ut quũ praestãtiã rerum, bonorumque omnium consequuta sit, boni impertiant, eamque totam aliis communicent cum omni genere mortalium. Quid agebant illae tam supplices, atque demissae preces? quid orabãt, quid discipulis praesentibus efflagitabant? ut ex omnibus unus animus caritate cõflaretur ad similitudinem Patris, et sui ipsius Filii, qui naturae communione conjunguntur. id suam vim, et absolutionẽ obtinet in regione caelorũ: ubi in tã multis animis, et plane innumerabilibus similitudinẽ sanctissimae Triados geremus omnes, eximie semper et incredibiliter amãdo. Nã quanvis Christus Iesus Patrẽ precatus fuerit, nõ pro discipulis praesentibus modo, sed etiã pro omnib⁹, qui doctrinã erãt aliquãdo, vel litteris, vel per man⁹ traditã accepturi, ut sic volũtatũ cõjũctione inter se coirẽt, ut unũ, et idẽ fierẽt e multis, si minus natura, certe conspiratione, atque consensu: tamen cumulate, et absolute volũtas haec praestatur in aula caelorum, et parẽ omnes voluntatem accipiunt, atque reddũt; ut illud aspiciatur, quod est in amore summum, quo nihil majus, neque cumulatius exspectari possit: ut singuli in omnium, et omnes in singulorum pectoribus vivant, et unus ex infinitis animis mira quadam, et inexplicabili ratione conglutinetur, tanta concordia, tanta consensione, et conspiratione animorum, ut nihil supra. Corpus, auditores, tãquam vas est, aut aliquod animi receptaculum, quod stabilitum, atque firmatum commissuris ossium admirabili ratione cohaerentium quantam membrorum varietatem, et ad usum, et ad ornatum ostẽtãt? atque eadem in fabrica, et elegantia operis tam admirabili, quam arcte, vehementerque constricta, et conglutinata vigent, et coalescũt propter salutarem, et vitalem, quem spiritus animi in corpore inclusus communicat, et impertitur,

calorem, in quo vis inest vivendi, et ducendi animā de caelo, tolle spiritum de corpore, excedet ille de hospitio, et de custodia sibi data, atque illa coagmentatio corporis, et animi dissolvetur, et ad nihilum redigetur: ut neque manum porrigere, neque brachium tollere, neque progredi, neque regredi possis, neque ullam corporis functionem suscipere. Vigeat ille toto corpore diffusus calor, et anima tueatur, atque conservet, membra sane omnia suum egregie officium facient: coeunt enim quasi societatem ad sui ipsius cōservationem, et singula omnibus, et omnia singulis non deerunt. Quid ergo de spiritu divino, de vi eximia tāti amoris dicemus? Quāto plus roboris ac firmitatis habebit? quanto plus virium, et invictae potentiae Deus immortalis ad voluntates, et animos nostros conglutinandos largietur, ut se unice diligant, et ex pluribus unus animus efficiatur, imagine divinae similitudinis hac tanta voluntatum, et animorum conspiratione induendo, ut nullo unquam tempore amor exhauriatur, cōfirmetur potius, et facibus semper incensis animus inflammat⁹ ardeat, neque sit amor animis ipsis cōtētus, cōpressusq; solum, sed foras semper emergens, et apparens lucem sui datam, et acceptam mutuo tota caelorum regione diffundat? Adesto Divine Gregori, et ad ea, quae in hanc sententiam de beatorum amore diximus, tuā auctoritatem interpone. Qualem appellas sanctorum gloriam? caelestem illam haereditatem? Omnes quidem unam, et singulos universam haereditatem adisse confirmasti, merito quidem. Nam ex gaudiis, et laetitiis omnium caelestis aulae habitatorum tāta unusquisque voluptate perfunditur, ac si ipse met eisdem bonorū copiis, et gaudiis immortalib⁹, quae unus, et alter, et omnes percipiunt, afflueret. Hinc planum est, quoniā ex numero beatorum, qui innumerabiles sunt, gaudiā sunt aestimāda; laetitias beatorum in certum numerum redigi non posse. Hinc etiam perspicuum est, unumquemque de numero civium beatorū, tot gaudiis, et laetitiis caelestibus exsultare, et serio triū-

phare, quot sunt immunitates, et praerogativae, quot decora, et ornamenta laudis, et gloriae singulorum insignia: quod enim in uno nō fuerit, id se in aliis propter grad⁹ honorū cel sissimos, in quos cumulo, et accessione maxima ascēderūt, habiturū esse, et adepturū cū voluptate reperiet. Hi sūt illi sep tē filii Iob, animis optime cōspirantes, quos inter tātus amor intercedebat, et communicatio rerū omniū, ut unusquisque sibi descripsisset diem in hebdomada, quo illo ipso die, quemadmodū inter illos convenerat, cōviviū apparatū, et splēdidū reliquis fratribus hilare, et perjucunde praebebāt: quod omnes participes bonorū optimi cujusque fratris cū gaudio et voluptate frequentare perstarent. Atque horū, quae diximus, causa fuit amor fratrū amantissimorū. quorū amor quā habet laudē ad beatorū caritatē cōparatus? Quis praefinitus numerus, et exiguus, septē solū fratribus contentus, si cum multitudine beatorū innumerabili, et infinita conferatur? Si vero facultates omnis generis hominū, opes Regū, et Imperatorū totius orbis terrarū, et illae, quas locupletissimi, et argēto, et auro, et gēmis abūdātes Indi suppeditare possūt, cū bonis caelestibus, cū divitiis beatorū immortalibus cōferantur, nullae ducendae sunt. Quid inerit in septē fratrū patrimonio lauto, et copioso, quod egentiū, et inopum plane hominum, qui ostiatim victum corrogare solent, non habeat speciē, et similitudinē, si aciē animorū intendamus in bonorū caelestiū abundantiā, et in tantā, et tam incredibilē affluentiā beatorū civiū sempiternam. Ineamus, si placet, mētis oculis conviviū beatorū magnificentissimū. Quod, et quam apparatissimum erit illud conviviū, quod inibunt Spiritus divini, qui vulgo Seraphim appellantur, qui sunt omniū celsissimi, et propius ad Majestatem Dei immortalis accedunt, cum naturā, et excellentiam suam, et claritatem splendoris illustrissimam, et illam accensam, et inflammatam caritatem oculis nostris spectandam statuerint? Quantus erit apparatus, et magnificentia Cherubim divinorum, in quibus thesauri, et opes sapien

pientiae caelestis inclusae continentur? Quantae praeterea epulae, et exstructae mésae dominatione, et principatu praecellentissimo florentium, et omnis generis, et ordinis, et dignitatis reliquarum Mentium divinarum? Quanta voluptas erit suis oculis usurpare copias, et exercitus Martyrum invictissimorum, qui omnes eximio vestiû fulgore collucentes palmas in manibus, et in capitib⁹ diademata gémis illuminata clarissimis, quae sunt insignia, et decora Martyrû clarissimorum specie, et venustate visenda, gestabunt? Quantâ corporibus, et animis nostris laetitiam afferet illa undecim millia castissimarû Virginum, et illa decem, et millia fortissimorum Martyrû, qui Crucē Iesu Christi appetierunt, cû reliqua multitudine infinita hujusce generis Athletarum Illustrissimorum? quanta laetitia, et voluptate perfundetur animus aspiciens gloriosum, et illustrem diaconum Laurentium cum cratibus speciosissimis in manu flammarum ardentiû, quibus pro Christo Iesu conflagraverat, Solis splendore clarioribus, provocantem tyrannos, et defatigantem carnifices robore, et magnitudine animi praedicâdâ? Quantis in gaudiis, et laetitiis erimus, intuentes in virginem Catharinam rosis, et liliis coronatâ, rotulis jam devictis, atque superatis novacularû, armis fidei, et scuto spei fortissimo? Septem illi Machabaei, quantû, et quâ illustre praebebunt spectaculû cû matre invictissima, et fortissima omnes suppliciorû acerbitates pro lege Dei servanda fortibus, et invictis animis contemnentes? Quem aspicere poterimus torquem ex auro purissimo factû, collo nobilissimi viri circundatû, magis ad aspectû oculorû venustû, tâ eximio, et illustri fulgore micâtē, quâ collû Ioannis Baptistae sanctissimi, qui jugulû dedere carnificibus maluit, et caput a cervicibus praescindēdû, quâ turpitudinē Regis nefarii suis incôcionib⁹ dissimulare, et quod côtrariû erat, et infestû divinis placitis, atq; praescriptionibus silētio praeterire? quae species splēdidissima? qui nitor purpurae magis unquâ splēdere, aut fulgere poterit, quâ corpus beati Bartho-

lomaei, cute sua pro Religione Christi Iesu nudatū? quid vero de corpore beati Stephani dicēdū arbitramini? quae venustas? qui splendor corporis? An ulla unquam vestis ad talos usque demissa, tota gemmis, et margaritis eximio fulgore collucētibus illuminata illustriorem, et clariorem speciē habere poterit, quā corpus omne Stephani, Protomartyris invictissimi ictibus lapidum innumerabilibus appetitū, atque conscissum, quos vi, et contentione brachiorum, in collum, in pectora, in brachia, in reliquum corpus satellites tantae lapidationis, Saulo, qui in palliorum custodia positus erat, incitante, ne ulla pars non crudeliter appeteretur, et quasi nimbo, et grādine terrifico in illis caecis nubibus atque procellis exsistente non obrueretur, lacunulis multis factis, ipsaque carne depressa multis in partibus, cōjiciebant? Illi Principes Ecclesiae, duo lumina, et ornamēta nostrae Fidei clarissima, Petr⁹, et Paulus, unus gladio, et alter vexillo Iesu Christi decoratus quantum dignitatis splendorem obtinebunt? Quantam afferet voluptatē his omnibus ornamentis sanctorū splēdidissimis, quasi propriis, et ad singulos spectātib⁹ singulos perfrui. O convivium lautissimum, o mensam Regalem, o mensam Majestate sempiterni Numinis dignissimam, dignissimam etiam flore, et gloria beatorum. Facessant sectatores hujusce saeculi, facessant Principes, et Reges potentissimi. Sileant Imperatores celsissimi, Monarchae omnes, et strepitu atque tumultu administrorum, ornatu, et apparatu suo, munditia, et elegantia, omni ritu, atque caerimoniis convivia sua concelebrent, exstruendo mensas, et pocula frequentando plenissima, quoad immodicis escis, intemperantissimoque potu viscera plenissima, confertissimaque, et ilia inflata rumpantur. Talis ac tanta mensa, quantae discubuistis, Majestatē divinam, tales, et tantae epulae gloriam, et decus immortale decent: tam admiranda coena, tanto splēdore illustrata, omniū, quae fingi possunt, apparatissima, et magnificētissima decet summum, praepotentemque caelorum Architectum. Sed altius

tius ascendamus, nec finem faciamus ascendendi, donec transeundo sedes divinarum Mentium altissimas, et gradus omnes omnium aulae caelestis beatorum celsissimos ad solium Virginis Mariae pervenerimus. Quae aulam caelorum universa exhilarat, quae suavitates omnes odorũ, quae ex gloria sanctorum afflantur, quas conquisieris, mirifica jucunditate afflat. Tolle jam altius oculos, et intuere Reginam caelorum, Principem Angelorum, et dignissimam Christi Iesu Parentem, pulcritudine, et venustate mirabili spectatam: cujus gloriam divinae Mentes admirantur, de cujus immortali dignitate universum genus hominum gloriatur. O Virgo Maria, flos virginũ, decus, et gloria beatorum, quam eximie tota fulges, et nites prae reliquis sanctorũ agminibus, et omni coetu divinarum Mentium gloriosissimo in solio celsissimo sedens ad dexteram Christi Iesu, diademate fulgentibus stellulis radiante illustrata: ipsi etiam pedes Lunae candore amicti splendent, corpus vero Solis splendore circumfusum illustrat domicilia regni caelestis amplissima. Quae voluptas? quae laetitia erit nos intueri tantã, et tã praepotentẽ Dominam, et communem humani generis Parentem; non jam in porticu procumbẽtem in genua, nullis incursionibus, neque timoribus ex praedictione Simeonis injectis solicitam neque anxiam: non quaerentem cum anxietate, et solicitudine suavitatem, et delicias suas, Puerum Iesum, semele conspectu oculorum amissum, et ut illum invenire posset, peragrantem vias Solymorum, et perlustrantem vicos civitatis, et consuetudine cõmuni, usitataque parẽtũ domos cognatorũ obeuntẽ, sed incredibili gloria caelesti, et inaudita jucũditate ad Filii dexteram considentem, omni metu vacuam, et cura solutam in perpetuum nunquã amplius quaerendi auctorem vitae nostrae, et vindicem humanae libertatis Christum Iesum? nihil opus erit tenebris, et obscura noctis caligine e patriis finibus excedere, summo cum silentio, dumtaxat Ios. pho comitatã, ut ex manibus Herodis vitã, et lugu-

lum Iesu sitienter appetentis evadat, in AEgyptum proficisci. Non amplius stabit ad crucem, ut rivos sanguinis corpore Christi Iesu manantes corpore suo sanctissimo excipiat, et ejus pretiosissimi liquores de summo jugo, atque vertice crucis profluentes, notas, et insignia tāti doloris, non animo impressa solum, sed ad memoriam cruciatuum, et mortis filii Iesu retinendā corpori insigniter inusta deportet ex monte Calvario. Nullae jam amplius voces ejusmodi ad hominū aures pervenient, quas sub crucis arbore sanguine filii Christi Iesu cruentata mittebat in caelum, ingentem vim, et acerbitatem lacrymarum profundens. Si mihi liceret, si datū esset Mariae, pro te vitam cum sanguine profundere, Absalon fili mi, fili mi Absalon. Transacta, confectaque sunt omnia. Finis factus est lacrymarum, et tuarum acerbitatum, virgo sanctissima. Quae mulierum omnium maxime excruciata, atque tantopere conflictata fuisti supra genus omne mulierum, secunda a filio tuo sedem, et tabernaculum in caelorum sedibus tibi collocasti: atque ipsos gradus divinarum Mentiū altissimos praetervecta ad Regalem Imperii caelestis dignitatem ascendisti. Quod si Virginis aspectus tantam laetitiam affert, gloria Christi Iesu, decus Assertoris nostri sempiternum, gradus dignitatis altissimus, atque illud soliū majestate, et celsitate conspicuum, supra virginis sedem collocatum, altissimum omnium, et quam proxime potest, ad tabernaculū sanctissimae Triados accedēs, propinquum illi, et ad dexteram incredibili altitudine, et inaudita majestate constitutū, quam dignitatem habebit? quos radios, immortalitatis splēdore aeternae divinitatis illustratos longe lateque diffundet? nonne opus admirabili artificio ex auro factum, et gemmis ad similitudinem ignis accensi fulgentibus collucens aspexistis? Non aspexistis nubem aliquam ad Solis occasum spectantem, et radiis Solis ejusdem occidentis in eam insertis, et penetrantibus, magis claram, magis splendidam, totam rubore purissimo perfusam, et omnia proxima loca

com-

communione tantae lucis, et fulgore radiorum illustrantem? Non vidistis fenestras templorum speculares suis coloribus, et picturis venustissimis distinctas, penetrantibus Solis radiis, et eas non fulgore suo solum ferientibus, sed universas complentibus, et clarissime simul illustrantibus, adeo nitidas, et illustres vitreo perlucido toto speculorum opere undique apparente mirabiliter, et patente clarissime, ut quae species, quae formae, quae ab speculis splendidissimis reddantur imagines, et nostris oculis obversentur varietates picturarum radiis Solis illustratae, magis conspicuae, magis insignes videri non possint? Ita mentis oculis complectimini verum generis humani Parentem, nostrum vindicem, et assertorem Christum Iesum, immortalitatis gloria circunfusum, considentem ad dexteram Patris aeterni, magis illustrem, et admirandum, quam formas omnes, atque figuras, quae sub aspectum oculorum, aut in nostram cogitationem cadere possunt. Non sic carbunculi splendent, non ita nitent Smaragdi, non tanta claritate micant lapides omnes pretiosissimi, neque orbes ipsi caelestes, non circulus Lunae completus, non Sol ipse tum, cum micat, et splendet clarissime, ut vulnera manibus inusta, et pedibus sanctissimis impressa Christi Iesu, ut ipsum stemma capitis diademate plusquam Imperatoris triumphantis splendidissimum, ut vulnus denique lateris accensas flammas, et lucem diffundens incredibilem. Satis amplum, et honorificum putant homines aliquem secum sanguinis communione conjunctum Cardinalem fieri, et ex numero patrũ Purpuratorum factum, ipsa purpura, atque galero aspirârem ad summi Pontificatus dignitatẽ, quae sedes honoris celsissima est in terris, munera, et dona gratiae caelestis impertiens mortalibus, jure suo Romano Pontifici locum proximum obtinere. Si mortales eximium, et singularem ducunt honorem, quem principi generis, et familiae haberi vi-

dene,atque deferri, quanta in gloria? quo in honore genus erit hominum, cum caput, et auctorem suum Christum Iesum tantis affectum donis, et honoribus aspexerint cumulatum immortalibus?quando aderit,et praesens erit tempus? quando erit,et illucescet illa dies suavissime Iesu,cum in tuis oculis,in tuo ore vultuque acquiescam?cum aspectu tantae pulcritudinis expleā animum,et sensus omnes suavitate,et insatiabili jucunditate perfundam?cum te, quem divinae Mentes videre cupiunt,et videndo,cum nunquā e conspectu suo amittant,suam cupiditatem infinitam explere nequeant insatiabiliter?O summa bonitas,o pulcritudo maxima, o fons perennis, et inexhauste bonorum omnium. Si jam tandem e carcere,e custodia corporis liberarer, si ex hac servitute,ex hoc jugo corporis intolerabili ereptus in libertatem veram, et in palatia caelorum,ut Christi mei liberatoris,et recuperatoris dignitatis nostrae aspectu perfruar, ascenderem. Restat jam ultima pars orationis,quae in Dei gloria posita est: quae nullius hominis,neque caelesti Angelorum eloquētia explicati poterit. Est enim Deus pelagus immensum, et infinitum bonorum omnium,aerarium,et India omnis generis bonorū locupletissima, speculum pulcritudinis clarissimum, fons inexhaustus sapientiae splendidissimus, ipsa fortitudo,summa bonitas,virtus infinita,bona omnia,a quo omnia profluūt,et in homines,et in caelestes Spiritus munera praestātissima proficiscūtur:cum nihil erit boni,quod infra, supraque Lunam contineatur,quod nō tanto Domino omnes acceptum referre debeamus. Cujus cum Majestatem nullis, neque locorum,neque temporum finibus circunscriptam nosse cupimus,nihil est,quod eam frustra exigua nostrorū ingeniorū navicula cōprehēdere nos posse putem?:cū enim plurima,cū infinita, quaecunque mens nostra consequi potuerit, dixerimus, ea quidem et meritis infinitis, et Majestate tanti Domini multo inferiora esse necessariū est. Dicā tamē aliquid, quoniam huc quidem provecti sumus. Magna sane fuerūt, quae

quae supra commemoravimus incitaměta gloriae caelorum appetendae,sed exigua quidem ad celsitatem, ad gloriā Dei immortalis comparata: cōtinet enim in se genera bonorum omnium,multitudinem,et infinitatem rerum, quae in mentem venire possunt,quae mens humana desiderare vellet, et concupiscere:quae non fingi solū,aut ex cogitari queant, sed quae in hominū cogitationē incident ulla unquam memoria saeculorum omnium. Absolutio rerum omnium,quae terra, caeloque continentur, perfectio quidē omnis omnibus numeris hominum absoluta,dona,ac munera quaecunque perfecta,et cumulo quidē infinito adaucta, et amplificata,quidquid Mentes divinae,coetus omnes Angelorum in natura sua praecellēti proferre potuerint, id in Deo immortali reperiemus inesse. Quo quid ad voluptates veras corporum,et animorum jucundius?quid ad solidam beatorum gloriam comparandam praestātius esse potest?si rerum aspectus, quae creatae sunt,tantis gaudiis,et laetitiis animos hominum afficiūt, quātū erit gaudiū nos intueri in divinum os,facieque Dei immortalis,in lucē illam clarissimam,in pulcritudinēm,et splēdorem tanti Numinis eximium; in quo tanquam in speculo splendidissimo lucere cernemus omnia,quae fingi possunt,et fulgere clarissime? Quae laetitia erit animorum, cum intueamur,unum,et Trinum Deum, illam supremam divinamque naturam hypostasis cujuscunque proprietatem, et omnium in se conjunctionem tantam,et societatem? Gloriam Patris, sapientiam Filii,bonitatem,et amorē Spiritus divini,in Deo, Deum ipsum,et nos ipsos in eodē Deo clare,et perspicue videbimus:et rerum omnium,quas voluerimus,et quas appetierim⁹,genera perspiciemus. Sit speculum aliquod, specelis perlucidis clarissimum,quod eximio fulgore positum ante oculos vim habet eximiam, et illustrem, ut et fulgorem speculi, et in eo nostram effigiem,et imaginē, et res omnes ante speculum constitutas oculis ipsis intueri valeamus. Ita quidem in illis sedibus, divinisque domiciliis Deum ipsum, spe-

culum fulgentissimum, et in speculo tanto imagines rerum, quas voluerimus, et formam nostram atque figuram, intuebimur. Cernite animis ipsis, quoniam oculis non potestis, viridariū jucundissimū, et amoenissimum, cujus parietes multis malis Medicis, et pomis Citreis convestiti nitent ad similitudinem auri clarissimi. Cum totum pinnulis circundatum sit, ex una in alteram pinnulam arcus effecti visuntur opere, et artificio mirabili, et ex eis pendentia mala Medica, limonia, aut Citrea. Areae ad dexterā, et ad sinistram singulari arte, et solertia consitae sunt violis, aut floribus distinctae, et myrtetis stratae, quae accuratissime resecta habent speciem, et similitudinem tabulae politissimae. Areas vero ipsas cancellulis arundineis circundatas ornant formae, atque figurae satyrorum, nimpharum, equitum in equis insidentium, naves, triremes armamentis omnibus ornatae atque instructae, nimphae, quae flores in calathis collectos Apollini, vel Pani deferunt, suppliciter, atque demisse se suaque omnia, et flosculos delibatos, et accuratione maxima compositos devovent. In medio viridario inter hos, et illos vestitus amoenissimos stagnum interjectum intuemini, et totum aquis perlucidis, et crystallinis, vitro quocūque, cristalloque clarioribus redundās. Agite jam, nonne opus stagni jucundissimum, et aquas ipsas stagni finibus contentas, pisces etiam in summis aquis natantes aspicietis? Nonne elegantiā humani corporis, atque ipsam praestantiam, et dignitatē oris? non vestitus parietū, viridarii ornatū, et formas dissimillimas, specie, et varietate distinctas, atque tātā arborū diversitatē ubertate omnis generis pomorū incurvescētiū in stagno videre poterimus? quid ergo erit, cū in celsitatem Dei animorum aciem intēdamus? et in clarissima tanti Domini luce, ut nihil clarius cerni viderique possit, nostram figuram, et reliquam excellentiam donis jam divinis, ac muneribus immortalitatis redundantem, et multitudinem, et infinitatem rerum, in quas aspectum animorum inten-

tendere voluerimus, sine fastidio, et satietate perpetuis gaudiis exsultātes aspiciamus? O divinam gloriam. O mirabilem aspectum. O gaudia solida, et vere appetēda. Hic animi insatiabilis veri visendi cupiditas explebitur: quia rerum omnium, quas nosse concupiverit, veram notitiam, et scientiam Sole ipso clariorem habebit. Hic voluntas acquiescet, fontem hunc perennē, et inexhaustum bonorum omnium summo semper amore, et ardenti caritate complectens, praeterquem, quia in eo summum bonum continetur, nihil est magis appetendum. Hic inexhausta, et insatiabilis aviditas satiabitur esca gaudiorum immortalium, qua vescendo semper insaturabiliter animos apperētes explebimus: ut nihil sane sit, quod exspectare valeamus amplius. Hic Fides, Spes, Caritas, tres praecellētissimae virtutes, quibus cultum, et honorem immortali Deo tribuimus in terrarum sedibus iustis ac debitis praemiis afficientur. Fides enim praemium accipiet amplissimum suorum meritorū, aspectum Dei sempiterni, Spes vero possessionem haereditatis aeternae datam, et retinendam in perpetuum, Caritas imperfecta perfectam, et omnibus numeris expletam caritatem. Hic inquam iusti aspiciēt, amabunt, perfruentur, et Deum laudare nunquam desinent, et nulla satietate explebuntur, et saturi semper esurient. Hic cantus divinos concentu, et harmonia caelesti concinentes edent, quibus aula caelorum, et palatia celsissima tantis semper modulationibus exhilarata personabunt: qui quasi novi semper, quasi nunquam antea auditi, nova semper voluptate ex numeris modulatione jucundissima perceptis de laude divini Numinis concinentur: quam enim principio ex cantibus voluptatem perceperunt, eandem in omnes saeculorum aeternitates Magnates, et Heroës aulae caelestis accipient. Nunquam Sanctorum laetitia imminuitur, nunquā cōsenescit: quemadmodū neque corpora morbo deflorescere possunt, nec vetustate. Deus enim, qui ab infinitis prope saeculis, et aetatibus fabricam caelorū

hac specie, atque venustate jucundissima, quae sub aspectum oculorũ cadit, ad haec usque tẽpora conservat, et in reliquam hominũ memoriã cõservabit, efficiet, ne tanta gloriã caelestis ulla saeculorum omniũ aetate de viriditate sua, et de pulcritudine clarissima possit ullam imminutionẽ accipere: sed ut eadẽ exsistat, quae ab aeternitate fuerit infinita, et permaneat in nullum unquam aevum de pulcritudinis praestantia quidquã amissura, laudibus divinis, ornamẽtisque florentissima. Atque haec, quae diximus, ad animorũ gloriam spectãt. Quam autem sibi gloriam corpora cõparaverunt? O Deum amantem hominum. O largitorem summum, et amplificatorẽ bonorum. Quid foetidae huic, atque putidae carni, appetitionibus suis effraenatis simili pecudum intẽperãtissimarum cum templo magnificentissimo, et sacrario caelorũ sanctissimo? bestia haec indomita, quae vinculis alligãda, et cõstringenda fuerat ad praesepe sedem sibi cum coetu Angelorũ in beatis sedibus, aeternisque domiciliis collocabit? Sine opifex, et architecte caelorum pulverem cum ipso pulvere commisceri; et coenum cum coeno volutari grave olenti: nulla non modo dignitas, sed erit summa deformitas ex admistione rerum caelestium cum argilla, et limo contemtissimo. Nulla convenientia, sed dispar sane ratio videtur esse in hac tã dissimili, lõgeque repugnãti caeli cũ terra cõjunctione, atque adeo in caelesti eminẽtia celsitateq; dissimillima, ut terram supra caelum evehas, et extollas. Ius est istud a summo, praepotentique Deo tributum, qui tantum corporibus praemium deferre voluerit: ut quoniam corpus partẽ oneris suis humeris comportavit, cum eo communicatio sit, et societas utilitatum, honorum, et praemiorum, quae socius, et cõmes animus consequatur. Quid igitur de gloria corporum dicam? Sensus omnes gloriam sibi praecipuam, et singularem comparabunt, et singuli sua caelesti ac divina voluptate perfruentur. Oculi nova luce instaurati Solis splendore clariores aspicient tecta beatorum magnificentissima, et viridaria

de

deliciis omnibus,et amoenitatibus redundãtia. Aures percipient concentus,et suavitates divinarum vocũ caelesti harmonia adeo concinentium,ut unius dulcedine omnis generis hominum mentes consopiri potuissent. Odoratus quantas percipiet suavitates,non ex conditionibus rerum humanarum,cujus vapores in sublime ferãtur ex odoribus accensis,et artificio cõmuni cõcinnatis,sed pro proportione,et excellentia gloriae beatorum, potentia Dei immortalis invẽtis,et tota aula caelesti perfusis. Gustatus dulcedine saporum omnis generis suavissimorũ inter caeteros etiã sensus commovebitur non ad alendam sustentandamque vitam, communi,quo vescimur,ciborum genere, sed ad absolutionem, perfectionemque cujuscunque gloriae perfruendae. Quem igitur sensum eo tempore percipiet animus, quando pro cõpressione sensuum,pro vi allata corpori, pro carne ipsa inedia, et vigiliis in servitutem adducta, quae non multos dies permanserunt,sed ad exiguum temporis spatium,ut illud vix momentum putare debeamus ad aeternitatem saeculorum omnium collatum, seipsum tam immenso, et infinito gloriae pelago quasi obrutum,et submersum intueatur,minime exitũ reperiens, neque terminos ad perfruendum tantis voluptatibus,et laetitiis solidis praefinitos. O felices labores. O merita satis praeclare cumulata. O rem non tam oratione prosequendam,quam appetendam,et quibuscunque laboribus,et periculis vitae propositis conquirendam. Quid si in aeternitatem saeculorum omnium,quibus tantis gloriae ornamentis redũdabimus,inspiciamus? Haec una res satis causae deberet esse,ut quam magnis clamoribus sublatis in caelũ provocaremus,et ultro lacesseremus labores,ut in nos uno facto agmine irruerent concursu,et conflictu acerrimo opprimerent,et obruerent,ut tanto Domino,qui in nos tot, et tanta munera congesturus est,inservientes, grati studeremus esse. At quot annos praemiis tantis perfruemur? permanebit praemium istud tot annos,et saecula,quot in caelo sidera in

haeretia fuerint,et his multo plures annos. Permanebit merces ista magnificentissima, in tot saeculorũ aeternitates, quot aquarum guttae destuxerint in terram, et defluent per omnes mortalium aetates, quae consequantur, infinitas; et his multo plures: permanebit enim quandiu Deus immortalis fuerit, qui regnabit in saeculorum omnium immortalitatem sempiternam. Tendam igitur manus ad Deum immortalem humili prece, et obsecratione utens in hunc modum. Pater totius benignitatis, et infinitae munificentiae, summe Deus, munificentissime, benignissimeque, precor Majestatem tuã, per clementiam tuam, et misericordiam incredibilem, ne tot, et tantis bonis, et tantis gaudiis, et solidis beatorum voluptatibus caream. Deus immortalis, qui me ad imaginem, et similitudinem tuam formasti, et participem donorum tuorum animum meum fecisti, atque tanta, tamque excellenti dignitate praeditum, ut me societate beatorum, aspectuque tui Numinis tecum tam arcte copulare volueris in perpetuum, sinum hunc, et complexum animi mei dignitate tui ipsius, celsitate tui Numinis, immortalitate tuae divinitatis exple, ut haereditas mea, et gloria conjungatur cum patrimonio beatorum, et possessione caelesti. Hanc haereditatem, has divitias, has opes, et affluentiam expeto: quae sunt infra Lunam, et sectatores hujusce saeculi appetunt, repudio, et libentissime contemno, ut cum beatorum coetibus in partem gloriae caelestis accipiar, in aetates saeculorum omnium infinitas, atque adeo in Aeternitatẽ immortalis Dei sempiternam regnaturus.

ORATIO DE MORTE HOMINVM generi semper imminente.

Vidistis, Patres, primo die ineuntis quadragesimae, frontes omnis generis Christianorũ signo sanctissimae Crucis digitis sacerdotis impresso, cinere notari singulis annis de more, et in-

instituto Matris Ecclesiae suis alumnis, et cultoribus ritu solẽni, sacrisque caeremoniis mortẽ in memoriã redigẽtis. Hujus cineris instauratio, veterẽ corporis originẽ, exitũque, qui nos manet, brevẽ, et incertũ renovabit, si qua mente, quo divini Spiritus afflatu notat ac designat unũquẽque nostrum sacerdotis manu Mater Ecclesia, intelligere voluerimus. Atque arbitror, id satis esset, et magnã haberet vim, ut a sceleribus, et flagitiis abstineamus, si qui sumus, quã traham' originẽ, quae primordia ducamus, quã infima, quãque cõtemtissima, recordari voluerimus, et lõgius animis prospicientes sortẽ, et conditionẽ humanae vitae, discessũ animorũ e corporibus cõtẽplari. Recordare, clamant sacri annales, excessũ animi tui cultor ChristianaeReligionis, homo ex limo, et argilla facte, homo tot perturbationib' cõcitate turbulẽtissimis, et tantis jactate procellis, turbinibusque vehemẽtissimis, et quanvis Daemõ ipse omnes furias inferorũ excitet, et cõmoveat in exitiũ, et in ultimã animi tui perniciẽ recordatione mortis, et memoria exitus, qui te manet, ultimi, ab hostilibus Daemonis incursionib' animũ tueberis, atque defendes. Verba sunt sacrarũ litterarũ, quae nos fallere nõ poterũt, neque in errorẽ ullum inducere in omne vitae tẽpus. Memorare, in quiũt, novissima tua, et in aeternũ nõ peccabis. In aeternũ, in quiũt, in perpetuũ scilicet, in omnẽ saeculorũ memoriã, dum vixeris, et anim' iste tuus corporis cõpagibus includatur: neque te libido ad voluptates, neque avaritia ad cupiditatẽ rerum humanarum, neque superbia ad jactationem, et insolentiam, non iracundia ad injurias ulciscendas, non desidia ad inertiam, et ad languorem pecudum tardissimarum, non denique ulla res ad maleficium suscipiendum compellet. Versabitur enim in animo tuo mors, quae repẽtina solet esse res, et inopinata, et in mediis negotiorum forensium fluctibus, in deliciis, et voluptatibus mediis, tum cũ in flore juventutis, aut in imperio cũ dignitate dominaberis, a tergo arcũ intendens interitum minitabitur. Quo quid praeclarius, et ad ani-

morum salutem esse possit utilius, non aspicio. Nam si nullo me capitali scelere astrinxero, retēta semper gratia Dei sempiterni, sedes illae me manent beatorum civium, manet aspectus Majestatis aeternae, manent nullo unquam aevo peritura gaudia divinarum Mentium. Quodsi certum fuisset, et exploratum homini principem locum in aula Regis obtinēti, nullo unquam tempore de gradu dignitatis adeptae se dejiciendum, in gratia semper, et amicitia Principū hujusce saeculi clarissimorū futurū esse, suam ille, credo, sortem, et conditionem cum nullius florenti fortuna commutasset certus de retinenda gratia Regum acquisita per omne suae vitae tēpus. Age homo, qui tanti aulā Regū, qui palatia, qui Regias arces, qui gratiā istorum Principū facis, qui ex illorū familiarissimis, et intimis esse cupis, non aspicies, quantopere haec animis sordeāt, ac nulla sint ad Dei amicitiam, et ad Iesu familiaritatem, ad illius gratiam conservandam, ad acquirēdas beatorum opes, et solidas, et immortales caelorum voluptates? Miles, qui ingressus in medias inimicorum acies, certior fuisset de strage facienda, de suorum inimicorū nece, et quanvis inter tela, inter gladios districtos, inter hostium agmina confertissima versaretur, nunquam sibi moriendum certo sciret, his vulneratis, aliis caesis, multis in fugam conversis, et ipsa terra multitudine cadaverum non oppleta solū, sed multo flumine sanguinis inundante, quāto in honore fuisset, quātis in gaudiis, et laetitiis baccharetur? Video, patres, Daemonem tanquam leonem rugitu horribili terrorem injicientē generi mortalium, et dies noctesque, nec minimum temporis abire patiētē, ut obsideat nostros animos, et a Deo Creatore nostro disjungat. Audio concursum, et multitudinē legionum ex imis inferorū cavernis prodeūtium, strepitum ac tumultum, ut adhibeant, et faciant vim animis, ut Dei spolient amicitia. Quid enim superbia facit? objicit mētibus nostris fucatum humanarum rerum splendorem, inanes, et falsas honorum, et dignitatum umbras. Quas libido faces admo-

movet? quas objicit formas, multo fuco, et pigmentis illitas? pulcritudinem, et venustatem falso rubore, et cādore in mulieribus apparentem, et exstantem ad breve tempus? Iob ille familiarissimus Deo hominem dicebat praelium assiduum; cum inimicis, et gravissimum, et periculosissimum commissurum esse, et ob eam causam oportere semper illum armatū incedere: qui si quando aliquid despexerit, nihil nō Daemō in perniciē suam, et animorum interitum molietur. Sibi igitur semper cavere, semper vir sanctissimus hominem prospicere volebat, ut vigilias semper ageret, semper ad custodiā suae salutis, semper ad animi sui speculam incumberet. Has quidem vigilias, et excubias nobis pollicetur memoria mortis, cujus recordatione septi, quā sine metu, quā sine periculo tuti possimus esse, quot viri confirmare possunt? Equidem patres, si nobis non hoc Mater Ecclesia praedixisset, si nō illa nobis recordationem mortis utilem, et necessariam dedisset multis sanctissimis viris auctoribus, et in hanc mortem semper spectantibus ad se suosque animos in officio cōtinēdos, vos omnes ad mortis memoriam excitaret vnus Alexander Magn⁹: qui quāvis expers totius Religionis, tamē in summo Imperio, summaque dominatione terrarum famulum habebat, qui mortem in memoriā redigeret, ut Principes alii pueros a calcaribus, a cubiculo, a manibus habere solent, quorū opera multis in rebus, et officiis faciūndis privatim utantur. Quid Brachmanes sacerdotes Indorum, ea gēte nati, quae nō modo cultum Dei, sed neque minimam particulā verae virtutis acceperāt, sepulturas in ipso statim aditu, atque introitu aediū suarū, pro foribus, quas eos introire toties necessariū erat, non proposuerunt, ut intrantes limina quocunque tēpore, et egredientes, confestim aediculam angustam septem solum in longitudinem, et quattuor in latitudinē pedes patentem, id est sepulturam oculis suis aspicerēt? Iacobum vero incertus exitus, et inopinata hora, repētinus saepe discessus multorum impulit in hanc mentem, ut illum, qui die pro-

ximo judicium faciebat, conditionem, et naturam nosse suã juberet, quem incertum erat ad crastinum diem pervẽturum esse. An vero paterfamilias somnum capere auderet, ac non vigilaret totam noctem, si pro certo haberet fures noctis illius tempus ad furta facienda capturos esse, tum cũ illi maxime cura vacuis domesticis, hero, famulisque dormiẽtibus, ne persentiri possint, quietẽ nocturnam aucupantur? An divo Lucae rerum divinarum praeconi clarissimo, et rerum a Christo Iesu egregie gestarum scriptori praecellẽtissimo nõ aures attentissimas praebebimus genus hominum admonẽti, ut comparati sint, ut animis bene constitutis mortis interventum singulis diebus, horis, atque momentis exspectent: cum inopinãtes praeoccupet, et auferat de medio, quos mors voluerit, et semel fuerit adorta. Pascit herbas, et uberrima pascua vitulus tener, ac parvulus, et cum inter reliquum genus pecoris, et armentorum liber, et solutus vagetur, et erret, in summa ubertate camporum, et luxuria maxima pastus capessens, abstractus a sui generis similibus, atque fune protinus in cornua injecto, mugiens ad lanienam trahitur. Ex quo intelligi debet, diei, quae hominem manet, ultimae conscium esse neminem, scire potius homines, neque quenquam fugere posse propter varios casus, et incertos hominũ eventus, propter fragilitatem naturae nostrae, debilitatemque cõmunẽ, mortẽ homini, tanquã saxum Tantalo, singulis momentis, et intervallis impendere, minantem stragem ferocitate semper inaudita, dira nimis, et immanitate prorsus inexorabili: ut neque respiciat divites, neque respectum habeat ad honores, non ullam rationem habeat nobilitatis, nõ illam juventutis misereat, parvi Reges ducat, et omnibus amplissimis honoribus affectos, in omnes caeco, et praecipiti non solũ invadat impetu, sed omnes proterat, atq; cõculcet, nec cujusquam illam capiat misericordia: nũquam hebescere patiatur aciẽ gladii districti, quẽ semper vagina vacuum habet, et infixum omnino, vel jam jam infigẽdum mortalibus in corpora

pora. Atque uno tempore, saepe momentis minimis, unoque dumtaxat puncto téporis millia mortaliũ infinita nullo sensu, neque dolore, nulla misericordia trucidat. Quin quod dolorẽ affert, et afferre debet generi mortaliũ, in eo solét homines esse statu misero, funestoque, cũ e vita nonnulli auferũtur, ut melius cũ illis ageretur, si nõ ex utero parentũ exiissent in hanc lucé, si nunquã cõcepti fuissent (sic nati suo misero luctuosoque malo videri possunt) quã ut sceleribus, et flagitiis astricti, sine cõfessione, nullo dolore, neq; sensu scelerũ, et flagitiorũ suorũ decesserint in miseriã sempiternã, in tenebras in ferorũ obscurissimas suppliciis aeternis damnatorũ addicti. O filii Adami. O genus hominum, si quandiu superstites estis, quibus in periculis versamini, quanti vobis laquei tenduntur, quot insidiae parantur, animadverteretis, quam alia fuissent verba, quam longe diversi sermones, quam vitam institueretis, quot mores, quae studia, quas actiones imitaremini: una vos hercle mortis memoria pungeret, et stimularet magis, una mortis recordatio sensus ita vestros, animosque percelleret, ut dies noctesque nulla requietis intervalla possetis habere nisi cogitando de morte nulli nõ generi mortaliũ proposita: quae nõ a nobis lõge potest abesse, cũque multũ abfuerit, triginta annos, aut nõ amplius sexaginta aberit. Atque haec lõgitudo vitae, tãta annorũ multitudo, quot, et quãtos Noe, Mathusalem, quos saecula plurima vixisse legim' ad beatorũ aeternitaté cõparata, quantula videri debet, quã minima, quã re ipsa, nulla! Regnũ tuum, clamat David, ut se ipsũ ad gaudia beatorũ, ad opes illas caelestes, atque divinas excitet, regnum tuum aeternum est, et immortale, nullis locorum, neque temporum finibus circunscriptũ. Insideat igitur in animis nostris, quod nullo modo avelli possit, infixũ, et collocatũ tẽpus istud breve, quod nobis reliquũ est in hoc saeculo versantibus, ut morté in memoria nũquã habere, nullo tẽpore de morte cogitare desinamus, omnibus in locis brevitaté vitae recordari studeam'. Ac ne nos imparatos, ne nos

inopinátes mors opprimat,cogitémus ex limo, et argilla nos factos esse,et in pulverem redigendos. Vt pisces hamo capiũtur ad escam decurrentes, in hamo infixi, et inhaerentes penitus,neque trajecti,simulatque pendere de ferro contigerit, elabi videntur:ut laqueos, et retia tendimus,aut visco virgulas illitas in arbusculis, vel in virgultis oculis avium objicimus, ut in visco inhaerétes cardueles capiamus, quę semel illaqueatę,aut cum in visco inhaeserint, movere se poterũt, sed evolare nulla ratione,ut aucupis manus effugiát, et praesidio alarum evadant;ita nos miseri rebus hujusce saeculi in fatuati, capti misere, constrictique, tum cum magis obliti Creatoris solemus esse, mortis interventu repente opprimimur,morituri sane,et e vivis auferẽdi. Quamobrem nihil infelicius homine,qui cum potest,non tamen ad mortis tempus incertum,et futurum sine dubitatione se comparaverit. Quid enim exspectabunt homines? cur non longa comparatione,non multo ante provisione diligentissima quisque mortalium morti adventanti occurret? An vitam vobis aeternam,immortalitatem saeculorum omnium pollicemini? O nimiam hominum inconsiderantiam, O temeritatem inconsideratissimam,et dementissimam. Quousque tandem in hac alienatione mentis perseverabitis? Quandiu vos iste furor eludet? quem ad finem sese intoleranda jactabit amentia. Temerarii,et incõsiderati homines,amẽtes,et perditi quo ruitis caeci,ac praecipites in perniciem,et in exitium animorum vestrorum? Nihil ne vos humanae naturae cõditio? nihil fragilitas nostrae conditionis? nihil imbecillitas corporis,et virium? nihil varii,et incerti casus? nihil exitus multorum inopinati, nihil tela, necesseque allatae commovere potuerunt? habere mortem imperium in omne genus hominũ, et nimis amplam tenere dominationem non aspicitis? quas Hispali,quas Cordubae,quas in Baetica provincia, quas in Italia,quas in Hispania,quas in India,quas in universo terrarũ orbe strages edat,ignorare poteritis? vos haec auditis quotidie,

tidie, et aspicitis etiam, et adhuc cura vacui?m etu liberi potestis esse? Obsurdescitis, et dormitis somnum Endymionis? neque vos tantae faces, ut ad mētis sanitatem redeatis, excitabunt? Non interitus amicorū vestrorum? non mortes propinquorum, atque parentum? non tot spoliationes dignitatum? non clarissimarum ruinae familiarum? non tot rerum publicarum euersiones? Non tot potentissimorum Regum interitus? non tot summorum imperiorum occasus? non vis ipsa mortis in aedibus Imperatorum invictissimorū, et Pontificū Ecclesiae summorū exsultātis? Nō haec vim ad mortis memoriā habēdam apud vos habere videbūtur? quod ille repentina morte concidit ante tuos oculos, quod alter incolumis cubitum discessit, et mane mortuus reperitur in lecto, quod unus gladio, alter sica trajectus, quod iste palā, et aperte, ille ex insidiis interficitur, quod aliquis pilo uno, una spina in gutture transversa suffocatur, quod potu aquae frigidae, quod sudore aliquo quisquā cohorruit nō cogitabitis? quod ille in febrim incidens non convaluit, alter intra paucos dies, vel intra paucas potius horas de medio ablatus lugeatur, quod unus ictu tegulae viam praeteriens confectus, quod tot millia hominum in bello occubuerint, quod innumerabiles naufragio perierint, quod quotidie, quod passim, quod in ore mortaliū, quod in nostris oculis funera fieri videmus, et in ecclesiam efferri, quod pueri nondum suo sensu, neque ratione praediti, quod adolescētes, qui vix ad hāc lucem aspiciēdā oculos aperuisse videbātur, quod ipsi juvenes, qui in mediis voluptatibus, et deliciis, in magna spe, et summa rerum omnium exspectatione vivebant, quod etiam viri summa gravitate, magna prudentia, multis ornamentis conspicui, quod obscuri, et nobiles, quod Duces, et Imperatores, quod Praesules ecclesiarum, quod summi Pontifices Romani moriantur, nihil haec vos respicere? nihil horum attingere vestram naturam, conditionemque videbitur? An vero homines videam ego mei generis, mei status, et ordinis, et me mal-

multo clariores, et illustriores, et fortiores, et valétiores, quos nunquam mors adortura videbatur, mortuos, et sepultos, et infra terram non illatos solum, sed memoriam illorum cum nomine sempiterna jam oblivione deletam, et mihi confidam? meae valetudini? meis viribus? Vitam me lógissimam acturum esse sperabo? num inficiari potestis, si gladium vestris cervicibus impendentem videretis, et jam, jamque infigendum mucroné cuiquá vestrum in pectora, neque oculis, neque corpore, neque mente, futurum esse, ut consistere potuissetis? Quid igitur exspectatis? ut vos inopinátes, vos sceleribus coopertos, cú a Deo fueritis vestris maximis peccatis, et gravissimis scelerib⁹ alienati, mors praeoccupet? vos opprimat mors? ut deturbemini praecipites in inferorum regiones cum lucifero flammis, et igne sempiterno cruciandi? Id quidem temporis cum soluti corporis compagibus nihil opis, nihil auxilii exspectare valeatis? si quisquam vestrú insequentem hostem respiceret a tergo, non ubicunque locorum esset is, properaret, et acceleraret, ut pericula vitaret, et impetus hostiles propulsaret? Mortem respicite insequentem a tergo feram, immanem, terrificam, inexorabilem, telis armatam acerrimis, et in equo alato processus maximos facientem, accelerantem, et advolantem, et quacunque impetum facit, strage multa ictus innumerabiles infigenté, quibus cadunt, et intereút millia generis hominú innumerabilia. Parum abest, quin ad vos perveniat: quos si voluisset, ex loco, in quo tantas strages edit, confecisset equidem: sed exspectat, si volueritis ad vos redire, jussu divinae Majestatis retinetur, ne vos miseros invadat. Quid agitis? quid exspectatis? plane nisi caeci, et amentes estis, consulendum vobis est, et providendum. Consulite igitur, ac providete: nam si fortunas vestras, si divitias, et opes salvas, et incolumes appetitis, multo magis salutem, et incolumitatem animorum appetere debetis, et quod Mater Ecclesia jubet, ut initia nostra, progressus, et exitum vitae recordemur,

id

id animis vestris, memoriaeque mandare. Nihil equidem est ex rebus humanis, quae in nobis, aut in aliis insunt, quae non ad mortis recordationem invitent. Quocunque te volueris oculis, et animo convertere, praesto debet esse, tecum illa versari, neque vel punctum temporis e memoria excidere. Age jam, si pulcritudo te delectat, si dignitas oris, si conformatio totius corporis, tantus in ore lepos, reliquisque membris convenientia singularis, non in mentem veniet, quot te pulcriores, multo elegātiore forma, magis eximia, spectataque figura, qui flos aetatis, flos pulcritudinis videbantur, e vivis ablati fuerunt? ubi pulcritudo Iezabelis? Vbi venustas oris, et lepos ejusdē admirabilis, sive toto corpore diffusus color naturalis, aut cādor, et nitor fucatus, pigmētis falsis illitus, et ementitus? ubi corporis ornatus, et cultus pretiosissimus, gemmis, et margaritis fulgentibus distinctus? nihil foedius illa, nihil post mortem deformius, quae de fenestra dejecta, horribili specie, atque deformi, media in via relicta fuit, et objecta canibus, et bestiis dilanianda: quam qui praeteribant, aspicientes, clamabant. Haeccine Iezabel illa? Haeccine forma, cujus pulcritudinem, et splendorē omnes admirabantur? Haeccine species praeclara, et eximia? quā omnes propter excellentem muliebris formae pulcritudinem adamabant? Haeccine, quae comta, et ornata splēdidissimo cultu, non parietum tectis occultata latebat, sed lucem aspiciebat clarissimam, et omnium oculos, et animos in sui rapiens admirationem? Vbi lux illa pulcritudinis clarissima? Vbi splendor oculorum? ubi nitor? ubi decor? ubi excellentia formae praestantissima? quid postea aspiciebant homines praeter ossa, praeter summos digitos, et corporis extremitates aliquot? Omnia mors una non deformavit solum, sed eripuit penitus, et dilaceranda canibus objecit. Et nos in pulcritudine, nos in oris dignitate spē ponemus aliquā? nos hanc elegātiā corporis, atque praestātiā membrorū fore perpetuam arbitrabimur? Fili mi, fili mi Absalon, Absa-

lon fili mi clamat pater, qui filium, plusquã oculos suos, suavitatem, et delicias suas amabat, et tantum nobis luctum, et tantum moerorem attulisti? tam repentino malo interire potuisti? non in oculis parentum tuorum? nõ in lecto mollissime strato jacens? non inter tuos, qui palpebras claudere potuissemus oculorũ? sed in solitudine, fugiés, et telis trajectus crudelissime, de quercu pẽdés inter ramos arboris vetustissimae, de tuis capillis, de capillis inquã parte corporis tui pretiosissima, et omnium, quae tuam formam eximiam, et excellentem exornabant, praestantissima, quos mulieres tãtis laudibus efferebant, certatim etiam appetebant, scilis plurimis, pretio maximo, et exquisitissimo emebant ad capitis ornatum, ad suorum decorem ornandum, decorandũque capillorum, pendés mortem crudelissimam oppetiisti? Quid mulieres in ornando capite, in componendis capillis, in poliendo corpore, in cultu vestro tantam adhibetis curam, et diligentiam? Petite vos adolescentes exemplum ab Absalone pulcerrimo, venustissimoque. Quo spectent capilli, quo pulcritudo perveniat, quem exitum habitura sit, animadvertite. Vt Iezabel de fenestra praecipitata, ut Absalon de quercu pendens diem ultimum obiit miserabiliter, et praeter moerorẽ suorum, praeter parentum luctus, praeter communes, quas in tanto, tamque repentino casu viri, et mulieres lacrymas profunderent, nihil de tanta pulcritudine reliquum factum est, et vobis sane moriendum esse, vobis diem ultimum imminere, mortem ipsam gladium intendentem fatum ultimum minitari cogitatote. Erit, erit dies illa, et extrema sine dubitatione dies aderit, cum desperata valetudine, diffidẽtibus jam amicis, et medicis, qui nullam jam salutarem medicinam facere poterunt, vos gravi morbo affectos ultimae morborum affectiones, angustiae, et anxietates extremae occupabũt, cõficient, et interiment omnino, paulatim adimendo vitam, donec omnem spiritum exhauriant. Qui dolores totius corporis? qui cruciatus membrorum? qui sudores, et anhelitus crebro,

bro ducti? quae mutatio coloris? qui pallor? quae macies? quae deformitas, et horror terrificus? dum oculi obruuntur, aspectus hebescit, malae deprimuntur, jam ipse venter incipit intumescere, vox praecluditur ad loquendum, neque sonos ullos lingua potest distinctos edere, sensus denique jam omnes deficere miseros homines palã videntur. Quid, cum multum, diuque cũ morte cõfligatis? cũ in maximo sudore, crebro anhelitu, atque singultu, summis jam totius corporis angustiis, animam in praecordiis conceptam agatis? cum vobis id temporis animam agentibus morituris procul dubio viri religiosi adsint, et jam vos neque notos, neque propinquos, neque filios, neque fratres vestros, neque quenquam de familia possitis internoscere, et nutus dumtaxat, et significationes percipiatis, quibus ad bene de divina misericordia sperãdum, ut illum vestrorum misereat animorũ, ut corde, quãdo ore non potestis, Iesu nomen usurpetis, significent, et innuant? Cum Cruci affixi Christi effigiem oculis admoveri sentiatis, et ori osculãdam, neque jam quidquam remedii, nihil contra mortem adfuturum, sed certo vos morituros esse videatis, quid agetis? quid cũ illa postea maneat moriẽtes homines, quae cõsequi solet, vix septem pedum angusta sepultura, vermibus multis scatens, qui carnem delicatam, et indulgenter admodum tractatam exedant, et absumant, inde oblivio omnis generis hominum, et filiorum, et uxoris, atque familiae? quid, cũ ex vestris omnibus fortunis praeter sindonẽ nihil vos in sepulturam illaturos esse, nihil etiã vobiscũ in aliam regionem, in quam proficiscamini, deportaturos, denique summo jure vobiscũ agendum, et ad vivum in conspectu sempiterni Numinis omnia resecanda, neque tempus ullum dari post sententiam latam animis redeundi in hanc vitam, ut vos anteactae vitae, scelerum, et flagitiorum poeniteat, et corporis afflictationes, et poenas severissimas pro luẽdis sceleribus admissis voluntate susceptas sustineatis, lugentes, ac deplorantes acerbissime scelera, et peccata commissa

ad hoc usq; tẽpus aspiciatis? Quid agetis obsecro? quib⁹ afflictabimini, quaeso, modis? Ad has tẽporis angustias memoriã mortis habere mortales quã cõsentaneũ sit, et mortem nunquam oblivisci, nobiscũ tacite cogitemus: si volumus in ipsis mortis angustiis Deum immortalem, mitem, et benignum experiri. Nam si, quod Deus omen avertat, uno dumtaxat capitali scelere inquinati decedamus, quo miseri nos convertemus? Cujus, aut quorum auxilium implorabimus? aut quonam aerumnosi confugiemus? nullus est animo locus redeũdi in hospitiũ corporis, unde decesserit. Quo praecipites agemur propter scelera, et flagitia capitalia dãnati suppliciis inferorum sempiternis, nisi in terram obscuritate totam, et caligine circũfusam, unde nulla facultas est hominibus exeundi? nihil jam loci est obsecrationibus, nihil precibus, nihil allegationibus sanctorũ. Nõ ipsius Virginis sanctissimae intercessione patebit aditus ad Filium. Quinetiam in illis vulneribus Christi Iesu semel exeuntibus e vita mortalibus capitali crimine constrictis nulla spes, nullum perfugiũ reliquum est. Subeundae inferorum poenae, subeundi damnatorũ ignes aeterni, denique subeunda supplicia sunt in perpetuum. Quae ne subeatis, vestrum est in tempore praevidere. Cogitate unũ vobis datũ esse mortalibus animum, et hujus felicitatem, si semel post mortem amiseritis, spem vos etiam recuperandae dignitatis amisisse per omnes saeculorũ aeternitates: cujus retinendae maximum in recordatione, meditationeque mortis pondus positum est, atque momentum.

ORATIO FVNEBRIS IN EXEQVIIS nobilis Laurentii Mendoçii, qui profectus in classe contra Anglos, nondum Londinum accedẽs, in media navigatione febri correptus diem suum obiit.

(§)

SI quātum moeroris in nostris animis, et doloris acerbissimi debuit esse, sodales clarissimi, in his nobilissimi Laurentii exequiis concelebrādis, quas luctu, et moerore, ut par est, memores tātae nobilitatis prosequimini, explicare potuissem, fecissem id, quod oratores summi fecerunt, ut lacrymis continuo obortis, et ex oculis copiose fluētibus, vos in luctus maximos adducerem: sed praeterit tēpus, et dies multi jam abierunt a morte illustrissimi adolescentis, et nulli eorum, qui in Hispania sunt, generis nobilitate inferioris, per quos dies discessum animi e corpore cogitare potuimus, et tantum, et tam aerumnosum fatum recordantes, lacrymis nos ac moerori dedere, cogitationem suscipere mortis assiduam, et ad nos omnia referendo, et quid homini futurum sit, et nobis ipsis, quos in flore adolescentiae, et tum cum minus opinemur, et magis omni cura vacui simus, mors adoriri potest, de morte nobilissimi, clarissimique aestimare Laurentii. O spes fallaces. O cogitationes hominum inanes. O fata mortalium incerta. Quantis fortunae telis expositi sumus mortales, et casibus subjecti variis, qui in medio cursu, tum cum plenissimis velis navigamus, et nos secundissime portum appulsuros esse putamus, vi tempestatis abrepti obruimur, qui ventos inanes efflabamus, et machinas turrium inanissimarum falsis fundamentis excitabamus, quasi permansuri fuissemus in aeternitatē saeculorū omniū immortalē. Equidē propositū est ante oculos nostros exemplū, constitutū est acerbum, et luctuosum rerū humanarū spectaculum, conditio nostrae naturae, imbecillitas humani generis, fragilitas carnis, et limi, ex quo sumus effecti, ante ora nostra versatur: et qui sum[us], unde orti fuerimus, quantū progredi valeamus, quo pervenire debeamus, et quemadmodū in cinerē, citius, aut seri[us] redigēdi simus, moestitia praesens exequiarū luctuosa declarat. Tantū

enim adolescentiae florem, tantum nobilitatis splendorem, tam incredibilem honorum omnis generis adipiscendorum spem excitatam, tam illustrem, et praeclaram virtutis speciē de medio sublatam, et ademtam quis admirari desinet, admirans cóqueri, cóquerens nó acerbissime deplorare poterit? tu ne nobilis Laurenti, qui nobiscum octo menses ante versabaris, has in scholas ventitabas, limina intrabas gymnasii, et nobiscum sodalibus Virginis Mariae, parietibus istis contentus subsellia nostra occupabas, tam frequens, et assiduus, quam qui frequentes núquá nó clarú hunc, et illustré consessum cohonestát Virginis Annuntiatae, mortuus tá immatura morte fuisti? Tu ne nobilis Laurenti mortuus, cujus formae praestantia, dignitas oris, species, et auctoritas, cóformatio, et compositio corporis, ac lineamentorum tanta erat cum gravitate in incessu, ac facilitate animi, quantam omnes aspiciebamus? qui cum facile princeps esses scholasticorum, comitate par infimis videbaris? Tu ne nobilis Laurenti, qui de clarissima Mendoçiorum stirpe procreatus, et Guzmania vetustissima prosapia ort', nobilitatus insigni, et excelsa Toledorum familia, et sanguine cujuscunque nobilissimorum Hispaniae Principú illustratus tot dynastas, tot Comites, tot Duces clarissimos, et Principes Regnorum potentissimos jactabas, e vivis ablatus es? Tu ne nobilis Laurenti, filius urbis Hispalensis praecellentissimi Praetoris, Comitis de Orgaz clarissimi, ac secundus a filio natu maximo, et successore tātae ditionis, et dominationis amplissimae, proxime, statim, si calamitas, vel vis aliqua, quae te abstulit, fratrem tuum ademisset, in hac honoris sede celsissima collocandus, diem jam obiisti tuum? tu ne nobilis Laurenti, cujus adolescentis adornandi causa, et omnibus bonis, et honoribus augendi, quos equites illustrissimi generis, et fortunae tuae consequentur, Comes clarissimus de Orgaz, pater tuus Hispalensem Praeturam, atque adeo gubernacula tantae moderationis accepit, ut cum tempus esset, cum Rex Hispaniarum Potentissimus,

Comi-

comitis de Regia Majestate, de urbe Hispalési, de suis regnis benemeriti studium, et diligentiam omnem, labores, et officia compensare vellet, quidquid in illum beneficii ponendũ erat, quod certe maximum futurũ esset, id in te filium suum, tantum, et tam illustrem, tanta virtutum omnium, ac meritorum exspectatione clarũ conferret, e vita discessisti. Tu ne nobilis Laurenti, quem de liberalitate Regis insigne Cruciferorum beati Iacobi, aut alterius ordinis equitum Hispanorum exspectare quotidie audiebamus, què brevi Ducẽ propter robur, et magnitudinem animi creandum esse, neminem ignorare sciebamus, quem ad honores amplissimos ascensurum esse, denique locũ inter aulicos, inter Magnates, inter florem aulae Regiae obtẽturum certissimum erat, e vita jam exiisti? tu ne nobilis Laurenti, tu ne adolescens illustris, quem proficiscentem vidimus ex hac urbe Vlyssipponem, ut inde solveres cum classe Regia Londinum ad subjugandos, et capiendos hostes Fidei Christianae Anglos, habitu, vestituque militari totum pulcerrime adornatum, serico, et aureo filo intertexto cultu fulgentem cum plumis versicoloribus in galero acu varie picto, elaboratoque, gladio, sicaque accinctũ, quem spes erat rediturum salvum, et incolumẽ, et post captam urbem Londinensem, unde te praeda, et spoliis magnificentissimis ornatum, post gladium saepe inimicis in viscera infixum, et sanguine hostili plurimo imbutum aspecturos putabamus, mortem tam immaturam oppetiisti? tam immaturam inquam? in ipsa navigatione, praeliis aliquot levioribus dumtaxat cum hoste commissis, nondum Londinum ingressus, in media expeditione, priusquã victricia signa in urbem Principem Anglorum inferres? nondum in portum appellens, neque cõjunctus cum Duce Parmensi, ad què, et ad cujus exercitum transportandum classis comparata, et rebus etiam omnibus instructa navigabat, ut cum Dux Medinésis, qui a Rege Philippo maritimo bello praepositus fuerat Imperator, mare tutum tenuisset, ille portum caperet, et

Duces conjuncti duo, ad bellum Londinensibus faciendum recta properarent, et terra, marique oppugnatá urbs Anglorum opulétissima, in Catholici Regis potestatem, ditionemque veniret, mortuus es? his cogitationibus, hoc animo, hac spe nobilitate majorú dignissima profectus es, et nihil consequutus, neque urbe Londinési perspecta, morté obiisti tuá, quam naturae hominum, quam Deo optimo, ac maximo debebas? in medio cursu, in media expeditione, morbo gravissimo in viscera grassante, atque adeo febri, aestuque jactatus vehemétissimo, in navi Imperatoria, maxima cura, ac diligentia studiis, et officiis omnibus multorum Principú, qui in navi cum Duce Medinensi vehebantur, et ejusdé Ducis summa opera rebus curationi tantae necessariis praestita, minime convalescens, gravius quotidie aegrotans, tandé animam exhalasti in primo ineuntis adolescentiae flore? ubi nobilitas generis? ubi claritas majorum? ubi flos aetatis? ubi dignitas eximia? ubi spes cócitatae? ubi exspectatio fortunae, quae te manebat, florétissimae? ubi sedes, et gradus honorú adipiscendi? Omnia repente, praeter opinioné evanuerunt. Tanquam fumus, qui elatus in sublime, tum cum densus admodum, et caliginosus fertur, et ascendit altius, paulatim deficit, et ex oculis subductus mortaliú, evanescit. Tanquam bullae aquarum mediis in undis excitatae, quae commotae jactu unius lapidis, tumidae excitátur, et inflatae in speciē nolarú turgescentes, et momento téporis evanescunt, et aliis aliae succedunt, atque omnes minimis intervallis intereunt. Tanquá umbra, quae vix cernitur, et oculis hominú objici visa est, cú se subducit ex illorú cóspectu, et nullá sui speciē, nullú vestigiú relinquit. Quid agét, qui te amabát, qui noverant, qui suis oculis, et vita cariore habebant? quid fratres? quid pater clarissimus? quid Comitis de Orgaz ditioni, potestatique subjecti facere possunt, nisi flere, nisi lamétari, nisi de morte cóqueri? quae tá inhumana, tá ferox, tá crudelis extiterit, ut non saltē exspectaverit tépus istud, quod brevissimú

esset,

esset ad classis usque reditũ,in oras, regionesq; Hispaniarũ, ut tu clare adolescẽs,iacẽs in lecto,patrio in solo, domi suae, inter fratres,et propinquos morereris,et esset,qui de suis moriẽti adesset,et spiritũ extremũ exciperet? qui haberet cadaver praeses ad justa persolvẽda ritu,et caerimoniis Ecclesiae, et ut in sepulchra inferretur honorificẽtissima Mendoçiorũ? Quae haec tãta rerũ,tãque repẽtina mutatio?quae vicissitudo fortunae?qui nã exitus iste tragicus,tãque vehemẽter calamitosus? Videmus, videm⁹ equidẽ,quod ab hinc tot annos, nascẽtis mũdi viderũt,et experti fuerũt rerũ humanarũ malo mortales,et in omni genere hominũ , et in ipso flore principũ,et Regũ clarissimorũ,mortẽ propter incertos casus quotidie imminere mortalibus,et propter vitae brevitatẽ nũquã lõge abesse. Videmus mortẽ,notissimã rẽ,et omnibus esse definitã,quae terribilis debet esse iis,quibus cũ vita omnia extinguuntur , quorumque animi propter scelera , et flagitia maxima,praecipites in inferorũ regiones detrudẽtur in perpetuũ,nõ iis, quorum laus vitae praeclare actae virtutibus,et meritis Christi Iesu immortalib⁹ innitens immortalẽ animis beatorũ gloriã cõparavit. Quae nõ mors, sed vita dicẽda est: nõ interitus omnia collẽs,atque delẽs,sed immigratio in caelorũ oras,quas,qui virtutibus exculti decesserũt,incolũt:nõ occasus,sed cõmutatio melioris vitae , quae in claris viris, et foeminis , ab antiquis ignaris gloriae beatorũ Dux in caelũ fuisse dicebatur. Quã, tantũ abest,ut boni tãquã malũ,fugiẽdã putẽt,ut appetẽdã magnopere videãt,et ad eã fidẽti animo nõ gradiãtur solũ,sed advẽtãti libẽtissime occurrãt,gaudio,et incredibili laetitia triũphãtes. Atque ea quidẽ est viris bonis causa laetitiae,quia bonũ certamẽ obierũt:quia cursum vitae cõfecerũt clarissimũ, et fidẽ Deo datã egregie praestiterunt. Quod ad caetera exspectat,De⁹ ille,ille Deus largitor munerũ,ac donorũ omniũ aequissimus,et justissimus judex stipẽdiis hujusce vitae cõfectis in patriã caelestẽ immigrantes optimos,et integerrimos animos immortali beatorũ gloria cu-

mulabit: quã de benignitate Dei optimi, ac maximi, et de virtutib' tãti adolescẽtis illustrissimi, ipsũ nobilẽ Laurẽtiũ cõsequutũ fuisse sperare possumus. Ille a pueritia in omni virtutũ genere se exercuit, et cũ sẽper in gymnasiis Societatis Iesu, in Castella nova, et in hac urbe Hispalẽsi in nostro collegio versatus fuerit, quantum specimen virtutis, et honestatis dabat? quam crebro conscientiam expiabat suam? fere octavo quoque die, et sacris, solennibusque sanctorum feriis ad sacrã synaxim accedebat, tanto studio, et religione, tanto plerunque sensu animi, tam multis lacrymis, prae pietate, prae suavitate obortis: ut nemo ex his rebus admirandum indolis, et egregiae virtutis specimen non cepisset. Ecquod unquam lumen virtutis fulgere visum est clari' in sodalitio Virginis Mariae? Quam praestantiam honestatis magis commendatam? majoribus in caelum laudibus ab omni flore sodalium evectam audivistis? quẽ vidistis magis frequentasse academiam vestrã, et omnibus rebus fuisse praesentem, omnes exercitationes suscepisse sodalitii? O praestantem adolescentem, non adolescentem, sed virum appellandum. O praestantiam virtutis egregiam. O veram, et plane nobilitatem appellandam. Hãc virtutibus suis, hanc actionibus sanctissime, honestissimeque susceptis ornandam, illustrandamque adolescens nobilissimus curavit. De numero adolescẽtũ delectorũ, de flore, praestantiaque sodalium te unum maxime clarum, maximeque florentem fuisse, nobilis Laurenti, cursus anteactae vitae declaravit: mors etiam ipsa, quã, ut litteris ad nos, sermonibusque illorum, qui tibi discedenti, et immigranti in patriã caelestem adfuerunt, accepimus, integris sensibus, magno gaudio, ac laetitia, expiata saepe per confessionem conscientia, ut qui adessent sensu, atque religione tuã vehementer commoti lacrymas tenere nõ potuissent, obiisti: tẽpus etiã declaravit mortis obeundae, quod totum in Dei gloriam, et honorem conferebatur: cum in munere conficiendae expeditionis, antequam Londinum classis Regia perveniret, te navi-

vi-

vigantem, et ad Anglorum haeresim gladio concidendam, ad Religioné expulsam de Anglia reducédá, et ob eam causam, ad gloriam, et ad decus Dei immortalis defendédum cũ reliquis militibus, et Ducibus fortissimis properantem, et accelerantem mors incitato cursu praeoccupavit. Felix mors, quae Deo reddita fuit pro Christiana Religione defendenda. Felix vita, quae tam felici exitu cóclusa, in ipso munere obeundae provinciae suum cursum fortissime, constantissimeque confecit. Hanc ego non vitam appellem? non fortem felicem dicam? non beneficium divinum usurpem? felix abieris, excesseris, et profectus fueris in beatorum sedes. In quas te immigrasse de curriculo praeterito conjicere potuimus. Nos bene, sanctéque vivendi a te uno exéplum hodierno die petamus, si recte, feliciterque reliquum vitae cursum, ut immortali caelorum gloria perfruamur, conficere voluerimus.

ORATIO IN LAVDEM BEATI HIEronymi, varia Demonstrationis specie illustrata.

Dicturus in hac anniversaria studiorum instauratione P. G. de laudibus Beati Hieronymi, quem doctorem sanctissimum ab hinc annos multos litterarum patronum adoptavistis, primum sapiétiae pelagus immensum, atque profundum, deinde virtutes sanctissimi doctoris adumbrādas oratione praesenti suscipiam. Nam cum omnis illa sciétia, quaecunque fuerit, quae certe maxima fuit, in Ecclesiae utilitatem, et in divini Numinis obsequium sese contulerit, nemo non institutum orationis meae probabit: cum praesertim post scientiae magnitudinem, atque praestantiam a nobis commendatam, virtutes, et mores integerrimos, in Ecclesiam collata beneficia, denique profligatas haereses ostendam. Atque ex hoc litterarum

principe scholastici discent studiorum cursus ineundi, prosequendique rationē: desides, et ab scopo, quem in studiis sibi proponere debent, abhorrentes, in vituperationem adducentur. Atque ad extremum de genere mortis, de gloria Doctoris consequuta pro temporis angustiis, si mihi per vos licuerit, summa cum brevitate dicam. Quis autem est tam inscius nostrorum, et beati Hieronymi annalium, qui non legerit illū rhetoricae, Graecis litteris, atque Hebraicis studiū, et diligentiam adhibuisse? in quibus ita excelluit, ut cum clarissimis oratoribus, et litterarum hujusmodi scientissimis nō immerito comparetur? Atque omnes, qui de facultate oratoria judicium facere possunt, scribēte, vel loquente Hieronymo tacere volunt Ciceronem, mutum, et elinguem esse Demosthenem, nullos esse flosculos, nulla ornamēta Crassi, ipsa fulgura Periclis, et fulmina desaevire, vim omnem veterū oratorum, et cunctorum omni memoria clarissimorum vela contrahi debere, denique quemcunque principem eloquentiae jure quidem merito Hieronymo tonante, fulgurāteque cōticescere. Notum est etiam Hieronymum in poëtarū operibus, in omni historicorū volumine, summa cum praestantia versatum fuisse. Addite nullum fuisse liberalium artium, atque totius philosophiae auctorem exquisitum, neque singularem, quem non ille legerit, non evolverit. Nihil in Aristotele, nihil in Platone, nihil in caeteris philosophis fuisse reperietur: quod non ille indagarit, hauserit, in memoria habuerit. Quid vero dicam de utraque sacra theologia, tam placida, quam concertatoria? Notae sibi fuerunt sacrae litterae, notum utrunque Testamentum, nota denique virorum, quae ad illam usque memoriam tradita fuerunt, sacrarum monimenta litterarum. Quaeretis fortasse, quemadmodum cum haec ita sint, quae de beati Hieronymi divina, caelestique cognitione praedicamus: eadem studia, harum litterarum vim, et scientiam inauditam in Religionis nostrae commodum, in Dei gloriam, et hono-

rem

rem immortalem contulerit? Audite Patres, non enim sine causa in Doctorum Ecclesiae numerum ascriptum reperiemus. Nam ille primum eloquentiam, et vim omnem, facultatemque dicendi cum ad ornanda, illustrandaque ingenii sui monimenta contulisset, quae vis, atque copia? qui ornatus orationis? quae decora? quae insignia in illis nitent oratoria? cum vero cum Fidei hostibus sibi confligendum acerrime fuisset, ad illorum confutandos, et tollendos errores, ad convincenda falsa dogmata cum niteret, et splenderet oratio suis sparsa flosculis, et clarissimis illustrata luminibus, cũ incésa suis flagraret tonitruis, atque fulminibus, quos ereptos fuisse legimus errores? quos ad nostram Fidem disjectis tenebris, et accepta veritatis luce tra ductos fuisse cognovimus? quas ex poëtis fabulas, quas ex veterum annalibus Historias, quae dicta, quae exempla, quas sententias ex philosophia ad convincendos, et ad Fidem reducendos hostes nostrae Religionis Doctor sanctissimus arriperet? quibus cum adjungeret sacrarum litterarum testimonia, cum vim, et acumen argumentorum conferret, omnino ipsos Fidei nostrae inimicos tradere se se convictos, constrictosque cogebat. Quae cum magna sint, et admiranda, tum non minus admirationis, quae sequentur, habere videbuntur. Quos enim ille labores suscepit? quibus se vigiliis confecit pro sacris annalibus, pro novo, veterique Testamento explanando? quos libros, quae monimenta ingenii posteris scripta reliquit? ea, quibus Mater Ecclesia tanto cum bono Christianorum perfruitur. Quid utilius? Quid salutarius novo, veterique Testamento? quid sacris litteris, et ad animorum institutionem, et ad caelestem gratiam acquirendam, et retinendam accomodatius? At vetus Testamentum ex Hebraeo in Latinum, novum convertit. ex Graeco jussu Damasi Pontificis Romani: atque ejusdem summi Pontificis postea fuit auctoritate comprobatum. Quos ille Psalmos Davidis exposuit?

quos interpretatus fuit libros? quae exploravit, et patefecit loca? quos explicuit labyrinthos? quas latebras illustravit obscurissimas, in quas nō patebat accessus nisi utriusque linguae peritissimis? Quod Arrianorum errores ex multorum animis sublatos, quod mendacia Elvidii deleta, quod Iovinianos nuptias virginitati praeferentes, et peccatorū introducentes aequabilitatem cunctorū de medio sublatos, quod alios haereseos auctores, quos necesse non est nominari, sepultos, et extinctos saecula praeterita viderūt, quod denique tot hominum millia Christi Iesu consilia sequuta fuerunt, et a sinu, complexuque parentum suorum ad absolutam, consummatamque perfectionem pervenerunt, scriptis haec, et monimētis beati Hieronymi referre debemus accepta. Quid agis, Augustine sanctissime, perlectis Hieronymi libris, atque voluminibus omni scientia, doctrinaque caelesti refertissimis? non illico mittis ad Hieronymum carissimum tibi, et jucūdissimum Alippium? atque alios de tua ecclesia Hipponensi doctos, ac litteratos presbyteros, ut sciētiam hauriant de liquidis, et perlucidis beati Hieronymi fontibus, amplum quidem ducens, et gloriosum admodum, si tantum boni nactus esses, ut a discipulis Hieronymi acciperes doctrinam, et sacrarum explanationem litterarum? Quid amplius dici potest? quid ad laudem verae, solidaeque beati Hieronymi doctrinae majus? Veniam' jam ad virtutes. Atque ut gradatim ad illa maxima, et amplissima virtutum ornamenta descendat oratio: primum sibi locum ab Hieronymo facta sumant itinera. Non enim sunt solum itinera, quae vulgo fieri solēt, unius civitatis lustratio, vel alicujus provinciae peragratio: sed multae fuerunt ab eo partes orbis terrarum peragratae, multae cum disjunctae, maximeque diversae, tum laboribus aditae maximis, et periculis infestae gravissimis. Testis est in primis Roma, quam ille adolescens studiorum causa patria, parentibusque relictis non dubitavit petendam. Testis iterū, atque tertio Roma, quam Religionis amore, et rerum ad

Fidem

Fidé spectantium multitudine coactus adivit. Testis est solitudo Syriae, quae horrida, et inculta ab hominum celebritate deserta Hieronymum tenuit incolam, et habitatorem per multos annos. Testis est Gallia, quam montibus divisam altissimis, et nivibus, atque pruinis rigentem maximis non exhorruit. Testis est Graecia, et Constantinopolis, quas in partes illum doctissimorum hominũ, et Gregorii Maximi Nazianzeni fama per orbem dispersa clara, et illustris pertulit. Testis est Palaestina, cujus nullam reliquit partem, quam non obiret, atque lustraret: Testes sunt aliae orbis terrarum partes disjunctae, maximeque distantes: denique maria multa, cum longissima, et vastissima, tum temporibus difficillimis ad navigandum periculosissima. Nullus fuit his in partibus, quas praedixi, locus, aut tam disjunctus, aut tam periculosus, quem ille scientiae, virtutisque percipiẽdae causa terra, marique non adierit. In virtutes vero cum ingressi fuerimus, quod genus virtutis existimari potest? quae exercitationes a viris sanctissimis suscipiuntur? quae in Christi militibus animadvertuntur ornamẽta perfectionis? quae demissionis studia? quae caritatis opera? quae animorum cõpressiones? quae vigiliae? quae inedia? qui reliquus perfectionis, et sanctitatis absolutae cumulus, quae non summa cum praestantia in beato Hieronymo videatur inesse? Quid ego castitatem Hieronymi commendem, cum illius conservandae causa ab hominum celebritate discesserit? cum fugisse dumtaxat dicam istius retinendae virtutis gratia coetus hominum, et urbium strepitus, cum in corpore suo carnificinam inauditam exercuerit? quid ego demissionis opera praedicem, cũ sui occultandi desiderio in desertam solitudinem concesserit? Caritatem solum incredibilem amplificem, cũ illius cupiditate flagrans se totum in divini Numinis obsequium animo, atque voluntate conjecerit? quid aut unum factum, aut alterũ sanctitatis proponam, cum religionis studio adolescẽs ad Martyrum sepulchra fortissimorum invisenda Romam adierit?

cum decursu temporis loca Hierosolymarum sanctissima petierit, in quibus Assertor humani generis mortis cruciatus omnes, et acerbissima tormenta pertulit? neque adierit, et inviserit solum, sedetiam in illis tanta cum religione, tanto cũ animi sensu, et sensuum omnium dulcedine maxima cóquieverit? Cũ senex jam, et multos ánnos natus Bethlehem se cótulerit notissimum oppidum propter natalitia Christi Iesu, ut in illo cunabula tanti Domini, porticum, atque praesepe contemplaretur? An vero ignoratis studium, et assiduitatem in comprimendis animorum motibus, cú vastam, atque desertam Syriae solitudinem, sedem dumtaxat patrum solitariorum in spelunca quadam horribili, atque angusta solú cú solo Deo ab Hieronymo sciamus esse delectam? atque in illa ad multum tempus divinis rebus vacantem commoratú esse? nam quid ego contentiones, atque pugnas ab illo cú carne, cum Daemone cómissas, et de teterrimis hostibus victorias reportatas commemorem, cum pro comprimendis nefariis perturbationibus, et sedandis libidinum motibus, quos efficiebat Daemon ipse, nullum insidiandi tempus praetermittens, caro verberationis livoribus obducta, et ictu lapidis horribili discerpta, dilaniataque sanguinis saepe flumine manaverit? neque corpus illius lectum alium toto solitudinis tempore longissimo nisi ipsius terrae asperitatem habuerit corporibus noxiam, et infestam? Discesserat Pater sanctissimus in remotam, disjunctamque solitudinem, in qua praeter monachorum aediculas e saxulis, et tegulis, et luto cófectas, arundinibus, aut stramétis aliquot cótectas, nihil erat, quod celebritatis imaginem, aut umbram aliquam referret. Audiebantur autem mugitus boum, rugitus leonum, luporũ ululatus, tigrium, et reliqui generis belluarum immanissimarũ fremitus horribiles. Cum aurae captandae, quod necessarium erat; spiritus ducendi, aquae hauriendae causa ab spelunca aliqui discederent, in belluas, et feras omni diritate teteriores, et immaniores incidere natura loci cogebat incolas, et habitato-

tores solitudinis vastissimae. At quem locũ Hieronymus delegit? speluncam, Patres, horribilem, atque angustã, tenebris, et caligine circumfusam, non in aliquam altitudinem elatam, sed adeo depressam, adeo humilem, ut vir ille sanctissimus vix stare posset recto, et erecto corpore. In illa dies, noctesque agebat. Saxum illi fuerat ad somnum capiendũ pro pulvino: pro culcitra, terra ipsa: pro lodice, sindoneque mollissima, spoliatio omnis generis commoditatum. in illa carnẽ afflictabat, acerrimeque vexabat, inedia, flagris, et reliquis gravissimis corporis compressionibus. Cum vero Daemon hisce in locis horridis, atque desertis tendere laqueos, et omnes insidias parare non desineret, turpes injiciens cogitationes, et motus libidinosos excitans, nũquam ille cibum capere, neque ullis escis vesci solitus est, nisi sedatis, compressisque carnis perturbationibus. At escas audire desiderabitis, quibus ille vescebatur. procul ab hoc loco, Patres, exquisiti fuerunt, et accurati cibi, procul assae, coctae ve carnes. In tantas ipse Hieronymus carnem angustias adduxerat, sic compresserat, et domuerat, ut cũ multos dies jejunus esset, neque cibi quidquam gustasset, cum caperet, herbis, aut radicibus necessitati corporis pareret: neque hisce rebus crassissimis famẽ ipsam explebat, sed esuriebat, atque sitiebat ille semper. Non audivistis unquam? non ex suis annalibus corporis effigiem accepistis? Erat ipse Hieronymus macie corporis incredibili, et imbecillitate maxima, oculis obrutis, atque intra lacunulas depressis. eminebant ossa, cutis apparebat sola, nihil succi, nihil solidi habẽs, exsiccata prorsus, et absumta, et in hãc specie atq; formã, ut colore quasi subnigro esset, pallido prorsus ore, vultuque sic exhausto, ut cũ ossa numerare posses, tũ ille sic exanguis, et enervatus esset, ut effigies videretur spirãtis mortui: qui propter infirmitatẽ corporis, et exhaustas plane vires iacebat semper humi, neque sine summis toti⁹ corporis cruciatibus corpus in unũ, aut alterũ latus versare poterat: cũ autẽ se vellet erigere, manu apprehẽso funiculo, qui

ad hujusmodi usu de tecto pedes decidebat, corporis infirmitatem, imbecillitatemque sustentabat. Ita beatum Doctorem afflixerant, atque perdiderat afflictationes, et cópresiones corporis acerrimae. Intueamur illú corporis, et mentis oculis nudum, et spoliatum vestibus, aut pectora patris sanctissimi nudata, ipsum collacrumantem, et lugentem acerbissime, prae vi lacrymarum, et incredibili multitudine tumétes oculos, et eundem preces adhibentem ad Christum Iesum, in cujus effigiem de Cruce pendentis intuebatur. Cum una manu effigiem Christi Iesu tenens, altera lapidem durú, et cruétatum, ictus infigeret pectori vehementissimos, livoribus compleri pectora, carnem viri sanctissimi multo sanguine manare, crebris ictibus dilaniari non videtis? quid ille lapis? quid ictus? quid sanguis profusus? quid laceratio pectoris efflagitat a nobis, nisi nostrarum perturbationú afflictationes, et cópresiones acerrimas? quodsi fructus quaerimus, et utilitates Christianae Religioni allatas, praeter ingenii monimenta, praeter librorú thesauros, Eusthochius Virgo sanctissima, beata Paula omni sanctitatis absolutione perfecta saluberrimis beati Hieronymi monitis, et adhortationibus, ejusdem consiliis, atque praeceptis imbutae quãtam Ecclesiae Doctori sanctissimo gloriam comparabunt? Ipse vero ordo beati Hieronymi praescriptionibus institutus, et ad tantam gloriam, et amplitudinem sanctitatis evectus quantú affert laudis, et honoris Hieronymo? sed dicent aliqui tacite, cur aut ego, aut quisquam hominum ipso tãti ordinis auctore praeterito Hieronymú nominet? Paratos, dicét, habemus libros, qui auctores testentur: paratos, qui sua auctoritate cófirmét: suo illi non sunt honore spoliádi. Quos tu mihi dicis auctores? quas praescriptiones affers? eas scilicet, quibus Religio beati Hieronymi continetur. Praeterimus ista, et nimis antiqua, et obsoleta ducimus. Ipsi proferentur annales, libri ipsi in publico, mediis in theatris recitabuntur. Quid tum? quod institutum fuit, instauratum, et eisdé praescriptionibus Hie-

ro-

ronymi,quāquam ab alio renovatum fuerit,id Hieronymo non tribui debebitis? Cedo religiones alias,auctores sui principia dederunt,ab aliis amplificatae fuerunt tamē,aut instauratae, quāquam in aliquot illae non inductae terras fuissent, praesertim sanctionibus parentum,atque praescriptionibus, an quidquā primis auctoribus detrahetur? nemo mihi quidem istud nō dabit. Atque is,qui multos post annos hanc tātam religionem instauravit Hieronymi nomine, id plane suo visus est jure sacro Doctori cōcedere. Quae cū ita sint,fructus patrū hujusce religionis, clare perspicueque patent. Hi religioni vacant, domos suas habent in solitudine, procul ab urbium celebritate,desertis in locis, omni strepitu, atque tumultu liberas. Multae aedificatae sunt in sylvestribus, et abditis locis, quo liberius alumni tanti Parentis rerum divinarum contemplationi vacare possint,et superas,atque caelestes lustrare domos,refici pastu,quo recreantur, rerum divinarum spectatores. Quo quōdā abiit Ioannes Baptista,quo Elias,quo veteres AEgyptii Patres,et omnes illi Macarii, Antonii,Hilarii,incolae, et habitatores celebrati tam vastae solitudinis. quo Christus ad patefaciendā divinitatis suae gloriam,et splēdorem infinitum omnium carissimos Ioannem, et Iacobum,et Ecclesiae Principem Petrum id est in verticē, ac summa montis juga perduxit. De choro tamē beati Hieronymi,qui vulgo celebratus est,semperque propter suā celebritatem praedicatus,quid tam illustre dicemus, quod laudem Hieronymi possit adaequare? Hic propter praestantiā, sive propter temporis longitudinem, aut propter institutum singulare praedicatur proprius,atque praecipuus hujusce religionis. Cujus alumni concinentes alternis versibus, et laudem divinae Majestati dies noctesque tribuentes, speciē referunt,et similitudinem beatorum quorum officium est laudibus nunquam non vacare caelestibus,semper quod faciunt senes illi novi Testamenti,voces honoris plenissimas,et gloriae divinae ulla sine intermissione repetentes, et ingeminā-

tes sempiternam efferre Majestatē. Id quod faciebat David septies, dies totos tribuendo laudē immortali Deo. Quo nos omnes cōtendimus, et aspiramus: et cū post mortē beatorum coetibus ascribemur, praestare nūquā desinemus. Quae summa denique felicitas erit, et gloria omnis generis, et ordinis caelitū, atque ipsarū divinarū Mentiū summū fuit, et semper erit immortale decus. Quod cū Ezechiel divino spiritu afflatus praediceret, omni, inquit, demissione, et summis precib' a te Deus immortalis precor, ut me ex ore, et faucib' Daemonis eripias, et salvū, et incolumē in illā beatorū evehas regionē: ubi per omnes saeculorū aeternitates celsitatē tui Numinis omni laude, et honore prosequar, cōcentus, et harmonias caelorū alternis versibus efficiendo. Hi sunt fructus arboris divinae, hae virtutes maximae, haec sapientiae magnitudo, haec summa beati Hieronymi semper celebrata sanctitas. Hanc ego, Patres, tacite cogitans, non possum non admirari quorūdā insaniam, furoréque scholasticorū, qui cū parū diebus profestis litteris vacēt, exspectāt festos dies ad ludos, ad pilam, ad nefarias voluptates, ad picta folia versandā: et suas pactiones in hos dies sceleratissimas rejiciunt, ut suas libidines expleant, et nihil non admittant sceleris, atque flagitii. Omitto seditiones, turbas, quas dant frequēter, sumtus nō solū in res turpes factos, sed pecunias aliis rationib' cōsumtas: quas multi parentes labore magno, summo sudore acquirunt, et ex victu sibi quotidiano, de reliquorū vestitu filiorū, de suo (quod vulgo dicitur) adimunt, et detrahunt ore, ut in studiis filios alant, aliquod ab istorū litteris sibi, filiisque suis remediū, et subsidiū exspectantes. Hoccine officiū est scholasticorum, et Christianorum adolescentum? siccine ad litteras, ad virtutem informantur? Quos tu labores, quas vigilias suscepisti Hieronyme? quantopere damnas otii, et desidiae negligentes scholasticos, qui nullum litterarum studiis, vel virtutum actionibus vacuum tempus abire patiebaris? ita videre est hos scholasticos opimos semper, et fartos, de prandiis,

diis, de coenis, de poculis, de cōviviis frequētibus, non de litteris, non de laboribus cogitantes. Hieronymum vero, quã praediximus, macie, et imbecillitate maxima, sine colore, sine succo, prope sine sanguine, pallidum, et exhaustum, et praeter cutem ipsam habentem nihil. Quare quid mirabimur, si nihil isti scholastici Hieronymum in litteris, nihil in scientia, nihil in virtute adumbrent, sed trunci videantur, et stipites, muti quidam lapides, et statuae. Iam vero quousque tandem libidinosi abutemini patientia Dei, quandiu libidines consectari desinetis? quem ad finem sese iactabunt appetitus intemperantes? nihil ne vos castitas Hieronymi? nihil aspectus illius? nihil etiam pallor? nihil denique exhaustus prope vultus, et os commovere potuerunt? non videtis ipsum una manu Hieronymum habere effigiem Christi Iesu Cruci affixi, altera lapidem, et ad comprimendos, coercendosque carnis appetitus, ictus infigere sibi vehementissimos, quanta vi potest, et contentione brachiorum? putatis ne vos in mediis deliciis, in maximis blanditiis, edendo, et bibendo ex animi sententia, et in turbas conjiciendo vos muliercularum, castos, et integros conservare posse? exit, abit, excedit e civitate Hieronymus, confert se in solitudinem, secernit se a tumultu, et omni celebritatis strepitu, et in media solitudine, tum etiam, cum carnem obedientem modis omnibus rationi conatur efficere precibus, vigiliis, inedia, flagris, et reliquis usitatis, et acerrimis compressionibus, Daemon improbus non pertentat solum Hieronymum, sed etiam cogitationes injicit libidinosas, et mentem vexat, et perturbat, et in medias turbas conjicere mulierum Romanarum, et in coetus etiam comtos, pulcre ornatos, et avocare mentem conatur ab studiis divinae meditationis, ab exspectatione rerum caelestium, ab ipsa suavitate, et dulci Dei immortalis jucunditate: et vos nō cōprimetis libidines? nō occasiones praecidetis? quib⁹ in has vos flammas in-

in hos ardentes libidinum rogos injicitis, atque adeo praecipites deturbatis? Aspicite remedium vestrae salutis, aspicite subsidium, quod Hieronymus affert, id est Christum Iesum: unde salutem animorum reddédam vobis, restituendáque putatote. Quid autem dicã? quinam insectabor adolescentes, qui lustrant vias, qui petunt, repetuntque vicos, qui plateas nullas relinquunt, neque loca celebriora civitatis, nó occultos, atque remotos angulos, otiosi semper, et errantes, vagi, atque soluti, tãquam perditi, atque dissoluti? quid istud otii? quid peragrationis, cum solitudine Hieronymi? cũ coenobio, in quo se inclusit? cum spelunca, quam delegit? cũ solitudine vasta, atque deserta, in quam se cõjecit Pater sanctissimus? plura dicerem, infigerem aculeos, quos nulla ratione evellere potuissent, nisi me ardentem iracundia ab his hominibus sacrilegum haereticorum genus avocavisset. Quousque enim, per Deum immortalem, lacessere desinent Ecclesiã sanctissimam auctores haereseos? quousque sponsam Christi Iesu suavissimam discerpere velle cessabunt? quem modum statuet suae effraenatae audaciae? siccine in sanctos, in Heroas caelorum, in Virginem sanctissimam, in Christum Iesum, in nostrae salutis vindicem, et auctorem furere nunquam desinet, atque debacchari? Ad arma, ad arma conclamãt isti, delectus habent, aggregant sibi nefarios, flagitiosos, perditos, atque dissolutos, ex omni scelerum colluvione natos, atque a fide immortali Deo data descíscentes, nova monstra, nova portenta machinãtur, novas cõfingunt sectas, ex omni fraude, atque mendacio conflatas. Tympana concrepant, et buccinis horrificis omnia personant. Signum, ad quod importuna scaeleratorum manus concurrat, profertur, fuligine totum aspersum inferorum, multa deformitate, atque detestabili figura notatissimum. Quod istud bellum? quae manus execrãda scaeleratorũ? qui denique duces? O tempora, O mores. Inte ipsam Virgo sanctissima, in tuam Majestatem Iesu mãsuetissime, qui nostra salus es, nostra dignitas, et gloria maxima

ma,inte,inte inquam exercitus instruuntur,acies educuntur, et telorum horrentium fulgore castra collocata micant. Nõ vides,bone Iesu,nefarium Arrium discindẽtem vestem tuã? Pro Deum immortalem,audet nefarius homo violare divinitatem tuam,et te aeterno Patre inferiorem facere?nõ contrarium istud divinis legibus? non infestum Majestati tuae? non ille nequam te violato violat,et cruentat Ecclesiam? nõ offendit florem beatorum?non in Patrem aeternum tela jacit,et illius Majestatem sacrosanctam lacessit?quid istud audaciae?quid impietatis,et furoris Arrianorum? Nõ vides,Iesu sanctissime,perturbationem?non confusionem multorũ? nõ multis injuriis jactatam, et agitatam Fidem jacere moestam,atque lugubrem exsultante, atque debacchante Arrianorum haeresi sceleratissima?quae erecta cervice, districto gladio,ardẽtibus oculis ferrum,et crudelitatem spirat, furores illius nefarios alentibus,et augentibus stultis,et depravatis non paucis terrarum Principibus? Quoniam hoc vides, et vim aliquam fulminis coruscam in hos perturbatores non conjecisti: intuere furiam quandam quasi ex inferorum sedibus emissam ad multorum perniciem,et ad Matris tuae gloriam imminuendam,foras in haec loca terrarum ejectam, furore totam inflammatã, et anguibus,quibus implicita es, venenum in animos infundentem. Tantum ne scelus? tantũ ne flagitium?Exhorret animus dicere:sed tu dabis veniã sanctissime Iesu. Agitur gloria Matris tuae sãctissimae.agitur dignitas tantae Parentis,Reginaeque caelorũ celsissimae. Agitur decora, et ornamenta virginitatis, quam de Matre tua sanctissima,integerrimaque Virgine Maria,nefarius, sacrilegus,et pestilens Elvidius detrahere machinatur,et nostri generis communem Parentem,Reginam caelorum Virginitatis laurea spoliare non verecundatur. Adestote beati cives. Praesentes estote tantae calamitati Angeli,Archangeli, caeteraeque divinae Mentes ferte nobis opem:ne serpat,et longius tanta calamitas progrediatur,atque ad perniciem,et pe-

ſtem animorum manet, et latius diffundatur. Non unde orta fuerit videtis? non quibus falſis principiis nitatur? quas deinde gentes primum ſua contagione infecerit? ad quas uſque partes diſſeminata permanaverit ad interitum, et exitialé peſtem animorum? ſi non ulciſci de caelo vult aliquo praeſenti ſupplicio divina Majeſtas, neque protinus tãtam ſtirpẽ atque ſobolem nefariorum hominum in inferorum regiones deturbare, at date hominem aliquem, date doctorem, date praeceptorem, et doctorem ſapientiſsimum, ab immortali Deo veſtris precibus exhibitum, qui nos ab hac calamitate defendat. Sequamur Ducẽ, et Anteſignanum aliquẽ, qui tela ſuppeditet, miniſtret gladios, arma conferat, atque ipſa ſigna proferat Virginis, et Chriſti Ieſu. Dicam ſine circuitione. Volumus divinum Hieronymum, praeceptorem magnum, fortem, et invictum Ducem contra Arrianos, contra Elvidium, contra Iovinianum, contra multos alios haereſeos exſultantis auctores. Votis noſtris omnia reſpõderũt, Auditores. Ipſe Deus immortalis Hieronymum dedit Ducẽ, et Anteſignanum praecellentem: ex cujus ore quondam diſcipuli, ex libris ejuſdem homines doctiſsimi depromſerunt argumenta, ceperunt tela, diſtrinxerunt gladios, et irruentes in haereſes nefaria capita praeciderunt ſerpẽtum immaniſſimorum, copiis ad internecionẽ deletis, tum auctoribus ipſis, atque principibus mille plagis, ac vulneribus confectis. Vellem ego beneficium iſtud in Remp. Chriſtianam collatũ paulo altius demoſtrare dicendo: ſed ad mortẽ veniamus Patris ſanctiſsimi, qui cumulatus jam omni genere bonorũ caeleſtiũ, jam tandem in patriam beatorũ immigrare vult: cujus mors vitae ſanctiſsime, integerrimeque actae cõſẽtanea fuit. Cupiebat ille quidẽ, ac vehementer cupiebat ex his corporis cõpagib⁹ evolare, et in illas beatorũ immigrare ſedes gaudiis omnibus, et veris divitiis abundantes. Singula ſibi momẽta, videbantur horae, vel anni potius longiſsimi. Recordari poteſtis Hieronymũ fratrũ ſuorũ numero circũventum, atque,

illum

illum fratribus demisſioné,caritaté,et reliquas virtutes commendanté,fratres, quod filii in bonorum parentum morte faciunt,ſuſpirantes,collacrumantes,lamentantes denique tã eximii Parentis diſceſſum a ſuis,et in illas id temporis beatorum ſedes ad ſuperos profectionem. Nuntii veniebant multi,revertebantur etiam alii,diſcedentibus,et redeũtibus novi recétioresque ſuccedebãt de coenobiis duobus, quae Doctor ſanctiſsimus exſtruxerat. Multitudiné oppidanorum, neque cellula Patris ſanctiſsimi,neq; clauſtra coenobii capere poterant. Suſpenſa civitas exſpectabat ſignum, quod dari ſolet,mortuorum. Nihil id tẽporis niſi de meritis Hieronymi,nihil niſi de religione, nihil niſi de ſummà, abſolutaque ſanctimonia,nihil niſi de fructibus aeterna memoria digniſſimis Eccleſiae, ſacraeque Religioni allatis tota civitate jactabatur. O mortem glorioſam. O mortem,nõ morté equidem,ſed vitam jure optimo appellãdam. Cum animus a corpore diſceſſiſſet,ſecũdo,ac felici curſu in illa celſiſsima beatorum palatia penetravit: quo quidem die, et ſi acerbiſsimus eorum dolor,quos reliquit: tamen longe major exſtitit laetitia caeleſtium,ad quos pervenit. Proceſſit enim,ut exiſtimare licet,proceſſit obviam illi aſcendẽti Chriſtus Ieſus, cujus ſalutares cruciatus,et mortem,et cunabula toties recoluerat, atque ſuſpexerat:cujuſque Majeſtatem contra Arrianorum ſectam acerrime defenderat. Properavit etiam, ut credibile fuit,integerrima Virgo,Dei Mater ſanctiſsima, cujus virginitatem contra Elvidium impudẽtem protexerat. Occurrerunt etiam,ut conjectare fas eſt,coetus multorum Angelorũ, qui Chriſtum comitarentur. Egrederétur Doctores ſanctiſſimi,et omnes ſuis inſignibus ornati,atque gaudiis, et letitiis omnibus triumphantes ad tabernaculum uſque ſanctiſsimae Triados,ubi ſuorum laborum,et virtutum immortale praemiũ Hieronymus accepit,comitarẽtur. Vtinam auditores,ii ſitis omnes,qui debetis eſſe: ut quomodo beatus Hieronym⁹ ſapientiam cõſequutus eſt,et vos virtutes omnes, virtutibus

 fru-

fructus uberes, atque praestantes, fructibus, si non lauream tam illustrem, et excelsam, at aeternam post vitae discessum, ad quam omnes aspirare debemus, caelorum gloriam consequamini.

In praeteritis orationibus demóstratio dominata fuit, et in harum similibus semper dominabitur: qua ablata jacere necessarium erit in simili materia orationem, totamque exanguem, et enervatam esse, nisi Demóstrationis auxilio vitam dederit, et spiritum orator. In nonnullis orationibus diversa officia facientibus dissimiles Demóstrationis formas, rationesque potentissimo dominatu perspiciamus.

ORATIO AD PETITIONEM CATHEDRAE in academia Complutensi, cum sermocinatione secundi generis, precatione, et affectibus ad spem.

(§) (§)

SI quae requirútur P.G. in bono praeceptore, qui praelegédi munus sustinere debet, in nobis salté mediocria non viderem esse, atque ut aspicitis (quod sine arrogantia dicam) cum competitore nostro paria: nunquam insolentia tanta fuissemus, ut in hoc orbis gétium theatro, tot hominibus doctissimis audientibus, atque suffragatoribus cunctis praesentibus, cathedram hanc appeteremus. Nam equidem ad ejus petitionem in publicú audacter non minus prodire videremur, quam impudenter. Verum ita se res habet, suffragatores optimi, ut qui non magno ingenio, neque dialecticae cognitione, neque philosophiae scientia, neque reliquis bonarum disciplinarum muneribus sim ad doctores hujus academiae cóparandus, cum candidato tamen nostro publicum in certamen

men venire ullo fine timore potuerim. Nam si ratio temporis habenda est, timeo equidem: si aetatis, nō minus: si nominis, et exspectationis, testari potestis omnes: neque quidquam a competitore proferetur, quo non sim superior. Sed non vobiscum solum agam, suffragatores optimi, ab adversario pauca quaeram. Dic nunc me nō filium hujusce academiae fuisse. respōdebis, fuisti. Dic ab optimo praeceptore me non institutum. institutus es. Dic non sedulam operā me navasse litteris, et ut navarem, multos non labores suscepisse, me dies noctesque contra naturam, imbecillitatemque communē frangendo. navasti operam, et multos tu labores subisti. Dic ludo me quidquam temporis, aut honestis etiam dedisse delectationibus, ut quod litteris detrahere sine reprehensione tempus potuissem, non laboriosissime posuerim. posuisti quidem. Dic me non argumētatum fuisse frequēter, vim non habuisse maximam meum argumentum, non opposuisse subtiliter, et acute, non eo deduxisse argumentū, ut cum plausu maximo fuerim auditus, ut non premeretur, ut nō urgeretur adversarius. fecisti ita saepissime. Dic etiā aliis saepius publicas disputationes demandatas fuisse me in academia versante, mei rationē habitam non fuisse. mihi annuis. Dic denique in publicis renūtiationis honorib⁹ quis de flore scholasticorum primum theses sustinuit, et examinis severissimam aleam subivit? atque in tanta bonorum bacchalaureorum copia, in tanta maximorum ingeniorum praestantia primum locum licentiae consequutus fuit? haec omnia mihi defert adversarius: neque ille, etiam si vellet, quidquā his cōtrarium dicere auderet. Adsunt testes locupletissimi. Adestis vos, Patres Gravissimi, vestro tanto splendore, sapientia, virtute, auctoritate maxima. Adsunt ipsi suffragatores, qui nihil magis frequenter audierunt. Atque cum antea semper, tū hisce temporibus novi, recentioresque scholastici clamitabant in circulis, in gymnasiis, omni loco, ac tempore. At ipse adversarius, si suos progressus rogaretur, atque locum renun-

tiationis,non se tam felices,neque fortunatos habuisse exitus dixisset. Quid ergo de nostro jure vos doceamus, quid de vestro vos officio moneamus, non video: cum aperte confitentem competitorem habeatis, atque ita confitentem, nos his studiis, quae vos suffragatores colere debetis, quorum de cathedra deferenda in contentionem cum illo, discriméque honoris descendimus, nos inquam cú multis hujusce facultatis aequalibus, tum sibi sine dubitatione praestitisse. Quae si nobis dat, si cócedit nobis, si universae sunt academiae testata, quid opus est meo sermone vestrum omnium capita obtundere? longum habere sermonem de curriculo meorú studiorum? et ut eadem prosequutus fuerim, oratione longa repetere? cum ipsum testimonium competitoris, quia illud cótra seipsum dixerit, multú valere debeat, simul et habere vim narrationis, et apud suffragatores pondus cófirmationis usitatae? Atque eo magis mihi ipsi favere profecto debetis, qui nollé me jactare in his, quae procul a modestis hominib' absunt, et sunt in conspectu bonorum academiae praeceptorum, et in oculis alumnorum cóstituta vestrorú. Nolo etiam sumtus in litterarum studiis a me factos, pecunias impensas, patrimonium exhaustum, si cathedra dignus non videar, in vestrum omnium memoria haberi: tantum illud nollem adversario prodesse, mihi vero fortasse obesse, quod magno cú clamore in oratione media jactavit, et in conventiculis omnibus, atque scholasticorum sermonibus dictitavit, sibi semper a cunabulis studiorum fuisse societaté cum collegis dialecticis, atque philosophis, atque ab illo tempore per gradus omnes post theologorum collegium, aditum ad maximum omnium se suis patefecisse studiorú maximis, notisque progressionibus. Ille vos, qui partim collegae fuistis, qui partim ad collegia contenditis, et omnes suffragatorum coetus testatus est: ne collegia ipsa, ne habitum cujuscunque collegii, ne maximorum praesertim collegarú dignitatem ullis maculis aspergatis. Si id est vos dedecorare collegia, quod salva

con-

cōſciētia facere non poſsitis,ego cōtra,ne veſtros animos inficiatis,oro,obteſtorque. Simul illud precor inconſiderantia nulla faciatis,ut collegiorum recordati,noſtrae facultatis, et ſcientiae oblıviſcamini. Nam ſi nobis ad collegia non datus fuit ingreſſus,non ulla inſcientia,nō meritorū inopia accidit:ſed quia facultates,et fortunas adeptis ad ſe alendos, et ſuſtentandos in lıtterarum ſtudiis aditum academiarum cōditores ad collegia praecluſerūt. Quare ſi vos noſtrae facultatis in arte dialecticorum,ſi philoſophiae progreſsionum, ſi denique ſubſidiorum,quae nobis ad haec ſtudia comparavimus,oblıviſci nolueritis, ſi vocis academiae, ſi cōmunis exſpectationis, ſi bonorum filiorū ſpei,ſi noſtrorum laborum, ſi laureae cōſequutae, ſi denique teſtimonii adverſarii meminiſſe volueritis,fructū nos laturos eſſe noſtrae navigationis curſu ſemper ſecundo ad portum uſque Deo adjuvante nobis datae ſine dubitatione ſperamus: neque vos etiam paſſuros eſſe,qui certiſsimā in ſpem adducti fuimus cathedrae cōſequēdae veſtro hoc plauſu toties dato, veſtra hac acclamatione praeſēti in praelectione,caeterisq; in litterariis actionibus,nos de noſtra ſpe decidere ſuffragiis veſtris, in quibus omne momētū aleae noſtrae poſitum eſt, aliquo caſu miſerrimo privatos. Quod malum, ſi quod Deus omen avertat, mihi feceritis, feram patienter,ut potero:et ad explorandam patientiam potius meam,et ad egregiam,quam habeo in academiam,voluntatem perſpiciendam, quam ad ullam honoris, et dignitatis jacturam ducendā, aut ad dedecus aliquod, et ignominiam nomini meo inurendam, cathedram ablatam fuiſſe mihi perſuadebo. Simul illud putatote, quae me cunque manſerit fortuna, contraria, aut ſecunda, me non minus veſtrum omnium, quam ad hunc uſque diem fuerim, egregie fidelem ſervum, et veſtris obſequiis paratiſsimum, et matri etiam academiae filium obſequentem non defuturum in perpetuum. Veſtrum eſt ſuffragatores optimi,quod adhuc feciſtis,quod omnes ordines exſpectāt;

id ex vestra aequitate, virtuteque excellenti praestare.

ORATIO AD COLLEGIUM MAXImum impetrandum cum dialogismo, descriptione, et affectibus in academia Complutensi.

(?)

SI mihi, Patres Gravissimi, non omniũ maximi collegii obtinendi fuisset allata spes, et illa quidem cum in confecto studiorum cursu, tum in vestra sapientia, atque praestanti virtute collocata: me finibus collegiorum, quae meo labore consequutus fui, tenerem potius, quam ad hoc insigne, et omniũ maximum Divi Ildefonsi collegium petendum accessissem. Neque enim mihi persuadere possem, nec fas esse existimarem, ut ascribi me peterem vestrum in numerum, et in societatem tam honoratam, unde academiae defertur universae decus, et honos amplissimus: nisi aliquot petitionis hujusce rationibus, et meritis necessariis, cum vobis omnibus, tũ cũctis academiae alumnis plane exploratis adductus post omnes inferiorum collegarum gradus ad petendum hoc maximum, summumque collegium vestrum omnium perspicua voluntate descẽdissem. Vos me paene puerum, et dialecticae cunabula discentem in dialecticorum collegium recepistis: unde praeteritis aliis multis, qui mecum theologorum collegium contendebant, collegam theologum primum renuntiastis, et admisistis in collegiũ tam honorifica suffragatione decoratum. Itaque cum ab illo tẽpore nihil in me fuerit, cur videar vestris tantis in me beneficiis, tanto simul honori, et exspectationi defuisse: quidquid autem laboris, quidquid vigiliarũ suscipere potuerim, dies noctesque susceperim, debui pla-

plane cursum, quem inieram, et fueram persequutus, hac maximi collegii petitione cóficere: ut non in mediis stetisse dicerer, et ad gradũ, quem obtinuerã, quod turpe quidé, et vestra liberalitate, vestris praemiis, et hominis de honore, et de virtute cogitantis praestantia fuisset indignum, minime aspirasse viderer. Quamobrem non video, cur a me sit in hac petitione timendum, cum vos omnes ad auctoritatem vestris factis tribuendam propensi videamini, planeque cófirmati: id quod ora vestrum, et oculi semper in me dicẽtem conjecti non obscure videntur ostendere. Sed quoniam omnium nostrum, qui contendimus collegium maximum, habẽda est notitia, qua ducti, quod aequum fuerit, et academiae honorificum, et Deo gratum, decernatis: sic ego cum meis candidatis contẽdam, ut in illorum manibus meam victoriam relinquam, tumque me ipsum excludi patiar a vobis, et quidẽ suffragiis omnibus praeteritum, cum illi non me recipiendum, in vestrumque collegium cooptandũ, et voce, et mente consenserint. Sin autem sententiam illi suam a vobis rogati, id de me quidem judicium faciunt, ut de mea victoria, modo illi non praetereantur, nemo profecto dubitet: cum id dixerint omnes, atque in hunc modũ semper eos dixisse constet, quid est causae, cur non tester omnes mihi dedere sese? et vestram opem, vestras mentes, vestros tacitos sensus non implorem? quid habetis, quod mihi opponatis candidati? nihil illi quidem. Quamobrem? quoniam tecum non contendimus. Quo cum igitur? nos ipsi nobiscum. Adeo ignari, et hospites eritis, ut eandẽ mecũ contẽtionem habere vos ignoretis? aut adeo ne indignus videbor, qui ad vos non sim comparandus? scimus te de ingressu nobiscum contendere, quae tua est demissio, quae tua modestia: sed nos teipso inferiores sumus, neque unus nó creandus collega dumtaxat. Quid deinde? ut de primo tecum loco non contendamus. Quamobrem? quoniam meritum jam pridem, et debitũ tibi prospicimus. Id quaero, quae merita? quae praestantia mea? Qua excellis, qua praeis

omnibus cādidatis, ut de collegio tibi deferendo, qui gradibus suis ad maximum perveneris, dubitet nemo, neque dubitavit unquā. Quid ergo reliquū sit, nō video. neque opus est vobis collegae sapientissimi vitam nostram, nostros mores, et studia praedicare dicendo: quae cunctis notiora sunt, quam mihi, qui de illis, si tēpus tulisset, necesse habebam dicere. Sed quis est tam inscius, ignarusque academiae, tā parum in gymnasiis nostris versatus? tam denique in collegiis omnibus hospes, qui non viderit, aut non audierit, me a primis grammaticae cunabulis, in hac academia Complutensi altū, et educatum fuisse? percurrisse liberalium artium, atque sacrae theologiae provincias? et in collegiis, artibus istiusmodi, atque disciplinae maximae dicatis unū me inter tātos, praestantissimosque collegas alumnum fuisse? et octo continuos annos in eisdem commoratum, una cum ipsis collegis versatum, eisdemque parietibus contentum, atque conclusum? ut jam si collegiū maximū non peterē tanta vestrum omniū antea liberalitate usus, officiū justum ac debitum deseruisse viderer laboribus necessariis defunctus, ad illum gradum, qui mihi reliquus est, atque restat, non enitens, atque contendēs? quem etiam vos videtis, quā modis omnibus affectare debebam, si non mei ipsius, et vestrum omnium praecipue, qui me in omnia Complutensis academiae collegia cooptastis, et ascripsistis semper primum ex omni numero, atque flore collegarum, videri vellem oblitus. Vt si inter vos esse, vestrum in ordinem ascribi, de vestro fieri numero collega maximus non conarer, quam essem ingratus, et immemor vestrorum in me meritorum, nemo quidē nō aspiceret. Neque tam sum insolens, ut me honore tanto dignum existimem. Magnum est quenquam esse collegam maximum. magnum, et illustre decus in tantam sodalitatem ascribi. Magnū est, et meis meritis longe profecto majus vestrum me induere vestitum, vestra insignia, atque decora gestare, vestrum denique omnium tam honoratam, tam illustrem suscipere personam, et maximo

morum collegarum auctoritatem, dignitatemque gerere hac in alma academia Complutensi. Hinc enim professores liberalium artium, hinc magistri philosophiae, hinc praeceptores sacrae, caelestisque theologiae, hinc ipsi moderatores academiae, Rectores augusta dignitate honorandi, hinc canonici innumerabiles diversarum ecclesiarum, hinc denique Pontifices suis sacris infulis, et insignibus ornati deliguntur. Atque in aliis academiis cum multa sint a diversis Ecclesiae Principibus erecta, fundataque collegia, quae numero collegarum, sua vetustate clara sint, atque dignitate paria, hac in Complutensi academia, quod summum est, et omnium maximum in reliqua potestatem, et dominationem habens amplissimam, istud est vestrum, arx; et praesidium reliquorum. Sed agi dico vestrum honorem, vestram agi gloriam, et tantorum patrum opinionem, et existimationem maximam apud omne genus hominum: qui opinione vos falsa deceptos fuisse putabunt, aut hominum precibus, gratia Principum, et auctoritate nonnullorum, non ingenio, non virtutibus, non meritis ductos, ad superiores collegiorum honores mihi demandandos, et intertantum bonorum scholasticorum florem, tanta cum suffragiorum praestantia deferendos. Atque in hanc, quomodo mihi persuadeo, opinionem aliqui adducentur, et de litteratis hominibus non pauci, ut credant, et vulgo jactent me jam alium in hominem esse commutatum, atque quondam eram, jacuisse me etiam, quemadmodum, qui in literarum studio languere solent, ignaviae desidiaeque deditum, id autem argumento fuisse magno, quod quem omnes intelligebant me consequuturum fuisse collegarum maximum ordinem non minus facile, quam aliorum multo inferiorum, et Theologorum huic maximo proximum honorem obtinueram, magno cum probro, atque dedecore amiserim. Quodsi quod Deus prohibeat, de tanta spe dejectus fuerim, quo ore Patres, aut cathedram

in academia nostra, aut in aliqua Hispaniarum ecclesia sacerdotium contendam, quam spe habebo ad aliquem honoris gradum ascendendi. Per spes nostras in vobis positas, per commoda, quae maximo collegio consequuto nos manere possũt, ea vestris animis insideat me in collegiũ cooptãdi voluntas, quae cum ad collegium obtinendum necessaria sit, tum ad meam, et ad vestram ex aliqua parte existimationem retinendam, non parum momenti habere videatur.

ORATIO AD COLLEGIVM AB ARchiepiscopo Toletano conditum Salmanticense consequendum, cum Demonstratione, et affectibus.

(§)

QVOD semper ab inito jurisprudentiae curriculo mihi fuit in animo vestrũ hoc illustre, totoque terrarum orbe celebratum collegium appetere, id quoniam video summo Dei immortalis beneficio, occasione praesenti datum, oblatumque fuisse felicissime, gaudeo, vehementerque laetor, Collegae sapientissimi. Neque quidquam mihi jucundius ad corporis, et ad animi voluptatem, neque viro cuiquam litteratissimo ad studiorum praemia consequenda majus, neque ad famam nominis, et honorem cõparandum illustrius accidere potuisse, confirmare possum. Neque illa, quae summa sunt in hoc collegio, et vim habent aliquam ad vitam, quidquid datur temporis intra domesticos parietes laete, jucundeque degendam me ad hoc collegiũ appetendum adduxerunt, nó aedificii magnificentia, non sacelli amplitudo Regia, et excelsa, non quae foris apparet, et emi-

net ſpecies, et excellentia ſumma, non ipſe veſter purpura fulgenti collucens amictus, et veſtitus ad dignitatem appoſitiſsimus, non cognomentum, quod habet amplitudinem ſummam Archiepiſcopi Toletani celſiſsimum, non caeterae commoditates plurimae, maximaeque opportunitates, quibus capiuntur, et allectantur multorum ſaepe oculi, menteſque mortalium, ſed gradus honoris maximus, locus excelſus et illuſtris, in quo poſitum eſt collegium, nominis celebritas, et apud omne ſcholaſticorum genus, et doctorum hominũ opinio, et exiſtimatio comparata, atque hujus exiſtimationis partae fructus maximi in academia, concurſus auditorum ad veſtras praelectiones, cathedrae cõſequutae plurimae, foris ampliſsima ſacerdotia in honorum Eccleſiae contentione delata, vel honorificae Praefecturae, vel alicujus Regii Senatus ſpes certiſsima: ut qui veſtra induiſſe videatur inſignia, certam quaſi, et exploratam habeat aliquam dignitatem, qua in hominum oculis, atque claritate, cum imperio, cum auctoritate, cũ faſcibus, et Regia poteſtate, per populos, per urbes, per Hiſpaniam omnem, per Provincias Regis Catholici ditioni, poteſtatique ſubjectas verſetur. Nam ſi modo aliarum Principes Hiſpalenſes, ac Toletanae eccleſiae, qua ſunt auctoritate praeditae, et a ſede Romana ſecundae numerantur in orbe terrarũ, loqui potuiſſent: ſi quaelibet ſacerdotiis ampliſsimis ornatos, Canonicos, aut Pontifices a ſuis primordiis repetiſſet, juriſperitos, vel theologos inſignes ex hoc Salmanticẽſi Archiepiſcopi Toletani collegio profectos viros, et ſuis in ſedibus honores adeptos, atque illis ipſis ſumma cum dignitate functos, quorum litterarũ, et virtutis eximiae ab hinc annos plurimos ad hoc uſque tempus memoria maneret in hominum mentibus infixa, proferret, atque glorioſe jactaret. Et quidem tanti collegii, collegii inquam conditori, illuſtriſsimoque Parẽti Domino Fonſecae, Praeſuli eccleſiae Toletanae digniſsimo gratias immortales ageret, et quidquid honoris, quidquid dignitatis, quidquid

splédoris habuisset, eidé referret acceptú. Neq; ulla hominú memoria magis florentem, magis fortunatam, et illustré diceret sese exstitisse, atque illis florentissimis temporibus, cú hujusce collegii alumni suarum ecclesiarum honores obtinuerunt. Quid dicam de civitatibus, de provinciis, quibus iidem collegae sapientissimi praefuerunt? de Cósiliis Regiis, et de summo, celsissimoq; ordinis Regii Senatu? is si a mortuis excitaret memoriam vita functorum, qui gubernacula táti imperii tenuerút, quiq; tenét hac aetate felicissima, viros proferret, nulli' collegii foetu magis auctú, fortunatúq; fuisse praepotenté hunc, reliquorumque ordinú Principem Senatum (aliorum pace collegiorum) quam Archiepiscopi gente clarissima, sapiétissimaque Toletani videremus. Huic Regis celsissimi aula, huic reliqua Cósilia, huic Hispaniarú provinciae, huic illarum regna latissima, remotae disjunctaeque Indorum regiones multum sese debere testarétur, multis maximisque collegarum de vestro ordine sapientissimorum in omnes urbes, provinciasque extátibus beneficiis, immortali memoria dignissimis. Hae profecto meipsú causae, hae justissimae rationes ad vestrum ordiné appetendú, ad vestram societatem enixe, vehementerque deposcendam impulerút. Quae si maximae sunt, si multú habent ponderis, si quoque necessariae videntur ad honores jurisperitiae consequendos iter affectanti mihi, movere quidé vos debet amor iste meus in vos, in collegium vestrum eximius, et singularis: atque me consumpto patrimonio, pecuniis etiam necessariorú mutuis in litterarú studio exhaustis, aere alieno obstrictú maximo, non mediocribus fortasse periculis defunctum, adductú in spem obtinendi collegii propter aliquot ingenii nostri, jurisque peritiae documenta data, propter spes nostra laurea, cú tanta Doctorú approbatione, et omnis generis, et ordinis scholasticorú plausu maximo excitatas in numerú vestrum cooptare sine reprehensione potestis. Atque si bonorum, et egregie fideliú hominú est suo tépore fidem astrictá servare,

vos

vos eam mihi praestare debetis hac oblata petitionis occasione: qui saepe mihi dixistis, si vestrũ habitũ, si collegiũ postularẽ, illud me obtẽturũ fuisse procul dubio. Huc, vos mihi credite, me nunquã progressurũ fuisse, non ad hanc petitionẽ descensurũ, nisi vos adjutores mihi futuros esse sperarẽ. Relqui collegiorũ contentionẽ aliorũ, quod vos non ignorare certo scio vestri collegii solũ appetendi causa: cumque illud reliquis praeposuerim, quomodo vos saepe audivistis, et quomodo vos etiam ex fama nominis, ex laureae honore consequuto novistis, minime candidatis aliis ingenio, jurisperitia inferior, meae petitionis, meae contentionis, et vestrae datae fidei rationem habere debetis. Vobis aes alienum dissolutum, vobis consequuti honores, vobis dignitas, siqua nos manet, referri debebit accepta. Atque illi, qui ex vobis pendent, fratres, fraterculique inopes, et egentes admodum, vestram opem absentes implorant. Vos me ad vestri Collegii petitionẽ currẽtem non obscura animorum significatione incitavistis. Siqua in nobis, ut honore praesenti digni fuisse videamur, merita fuerint, et illa nostris laboribus augenda, majore indies accessione videbuntur, quaeso, obtestorque vos, ut in animis vestris ad honorẽ hũc decernẽdũ, deferẽdũque versentur omnia. Dabo equidẽ operam, ut induens honorificam vestrum omnium personã, per incuriam meam nullo unquam tempore, tantum, et tam illustre collegium turpiter dedecorasse dicar: et ob eam causam vos nunquam, ut spero, in vestrum numerum cooptati collegae recentioris pudeat, aut poeniteat in posterum.

ORATIO AD LICENTIAE gradum ex Prosopographia, et ex loco communi jurisperitiae.

(§)

SI Philosophus aliquis eorũ,quos valde barbatos,capillatosque venerata fuit antiquitas,vestris oculis obiectus fuisset,et suos in philosophia labores diurnos,nocturnasque vigilias cómemorasset, arbitror satis húc dignũ putaretis praemiis,et mercede litterariis laboribus constituta. Nam color pallidus,facies exhausta, macies incredibilis, et perdita prope valetudo,mercedem iustam ac debitam efflagitaret,et ab invidis,et obtrectatoribus ius aequum,atque necessariũ,si non voluntate,saltem aspectu suo miserabili extorqueret. Quod si ille clamitaret,respicite faciem absumtam, respicite colorem amissum,respicite fractas vires, respicite hunc hominẽ litterarũ amore, nó turpibus,et indignis homine voluptatibus ad nihilum redactum, cum hoc respicite repetiisset,iterassetque saepius,contractis humeris,demisso capite,et ad sonum miserabilem inflexa voce, nullius equidem auditoris animos philosophi nó commovisset oratio. Addite vos auctoritatem,et praestantiã homine Philosopho dignissimam, dignitatem ad impetrandum consentaneam, et admodũ appositam. Quod si avidi litterarum,non insolentes laborum, non inscientes difficultatum,et omnia,quae de se dixisset ipse philosophus,experti in suis personis, quoniam ad eã multis laboribus defuncti,aetatem, et studiorum rationem pervenerant, suis testimoniis, sua auctoritate comprobare potuissent, non is philosophus, quemadmodum par erat, ex hoc conventu litteratorum hominum,praemiis,et honoribus debitis affectus excessisset?liceat nobis id ipsum ad homines nostrae aetatis, ad labores, et vigilias Christiani viri litterarias referre:et quoniam causa studiorum, atque ipsae Christiano more perceptae litterae antiquorum artibus, et in studia praestituto scopo praestãt, morem,et institutum academiarum vetus, tuamque, Cancellari sapiẽtissime,bene-

fi-

ficentiam appellare: quae cum in homines litterarum studiosos conferenda sit liberaliter, tum in hujusce jurisprudentiae alumnos insignes magis conferri debet pro maximis, publicisque humani generis utilitatibus. Quid enim sine jurisperitia stare potest publice, aut privatim? Si jus civile est aequitas constituta iis, qui ejusdem sunt civitatis, qui perfectā artem juris civilis coluerunt, non minus magnam, atque uberem, quam difficilem, et obscurā, ad justitiae partes praeclare constituendas totam ex omni parte pertinentē, hos quāti habendos censebimus? legibus proposita sunt supplicia flagitiis, praemia recte factis, et ab eis omnis honeste vivēdi ratio ducitur: quarum auctoritate, nutuque legum docentur homines domitas habere libidines, coercere omnes cupiditates, bona sua tueri, ab alienis mentes, oculos, manus abstinere, seipsos cives salvos, et incolumes conservare. Harum metu furari, rapere, latrocinari, caedes facere, seditiones commovere, et suscipere scelera mortales nō audent. Societatem inire, fidem servare, conducere, locare, emere, ac vendere sine fraude res, distrahere honestis rationibus, et aequissimo jure leges ac jura demonstrant. Quin munera sacrae Theologiae, reliquarumque artium, ac disciplinarum maximarū sine jurisprudentia recte, sancteque coli non possunt. Frustra foris arma sunt, ut imperia propagemus, propulsem⁹ impetus inimicorum, nisi leges domi fuerint, quibus bello parta conserventur. Quin illi ipsi conflictus, aciesque ordinatae, et in hostem collata signa, quo modo, qua ratione cōferenda sint, legum vis, ac sanctitas edicit. Atque ut universe loquar, fundamentum vitae degendae, fons bonorum maximorū, mens et animus, omnis cultus, atque sanctitas in Deum, in parentes caritas, in homines obsequia, et pervulgata studia, si recte servanda sunt, ex legum, et justitiae ratione servari debent: sine qua neque domus ulla, neque civitas, neque gens, neque hominū genus universum, neque rerū natura omnis, neque ipse mundus stare potest. Quare cum aliarum artium alum-

nos,maxime jurisperitiae filios praemiis suis, atque meritis honoribus, suo tempore cohonestandos,afficiendosque esse nemo non dicet. Quod igitur philosophi ab hominibus sui generis, id nos a praeceptoribus nostris impetrare majore sane profecto jure poterimus. Nam si aspectus illorum apud homines sui ordinis tantum valebat, apud te, Magister sapientissime, quanto plus valebit Respublica ipsa Christiana, totus iste concentus, et harmonia regnorū, qui rumpetur procul dubio, atque dissolvetur omnino, si leges, et jura non steterint: stare autem qui nam illa possunt, si legum alumni non conserventur in civitatibus? conservari quidem neutiquam possunt, nisi multi filii, recentiores alumni, tanquam in colonias quondam milites, mittantur in orbis gentium populos, et provincias universas. Neque hoc mihi sumo, ut tātū mihi tribuam, quod me tantam rem praestare meorum aequaliū minimū omniū posse putem: sed ago causam communē, defendo jus ipsius jurisprudentiae, et pro reliquis quasi perorans, debita praemia pro reliquis condiscipulis in mea persona obtinere contendo: quaeque mihi tribuēda postulo, caeteris, qui fuerint hujusce facultatis concedenda, deferendaque puto pro majoribus suis, praestantioribusque meritis, id est, quo plus scientiae, plus juris intelligētiae, plus consilii, atque prudentiae ad partes jurisperitiae praestādas habuisse videantur. Qui quot sunt? quam multi? lustra oculis gymnasiū universum, intuere discipulos tuos, complectere cogitatione ingenia singulorum, et maxime studiosorum: tum intelliges ad illos tua liberalitate excitandos, quanto in me bacchalaurei insignibus decorando liberalior esse debeas, atque beneficentior. philosophi naturae arcanis vacabāt, jurisperiti studemus legibus, atque praescriptionibus naturae. philosophi saepe sibiipsis, suae voluntati inserviebant, jurisperiti publicis cōmodis, et emolumētis. philosophi dū mentē explevissent, et illā a natura cupiditatē insitam sciendi, nihil curabāt amplius, jurisperiti summos labores magis utilitate commu-

ni, quā sua voluptate ducti capiebant. Denique philosophi non ad multorum utilitatem, cum magis ac magis prodesse vellent, incumbebant, jurisperiti suae facultatis scopum orbis terrarum commodis, et emolumentis, atque quod majus est, Religionis officio metiútur. Quod ergo studiū hoc majore liberalitate prosequi debent tantae facultatis, summique tantae academiae magistri, periculum est, Doctor sapientissime, qui se munificos in juris studiosos non praestiterint, ab utilitate communi, ab humani generis salute abhorrere videantur: contra salvā, et incolumem hominū fortunā, semper stantem, semper florentem velint, qui suam hisce studiis amplificando operam, et studium impertiātur. Neque arbitror juris studiosorū labores philosophicis inferiores esse. Primū dicet aliquis, quid agamus, quod cū philosophorū laboribus tantopere comparandum sit? huic ego, si mihi praebuerit aequum sese, sic satisfaciam. Primū patriam relinquimus. Quid inde? parentes, cognatos, amicos, omnem suavitatem, jucunditatemque vitae. aliquid ne amplius facimus? exsulamus per annos multos, neque Solē, neque lucem aspicimus, nisi cū in academiā contendimus. Quid nos impedit? cōcludimus nos in cubicula, disjuncti remotique a celebritate, cum libris solū ipsis dies noctesque versamur: cum nos a praelectionibus festis diebus vacare necessarium est, cernere magis licet nos ipsos miseros, et aerumnosos, quibus nec in communi otio, liceat otiosos esse: atque est iste tantus, tamque infinitus labor, non corporis solum, sed animi summa contentio. Quamobrem? nam si aliqui esse volumus, et evadere jurisperiti magni, quoniam jus longe lateque dispersum est, et septem voluminibus contentum, omnem corporis, et animi contentionem adhibendam esse omni ratione curabimus. Et quo evētu cōprobabimus? ipsis aegritudinibus, morbisque gravissimis, quibus saepe cōflictātur, et in media navigatione, antequam portum teneant, jurisperiti perierunt. Quid vero simile de philosophis? nihil equidē:

 quo-

quorum si aliqui, non aeque multi fuerunt, atque juris alumni, multum diuque laborantes. Atque illorum studium non altius saepe ascendebat, quam ad caelorum conversionem, ad siderum motus. Qui vero Aristotelis similes se praebuerunt, ipsis in civitatibus aliqua delectationū suarū intermissione philosophiae studia prosequuti fuerunt. Quamobrem tuum erit in me ipsum, Doctor sapientissime, liberalitatis aliquid impertiri. Quo de scholastico tam bene ornato cum cogitēt condiscipuli, cum audiant, recordati suos labores aeque liberaliter compensandos esse, debitisque praemiis afficiēdos, ad eam facultatem, qua terrarum regna continentur, se totos animorum incredibili voluntate conjicient. Quae beneficia cum in me, cum in alios mei generis, et ordinis condiscipulos conferantur, cum ea non magis in nos adolescentes, quam in patriam, quam in Hispaniam, quam in omne genus hominum, quam in ipsam, quod caput est, Religionem cōferri videas, te propensum ad lauream deferendam, non orabo summopere, quod precari solent, quidquam ab altero contendentes: sed vocem te jam, ut video, mittere volentem, et ad lauream impertiendam comparantem, tam laetus, et ex ore tuo pendens exspectabo.

RESPONSIO CANCELLARII, VEL magistri ad superiorem Orationem.

QVod de Philosophis luculenter satis, et ornate ad licentiae lauream allatum est exemplum illud nemini rerum etiam ignaro non exploratum, mihi gratum equidē fuit, et ad id, quod nunc agimus, appositum. Et quidem merces laborum solvenda fuit semper, et cum in aliis facultatibus, in jurisprudentia maxime. Labores autem Philosophorum nō tam magni semper fuerunt, quam juris studiosorum: quique proprii videntur illorum, communes sunt inter utrunque

ge-

genus hominum, atque haud scio, an curriculũ Philosophorum, tum cum maxime laboriosum est, posthabendũ sit minimis jurisperitiae difficultatibus. Nam quod mihi veteres narrant de pallore nonnullorum, de exhausto, atque prope consumto ore, de imbecillitate, debilitateque corporis, de celebritate deserta, quo liberius, et sine interpellatorib⁹ Philosopharētur, id ego nõ nego: atq; illud addo, tũ cũ minime videbātur, illos maxime Philosophari nõ desiisse in academia, in deambulationibus, inter epulas, et pocula, cum convivarentur. Sed quos ego juris amãtes acceptã admirabili ad juris prudentiã studio concitatos, ut neque dies, neque noctes intervalla requietis haberent, et in ipsis prandiis, in coenis usitatis, nihil nisi de legibus, nihil nisi de jurisconsultorum responsis cogitare viderētur. An vero a tumultu civitatum, et rerum urbanarum strepitu removisse jurisperitos sese, eosque concessisse in solitudinẽ, ut ad litterarũ studium, quo nihil sibi dulcius erat, avidius, et liberius incũberent, quodque praeclare dixisti, mortem in hoc medio cursu, magnitudine laboris intolerandi oppetiisse multos nõ accepimus? quid ergo? negem ne tibi, quam a me petis, licentiae lauream? quem efflagitas honoris gradum justum ac debitum? Quamobrem diceret aliquis? si quis curriculum alicujus facultatis confecisset, non honorẽ ipse meretur? meretur quidem. non dares postulanti statim? darem etiam. non id suo jure? jure suo quidem optimo. quid ergo? quod in singulis facultatibus, atque disciplinis concedendum fuisset, id nõ juris amãti concedã? et cum aliis condiscipulis, tibi potius industrio, diligenti, in juris prudentia plurimum provecto, et condiscipulorum fere principi, tanta a cunctis praeceptoribus laude cumulato, quantam dicendo consequi me posse despero? Videor cernere academiam loquentem mecum, de militibus educendis in judiciorum campum, aciemque fori flagrantem, indicãtem mihi non paucos hujusce curriculi egregios, atque praestantes, et inter alios tuum nobilem Ioannem, claritate generis,
[illegible]

splendore virtutũ, vigiliis,et laboribus celebratũ, clarum brevi futurum tantae facultatis lumen,et decus nostri Senatus,clarissimum juris praeceptorem,et interpretem legũ insignem. Non aspicis? inquit mater academia, non vides juvené deposcété,et efflagitáté laureã,cui tu debes jure suo merito de suggestu tãti gymnasii,approbantibus,et plaudétibus cunctis auditoribus,licentiae honorem tribuere? His vocib⁹ matris academiae aequissimis adductus,quod sponte facturus eram,et de praescriptionibus nostris negare non poterá, tibi discipulo,et matre academia Salmanticensi dignissimo, libens,et laetus impertiar. Atque primum vos orare vellé, qui praesentes estis, tales vos in academiam praestetis, tales se,Deum immortalem precor, praestent reliqui jurisprudentiae auditores,qualem se praestitit ab initio curriculi nobilis Ioannes:ut parietes ipsi muti,cuncta gymnasia,mater academia pro suorum virtute alumnorum,pro litterarum praestantia,pro vigiliis,pro laboribus voces omni laude,et admiratione dignissimas mittat. Ego,quod munus meum est,vocem testem virtutis, indicem scientiae Ioannis nostri, praesagium dignitatis in academia consequendae, in hanc mediam theatri lucem,claritatemque effundo,laureae decus, et honorem tantis laboribus meritum ac debitum impertiens.

ORATIO ADPETENDVM GRAdum in Academia Hispalensi.

ILLVXIT jam tandem optatus ille,plenissimusq; laetitiae dies, Rector amplissime,Patres gravissimi,Concio illustris, et studiosa, in quo theatrum istud augustissimum, tot undique patrum gravissimorũ consessu florentissimo cohonestatũ,atque ipsius Hispalensis academiae lumina, suis diversis in-

insignibus, Solis splendore clarioribus collucentia videre potuimus. Quae cum circunspicio, laetor vehementer Patres, laetantur etiam condiscipuli praesentes, omnes eadē de causa, quae in mediam hanc Senatus clarissimi lucem tantā bonorum adolescentum coronam, tam lectum, et florentē philosophiae alumnorum numerū curriculo jam triennii, quod datur ad haec studia percipienda, colendaque confecto, prodire coegit. Neque vero quisquam est eorum, quos videtis adesse, quos stātes omnes, et lauream bacchalaurei exspectātes etiam aspicitis, et in vestris oculis, in vestro ore, vultuque acquiescentes, cujus animum cum subeat temporis praeteriti liberalibus diligēter artibus, atq; philosophiae tributi recordatio, non feliciter, ac bene collocatos suos labores, vigiliasque confirmare posit. Nam si concitatas tempestates vehementissimas, et ipsos intumescentis maris fluctus in caelum quodammodo sublatos, et puncto temporis in altitudinem ingentem depressos, quibus jactati mortales, et operti saepissime, viventorum passim invalescente magis, et tam horribili fragore fremente, mortem singulis momētis exspectabant, obliti prorsus fuerunt, in portum, quo vela dabant, delati: quid agent alumni cujuscūque facultatis, atque disciplinae? quid nos ipsi agere debemus, quasi ex longa jactatione terram jam tandem aspicientes, et portum tenentes exoptatum? Si quenquā vestrum, Patres, rogarem, scio, quid respōderet unusquisque. Atque ipsos videor tacitos animorū sensus cernere, vosq; nobiscū tacitis hodierno die mētib' de vestris subselliis quasi loquētes. Cernite adolescētes insignia haec honoris, videte laureā singularū artiū, atque disciplinarū, diverso, dissimilique splēdore micātē, ut bene impēsum laborē omnē putetis: ut omnia pericula levia sēper ducatis pro laurea sciētiarū, atq; disciplinarū cōsequuta. Si nō laboravissem', desudavissem'que in litteris, qui nobis loc' fuisset magistrorū, aut doctorū amplissim'? at excepti fuerūt labores maximi, ipsius honore laureae, et praemiis propositis illi cōpensan

lantur:atq;istud particeps rationis dubitabit nemo. Haec cũ ego,Patres,et mei cõdiscipuli intueremur,dum pateat nobis gradus susceptis laboribus,aditisque periculis ad vestros honores,et ad lauream insignem cujuscunque facultatis, et doctrinae;et honorem hodiernum quasi aditum quendam ad licentiae,ad magistrorũ,ad doctorum insignia consequenda viderem⁹, nihil equidẽ quemadmodũ alii litterarũ alũni levius sane duxim⁹,quãque subivim⁹, quaeque adivimus pro re litteraria, corporis aperta discrimina. Grave quidem est quenquam patrias sedes relinquere: omnem indulgẽtiae paternae sensum repudiare, atque ipsas blanditias, deliciasque matrum,quae natura sua filiis indulgent, et assidere vellent semper ad illorum animos explendos,omni ex parte respuere,non parentes videre,non alloqui,atque omni amicorum, propinquorũque cõsuetudine,aspectuque privari, ire in terras aliquando infestas,et bonae valetudini contrarias,frigora perpeti,aestus omnes perferre,dies totos audire praelectiones, magnam noctium partem oculis nullum capere somnũ, asperius, et injucundius res agere propter studiorum rationes,dũtaxat cũ solo studio, et re litteraria nos ipsos in cubiculum includere. Gravia sunt haec, et graviora quidem addi potuissent:sed mittam⁹ caeteras difficultates,morbos scilicet,et aegritudines litterarũ occasione contractas. Vos ipsi non raro mortes multorum hominum litteratorum immaturas,atque illorũ, qui superstites sunt, fractas vires,corpus debilitatum, perturbationes valetudinis quotidianas ex litterarũ laboribus effectas accepistis. Quid si ascendamus altius,et mentibus cum curriculo totius vitae molestias has,difficultates,et pericula conjuncta cõtemplemur? An quidquã litterarum studiis gravius,quidquam molestius, et ad conficiẽdos homines certius reperiemus? nulla quidem, nulla profecto re, nisi vestris honoribus,hac auctoritate tãta tot malorum acerbitates levari potuissent. Quẽ enim hujusce diei celebritas non mirum in modum excitet, et ad quoscunque labo-

labores suscipiendos, perferendosque nō cōfirmet? quae loci dignitas? quae circunfusa auditorum multitudo? quae magistrorū auctoritas? quae patrū totius academiae gravissimorum amplitudo? qui splendor cujuscūque facultatis doctorum amplissimorum? quod decus? quod lumen illustrissimū? Quocunque me oculis, atque animo convertā, a sinistra tot Apollines, tot Aesculapii, tot Hippocrates, tot Galeni, a dextra Aristotelis ipsius, Platonis, Socratis, reliquorumque praestantium philosophorum, et tantae artis accurata, et exquisita simulachra, hos qui antecedunt, Papiniani, Vlpiani, Sulpitii, Africani, caeterique jurisperitiae principes insignes, in celebriore loco splēdidissima sacrae theologie lumina, clarissimi Christianae Fidei Soles, atque ipsius matris academiae decus, et ornamentum, Rector amplissimus, qui inter tot tātae academiae lumina, tanquam astrorum Princeps, Sol clarissimus lucere visus est, omnes etiam suis insignibus, caelesti colore praeditis, et pallido, et viridi, et rubro, et omnium praestantissimo nivem albentem referente distincti, quātam habent amplitudinem, et majestatem incredibilem? Reliqua multitudo, quae tota fere est studiosa litterarum, et ad nos cohonestandos, decorandosque convenit, non laureae nostrae plaudit? non iste sericus vestitus, ornatusque parietum, quaeque consequetur, laurea accipienda diem hunc cōsecrat ad posteritatis memoriam sempiternam? Haec si dumtaxat nobis darentur, ea quidem alumnos litterarum in studiis cōtinerent hujusce praesentis laureae exspectatione gloriosa. Cum vero ad hanc gloriam decursu temporis honores accedant, quibus vos omnes, Patres sapiētissimi, reliquique celebrati toto terrarum orbe litterati homines afficiuntur, quos, ut sine ambagibus rem ipsam dicam, apud gentes omnes, et nationes cujuscunque ordinis, atque dignitatis consequuntur, quae causa, precor, erit non litteris vacandi? non desudādi in omni re, studioque litterario? Voluissem⁹, praeceptor amplissime, plus molestiarum, et laborum rei litterariae

causa suscepisse: sed animus non defuit, voluntas adfuit paratissima: quodque praetermisimus, hujusce diei gloria excitati studium, et operam navabimus, facti jam bacchalaurei, et praemiis, et muneribus primis donati, et ad majores honores licentiae, et doctorum praesenti tua liberalitate properabimus. Quare ut lauream deferas nobis enixe deposcentibus, tuum erit, Doctor amplissime, nostrum, ut ad illustriores honores, et ad altiora praemia consequenda maximos animos, viresque hodierna liberalitate suscipiamus.

ORATIO DOCTORIS DEFERENTIS LAUREAM.

TANTA est vestrum omnium in academiam grata animorum voluntas, et ad matrem indulgentissimam ornandam, decorandáque assiduitate vestra, studiis, laborib⁹, vigiliis in posterum, quoad progredi possitis, et in hunc tantorũ patrum ordinem florentissimum cooptari, declarata propensio, ut parum academiae consulere viderer, et per summam incuriã, quod turpissimum est, facere meum officium, si vel punctum temporis vestris laboribus debitum ac meritum praemium differrem: meritoque insciens ab omnibus judicarer, et ignarus, quid laurea, quid primus iste gradus honoris valeat ad excitandos conatus, et impetus bonorum adolescentum in medicinam, in jurisperitiam, in sacram theologiam: qui bonis initiis, et fundamentis istiusmodi jactis, cum aditum sibi patefecit illustrem, facile provehitur, et superat difficultates omnes, et usque eo perducit litterarum amantẽ, ut sui ipsius corporis, et bonae valetudinis oblitus, nihil cogitet, nihil loquatur, nihil agat nisi rem litterariã. Non abibo longius, quã ab

ab hoc gravissimo, sapiētissimoque Senatu, mei propositi, institutique videar, quod vobis etiam visum iri spero, exemplū petiisse. Atque illud nō statuatur speciatim, sed universe: neque enim tanta virtute, tanta auctoritate praeditus ordo libens virtutes suas audire solet. Omnes, quotquot occupant subsellia, magistri, doctoresque sapientissimi, si primum in philosophia gradum assequuti non essent, nō abjecissent studiorum consilium, et ad alias res animos suos, volūtatesque conjecissent? ita credo. Num academia nostra his fulgētibus tanti Senatus luminibus haberet aliquam speciē, atque similitudinem officinae litterariae adumbratam? Num haec frequentia tanta gravissimorum patrum, num is consessus, tanta sapientia, tanta gravitate praeditus aspiceretur? Vacarent procul dubio subsellia, non is ordo dissimillimis insignibus distinctus aspiceretur, non viriditas unius laureae, non alterius rubor, non pallor splēdens, non caeruleus philosophiae color, non albenti nive candor illustrior theologorum usquam locorum micaret: neque nos tam ornatam, tam florētē, tam splēdentē academiā haberemus. Haec igitur illustris, et praeclara forma, hic aspect', et ornatus insignis, tāta praestantia, tāta dignitatis amplitudo bonis initiis, primis honoribus aliqua ex parte debebitur? ita quidē. Cur igitur morer? ac nō bacchalaurei dignissimi, vestris optatis respōdebo? vestrū omniū honestissimae, aequissimaeq; postulationi nō satisfaciā? Quāquā equidē vestrā rē agā, ago rē etiā academiae nostrae, quae si auctoritate sua, et ore matris augusto, venerādoque adfuisset, atq; me in hoc loco, in hoc amplissimo doctoris gradu collocatū aspiceret, vocē illi', et severitatē sine dubitatione perferre nō potuissē. Quid ni, diceret, filios meos, et partim etiā tuos, tā diligētes, tā promtos, et paratos ad me ornandā in reliquū tēpus, me matre sua dignissimos, meo gremio altos, et educatos lacte meo nō honoras? nō decoras suis insignib'? et ad gradū provehis bacchalaurei? quis prohibet? mos, et decreta majorū? at id in academia sēper factū est,

et suis stabilitū, sancitūque legib⁹. At exspectas volūtatē patrum gravissimorum apertam? at hujusce rei causa suis insubsellijs, et suis insignibus ornati consident. Vis ab adolescentibus interponi postulata? non postularunt solū, sed obsecrarunt etiam. Vrgere, credo, magis voles eos, atque eatenus premere, et instare, quoad impetrent. Cum illorum preces audieris, tum matrem audieris postulātem a te, precantēque, quid immoraris? Cum has ego vestrum omnium preces, et academiae vocem acceperim, nō is ero, qui illas inhumanus, et impius repudiem. Quamobrem cū ii fueritis bacchalaurei optimi, qui curriculo confecto liberalium artium, et philosophiae, et tanto cum studio, tanta cum corporum, et animorū contētione ad hanc laureā perveneritis, digni profecto fuistis, qui fructus laborum, et diligentiae primos, id est lauream bacchalaurei debitam, et dialecticae, et philosophiae alumnis adolescentibus propositam consequamini.

ORATIO PRO BIACENSI ACAdemia ante lauream bacchalaureorum, a praeceptore Philosophiae habenda.

BIACENSIS academia, Rector illustris, P. G. cōcio, et litteris, et virtute praestantissima, in tanto sapientissimorum patrum consessu, tanquam mater indulgentissima filiis suis carissimis, quos uberibus, et lacte suavissimo, intra domesticos gymnasiorum parietes, atque in ipsis officinis liberaliū artium, et philosophiae musaeo aluit, et educavit, magis hodierno, quam aliis totius anni diebus spectaculū praesens, et ad posteritatis memoriam gloriosum, in tanto orbis gentium augustissimo, frequētissimoque theatro visendum, spe-

spectandumque praebuit: cum ut illis gratiam justam ac debitã pro laboribus susceptis, et molestiis omnibus cõfecto jã tantae facultatis curriculo devoratis honorem bacchalaurei tribuendo referret: tum ut ego vestro dono ac munere singulari, quod propriũ est instituti mei, praeceptoris officio fungerer, et in hac honoris sede, atque adeo magistri dignitate collocatus, vobis, ut mos est usitatus, et inveterata hujusce academiae florentissimae consuetũdo, meritas ex hac loci celebritate gratias agerem. Duae sunt profecto res, clarae satis, et illustres, quarum unam tantus magistrorum, et doctorũ sapiẽtissimorum Senatus per me praestãdam in istius muneris provincia demandata, suis decretis honorificentissimis, et academiae statis, solennibusque caeremoniis cõstituit: alteram sic ipse efficiendam curabo, ut si pro magnitudine beneficii in nos collati, pro meritis academiae maximis, et immortalibus, nõ eã, quemadmodũ cupio, cumulatissime praestitero, tamen me nihil omisisse, tacitos animorum sensus testari possim, ut quo possem officiorum genere, gratus, et memor auctoribus tantae liberalitatis, benignitatisque responderem. Quae enim tãta potest exsistere ingenii ubertas? quae tanta vis, et facultas orationis? quod tam accuratũ, et exquisitum dicendi genus, quo vestra in me, discipulosque meos merita, pro dignitate gratias agens, complectar? tãtum abest, ut liberalitati vestrae, ut par est, ac debeo, hodierno die respondeam? Aquila regia, et excelsa, princeps reliquarum aviũ Regibus clarissimis, et Principibus orbis terrarum potentissimis consecrata, non oblita fuisse dicitur praestãtiae sibi supra reliquas aves delatae. Quamobrem instinctu naturae, vel dono singulari a Deo optimo maximo divinitus concesso, non alta solum, et praecelsa loca consectatur, sed etiam in capitibus magnorum saepe consedisse fertur Imperatorum, rebus praeclare gestis, et victoriis egregiis praestantissimorum. Atque in rogo Principum tantorum, et Imperatorum invictissimorum, quorum cadavera honorificum erat, et decus

Imperatoria majestate dignissimum flāmis admotis in cineres redigi, in praecelso jugo, ac summo vertice pyrae, quae magnificētissimo extruebatur opere, aquila in speciem volatum appetētis collocabatur, expansis pennis in sublime suspiciens, quasi supera affectans, et appetens, ut exequiis cōcelebratis circunfusam aëris regionem praetervolans viam rectam, et directam, qua Imperator propter res praeclare gestas, post tot insignes victorias, et insignia victoriarū reportata ad Deorum coetus, et ad illustria beatorum domicilia divinis honoribus, et praemiis immortalibus afficiendus ascēdisse dicebatur, altius, atque altius ascendens, quoad e conspectu hominum amittebatur, demonstrasse videretur. Itaque in Aristomenis sepulchro, in Ducum invictissimorū tumulis, in superbissimis Regiae, et excelsae claritatis stemmatibus, atque in decessu animorū e corporibus, ipsis quodammodo in cadaveribus, denique in obsequio, cultuque Iovis principis deorum maximi fuisse praedicabatur: ut quocunque te animo convertas, sive lucis usurā, sive vitae discessum, sive futurae vitae delicias contempleris, cū Regibus, et summis Imperatoribus praesentem esse semper aquilam, et adesse poëtae mentirentur: ut beneficiorum memoriam habēdam, neque ullo unquam tempore dimittendam esse meritorum commemorationem intelligamus. Quae cum mecum tacitus cogito, et quae vos, patres, in nos, et in discipulos nostros beneficia contulistis, mente complector, cupio dignus videri tot ac tantis beneficiis, dignus tot ac tam immortalibus meritis, dignus his honoribus, et ornamentis, tanta, et tā incredibili vestra liberalitate cōsequutis, et in discipulos hodierna die non minori munificentia conferendis. O longe lateque diffusa laus academiae Biacensis, et liberalitatis, qua in laboribus adolescentum compensandis usa fuisti semper laudibus, et praeconiis magnificentissimis afficienda. Sive magistrorum omni scientia praeditorum auctoritatem, sive doctorum sapientissimorum Senatum frequentissimum

mum, siue dignitatem theatri celsissimam siue concursum, coronamque celebrem omnis generis, ordinis, et aetatis scholasticorum, siue tantam praesentis diei celebritatem, et lauream bacchalaureorum deferendam intueri voluerimus, gratiam beneficiorum illustrem, saeculis praesentibus testatam, et posteris ad aeternam saeculorum omniū posteritatem relinquendam aspiciemus. His de beneficiis cum dicere cupio, nescio, quomodo magnitudo rerum copiam, et facultatem dicendi penitus absorbet, et splendor tot hominum illustrissimorum Solis fulgore clarior oculorum, et mentis aciem sua claritate perstringit: ne tot Soles aduersos, et omnes eximio, et illustri fulgore collucentes aspiciam: tantum abest, ut de suo fulgore, de luce toto terrarum orbe diffusa, quemadmodum par erat, dicere hodierna die possim. Quid autem de loci celebritate, de amplitudine tanti theatri, in quo liberalitatem hanc impertimini, dicemus? si locum ex personarum dignitate aestimamus, circunspiciamus decora, et insignia honorum, quibus capita vestra, et pectora longe lateque splendent, insignibus humanae, diuinaeque sapientiae clarissimis, illustrata, et ipsa, si placet, decora, et ornamenta virtutum, religionem summam, tantamque sanctitatem, quibus animi dotibus suis eximiis magis, quam caelum cum patens, et apertum est, noctu stellulis undique miro splēdore collucētibus, micare visi fuistis. Est haec academia, Patres, parēs nō solū bonarū artium, sed etiam officina cunctarum virtutum, et emporiū absolutae sanctimoniae, ex qua non modo praestantes dialectici, excellentes philosophi, theologi singulares, bonis artibus, atque disciplinis instructi, et ornati, verumetiā boni cultores Christianae Religionis, viri omnib⁹ virtutib⁹ exaggerati, et vera, cōsūmataque Christi sapiētia, quae ad verā Dei cognitionē, ad caelorum gloriam, ad beatorū societatem, ad sempiternae Triados aspectum deducit, exculti mirandum in modum, et illustrati, tāquam ex academia vere Christiana

in hujuſce regni, atque in Hiſpaniarũ, et in totius orbis terrarum utilitatem, et amplificationem maximam proficiſcũtur. Quemadmodum quondam Athenas bonarum artium inventrices adoleſcentes ingredientes, in Minervam caſtitatis, ut veteres fingebant, amantem oculos tollebant, qui Biacenſem in academiam confluxerunt ad litteras percipiẽdas, in Chriſtum Ieſum, perennem, et inexhauſtum totius ſapiẽtiae fontem, animorum aciem intendant, non magis litteris, quam virtutibus excolendi. Quodſi de praemiis, quibus afficimur, noſtra dicere voluiſſemus oratione, dialectica bonarũ artium, et ſciẽtiarũ janua, ars diſſerendi, et vera, et falſa dijudicandi, progreſſus ſane noſtros mirabiles faciẽs in ſingulis artibus, atque diſciplinis, praeſertim in ſacra, caeleſtique theologia, ſuis hodierno die inſignibus, et honoribus afficitur. Eadẽ hos producit adoleſcẽtes in mediam hujuſce theatri lucem, claritatemque patrum graviſsimorum illuſtrem, primos ſuorum laborum fructus, et lauream viridem, atque florẽtem accepturos. Quorſum autem? quem in finẽ, patres? et vos quem in finem arbitramini, adoleſcentes optimi? non profecto ut in poſterum a laboribus conquieſcatis, ut vos otio, deſidiaeque dedatis, ut vitam quietam agatis, et umbratilem, putantes nihil jam negotii, quod vos clariores reddat, et illuſtriores, ad vos pertinere: ſed ut ad ſacram, caeleſtẽque theologiam tranſeatis, in hanc inflammato ſtudio incumbatis: hunc cogitetis gradum eſſe, quaſi primum aditum illuſtrẽ ad caeteros honores, qui vos manent licentiati, magiſtri, et doctoris: quibus ornati ſalutem, animorum ſtudioſe curetis. Vt veniãt vobis in mẽtẽ labores Chriſti Ieſu ab ipſius infantiae cunabulis pro ſalute generis hominum ſuſcepti. Id verſetur ſemper in animis veſtris, non deſiſtere vos debere, donec ad eum locum aſcendatis, ut concionibus multis, auditione confeſsionum, opera rebus divinis, et diligẽtia ſedulo, ſtudioſeque praeſtita, in ſacerdotiis hujuſce regni, vel aliorũ imperiorũ Matris Eccleſiae animos ex ore Daemonis,

ac

ac faucibus eripiatis. Ideo cognetis vos venire solutis togis, quasi milites expeditos, et alacres ad pugnam. Neque quidquã aliud est vita hominis in hoc lugubri, et aerumnoso saeculo, nisi conflictus assiduus, et acerrima cum daemone, cũ mundo, cum carne, tribus deterrimis, et infestissimis humani generis hostibus conflictatio: ad quos vindex nostrae libertatis Christus Iesus perimendos, tanquam in equum alatũ, in Crucem celsissimam ascendit. Vnde quid, obsecro, nisi patrum horum religiosissimorum, nisi vestram suo tempore, cũ theologi fueritis, diligentiam, et studium deposcit? quid manus illae diritate clavorum trajectae, quid pedes ejusdem ferri immanitate trãsfixi, quid latus hastae mucrone patefactũ, quid sanguis eodem latere sanctissimo profluens, demissio capitis, pallor oris, fel, et acetum ori divino porrectum, moles denique Crucis suis humeris comportata, nisi vestram curã, vestram oblato tempore ad salutem animorum diligentiam efflagitabit? Haec omnia quis pro dignitate cõmẽdare? quis meritas, ut par est, poterit pro tanta liberalitate gratias agere? O vere liberalem, et munificam academiam, o parentem indulgentissimam, et carissimam jure quidem optimo habẽdam. Magnum est vos bacchalaureos curriculo bonarum artium confecto per viam celebrem, quae ad templum maximum spectat, tanto sapientissimorum patrum comitatu cohonestatos, quanvis non magna circuitione, publice tamen, ad hanc usque loci celebritatem deduci, consequi magistros, et doctores omnes sapiẽtissimos, singulos suis insignibus ornatos, interim urbem universam pulsu cymbalorum ubique crepitu, et ictibus citatissimis, ut evelli suis sedibus videatur, ad honorem, et ad decus bacchalaureorum transeuntium celebrandum, et loca, quae transivimus, celebriora tibiis modulate pulsatis personare, vos anteire solutis togis talaribus, apertis capitibus, inter florem academiae Biacensium equitũ progredi, subsellia patrum sapientissimorum compleri pro antiquitate, et dignitate considentium, neque quidquam avi-

dius exſpectari, quam lauream, quam inſignia veſtra. Haec quam habent ſpeciem? quam dignitatem maximā? quā gratiam pro veſtris laboribus relatam ampliſsimam? quantā mihi praeceptori veſtro, vobiſque diſcipulis meis amātiſsimis in omnem ſaeculorum aeternitatem gloriam comparabūt? Hanc cogitate luſtrationē, bacchalaurei ornatiſsimi, ſpeciē eſſe, et adumbrationem illius, quam in caelorum aula, ſi Dei aſpectu perfruamini, adipiſcemini felices ſemper, atque fortunati, cum corporis compagibus exeuntes, aditu caelorum patefacto, divinarū Mentium agminibus comitati, vias omnes, et plateas regni beatorū peragrabitis, et inſpectante flore beatorum civium, tot Confeſſoribus, tot Martyribus invictiſsimis, ſapientiſsimis Doctoribus, caſtiſsimiſque Virginibus, ipſa Regina divinorum ſpirituū Virgine Maria, et noſtrae ſalutis auctore Duce Chriſto Ieſu triūphum agetis glorioſum, immortali gloria circunfuſi ad tabernaculum uſque ſanctiſsimae Triados cantibus Angelorum ſuaviſsimis, caeleſtibus hieroſolymis perſonantibus deducti, laborū veſtrorum, et virtutum omnium praemia magnificētiſsima accepturi. Quo cum aſpiretis, cum contendere debeatis, et litteras, et actiones veſtras in Dei cultū, et obſequiūm conferre ſanctiſsimū, neminem veſtrum ignorare credo, quos in poſterū debeatis labores ſuſcipere, ut ad hunc gradum dignitatis altiſsimum veniatis. Et quoniam hic dies dedit quaſi initium tantae felicitatis, ſi Dei cauſa in litterarū, et in Philoſophiae ſtudium, virtute duce, et comite veſtrorum ſtudiorum incubuiſtis, a vobis ad Patres Conſcriptos orationē cōverto. Atque primum loquor vobiſcū, Patres ampliſsimi, et quas poſſum, et debeo gratias immortales ago: nam me relaturū eſſe pro beneficii magnitudine nullam ſatis meritam ſperare poſſum. Neque me ſolū veſtris beneficiis auctum, et cumulatū habebitis in poſterum, ſed hos, quos adeſſe, quos confeciſſe curriculum liberalium artiū aſpexiſtis. Atque iidem, quoniam more, et inſtituto noſtro loqui non poſſunt, edocti cyco-

cyconiarum exemplo, nunquam vobis satisfaciendi, et huic academiae gratiam,quam potuerint,referẽdi finem se facturos esse pollicentur. Tu vero mater academia,cui ab incunabulis,et primis fundamentis meorum studiorũ jactis me totum addixi, et consecravi,accipe primos meorum laborum, et primos beneficiorum tuorum fructus:uberiores fructus,et praestãtiores ferre voluissẽ, sed fero plenos spei maximae:ut si,quemadmodũ illi coeperũt, litterarũ studium persequãtur ingressi in sacrae theologiae pelagus immẽsum,mẽtiar,si de multorum ingeniis,de laboribus,et de vigiliis, et de virtutibus,et de caeteris ornamentis,quae in optimos viros,et litteratos cadere solent,non adducar in spem capiendi incremẽta dignitatis,et virtutis amplissima.Me tuum alumnum,hosce nostros discipulos,non jam lacte tuo solũ altos, sed insignibus bacchalaureorum ornandos, tuo nunquã honori, nũquã dignitati tuae, neque gloriae defuturos esse tibi persuade. En oculos,en vultus singulorum, indices suae in matrem obseruantiae, testes voluntatis in te,in suos patres amplissimos,in hos sapientissimos doctores,in tanta lumina,et ornamẽta maxima. Vos vero discipuli mei,quos mater academia, ad honorem tam egregium, ad honorificã tantae felicitatis lauream accersit, accipite praemium laborũ vestrorum, vestratum vigiliarum,illius tẽporis,quod in nostris castris fortiter,et acriter militantes posuistis. Atque utinam, qui vos dialecticae laurea insignitos dimittit,insignibus sacrae theologiae videat ornatos:quaecunque dies illa fuerit, quae cum illuxerit,non poterit non illucere plenissima felicitatis,et inauditae laetitiae,nostros hos fructus, et labores vestros majore cumulo cohonestabit, et adaugebit Biacensis academia ad seipsam indulgentissimam matrẽ,et ad patres hos sapientissimos majore obsequio,et pietate prosequẽdos. Quod igitur mihi per academiae nostrae decreta,per hunc Senatũ amplissimũ licet officium facere,faciã,gradũ,et insigne bacchalaureorũ vobis deferens,et impertiens.

ORATIO APPETENTIS SACRVM beati Dominici ordinem, cum commoratione, loco communi, affectibus, et obsecratione.

QVOD precatus a Deo optimo maximo sum P. G. ab initio meorum studiorum, et quod tanti Domini beneficio singulari consequi vellem, ut me religionem vestram abhinc annos aliquot appetentem, ejusque cósequendae causa triennii humanioribus litteris operam navantem in vestrá societatem reciperetis, id hodierno die vestra singulari liberalitate consequi vellem. Neque vero quidquam est, quod magis appetam, quodque magis enixe debeam contendere, quá Dominicanorum sacram, religiosamque familiam, ad quam impulsu divini Numinis feror totus, et rapior facibus veluti ardentibus inflammatus: quibus sic animus ardet, flagratque totus, ut ad agendum de alia re, neque soleam, neque si maxime velim, possim meipsum instituere. Enimvero mihi aculeos infigit conscientia, neque quieto sinit animo consistere, manum injicere visa est saepissime, meque in sublimé locú efferens lustrare jubet mentis oculis pericula, quibus homines expositi sunt, qui in hoc saeculo versantur, laqueos, quibus implicati plures, et irretiti, neque gradum minimum ad suscipiendas virtutis actiones faciunt, vincula animis aliorum injecta, qui servitutem serviunt miserabilem, et magis quam contemtissima mancipia, notis inferorum inusta, cótinuas operas Daemoni praestát, et foveas, in quas, quoniam inciderút, obruútur ab hoste nequissimo, atque adeo miserandum in modum tenentur oppressi, ut faucibus premi videátur ab hoc inferorum principe, ne jugum a suis animis acerbissi-

bissimum repellant servitutis. Video vitia longe lateque volitare. Quid diversas carnificinas animorum enumerem, quibus conscinduntur, atque trucidantur mortales, atque ipsi quasi venales animi, quod sine lacrymis dici non potest, empti sanguine Iesu Christi, superbiae, libidini, avaritiae, reliquisque vitiis parvo pretio traduntur in Daemonis servitutem: ut pauci sint; atque hi numerentur, qui legibus, divinisque praescriptionibus pareant: qui vero consilia Christi Iesu sequantur, soli sint in sacras religiosorum familias cooptati, et inter hos milites praecipue de vestra religione delecti, atq; exercitati in omni sanctitatis actione Dominicani? Cujus si vetustatẽ cõsideremus, alijs ordo beati Dominici praestat sacris religionibus plurimis, si scientiam, et sanctitatem virorum, qui in hac sacra familia fuerunt, in nulla, neque scientia praestantiores, neque ullo genere sanctitatis clariores reperientur. Est enim Dominicanorum ordo domiciliũ Christianae Minervae, officina bonorum studiorum, emporium sacrae theologiae, fons perennis, et inexhaustus divinae sapientiae: ut si (quod Deus malum avertat) nostris peccatis litterarum divinarum libros amitteremus, in Dominicanorũ domicilijs, collectos, coactosque reperiremus. Quae enim litterariae officinae? quae religiosorum coenobia? quae denique academiae Dominicanorum scriptis, et virorum, qui de sua familia delecti sunt, atque fuerunt, vocibus semper non personuerunt, atque nostra nõ aetate personant? An Cajetanos, an Sotos, an Victorias, an Metinas, an deniq; antiquiores alios nescim⁹? An inter hos lumẽ Ecclesiae clarissimũ, cõmunem omnis generis; atque ordinis doctorum nostrorum magistrum, praeceptoremque gloriosum, caelestem sacrae Religionis Doctorem, Thomam Angelicum non praedicari audimus in academiis, in ecclesiarum suggestis quotidie? quem autem Mater Ecclesia sanctorũ gradum in caelorũ aula cõsequutum divinis honoribus prosequitur, quem in caelitum ordinem ascripti religiosi plurimi de Dominicanorum fami-

lia non cóſequuti fuerint? an Virginum? an Cóſeſſorum? an Doctorum? an Patriarcharū? an Martyrum honores numerabimus? Ex his ſanctorū coetibus claros, et illuſtres ſuae religionis Heroas ſanctiſsima religioſiſsimaque familia Dominicanorum oſtentare poteſt, et hos cum praeſtantia maxima prae reliquis ſacris religioſorū familiis divinis ſapiétiae ornamentis abundantes. At quē ſemper habuit iſte ſanctiſsimus ordo ſplendorem? quot Pontifices? quot Eccleſiarum Praeſules? quot Cardinales? quot Romanos Pontifices? Hoc equidem tempore feliciſsimo cum videas beati Dominici filios, et alumnos in tanti Parentis habitu, atque forma verſantes, propugnacula Fidei, cujus defédédae cauſa hic ordo clariſsim' ab initio inſtitut' fuit, et Romanorū Pótificū auctoritate cóprobatus, te dices intueri. Quis praeſcriptiones inſtituti Dominicanorū ſanctiſsimi, odeo ſtatas, et praefinitas horas, meditationi data tempora, multis in coenobiis carnis abſtinentiam, ſubuculas lineas de corporibus religioſorū ablatas, reliqua praeſidia religionis abſolvendae, perficiédaeque cauſa, munus Chriſtianae Religionis enunciandae, unde Praedicatorum nomen acceptum fuit, valeat enumerare? his de cauſis in veſtram religioné propenſione mirabili abhinc trienniū, ut audiviſtis, feror, et modo uſq; eo cupiditate feror hoc tempore, ut niſi me in veſtram ſocietatem, in veſtram familiam militem unum cooptatū videro, prae deſiderio, praementis ardore, quid agam, ignoré. An me deſiderio veſtri ordinis tabeſcenté perire patiemini? aut deſideria noſtra, quae Deus optimus, et maximus injecit, quae conſervavit ad hoc uſque tempus, extingui vos, Patres religioſiſsimi, ſinetis? ſiccine me tradi patiemini in Daemonis ſervitutem, qui de veſtro officio ex inferorum faucibus eripere mortaliū animos omni ratione debetis? non me fugientem Daemonis inſidias, non nuntium huic ſaeculo remittentem, non in tutum portū, non in arcé munitiſsimā cófugienté recipietis? nó exſpectabitis preces? nó lacrymas? ſi parū idoneus, ſi nullus vobis vi-

videor esse,ne priusquã experiamini,dimittatis moestũ,atque conturbatũ,incertũ consilii, quod capiã, atque quaecũque terrarũ sola potero,peragrare paratissimum,quoad voti mei, atque vestri ordinis compos fiam. Per merita beati Dominici Parẽtis,et Antesignani vestri, per dignitatem omnis ordinis,et status de vestra familia sanctorum,per officium, quod facitis,animorum ex Daemonis servitute liberandorum, per commune vestri ordinis in Virginem Mariam studiũ,et summam religionẽ,per tantae Reginae caelorũ in Dominicanorũ tuenda religione singulare patrociniũ,per Christi Iesu Fidem,quam concionibus vestris,doctrina caelesti, laboribus corporum,et vitae periculis maximis,tót Martyrum profuso sanguine,gentibus cunctis, atque nationibus ad hunc usque diem enũtiavistis, opẽ vestram,et auxiliũ mihi ferre nõ desinatis.Si aequum postulo,si potestis opem ferre, si debetis mortalium animis consulere , si auxilio Dei immortalis fretus ad omne me demissionis,et virtutis factũ offero, si instituti religione beati Dominici,ac praecipuo quodã ardore inflammatus ad vos suppliciter,atque demisse venio, denegari mihi nõ id poteritis, sed impertiri maxime debetis,quod tãtis a vobis precibus efflagito.

ORATIO AD BEATI FRANCISCI sacrum ordinem petendum , cum demonstratione,loco communi,expolitione,affectibus,et obsecratione.

FVIT tẽpus P.G.cũ tãto angore cõscientiae cruciabar,ut prorsus momentũ nullum timore vacuum haberẽ. Atque si caelũ videbã nubibus obductũ,si mortẽ aliquã repẽtinã audiebam , si pestẽ invadentẽ urbẽ,si denique minimos strepit⁹,totis artub⁹, atq; mẽbris cõtre-

miſcebam. Neque quid cauſae eſſet, aſſequi poteram, niſi peccatum, et depravata conſcientia: quae gladium divinae juſtitiae diſtrictum intendens cervicibus noſtris merendi cauſam dabat planam, et exploratam. Quo magis a me conſcientiae pondus ejicere cupiebam, hoc magis, atque magis premebat: neq; dies noctesque liberũ ſpiritũ ducere patiebatur. Adeo confeſſariũ, eluo ſordes animi: reſpirare viſus. Lux mihi videbatur oborta, et ſpes veniae conſequendae peccatorum allata. Dico equidem hoc ſatis magno cum pudore, ſed dicẽdũ: ne, ſi de meis ſceleribus, et de divinis in me beneficiis collatis tacere videar, ingratus ſim, vel potius impius: aut ne Spiritui divino obſtitiſſe arguar has a me voces extorquẽti, et cogenti vobis praeſentibus, et audientibus mittere. Sed quorſũ Patres? Quorſũ? ut intelligere valeatis ab iſtius cõfeſſionis tẽpore cogitaſſe me de veſtra religione, atque de ipſo beato Franciſco Principe, et Parente clariſſimo tantae familiae. Ille mihi viſus eſt in ſomnis ſaepe dixiſſe, qui tantum beneficii accepiſti, ut Aetna gravius pondus excuſſeris, vis vivere quieto, et tranquillo in poſterum animo? quid ni reſpondebam ego. Age igitur, et te inimicum praebe peccatorum, confer te ad religionem meam, et afflictationibus, inedia, ciliciis, ſacci aſperitate coerce corporis motus, Daemoni bellum omni crudelitate deterrimũ infer. Quid ergo Patres? in utraque partẽ in mentẽ multa mihi veniebãt: ſed magnũ pondus mihi attulerunt ad tollendam omnino dubitationẽ adhortatio, cõſiliumque beati Franciſci, quẽ per quietem videbar ego videre, et dies etiam totos nunquam mentem pulſare deſiſtentem, quoad tandem perpulit. Fateor Patres, grave ſatis eſſe religionis jugũ. multa religioſus facturus eſt cõtra voluntatem ſuam, ſemper in ſumma contentione corporis, et animi verſaturus. Suſcipiẽdae ſunt exercitationes virtutum, domandae cupiditates, appetitus fraenandi. Atque in hac familia Franciſci beatiſſimi religioſus perſuaſum ſibi habere debet linteum ſe non induturum eſſe, ſed pannum

dum-

dumtaxat, atque hunc haerentem semper carnibus, somnum nō in culcitris, sed in tabulis, crassitudine, duritieque maxima capturū, et escas cōtemtissimas, atque has summa cū moderatione, magnam partem anni jejunia de praescriptionibus ordinis praestitūra, atque horum non pauca in pane, et frigida toleraturum esse, peditem, et sine viatico mittendum ad praefecti voluntatem, qui saepe severus, atque vehemens urgebit magis, atque premet suos alumnos, et disciplinam ipsam angustiis majoribus coercebit; Intelligere etiam debet is monachus in coenobiis plurimis inopia, et egestate laboraturos esse fratres, tumque cum eis praeclare agēdum, si pane atro, herbis sylvestribus, aut radicibus vescantur. Castigatio vero corporis in hac sacra familia, cum multo frequētior sit, tum habet plus acerbitatis. Atque fratres vestitos cubare, cum ipso cucullo arcto, valdeque compresso, et ipso praesertim aestus tempore gravissimo fauces opprimente vehementissime, ipsos denique monachos amplius quattuor, et viginti praeceptis poenā ascribētibus capitalem, alligatos, cōstrictosque teneri, quid habet difficultatis? Gravia sunt haec, et multorum viribus superiora, procul dubio graviora, quā hominum communis imbecillitas perferre possit, nisi Deus adsit, et militem Franciscanum praecipua sui Numinis virtute muniat: sed qui mihi mentem injecit Deus in hunc ordinem ingrediendi, robur, et vires invictas praestabit. Atque hominem sibi ipsi diffidentē, fidētē autē viribus divinis tātū oneris suscipere necessariū est, si voluerit in instituto, semelque suscepto itinere ad extremum usque vitae spiritum permanere: quae res me magis ad appetendum beati Francisci ordinem, et ad bene de perseverantia auxilio divinae bonitatis sperandum excitavit: ne graviter incuriam, aut oblivionem mētis injectae divina Majestas ulciscatur, me in saeculo versantem relinquēs inter saeculi sectatores, et administros, et eo progredi suscipientem indies me graviora scelera quotidie sinat, ut omnibus maculis aspersum in profundum ja-

Nnn ciat

ciat inferorũ. Toleratu difficillima sint, et in corpus statuantur supplicia, quae de carne sumuntur gravissima: dilanietur, discerpatur ipsa caro, dummodo stet animus, sit salvus, et incolumis, et vigeat omnibus virtutum ornamentis excultus: quibus non poterit nõ redundare, si in viridarium tantae religionis jucũdissimum, et amoenissimum, et omni virtutum odore fragrãs ingrediar. An vero hortos violis, et rosis stratos, omni suavitate jucundissimos intrabit aliquis, et non odoris suavitatem percipiet? non ex omni florum genere fasciculum suaviter olẽtem componet, et construet mirabili arte politissimum? O beatissimi Didaci, O sanctissimi Paduani, O divini Bonavẽturae, flores religionis Frãciscanae lectissimi, in viridario beati Francisci pulcerrimo, et jucundissimo cõsiti, translati in caelestis aulae hortos amoenissimos: qui neq; Solis occasu occidetis, neq; calorũ ardorib⁹ aduremini, neque ventis reflantibus de vestra venustate amittetis quidquam, vigebitis potius, et suavitate caelesti florebitis, et spirabitis afflatum divini Numinis in saeculorũ omniũ aeternitates. Ex beati Francisci ordine, ex hoc viridario, in hortis Ecclesiae consito, et praescriptionũ suarum aquis perlucidis, atque crystallinis irrigato omnis vestra fragãtia, suavitas, atque splendor exoritur. Quis in hoc viridarium, in pomarium tantum, in hortos tam irriguos, atque amoenos aditum haberet facilem, atque patẽtem? Sperarẽ equidem omni veteri deformitate exsuta me speciem, et formam indutuгum esse claram, atque splẽdentẽ, et liquoribus beati Francisci sanctissimae familiae perlucidis, ac caelestibus perfusũ ad floris similitudinem, et pulcritudinem evasurum fuisse, si tantum beneficii, tantum liberalitatis consequerer. Istud est in vestra potestate situm, Patres amplissimi. Vos potestis una vestrarum voluntatũ consensione meũ animũ explere, atque meipsum, si vere, et ex animo peto, si voluntate Majestati semper divinae serviẽdi, et ex vestris praescriptionibus, ex sanctissimo, perfectissimoq; beati Frãcisci instituto, quod mi-

mihi detur vitae tẽpus ad extremũ usq; spiritũ degẽdae. Valeant apud vos, Patres religiosissimi, nostra desideria, palam, et vere proposita, nullo fuco verborũ, nullis orationis pigmentis aspersa. valeát illi stimuli meis a beatissimo Patre Fráncisco visceribus infixi. valeant stimuli conscientiae. valeat denique visio per quietem oblata. Per illas Iesu Christi plagas Parenti vestro, et tantae religionis auctori Francisco ad immortale tãtae familiae decus insigniter impressas, quibus speciem Pater ipse sanctissimus gerebat, et divinã salutis nostrae similitudinẽ, me tantae religionis cópotem facite. Si tãti vos salutẽ animorũ facitis, et gloriã divini Numinis sempiternã, cujus utriusque rei consequendae gratia cũ religionẽ beatus Franciscus instituerit, tũ nemini dubiũ est, quin ipsemet corpus suum in mille cruciatus, et in omnia tyrannorum exquisita supplicia libẽs, et laetus dedere paratissimus esset, intuemini in ovem vagam, et errantem, in ovem balantem, et ovile petentem Francisci sanctissimi, fugientem lupi deterrimi fauces patentes, et ad me devorandum ore inhiante imminentes. Si vos non accurritis, si tanquam pastores boni non me ex ore Daemonis, ac faucibus eripitis, quis obsecro liberabit? Deus optimus, et maximus, qui mihi vestri ordinis appetendi desiderium injecit, vobis mentem in vestram me societatem cooptandi velit injicere.

ORATIO AD DEDICANDAS DISputationes alicui Ecclesiae Pontifici, cum dialogismo, et obsecratione.

(§)

SI cui potissimum, Praesul illustrissime, has sacrae theologiae disputationes ex Principib⁹ Ecclesiae clarissimis dicãdas curare debebã, mecũ tacitus investigare voluissem, neque te pote-

ram illustriorem, neque ullis ornamentis praestantiorem reperire Mecoenatem, cui sane, quod omnes fatebuntur, potius, quam tibi dicandae, consecrādaeque fuissent, maximis justissimisque de causis. Quae sint illae causae hoc tempore felicissimo, et clarissimorum hominum abundanti saeculo, si quis quaerat, huic ego respōdebo statim, dignitas causae sunt et amplitudo tua. At multi in hac dignitate sūt collocati, nō inficias ire possum; sed qui Praesulis dignitatē nobilitate tanta generis, et fumosis majorum imaginibus illustraverit, qui ad hanc generis claritatem litterarum tantam, tamque multiplicem cognitionem adjunxerit, vident omnes de Principibus Ecclesiae superesse neminem. Tacere de his rebus cū nemo queat, quid etiam ille dicet, cum singularia tanti Principis merita constent in litteratos homines? victum se fatebitur. Quid vero si nos praeter litteratorum quodcūque genus suis immortalibus beneficiis obligati fuerimus? in ore illico cujuscunque hominis erit sermo pervagatus, debitoris esse, quod debet solvere, et in diem, ut nomina non exigātur, neque in judicium debitor vocetur. quod si solvendo non fuerit? habebit gratiam, quā possit, et quod pecuniis nequeat aes conflatum dissolvere, corpore saltem luat: ut qui bonis facere satis non valeat, operam aliquam praestādo satisfaciat: debitorem enim, qui solvendo non fuisset, vinctum, cōstrictumque tradendum creditori leges quondam, et jura decernebant. Magna sunt, et immortalia tua in nos merita, Praesul illustrisime, neque nos ullam tuorum erga nos beneficiorū partem assequi sine dubitatione possumus: cum nullae nobis opes, nullae facultates sint, et quidquid divitiarū esset, id tuis in nos meritis immortalibus multo fuisset inferius. Quare quod specimē ingenii disputationib' sacrae theologiae praesentibus consignatum in Salmanticensi academia daturi sumus, tanquam obsidem, et pignus nostrae erga te voluntatis clarissimum tibi Principi clarissimo, illustrisimoque non modo cognitum esse volumus, sed eas tuo nomini humili-

ter,

tur, ac demisse dicamus, consecramusque. Quas ut laetus, et hilaris, et qua teneros aliorum foetus excipere solitus es, ut benigna fronte excipias, supplici obsecratione contendimus.

ORATIO IN SIMILI MATERIA ad Praesidem Consilii Regii illustrisimum.

QVAE res Praeses illustrissime, Mecoenatē illū poëtarum carminibus celebratum clarum reddidit, et illustrem ad omnem posteritatis memoriā, ea me profecto, has tibi jurisperitiae Praesidi Hispaniarum potentissimo disputationes omni prorsus ablata dubitatione consecrare cogit. Si de te quaereremus, quid magis in animo habeas, quam rem litterariā, nihil unquam tibi prius fuisse dices. Cum vero cum Hispaniarum Rege celsissimo sermones habeas frequētes, atque de regnorum mole superbissima necessarios, nullum te magis Regiae Majestati, quam negotium litterarium, nullos homines potius, quam litteratos tanto semper Regi, tāque litteratorum amanti commendasse confirmabis. Videor equidem ex ore tuo audire sermonem hujusmodi. Quae me res in amplissimo Praesidis gradu collocavit, et totum terrarū orbem munit, atque conservat, ea mihi praecipue commendata fuit semper, et accepta mirū in modum, dedi testimonia, voluntatis meae satis illustria, signaque testificationis ad omnem saeculorum memoriam permāsura. Id quod academiarum collegia, et praesertim quattuor illa vetustiora Salmanticensia, urbes omnes, sola terrarū; unde ad nostras aures doctorum hominum fama permanavit, nulla unquam oblivione delebunt. Accipio, quod dicis, Praeses illustrissime, quod

omnes constanter sparserunt in vulgus, quod Hispanorum hominum litteris commendabitur: neque ulla unquam aetas de tanti Praesidis in litteratos homines liberalitate silebit. Atque eo libentius accipio, quo mihi speciatim in jurisperitiam ingredienti te non defuturũ fuisse tẽporis decursu demõstrabas, cũ ex his studiis excessissem, et ad eam aetatẽ, quae dignitates, honoresque caperet, pervenissem. In ipso igitur studiorum exitu, absoluto jam jurisperitiae curriculo, me ad jus intra domesticos parietes recolendum, repetẽdumque conferre volens, ne quinquẽnii fructus exspectes, illos hisce disputationibus tuo nomini consecratis ostendendos, proferendosque decrevi: ut ex primis fructibus, tãquam ex herbis minime fallacibus, quae sint reliquo tempore, cum ad maturitatem pervenerint, fruges metendae, nõ difficulter divinare possis. Quare ut suam maturitatẽ consequantur, obsecro Praeses illustrissime, nostras jurisperitiae disputationes ex ipsius jurisprudentiae visceribus depromtas solita in litterarũ studia benignitate excipias: ut quo singulari litterarum patrocinio a te, pro tuo potentissimo dominatu, suscepto, et tãta liberalitate praestito, rẽ litterariã ad hoc usque tẽpus amplificasti, meipsum tuam suppliciter fidem, et opem implorãtem, reliquosque mei similes ad persequendum juris peritiae curriculum, conficiendumque magis excites, et inflammes.

ORATIO IN ADVENTU ARCHIEpiscopi Valentini, Patriarchaeque clarissimi, domini Ioannis Enriquii Riberae, in academiam Societatis Iesu, cum notatione, et descriptione.

Hodierno die, Praesul illustrissime, cum Remp. hanc litterariã, et tua dignitas, et liberalitas tãti Principis, quibus illustrata fuerunt gymnasia nostrae Societatis, magnopere tanti beneficii

mag-

magnitudine devinxerint, putabam mihi eloquentiae fontes aperiendos aliquot ad aliquā gratae volūtatis significationē pro tuis in nos beneficiis immortalibus ostendendā. Tantam enim beneficii magnitudinē, tam egregiā beneficētiā, atque liberalitatē, tā incredibilē, et inauditā in tanta dignitate benignitatē, quando gratiā propter inopiā nostrā referre minime possumus, aequum quidē videbatur, et rethorū facultati consentaneū, ut aliquo verborū genere gratias agētes, ex hac loci celebritate prosequeremur. Te enim Patriarcha clarissimo nobis, et huic Reip. litterariae dedito; et intra parietes hujusce gymnasii nondū perfectos, tanta humanitate, tanta comitate contento, nō solū statū litterarū veterē honoratū, sedetiā felicitatē studiorū, et fortunā academiae nostrae auctā, amplificatamque videmus. Sed obest splēdor tātae dignitatis, et Pontificis, et Patriarchae splēdidissima, clarissimaque praesentia, quae quantū materiae dat multitudine suorū ornamentorū, tantū orationē contrahit, et adducit in angustū magnitudine suae claritatis eximiae: ut vereri plane debeā, ne dū partē aliquā suae magnitudinis adūbrare studeam, majestatē tā excelsam, et tā insignē imminuere videar, et obscurare dicēdo. Quāquā habent hoc propriū, atque peculiare magnificae res, et admirabiles, ut etiā si nullis verborū lenociniis, nullis orationis luminibus illustrentur, egregiā tamen semper majestatē, et amplitudinē retineant. Quamobrē faciā id, quod facere vulgo solent, qui in rem aliquam magni pretii, et aestimationis suos oculos cōjecerūt: ut quādo rei conspectae magnitudinē, et praestātiā digne cōmendare nequeāt, quod datur, quodque possunt, id nō omittāt. Itaque respiciūt eam rem, admirātur taciti, saepe haerent obtutu oculorū uno in operis tāti pulcritudinē defixo, obstupescūt quasi muti, et elingues, nutu, significatione, motu corporis crebras admirationes saepe faciendo: cum autem post taciturnitatem multam verbum ab istis spectatoribus rei magnitudo extorsit, admirabile dicunt, et stupendum, ut nihil supra, silen-

tii velo tegere satius esse arbitrati laudem, et magnificentiam operis aspecti, quam multa dicendo, minimam partem tantorum assequi meritorum. Quid ergo? cum istud nobis contigerit adventu, praesentiaque tua, Patriarcha clarissime, ineamus hanc saluberrimi consilii rationē, atque omissis laudibus tuam beneficentiam miremur omnes taciti nobiscum, tanti adventus splendore illustrati. Cum oculis nostris aspiciamus tantum Ecclesiae Pontificem, Archiepiscopum sedis Valentinae dignissimum, et Patriarcham Antiochenae dignitatis amplissimum, intra parietes nostri gymnasii, inter ipsa subsellia, tanta dignitate, tanta majestate considentem, nos ipsos audientem, et rhetorum classem cohonestantem, illustrantemque clarissime, illius oris dignitatem, augustam, venerandamque praesentiam tacita animorū cogitatione cōtēplemur, in illius oculis, ore, vultuque acquiescamus, tantam sanctitatis imaginem, et illustre speculum intueamur, ad illum omnis nostra spectet oculorum, animorūque acies intēta. Nam si nos, auditores optimi, in genua procumbentes, supplices manus tenderemus in caelum, ut Deus optimus ac maximus fortunaret academiam nostrā aliquo dono ac munere singulari, et ad studiorum utilitatem, et ad omnis scholasticorum ordinis incremētum, et amplificationem maximam per aliquem Praesulem, aut Principem clarissimum, hunc Ecclesiae Pontificem, hunc Antistitem praecellentissimum, tot ornamētis, et insignibus nostrae Religionis florentem adepti, quibus exsultare gaudiis, quibus serio triumphare laetitiis debuissemus? Hunc quoniam tantum, et tam praecellentem Pontificem aspicitis, quoniam tacitis cogitationibus complectimini, et prae temporis angustiis, prae tam excelsi Principis incredibili modestia, prae sua singulari, summaque virtute laudes usurpare non audemus omni honore, praedicationeque dignissimas, versetur saltem in animis vestris ripa fluminis alicujus viridissima, et amoenissima, herbis, ac floribus strata, multis alnis altissimis foliorum

-ve

vestitu jucundissimo virentibus, et omnis generis arboribus consita: in qua fructus uberes, ac praestátes, multitudine innumerabiles, insatiabili varietate distinctos percipiatis. Alluatur utraque ripa liquoribus perlucidis, et splendéti vitro clarioribus. Addite temperationem caeli, salubritatem aëris, lenitatem, et suavitatem mirificam, qua folia ventilata arborum, dum huc, et illuc agitantur, crepitu, et susurro jucundissimo demulcent aures, oblectant sensus, et animos inaudita jucunditate perfundunt, susurros hos, et sonos suavitatis mirabiles cantibus carduelium, luscíniarum, et reliquae diversitatis avicularum mirum in modum augentibus. Atque dum haec animorú oculis intuemini, venient statim vobis in métem horti animorum jucundissimi, multis virtutibus, et ornamentis caelestibus convestiti, tanta demissione, tanta castitate, tanta caritate, tantis reliquarum virtutum fructibus uberrimis, et praestantissimis, quantos ad animorum saluté, et ad domicilia caelorum comparanda exoptare volueritis: qui divinis aquis redundantes, nullo unquam tempore non abunde suppetunt, et nunquam ab appetentibus gloriae beatorum multitudine, copiaque incredibili non percipiuntur. Cantus vero mirifice concinentes concentu beatorú, et harmonia caelesti Majestaté sempiterni Numinis mirificis laudibus tollunt in caelum: ut jam prae gaudio vix apud vos esse debeatis hoc tanto, tamque mirando bono, repentino, et inopinato Riberarum in nostras scholas adventu, hac Patriarchae illustrissimi felicissima, augustissimaque praesentia, divitiis omnibus, opibus, et ornamétis, quae in vos, in vestram academiam potuissent conferri, praestantiore. Haec quantam nobis ad dicendum materiá de tuis laudibus, Praesul dignissime, praebebant? Quam liberum, et patentem campum aperiebát? omnia mihi consulto praetereunda sunt, quibus praedixi, justis, necessariisque de causis. Praetereo igitur honores, et dignitates maximas, quas iste tantus Ecclesiae Princeps habuit, et sanctissime semper, integerrimeque ges-

sit. Omitto nobilitatem generis clarissimam, antiquam illustrissimae familiae prosapiã, nobilissimos, et clarissimos, qui in sua veteri, et illustri familia conquieverunt, tot Marchiones, tot Duces, tot Principes Hispaniarum potentissimos, et fumosis imaginibus, et honoribus maximis, et rebus praeclare gestis toto terrarum orbe commẽdatos. Hinc Riberae, hinc Enriquii, hinc Marchiones Mellarii, Hinc Duces de Alcala, hinc potentissimi Praefecti Castellae, hinc innumerabiles alii cum Magnatibus Hispaniarũ sanguinis communione conjuncti, hinc agnationes, et cognationes regnorum nostrorum illustrissimae, hinc lumina, et ornamenta cum aliarum provinciarum, tum Baeticae generis claritate conspicua. Quantopere autem linguis, atque sermonibus cunctorum hominum dignitas Pontificatus Valentini, tot annos ante tanta cum utilitate animorum, et incremẽto maximo gesta celebratur? Nescio sane quomodo vel auditione Pontificiae dignitatis ipsa tiara gemmis fulgentibus illuminata, baculum ex auro purissimo factum, a summo multiplici inflexione intortum, Crux aurea, quae elata in sublime praefertur Archiepiscopo in publicum veneranda admodum majestate prodeunte, infulae caeterae, reliquaque insignia tantae sedis amplissimae, species tanta, tantus honos, et splendor oculos, et mentes hominum in sui admirationẽ et stuporem adducunt. Nunquam non praedicabitur sedes Patriarchae clarissima: et quanto consilio Romani Põtificis, quanta providentia Majestatis aeternae delata fuerit, semper Valẽtinorũ sermones, linguaeque testabũtur. Atque cum ingressus fuisti in hanc urbem Hispalensem, nullis nũtiis praemissis, quibus de tuo adventu facti certiores oppidani, ipsi Senatores, et flos nobilitatis, Marchiones omnes, et Duces tecum tãto Patriarcha sanguinis communione cõjuncti obviam procederent, et agmine longo, qua ingredereris, ad aedes usque tuas perducerent, quot, et quanta dedisti tuae documenta demissionis, et rerum hujusce fae-

cu

culi contemtionis,despicientiaeque? Nihil illis diebus nisi de tuo ingressu, de gloria humana contemta, nihil nisi de strepitu, ac fragore equorum, quibus vias omnes, et plateas, qua progressiones honorificae, qua transitus futurus erat, concrepare necessarium esset, spreto, nihil nisi de plausibus, et inanissimis saeculi rumusculis repudiatis, nihil denique nisi de tanto flore nobilitatis, de tanta praestantia, de tanta gloria splendoris humani, abjecta, et quasi pedibus tracta, homines in suis cóventiculis, et in circulis frequentissimis loquebantur. Quodsi haec tantis admirationibus afficiuntur, illae verae virtutes, quae semper in te tanto Patriarcha perspectae fuerunt, quae Pastoris Ecclesiae sanctissimi propriae sunt, quas ipse summo studio, et religione colis, et nunquam destitisti in animorum salutem conferre, qua ubertate, et copia orationis, qua vi, et facultate dicendi ulla ex parte commēdari posse videbuntur? Insanus essem profecto, illustrissime Patriarcha, ut tecum jam tandē magis aperte ad exitum orationis festinans loquar, si vellem immensum, et infinitum tuarum laudum pelagus navigare: nā tanta quidem multitudine tuorum ornamentorum obruerer, sive ad conciones habitas in suggestis ecclesiae Valentinae maximae, et aliarum, quae tuae ditioni, potestatique subjectae, finibus Valentiae latissimis continentur, meam conferrem orationem: sive meipsum converterem ad curam, et ad diligentiam a te semper adhibitam extirpandi fibras, et radices flagitiorum in multorum animis inhaerentes: sive testarer munera pietatis, et inusitatae monimenta misericordiae, cum Valentiae, quae caput est totius regni, et Antistitum sedes, domiciliumque Valentinorum, commoraris: aut cum lustras oppida finitima, populos, urbes, oppidula tuae curae, fideique commissa. Nemo ignorat, quid, et quantum fuerit in illis partibus sementis, ac messis, quae arborum putatio, et vitium sterilium, et plane, nisi assidue colerentur, arescentium, propter rudes, et impoli-

tos homines propter tarda, et obtusa plurimorum ingenia, propter naturam multorum ad pietatem, ad religionem absolutam non admodum accedentem, denique propter corruptam depravatamque gentem Agarenorum illas locorum sedes latissime incolentium. Atque in his locis tam magna ex parte horridis, et incultis neque sementem amissam, neque fructus interiisse, quasi non in sterili, nec infrugifera terra, sed in opimo, et fertili solo semina sparsa fuisse videantur, quis non admiretur? Ita magna Valentiae pars, hortus irriguus, et amoenus, plantis, et oleribus divinarũ virtutum consitus ab eo tempore praedicatur, cum illustrissimus Patriarcha cultura animorum de multorum pectoribus extraxit vitia radicitus, et mentes hominum instituit, et informavit ad satus accipiendos caelestes, atque divinos. Itaque ipsos animorum hortos ab hoc tempore, non in sterili, ac deserto loco, sed in irriguo, atque jucũdo propter humores perennes aquarum in littore viridissimo, et amoenissimo Riberarum sacris Patriarchae concionibus, divinisque adhortationibus nitidiores, et illustriores Valentia tulit, tanta amoenitate, tãta ubertate, tanto vestitu, et varietate caelesti distinctos, ut Paradisum aliquem, tot aquis caelestibus, fontibus inexhaustis, studio, et diligentia, exemplo vitae, tot monimentis apud Valentinos actionum sanctissimarum positis nos intueri plane dicere valeamus. Atque haec comitas, et affabilitas paterna, qua nos invisis satis esse potuisset ad feros, et immanes animos molliendos, et ad illos ad mansuetudinem, et ad suavitatẽ Christianae vitae traducendos. Quae vero, et quanta praedicatur demissio tua? quam incredibilis humanitas, qua cunctos homines amplecteris ad te adeuntes in locis Hispalensibus, procul a sedibus tui Pontificatus distantibus: cum in majorũ solo inter Principes, et Magnates generis tui clarissimos, praecellẽtissimosque verseris: ubi tot sunt plane homines tibi deditissimi, tot tuam recognoscunt, et venerantur dignitatem, tot colunt, atque suspiciũt vene-

ran-

tandam admodú Patriarchae celsitaté, et inter hos nos ipsi profectò summopere: quos tanto beneficio afficere voluisti. Tibi academiam istam, tibi classes omnes, tibi juventutem gymnasia frequentanté, tibi nos ipsos, et totá Iesu Societaté tuis semper beneficiis obstrictam, atque hoc fausto felicique universae Reipublicae litterariae tempore magis ornatam, et cumulatam dedimus, et animis libentissimis denuo devovemus. Quando autem ab egentibus nihil praeter gratam animorum voluntatem, et preces, quas pro salute corporis, et animi adhibeant, postulandum est, ut te Deus optimus, ac Maximus multos annos ad Christiane Religionis amplificationem, salvum, et incolumem conservet, saepe tendentes manus supplices in caelum magno nos studio, summaque religione precari non desinemus.

ORATIO IN ADVENTV DVCIS Sidonii ad Collegiú Societatis Iesu, cum descriptione, et loco communi de bonitate.

(§).

DIVTVRNI desiderii, Dux excellentissime, quo nostra Societas exoptavit ab hinc annos plurimos tuá inclytam excellentiam intra domesticos istius academiae parietes cũctis vehementer laetãtibus aspicere, hac tua excellentissima, clarissimaque praesentia finem hodierna dies attulit: eadem occasionem, quam voluimus, quamque appetivimus, si quemadmodum cupiebamus, tempus nobis opportunum ad tuam excellentiam excipiẽdam contigisset, non ullis nostris meritis, de eximia tua bonitate dicendi. Tantam enim dignitatem, tam eximium, et illustrem splẽdoré, tantam in summo ditionis amplissimae dominatu benignitaté, tam incre-

dibilé bonitatem, ac plane mirandá omnes hodierno die nõ solum videre, sedetiam tacitis, et perspicuis admirationibus prosequi debemus. Duce enim Medinensi Hispaniarú Principe potentissimo nostras in scholas ingresso, et in oculis, et in ore spectatorum tanta majestate confidente, et táta, quátam omnes intuemini, cum benignitate nostrum audiente sermonem, non solum juventutem, ad litteras, et ad virtutem excitatam, sedetiam his gymnasiis honorem, et gloriam immortalem quaesitam, et comparatam video: ut jam quamquá cognomentum, quod geris illustre Guzmaniorum, minime praedicaret nobis bonitatis hujusce magnitudinem, eam tamen prae se ferret factum hodiernae liberalitatis pulcerrimũ, propter praestantiam, et excellétiam suam commendandum hominum memoriae sempiternae. Quae cum longe lateque pateat, et ad omnem splendorem, et dignitaté pertineat: quá hodierna die bonitatem dicam? ex quorum illam ornamentorum genere fuisse putem? Nam video pro valvis aedium amplissimarum tanti domini, et in circuitu turrium celsissimarum, pro castellis populorum, et oppidorum suorum, denique pro peristromatibus suis, et aulaeis pretiosissimis insignia hujusmodi vetustissimis Ducum Medinensium stemmatibus distincta summum splendorem, et summam dignitatem habere. Nam ut omittam circulum ad speciem, et elegantiam venustissimum, intra cujus orbem admirabili venustate confectũ insignia cernútur admirabiliter efficta Guzmaniorum, ipsa stemmata quid nõ habent pulcritudinis, jucunditatis, et varietatis admirandae? quae in speciem scuti quadrati, vario opere elaborati, medium campum caelesti colore depictum ostentant, et in illo geminos lebetes, adeo pictos, adeo venustos cú serpentibus inflexis, atque retortis, et ab una in alterá lebetum ansam productis ita visendos, spectádosque praebẽt, ut nihil supra? Orae auté ipsae, et ambitus universus habet in circuitu grata quadá, atque suavi vicissitudine castella, leonesque depictos, in hác formá, atque figurá

rā,ut caudis erectis,feroci vultu sese in duos pedes erigere videantur. Ipsas vero oras exornāt flores albo nigroque colore distincti:qui cū quattuor sint, et bini in summa, et infima ora adversa,et totidē a lateribus visantur objecti,speciē sequuntur, et egregiā crucis similitudinē. Insigniter autē eminēt Regali diademate coronata,et ipso aureo vellere,quod insigne est Magnatū Hispaniae clarissimorū, praebēte speciē agni pulcerrimi pendētis de collo,terminata. Ad quod istorū ornamētorū lumē praesentē bonitatē referā? quā hodierno die bonitatē ostendā?illam ne,quae nobilitatē generis antiquissimā,fumosas majorū imagines,Castella,Leones,Lebetes,Serpentes,insignia Guzmaniorū notissima ostētant? Nihil opus est de claritate familiae Guzmaniorū multa dicere:nā ut cōmemorare desinam, quae de Principibus suis potentissimis litterarum monimentis consignata sunt: origo familiae Ducum Medinensium illustrissima a Regibus Hispaniarum orta fuit,atque perducta ad te usque Ducem excellentissimum. Nam orta fuit stirps haec, et progenies tua clarissima a nobili Beatrice Infante celsissima,filia Enriquii hoc nomine secundi Regis Hispaniarum:quam dominus Ildefonsus Guzmanius in matrimonium sibi collocavit, Regiam hanc,et inclytam sobolem per longissimam,et vetustissimam Principum maximorum seriem, ad haec usque saecula diffundens, atque propagans. Quae familia Regali stirpe procreata Comites, et Marchiones, praeterea Dynastas amplissimos, tum Duces invictissimos, denique Reges effudit Regum Hispanorum nomine ac fama celebratos. Hinc enim Reges multi Portugallenses, hinc plures etiā Castellani Reges, hinc Reginae utriusque regni praecellentissimae: quae Infantes, quae Principes, quae Reges ad Hispaniarum conservationem, et amplificationem invictissimos tulerunt. De quibus quamquam merito quidem optimo Regia, et excelsa familia Guzmaniorum gloriari potest, majore tamē jure de Principe, et auctore sanctissimi cōcionatorū ordinis

beato Dominico, quem honoris causa nomino, gloriabitur quod talem, ac tantum virum produxerit, gloriam Guzmaniorum, decus Hispaniarum, lumẽ Fidei, propugnaculũ Religionis, terrorem hostium, exemplar absolutae, perfectaeque sanctitatis. Vnde vulgo jam illud hominũ sermonibus celebratur, ut ad nobilitatem Hispanae gentis efferendam, nusquam non honorificam faciamus familiae Guzmaniorũ mentionẽ. Itaque mos ille increbuit, atque inveteravit apud omnes nostrae nationis homines, cum quis genus suum jactet, cum majores insolenter efferat, ut hunc Vbisigothorum, et Guzmaniorum genere natũ, et in lucẽ editum fuisse dicamus. Hodiernam ne bonitatem ad excelsam generis nobilitatem referam? quam praesentẽ bonitatem appellem? illam ne, quae in robore, ac magnitudine virium, in rebus bellicis praeclare gerendis, in defendenda nostra Baetica provincia, in maxima inimicorum strage facienda, in victoriis, et in victoriarum insignibus reportandis tota posita sit, atque contineatur? Pro Deum immortalem. Tãtam ne unius gentis Guzmaniorum robur, et invicta fortitudo rebus Hispaniarum afflictis, et in extremum discrimen adductis opẽ, et auxilium tulit? quod Maurorum copias praeteritis temporibus Baeticam invadentes propulsavimus, quod salvam et incolumem conservavimus Baeticam universam, quod nos non incidimus in manus inimicorum in miseram servitutem adducendi, quod infantem dominũ Enriquium, filiũ Regum nostrorum, Ducẽ exercitus Christiani, deturbatum jam de equo, et ejusdem equi disruptis habenis jacentem ad pedes inimicorum proterendum, atque conculcandum, et intentis jugulo telis conficiẽdum, interimendumque de media acie ereptum esse legimus, quod urbẽ hanc Hispalim principem Hispaniarum, emporium cunctarum gentium, atque nationum, Duce Rege Ferdinando in nostram habemus ditionem, potestatemque redactam, Guzmaniorum auxilia cõmemorata fuerunt, et cõmemorabuntur in perpetuum. Guzma-

maniorum sunt egregia facinora, illorum victoriae partae, illorum fortitudinis in quacunque nostrorum parte Regnorum statuta moniméta. Ita quidem quod Duces Sidonii terrificos Leones ostentant, quod jactant Serpentes horrificos, quod Castella plurima, et unum maxime, unde Princeps unus istius generis invictissimus corpus ipsum, collum erectum, faciem Regiae dignitatis expressam ostendens, similis videtur jacienti pugionem ad suum sanguinem exhauriendum, monimenta sunt fortitudinis invictae Ducum Medinésium. An vero ignorare possumus Duces Medinenses pro tã praeclaro facto, pro tanta animi magnitudine piscationem accepisse quaestuosissimam, et abundãtem thynnorũ in illis oris, maritimisque regionibus, quae finitimae jacent suae ditioni. Quas tam propinquas mari, sic in Africae conspectu, in Maurorum oculis, in Hispaniarum faucibus, atque aditu hos Principes tenuisse divinitus factum arbitror: ut oppida Ducũ Medinensium sint speculae regnorũ Hispanorum, propugnacula Mauris, et caeteris hostibus ad defendendam nostrorũ imperiorum ditionem objecta semper, et opposita: ipsi etiã Duces Medinenses propter fidelitatem, propter virtuté suã a Regib⁹ in specula positi sint, ut eorũ aures, et oculi nõ sentientes etiam inimicos speculentur, atque observent, et classes quoque hostium adventantes deprimant, atque submergant. Hanc ne bonitatem, quam fortitudo sibi praeripuit, ad praesentis facti gloriam, praedicationemque revocabo? quid Palladi cum Marte? quid litteris cum armis? quid scholasticis cum militibus? quid religiosis cũ Ducibus? quid igitur? quid obsecro? O virtutem incredibilem. O benignitatem admirãdam. O bonitatem omni laude, praedicationeque decorandã. Dicam jam tãdem, quoniã attentissimis animis nostrã orationem percipitis: et quãtum potero voce cõtendã, ut audiatis omnes, et quotquot praesentes estis, obstupescatis. Summã praecellétemque Christianae vitae ducem, ac dominam virtutem in stirpe ac sobole Ducum Medinen-

fium dominatam per omne tempus, et regnãtem modo florentemque mirum in modum tuis praestãtissimis factis, tuis moribus integerrimis, tui ad nos adventus Ducem, Principemque fuisse confirmabo: unde boni majores tui dicti sunt, et hoc nomine, et honore affecti propter virtutẽ, propter bonitatem, propter utriusque rei praestantiam in tanti generis Principibus, in majoribus, in posteris, in te uno nõ minorem perspectam, atque cognitam. Huic majores tui inservierunt, huic te totum tu ipse dedisti: ut quorum nomen, et sanguinẽ negare non poteras, eorũ vestigia sequendo, facta pulcerrima imitareris. Hanc tu cum bellicis laudibus, tum comitate, et liberalitate tua, denique claritate multarum, maximarumque virtutum adeo cumulasti: ut jam quãquam nomine dictionis amplissimae, cognomento Guzmaniorum illustrissimo, ipso aureo agniculo, Magnatũ insigni de collo pẽdẽte te homines non agnoscerent, magnitudine tam immensae bonitatis Guzmanium dicerent, et praedicarẽt mortales. Quo cognomento quid clarius esse potest, si cum cognomento illustria, praeclaraque facta conveniant? quid illustrius ad veram, et solidam gloriam comparandam? nõ est istud cognomentum, quod Scipiones ab Africa devicta, quod Fabii a gloria rerũ praeclare gestarum, quod Capitolini ab arce Capitolina Gallorum ascensu liberata, quod Torquati a torque de collo Ducis detracto, quod alii Duces, et Imperatores a bellicae disciplinae titulis, et insignibus „ captis aliquot Provinciis, domitis exteris gẽtib⁹ atque nationibus, potẽtissimis Regibus bello subactis, sua fortitudine sibi cõpararunt: quorũ memoriã nisi litterarũ lumẽ accendisset, idẽ, qui corpora, tumulus obruisset: sed quo Christiana virtus recte factis immortalem saeculorum omnium gloriam consequetur. Quo ex titulis Heroum Christi Iesu clarissimorum, ex cognomẽtis divinae Majestatis immortalibus nullum majus potest esse, neque reperiri magnificentius. Quae enim major laus tribuetur beato Stephano sacrarum litterarum monimentis

con

consignata, quam illum virum bonum esse, atque bonitatis praestātia praecellentem. Iam vero Paulus ad labores omnes et difficultates superandas, ad vim omnem, et contentionem corporum, et animorum adhibendam, ut per viam virtutis admirabili cum celeritate contendant incolae, et habitatores Corinthi, quam afflat odoris suavitatem? illam, quae afflatur ex odore Christi Iesu: quem illos homines, et verbis, et actionibus suis spirare volebat, et afflare jucundissime. O summae virtutes, et infinitae Dei immortalis. Deus ipse, summus ille caelorum opifex, fons perennis, et inexhaustus virtutum omnium, auctor totius sanctitatis, atque perfectionis, bonus a Vatibus divinis, bonus a sacris Evangelistis, bonus a sanctis Doctoribus, bonus ab omni genere hominum praedicatur, et hoc ille vult, et gaudet nomine, et honore affici: ut cum bonum dixerimus, ad infinitatem suarum virtutū nulla accessio fieri posse videatur, cūctis virtutibus, et ornamētis caelestibus una bonitate contentis. Sed finis sit, quamquā in hac materia finis esse non potest: atque haec summa sit orationis nostrae. Quoniam monimenta Dei immortalis una bonitate maxime excellunt, et illum cognomento bonitatis, quasi praecipuo quodam honore affectum videmus, quos ejusdem bonitatis praestantia similiter ornatos viderimus, eosdem praecipuis quibusdam bonis, et amplissimis praemiis dignissimos judicemus. Quam laudem, Dux excellentissime, cum tu, cum majores tui sine ulla clarissimarum offensione familiarum, cumulo semper maximarum virtutum accedente praeripere videamini, hanc tuis, et majorum tuorum maximis, et innumerabilibus gratulationibus antepones. Haec quidem tanta est, ut nulla unquam allatura finem aeternitas videatur: sed quo magis tempora praeterierint, et aetates successerint aetatibus, eo magis tua, et majorum tuorum praestans, et excellens bonitas efflorescet. Possumus ante oculos nostros statuere, et tacitis complecti cogitationibus omnes hominū illustrissi-

morum,omnes Magnatum Hispaniarum,Ducumque potẽtisimorum,omnes Principum celsissimorũ familias tui generis monumentis,et Principibus potentissimis,neque nobilitate generis,neque splendore titulorum, neque imaginum antiquitate,neq; ullo genere laudis potuisse praeponi. Quae quidẽ nisi ita magna esse fatear, ut ea nullius oratoris facultas adumbrare posit, amens sim. Sed tamen monimenta bonitatis majora sunt: nam illustrisimarum quaecũque claritudo familiarum praesentibus Regum imaginibus, et sublimibus Imperatorum aquilis, inter diademata gemmis illuminata clarissimis,inter sceptra ex auro purissimo facta, inter Imperatoriam Majestatem tot urbium,tot populorũ, tot provinciarum,tot regnorum multitudine florentẽ,tot Marchionum,tot Ducum,tot Magnatum,tot Principum clarissimorum flore cohonestatam obruitur, et quodãmodo opprimitur. Iam vero bellicas laudes solent quidam extenuare verbis, easque detrahere Ducibus, cõmunicare cum militibus,ne propriae videantur Imperatorum. At vero hujusce laudis,quam sunt majores tui consequuti,totum hoc,quantumcunque est,quod certe maximum est,totum est Ducum Medinensium. Nihil sibi ex ista laude Manriquii, nihil Enriquii,nihil caeterae clarae, illustresque familiae praeripiunt. Quinetiam illa multarum, maximarumque virtutũ deplorratrix invidia nihil habet, quod in isto genere laudis de familia Ducum Medinẽsium corrodat, atque discerpat. Gesserunt majores tui,Dux praestãtissime,res magnitudine praestabiles,novitate primas, ipso genere singulares: sed tamẽ eas res gesserunt, quas Caesares, quas Pompeji, quas Scipiones, quas reliqui Duces, atque Imperatores invicta fortitudine praestiterunt. Veruntamen bonitatem colere, bonitatis actiones suscipere, bonitate totam claram, et illustrem reddere posteritatem,ut qui tãti generis ac familiae auctores fuerint, qui bonitatem hanc conservaverint,tu qui eandem retinuisti, omnes boni dicantur, atque hoc nomine,et honore af-

fi-

ficiantur, haec quia Duces Medinenses gesserunt, nõ jã eos cum Scipionibus,cum Pompejis solum comparabo,sed cum Heroibus Christianae Religionis ad veram, et solidam caelorum gloriam aspirantibus,et enixe contendentibus. Haec, haec inquam est gloria appellanda,quae vigebit saeculorum omnium memoria sempiterna. In quã illi beatissimorum civium coetus gloriosissimi nunquam intueri desinent: quae in gloriam beatorum immortalem respicit. Quae cũ Deum habeat auctorem, principem bonorum omnium, in illũ omnes cogitationes,in illũ verba, in illum omnes nostras actiones conferre debemus. Ad illum cum pervenerimus, cum in illius oculis,in illius ore,aspectuque acquieverimus, nihil est quod expetamus amplius, omnibus bonorum copiis circũfluẽtes,aeternis gaudiis, voluptatibusque solidis, ac verissimis redundantes. Hujusce boni causa tot virgines integritatem corporis conservarunt, cum carne bellum acerrimũ, assiduumque gerentes: innumerabiles martyres exquisitis suppliciorum generibus excruciati vitam cum sanguine profuderunt. Ejusdem denique felicitatis gratia consequendae caeteri Heroes clarissimi nostrae Religionis bonis se abdicantes,et remittentes nuntiũ saeculo huic deterrimo,in omni semper contentione corporum, animorumque vixerunt. Atque cum hoc genere virtutis, hac praestantia tantae bonitatis equites militiae Christianae floretissimos imitari volueris Dux excellẽtissime, parietes ipsi gestire visi sunt, quod illa,quae sit Religionis, quae isti*loci, quae Assertoris nostri propria bonitas adventus tui splendore tantam gymnasiis, ac sedibus nostris lucem attulerit. Interim tu, Dux praecellentissime, gaude tuo isto tam excellenti bono. fruere bonitate tanta. noli in ejusdem bonitatis operibus faciundis defatigari. Cum academiam hanc, cum coetus omnes Reip. litterariae, cum universam Iesu Societatem tuis, et majorum tuorum semper beneficiis devinctam majoribus obstringe bonitatis tuae vinculis in posterum: ut omnes, quod facimus,

Deum nunquam precari desinamus, ut tuum istum conservare velit, et indies, magis ac magis amplissimum fortunare dominatũ. Atque illũ equidẽ minime dubita, Dux excellentissime, si qua coepisti bonitatis praestãtia, ad exitũ usque vitae tuae perseveraveris, Deum nõ amplificaturũ esse solũ, sed in altissimis caelorũ sedib' tibi ipsi inter Principes, et Heroas caelestes principatũ tributurũ esse, dominationemque sempiternam.

DEMONSTRATIONIS Liber Septimus.

ORATIO IN LAVDEM BEATI Thomae Cantuariensis.

AVDITA vobis fuerunt anno praeterito.P.G. in beati Thomae sacrarũ feriarum instauratione, si bene recordamini, vitae magna, praeclaraque ornaméta, sed de morte gloriosissima Martyris exitu terminata pauca quidé verba facta fuerunt: siquidem ut suspicari potuistis, in praesentem diei celebritatem de industria discessum e vita felicissimum rejiciendum, reservandumque curavit orator. Factum est, ut vidistis, et maxima quidem, justissimaque de causa. Nam cum magnam orationis parté praeoccupassent actiones vitae sanctissimae, mors necessario breviter tractanda fuerat: nisi primũ nos de tanti celebritate loci Latine dicentes novo plane, et inusitato more Hispaniarũ, quos maxime benevolos, et propitios habere studebam, viros splédidissimos, et ornatissimos ipsius orationis longitudine voluissemus abaliena-

re. Deinde quia si in medio cursu magnam praecidit orator ornamentorum partem, propter magnitudinem, et multitudinem rerum egregie gestarum, in morte commendanda fortitudinis, et constantiae partes jejune quidem, et aride, multa praeteriés, multa vestris animis, memoriaeque commendans, cum auditorum fuerat reprehensione laudaturus. Accedit illa quoque causa, quod quae praecipuam laudem in aliqua persona honoratissima sibi vendicat, ea res perse tractari solet, et ab omnibus avidius exspectari propter praestantiā, et magnitudinem suam. Quod quia fieri non poterat nisi praesentis diei luce fausta, felicique redeūte, feriae profecto praesentes, ut vestros animos expleremus, et justum, ac debitum beatissimo Thomae officium praestaremus, a nobis fuerant exspectādae. Audietis igitur de genere mortis, de laurea Martyris consequuta tanto cum robore, et magnitudine animi, quantam admirabimini, et mirandum in modum obstupescetis. Taceamus igitur conceptionē, et natalitia beati Thomae, in quibus illustria signa visa fuerunt, et observata per parentes, per homines illius aetatis, quae futuram tanti Principis claritatem praesagiebant. Omittamus nobilitatem generis, parentum splendorem, opes, et divitias, gratiam, auctoritatem, honores amplissimos, et quod caput est, virtutes maximas, et praestantissimas. Relinquamus Londinū, florētissimam, potentissimamque civitatem, principē totius Regni, Regum Angliae sedem, et domicilium clarissimum. Praetereamus bonam indolem, et ingenium, cognitionem litterarum, et ad omne virtutis, honestatisque studium propensionem naturalem, gratiam apud Reges, dignitatem Cancellarii, tantum nomen, tantam dignitatem Archiepiscopi Cantuariensis, Principis, et maximi totius Angliae Pontificum. Missum faciamus boni Pastoris officium industria, et alacritate mirabili factum, et a peccatis abstractos, in gratia Dei retentos mortalium animos. Mittamus munera caritatis, officia pietatis, et exercitationes misericordiae, patientiae magni-

nitudinẽ,demiſsionis praeſtātiā, vexationẽ,afflictationem-que corporis uſitatam. Non ponamus in oratione animũ oſtenſum Regi ad defendẽdā,tuendamque Romanae Eccleſiae libertatẽ,et ad dignitatem Romani Pontificis ſalvam,incolumẽque cōſervādā. Trāſeamus ſilētio hiſce temporibus habitas cũ Rege contentiones,accepta mandata,largita reſpōſa tanta cum animi magnitudine,atque conſtantia. Denique ſileamus diſceſſum ab Anglia ſanctiſsimi Thomae inimicorũ furori cedentis, et in exſiliũ abeuntis neceſſariũ, peregrinationẽ itinerum,tot aditas terrarũ partes,et in omnibus pericula vitae ſubeunda neceſſario, modo in Galliam ingreſſum,modo in urbem Romā introitũ, et egreſſum,ſpoliationes,et everſiones ſuorum,tot ignominias viris illatas familia natis clariſsima,illuſtriſsimaque Britanorũ. Hanc equidẽ rerũ ſylvam,et ſegetem abundantem ſi noſtra percurrere debuiſſet oratio,difficile nobis eſſet ad ultimam orationis partem,id eſt ad mortẽ Martyris oſtendendā pervenire. Etenim in ſingulis ejuſmodi materies erat, in quibus horas multas conſumere neceſſariũ eſſet oratorẽ : atque id tẽporis adumbraſſe ſolũ,non expreſsiſſe videremur formā aliquam virtutũ ſuarum nitidā, et illuſtrẽ. Hanc enim vitā mihi, ſeriemque rerum percurrenti quam materiā daret in tantis honoribus,et dignitatibus ſine ulla cujuſquā offenſione cōſtās,perpetuaque progreſsio ? quid meā orationẽ velis tam ſecundis navigantẽ magis propelleret, et proveheret,cujus curſus ad Angliae commoditates,et privatas, et publicas Thomā incumbentẽ oſtenderet? Laudarem Pontificiā dignitatem, et a beato Thoma Eccleſiae fructus allatos,et utilitates maximas. introducerẽ inimicos ſuis ſermonibus multũ de Thomae virtute detrahere conantes,incenſum,et inflammatũ iracundia Regem,Thomā perferentem,et ſuſtinentẽ fortiter,et patienter injurias illatas. Oſtenderem diſcedentem ab Anglia ſine comitatu ſolũ Pontificẽ,et ſimilẽ fugientis nocturno tẽpore per loca devia,magno cũ periculo accelerantem, et ad-

volantem Romam cum Romano Pontifice colloquutum. Producere propinquos, patriis bonis eversos, ab Anglia pulsos, et ejectos magno cum dedecore, et ignominia. Quae quidem quoniam propter multitudinem suam praesentibus feriis memoria mortis excludit; ut inde proficiscatur mortis obitae praedicatio, unde propinquior ad orationis materiam institutam patet accessus, causa quae fuerit occidẽdi Thomae, quoniam saepe audivistis, nunc quid agant, et moliantur adversarii, considerate. Cum illi verbo Regis pro mandato abuterentur, nonne vobis haec, quae saepissime legistis, cernere oculis videmini? nõ viros aulae Regiae nõnullos? non inimicos Thomae proficiscentes ab urbe Londino? non itinera facta? non progressiones plurimas? non incitatas celeritates, et cursus incredibiles, ut citius Cãtuariam pervenirent? non in urbem introitum? in aedem sacram accessum? non versantur ante oculos loricati carnifices, gladiis accincti, ferrũ, et crudelitatem spirantes? non adest ille Guillelmus Thracius Dux, et Princeps illius cohortis sacrilegae, tanquam alter Iudas administros impietatis incitans, et inflammans? non illi dissonis clamoribus urbẽ commovent? nõ in templũ invadunt? non deposcunt, et efflagitant ad mortem Pontificem Thomam? non id temporis, cum vespertinae preces praesidente Pontifice persolvebantur? quid agerent sacerdotes? quid canonici Pastoris defendendi cupidissimi? Videte illos necessario preces divinas intermittẽtes, ad valvas celeriter concurrentes ecclesiae opponere sese contra conatus, et impetus hostiles, concludere velle valvas, denique omnia conari, ut pestem ultimam a suo Pontifice averterent. Quid agit Thomas? qua fuit semper, et erat animi magnitudine praeditus, qua Pontificis auctoritate, prohibet ecclesiã in morẽ defendi castrorũ. nõ vult opportunũ amittere defẽdẽdae libertatis Romanae tẽp⁹, et occasionẽ oblatã. Itaq; in tãta turba, et in illis undis, ac fluctib⁹ maximis pergit obviã procedere vociferantibus, et clamãtibus crudelita-

litatis detestandae satellitibus offerre jugũ, ac libens dare pro Matris Ecclesiae dignitate tuẽda. Nõ illũ obsecro ex vestris mẽtib' abire patiamini. Cernite mentis oculis in genua procũbentẽ, et in hũc modũ sãctissime, religiosissimeque precãtẽ Deum ipsum, Christũ Iesum, Virginẽ Mariã, patronos ecclesiae, et maxime beatũ Dionisiũ implorãtẽ, atque obtestãtẽ. Nũc te oro Deus optime, maxime, cujus divinã potẽtiã, et majestatẽ pulcritudo ipsa caelorũ, terrarũ sola, aëris circũfusi regio, universa maria, mũdi totius elegans, et magnifica fabricatio praedicat, atque testatur, et homines ipsi, et divinae Mẽtes terra, caeloque venerantur, atque suspiciũt, in obscuris inferorũ sedibus nequissimi spiritus exhorrẽt, ac reformidãt: Teque Iesu mãsuetissime, vindex humanae libertatis, amissae nostrae dignitatis assertor, qui sanctissimo latere tuo natã, et profectã reliquisti spõsam dulcissimã Ecclesiã, sãctissimis fũdatã, atque cõstitutã Sacramẽtis, doctrina augẽdã, cõservãdãque caelesti, et uno tuae Majestatis Vicario Põtifice Romano nitẽtẽ, cõsistẽtẽq;, tot Apostolorũ, tot Martyrũ ornatã, florẽtẽq; trophaeis: qui omnis ordinis, dignitatis Heroũ caelestiũ honoribus habes clarissimã, et splẽdidissimã. Teque etiã Virgo Maria, Parens tanti Domini dignissima, perfugiũ generis humani maximũ in nostris periculis, et singulare praesidiũ, Princeps beatorũ, janua caelorum: cui multa delubra, multas aras sanctissimas, religiosissimasq; exstruximus, et ornavim' et sacris tibi praestitis honorib' quotidie tuã celsitatẽ cohonestamus, et ornamus in ecclesia Principe ditionis Anglicanae Cãtuariẽsi. Etiã te sãcte Dionisi, tuis maximis meritis, et immortalibus in hãc urbem exstantibus beneficiis adoptate, maxime, dignissimeque Patrone. Vos deniq; caeteri Patroni nostrae ecclesiae, etiã Angliae universae divi, divaeq; omnes, quae ex Anglicano solo in beatorũ aulam excessistis, et nũc arcem tantam, et Regiam incolitis caelorum, vos omnes imploro, atque testor. Adeste mihi pro Matre indulgentissima, pro Romana sede tuenda, pro Pontificis tanti, et Vicarii Ie-

in Christi dignitate tuenda mortem cum sanguine profundenti. Non hanc solum vitam, non unum, quem habeo, duntaxat spiritum exhauriendum tradā: sed mille mortes crudelissimas, et acerbissimas Christi Iesu, et ejus in terris Vicarii Romani Pontificis tuendi causa libens oppeterem: dummodo mea morte libertas Romanae sedis, et ipsius dignitas augustissima pateat, et cognita sit hominib', eam immi nuere, et labefactare conatibus. Nihil amplius Thomas. Vnde liquido constare potest nostrae Fidei cultoribus, quae fuerit beato Pontifici causa mortis pro Religione libēter oppetendae. Qua religione precatus fuerat sanctos, sanctasque omnes, eadē genibus flexis exspectat ictus adversariorū. Nihil astantium ardorem carnificum, nihil fulgorem gladiorū micantium, nihil intentus brachiorum, et jam jam in caput bipennis aciem immittendam exhorret, caput offert, jugulū dedit: singula momenta mille beato Pontifici videbantur horae, dum quod omnium felicissimū optabat, mortem obeūdi pro religione tempus nō adesse cernebat. Dicam Senatores? horret, et fugit animus inauditam refricare carnificum crudelitatem: sed quoniam huc provecta fuit oratio, prodeat jā tandem digna Pontifice praecellentissimo mors gloriosissima, et ego mittam in ejusdem sacrificio anniversario tam sacro, tamque solenni vocem ab auditoribus exspectatā. Occubuit, occubuit Beatus Thomas, et vitā pro Religione profudit. Quo mortis genere? ictu capiti crudeliter infixo. quid deinde? cerebrū toto fuit pavimēto sparsum, manabat multo sanguine Archiepiscopus, jacebat humi flumine sāguinis imbutus. O caelum, o terras, o Maria: nō sublatū e terris Solem, non terram in ingentem hiatum desedisse, non devoratos patefactis imis terrarum faucibus tetros, et importunos tanti sacrilegii principes, et auctores credibile sit. Caesus est ferro Pastor vigilantissimus, decus Angliae, lumen Fidei, ornamentum Religionis, propugnaculum Romanae sedis, maximum Reip. Christianae firmamentum, terror hostium Fidei

dei deterrimorum. Quo se recipient Cantuariensis ecclesiae ministri? quo boni Christianae Fidei cultores?ad alios Angliae Pontifices? at hujus similem non habent, neque videbunt unquam Anglicani? Ad propinquos ne Thomae, ut similis tanti Pontificis aliquis reperiatur?at nunc squalidi,sordidatique ejiciuntur ex populis,ex civitatibus, bonis omnibus,et patriis facultatibus deturbari. ad Principes fortasse saeculi nonnullos Anglicanos? at isti contra Regem hac tẽpestate nec se commovere audebunt. ad ipsum Regem adibunt,ut doceant de crudelitate,de nefariorum impietate satellitum?nihil id temporis loci erat. Quid igitur reliquum? moerere poterunt,gemere,lamentari, lugere Pastorem ereptum,illud aspicere spectaculum, quod nec ulla unquã in barbaria tam lugubre, tam miserum aspiceretur. Credibile ne est in tẽplum invadere mortales, Christianae Religionis alumnos,Fidei notatos et ornatos insignibus?in templum inquam?in locum sacrum,et omnium maximum, et celeberrimum omnium Cantuariae,et Angliae totius augustissimum, sanctissimum,religiosissimumque templum. At quo modo? armatos homines,et gladiis accinctos, et sactissimi sanguinis profundendi rabie furentes. Qui locus pietatis, et Religionis erat, is sicariorum,et latronum redundabit nequissimorum multitudine?ubi sacra fiunt,et preces divinae adhibetur, ibi caedes fient,et sacrilegia suscipientur? ubi placatur Numen divinum, ibi tantopere violabitur,et offendetur divina Majestas?quo conservãdae vitae gratia nocentes confugiunt, in eo loco innocentes trucidabuntur? unde homicidas abstrahi nefarium erat, inde sanctissimi viri non extracti, sed tẽpli parietibus inclusi conficientur?in templo? in templo inquam?interruptis vespertinis precibus, intermisso rerũ divinarum cantu,jure religionis violato, interturbatis, et oppressis ecclesiae administris,ante aras ipsas,inspicientibus divis,et imaginibus de suis sacris pulvinaribus,cernẽte Virgine Maria, in sui ipsius conspectu simulacri, ante aram maximam

mam,prope in ipso sacrarii loco,inspectante Iesu Christo de suo tabernaculo celsissimo,religiosissimoque occidetur Parens communis Cantuariensiũ?et Pastor ecclesiae?et cerebrũ ejusdẽ discisso capite spargetur ? qui tiara Pontificatus antea fulgenti collucebat,et illustrabat Solis splendore clarior sedẽ Pontificiã,inter tot,et tanta lumina,et ornaméta suae ecclesiae tãta cũ auctoritate sedens?qui illucebat ecclesiae,et quibuscunque gentibus,in sacrificiis solennibus,in sacris supplicationibus,in ordinibus celebrandis,in muneribus maximis, et in omni honore , atque dignitate ecclesiae?qui principatũ inter omnes Angliae Pontifices tenebat?qui referebat personam Iesu Christi,et dignitatem Pastoris tanti celsissimã?quẽ tiara fulgentem,si Rex aspexisset praeeunte Cruce , venerari debuisset splendore suorum oculorum aciem perstringente,istius caput invadere,in illud securim intendere,immittere crudeliter,et vi brachiorum discindere vos ausi fuistis ? et in loci Deo sacrati tectis ipsis,atque adeo intra parietes religiosissimos?si vos nihil auctoritas Thomae , si nihil tiarae fulgor,et dignitas,nihil sanctitas,et religio summa commovere potuerunt?ne vos altaria religiosissima, ne arae sanctissimae,ne simulacra sanctorũ,ne Virgo Maria , et Christus Iesus commoverẽt?O crudelitatem immanem.O feritatem inauditam.Expertes Fidei suos Deos respexerunt ex ligno,aut ex ebore factos. Veteres poenas simularũt ob idolorum violata templa saepissime Deos ipsos ab auctoribus scelerũ expetivisse. Quid dicam de Pompejo,qui tot urbiũ,tot provinciarum,tot Regnorũ victoriis , et trophaeis ornatus ab illo die,cum templũ diripuit Salomonis,nunquam nõ infeliciter pugnavit?Quid referã,quemadmodum emptores , atque vẽditores arrepto flagello de templo Christus ejiciens dissipavit, et evertit mẽsas nũmulariorũ?et vestram crudelitatẽ,vestra sacrilegia perferet potentissimus caelorũ Dominus ? nõ sanctũ ulciscetur virum ? nõ in vos?nõ in Regẽ supplicia statuet severissima ? Recordamini poenas de Baltasare propter

vasa templi violata sumptas, et cum vas istud gloriae, dignitatis, sanctimoniae, virtutum omnium delectum ab immortali Deo consideraveritis, non minus quam Baltasarus, ore, vultu, animo concidetis, totis artubus, atque membris contremiscetis. Sed quid immoror? non audiūt, Patres, meam orationem scelerati homines, aures occluserunt divinis adhortationibus. Neque id mirum cuiquam vestrum videri debet: nam qui a Deo derelicti, destitutique sunt, his, et multo gravioribus se flagitiis obstringēt. Relicto igitur in ecclesia corpore sanctissimo in Pontificis aedes, se proripiunt homines scelerati, indignissimis modis tractāt administros, ipsi amplissimae supellectilis, bonorū omniū, quae reperta sunt, fiūt domini. In vasis pretiosissimis, in auro, in argēto apertissime, impudētissimeq; praedātur, sāguinis cōmunione cū beato Thoma cōjūctos, nudos ejiciūt domib⁹ suis, atq; focis patriis praecipites exturbāt, omnibus dedecoris, et ignominiae maculis notādo. Quid plura? mittunt illi in exsilium sordidatos luctu, moerore perditos: quod Cātuariēsibus, usque eo visum est indignū, ut urbe tota flet⁹, gemitusq; fieret. Etenim multa simul ante oculos versabantur, mors Pōtificis beatissimi Thomae crudelissima, propinquorū illius egestas indignissima, quibus de bonis suis amplissimis praedones, et latrones isti nefarii neque nummulum ad sumtus itineris reliquerunt, bonorum direptio, flagitiosa possessio, administrorum injuriae, violatum templum, et nondum Pontificis corpus sepulturae mandatum. Auxit etiam fletus, et lacrymas Cātuariensium aspectus corporis beatissimi Thomae miserandus: quem cum in sepulchrum inferendum vestibus suis nudassent, quid putatis aspexisse mortales, qui praesentes erant huic spectaculo miserrimo? non vestes profecto sericas, non thoracem eodem filo intertextum, non purpuram pretiosam, atque fulgentem, non subuculam ex lino tenuissimo confectam, sed cilicium asperum ex setis diris admodum intertextum, et vehementer carnes ipsas non cruciantibus solum, et exul-

cerantibus, sed sanguinem, et saniem plurimam exprimentibus, qua manabat corpus sanctissimum, et lacunis depressis redundabat erumpente ingenti vi multitudineque vermiculorum, quibus exedebatur, et paulatim absumebantur carnes viri sanctissimi. Cum autem cilicium infixum fuisset, et impressum penitus in corpore viri clarissimi, et ad tollendum, avellendumque vim, et contentionem adhiberent ministri, discerpebantur carnes, avellebantur frusta corporis, et cũ cilicio trahebatur cutis inhaerens, et mirandum in modum infixa: quae sic insederat, et inhaeserat in multis cilicii partibus, ut quasi nullum sensum habere videretur Thomas, nunquam insuetus patiendi. Sic ad omnes corporis cruciatus, et acerbitates omnis generis afflictationũ intolerabiles, obduruerat vir sanctissimus usu jam, et diuturna consuetudine dolorum. Quo aspectu, simul et redintegratione vitae sanctissimae affecti mirum in modum spectatores lacrymas tenere nõ potuerunt: quae sponte suis profluebãt oculis. Mittere omnes non desistebant voces plenas doloris, et miserationis, conqueri fortunam adversam, flere, lamentari, testari sanctos omnes, et Deum immortalem, implorare divinã justitiam, deposcere, et expetere poenas a sceleratissimis hominibus. Ita parietes contracti moestitia videbantur, horridum ac moerens templum, mutus, et elinguis chorus. Imagines, ac simulachra non vim suam ostendisse, nõ Christum Iesum de sacrario scelus statim ultum fuisse, non interfectores morte confecisse repẽtina nemo non mirabatur admodum. metuebant omnes moram illam, atque procrastinationem in gravem totius Angliae perniciem, et vastitatem redundaturam. Evenit id, Patres, ut timebant homines. Ecce enim vix cõfecto Põtifice impẽdẽt gravissima supplicia Angliae, imminẽt bella crudelia, et exitiosa. Recordamini dissẽsionẽ inter Regẽ, et filiũ, exercitus ex diversis gentibus cõflatos, Reges potentissimos e sui regni finibus exeuntes, et in Angliae perniciem, et vastitatem irruentes, moestum, et afflictum Regẽ,

et periculis circumventum maximis, in somnis formas mentis oculis obversantes, euntem, ac properantem Cantuariam expiatum, et elutum maculas propter occisum Pontificem Thomam. Ecce post beati Thomae mortẽ repẽte vidit Anglia filium Regis a parẽte suo vehementer dissidere, magnas inter utrunque contentiones esse, Proceres in duas partes dividi, Principi filio favere plurimos, et a patre deficere non paucos Angliae Principes, ad arma, ad arma concurrere utrũque, delectus haberi, conscribi milites, tympanis horrificis cunctas personare civitates: neque jam quidquam esse propius, quam ut collatis signis utraque parentis, et filii acies telis, et ferro concurreret. Omnia quasi civilium armorum ardore deflagrabant, urbibus ipsis, atque adeo intra moenia civitatũ homines opprimebantur, et contrucidabantur. impune factiosi bacchabãtur in caede inimicorum exsultãte plurimum audacia, ferocitateque triumphante cujuscunque factionis: illi, ut filium sibi conciliarent, isti, ut parentis gratiã retinerent, nihil non in regnorum extremam perniciem moliebantur. Interea quod accidere saepe solet, ut hostes aucupentur tempus, et ad bella suscipienda praeclaras occasiones oblatas nuuquam e manibus elabi patiantur, inimici exercitus magnos, et omni genere copiarum abundãtes in Angliã perducunt. Imminent huic imperio Reges potẽtissimi, inimicissimique nominis Anglicani, propinqui regno, finitimi civitatibus, quemcunque hominem aditu prohibẽtes, et cõmeatu omni publico, et privato regnũ: assidua vehemẽtique obsidione, nobilissimas, et opulẽtissimas regni civitates opprimũt, in agrorum depopulatione, in vastatione pagorum, in direptione populorum, in capiẽdis hominibus, in vexandis, et occidendis, in omni divino, et humano jure violando nũquam defatigati. Vbique igitur, foris, et intus, ruri, domique dissidentibus parente, filioque, hostibus e suorum finibus regnorum exeũtibus, et in regiis oculis, in Angliae totius luce versantibus, videbantur signa patriis, et hostilibus etiam in-

insignibus distincta, clamores militũ, crepitus armorũ, hinnitus equorum, tubarum sonitus audiebantur. Praelia committebantur, aliquot excursiones fiebant, multi adducebantur in servitutem, aedes partim direptione, partim incendio vastabantur: vis denique, et furor armorum horrificus, hostium innumerabili multitudine, tantaque conjuncta principum potentissimorum armata manu parenti miserrimo Regi finem videbatur allaturus esse regnandi. Quid ageret his difficultatibus affectus, istiusmodi Rex periculis circunventus, stimulante praesertim, fodicanteque conscientia, et animo minitante poenas, et statuente jam jam praesentes propter caedē beati Thomae factā, et ab immortali Deo Regiae crudelitatis, et impietatis expetendas? viderunt Anglicani dissensiones civiles. viderũt dissidia inter patrem, et filiũ. viderũt bella Regum exterorum in patriam concitata. Haec, credo, saepe mentem Regis vexaret cogitatio, haec angeret, et excruciaret solicitudo: quod eventu comprobatũ est. Semel enim Regi vel dormienti, vel in Regni cogitatione versanti visa est species admirabilis nuntii, arbitror, caelestis, qui causam dissensionum, et bellorum in se principem, et auctorē mortis illatae Pōtifici Cantuariēsi conferebat. Visus est etiā audire vocem, aut cernere speciem aliquā, qua de causa labem illam tanti sceleris expiari necessarium erat. Rem igitur minime differendam amplius, non magis ducēdum tempus Rex Anglorum deliberavit. Itaque constituit adire beati Thomae sepulchrum. Proficiscitur difficillimis temporibus, bellis Anglia tumultuante periculosissimis, nondum reconciliato filio, Rege cum copiis imminente regno. Tandem omni festinatione currens, et advolans Cantuariam pervenit: longo autem intervallo a templo maximo, in quo corpus Thomae sanctissimi sepultum erat, sese effundente populo universo, et omnium ordinis, et aetatis viris, et mulieribus undique concurrentibus ad spectaculum, quod fama dissiparat Regis poenitentis, et eluentis crudelitatē

taté mortis allatae Thomae, progreditur in ſepulchrũ, in habitum, atque figuram hominis moerentis, et acerbiſsime lugentis, veſtitu communi, atroque, nudatis pedibus, deſpicientis terram, nec audentis oculos vel paululum tollere: ut ipſo aſpectu, atque forma peccatorem aliquem dolore, ac moerore maximo confectum, te diceres intueri, ſuſpirantem, gementem, prae dolore fundẽtem lacrymarũ vim ingentem, quae ex oculis cadebant Regis tam vehementer affecti, et totum os, et barbam opplebant. Non illum viarum aſperitas, non itineris longitudo, non concurſus, et frequentia mortalium, non effuſiones urbium, et populorum, nõ Regum teneritudo, non mollitudo ab itinere ſuſcipiendo, conficiendoque retardavit. Ingreſſus in templum, in terrã ſe abjiciens pronus, quam demiſſe potuit, et humiliter Crucem adorat. Quid deinde Regem feciſſe dicam? quid vos exſpectatis, auditores? ut lacrymis reſpergat ſepulchrum Archiepiſcopi? ut ſe peccaſſe fateatur? veniam delicti petat? et ad divinam miſericordiam confugiat, quae non vult peccatoris interitũ, ſed ut ad ſe redeat, et reconcilietur tantae Majeſtati? O divinã bonitatẽ. O ſapiẽtiã caeleſtem. O mirãdam divinorũ conſiliorum rationem. Ita ne Deus immortalis ex malis, ex peccatis ipſis tantum hominibus boni cõparare ſolet, et tot fructus, et utilitates in ſalutẽ animorum cõferre. Fuerũt Reges alii, multi terrarum Principes exſtiterunt, non pauci Imperatores, quos ita ſcelerũ in Majeſtatẽ divinã admiſſorũ poenituit, ut ipſimet a ſe ipſis poenã propter delicta publice cõmiſſa publicã expetierint: ſed quẽ graviorẽ, aut vehemẽtiorem, atque Regem hunc ſuſcepiſſe, aut legimus, aut audivimus unquam? Memorabilis fuit poena Theodoſii, qui ſtragẽ Theſſalonicae factam eluit obtemperãdo Pontifici Ambroſio: et quas Praeſul impoſuerat poenas, libens ſuſcepit Imperator, atq; perſolvit. Nõ min' admirabilis fuit Regis cujuſdã ejuſdẽ Angliae poena, qui cũ Põtificẽ laceſsiſſet, verbis violaſſet, quod Regiã Majeſtatẽ reprehẽderat; et ut ipſe dicebat

libere nimium,et audacter: is tanto fuit postea sensu Rex, et animi dolore commotus,ut rediens a venatione cũ suis Proceribus,et Magnatibus aulicis,tanto Principum clarissimorum inspectãte coetu delecto ad manus, et ad pedes Põtificis osculandos accesserit in genua procũbens, et una supplici,demissaque obsecratione veniam errati postulans. Sed ut alios Reges omittam, Theodosius ingredi limina templi,os suum paene mortuorum sanguine respersum ostendere. Pontifici non verecundabatur,sed jussu Põtificis poenam suscepit, atque luit,et antequã susciperet, et perferret,verbis cũ Theodosio plurimis decertavit: et quidem(ut quod sentio dicam) si quidquam de sua severitate remisisset Ambrosius,poenarũ nihil Theodosius suscepturus esse videbatur. Atque poena, quam tulit,quid habet gravitatis, quid admirationis, quid tantopere commendandae demissionis, et exempli singularis ad poenam Regis istius Enriquii tanta volũtate susceptã, atque persolutam?Sileamus de poena supra nominati Regis, et de demissione Angliae monimẽtis testata, qui dumtaxat ad oscula manuum,et pedum Pontificis,ad paucula verba, et officiosa progressus fuit: at Rex iste vestitum mutavit,et nudavit pedes,et in habitum quasi poenitẽtis per vias publicas inspectante populo, concurrente multitudine istud, et plus poenarum,quam commemoravi,sponte dedit,et egregia voluntate. Audite,audite quaeso reliquam Regis hujusce poenã quam idem ipse luit in ecclesia. Atque praetereo preces in ipso aditu,et introitu templi adhibitas. Taceo singularẽ,et admirandam demissionem. Praetereo corporis ad terram usque abjecti,prostratique magnã submissionẽ. Missam facio vim lacrymarum ingentem profusam,sensum, et dolorem habitum. Haec cum signa sint vere,et exanimo satisfacere voluisse Regem,ac contendisse vehementer,illa cujusmodi fuerũt, cum in locum illum ingrederetur,in quo corpus sepulturae mãdatum fuerat beati Tomae?Sic legimus affectum aspectu sepulturae, et commotum recordatione caedis Enriquium,

ut

ut prae fingultibus,prae fenfu vox intercluderetur, et lacrymas tenere non poffet, quarum vim maximam ille profundebat. Collacrumabat Rex,et ita collacrumabat,ut oculi fōte profluerēt lacrymarū genā utranque praeterlabentium. Locus ille lacrymarū flumine madebat, madebat pavimētū, et os ipfum,et barba Regis aqua videbatur manare plurima. Iacuit in fepulchro oculis,et ore inhaerente per multū tēpus, ad illud ufque longum intervallum, cùm verbū aliquod potuit proloqui: tum ut potuit interruptis verbis,et flebilibus modis,audiente multitudine,praefentibus Epifcopis, fumma cum religione, tenfis manibus, oculis prae pudore in terram defixis,et vim ingentem lacrymarum profundentibus, totis artubus, atque membris contremifcens confefsionem pronuntiavit generalē. Hac abfoluta,cum ad corporis loculum acceffiffet,quid illum putatis profudiffe lacrymarum?quantopere lamentatum fuiffe?quas mififfe voces plenas doloris, et acerbitatis?quos ex fletu Regis miferabili factos animorū motus?quam intētā voce,ut audiretur ab omnibus,reū praedicat fe fe,veniamque precatus eft, quod tanta cum acerbitate,tanto cum odio,cum iracundia,cum pertinacia virū Dei fanctifsimum infectatus fuerit: quod verbum proloquutus, vocem miferit,qua pro mandatis abufi occifores vitā, et fpiritū hauferunt Archiepifcopo optimo,fanctifsimo, religiofifsimoque. Quem noluiffe confectum, non fic videri necatum,ipfe fibi fatis confcius erat. Quid amplius vultis? quid exfpectatis auditores?Exemplar habetis, doloris, et execrationis peccatorum,fpeculum hominis vere lugentis peccatū in Dei majeftatem admiffum,clarum,et illuftre. Sed de praevilegiis quaeretis,de praerogativis ecclefiae Cantuarienfi fublatis:non veteres dūtaxat reddidit,fed multo majores addidit,et ampliores Regii cōfirmatas auctoritate Chirographi. Quid quod donis cumulavit, et amplifsimis affecit muneribus ecclefiam Cātuarienfem? reditus de fuo aerario,de pecuniis Regiis cumulando,et augendo,locupletiorem reddidit,

et illustriorem? Nihil ad hanc Regis demissionem, nihil ad hanc poenitendi rationem addendú fortasse videbatur. Persequar reliqua plena admirationis, quae nunquam non dicã Regem, sed neque privatum hominem facturũ esse quisquã in animum sibi induceret. Miramur Acaz, cum in conspectu Domini se abjicientem, atque demittentem, et veniã petentem peccatorum audimus. Miramur etiam, cũ Davidem Regem collacrumantem dies, et noctes recordamur: cum hos, et alios, quos silentio praeterit oratio, cilicio amictos, et multo cinere aspersos ad implorandam divini Numinis opem sacra litterarũ moniméta restãtur. Sed quid facti, quod narrabo, simile ulla unquã saeculorũ memoria visũ, aut aliquo de Rege praedicatum est, ut in ipso templo, in oculis, et aspectu mortaliũ seipsum vestibus nudaverit, et patefecerit carnes, illas inquã carnes, Regio more, maximis in deliciis, in maxima suavitate, et affluentia voluptatũ, molliter ac blande tractatas, linum tenuissimũ, et nive candidius indulgenter gerere semper assuetas? cum ex fuisset prius vestitus, et cultus pretiosissimos, et sericos, auri splendore, purpurae fulgore nitentes, plusquam nardũ, plusquam Assyrios odores, omnes unguentorum suavitates, quacunque pedem poneret, spirantes afflatu suavissimo? quorsum quaeretis? ut ciliciũ, ut saccũ asperũ indueret? ut rigenti fune corpus constringeret acerrime? Altius ascẽdit cogitatio Regis celsissimi, tollitur gradibus suis ad flagellorũ Domini memoriã recordatioñeque sãctissimã: quẽ pro peccatis, et sceleribus hominũ recordatus caesum innumeris plagis, et vulnerib' cõcisum, se cõtinuo Praesulibus tot ecclesiarũ, et religiosis hominib' caedẽdũ, flagellandũque commisit. Exhorrere, Patres, tremere magis sacerdotes, vix apud se esse religiosi hoc miserando, luctuosoque spectaculo, recusare cuncti, avertere oculos, cõtrahere seipsos, dicere rẽ novã, et inusitatã, sed imperio Regis coacti primũ accedere Pontifices, expedire virgas, ictus in corpus infigere, his discedẽtibus novi recentesque succedere religiosi, qui

qui nó pauci fuerunt: omissis enim Pótificibus, qui multi cóvenerunt ad praesentis facti testificationé, octoginta viri religiosi fuerút, quorú a manibus nullis abfuere virgae, cúcti virgas in corpore Regis excercuerút, et ictus infixerunt, livoribus terga operientes Regias. Actus iá iste videbatur extrem⁹ ad luctuosam, et miserabilé tragoediá absolvédá, quae spectatorú lacrymis terminata motus fecit in mortaliú animis maximos. Iá iá discessurus videbatur Rex, et reditur⁹ ad acquiescédú in Regiá, cú omnes jubet discedere, singulos in suas aedes abire, ille manet in téplo sol⁹ cú solo Thoma, proximus sepulturae, et ut venerat nudatis pedibus, totú vesperú, et totam nocté, moerens, ac lugé s admissum peccatú, sacris in precib⁹ exegit. Itaque nudá, et gelidá humú pro lecto pulcerrime, magnificentissimeque strato, sepulchrú, pro pulvinis pluma mollissima infertis, spoliationé ipsam pro conchyliatis peristromatibus, angustias sepulchri pro Regiarum aedium elegantia, atque magnificentia; solitudinem pro multitudine Procerum, et Principum aulicorum, denique vigilias pro suavitate somni delegit. Quam totam noctem precantem, orantem, collacrumantem quis audiret, quis acciperet sermones cum Thoma, cum divis, cum Virgine Maria, cum Christo Iesu habitos. Vbi vos aulae caelestis Heroes? ubi Spiritus divini? ubi caelites omnes? et agmina beatorum? quibus spectaculum illud oculis intuebamini? quibus gaudiis exsultabatis, intuentes vagam antea, et errantem ovem in ovile Iesu Christi redeuntem? Quam gratum fuerit, quam jucundum, et acceptum Regis poenitentis spectaculum, declararunt tempora consequuta: nam ab illo puncto temporis, ab ipso momento, cum se Rex Christo Iesu reconciliavit, res imperii meliore loco visae sunt. Quo die Cátuariam ingressus est Rex Enriquius, Comes Fládriae, qui maximas aedificarat, ornaratque classes, exercitusque per magnos, quibuscunque ex gentibus potuit, comparaverat, ut cum a Rege Scotiae, et a filio, civilibus dissensionibus,

nondum ſedatis, a ſuis ſcilicet, et a diverſis hoſtibus, et Principibus potétiſsimis Anglia premeretur, ipſe ſuis copiis conata perficeret: nec ſperantibus, nec opinātibus Anglis, quia propter temporum difficultates, et anguſtias id fieri poſſe nō videbatur, et obſidionē ſolvit, et copias reduxit in Flandriā. Quod autem a Rege maxime deſiderari, et obtineri poterat, quod Pompejo contra Regem Ponti, quod Mario contra Iugurthā, quod AEmilio cōtra Perſen, quod Carolo Imperatori contra Gallos bella gerenti, id Enriquio contra Regem Scotiae ſigna ducenti, ut Regem captum, et comprehēſum, et ad ſe deductum aſpiceret, et in ſua poteſtate Rex feliciſsimus Regē haberet, accidit. Id denique contigit, ut quemadmodum militiae, domi quoque ſecūdae res haberentur: nam cū pietate Chriſtiana, cum juſtitia, cum Religione delectis, et extinctis bellis civilibus, et externis reſpirare coepit Anglia, et emergere e fluctib⁹ miſerrimae vaſtationis, deſperatas, ac prope perditas res Anglorum, quas impietas affixerat, ac perdiderat, reſtituéte de caelorū ſedibus mortuo Thoma Pontifice Cātuarienſi. Ille, ille inquā ex beatorū domiciliis modo noſtrā videt Angliā ſqualidā, et deformē, et magnam partem ſuorum haereſeos incendiis deflagrantem, filios plurimos, vos inquam fratres amantiſsimos, et veſtri laboris cōſortes unius Eliſabethae deterrimae crudelitate a ſuo ſinu, gremioque divulſos, exſules, et extorres a patriis ſedibus, bonis omnibus, et facultatibus everſos, a cognatis, a fratrib⁹, a parentibus abſtractos: et quoniam Chriſti Ieſu veram, ſolidamque doctrinam, ſacramque ſolum colendam Chriſtianae Fidei Religionem retinetis, ſimulatione violatae Regiae majeſtatis humanae, proſcriptos, et praedicatos omnibus Anglici regni populis, er civitatibus, tanquam proditores imperii, reos laeſae majeſtatis, et vos edictis temerariis, et inſolentibus, immortali Deo, cunctis caelitibus infeſtiſsima bellua quotidie inſectatur, atque proſcindit. Nihil veſtra, fratres amantiſsimi, ejecti patriis ſedibus, per terras, per maria con-

confugeritis in Hispaniam,et in Italiam appuleritis. In urbibus potentissimis,et totius terrarum orbis principibus,in urbe Vallisoletana,et Hispalensi vos unũ Regũ,et alterũ Ecclesiae caput. Romae,duo terrarũ lumina clarissima,Catholicus Hispaniarum Rex,et Vicarius Christi Iesu Pontifex Romanus exceperunt,et tuebũtur,atque defendent. Vt enim omittam Regiae Majestatis liberalitate fundatum , et suis reditibus constitutum,et egregie stabilitum ad vos alẽdos Vallisoleti collegium,ut praeteream in Flãdriae sedibus alterum ab eodem Catholico Rege liberalissime constitutum seminarium,unde , quoniam illud oppidum Angliae finitimum est, et paucas intra horas in illud venire potestis , litteris Latinis, et Graecis egregie imbuti trãseatis in Hispaniam:an Hispalense tacebimus collegium , cujus intra domesticos parietes vos adolescentes tam egregia indole,tãto animo , tanta virtute,tanta spe versamini? Cum vos auctoritate sua Hispalẽsibus Regia Philippi potentissimi Majestas commẽdaverit, cum alendos,sustinendosque tot hominum Christianorum, et liberalissimorum pecuniis per litteras,per nuntios mandaverit,neque liberalius,neque indulgentius,quam fecit , et facit,vos omnes,tantam adolescentum multitudinem cõplecti potest civitas Hispalensis. Quid commemorem privatorum in vos animum,et egregiam voluntatem? quid locupletum,et illustrium virorum misericordiam vobis tanta cum voluntate tributam ? quid mercatorum erogatas passim pecunias ad collegii sumtus,et expensas annuas ? quid Senatus opulentissimi reditus,et in singulos annos praefinitos ? quid vos tam liberaliter exceptos ? tã honorifice tractatos ? quid vestri collegii provehẽdi causa Senatores auctoritate publica delectos? quid illorum in vestram domũ itionem,quid reditionem,quid advẽtus statis tẽporibus vestris rebus cõsulẽdi gratia praestitutos ostẽdam ? quid proferã canonicorũ ecclesiae benignitatem,et munificentiam in collegas Anglicanos omni laude commendandam? quid ostendam multitudi-

nis in vos, locupletum, illustrium virorũ oculos, et ora conjecta? Cum domo exitis, cum academiam, cum ecclesiam, cũ aliquem locum aditis, cum longo agmine, modestia, quae vestram vitam egregie sancteque constitutam decet, bini loca transitis celebriora, quacunque progredimini, nemo est, qui vos non laudet, qui honorifica mentione non prosequatur, qui virtutis florem, qui decus honestatis, qui seminariũ Martyrum non appellet, qui non sumtus ad vos alendos, omnẽ pecuniam recte collatam non dicat, qui suas fortunas, seipsos, suam vitam non libens, et sanguinem, si opus fuerit, jure dandum non censeat. Pontifices diversarum Baeticae totius ecclesiarum litteris Regiae Majestatis, et vestrae virtutis celebritate cõmoti vos vestrasque res summo amore cõpl[illegible]ũtur: in suae fortunae magnificentia, in tanto dignitatis gradu collocati vestrum omnium nunquã obliviscuntur. Omnium vero maxime Censores sacrae Religionis sanctissimi collegium Anglicanum recordantur, et vos alumnos, tantae sodalitatis studiis omnibus, et officiis prosequuntur. Quis unquam Põtifex Ecclesiae, quis Comes? quis Marchio? quis etiam Dux, et Princeps Hispaniarũ Hispalim venit, qui vos non invisere studeat, et summa caritate complecti? cum invisit, quantam vobiscum colloquens in vultu hilaritatem ostendit? in sermone benignitatem? in dando largitatem? saepe Principibus istiusmodi loquentibus, et inter vos versantibus cadũt ex oculis lacrymae, ut dubitare debeat nemo, quin vos in animis, in visceribus gerãt omnes: quoniã ex his, quae vulgo dantur, non dant solũ, sed summa praecipue totius benignitatis, et amoris signa clarissima. Atque ut cõcludã partẽ hanc, quoniã ad orationis exitũ festino, quod tẽpus melius insumtum putat Archiepiscopus Hispalensis, atque clarissimus Ecclesiae Christianae Princeps, quam cum purpurã, et galerũ suum, cũ tantam Cardinalis dignitatẽ ad vos augẽdos, decorandosque confert. Equidem pro parente uno, pro domo, quã quisque vestrum reliquit Christianae Fidei retinendae

dae causa, tot domos, perfugia tutissima, tot parentes, et omnes claros, et illustres, Principes terrarum potétissimos reperisse gloriari potestis: quae nó aliunde proficisci quidé existimare debetis, quam quod vos intueantur, tanquã Martyrum imitatores, et sanguinis profundédi pro Religione cupidos. Vident enim ex collegio Themensi, vidét ex seminario Romano amplius centũ et Triginta juvenes profudisse sanguiné in Angliã pro Christiana Religione: ex quibus cum exépla petere possitis fortitudinis, et cóstantiae, tum ex parente praecipue patriae vestrae Thoma beatissimo vobis ad imitandum hodierno die proposito petetis. Quidquid vos reliquistis, quidquid passi fuistis, et patiemini vestrorum studiorum curriculo confecto redeuntes in Angliam, adivit, suscepit, sustinuit, et pertulit Thomas invictissimus. Patriam reliquistis, ab ea fuit per ignominiã ejectus beatus Thomas. Patrias opes cótemnistis, easdé, et multo ampliores amisit Thomas: parentũ cóplexũ, amicorũ cósuetudiné, convictũ, et societaté Anglorũ repudiastis, his omnib⁹ privatus fuit Thomas. Multi vestrũ utrunque parenté, alii patré, alii matré, alii fratres suos, aut exsules, aut in carceré conjectos, aut in foro publico vita privatos commemorabitis. De vestris necessariis quem non extorrem, et bonis, et honoribus spoliatum afferetis? unũ restat adhuc, ut vitam, et sanguinem cum beato Thoma profundatis. Ad hunc vos finem peregrinationes vestrae, vestra itinera, vestrae navigationes, institutae vitae ratio, haec seminaria, coetus, et sodalitia sanguinis profundédi jure optimo appellanda adhortantur, excitant, et inflammant, neque cogitare dies, et noctes nisi de morte oppetenda pro ChristianaReligione desinent. Magnũ est vobis certamé propositum, magni suscipiendi labores, multae devorandae molestiae, pericula subeunda gravissima, mors tandem oppetenda. Non nego, sed magna vos manent, et immortalia beatorum praemia, laureae Martyrum invictissimorum aeternae, et ipsum beatissimi Thomae diadema sempiter-

num,et in omnem saeculorum memoriam,cum Martyribus vestri laboris consortibus, cum Laurentiis,cum Sebastianis futura societas immortalis. Ad hunc Athletam Christi Iesu fortissimum,ad Pastorem ecclesiae Cantuariensis clarissimũ, ad Patronum à vobis hujusce collegii adoptatũ beatũ Thomam supplices manus tendamus, eundem apud Deum preces adhibiturum oremus,et obsecremus. Beatissime Thoma, qui jam Dei aspectu perfrueris sempiterno, et Deum auctorem immortalis vitae felix,et gloriosus intueris, et aspicere nũquam desines in perpetuum,cujus diem festum recolimus, et instauramus,quibus modis possumus, virium nostrarum imbecillitate,si tuam vitam imitamur,si volumus,et avemus vestigia tuarum virtutum sequi,si patientiae, si fortitudinis fructus ferre praestantissimos, tuis precibus opem ferto iis, quos reliquisse patriam,parentes,fortunas exemplo tuo cernis. Ab immortali Deo robur,et patientiam, et constantiam tuis alumnis impetra. Fac vim,et praestãtiam divini Numinis tuis meritis, et obsecratione nostris animis adesse. Fac nos eosdem nullo unquam tempore proposito, institutoque vitae cõsilio desistere. Fac denique nos pro Religione Christiana in patrias sedes revocanda telis inimicorum cervices offerre libentissime : sic patriae, et huic principi terrarum Hispalensi florentissimo,potentissimoque Senatui pro suis in nos immortalibus meritis preces ad tantae Reip. conservationem, et amplificationem fundentes justam ac debitam gratiam persolvemus.

ORA-

ORATIO IN COLLEGIO DIVI ERmenegildi Societatis IESV, pro tanta academia virtuti, et bonis artibus exstructa ad Senatores Hispalenses habita.

(§)

QVOD erat optandum maxime, Praetor, et Senatores Illustrissimi, et quod unum ad gloriam urbis Hispalensis, et ad honorem vestri ordinis immortalem augendum spectabat: id cum liberalitate tāti Senatus, tum Divi Ermenegildi beneficio plane divino confectum, licet non absolutum, atque perfectum felici praesentis diei celebritate videtis. Ingredimur enim jam, quod felix, faustumque sit in scholas recētiores, et in hujusce Reip. litterariae, quam vestris sumtibus excitandam decrevistis, orbis gentium augustissima, frequētissimaque musaea: quae non modo ad politiores litteras, et disciplinas, sed etiam ad bonos mores, et virtutes, quarum societate continentur, et florent gubernacula Rerumpublicarum tradendas, atque percipiendas, juvenum optimorum, et nobilissimorum concursu celebrata mirabimur, et obstupescemus in posterum. Quod cū ab hinc annos plurimos optimus quisque semper optaverit, et nos a Deo optimo, et maximo, pro nostrae Societatis instituto, veterique more recepto juventutis instituēdae precati fuerimus: res autem exitum, quē sperare potuissemus, felicē, et optatū habuerint, quid agam? unde nam potissimum exordiar? quorum, aut cujus partes in oratione suscipiam? Senatus ne Hispalensis, qui tantū hoc tempore beneficium tribuerit? an illorum qui acceperūt? vel divi Ermenegildi, qui suis maximis, et immortalibus jā pri-

dem meritis, quod incolae, et habitatores Hispaniarũ, et maxime principes Baeticae Provinciae, quales haberi debẽt Senatores Hispalenses persolvere debuerunt, id in nobilissima Hispaniarum civitate, quae caput erat sui regni, sedes, et domicilium tantae Majestatis impetravit. O diem felicissimũ, et omni laude, praedicatione, litteris, monimentis que decorandum, in quo consessus iste frequentissimus, et omnis generis, ordinis, et aetatis juvenum, et virorum circunfusa multitudo confluxit ad opus hujusce Reipub. litterariae magnificentissimum spectandum, post conditam urbem Hispalim, nunquam antea simili specie, neque magnificentia perspectum, dignum amplitudine tãtae civitatis, dignũ splendore Senatorum Hispalensium, dignum praestantia litterarum, et existimatione virtutis, dignum denique meritis, et honore Martyris invictissimi, tot annos jam inde a sanguine suo pro Religione profuso Patroni per Hispalẽses adoptati. Nunquã equidem splendidissimi homines Hispalenses, flos, et decus Hispaniarum persuadere sibi debent inter monimenta suae civitatis praestantissima ullum, aut utilitati filiorũ opportunius, aut honorificentius ad posterorũ recordationẽ sempiternã, aut quod magis divinae Majestati, illi summo, praepotentique caelorum opifici gratum esse potuerit, exstitisse, atque praesens virtutis, et litterarũ domiciliũ. Est enim amplissimum, cũ lustraveritis urbem Hispalim, vias omnes, et plateas, et loca celebriora civitatis obieritis, quocunque vestros oculos convertatis, videre Senatus Hispalensis sumtibus, et expensis monimenta statuta, quae moderatores Reip. vigilantissimos, divitias hujusce civitatis maximas, potestatem, et dominationem amplissimam neminem unquam vestrum oblivisci desinent: sed horum partem non exiguam delectationes, et amoenitates corporis, magnam opes, et fortunae Hispalensium, maximam negotiationes plurimae, mercaturae quaestuosissimae, tributa Regũ, et vectigalia sibi vindicabunt. Illa vero pars propria hominis, propria ani-

ni

nimi, quae genus hominum a brutis animantibus disjungens cum Deo nos agnatione caelesti devincit, mentis scilicet intelligentia, quae Dei notitiam habere debet, ut illũ homo verissimo semper pietatis, et religionis cultu suspiciat, et veneretur, Palladis, quod deerat, et desiderabatur adhuc monimentorum Hispalensium sortita fuit decus, et ornamentum amplissimum: ut nihil jam ad absolutionem, quam vel Hispalenses in patria sua, vel alienigenae in tanta civitate desiderare possint, reliquum esse videatur. Quare primum mihi de magnitudine beneficii, deinde de civitatis amplitudine, tum de principe, et auctore tantae liberalitatis divo Ermenegildo, cui opus istud, et academiam praecellentissimam referre debemus acceptam, denique de gymnasiorum, ac tanti aedificii magnificentia, et de nostrorum sociorum ad gratiam referendam volutate paratissima videtur esse dicendum. Genus beneficii est ejusmodi, quod maxime civitatem Hispalensem decorare, et illustrare videtur. In quo ostenditur populi Hispalensis amplitudo, quae a majoribus cum magna in rebus omnibus, tum summa in re litteraria tradita est. Ostenditur desiderium insatiabile suspiciendae virtutis, pro qua boni moderatores Rerumpublicarum omnes excipere labores, atque perferre debent. Ostenduntur decora, et ornamenta bene moratae, beneque constitutae civitatis, quibus detractis, et civiũ ornamenta, et praesidia civitatis frustra requirentur. Ostenduntur commoda salutis animorum, quibus est, et a Senatoribus, et a magistratibus Reip. consulendum. Et quoniam praeter reliquas civitatess monimentorum gloria praecellentes fuistis, danda equidem opera aliquo tempore a vobis fuit omnibus, vehementer incumbentibus ad hujusce rei studium, ut quod fecistis opus magnificentissimum ad juvẽtutis institutionem faceretis. Ita Hispalis vestra civitas est, ut moenibus ipsis, intra moenia populetũ jucũdissimũ, et amoenissimum multis alnis, et varii generis arboribus cõsitũ fue-

rit ad aquas perlucidas, atque perennes, quae ex fontibus, qui sunt in primo, medio, et ultimo populeto deducuntur, atque derivantur. Totū per vias longe, lateque patentes, et ex utraque parte, et multitudine arborum interclusas, atque inter vestitus arborum, inter crepitus foliorū, quae Zephyro flante lenissimo huc, et illuc ventilantur, inter liquores perlucidos fontium, inter cantus avium suavissimos demisso, sublimi, recto, transversoque volatu mediū aëra praetervagantiū lustrare possumus. Illud omni anni tempore, maxime verno, et aestivo ad auram captandam horum venientium, et aliorū redeuntium, et in eadem amoenitate vagantium cōcursu celebratur. Maxime etiam illud strepitu equorum, fragore lecticarum, quibus mulieres honestissimae vehuntur, ubique concrepantium personat. Cum totum ab aditu ad exitū usque, quam latum, longumque sit, oculis hominum prospiciatur, tum in ipso statim ingressu habet speciem eximiā columnis Herculis quam altissimis, in quarum una Caesaris, in altera ejusdem Herculis effigies cernitur. Atque haec ad corporis delectationem. Ad annuos ipsius corporis victus horreum omnis generis frumento refertissimum habent Hispalenses multis granariis exstructum, et aedificatum: ut sive in ubertate, et vilitate maxima, sive in inopia, et caritate rei frumentariae copia nunquam desit ad alendam, et sustentādam urbem necessaria. Atque istud in hoc granario mirabile videri debet, quod granorum, quae in terram deciderunt inter frumentum metiēdum, et lapidibus ipsis, atque adeo inter lapides abstrusa relinquuntur post versam, atque purgatā terram, ad mille fere nummos aureos annua locatio pervenerit. Quoniam vero locupletissima civitatum omnium habetur Hispalensis, et plane auro, argento, divitiis omnibus locupletata Indiae instar ab alienigenis, et Hispanis, a propinquis et disjunctissimis celebratur, quonam merces convehūtur, et onera omnis generis, et varietatis rerū, quae venales Hispalim invehuntur, ut portoria Hispaniarum Regi debita pē-

fitentur? quonam aurum,et argentum factum,et infectũ,tanta vis,et copia gemmarum,lapidum pretiosissimorũ, multitudo laminarũ ex auro,vel argẽto, quibus duae classes quotãnis, et aliis rebus pretiosissimis onustae in portus Hispalẽses appulerunt,comportantur? ubinam pecuniae cuduntur? ubi nummi,vel aurei,vel argentei,quos propter multitudinẽ suam,et acervos molis immensae constructos non numerari, sed appendi mos est,obsignantur? An vero ignorare possumus,nisi hospites velim⁹ esse,et ut nostrae peregrinẽtur aures in scientia,communique cognitione civitatis, domũ esse cudendae monetae, et obsignandae mulus sumtibus exstructam?inde quae fit comportatio nummorum auri, et argẽti obsignati in Basilicam Indici cõmercii? Quoniam autem merces multarum, et diversarum rerum partim involutae, partim detectae Hispalim inferuntur, ut earum, pro ratione onerum portoria Regi pendantur, Telonium aedificatum his capiundis,et continendis mercibus ad legitimum usque tempus non aspicimus? Restant,quae ab hinc annos aliquot aedificari coepta sunt Atria Mercatoria ex lapide facta politissimo,quo mercatores locupletissimi conveniunt, ut agãt de negotiis,de pactis,de cõditionibus suis? de omni denique re,quae venerit in mercaturã,et partes habeat proprias mercatorum. Atque hic omitto Curiam vestri Senatus ad convẽtus Reip. Hispalẽsis agẽdos. Taceo aedes Consilii Regii, in quibus judicia exercentur severissima. Praetereo,quae celebrantur,rerum publicarum,et negotiorum urbanorum aedes alias nulli non generi hominum notissimas. Quidnam hic aliquis vestrum inter haec opera magnificentissima desiderabit?aedem sapientiae. Quidnam requirere fortasse poterit?publicum Palladis domiciliũ. Quid denique,quod inter hos sumtus, et expensas necessarium abesse videatur ad hujusce civitatis absolutionem?virtutis,et litterarum tabernacula. Pulcre quidem responsum,ac sapienter. Nam ut ratiocinari potuissemus,cum homo corpore,et animo constet,il-

lud commune nobis est cum brutis animantibus, ac propterea infirmum, et imbecille, tanquam ex limo; et argilla factum: animus rationis particeps ad divinam similitudinem factus, tribus donis, et muneribus memoriae, voluntatis, et intelligẽtiae ornatus. Opes, et divitiae, quas habuerimus, fluxae sunt, atque caducae, quae cum auctae nimium, et accumulatae fuerint, ut omnibus bonorum copiis circũfluamus, de corporis hospitio decedentes, nihil illarum nobiscum efferemus in illam, quae nos manet, incognitam, et nunquã visam regionem: virtutes autem, quas coluerimus, et fuerimus adepti, socias, et comites habebimus itineris, et discessus animorum e corporibus: quibus si in ipsa profectione caruerimus, o nos miseros, et infelices, o calamitosos, et aerumnosos homines, quos non nasci satius esset, quam mori miseros in miseriam aeternam, et in cruciatus inferorum sempiternos, nũquam oculos, neque os Dei sanctissimũ aspecturos. Quid ergo? negligenter rem hãc gessisse Senatores civitatis hujusce dicemus? minime vero: qui omnibus suis opibus, omnibus consiliis, omnibus dictis, atque factis, nihil magis, quam hujusce civitatis amplificationẽ quaerunt. Ubi ergo hujusmodi scholae litterariae? Duae sunt academiae Hispali. Atque illae nõ sunt hujusce Senatus sumtibus aedificatae. Quid mea, quid vestra, satis eas fuisse dicetis. Satis quidem, si in illis minores artes, et facultates traderẽtur. At harum artium, et facultatum plusquam decem, et sex officinas fuisse senes commemorare potuissent. Illae privatorũ fuere praeceptorũ, quibus ut quaestus uberrimus fuisset, aut exiguus, aut illi claudebant, aut aperiebant ludos politiorum litterarũ. Quaero igitur, ubi sunt publica civitatis musaea? contenta fuit fortasse civitas illis studiorum domiciliis, quae sibi praeteritis tẽporibus contigerant. An quidquam minus credibile, quã quod oppida minus splendida, quod populi mediocres, quod rusticani decuriones faciunt, ut quidquid possint, in stipendia harum facultatum cõferant, id Senatores Hispalẽses suae Reipu-

nimium amantes minime fecisse videantur? Fuit ista semper amplitudo Hispalensis, et divinitus suis rebus adjuncta fortuna, ne propter amplitudinem, et divitias maximas praeceptores hujusmodi desiderarētur. At scholastici, quod collibitū fuerit, facient. Quamobrem? quasi vero difficile sit intelligere, ubi metus absit, et disciplina, quam immoderata libertas, et infinita semper fuerit scholasticorū licentia. Meliora quaeso: nam ipsi scholastici disciplina praeceptorum suorū in officio continebuntur. Nihil horum illis propositum fuit, qui postquā praelegissent, suo satis fecisse muneri, et officio praeceptoris arbitrabantur: et quamquam vellent abitu scholasticorum ad aliorum gymnasia id minime facere potuissent. Quid igitur causae dari potuit, vel oblivionis? vel morae? quia cum saepe dies huic rei praedictus fuisset, nunquam tamen ille adesse visus est? Quid aliud est hoc dicere, quam accusare Senatores? quam culpam in illos conferre, qui nullam culpam contraxerint, qui minima suspicione vacaverint? De minimis rebus, de decretis aliis, de aliis sumtibus ad Rempublicam litterariam, et ad officinam virtutis licet hoc cōjicere. Nondum ergo tempus maturum fuit, et maturitas hujusce rei faciundae in sociorum Iesu tempus cecidit, in eos homines, qui de officio, et instituto suae Religionis munus hujusmodi praestare potuissent. quibus id negotii Romani Pontifices dedissent, ut instituendae juventuti necessariam operam navarent. quos idem divus Ermenegildus suo apud Deum patrocinio adjuvaret. quos idem vellet, atque deligeret administros vineae colendae, quam ille suo sanguine coluerat, et in eum suis precibus, quem res Hispalenses habent, statum civitatem adduxisset. Vt igitur intelligatis, quam vestrum beneficium praeclare positum fuerit, et ad universam Rempub. pertineat, antiquissimum est, quod dicam, et a primis urbium florentissimarum cunabulis, et quasi fundamētis jactis usurpatum. Cum homines initio sparsi, ac dissipati per montes, et sylvas

Ttt 2 sine

fine legibus,fine imperio, more brutorum animantium vagarentur,neque ratione animi quidquam, fed pleraque corporis viribus administrarét,primi illi populorum, et urbium plurimarum conditores, post coactam multitudinem, et ab agresti,immanique vita ad humanum cultũ,civilemque traductam,non tam urbes moenibus fepire fortifsimis, et aedificiis maximis,et amplifsimis illustrare voluerunt,quam publica fapientiae mufaea exstruere, quae fcholae fuiffent cultus,et humanitatis urbanae,officinae bonarum litterarũ, facraria totius honestatis,atque pudoris: fine quibus frustra jacta fuiffe civitatis fundamenta videbantur, frustra multitudinem in officio contineri,frustra Remp. ad aliquam laudis, et honoris amplitudinem afpirare poffe credebant. Repetamus,fi placet, Athenas bonarum artium inventrices, unde omnis cognitio bonarum artium,et fciétiarũ ad alias gentes atque nationes profluxiffe dicebatur. Quandiu floruit illa tãta academia,tandiu res Atheniẽſium steterunt. Atheniẽſibus nõ inferiores AEgyptii fuerũt: quorũ ut alia omittamus loca, Alexandriae,quae caput erat AEgypti,academiã fuiffe cognovimus. AEgyptios, et Athenienfes Romani multos post annos cõſequuti academias liberalifsimis studiis, et exquifitifsimis praeceptoribus affluentes jactabant. Erat Italia plena bonarum artium, atque difciplinarũ: atque haec studia in Latio vehementius colebantur,quam tunc Graecis in oppidis. Nostra auté aetate nostris in Regnis, alienis in imperiis vulgo jactantur Complutenfes, Salmanticenfes, Parifienfes academiae,et aliae multae,quae fparfae funt,atque diffufae per omnes gentes,atque nationes: ut nulla fere gens fuerit,neque tam barbara,et immanis, neque tanta humanitate culta,neque tam imbecillis,et infirma, neque tantis viribus munita,neque tam inops,et indigens,neque tam locuples,et copiofa,neque tot praefidiis destituta, neque tot honoribus,et ornamentis redundans,quae non publicis fe studiis duce dumtaxat natura muniverit,atque illustraverit. Quod

fi

si ad augendas opes, et divitias Telonium, et aedes supra nominatae exstruuntur, ad animorum cultum, et ornatũ tabernacula studiorum non collocabuntur? ad corporum delectationes, et jucunditates conferentur amoenissima populeta, ad animos, et mentes reficiendas viridaria divinis arboribus cõsita nõ appetentur? Possessiones civitatis, opima praedia, reditus maximi, tributa Regum, et vectigalia procurari tantopere solent, divitias vero animorũ; opes veras, et solidas caelorũ, omnibus tributis, et vectigalibus immodicis praestãtiores nos socordes, et ignavi rejiciemus? ut publica sint pascua decernent civitatum Senatores ad pastus brutorum animantium communes, ut pastus virtutum, et litterarum capessantur, academiae deerunt, pascua animorum uberrima? Quid? armamentaria in bene constitutis civitatibus nunquam desiderabuntur, ut repẽtinis in tumultibus, in motu bellorum, in perturbatione civitatis arma sint in promtu, ut oppidani galeis capita, loricis pectora, et caeteris armis fulgẽtibus corpora munire possint, et cum ad arma conclamatũ fuerit, pũcto tẽporis gladiis accincti, cum scuto in una manu, in altera cum telo hostibus occurrant, et illorũ impetus a moenibus, ab aris, a templis propulsent, in tot Daemonis insidiis, in tanta morum corruptela, in colluvione scelerum, et flagitiorum omnium, non ex academiis gladios educemus? nõ afferemus tela? non arma ad belluas peccatorum immanes conficiẽdas? Ad arma, ad arma clamat divina sapientia, Filius Patris aeterni Christus Iesus ex arce suae recentioris academiae. Quousque tandem parentes filiis vestris indulgere desinetis? quandiu vos sobolem, et progeniem vestram perditũ ire cessabitis? quem ad finem sese filiorum effraenata jactabit impudentia? nihil ne vos praesidium istud sapientiae, nihil recordatio divi Ermenegildi, qui academiam hãc suis precibus impetravit; nihil liberalitas in remunerando Senatorum Hispalensium, nihil illorum, quibus adolescentes committũtur, cura, vigilantiaque movebunt? patere virtutum, et litterarum ta-

bernacula non videtis? constringendas divinis legibus, praeceptis, consiliis, et adhortationibus pravas puerorũ affectiones, resecandas libidines, coercendam audaciã, et male vivendi praecipitem, et intolerandam licentiam comprimendam? Quid dies, et noctes posśint agere, ubi esse, quibus cum pacisci, quas coire societates, et quibus de rebus, quã turpibus, quã nefariis, neminẽ vestrũ ignorare clarius luce meridiana constat. O tempora. O mores. Homines haec intelligũt, parentes vident, filii autem faciunt, faciũt, imo vero in turpissimis rebus, frequẽtissima celebritate, clarissima luce versantur: vos vero parẽtes optimi satisfacere Reipub. hominibus, et Deo putatis, si illorum libidines, et impuritates nõ comprimatis? Haec est vestra disciplina? sic vos instituitis filios vestros? ob hanc causam vobis filios Deus optimus atque maximus dedit, ut illi in sceleribus, atque flagitiis teneram aetatem collocarent? et hanc vos vitam, atque hos perditos mores dissimuletis? Ad virtutis rationem, ad alium gyrum, et formam filios deducendos, atque dirigendos a puerili aetate decernite, nisi belluas quasdam, plusquã Chimaeras, plusquam Harpyias ad rerum publicarum perniciẽ, et vastitatem ultimam alere volueritis. Accepimus monstrum immane Chimaeram ex capra, ex leone, ex serpente conflatam, ad quam interimẽdam consilio fuit opus, et virtute Bellerophontis invictissimi. Fabulae sunt istae, et delirationes poëtarũ. sunt equidẽ: sed in quibus mores effictos, et imaginem quotidianae vitae insigniter expressam aspicimus. Quam negare non potestis, recordamini bestiam in Apocalypsi descriptam, horridam, et immanem, septem capitibus eminentem, in qua mulier perdita, atque profligata insidet: atque illa reticulis aureis ornata, hilaritate frontis, venustate oculorum, pulcritudine oris, purpura fulgenti collucens, vas ex auro purissimo factum, ad aspectum oculorum venustissimum una manu tenet, intus veneni virus acerbissimum continens. Non illam pocula ministrare circunstantibus aspi-

citis

citis? non omnes bibere, et haurire sitienter? non denique jacere multitudinem ad meretricis pedes sui ipsius minime compotem; totam ebriam, sine sensu, sine mente, quam hausta pocula eripuerunt? Bestia illa teterrima, quam Deus avertat, Daemon est improbissimus, perennis humani generis inimicus. capita, vitia sunt capitalia, fraudes, atque fallaciae Daemonis, ad quas depellendas, nisi sapientia caelestis opem tulerit, quid hominibus, vel scholasticis adolescentibus miseris fiet? quid illis spoliatius? quid perditius esse poterit? Testis esse poterit Flandria, quam sapientia de suis finibus ejecta ipse Philippus Rex noster Hispaniarum potentissimus tot annos jam ante, et adhuc bellorum ardore flagrantem exercitu omni copiarum genere abundanti pacandam curavit. Testis Germania, quae tot ascitis haereticorum dogmatibus ipsa se suis erroribus, et falsis opinionibus a sapientia longe disjunctis discerpsit, atque dilaniavit. Testis Anglia, quae eadem solida sapientia exterminata, in tantis sordibus, et squalore jacet, bellum Ecclesiae funestum, et exitiale, et omni scelere, et odio imbutum faciens. Testis Gallia, quae haereticorum stultissimorum, a sapientia vera alienissimorum furoribus inflammata, magis hisce temporibus faces ardentes in Religionem veram intentat, et jactat. Testes denique omnes gentes, atque nationes Haereseos laqueis constrictae miserabiliter, et irretitae, quibus se nunquam illae solvent, nisi sapientiam Christi Iesu exsulé, et extorrem a suis finibus in patrias sedes revocaverint. Quã virtuté isti homines per hos annos coluerũt? quod Fidei simulachrũ in illis regionibus stare visum est? quam speciem, et imaginem sanctitatis antiquae reliquam fecerunt? quae scelera? quae flagitia nõ fuerunt á belluis immanissimis admissa? quã multa scimus bella fuisse cócitata? quam multas, aut a Christianis relictas, aut ab hostib' Fidei captas urbes esse Christianorũ? quã multa sacrarũ virginũ aedificia fũditus eversa? quot caedes factas? quot stupra

quot incesta commissa? fuit hoc, fuit commune hostiũ Fidei nequissimorum novis quotidie rebus studentes tumultuari, et inaudita quaedam semper commiscere, et concitare mala, discordiam, et seditionem, seminaria malorum omnium in Remp. inducendo. In quorum urbibus, et populis ego seditiones per tot annos ab his hostibus deterrimis concitatas fuisse dicam, cum bella gravia, et periculosa, qualia nulla unquam barbaria cum sua gēte gessisse dicitur, moenibus ipsis, atque adeo intra moenia gesserint? Quid illos a Fide defecisse sceleratos homines, et obedientiam Romani Pontificis abjecisse clamem, cum ipsi nunquam graves eidem Religioni injurias dictis, et factis sacrilegis, et in Romanum Pontificem omnia maledicta cōferre destiterint? Caedes privatorum hominum factas fuisse querar, cum a monachis, cum a viris religiosis nunquam sceleratas manus abstinuisse sciamus? quid religiosorũ, et virginum sacrarum domos, et alias innumerabiles aedes solo adaequatas fuisse lugeam, cũ administros divini cultus, milites religiosarum familiarum omnibus ignominiis, et ferro crudeliter appetitos, sacris virginibus vim factã, et ad caedem, et cruorem innumerabiles abstractas acceperimus? An ignoramus vim infinitam sanguinis Christiani inspectante populo a carnificibus jussu Magistratuum esse profusam? Ex oppidis autem celebrioribus, quoniã illorum nullus jam carcer multitudinem Christianorum capere poterat, in castella lōginquiora tractos viros splendidissimos et ornatissimos, atque hos bonis spoliatos, patriis laribus ejectos, aut necatos crudelissime, vel cum melius cum eisdem ageretur, in exsiliũ missos esse nescimus? Nam quid ego eversionem bonorum, exsilia plurimorum, carcerem, custodiam, squalorem, et sordes reliquorum, afflictationem, vexationē acerbissimam, cruciatus corporum, et exquisita, quae nulli unquam Siculi, nulli tyranni dicuntur excogitasse, genera suppliciorum in infimos, in medios, in summos viros exercita commemorem, cum a templis, ab aris, a rebus sacris impias

et nefarias manus nunquam ferae,et immanes belluae continuerint?Cum antiqua,et religiosa templa violaverint?simulachra divorũ disturbaverint?aras pulcerrimas,et ornatissimas demoliti fuerint? sanctissimas cruces in celebrioribus locis summa majorum religione collocatas comminuerint, et ritus,et caerimonias sacrorũ ex hominum animis, et memoria delendas,et extinguendas furore,et amentia praecipites inimici Religionis Christianae procuraverint?Quid superiora cõmemorem, cum sciamus nullos ab hac gente jam dies festos coli sanctorum,nullum ab hinc annos jam multos fieri sacrum,nullas preces adhiberi publicas,patrocinia repudiari,contemnique beatorum, tolli sacramentorum, totius pietatis,sacrae Religionis, atque Fidei monimẽta sãctissima, nihil autem hos impurissimos, et intemperantissimos hostes nisi caedes,nisi stupra,nisi sacrilegia, nisi flagitiorum omniũ impuritates,et effusas in omni semper intemperantia libidines suscipere,nihil denique nisi de interitu,et pernicie Religionis tot aetates,et saecula antea plurima cogitasse, nec finem adhuc fecisse exitium nobis, et pestem ultimam moliẽdi,terra marique bella crudelia, et exitiosa facientes. Atque haec mala,tot,et tam infinitas calamitates invexerunt nefarii quidam transfugae Religionis, desertores Fidei,quãquam litteris aliquot praediti,malis tamen moribus,et vitiis omnibus depravati:qui si cum artibus,et litteris virtutem, et sapientiam solidam conjunxissent,nunquã illae gentes in tantas miserias,et aerumnas incidissent. Sed vidimus,quibus attributae sint academiae Germanorum , qui nunc etiam Galliae, qui Britanniae, qui reliquarum gentium in haeresẽos caecis tenebris,et caligine jacentium scholas occupatas teneãt discipuli principum,et auctorum tantarum haeresẽõ. Hi similes magistrorum immiserunt ad delendã,extinguendamque Religionem procellas,et turbines regnorum , faces provinciarum,praedones sacrorum,labem ac ruinam terrarum,omnibus scelerib⁹ coopertos extinctores virtutis, quo-

rum interpretatione depravata errores praeceptorũ,Lutheri, Calvini,et reliquarum furiarum alerentur,seditiosis, et turbulentis concionibus crescerent,defectione tot millium omnis generis, ordinis, et aetatis provinciarum, et regnorum maximorum corroborarētur,et multitudine tot saeculorũ, et aetatum plurimarũ inveterascerēt. Agimus,summe, praepotensque Deus,maximas,et immortales tibi gratias,qui cum labentem, et cadentem quotidie multitudinem generis hominum infinitam in inferorum sedes videres, de caelorũ regionibus Filium tuum in haec terrarum sola descendere volueris,ut nos ex ore Daemonis,et ex faucibus inferorum eriperet. Ille tres,et triginta nobiscum annos versatus, cũ sacrã caelesteq; disciplinã,quae in caelorũ sedes, divinaque domicilia deducit,gen⁹ hominũ docuisset,post flagra,post spinas, post tot dedecoris,et ignominiae maculas,post injurias,et cõtumelias innumerabiles tandem in crucē sublatus,extremum spiritum exhalãs,nos in veterem, unde Adami ruina cecideramus,dignitatē vindicavit:ut illũ intuentes Christiani omnibus sceleribus,et flagitiis abstinerēt, nihil facerēt inspiciētes speculum tantae sanctitatis,quod cõtrarium esset divinis legibus, et mandatis, mille mortes oppetere parati potius, quam ullo scelere violare Majestatem Dei immortalis. In tuum filium,in Iesum Christum assertorē nostrum volumus intueri scholasticos hujus academiae cum litteris virtutem percipiētes,ita litteris Latinis imbui, ut virtutem ad litteras, ad eloquentiam adjungant. Cum praeceptores nequissimi in ipsis Haereticorum regionibus venena suorum errorũ in puerorum animis instillent, Senatores Hispalēses magistros de Societate Iesu Romanorum Põtificum auctoritate comprobata ad pueros litteris,et virtute instituendos praeposuerũt. Haeretici,ut multitudinem in errores nefarios inducãt, instruunt,et armant artibus,et dogmatibus suis puerorũ gregem detestabilē,Senatores Hispalenses contra cohortes horũ inimicorũ milites valentes,et veteranos opponent a pueri-

ritia in religiosorũ disciplina versatos, qui cives suos a tantis malis eripiãt. Haeretici, ut sacrorũ annaliũ monimẽta depravent, atque corrumpant, litteras addunt, detrahũt, cõmutãt, et ad libidinẽ suã, cũ cõmodũ fuerit, sãctorũ librorũ sentẽtiã detorquent, atque cõvertunt, nostri praeceptores ex tradita ab Apostolis disciplina, ex respõsis Romanorũ Põtificũ, ex sanctorũ Patrũ oraculis, ex nostrae Fidei placitis, atque decretis sanctissimis sacros annales interpretãdo semper, et declarando, divinos, caelestesque discipulos sacrae theologiae litteris imbuent. Haeretici, ut superbos, et insolẽtes, ut invidos, et ambitiosos, ut iracundos, et cõtumeliosos, ut turpes, et libidinosos, ut vinolẽtos, et heluones, ut amentes, et furiosos, ut prodigia portẽtosa terrarũ efficiãt, ludos litterarios apertos habẽt, nos, ut filios Christianorũ ad demissionẽ, et modestiã, ad amorẽ, et caritatẽ, ad patientiã, et tolerantiã, ad castitatẽ corporũ, et animorũ, ad sobrietatẽ, et tẽperãtiã, ad omnẽ modũ, et moderationẽ, ad omne virtutis, et honestatis studiũ hortemur, et inducamus, Senatorũ Hispalensiũ liberalitate constructa musaea patefaciamus. Mulieres, dũ comuntur, dũ poliuntur, specula ante oculos statuere solent, ne reticula aurea, diademata frontibus praeposita, Cylindri ex utraque aure pẽdẽtes, collaria acu picta, et mille inflexionibus intorta, muraenulae aureae, aliis, et aliis orbibus constantes, aut non aequaliter, aut parũ decore ad muliebrẽ cultũ, et ornatũ adhibitae fuisse videantur. Socrates discipulos, qui in scholas suas ventitabant, in speculũ amplũ, et crystallino splendore clarissimũ mittere consuevit, ut formã oris, et lineamenta corporis intuerẽtur: qui si speciẽ, et venustatẽ haberẽt eximiã, excitarẽtur, et cõfirmarẽtur animis ad virtutũ ornamẽta pulcriora cõparãda: si deformitatẽ, et maculas corporis exhorrerent, darent operã, ut tantã foeditatẽ, tãtã deformitatẽ, virtutũ multarũ, et maximarũ cumulo, quasi tegumẽtis occulerẽt. Atheniẽses Minervã extulerunt in arcẽ editã, et excelsam, ut litterarũ adipiscẽdarũ facilẽ, et expeditã esse viã integritatẽ

porũ,et animorũ nõ ignorẽt adolescẽtes. Nõ in specula mulierũ, nõ in Socratis speculũ,nõ in Minervam,quae si fuit,fuit muliercula quaedam,et similis illarum,quae pluma quavis,et vento leviores perhibentur, sed in Christum Iesum virgis caesum, spinis coronatum,et in Crucem sublatũ, qui scholas has frequentaverint, adolescentes intueri conditores hujusce jubent academiae. Quamobrem cum multa prudenter, tum istud monimẽtum Senatores ex hominum Christianorum more,atque disciplina statuerunt. Quos mentis oculis cernere quasi videor, et quidem secum cogitantes ex academiis hujusmodi emittendos esse,qui nostram Remp. qui honores saeculi,qui dignitates Ecclesiae gerant. Ex academiis cives patriae amantes,equites clari, et illustres, milites religiosarum familiarum,concionatores, et magistri,Consiliarii Regii,Cẽsores sacrae Fidei,Praefecti rerum publicarum, denique lumina,et oculi terrarum,Pontifices, et Archiepiscopi prodeunt:demus,inquiunt,id negotii, id oneris his hominibus,quorum humeris Romani Pontifices de instituto suae Religionis provinciam hujusmodi imposuerunt. Fecerunt equidem,atque ita fẽcerũt,ut quod multi populi,quod multi locupletes,et copiosi homines,quod multi Magnates terrarum,quod Principes clarissimi, quod Reges potentissimi, quod ipsi Romani Pontifices fecerunt,ut nostrã hujusce rei causa Societatem evocandam,et collegia suis in sedibus aedificandã decreverint,id Senatores Hispalenses domicilio virtutis,et litterarum exstructo fecerint, tot Heroum, et Principum potẽtissimorum facta magnificentissima sequuti: atque tanta magnificentia,quantam praesentes vident, posteri nunquam admirari desinẽt. Multa collegia accepi, multa vidi; nullum ex praesenti saeculorum memoria tale cognovi, quod ad fabricam, et elegantiam operis hujusce pulcerrimi comparari possit. Decet istud amplitudinem, et dignitatem urbis Hispalensis: cujus si initia,si progressiones, si incremẽta consideremus,quocunque nos oculis,et animis convertamus.

mus, omnia quidē excelsa videbimus, plane Regia semper, et admirabilia. Vrbis enim Hispalensis conditores, et parentes praecellentissimos nulla unquam delebit oblivio saeculorum omnium, Herculem unum primum conditorem, alterum Iulium Caesarem victorem orbis terrarum: quam captam a Mauris Rex Ferdinandus in Christianorum ditionem potestatemque redegit. Sita est haec tanta civitas, in plano, et salubri loco, a montibus asperrimis, et altissimis disjuncta, nullis locorum asperitatibus, nullis difficultatibus, nullis offensionib⁹, quae cursus incitatos, aut progressiones moderatas retardēt, infesta, omnium, quae sunt Baeticae provinciae, civitatum peragratu facillima, et in omnes partes, quacūque rectis, aut deviis itineribus contenderimus, longe patens, et aperta. Cincta moenibus est etiā fortissimis, et ipsi muri turribus muniti celsissimis, qui in circuitu multitudine pinnularum adornati, pulcriorem, et illustriorem civitatem efficiūt. Quos cum primi conditores opere rotundo exstruxerint, an non urbis amplitudinem, et dignitatem futuram divinare visi fuerunt? non urbem Hispalim specie, et forma sua venustissimam, et anteferendam amplitudine caeteris Hispaniarū, et orbis terrarum civitatibus? quid, quod nulla quidem aetate, cum Hispalis tot fluctibus barbarorum hominum, et immanissimarum gentium allueretur, cum omni saepe obsidione premeretur, et oppugnaretur vehementissime, in tanta contentione bellorum, in tot incursionibus inimicorū, in tam assidua, et vehementi murorum oppugnatione, nunquā muri neque disjecti, neque solo adaequati fuisse dicūtur? Muri etiam cum incredibili crassitudine sint, et fortitudine maxima, tum tantum in illis spatii patet in latitudinem, ut per muros homines duo simul progredietes sine offensione ambulare possint. Vbicunque autem locorum fuerint, his ipsis ante oculos suos obversabuntur multae templorum, et aediū amplissimarum turres, celebriora civitatis aedificia: quibus cum palmae procerae contendere videantur, atque de altitu-

dine quasi decertare. Quod si retolerint oculorum aspectum ad agros, et campos patentes, quam pulcritudinem; et amoenitatem statuit ante oculos prospectus hortorū plurimorū, qui omnes arboribus singulari arte, atque solertia consiti, tū cultura, diligentiaque feraciores, et uberiores, amoeniores efficiuntur, atque jucundiores? Adde Regiorum hortorum amoenitatem, per quā liberi dantur introitus, et exitus ad delectationes aliarum amoenitatum, rusticationum, et hortorū capiendas. Quid? cum pateant spatia frugifera, et immensa camporum, tot uberrima pascua, tot nemora jucundissima, tot nitidissimi colles, tot valles herbis, et floribus stratae, tāta species, tanta jucunditas, et amoenitas agrorū, et illae, quae procul ab urbe eminent, et apparent montium altitudines, tot gelidae fontium perennitates, deductiones rivulorum, derivationes aquarum ad agrorum, et hortorum fertilitatem, et uni' fluminis Baetis latissimi, et altissimi undae perlucidae, et ejusdem riparum vestitus viridissimi, tot insulae, quas amnis ipse efficit, herbis, et floribus distinctae, pons ligneus ad amnem transeundum, quem parva navigia catenis compactum sustinēt, tot sata, tot vineta, tot oliveta, villae bonae, beneque aedificatae, nonnullarum praesertim, quas homines bene nummati exstruxerunt, villarum admiranda magnificentia? denique aquaeductus insignis a Mauris tantis sumtibus, et expensis opere fornicato constructus jucundam, et necessariam incolis aquationem praebens, tanta multitudo, pulcritudo, et varietas rerum, qua nulla insatiabilior species, nulla pulcrior, et ad aspectum jucundior, et ad usus necessarios utilior fingi potest, quam de muris circunspicere possumus ad animorum voluntatem, non oculos pascere, non animos explere mirum in modum videtur, verno praesertim tempore, cum ventus flat lenissimus, et odorū suavitas, quae afflatur ex floribus, per aëris circunfusam Regionem diffusa fertur? Ingrediamur in civitatem. Quae viae? quam longae. quam patentes? plateae longissimae sunt, et latissimae, et in

eis

tis fontes perennibus,et inexhaustis aquis defluentes. Aedes amplissimae, et ornatissimae, partim mercatorum locupletissimorum, partim equitum illustrissimorum. Quot domicilia Comitum, Marchionum, et Ducum praecellentissimorum? quam plena dignitatis Arx Regia? quae domus Consilii publici? quae consiliariorum quoque Regiorum? quod Castellum Censorum sacrae Fidei? quae aedes sacrarum familiarum? quae multitudo templorum? quae venustas, et elegantia? quae pulcritudo, et magnificentia templi maximi? si divitiae valent ad commendationem civitatis, nulli neque locupletiores, neque potentiores Hispalensibus commemorantur: qui quaestus ex mercatura uberrimos faciunt. Hispalim tanquam in emporium, et nundinas publicas, et quaestuosissimas multi cum mercibus, et oneribus conveniunt, multa diversis ex locis importantes. Ex eadem civitate multa quotidie exportantur. Atque duae classes quotannis ex nostris portubus solventes in Indiam utranque, et totidem auro, argento, gemmarum multitudine, et rebus aliis pretiosissimis onustae Hispalim revertentes; quantopere cives Hispalenses, et alienigenas, qui cum Hispalensibus contrahunt, et negotiantur, et Reges Hispaniarum locupletare solét? Quid pecunias innumerabiles, quae in multorum aedibus appendi solent, ostédam? Quid proferam reditus annuos? census maximos? tributa, quae cadunt, et pensitantur suis praestitutis temporibus, quibus exigendis multi domos suas alunt, et sustentant honoratius, quam ego demonstrare possim? quid opima praedia, fundos fertiles, et abúdantes oleo, vino, fructibus reliquis, qui uberes, ac praestátes ad victus hominum percipiútur? Si species et ostentatio magnifica conjecturam affert aestimandi praestantiam rerum humanarú gloriosam, memorabilemque, intuere precor in vestitus hominum, et cultus usitatos. Quos cultus, et ornatus sericos, quam varios, quam multiplices, quam venustissimos, quam pretiosissimos? quas telas mu-

lierum ex filo aureo, et argenteo? quae decora, et ornamenta? quem ancillarum gregem? quẽ praeeuntium, et a tergo consequentium famulorum gregem videbis? quos audies strepitus equorum? crepitus lecticarum? fragores curruum quadrigarum? ubi plures, et frequentiores omnis ordinis, et fortunae mortales aspicies? domicilia Regum potentissimorum, ipsam aulam Regiam specie, et magnificentia sua confirmare poteris ubique te locorum intueri. Ingredere in aedes privatas, ex quibus de caeteris facile judicare poteris. Quantopere splendent sericis aulaeis, et peristromatibus filo argẽteo, aureoque intertextis convestiti parietes? Temporibus prandiorum, atque coenarũ abaci complures auro, et argẽto collucẽt ornati. Mẽsae cõquisitissimis, et apparatissimis epulis exstruuntur: atque illae ritibus, et caerimoniis, munditia, et elegantia aulicorum quam venustissime mãnistrantur, et inferuntur in mensam. Quantum sit in eisdem aedibus pulcerrimae vestis, quantum variae, copiosaeque supellectilis, quantum signorum, quantum tabularum, et omnis generis ornamentorum, longum esset, et infinitum velle nos commemorare dicendo. In hac civitate plures, quã in universa Baetica provincia, Magnates Hispaniarum sedem, et domiciliũ sibi collocarunt. Vultis Consiliarios Regios? Senatus hic Regius sua exercet judicia severissima. Desideratis ordinem Censorum sacrae Fidei sanctissimum? hic praesident defensores nostrae Religionis acerrimi. Appetitis cruciferos Divi Ioannis, divi Iacobi, reliquorũ ordinum equestrium Comites, Marchiones, Duces praecellentissimos? plures Hispalis, quam aliae provinciae, et regna florẽtissima, suppeditare potest. Postulatis dignitatem ecclesiae portionariorum, canonicorum, et eorum, qui dignitates habent in ecclesia, splẽdore cohonestatam? secundam a Romana sede in nostra Religione appellare potestis ecclesiam Hispalẽsem. Omnia Deus optimus ac maximus, quae ad pulcritudinẽ, quae ad delectationem, quae ad divitias, quae ad potestatem, quae ad magnificen-

ficentiam ſpectare viſa ſunt, in urbem Hiſpalim liberaliter ornamenta conjecit. Itaque quae in caeteris civitatibus orbis terrarū ſparſa ſunt, atque diffuſa, orbis ipſe univerſus, quā maximus eſt, omnibus bonorum copiis circunfluens, in hanc civitatem illatus, et intromiſſus fuiſſe videtur. Quemadmodum in tabula bene picta, nitida, atque illustri terrarū ſitum, et circunſcriptionem, portus, inſulas, maria immenſa, quaeque ambitu ſuo continentur, poſſumus ad animorū voluntatē agnoſcere: ſic in urbe Hiſpali, et magis clare, magiſque perſpicue non agnoſcere ſolum, ſed etiam oculis cernere, et quaſi manibus attrectare divitias, et opes terrarum innumerabiles poterimus. Sic equidem urbem Hiſpalim ad locupletandos, et augendos homines ſi locupletē, et opulentam Indiam appellavero, non mētiar: ſi decus, et ornamentum omnium gentium, atque nationū, verum dicam. Vt enim ad ornatum annuli aurei gemma magni pretii, et aeſtimationis inſtar ignis accenſi, et inflammati eximio fulgore collucens in media pala inſeritur: ſic ſummus, praepotenſque Deus, et ad ornatum terrarum, et ad venuſtatem, et ad ſplēdorem hujus fabricae magnificentiſsimae, quam oculis intuemur, tanquam in annulum aureum gemmam, urbem Hiſpalim in hāc infimam, et globoſam ſedē incluſiſſe viſus eſt. An non praeſidium, non arcem, non tutiſsimum portum, tantam civitatē omnes gentes, atque nationes recognoſcunt, atque profitentur? Quoties, quoties civitas Hiſpalenſis populis, et urbibus regnorum, et imperiorum noſtrorū laborantibus, et in extremum diſcrimen adductis multitudine pecuniarum ſuarū occurrit? Quoties praeſidia Philippi Regis Hiſpaniarum potentiſsimi commeatu liberaliter oblato aluit, atque ſuſtentavit? Quoties grandem pecuniā Regibus noſtris, qua ad bellum contra hoſtes Fidei uterētur, de ſuo aerario locupletiſsimo, refertiſsimoque cōtulit? Oppidum, oppidum inquā Gaditanum hoc ipſo tempore, ſuis ſumtibus, una poſtulatione, una ſignificatione ſui periculi, moenibus cingendum, ſapien-

dumque Senatores Hispalenses decreverunt. Vt omittamus ad Religiosorum victû, ad illorû aedificia, ad inopiam sublevandam, quas quotidie pecunias expromitis, et erogatis liberalissime, an factum est in ulla unquam Repub. quod in inopia, et caritate maxima rei frumentariae praeterito anno fecistis, et multos quidem dies, et per Praetorem illustrissimû et per Senatores nominatos, ut panem, quantum satis esset ad illum diem, cum nummis erogaretis pauperibus vagis et errãtibus per vias, per fores civitatis, neque Hispali solum agẽtibus, sed etiam ex oppidulis finitimis huc misericordiae celebritate loca viciniora pervadente confluentibus. Vita profecto ipsa, qua respiramus, qua spiritum ducunt Hispani, Hispalis appellatur. Cor dicitur, unde sanguis per venas in totum corpus, id est in universam Hispaniam ipsa vita diffunditur, quo exhausto spiritus exhauriretur Hispanorum, et nihil haberent, unde se alerent, unde animam de caelo ducerent. Frustra haberemus Indiam utranque, nisi aurum, et argentum, quod ex utraque India exportatur, delatû Hispalim, factum, et obsignatum illa distribueret, et cum Castellanis, et cum reliquis gentibus, et nationibus communicaret. Quamobrem aerarium Hispaniarum, aerarium Regum nostrorum, caput, quo caetera membra, id est provinciae aluntur, et sustentantur, urbem Hispalim semper omnes appellarunt, maximis, justissimisq; de causis. Vos vos appello Romani victores orbis terrarum, qui ex civitatibus Hispaniarum, nullius majorem rationem habuistis, quam Hispalensis, urbem Hispalim municipium frequentissimum, et augustissimû auctoritate Senatus, jussuque populi decernẽtes: quod suis se legibus, suis moribus, et institutis regeret, omnib⁹ tributis, et vectigalibus liberum, et immune. Vbi de quattuor cõventibus hujusce provinciae unus esset juri dicundo praestitutus, Gaditano, Cordubensi, et Astygitano praestantior? Quid plura? Voluistis Romani, ut daretur aditus Hispalensibus ad honores, et dignitates Reipublicae vestrae, quae minime

paterent ſtipendiariis, non coloniis, non foederatis ciuitatibus. Te ſecundo appello, Iuli Caeſar, quam in ardore bellorum ciuilium egregie fidelem, et amicam reperiſti, caeteris, quas habet Baetica prouincia, fideliorem. Illa tua, tua inquam illa dextera in bellis, et in pace firmiſsima, ingẽti pecudum ſtrage facta cruentata quidem viſa, ſacrificium faciens publicum, atque ſolenne pro fortitudine tuorũ Hiſpalenſium impetranda, quem animum, quam volũtatem, quam opinionem de fortitudine Hiſpalẽſi habitam teſtabatur? vos iterũ, atque tertio appello, Romani, qui, quod nulli benemeritae ciuitati conceſsiſtis, quod nullam praeripere ſibi gentẽ, atque nationem paſsi eſtis, cognomentum urbis Romae Hiſpali tribuiſtis, Romuleam veſtro nomine, et honore cohoneſtantes. Vos quoque nominare nõ deſinam, Vbiſi Gotthorum Reges immaniſsimi, qui bello captis tot nationibus, et bellicoſiſsimis gentibus domitis, atque compreſsis, cum tot prouinciarum, tot regnorum, tot imperiorum ſedibus occupatis rerũ potiremini, in Hiſpaniam ferro, et armis inuadentes, non in urbe Hiſpali fortunatiſsimam, et florentiſsimã veſtrorũ imperiorũ arcẽ eſſe voluiſtis? non in eadẽ collocari ſedẽ Regiã? non domiciliũ, et Aulã Regũ ad poſterorũ memoriã immortalẽ? nõ huc omnes, in hãc ciuitatẽ, tãquã in receptaculũ, et commune perfugiũ terrarũ cõuenire ad cõuentus populorũ, et urbiũ ampliſsimarũ agẽdos? nõ ex hac urbe Reges orbi terrarũ praeſidere? nõ dare leges, et iura? non deferre magiſtratus? nõ demãdare praefecturas? nõ omnia ab hac urbe, tãquã a capite proficiſci, quaecũq; opus fuiſſẽt, ad gubernacula rerũ publicarũ tractãda? At fautor Arrii Leuuigildus ab hac urbe diſceſsit, et Toletũ Aulã Regũ tranſtulit. Quid ad nos Regẽ unũ magis cupidũ fuiſſe unius, quã alteri' loci, ac propterea magis illum urbs Toletana delectauerit, quam Hiſpalenſis? Quaſi vero pluris Leuuigildum, quam alios Reges aeſtimare debeamus, ac nõ illa cauſa fuerit domicilii mutandi, quod cũ Leuuigildus Ermenegildũ Principẽ natu ma-

ximū,tanquam alterum se Regem constituendū decrevisset, et in meliore Regnorum parte magis omnibus Regiis ornamētis augendū,quod parētes faciunt cupidissimi filiorū dignitatis augendae,id Leuvigildus nō fecerit,ut Hispalim, qua nihil melius erat in orbe terrarum, domicilium imperii, et gloriae Ermenegildo id tēporis filiorū carissimo reliquerit:cum ipse quia Regno se non abdicaverat, et in Castella regnare cōstituerat, Toletū,quae urbs princeps est utriusque Castellae,aulae suae sedem transferendā jussisset. At videte, quemadmodum haec causa fuerit loci mutandi. Nam Leuvigildus tandiu se finibus Castellae tenet, quandiu filius in Arrianorum errore versatur: ubi disjectis ignorationis, et inscitiae tenebris errorē filium deposuisse cognovit, primū via pervulgata patrum, blanditiis, et pollicitationibus, deinde precibus,et admonitionibus multis,tum Principum suae aulae maximorum allegationibus,denique minis,et terroribus injectis a proposito,susceptoque consilio colendae Religionis avocare conatur. Sed cum ille tot viis, et rationibus,nihil proficeret, belli gerendi consilium init. Non illum cernere videmini Hispalim accelerantem,et properantem? nō ducentem exercitum maximum,et fortissimum ex invicto genere veteranorum militum?non diurnis, et nocturnis itineribus in Baeticam indies propius, et propius accedentē?non ingressum in fines hujusce regni iter paucorum dierū ab urbe Hyspali jam abesse? denique post paucos dies in conspectum Hispalensium venire Leuvigildum?quid deinde? antequam Castra non longe a civitate ponerentur, non cōditiones offert plurimas? non mittit filium Recaredū, fratrē tanti Principis cum mandatis ad Ermenegildum, ut in Gallaeciā abeat?ut in alia proficiscatur regna? relinquat Hispalim lucem terrarum, arcem regnorum suorum? filius in sententia perstat,non vult in Arrianorum sectam recidere gentem terrarum ornatissimam,et amplissimam. Quid Leuvigildus agit amplius Hispalis recuperandae causa?maxima multitudi-

ne

ne civitatem obsidere constituit, et bellicis omnibus instrumentis,et machinationibus maximis oppugnare vehemẽter: sed cum urbem ille capere non potuisset ad amnem avertẽdum se totum pater impius,et detestabilis contulit, ut omni cõmeatu filium prohiberet. Quid plura?nefariam proditionis pactionem,societatemque sceleratam cum Romanis Ducibus,proditoribus tantae majestatis Leuvigildum conflasse non vos ignorare certo scio. Cũ igitur Ermenegildus eduxisset exercitum ad pugnãdum, proditus a Romanis,et desertus capitur a Recaredo,et in vincula jussu Leuvigildi conjicitur. Hic pater deterrimus palam exsultare laetitia, et triumphare gaudio coepit: qui civitatem orbis gentium florentissimam, splendorem suorum imperiorũ recuperavisset. Arbitror satis verborum me fecisse, ut quod de Leuvigildo dixerim, id confirmare liquido possim. Ad alia igitur testimonia properet,et festinet oratio. Vos etiam obtestor Mauri barbari, et immanes,qui quo tẽpore (pro dolor) Majestas Dei immortalis nostris sceleribus violata majores nostros vestrae crudelitati tradidit, atque imperio superbissimo,ubi sedem posuistis imperiorum vestrorum?quam urbem aliam ad domicilium Regium collocandum nisi Hispalensem arce aedificata magnificentissima delegistis? Vos denique imploro populi omnes,vos urbes, vos oppida Hispaniarum florentissima , quorum situs , et sedes Europae latissima non Hispania,sed Hispalia primis,et antiquissimis temporibus ab urbe fuit Hispali nuncupata. Te non praeteribo, Rex Ferdinãde sanctissime , qui nullas Maurorum conditiones accipere voluisti: nisi totam illi salvam,et incolumẽ dederent, et traderent in potestatem tuam, et imperium urbem Hispalẽsem, interminatus,si turrim diruerent, aut partem aliquã demolirentur, te vindicaturum graviter. Te quidem cum intueor pro monimentis,et operibus magnificentissimis hujusce civitatis,cum diademate Regali in capite,cum gladio districto in una manu,in altera cum effigie sanctissimae Crucis,cultu

et ornatu Regio, in solio magnificentissimo, specie, et majestate visenda considente inter divum Leandrum, et inter sacrum Isidorum, utrunque Pótificiis infulis, et insignibus ornatum, ardeo quidem, et incredibili cupiditate flagro percótandi, quid tuus ille districtus in acie confertissima gladius agebat? quorum latera ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum? quae tua mens, oculi, vultus, ardor animi? quid cupiebas? quid optabas? totus ardere visus eras Fidem, et Religionem defendens, et hanc Hispali florere praecipue volebas. Laudo laudo vos, Senatores clarissimi, et majores etiam vestros, quod gratissimis animis prosequimini memoriam Patronorum sanctissimorum. Nota est vestra fides, noti mores, nota religio. Cui porro, qui modo populi Hispalésis nomé audiverit, vestra propensio, vestra religio in Patronos sanctissimos non sit audita? quorú imagines pro vestrae civitatis insignib⁹, et stemmatibus clarissimis habetis, et proportis omnibus, pro aedibus vestrae Curiae, pro monimétis publicis, et privatis ad immortalem, et nullo unquam aevo perituram gloriam multo auro caelatas, in claro lumine visendas, spectandasque proposuistis: ut qui nullis nó fortunae donis, et muneribus redundatis, qui nullo non genere laudis excellitis, quátopere virtute, et religione virorum sanctissimorum praestiteritis, nulli nó generi mortaliú testatú relinqueretis. O nomen tantae civitatis. O populi Hispalésis excellés dignitas. O caput Baeticae. O Regina Hispaniarú Hispalis. O Senatorum Hispalensium longe lateque diffusa laus. Illustre vestrae gloriae domiciliú iis, quibus Solis cursus, regionibus, et terminis continetur. Gratulor vobis, Senatores clarissimi, de táta majestate, de táta gloria, de táta dominatione civitatis. Gratulor de fortunis, et opibus suis, de suis omnib⁹ ornamétis, de táto principatu terrarú. Gratulor de praesenti vestrae civitatis monimento magnificétissimo: ex quo tanquá ex equo Trojano prodituri sunt moderatores Reip. omnib⁹ officiis, et munerib⁹ saeculi, vel Ecclesiae perfunctu-
ri,

ri:qui si bonis moribus praediti fuerint,praeclare Remp. gerere poterunt: sin malo cultu,nefariisq; vitiis depravati,perdere totã,et funditus delere non desinent. Habẽda quidẽ est tanta gratia divo Ermenegildo,quantam maximã animi nostri capere possint: quem a Deo tantum beneficium suis precibus impetrasse,qui Christiana pietate praediti fuerint, facile sibi persuadere debent. Quem enim tam expertẽ humanitatis, nullius mentis,nullius consilii fuisse dicemus,cui veniat in mẽtẽ dicere Senatores Hispalẽses amicissimos Reip. studiosissimos Patronorũ suorũ,tã in Leãdros,in Isidoros,in Iustas,in Rufinas affectos fuisse, oblitos autem per tot annos Regis Ermenegildi, Patroni sui, et Martyris invictissimi? Occubui dicere potuisset Beatus Ermenegildus pro Christi gloria,et Iesu honore defendẽdo,pro sua sãctissima Religione tutãda. Occubui nõ in acie praelians cũ hostibus, ut urbẽ aliquam imperiorum meorũ obsidione, et omni bellorũ impetu liberarem:sed oppugnans impiam,ac deterrimã Arrianorũ sectam. Occubui non ulciscens inimicos meos,non parentis jugulũ,et sanguinẽ sitiens, ut quae me Leuvigildi manerent,et jure haereditario obvenire potuissent, plures regnorũ urbes occuparem:sed ut gloriam mei Iesu, et honorem immortalem nefariis hominum linguis,et ore sacrilego violatum tuerer,atque defenderẽ. Quod sectam Arrii depulsam et extinctam videtis, quod tantam pestem ex finibus Baeticae provinciae jam tandem abiisse, quod tot capita praecisa hujusce serpentis venenatae,in cujus potestatẽ tot millia hominum inciderant,quod exsultantem ac serio triumphantẽ, ut in reliquis,et in hac sede Religionis nostrã Fidẽ aspicitis, mea fuisse post Christi Iesu virtutẽ, et gratiã caelestẽ merita, meũ in urbẽ Hispalim,et in universam Baeticã provinciã beneficiũ collatũ, meã esse gratiã ne dubitetis Hispalenses. Obsecro,Senatores clarissimi,repetite memoria sordes, et squalorẽ carceris. Audistis ne dignitatẽ oris,cõformationẽ corporis,lineamẽta mẽbrorũ omniũ,tãto lepore,et suavitate cõgruẽ

tia. Vbi dignitas oris? ubi ſuavitas coloris? ubi nitor purpurae fulgẽtis? ubi ſceptrum,et diadema Regale?ubi torques de collo pendentes, ex auro facti politiſsimo?ubi ſtrepitus,et oſtentatio aulicorum?ubi palatia Regiae majeſtatis?ubi ebore,et auro fulgentia laquearia? jacui Ermenegildus in ſordibus,et ſqualore, a patre comprehenſus, vinctus,et oppreſſus gravi pondere catenarum, et in cuſtodiam datus obſcuriſsimam,et anguſtiſsimam. Quid dicam amplius? mortem pro Religione fortis,et invictus oppetii. Quam mihi gratiam retuliſtis? Quid aliud potui facere niſi pro Religione bella gravia,et periculoſa contra patrem ſuſcipere,niſi regno me, niſi vita,quam omnes cariſsimam habent,ſpoliare. Impetrem gratiam aliquam beneficiorum. Si gratam animorum volũtatem praeſtiteritis,hanc unam impetrem, ut domicilia virtutis,et litterarum excitetis: ut Fidem,quã ego ſanguine meo defendi,qui ex his ſcholis prodierint litteris,ac virtute praediti,tueantur,atque defendant. Et quoniam Chriſti Ieſu gloriam, et honorem defendens occubui, ejuſdem Ieſu Chriſti ſocios,et adminiſtros appeto, atque depoſco. Aſpicite Ermenegildum in genua procumbẽtem,tenſis manibus, ſublatis oculis in caelum,ſummo ſtudio, atque religione mortem ſingulis momentis exſpectantem. a tergo carnifex,Deum immortalem,quam impudens, et ferox, qui diductis cruribus bipẽnim in Ermenegildi caput intentat: tandem aliquando, quanta poteſt brachiorum contentione demittens, medium caput bipennis diritate diſcindit. Continuo Martyr ſanctiſſim⁹ a vertice in caput uſque ſanguine profluere viſus eſt,cubiculũ caeleſti claritate circunfuſum ſplenduit, loca illa ſuaviſsimis divinorum ſpirituum cantibus perſonare coeperũt: ipſe autem exſultans,ac vere triumphans, Martyris lauream accepturus in caelorum gloriã aſcendit. Ecce duos caeleſtes ſpiritus,quorum unus palmam,alter coronam lauream, quae ſunt inſignia Martyrum invictiſsimorum, affert. Nam cum carnifex negotium trãſegiſſet, videre eſſet beatum Ermenegil-

gildum in caelorum sedes ingredientem in curru triumphali,in lectica plusquam deaurata, quam virtutes clarissimae circunsisterét,a fronte,a tergo,et a lateribus antecederét cōtemtio sui ipsius,et despicientia rerum humanarum, patientia ,et constantia consequerétur,reliquae a dextra, et a sinistra,singulae suis insignibus ornatae,inter quas caritas in medio,celsioreque loco currum cohonestaret: ipse autem divus Ermenegildus immortali gloria circunfusus, Solis splédore clarior per vias,per plateas caelestium Hierosolymarum ad tabernaculum usque sanctissimae Triados incredibili plausu et acclamatione veheretur,triumphum agens gloriosissimū. Nitebāt pavimenta caelorum auro strata purissimo,parietes gestire videbantur,et ipsi Ermenegildo gestientes quasi velle occurrere,arcus triumphales opere mirabili effecti, titulis insignibus rerum a se praeclare gestarum distincti splendebāt: quorum hi demissionem,illi patiétiam, alii reliquas virtutes, et lauream Martyris adeptam testantur. Qui cantus divinorum spirituū?qui concentus,et harmonia caelestis?quae gratulatio?quae celebritas?qui splendor,et eorum , qui comitabantur,et eorum,qui cohonestabant,et ejusdem sanctissimae Triados,quae laurea Martyris Principem , et Regem Ermenegildum fuerat affectura?Inter Sebastianos,inter Laurétios, inter Stephanos , inter reliquos Christi Iesu Martyres invictissimos sedem amplissimā obtinet,ornatus diademate caelesti,cum palma in una manu , in altera cum insignibus cruciatuum suorum , immortalis gloriae splendore clarissimus, illustri bulla, quae Martyrum est insigne pretiosissimum de collo pédente. Pro diademate Regali coronam Martyris,pro cultu,et ornatu Regio decora,et ornamenta sanctorum,pro divitiis fluxis,atque caducis opes veras,et solidas caelorum, pro deliciis,et voluptatib⁹ saeculi jucūditates,et gaudia beatorum sempiterna, pro comitatu aulicorum societaté Magnatū aulae caelestis, denique pro regno hujusce saeculi breviter perituro regnum nullis,neque locorum,neque tempo-

rum regionibus circunſcriptum,in omnem ſaeculorum memoriam permanſurum obtinebit. Sanguis iſte pro Religione profuſus, haec gloria Martyris invictiſsimi, ejuſdem preces,et immortalia merita vos in hanc ſententiam impulerũt, Senatores clariſsimi,ut omnes optime convenientes nomine beati Ermenegildi litteris, et virtuti muſaeã recentiora conſecraretis,et eidẽ Anteſignano, et acerrimo Chriſti Ieſu defenſori focios,et comites Chriſti Ieſu quaſi vigiles,et cuſtodes aſsiduos praeberetis. Nimirum hoc illud eſt, quia Reges habere ſolent cuſtodes ſuos, et ſtipatores corporis armatos, quibus dormientibus,et vigilantibus ſemper adeſſe poſsint, et quocunque locorum contenderint,elatis in ſublime faſcibus circunſiſtant, nulla neque cuſtodiae, neque vigiliarũ intermiſsione facta. Felices illi conventus,qui de ſcholis erigẽdis ab Hiſpalenſi Senatu acti fuerunt. Felices illae ſentẽtiae, quas mirifice congruentes talem ac tam felicem exitum habuiſſe vidimus. Felices illi,qui cum initia dediſſent hujuſmodi,ſuo conſilio,ſua ſentẽtia,ſua auctoritate rem in hunc, quẽ videtis,ſtatum adduxerunt. Non enim populetum urbanum ad oppidanorum delectationes,ſed viridaria ad plantas divinarum virtutum conſerendas, non telonium ad portoria mercium,et onerum exigenda,ſed ſcholas ad animos adoleſcentum peccati tributis, et vectigalibus liberandos,non domum monetae ad aurum, et argentum, quod ex Indorũ Regionibus exportatur,cudendum, et obſignãdum, ſed domũ ad aurum,et argentum puriſsimum,nullis terrarum ſordibus infectum,caelorum inſignibus poliendum,atque caelandum, non aedem negotiationis ad Indiae negotia expedienda, ſed aedem ad res virtutis,et litterarum agendas, non vias lapidibus ſtratas ad luſtrãdam, peragrandamque civitatẽ, ſed viam rectam,et Regiam ad obeundam caelorum regionem, non plateas ad taurorum agitationes,ad ludos Trojanos,ſed theatra magnificentiſsima, ad muſarum ludos, ad ſpectacula virtutis exhibenda hoc tanto, tam pulcerrimo, tam

mag

magnificentiſsimo opere decrevistis. Quod opus quam habet ſpeciem? quam elegantiam? excelſam, et plane Regalem. Aditus ipſe praepoſitus eſt ejuſmodi, qui ſtemmatibus Hiſpalenſium Regalibus, quae ſunt imagines patronorum ſanctiſsimorum, illuſtretur. Frons, quae vulgo dicitur aedificii, magnificentia ſumma conſurgit, et eminet inſubdialem uſque ambulationem, quae abſolvit, et perficit magnitudinem operis hujuſce clariſsimi. Cum latiſsimi ſint parietes, et ingenti altitudine ſublati, tum omnes pulcritudine, et varietate mirabili diſtincti conſurgunt, et protenduntur. Cernere etiam eſt pilas aequali longitudine, et latitudine factas, feneſtras ſuis antepagmentis exornatas, et illarum duplicem ordinem ſuperiorem, et inferiorem clatbris politiſsimis obſtructum, faſcias venuſtiſsimas, et longiſsimas, ductas ſemper atque directas ad proſpectum magis cohoneſtandum, pulvinos pulcerrimos, qui venuſtiorem efficiunt, et digniorem totius operis amplitudinem. Adde triplicē coronidē, et aliam alia ſuperiorem, et ampliorem, ſubdialem ambulationem ex aliquot locis in celebriores urbis partes, in ruſticationes jucūdiſsimas, et amoeniſsimas, in veſtitus agrorum, in planitiem camporum, in colles editos, et excelſos, in verticem, et in ſumma juga montium altiſsimorum, in oppida, quae circum urbem Hiſpalim poſita ſunt, finitima ſpectantem. Bacilli autem politiſsimi praebentes ſpeciem marmoris clariſsimi, et albenti nive candidiores conſequuntur extremam coronidem ad tectum uſque perductam, ultimum operi faſtigium imponentem. Ab hoc aditu datur ingreſſus in periſtylū, quod lōge lateque patēs, totū ex omni parte quadratū eſt, porticibus ampliſsimis circūdatū, quae cū opere arcuato factae ſint, arcus ab utroque latere ſuis incumbis ſuſtinētur, pilae fortiſsimae, et altiſsimae, antis eadē altitudine praeditis politae nimiū, et elaboratae in ſublime tollūtur: atq; inde porticus ſuperiores eodē opere arcuato factae unde prolatis capitibus totū periſtylū, et porticus inferiores
 cir-

circũspicere possum⁹. Porticus autẽ circundatae gymnasiis, et theatris in lõgitudinẽ, et latitudinẽ mirabilẽ patẽtibus praebẽt deambulationẽ longissimam, capacem admodum, et nihil amplius intervalli ad usitata spatia desiderantem. Gymnasia vero ita aedificata sunt, ut singula singulis adversa sint, et e regione prospiciantur, valvis, et fenestris in eundem modum adverso prospectu oppositis, et objectis. Quae valvarũ amplitudo? qui fenestrarum ornatus? quae venustas parietũ? valvae arcubus in speciem mediae lunae factis coronatae, fenestrae summae, et infimae, et ab utroq; latere suis antepagmentis exornatae, parietes in circuitu fasciis longissimis, et politissimis venustate mirabili praecincti cernũtur. Sic universum aedificium conscẽdit, et in sublime tollitur, ut arcuum venustatem, et elegantiam epistylium insigne consequatur: cui proxim⁹ cõsurgit zophorus admirabilis ad extremã usque coronidem, quae ad deambulationẽ subdialem, quae summum est totius operis fastigium, perducitur. Quae venustas? quae elegãtia? quae magnificẽtia totius operis? Sive summum, sive medium, sive infimum intuearis, admirabilis quaedam est continuatio, seriesque rerũ, ut aliae ex aliis nexae, et omnes interse aptae, colligataeque videantur, adeo concinnae, adeo perfectae: ut omnes inter se partes ejusdem generis, et ordinis, fenestrae ipsae fenestris, valvae valvis, pilae pilis objectae, et oppositae cernãtur. Quid futurum putatis? quid erit, cum absolutum, et perfectum fuerit aedificium? cum valvae gymnasiorum venustate solita laminarũ, et ordine praefixo clavorum stratae concludantur? cum totum peristyliũ, aut lateribus Malacitanis, aut lapidibus quadratis sternatur? cum parietes, cum pilae ipsae niteant, et splendeant opere tectorio ornatae, bitumine ejusmodi oblitae, ut praebeant speciem Crystalli clarissimae? Excelsum sane opus erit, admirabile, stupendum, Hispalensium majestate dignissimum. Quid dicam amplius? Altius ascẽdere nõ potest oratio, nisi Philippus Rex Hispaniarum potentissimus suam manum admove-

verit. Soleo saepe ante oculos ponere, idque libenter crebris usurpare sermonibus omnes aliarum urbium, omnes aliorum oppidorum, potentissimorumque populorum, omnes clarissimarum prouinciarum laudes cum Hispalensibus nec operum magnitudine, nec multitudine aedificiorum, nec varietate monimẽtorũ, nec ullo genere laudis posse conferri. Nec vero urbibus aliis, atque oppidis florentissimis urbẽ Hispalim suis operibus magnificẽtissimis dicam dumtaxat excellere, sed antiquissimis suis monimentis orbi terrarum uniuerso praestare. Quae quidem ego, nisi ita magna esse fatear, ut ea nullius mens, neque cogitatio capere posit, amẽs sim. Sed tamen sunt ista theatra multo maiora. Nam proxime numerata solent quidam extenuare verbis, attribuere tẽporibus, dedere fortunae, ne propria videantur virtutis. Et certe in his operibus, et monimentis temporum ratio, contẽtio multorũ, preces, solicitudo, industria, studium, assiduitas multum iuvãt: maximam vero partem quasi iure suo Regũ gratia sibi vindicat, et quidquid est praeclare factum, id paene omne ducit suum. At vero horum gymnasiorũ gloriae, quã estis núc Senatores maximam adepti, socium habetis neminem. Totum hoc, quantumcunque est, quod certe maximũ est, totum est inquam vestrum. Nihil sibi ex ista laude deprecator aliquis, nihil gratiosus homo, nihil ambitiosus, nihil Princeps decerpit. Quinetiam illa ipsa rerum humanarũ domina popularis ostentatio in istius se gloriae societatem non offert: excedit ex hoc loco, vestram esse totam, et propriam fatetur. Fecistis opera multitudine innumerabilia, sumtibus et expensis illustria, specie, et aspectu venustissima, et omni genere laudis redũdantia: sed tamẽ ea fecistis, quae ea, quibus corpus istud vestiri, sustẽtariq; posset, habebãt. Verũ domicilia litterarum excitare, aedes virtutis erigere, tabernacula utriusq; rei, virtutis, et litterarũ collocare, adolescẽtes aeque velle virtutibus, et bonis morib', ac litteris, et disciplinis imbui, haec quia fecistis, non vos cum liberalissimis dumtaxat

hominibus comparo, sed simillimos parentibus virtutis, et litterarum Hispalensium judico. Quamobrem vestrae laudes celebrabuntur illae quidem nō solum nostris, sed omniū posterorum litteris, atque linguis, neque ulla unquam aetas de vestris laudibus cōticescet. Atque haec gaudeo dum a me dicuntur, dum audiuntur, quod accipi plausu videntur, atque acclamatione circunstantium. Quodsi cum aliquid liberaliter, munifice, sapienter, misericorditer factum, in nonnullorū praesertim intercessione, quae est inimica misericordiae, et in temporum angustiis, quae liberalitati frequenter aditū praecludunt, aut audimus, aut legimus, nescio quo studio incendimur in his factis pulcerrimis, atque praestantissimis, ut eos saepe, quos nūquam vidimus, diligamus: vos modo, quos auctores tanti operis, quos principes tātae liberalitatis praesentes intuemur, quorum mentes sensusque, et os cernimus, ut quidquid operi desit ad absolutionem, id perficiundū plane significare videamini, quibus laudibus efferemus? quibus studiis prosequemur? quā benevolētia complectemur? parietes hujus academiae vobis gratias agere gestiunt, quod brevi tempore futura sit illa, quam exoptamus, virtutis, et litterarū majestas in his studiis, et sedibus vestris. Alloquar igitur scholasticos nostrae Societatis. Adolescentes ornatissimi, qui studia humanitatis, qui dialecticen, qui Rethoricen, qui sacram Theologiam colitis, qui frequentatis scholas, et gymnasia nostrae Societatis desiderio, et cupiditate flagrātes animos et litteris, et virtutibus imbuēdi, vestrae sunt istae scholae, vestra gymnasia. Quando magnitudinem beneficii in vos collati ignorare non potestis, date operam, ut omni genere virtutis, et litterarum, et vobis, et Reipublicae Hispalensi et laudis, et utilitatis plurimum afferatis. Vt id praestetis, ingredimini felices, et fortunati in tantam academiam post vetera gymnasia vetustate exesa, ruinosa, et male materiata, post tostos, et deformes parietes, post angustias gymnasiorū maximas, quibus compressi sine molestia considere non pote-

ra-

ratis. Nimium jam diu a vobis optata fuerunt, et appetita: tādem aliquando adepti feliciter, fortuna fausta, felicique perfruimini. Gaudete hoc tanto, tāque excellēti bono. Perfruimini vos etiam, Senatores Hispalenses, hac tanta benignitate et liberalitate vestra: ex qua tantus erit fructus filiis vestris, et scholasticis in hanc academiam confluentibus: tanta propter quaestus animorum factos, et faciendos in posterū communicatio recte factorum: tāta, quae vos manet in caelorum sedibus magnitudo, multitudoque praemiorum immortaliū. Quoties scholas has audieritis nominari, quoties in tātam academiam homines ingressi de pilis ad perpēdiculum factis tanta altitudine, pulcritudine, et opere Romano sublatis loquātur, quoties de peristylio ex omni parte quadrato, de porticibus lōgissimis, et amplissimis, quoties de gymnasiis, studiis humanitatis, dialecticae, et eloquentiae, et sacrae theologiae consecratis, de fabrica, et elegantia operis hujusce pulcerrimi, quoties de concursu, et celebritate scholasticorum frequentissima, de progressionibus virtutis, et litterarum habitis loquantur: toties de solicitudine, de studio, de vigilantia vestra, toties de benignitate, et liberalitate tanta, toties de singulari in divum Ermenegildum pietate, toties de vestris maximis, et clarissimis virtutibus, ac propterea de praemiis beatorū, de gloria, qua perfruemini, sanctorum immortali cogitare debetis. Quam ut impetretis, et tanta academia majora virtutum, et litterarum indies incrementa capiat, te dive Ermenegilde precamur, et obsecramus, nomine patrum, ac sociorum nostrorum, nomine scholasticorum cujuscunque ordinis, et aetatis, nomine tantae nobilitatis, et floris auditorum, ut apud Deum optimum, et maximum te deprecatorem adhibeas. Precamur autem, et obsecramus per Fidem Christo Iesu servatam, per caput bipennis diritate discissum, per Regnum immortale consequutum, per lauream Martyris adeptam, et ut progressiones hujus academiae, et cursum admirabilem ad obsequium

omne divinae Majestatis tuis precibus, et intercessione, tuo patrocinio provehas, et academiā nostrae Societatis in eum statum efferas, ut grati videamur esse, memores accepti beneficii, semper simus industrii, semper soliciti cultores plantarum, quas sanguine suo Christus Iesus jucundas, et amoenas, et omni tempore tam valde florentes servare potest. Sic equidem nō solum divitiis, et honoribus hujusce saeculi, sed etiā donis, et muneribus animorum clarissimis alumnorū, et filiorum suorum virtutibus eadē, quae semper fuit, caput Baeticae provinciae, Princeps Hispaniarum clarissima, secunda ab urbe Roma civitas Hispalensis, et ejusdem civitatis tantus, tamque potēs Senatus, Princeps omnium gētium, et nationum praecellētissimus toto terrarum orbe celebrabitur: et nos, quam maximā poterimus, et homines exspectare poterunt, gratiam retulisse videbimur. In qua referenda, Senatores illustrissimi, hoc vobis Societas Iesu repromittit, semperque praestabit, neque in curriculo litterarū, neque in studio virtutis, neque in utriusque rei progressionibus, neque in magnitudine tanti beneficii praedicanda, neque in precibus pro Republica Hispalensi ad Deum optimum, atque maximum adhibendis socios, et comites nostros defuturos esse. Atque haec cura erit infixa semper animis patrum, ac fratrum nostrorum, ut cum vobis, qui apud nos parentū, ac patronorum nostrorum jus, et potestatem tenetis, tum posteris vestris, cunctisque Hispalensibus digni scholis, et gymnasiis in hac civitate videamur: cujus potentissimus ordo divo Ermenegildo nō posse gratificari se, nisi hāc fortunatissimā, et pulcerrimā academiam excitasset, cūctis suffragiis judicavit. Hoc autem tempore post gratias vobis actas maximas, et immortales, pro tanto in nos, et in Remp. beneficio collato, eadem Iesu Societas cupit, et exoptat vivere vos felices, et fortunatos ad urbem Hispalim, ad Baeticam provinciā, ad Hispaniarum regna florentissima, ad orbem terrarum, et quod caput est, ad Christianam Religionem juvandam, et amplifican

eandam in posterum: ut post istius vitae curriculum tantae benignitatis, tantae liberalitatis, hujus academiae, monimentorum omnium, et virtutum maximarũ debita praemia accepturi in caelestem beatorum aulam ascendatis. Quod meritis, et precibus divi Ermenegildi Virgo Maria, a Filio suo Christo Iesu, Christus Iesus ab aeterno Patre precabitur.

ORATIO PROBIACENSI ACADEMIA de Natalitiis Virginis Mariae ad studiorum instaurationem.

REM litterariam. P.G. Viri, et litteris, et virtute praestantes, progressionesque nostrorũ studiorũ, liberales artes, sciẽtias, disciplinasque omnes, consessum magistrorum, doctorumque omnium atque istud theatrum orbis gentium, fortunatissimam, pulcerrimamque academiam Biacensem hodierno die sacro feriis, statis atque solennibus tantae Reginae caelorum summo erga nos amore, indulgentia, patrocinio, custodiaque praestanti ex tarda ac languida pecude desidia ereptam, et tãtis indies virtutis, et litterarum accessionibus auctam, amplificatamque videtis. Et si non minus jucũdi nobis, atque illustres sunt ii dies, quibus augentur, quam illi, quibus fundantur academiae, quod fundandae academiae una ratio est, augendae anceps, et incerta: et quod alieno foetu excitantur, si crescant, multa prole, foetuque filiorum, et alumnorũ mirum in modum amplificantur: profecto quoniam illam, quae hanc academiam ad tãtam amplitudinem suis meritis, et virtute provexit, Matrem Assertoris nostri, custodẽ, atque Patronam studiorum adoptavimus, quemadmodũ fuit in gloria summa apud majores nostros, et esse apud vos, et apud posteros vestros in honore debebit is dies, quem propter bene-

ficia ab hac praepotenti Domina musaeis Biacensibus tributa ad studiorum celebritatem instaurādam inter nosque recolendam praestituimus. Nam populis, urbibus, templis, atque sacerdotiis, et dignitatibus ecclesiarum nostrae ditionis, cum illustrissimo, quem praesentem intuemur, Pontifice adjuvante, tum Virgine Maria favente, doctrinam, pastus animorum, atque ob hanc causam, vitam, spiritumque sacerdotum dari, et impertiri perspicuum est. Quae quoniam nova tantae Virginis in academiam nostrā beneficiorum accessione patent magis, et illustrantur quotidie, agamus meritas Virgini Mariae gratias, et laudem, et honorem anniversariū tribuamus verbis paucissimis, sed plenissimis mysteriorum, et suarum laudum, et omni tempore, quae congeri possunt, ornamentorum cumulo abundantibus: ea vero sunt, quae sequuntur. de qua natus est Iesus. Haec mihi paucula verba tacite cogitanti multitudo, praestantiaque ornamentorū, quibus abundant, afferunt admirationem incredibilem: nam usque eo progressum Evangelistam fuisse video, ut in tam immensum atque profundum pelagus ingressus ego, ante quam vela panderem navigationis, si non demādata fuisset ab illis, quibus demandari potest, oratio, cederem sine dubitatione tempori, neque inter tantam vim ornamentorū, quibus minime caelestes spiritus sufficerent, ingenio humano locum esse putarem. Sed me reficit ac recreat legitimū istius horae tempus, in cujus exiguum gyrum cōpulsus, quae potuerim, ornamenta dum adducenda curavero, nihil est, quod a me exspectetur amplius: nam si omnia, quae de Virgine dicenda fuissent, dicere vellemus, nec anni sufficerent, nec libri multitudinē, et immensitatem virtutū suarū capere potuissent. Atque me Pontificis humanitas, et comitas in nostrae academiae professores, et ad favendum rebus, et studiis nostris animus, et voluntas perspecta reficere profecto non desinent. Nuntiū igitur vobis porto jucundissimū, nuntium plenissimū laetitiae, atque voluptatis, nuntium optatum ve-
te-

teris Testamenti Patribus, et efflagitatum eorum assiduis precibus, et lacrymis equidem plurimis: quod si allatum Davidi fuisset superstiti, et inter mortales versanti, ante arcam hanc detracto de capite diademate, et Regiis insignibus abjectis prae gaudio, et laetitia exsiliret, saliẽdo, et choreas ductitando. Patres ipsi legis antiquae, si tantum boni nancisci potuissent, lacrymas prae gaudio tenere nõ possẽt: quae spõte suis oculis oborirentur, et tensis in caelũ manibus agerent immortales gratias aeterno Patri, quod tempus jam adfuisset et illuxisset illa dies optatissima, et felicissima generi hominum in hanc lucem exeunte Virgine Maria: de qua non multos post annos in hanc vitam proditurus esset Messias, Assertor humani generis. Quid Abraham, quid Iacob, quid Isaias, quid caeteri divini Vates dicerẽt? qui tam assidue nubes has perrumpere precatione vehementi assidua constantique cõsueverunt, et orare divinum Numen, per fidem datam, per mansuetudinem, atque clemẽtiam, per opem, et exspectatiõnẽ suorum in populum carissimum beneficiorum, ut adesset illa jam virgo, nasceretur tandem aliquando, in cujus utero naturam humanam Messias exoptatus induturus erat? Erat orbis, Patres, terrarum propter peccati tyrannidem in Daemonis imperio, atque potestate, tanquam belluarum immanissimarum feritate vastatus, deformitas, et effigies mortis, caligo, et horror tenebrarum, sepultura cumulo cooperta mortuorum, sanie multa, ac tabo terrifico manans. Viae patebant inferorum faucibus ad profundum usque patefactis, quae genus hominum devorabant, et absorbebant. Iter virtutis erat praeclusum, obductum undique vepribus, atque dumetis, quod illud pauci faciebant, et persequebantur. Viae Sion squalidae, ac luctuosae, tanquam vastae solitudines desertae, atque derelictae, homines exangues, et enervati ad virtutis actiones suscipiendas, tanquam in caecis tenebris, et profunda noctis caligine jacentes, idolorum multitudinem colebant: et in hac infinita humani

generis societate,flos ipse,atque splendor populi Iudaeorum tuae deliciae,et amores,sancte Deus,obscuratus,atque deformat⁹,multis sceleribus coopert⁹,se ad idolorũ superstitiones saepe abiiciebat prosternebatque. Sedes erant caelorũ praeclusae,multis vectibus ; atque seris fortissimis : neque quisquam erat in terrarũ sedibus meritis ullis, atque virtute munitus , ad aditum patefaciẽdũ exsulibus,et extorribus a caelorum domiciliis filiis AEvae miseris,et aerumnosis. Nemo etiam erat in caelorum regione praeter Deum immortalem ad eluendam animi labem infinita virtute praeditus. Daemõ látius indies crudeli dominatu orbem terrarum occupaverat,delectus habebat,et cõparabat exercitus,et copias ex impurissimis hominibus,ex libidinibus , ex stupris, ex avaritia, ex invidia,ex ignavia,atque desidia,ex omnium vitiorũ colluvione conflatis satellitibus. Tympanorum sono percrepabant omnia,signa Daemonis explicabãtur ubique locorum , Venus dominabatur, Bacchus regnabat,Goliath superbissimus , et immanissimus in funeribus exsultabat omnis generis mortalium. Nulla spes levandi mali, depellẽdaeque pestilẽtiae huiusmodi erat in terris,nisi cum Messias,verus David in habitum, atque figuram pastoris Goliath crudelissimum pestem , et interitum animis afferentem lapidis ictu resupinũ prosternẽs cõficeret. Adest illa dies,et praesens est natae Virgini Mariae Parẽti Davidis veri cõsecrata:ex qua hic nõ multos post annos tantus,tamque praepotens Dominus in hanc vitam exiturus est. Gratias agimus tibi,Deus immortalis,meritas ac debitas,aeternas,et immortales. Nuntius est eiusmodi,quo laetior nullus,neque magis profecto salutaris post natalitia Assertoris Iesu generi hominum afferri posset. Natalitia mulierum praedicta fuerunt misera,et calamitosa. Neque gaudio concelebrare solemus diem natalem virorum : quod simulatque in hanc lucem eximus,a ploratibus , et lacrymis initium vivẽdi facimus. Atque cum caeteras animantes aliquo praesidio muniret natura,solũ hominem membris omni-

nibus praepeditum, inermem, atque destitutũ reliquit, et indigentẽ ope multorum, et auxilio, ut nutriatur, et alatur. Illũ denique innumeris fortunae telis expositum undique multae miseriae premunt, et aerumnae, quibus mors passim, tanquã saxum Tantalo, impendere videatur. Sed cum labe Adami aspersus, si sacro fonte non eluatur, fuerit ille natus, diris equidem tristissimis obnoxius, in quam miseriam sempiternam, in quos inferorum cruciatus propter maculam Adami, in universum posterorum genus transfusam, nasceretur? Satius esset non in utero conceptum fuisse, quãm ad harum acerbitatum aeternitatem miserum hominẽ reservari. Excipiantur natalitia tua, Praeco divine Iesu Christi; et ejusdem Iesu Christi gloriosa natalitia, quae tanta cum voluptate, tã communi hominum gaudio, tamque incredibili laetitia concelebrantur: tu enim Ioannes divino hoc dono, atque munere affectus fuisti, ut labe communi nostrorum parentum expiatus exieris in hanc lucem. Tu vero Iesu mitissime, nostra salus, et perfugium tutissimum, cũ fueris splendor, et effigies expressa Patris aeterni, Deus verus, et immortalis, neque naturam exsueris divinam, hominis formam, naturamque suscipiens, nec peccati sordes contrahere poteras, nec culpae communis labem tuae dignitati aspergere, qui tua sanctimonia, tua virtute, tuis meritis ad eluẽdas Adami insitas, et inhaerentes maculas posterorum generi veniebas. Excipiantur denique natalitia Virginis Mariae, quae soluta communi lege mulierũ, et expers omnis culpae, omnisque peccati, in matris visceribus concepta fuit, et ad hanc lucem aspiciẽdam post novem menses hodierno die, in gratia, et amicitia Dei immortalis, donis virtutum immortalibus affecta, nata fuisse praedicatur. Desinat jam tandem Salomon investigando rogare, mulierem fortẽ quis inveniet? Fuerit fortis Delbora Iudaeorum memoria, quae populum Hebraeorum ab inimicorum impetu, atq; furore defendit. Celebretur invictissima Iudith, quae caput Holofernis Ducis Assyriorum a cervicibus abs-

cindens,exercitum urbis obfidionem folvere,et ignominiofa fuga terga vertere coegit. Afficiatur eximia laude Ester, quae populum universum mortis poena liberavit. Summa prudentia, fummoque confilio praedita exornetur Abigail, quae Davidem ardentem iracundia,et virum ulcifcendi cupidum ad mifericordiā traduxerit. Sit illa in aeterna gloria, quae ubertate,et facultate orationis, accuratis, et exquifitis fententiis vafa colligere,et caftra movere fecit adverfarios. Nec vero de mulieris fpectata virtute filere debemus, quae non hafta vi brachiorum contorta,non mucrone gladiorum adverfario in pectus infixo,fed uno dumtaxat clavo Ducem adverfariae gentis fortiter,et animofe confecit. Sed horum omnium fortitudini obfcuritatē Mariae laus attulit: de qua divinum hominem fatis liquido conftabit loquutum fuiffe. Nam cum ille reperiundae mulieris fortifsimae cupiditate flagraret,quae ferpentis venenati,in cujus poteftatem genus humanum inciderat,caput illideret, atque comprimeret:illā, quod felix,fauftumque fit generi hominū,hodierno die fortiti fumus:ut quod Aeva damnum fecerat,illud Maria fructu ventris fui fanctifsimi refarciret. AEva virum in arboris vetitae epulas illiciens, damna invexit orbi terrarum infinita, Maria hujufce arboris damna facta, filium Dei in fola terrarum trahens a noftro genere avertit. AEva peccati tyrannidem introduxit in orbem univerfum,Maria a noftris cervicibus repulit. AEva luctū,et moerorē maximū,Maria gaudiū attulit,et laetitiā optatā. AEva crudelifsima bella hoftili odio imbuta,inimicitias,difsidia,crudelitatē,Maria otium,quietē, tranquillam pacem,atque mifericordiā tulit. AEva defectionem a Deo,et a caelitibus alienationē,Maria detulit reditum in gratiā cū aeterno Patre,et in caelorū fedes reftitutionem. AEva infcientiā omnē,et ignorantiā veri,et folidi appetendi boni,Maria fciētiā,et cognitionē Dei attulit immortalis. AEva errores omnes,atque fuperftitiones idolorum, Maria cultum,et religionem veri,atque fempiterni Numinis inve-

xit. AEva scelere, atque perfidia fores praeclusit caelorum, Maria patefecit aditum hominibus in beatorum domicilia. denique nihil non mali AEva fecit, virum in fraudem inducens, Maria quidquid boni fuit, et est, et erit impertitum humano generi, in nos dono ac munere filii sui contulit. Quam licet hodierno die nasci videtis, nondum tamē fabrica haec, exstitetat, et elegātia totius mundi, quam oculis aspicimus, rati ipsi, et immutabiles siderum cursus, Lunae pulcritudo, atque varietas, Solis splēdor, et claritas eximia, nōdum terrarū situs, atque circunscriptio, quaeque illarum complexu coercentur, nōdum immensitas, et altitudo maris, gelidae perennitates aquarum, cursus fluviorum lenes, aut incitati, mōtiū altitudines, humilitas vallium, planities cāporū, quaeque usibus, et deliciis hominū mari, terraque cōtinentur, procreata fuerāt, et jā illud in mente divina infixū, et collocatū insederat, tantā vim, et multitudinē, pulcritudinē, et varietatē, et ad huj⁹ Virginis, et ad Filii gloriā, et decus immortale cōferēdā. Ipsi etiā Reges clarissimi, tot potentissimi Principes, tot Vates divini, tot Patriarchae, Patresq; sāctissimi, lumina, et ornamenta veteris Testamēti, tam lōga serie sua, prosapiaque Regia, et excelsa ad gloriā, et splendorē Virginis pertineant, necesse est. Insideat in animis vestris arbor pulcerrima, et venustissima, consita propter perennes, et inexhaustos aquarū liquores, quarū humoribus procreata, cum radices altas egerit, atque infra terrā latissime propagaverit, tum trunco erigatur cortice obducto contra frigorum appulsus, et contra Solis ardores: deinde patulis in omnes partes diffusa ramis, foliis vestita virentibus opacam reddat, et amoenā loci, quē occupaverit, amplitudinē. Quo pertineant haec omnia, ex quibus arbor constiterit, aspicimus. Vt flores scilicet lectissimos et fructus suo anni tēpore maturos, et suavissimos ferat. O dignitatē Matris Iesu Christi celsissimā. O gloriam ab ipsius Dei, atque Filii celsitate, honore, atque majestate secūdā. Ad arboris similitudinem Deus immortalis creavit Davidem,

Abrahamum, radices maximas, et altissimas, unum Isaacum, et ejusdem similem Iacob, truncos suis innixos radicibus, deinde ramos, et folia Regum clarissimorum, Patriarcharum, et Vatum divinorum, atque hos omnes ad florem huc spectantes lectissimum, et pulcerrimum, tantam odoris suavitatem afflare, ut generis nobilitas, Regia et excelsa Mariae claritas cognita sit, et explorata mortalibus. Sic autē haec se habēt, quemadmodum Magnates, et clarissimi terrarum Principes suis in aedibus amplissimis, atque adeo intra arcem Regiam habere solent unum, et amplissimum armamentarium, gladiis, et telis, scutis plurimis, galeis fulgentibus, et omnibus armis refertum, et instructum, palatium etiam plenissimum, et ornatissimum omni veste, supellectili, gaza elegantissima, et aulaeis pulcerrimis, et magnificētissimis, praeterea tertiū, quod appellari solet generis, et prosapiae majorum, in quibus imagines majorum suorum nitidae, et illustres pro antiquitate sua in similitudinem arboris effictae longo ordine atque serie vetustissima videri possint a Principe, et ab auctore familiae ad filios, ad nepotes, ad pronepotes, et ad posteros usque omnes. Probro vertebāt Iudaei Iesu Christo fabri Iosephi inopiā, et humilitatem: eidē objiciēdam curarent, si possent, matris obscuritatem. Recito testimoniū litteris sacris, commendatum, quod inficiari nequeant invidi homines, et malevoli in Iesum, in Virginem Iudaei manu obsignatum Evangelistae, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Cū istud audimus, cum recognoscimus, atque profitemur, omnes veterum Patriarcharum, omnes divinorū Vatum, omnes Regum clarissimorum, omnes fortissimorum veteris legis Ducum, omnes egregiae fidelium, et carissimorum Deo amicorū, omnes novae legis Cōfessorum, omnes invictissimorum Martyrum, omnes castissimarum Virginum, omnes Sacrorum Doctorum, omnes Iesu Sociorum, et Cōmitū, omnes omnis generis, ordinis, et dignitatis Ecclesiae Equitum, et Magnatum illustrissimorum gloriae honore florētium vir-

tu-

tutes,laudes eximias,et ornamenta clarissima,quae in singulis dispersa sunt,atque diffusa, in Mariam unius Matris Iesu Christi nomine,et honore congesta fuisse testimoniis sacrorum Evangelistarũ ducti profiteri debemus. Cui cedãt Angeli,omnes caelestes spiritus concedant,et tanta Virgine se inferiores multo fuisse fateantur:neque meritis,neque dignitate minima ex parte ad Virginem Mariam comparandi sint. Quamobrem mirari desinamus nihil de fortitudine,nihil de misericordia,nihil de fide,nihil de sapientia, nihil de caeteris ornamentis tantae Virginis speciatim sacris litteris reliquisse consignatum Evangelistas: cum tria verba faciendo, omnia complexi fuisse videatur. An ego cum Ciceronem, cum Caesarem,cum Alexandrum aliquem dixero, majus ad oratoriam hominis vim,ad liberalitatem,et magnificentiã ejusdem,ad istius bellicam laudem invicta fortitudine commendandam quovis genere orationis consequar, quam horum trium nomine,et honore virorum? Quamobrem si sanctorũ omnium donis,atque muneribus,si dignitatibus, et honoribus omnium affectam,ornatamque Mariam contemplamur, quod spectaculum erit in caelorum gloria tãto ornatu,et insignibus divinae claritatis circũfusam intueri Mariam? O divinum spectaculum. O miraculum stupendum. O monimẽtum Divinorum operum,atque ornamentorum Mariam. O simulachrũ Filii Iesu Christi in Matre Iesu expressum, atque perpolitum. Quae castitas Mariae, cum Angelo nũtiante societatem naturae divinae cum humana in utero suo copulãdam,minime de facto dubitavit, de ratione tamen percontanti interventu Spiritus divini Angelus ipse respondit naturam humanam in suis visceribus Filium Dei induturũ esse? quam incredibilis,et inusitata demissio,cum eodem nuntio accepto, mysterii jam tandem magnitudine cognita, te ipsam abjicis,atque demittis,et usque eo,ut nõ Matrem, qua dignitate nulla clarior, neque illustrior tibi deferri potest, sed ancillam te tanti Domini professa es? Quae misericordia,

et benignitas inaudita, cum in nuptiis in vini inopia summa, hospitum te miseret tuorum, et Filii misericordiam imploras ad aliorum inopiam sublevandam? Quae modestia, et moderatio tam singularis, cum post triduum, quo puerum e conspectu oculorum amissum quaesiveras, cum in templo disputãtem, et sermones cum Doctoribus veteris Testaméti conferentem reperisti, ad anxietatem, et dolorem ostendédum, quem ceperas ex amisso Filio, quaerés, atque percontans ab hoc eodem Filio, plura verba non facis, quam ecce pater tuus? Testes egestatis, inopiae tuae cunabula pueri Iesu fuerunt, quem Reges ipsi e remotis Indorum regionibus adoratum venientes, in porticum ingressi infimam, et contemtissimam, totam rimas agentem, expositam tépestatibus, nimbis, imbribus, et aquis, et reliquis injuriis hyemalibus puerum indumétis amictum, in praesepio jacenté inter duo animalia supplices, et prostrati divinis honoribus affecerút. Vbi quaeso, id temporis Reginae celsissimae palatium? ubi aulicorum strepitus, atque tumultus? ubi cócursus, et frequétia Magnatum? ubi lectus conchyliatis ornatus peristromatibus? ubi puerorum, et ancillarum operae? ubi comitatus Reginae celsitate dignissimus? ubi jactatio, et ostentatio tantae dignitatis magnificentissima? Testes fuerunt patientiae tuae tormenta Filii tui acerbissima, virgae ipsae, spinae, mortis acerbitas, quã in praecordiis ipsis conceptã a Simeonis praedictione, ad illud usque pũctum temporis habuisti, cũ in crucem sublato Iesu Christo, clavorum diritate transfixo, inter duos latrones morienti summa cum patientia adfuisti, nullũ verbum faciens cum fel, et acetum sibi sitienti porrectum esset, tacens etiam, cum in aspectu tuo hasta vi tanta brachiorum in latus sanctissimum intorqueretur. In tãtis injuriis Filio factis, in tot verborum contumeliis, in spoliatione vestiũ, in plagis aspectis, cũ animã postremo exhalasset, tacebas semper, et tuam cum divina voluntate conformabas. Sed quid reliqua testimonia persequar? redeo, Patres ad illud, quo mea

mea confertur oratio: quam cara fuerit immortali Deo, quam immensum suarum virtutum pelagus exstiterit, dignitas Matris Iesu delata declaravit. Cives omnes aulae caelestis ad Mariam cōparati fontes sunt, et rivuli divinae gratiae, Maria mare immensum, atque profundum. Quamobrem nomē Matris Dei honorificentissimum, celsissimumque regium, et excelsum, a divinitate Dei, et dignitate Iesu Christi, secundum in regione caelorum, quibus laudibus efferemus? quibus studiis prosequemur? qua ratione complectemur? Parietes profecto istius templi, caelum ipsum, et terrarū loca istius diei celebritate gestire visa sunt, aves etiā garritu demulcere aëris circunfusi regionem, mare cursus patefacere navigationis secundo ventorum spirante flatu, terra fructus ferre uberes, atque praestantes, profundere suas opes atque divitias ad cohonestandas ferias hujusce diei celebriores, caelum largiri liberaliter ac donare suum ornatum, et insignia luminum clarissimorum, ut sidera ipsa, Luna, Sol princeps astrorum nascenti Mariae serviāt, effundere se coetus omnes divinarum Mentium, ac beatorum civium ad spectaculum apparatissimum tantae Dominae, atque ex omnibus locis plausus excitare tantos, quantos nascentis Reginae caelorum, et Matris Dei immortalis dignitas fieri postulat, atque deposcit. Cum tabernaculum magnificentissimum jussu Dei immortalis summa arte, et opere mirabili, ad divinae Majestatis gloriā gēs Solymorū Deo carissima exstruēdū, aedificandumque vidisset, sic ad fabricam operis faciendā perficiendamque omne genus hominum exardere coepit, ut nullus esset, qui nō de suo largiretur opes, atque divitias, quas haberet. Atque mulieres natura sua in benignitatē propēlae, emblemata pretiosissima, muraenulas aureas, inaures, et cylindros, torques, atque monilia, et omnia capitis decora, et ornamēta magni pretii, et aestimationes large satis, atque liberaliter conferebant. Tabernaculū istud fuit species, et adumbratio Virginis Mariae sanctissimae, quae tabernaculum est,

et ſacrarium Chriſti religioſiſsimum,et auguſtiſsimum:quod adeo politum,et ex omni parte perfectum Mater Eccleſia oculiſsuorum filiorum hodierno die viſendum,ſpectandumque proponit,ut omnes in hoc templum convenerint ad ferias Natalitiorum recolendas, qui ſunt academiae filii, et Anteſignani litteris,et virtute florētes,flos civitatis,et equeſtris ordinis, et caput academiae, Praeſul eccleſiae noſtrae praecellentiſsimus,qua eſt in litteras, et in litterarū ſtudioſos liberalitate,de quocunque genere litteratorum benemeritus ad hunc diem ſua praeſentia Solis ſplendore clariore cohoneſtandum,et ad nos excitandos, ut ſtudiorum curriculum alacres,et erecti repetamus. Terra fructuum ſuorum ubertate,et copia,veſtitu amoeno,atque vario,aër flatu puro ſatis,et tenui,aves concentu,et harmonia jucūdiſsima,aquae liquoribus perlucidis,et cryſtallinis,mare pacatis fluctibus, ac ſedatis,caelum pulcritudine, et varietate luminum ſuorū, atque ipſi Principes aulae caelorum obſervantia in Reginā ſuā,et obſequio mirabili,Spiritus divinus ornamentis in Virginem collatis, Pater aeternus Filiae dignitate tributa, Filius Matris honore,caeleſtem ac divinam puellam decorans,nos beneficio Natalitiorum immortali devinctos ad juſtū,et debitum honorem tribuendum adhortatur:atque ut id debito cultu,et pietate faciam⁹,ad gratiā a Filio,ope Virginis Mariae de qua ipſe Ieſus natus eſt,ſemper ineundā. Laudo laudo vos. Biacenſis academiae fundatores inſignes, et praecellētes dominos, ac dominos Lopezios, qui ſummo conſilio, atque prudentia Patronam veſtris ſanctionibus hanc virginē naſcentem nunc primum,et in ipſis cunis jacētem Ducē,et Principem ſtudiorum adoptaſtis:ut in ipſo ortu, atque in primo ſtatim aditu lucis hujuſce,veſtris ſcholaſticis, et alūnis ſpectandam proponeretis. Vos vero magiſtri, doctoreſque praeſtantiſsimi,nihil magis contendere,et efficere debetis, quam morem hunc laudabilem in hiſce feriis repetendorum tanta celebritate,concurſuque ſtudiorum retinere. Vt in hanc ma-

magistri singularũ artium, et scientiarum ad litteras cum virtute tradẽdas inspicerẽt, fuit in animis aeterna memoria dignissimis fundatoribus. Cum illi veram Minervã vobis scholasticis caelestem atque divinam Mariam, immensum, et infinitum sapientiae, et virtutũ pelagus proposuerunt, tales vos esse voluerunt, qui vestris in actionibus, in moribus egregiis in vita praeclara Matrem Iesu Christi studeatis imitari: cujus verecundiam in oculis, in vultu modestiam, in ore continentiam, in verbis parsimoniam, in motu dignitatem, in incessu gravitatem, in actionibus religionem, in vita sanctimoniam, in corpore, et animo castitatem, in cogitationibus integritatem, omni loco, ac tempore vitae curriculum ad Filii sui gloriam, ad illius obsequium, ad illius decus immortale instituta studia, litterarum cursum, progressiones, et incrementa, praeceptores praelegendo, discipuli discendo, et audiẽdo cõferre nunquam desinant: ut non Athenas, aut Alexandriam, quae quondam veterum academiae fuerunt, non in Minervae officinas, sed in scholas, et in domicilia Matris Iesu nos ingredi cogitemus, nec litterariã solũ, sed virtutis nos praecipue rẽ acturos esse alacres, et erectos. Itaque Remp. litterariam, quod majores nostri fecerunt, auditores pro virili parte contendentes, studio, atque diligentia, praeceptores eruditione, atque scientia, omnes exemplo vitae, morum honestate, virtutum cumulo excitandam magis, et augendam curemus in posterũ. Id etiam omnes efficiamus, ut dignam, sapiẽtia Christianorum, dignam nomine, et honore Virginis Mariae, dignam praestãtia, et celsitate Matris Iesu Christi nostris laboribus, virtutibusque celebremus. Confletur in academia verum argentum, confletur aurum purissimum, aurum, et argentum virtutis, ac litterarũ purum, et exploratum in fornace laborũ, atque tolerantiae. Cogitate fructus animorũ, quos afferre debeatis Ecclesiae, quae vos ad confessiones audiendas, ad conciones habendas, ad spargẽda divini seminis verba, ad informandos, instituendosque praeceptis, et cõsiliis salu-

luberrimis homines exspectat. Cum vos sacerdotia téplorū suorum, vos ecclesiarum munera, et officia, vos honores, et dignitates, vos curā omnē, et administrationē cū auctoritate tueri, atque sustinere necessariū sit, cū vestris humeris inclinatae recūbant omnes ecclesiae istius, et multarū Hispaniae civitatum, nisi cum litteris virtuté conjunxeritis, quas vos utilitates praebere, quos afferre pastus vagis, et errantibus ovibus, et ab ovili disjunctis, honestatis, et castitatis, passim in foveas incidentibus altissimas, et in ore jam, et prope faucib⁹ Daemonis haerentibus, quam opem, et auxilium afferre posse dicemus? haec si nō feceritis, si non fueritis ii, qui debetis esse, si non tales vos praebueritis, quales vos appetit, atque deposcit Virgo Maria, vos ut putem alumnos istius academiae? vos ut filios Matris Iesu Christi dicā? passim sūt litterati homines, passim docti, et eruditi, passim cunctis artibus, atque disciplinis instructi, sed litterarū cū virtute societas a vobis expetitur, et efflagitatur. Instituite vos, optimi scholastici, litterarū curriculū, repetite studia vestra Duce, et Principe Virgine Maria. Vos praeceptores vestris laboribus, vigiliis, studio, et omni diligentia mutuas operas praestate, virginem animis, et cogitationibus Mariam complexi. illa in electis agit radices altissimas, id est, in bonis, in virtutis amantibus, in castis, et honestis hominibus, in verissimis divinae legis cultoribus, in beatorum civium imitatoribus sedem atque domiciliū sibi collocat: hos diligit, hos amat, hos carissimos, et jucundissimos ducit, hos delicias, et amores, hos suavitatē, et requiem plenam delectationis, et jucunditatis habet. Vtinam recordemur majores nostros, atque illos parentes, qui hanc academiam non condiderunt solum, sed etiam suis laboribus, suis litteris, et virtutibus conservarunt, stabilierunt, ad summam evexerunt amplitudinem, et inter Complutenses, inter Salmanticenses effecerunt nomine ac fama celeberrimam academiam Bracensem. Vtinam recordemur Carbalios, nostros Avilas, quorum propter eximia in academiam

niam nostrã merita ab hinc tot annos recens memoria manet, et in omnem saeculorum posteritatem propagabitur. Utinam Perecii ex nostris mentibus non excidant. Qui labores istorum? quae studia? quae vigiliae? quae virtutes? quae exempla honestatis? quae tempestates? qui fluctus temporum turbulētissimorū in illos multorū invidia cōcitati fuerunt? Illos fluctus et audistis, et vidistis multi. Atque in auctores, qui pestem tãtam machinabantur, Dei bonitate redundarunt mala. Hanc illi sane academiam, et alii, quos commemorare non est necesse, pulcerrimam, et florentissimam vobis reliquerunt: quorum mens, et cogitatio, verba, actiones ad Virginis imitationem cōferebantur. Hisce temporibus instaurationis, quos conatus, quos impetus ab illis factos, ut initia darētur, ex quibus progressiones, et exitus felicissimos exspectarem, recordari possumus? Sed quid ego Carlobalios, et Perecios appello, cum parētem habeamus, cum Mecoenatem liberalissimum, cum studiorum nostrorum, et academiae Patronum litteris, et virtute tam admirabilem, talem quidem qualem exspectare potuissemus: qualem a Deo precati fuimus omnes. Teipsum dico, te nomino, Pontifex illustrissime, decus, et ornamentum Praesulum, et Antistitum Ecclesiae sanctissimorum, cui curae maximae fuisse semper audimus, atque videmus res ex pietate, et ex Christiana disciplina optime, sanctissimeque constituendi. Te profecto cum video, intueor equidem fasciculum ex omni pulcritudine, et varietate florum constructum, mirifica odoris suavitate Pontificatus hujusce sedē, dignitatemque perfundentem, de cujus litteris, atque eruditione nihil ita dicam maximum, quod majus nō fuerit, quam a me verborum luminibus excolatur. Habet in memoria sciētiā jurisperitiae Salmāticēsis academia, quae te praeceptorē sortita fuit omni laude cumulatum Iuriscōsultū, inter Papinianos, inter Ulpianos, inter Sulpitios jure optimo numerādū. Nō tui obliviscetur unquā aula Romana, quae suū habuit cōsiliariū de supremo Romani Pōti-

ficis Consilio. Scripta tui ingenii divulgata, et foras emissa, tanta cum approbatione doctissimorum virorum, et utilitate juris civilis studiosorum acumen ingenii tui, eruditionem summam, intelligentiam variam, atque multiplicē commendant, atque testantur. Quid illae dignitates, quas non virtute solum, sed litteris adeptus es? An parvo nobis incitamento fuerint ad res litterarias agendas, ad labores omnes suscipiēdos, ac perferendos tua maxima, clarissimaque virtutū, et litterarum ornamenta? non in his solum jurisperitiae litteris, sed in liberalibus studiis, in dialectica, in Philosophia, in sacra Theologia omni laude commendatus es. Quae studia multitudine varia, difficultate ardua, dignitate sublimia, sic omnia cōsequutus es, ut in singulis praestitisse maximis hominibus summa cum laude videaris. Tu tu inquam calcaria nobis, et stimulos adhibebis, ut in uno studio eorum, ad quae aspiramus, et enitimur, omni contentione desudemus. In virtutem ingressus, exitum non reperiam, quam omni aetate magnopere coluisti: qua Duce, atque Principe honores, atque dignitates obtinuisti, obtētas subsidiis maximis, atque firmissimis demissionis, misericordiae, honestatis, diligentiae, patiētiae, atque liberalitatis muniisti. An vero diligentiā, et studiū in officio Pontificis praestando non recognoscent omnes, qui te tanquam unum de privatis sacerdotibus audientē cōfessiones alumnorum, habentem conciones ad populum, et avocantem a vitiis, excitantem ad virtutem, privatim, et publice tuae Fidei, curaeque cōmēdatos homines aspiciunt, et audiūt quotidie? Pietatis, et misericordiae facta cōmemorare contendam, cum te parentem pauperum, perfugium inopum, receptaculum afflictorum universa multitudo compellet? Speras scilicet, ut inopes misericordiam tuam implorent, cum te misereat illorum semper, qui opem tuam pudore, vel animorum angustia non efflagitant? cum egestas alicujūs ad aures tuas pervenit, miseris, et calamitosis statim occurris, atque ipse quaeris occasionem inopiae sublevandae

miſerorum, quid ego privata haec facta commendem miſericordiae, cum publica exſtent moniméta tuae pietatis, et Baeciae, et Menteſae, et Saldubae, et Burgis, et aliis in locis plurimis, et celebrioribus Hiſpaniarũ? Viduas in matrimonio collocatas, captivos tuis pecuniis ex hoſtiũ ſervitute liberatos, nomina egẽtium perſoluta, defenſam virginum caſtitatem, pecunias donatas monialibus, religioſorum familiis auxilia data, collegia aedificata patribus Societatis Ieſu, et excitatã in urbe Biacenſi ſacris virginibus domum, et reditus annuos conſtitutos, et eidem domui adjũctam ad virginitatẽ ſervãdã aedem laxam, atque magnificam quis pro dignitate praedicare poſsit? quemadmodum haec omnia praeſentes admirãtur, et omni ſaeculorum memoria poſteritas obſtupeſcet. Iam vero tantam in cultu famulorum honeſtatem, tantam in adminiſtrorum veſtitu moderationẽm, tam incredibilẽ modum atque temperationẽ, in domeſticis inſtitutis, atque diſciplina vigilantiam, et aſsiduitatem, praeſidia virtutis colendae, retinendaeque gratia foris, et domi parata, tantam parſimoniam, in cibo, potuque temperantiam incredibilem, nos admiramur, et praedicare nunquã deſinemus. Non enim in ſpecie inani, non in veſtitu parietum ſerico, non in menſis exſtructis varietate ciborum, nõ in ſaeculi inanitate, et inſania non ferenda, ſed in Apoſtolorum, in Virginis Mariae, in Ieſu Chriſti imitatione ponendam, et collocandam Pontificum Eccleſiae dignitatem, et majeſtatem oſtẽdis. Sed imitandae tuae demiſsionis teſtimonium, quocunque litterae commeaverint tuae, quocunque pervolaverint, ſatis honorificũ accipiemus: quae non ſigno hujuſce ſaeculi pervulgato, non majorum inſignibus caelato, ut Principum, atque Pontificũ omnium conſuetudo fert, obſignatae perlegẽtur. Quod quis non admiretur, cum nulla claritatem majorum illuſtriorem, neque antiquiores generis, et proſapiae imagines habuerit, quam teſtaia Sarmientorum nobilitas, quam glorioſa Mendoziorum familia, quorum ſplendore illuſtratus Ponti-

fex clarissimus, si via saeculi contenderet, claritatem Regiã, et excelsam passim litterarũ testimonio consignatã ostenderet? Sed qui se totũ Deo dedit, res humanas, fluxas, atque perituras aspernatur. Videte, quem Pontificem Deus optimus, ac maximus dederit, quẽ Mecoenatẽ nostrae academiae Virgo Maria suis precibus a Filio impetraverit: qui nihil inter liberalitatis opera, nec antiquius, nec prius sibi faciundũ putavit, atque proposuit, quam ut hanc academiam, quam ut ejusdem alumnos, quam ut magistros, atque doctores omnes omnibus beneficiis cumulet, atque complectatur. In qua Republica litteraria omnibus ornamentis, et beneficiis afficienda propter liberalitatem Pontificis eximiã, atque praedicandam nisi terminos ad dicendum praestitutos nostram transiliisset concio, eodem audiente, et praesente te, Pontifex illustrissime, quãtam mihi alacritatem praesentia tua, et concursus scholasticorum, atque doctorum consessus frequentissimus ad agendas gratias attulisset? Quis meae orationi tanti Pontificis laudes praedicanti non faveret, cujus immortalem in hanc Remp. litterariam, et in ejusdẽ professores, atque magistros meritorum magnitudinem exstare cognovisset? Appellarem academiam per te auctã, et amplificatam, patronos cohonestatos, et majoribus indies honoribus affectos a mortuis excitarẽ, professores aliquos nominatim compellarem, sermones etiam omnium de te habitos, et gratam, quae tui nunquam obliviscetur, posteritatis memoriam praedicarem, caelum denique testarer ipsum, quod te cum proter tua in nos, et in academiam collata beneficia, tum propter alia plurima, maximaque virtutum ornamenta manet. Qua in re materies copiosa non modo mihi non deesset facultasque dicendi, sed tanquam in libero patentique campo nostra exsultaret, ac serio triumpharet oratio. Quae quoniam angustiora laudes de Virgine Maria habitae fecerunt, tuum est, Antistes praecellentissime, qui pro Dei gloria, et honore augendo beneficia

ficia quotidie cumulare, et adaugere non desieris, pergere quemadmodum facis, ut nos excites, et inflammes ad labores omnes suscipiendos, ad hanc academiam benignitate, liberalitateque tua magis amplificandam. In qua quid quid contuleris, quod si tuum est, non potest non esse maximum, quod ad suum commodum, quod ad honorem, quod ad dignitatem pertinet, Deum, cujus dignitatis ornandae causa fecisti, cumulatiore mensura tibi relaturum esse sperabis. Nos cum tantam gratiam habeamus, quantam maximam animi nostri capere possint, quas possumus, et debemus, gratias agimus immortales, tui nunquam memoriam intermissuri, quam ut retineamus Virginē Mariam precabor. Ad quam rediens, ut unde orsa fuit, in eodem terminetur oratio, absolvam concionem in hunc modum. Te modo appello, obtestorque, Virgo Maria, Regina caelorum, Imperatrix Angelorum, summa praepotensque Domina totius mundi, Mater Assertoris Iesu Christi, communis Parens humani generis, nostrarum rerum Anchora tutissima, Parens, et Patrona Biacensis academiae: quā solita fuisti cunctis in rebus opē nobis, et auxiliū ferre, id ut feras hodierno die ad repetenda bonarum artium studia supplici, humilique obsecratione precamur, tensis manibus, sublatis in caelum oculis, quam maxima religione possumus. Quia nos filii tui, quia alumni sumus, quia nos tibi, nostrasque res, nostram academiam, progressiones studiorum, et eorum studiosos alumnos tibi dedimus, devovimusque. Si parentes filios, si patroni clientes, si Domini servos, si Principes famulos adjuvare solent, his maximis, justissimisque nominibus, si te Patronam, et Principem nostrarum rerum profitemur, si nostris in studiis, si in secundis, et prosperis rebus eventus tibi felices semper retulimus acceptos, si gratias agimus, exstruximus aras, sacra fecimus, et ritu, atque caerimoniis Ecclesiae honores tribuimus, et tribuere perseverabimus in perpetuū,

te nostrorum, quae instituimus studiorum, nostrorum te scholasticorũ, nostrarum rerum, ne ulla unquam oblivio capiat, habeas potius in memoria tuos famulos, et alumnos ad ingenia acuenda, ad excitãdam industriam, ad voluntates, ad animos in litteras, et in virtutẽ tuis precibus, et apud Filium intercessione inflãmandos. Nata nunc es, hodierna die feliciter in hanc lucẽ claritatẽ Solis illustrior exiisti. Hãc unam gratiam tuam esse volumus, ut a te defensa dicatur, et novis indies incrementis amplificata Biacensis academia. Si pueri uno oblato pomo, rebus ludicris ante oculos cõstitutis, uno verbo facto, et hilaritate vultus ostensa facile capiuntur, valeant apud te nostrae preces, valeant praesentis coronae sensus intimi, valeat animus, atque voluntas fundatoris, valeant pietas, atque religio, qua te Infantem jacentem in cunis, Matrẽ Dei futuram colimus, veneramur, atque suspicimus. Nõ divitias, sed litteras, non inanes saeculi honores, sed virtutem cum litteris, ad Ecclesiam Dei tutandam, ad nos ex faucibus Daemonis eripiendos efflagitamus. Id a Filio tuo, cui proxima sedes in caelorum regionibus, Solis aeterni splendore circũfusa, in solio Reginae beatorum Spirituum, caelesti majestate augustissima, facile uno nutu, significationeq; tua impetrabis. Vt litterarum studium repetamus, litteras semper cum virtute conjungentes per Natalitia tua sanctissima, per gaudia natalitiis orbi terrarum, et aulae caelorum allata, per dignitatem Reginae caelorum, per celsitatẽ, unde tot inte maxima, et immortalia merita conferuntur, Matris Christi Iesu tibi delatam, precamur, et obsecramus. Sic diligentia litteras, et virtutem, litteris, et virtute fructus animorũ, et utilitatem Ecclesiae, his meritis, et sanguine Iesu Christi beatorum gloriam consequemur.

DEMONSTRATIO IN DELIBERAtionem cadens ad illustrandas orationes quantum valeat.

Quae-

Qvemadmodum in superioribus exornationis orationibus Demonstratio viguit, et jactavit sese, velim intelligat eloquentiae studiosus in deliberatione quoque hoc tantum eloquentiae ornamentum venire cum omni sua dilatãdi multiplici varietate. Petetur exẽplum ex subjecta oratione de labore in litterarum studia cõferendo: quae illustratur sermocinatione florentis academiae, Prosopopoeia viri sapientissimi, et affectibus concitatis in peroratione vehemẽtibus ex beati Hieronymi studiis, et ex aliorum Ecclesiae Patrũ laboribus in percipiendis litteris feliciter impensis. Neque minus illustris est orationis aditus ab otio ex academiis ejecto praepositus confirmationi summa cum magnificẽtia: quam consequentium, et effectorũ frequentatio cum illustri schematum vestitu distinguit.

ORATIO DE LABORE, VITA, ET spiritu litterarum.

VTINAM, Auditores Optimi, quoniam anno vertente vacationes praeterierunt, et studia renovantur, instauranturque pridie calendas Octobris, atque adeo feriis beato Hieronymo sacris, veram vobis comprobantibus mittere vocem ex istius loci celebritate potuissem. Tandem aliquando desidiam torpentem otio, languorem afferentem scholasticis, pestem studiis nefarie molientem, atque huic academiae exitium, et mortem minitãtem e gymnasiis ejecimus, emisimus, atque ipsam egrediẽtem e musaeis omnibus diris execrationibus devovimus. Abiit, excessit, erupit. Nulla jam pernicies a monstro illo, atque prodigio rebus ipsis litterariis, atque adeo intra officinas cujuscũque generis, et ordinis facultatũ,

et disciplinarum comparabitur. Atque torporem studiorum hostem intestinum sine controversia depulimus. Non jam intra subsellia nostra pernicies illa versabitur. Non cum studiis humanioribus, non cum dialecticis, non cum Philosophicis erit. Nō deniq; intra ipsum sacrae theologiae gymnasiū pertimescemus. Academiis omnibus desidia mota est, cū est a nobis propulsata. Palam jam cum litteris, atque virtute nullo impediente societatem coibimus. Sine dubio abjecimus desidiam, fortiterque propulsavimus, cum illam ab instaurationis tempore studiorum in exsilium proficisci quodammodo, et abire coegimus. Quod ab hoc die non cruentū pugionem, ut vellet, efferet, quod nobis dicentibus instaurata studia sunt, quod ad laborem suscipiendum scholasticos adhortabimur, quod multos adolescentes ei de manibus extorquebimus, quod laborantem juventutem, quod desudantem multitudinem videbit, quanto illam moerore afflictam, et profligatam putavistis? jacet illa nunc prostrata, Patres, et se perculsam, et abjectam luget, et execratur eadem diem hunc, atque detestatur: cum academiam hanc ex suis faucibus ereptam esse timet. Quae quidem laetari omnibus videri debet, quod tantam pestem evomuerit, forasque projecerit. Atque equidem si quis est talis, quales esse omnes oportebat, qui in hoc ipso, unde instituitur, et inchoatur oratio mea, felicitatem academiarum praedicet, quod tam capitalem adversariā relegatā viderit potius, quam metuendam in posterum: non est ista minima felicitas studiorum, sed magna admodum, Auditores. Ejectam equidem esse desidiam, et omni ratione semper amandatam esse oportebat, idque, et res litteraria, et virtus, et bonarum disciplinarum progressiones jam diu tulerunt: sed quam multos fuisse putatis, qui propter rei difficultatem in otio, languoreque jacebunt? his ergo succurram oratione mea, reliquos alacres, et erectos aspiciam. Atque uno solum AEgyptiorum simulachro, quod vitam praefert, mortem

nes-

nescit, fugat vitium, parit virtutem, quo vult, homines sui spectatores provehit, id quo modo praestare videar, attendite. Adeamus igitur AEgyptios, et cum illorum imagines, tum cordis effigiem inspiciamus, quae de bulla pendens suorum ornabat virorum pectora, in hanc speciem, et similitudinem, qua torques aurei, qua muraenulae speciosae, qua bullae Magnatum Hispanorum, cum agniculo de collo pendente cernuntur, et ipsa mulierum emblemata gemmis illuminata fulgentibus. Nonne cum viri bullam, tanquam insigne gererent, illos ea de vitae rationibus admonebat? eosdem ad laborem, ad sui status, atque fortunae leges, eosdem ad virtutis studium, ad quam contendere deberent, hortabatur? Cumque illos de officio suo moneret, ubicunque locorum fuissent, nonne etiam consilii, prudentiaeque, qua praediti debebant esse, ne tanquam mente capti furere, et debacchari viderentur, partes ostendebat. Sic equidem agere rem litterariam, sic in studiis versari debent adolescentes, ut vitam ipsis studiis impertiantur, et spiritum, quibus artes aluntur, et sustentantur. Quid enim est vita? quae corpore, et spiritu continetur. Quandiu remanet in nobis? quandiu spiritus ipse remanserit, atque animus in corpore. Quid agit animus inclusus his corporis compagibus? ut fungamur corporis muneribus, et non mortuorum videamur similes, qui spiritu carentes, nullas possunt actiones suscipere. Quo plus igitur animi fuerit in homine, eo majorem contentionem adhibebit ad res agendas? nullus est hac de re dubitandi locus. Atque hic spiritus, qui viget in homine, quinam, rogo, fuisse dicetur a nobis? vis illa, contentioque corporis, et animi, qua suscipiuntur exercitationes, et aguntur negotia, quae nobis demandata sunt. Diligentiam igitur, et laborem si constituero principem agendae rei litterariae, non aberrabo? Imo vero haec est vita studiorum, sine qua bonae litterae jacebunt. Age igitur, quoniam id certum est, neque ulla ratione controversum, o-

pus est adhibere curam, et diligentiam in litterarum stu-dio scholasticos, ut vitam, quam volumus, et litterae postulant, cum eam auferant negligentes, et desides, nos studio, diligentia, laboribus, et vigiliis afferamus? Atque id AEygptii significare voluerunt bulla de collo pendente, cum appenso corde: quo simulachro, et ad Reip. administrationem, et ad magistratus gerendos, et ad ostendendam majorum nobilitatem, et ad rem bellicam, et litterariam usos fuisse cognovimus. Quod vel nomen litterarū indicat, rem significans plenam laboris, plenam difficultatis, et infestam plurimis periculis, et gravissimis bonae valetudinis offensionibus, sive legendo saepius, sive scribendo, munus praestemus litterarum. Cujus non dissimile videtur, sed magis in promtu laborem statuens nomen usitatum, et commune studiorum. Quid enim est aliud studere, quam operam alicui rei dare, atque hoc quidquid est operae, quidquid studii, quod ponendum est, incredibili cura, et assiduitate semper impedere, ut quidquid ex eo, quod quis poterit, etiam si aliquantulum remittat, jacturam faciat non exiguam? Quodsi nos retulerimus ad artium familiare nomen, an ulla erit ars de maximis non solū sed etiam de minimis, quam sine labore juvenes exercedam, colendamque putent? Ita tempora partimur et audiendis, et recolendis bonis artibus, atque disciplinis, ut nunquam non laborare, nunquam non desudare debeamus. Quod disciplinae, quod doctrinae nomen non minus ostendet, quorum unum ad praeceptorem de suggestu, et in magno conventu discipulorum, quam intēta voce disciplinam, doctrinamque tradentem, alterum ad discipulos summo cum silentio percipientes, mandantesque memoriae, quaecunque ex ore praeceptoris exeunt, non obscure confertur: atque utrunque non exiguum laborem suscipere necessarium est, suis in muneribus, officiisque faciundis. Cum autem tria nobis animi munera sint ab immortali Deo donata memoriae, voluntatis, et intelligentiae, non voluntate nos in studia conjicere?

cere?

cere? non dies noctesque laborare? non versare libros? non multa mandare litteris?non describere de libris?non interesse disputationibus?non argumentari?non respondere? nō ad argumenta,non ad responsionem scientiam,et artium bonarum supellectilem cōparare debemus? Mens equidem commentabitur secum subtiliter,et acute, quae proferat in lucē, claritatemque gymnasiorum,et varias, et multiplices intelligentias,obscuras,et difficiles animo cōcipiet, enudabitque, quibus illustrata per omne genus artium,atque disciplinarū, cum utilitate permeabit. Atque ut insideant infixae, neque deleantur ad specimen ingenii litterarumque capiendum, ad occasiones,opportunitatesque necessarias,memoria,cū opus sit, quemadmodum sociae comitesque, suas partes laboriose praestabit. Videmus formicam parvulā, et imbecillem aestivo tempore areas petere saepius, ac repetere grana deportantem,abdentem,congerentemque infra terram frumenti plurima,quibus hyemali tēpore vescatur: sic equidē adolescentes in flore juventutis,dum per tempus,per vires licet,ad reliquam vitam tranquille, et honorifice degendam opes sapientiae cumulabunt. Nam errant illi sine dubitatione,et toto quidem caelo aberrant,si putant se divitias habituros esse multas,et domum ornatā,et instructam, quae litteratos homines manent,aut saeculi,vel Ecclesiae dignitates, et honores amplissimos consequturos esse,nisi suis in artibus,praeclari fuerint, et excellentes. Non jurisperitus ad causarum patrocinia,ad Consilia Regum,ad Praeturam ullam ascēdet. Non theologus efferetur ad Ecclesiarum sacerdotia, ad aliquam sedem Pontificiam,nisi scientiam habuerit suae facultatis plurimam,et exquisitam. Quam quomodo se consequi posse putāt,nisi labore multo,nisi sudore,nisi vigiliis nocturnis,atque nulla corporis ipsius requie, semper multis, et assiduis se frangendo,conficiendoque laboribus. Quemadmodū terram arare videmus agricolam, et iterare diligenter perferentem gelu,pruinas,et aquas hyemales, et arationis, atque

laboris ferre fructus uberes, atque praestantes: sic etiam studiorum ferent litterati laborumque pretium suorum dignissimum. Demus esse aliquam academiam dono ac munere divino praeclare constitutam, exquisitis etiam de toto terrarum orbe praeceptoribus, et scholasticorum ingeniis acerrimis diligentia, studio, assiduitate florentem, nihil scholasticos agentes, nihil cogitantes nisi de litteris, atque praeceptores praelegendo, discipulos audiendo, tantam, et tam strenuam operam navare, ut cum vocibus magistrorum gymnasia personent, et auditorum multitudine compleantur, tum dies omnes maxima frequentatione celebrentur. Demus etiam pro poste (quod vulgo dicitur) quaerere discipulos, multa percōtari de praeceptoribus, argumentari, objicere, non a praeceptoribus discedere nisi veritate perspecta, cū fuerit factum satis dubitationi suae, binos aut ternos convenire, in peristylio inambulare, conferre praelectiones, recolere vicissim domibus suis, atque adeo intra parietes cubiculi domesticos, nullum abire sibi tempus a litteris vacuum, laborare, desudare, dies noctesque nulla capere requieris intervalla, cumque litteris se totos dedant, virtutem unice colere, hanc principem ducere ad cursum persequendum, conficiendumque litterarum, non plateas viasque lustrare civitatis, nullum agnosci vitium, nullum persentiri scelus, summam esse virtutem, summamque morum integritatem, castitatem dominari, florere virginitatem, et ob eam causam ex hac academia prodire doctos, et maxime litteratos ad illam ex omnibus orbis terrarum partibus magis, quam quondam Athenas bonarum artium inventrices, bonorum morum, ac litterarum causa convenire adolescentes, nullum ordinem singularum facultatum, atque disciplinarum magis frequentem, magis esse florentem, et ornatum magistrorum, et doctorum celebritate, et splendore clarissimo. Quid clarius hac pulcerrima, florentissimaque academia? Cum laurea quis donatur magistrorum, vel insig-
ni-

nibus afficitur doctorum, lumina te dicas videre sapientiae, magistros, et doctores pileis, et suis insignibus ornatos, et illustratos intuendo, tantam in ore dignitatem, tantam in oculis, et fronte gravitatem, in corpore compositionem, et majestatem non tacite solum tecum commendando, sed etiam prae magnitudine multum ac diu quibuscúque cum aliis admirando. Demus manere hos clarissimos homines dignitates maximas, appeti ab ecclesiarum Praefectis, ad sacerdotia deposci, ad Praefecturas sacras, ad regimen, et clavum orbis terrarum universum, et ob eam causam Regibus maximae curae fuisse semper, et esse litterarum hujusmodi domicilia. Quid si illorum humeris urbes omnes, provinciae, atque adeo regna terrarum inclinata recumbant? et ipsae sacrarum familiarum aedes ab hac academia non parum adjutae fuerint, adolescentibus maximae spei, et exspectationis in suam societatem cooptatis, qui disciplina sua, bonis moribus tales evaserunt milites Christi Iesu, quales Ecclesia florentissimis quondam temporibus, et litteris, et sanctitate singulares, et admirandos tulit? Quid hac academia felicius? quid fortunatius esse potest? non Athenae tantopere celebratae silebunt? non tacebit Alexandria, tum etiam, cum plenissima doctissimorum hominum erat? non Rhodus, cujus invisendae causa Imperatores multi, terras, et maria transmiserunt? non denique Italia plena bonarum artium, atque disciplinarum in oblivione sempiterna jacebit? Quae cum ita sint, quaero ab omnibus, cur laborem non excipiemus, qui suppeditat nobis, ut animus hac litterarum cognitione imbuatur, et his omnibus ornamentis illustratus splendescat? An vero existimamus suppetere litteratis posse, quod quotidie proferant in tanta varietate scientiarum, nisi animos suos doctrina excoluerint? et eadem doctrina posse perficere, quod voluerint, nisi corporum, et animorum adhibeant contentionem? Sapiens

si loqueretur ex hoc loco, sic vobiscum ageret, et hunc ini-ret sermonem. Ego quidem fateor me laborem nullum sub-terfugisse pro sapientiae dono, ac munere consequendo, me-que ita litteris tradidisse totum, ut nihil non studuerim tē-poris impertiri studiis, et noctes ipsas ad dierum labores ad-jungere. Ita totos annos in litteris posui, ut ab illis nullo me unquam tempore, aut commodū, aut otium abstraxerit, aut voluptas avocaverit, aut denique somnus retardaverit: et his gradibus ad hanc sapientiae amplitudinem, ad nominis glo-riam illustrem, ad afferendas Rebuspub. utilitates perveni. Quamobrem qui progressus hujusmodi cōcupierit, seipsum colligat, et otio bellum faciat perpetuum. Quantum homini-bus ad rusticationes suas, quantum ad dies ludorum celebrā-dos, quantum ad honestam voluptatem, et ad ipsam requiem corporis, et animi conceditur temporis, quantum alii tribu-unt reficiendis corporibus, et animis a labore sublevandis, quantum denique congressionibus, quantum colloquiis, tā-tū ipse cum caeteris justis, legitimis, ac necessariis tēporibus ad studia recolenda litterarum, secumque, vel cum aliis ho-minibus litteratis repetenda sumet. Quod Christianis ho-minibus hoc faciēdum est magis, quod ex his laboribus vir-tus quoque crescit, et honestas, quae quantacunque in san-ctis hominibus fuit, nunquā animorū cōmodis defuit. Qui cū librorū assidua lectione, multisq; sanctorū litteris, cū ho-rum cognitione monimentorum sibi persuasissent, nihil esse invita magnopere expetendum, nisi virtutem, atque sanctimoniam, in ea autem persequēda omnes cruciatus cor-poris, omnia pericula mortis, et exsilii parvi esse ducenda, cuncti se pro virtutis tantae petendis exemplis in sancto-rum res praeclare gestas legendas, atque in ipsorum ingenii monimenta perscrutanda nunquam non conjecerunt. Ple-nae sunt omnes aetates, pleni profani libri, plena sanctorum monimenta: quae non ita legerentur frequenter, nisi labo-rum, et vigiliarum fructus ostenderentur. Et quidem mul-

ra Fidei cultoribus incitamenta non solum ad legendum, verum etiam ad imitandum laboris, et diligentiae clarissima scriptores, et veteres, et recentiores reliquerunt: quae sibi semper viri praestantes in virtute colenda proponentes ad labores omnes excipiendos corporum, et animorum vires omnes, nervosque contenderunt. Ac ne quis quaerat, omnes illi, quorum virtutes insignes fuerunt, his laboribus, quos tu tantopere commendas, vigiliisque omnino fregerunt sese? Non est difficile quidem hoc de omnibus confirmare: sed tamen est infinitum singulos persequi: quare, quod nunc dicam, animis, memoriaeque mandatote. Ego quidem multos homines excellenti ingenio, ac judicio fuisse, et sine multo labore, rerum scientia non exigua, et laudabiles, et spectatos fuisse fateor: etiam illud adjungo saepius ad scientiam rerum habendam ingenium sine labore multo, quam sine ingenio valuisse laborem. Atque idem ego contendo cum ad ingenii praestantiam, et acumen acerrimum accesserit constantia quaedam, perpetuitasque laboris, tum illos homines admirabiles, ac plane divinos exstitisse. Ex hoc video fuisse illum numero, quem homines Graeci dixerunt principem eloquentiae, Demosthenem: qui dolere se ajebat, si quando opificum antelucana victus esset industria; ex hoc Aristotelem, et Platonem, parentes Philosophiae habitos, atque praedicatos: ex hoc fortissimos viros, et illis temporibus eloquentissimos Iulios, atque Scipiones: qui profecto si ad labores impendendos pro eloquentiae studiis nocturnas vigilias non suscepissent, nunquam unus commentarios suarum rerum praeclare gestarum reliquisset, alter in armorum medio strepitu, et in omni ornando, struendoque militari apparatu nunquam neque Philosophorum invisisset academias, neque libros eorum versandos, relegendosque curasset. Itaque libri labores deposcunt, vigilias desiderant, quietis temporibus apti sunt, bellicis et turbulentis non intermittuntur, adolescentes colunt, senes non

omittunt, secundis, et adversis rebus leguntor; prandiis ipsis intermiscentur, atque coenis, mentem non derelinquunt in negotiis agendis, cum Imperatoribus in lecto sub pulvinis jacent Alexandri, litteratos semper comitantur, rusticantur, peregrinantur. Quod si ipsi, neque tantos labores suscipere, neque virium nostrarum imbecillitate perferre potuissemus, tamen eos excipere conari deberemus: maxime cum ab Imperatoribus susceptos fuisse videremus. Quis vestrum tam alieno animo fuit a musis, et a vero, qui Alexandri in litteras labore non commoveretur, qui cum esset Imperatorum fortissimus, et orbis terrarũ victor, mortuus tamen propter gloriam rerum bellicarum comparatam videbatur omnino mori non debuisse? Ergo ille Homeri carminibus tantum amorem, et voluntatem ostenderat in poësim, ut sub pulvino libros unius poëtae cum pugione dormiens haberet, nos et poëtas, et oratores, atque jurisperitos, medicos, atque theologos non multo cum labore versabimus? Quoties vos legistis, Auditores, utar enim vestra benignitate, quoniam me de litterarum spiritu, atque vita dicenté tam attente percipitis, quoties vos legistis Archimedem, cum urbem expugnassent hostes, neque magnum numerum aedium, atque multitudinem tectorum horribili fragore cadentium auribus suis accepisset, in ipsis inhaesisse libris infixum, atque desudantem? Quoties in cubiculum ingressos milites non exaudiisse? neque fulgorem micãtium vidisse gladiorũ, donec ab ipsis captus, et comprehẽsus fuit, stupens, atque insciens adhuc eversae, direptaeque patriae? Quoties multos cótra debilitatem, infirmitatemque naturae contendisse philosophos, ut dies noctesque ad litterarum studium incumberét, eosdem morbis, et aegrotationibus conflictatos adduci non potuisse, ut ad litteras, et ad studia morte jam jam imminente non redirent, ut cum ipso extremo spiritu libros de manibus expressos, et extortos eisdem fuisse legamus? Hos non imitabimur? non sequemur? non omni ratione complecten-

doscurabimus? Atque sic a summis, et sapientissimis hominibus accepimus, rerum bellicarum artem, et disciplinam summo cum capitis discrimine adiri: litteratos homines nasci, et nullis adhibitis laborib⁹ fieri, et quasi nulli⁹ pretii, neque aestimationis homines in otio atque desidia creari, ali doctos, et sapientes putabimus? Non immerito Philippus quondam Imperator, et filius eidē carissimus in equo vehebatur uterque celeri admodū, et veloci. Et ipse Bellerophon chymerā monstrum superasse deterrimum, in equum sublatus alatum ferebatur: quod res arduae nullae geruntur, neque conficiuntur unquam sine labore, sine diligentia summa. An vero ad majorum nobilitatem conservandam, et ad illam nunquam ex mentibus abjiciendam pueri, quam bullam pendentē de collo gerunt, nūquam intueri desinent? An etiam ipsi Imperatores subactis hostibus, domitisque provinciis, quod vitā impertiti fuisse suis militum fortitudine, diligentia, consilio, et assiduitate viderentur, in urbem bulla donati triumphantes ingrediebantur? nos litterarum studium non laboribus, vigiliis, constanti perpetuitate excitandum, augendumque curabimus? Sit apud vos, Auditores optimi, litterarū honos magni existimatus, quas nullae unquam gētes ejecerunt, nulla nō tēpora tulerūt, quae nullorū hominū nō fuerunt, atque adeo regum, et Imperatorum clarissimorū. Saxa, et solitudines litteratorum vocibus responderunt? ferae saepe gentes, et immanes mansuefactae fuerunt, atque subjugatae? Ipsi Imperatores suam vim submiserunt, majestatemque celsissimamē inter arma regnarunt, et gladios hostium internecione cruentatos? nos litterarum alumni earum praeceptis, et doctrina exculti, non sapiētiae dignitate movebimur? Anaxagoram relinquentem patriam suam audiemus? et se abdicantem parentū jure haereditario obveniēte patrimonio? nos, quos, ut litteris operam demus, patrium solum vertere necessarium non est, in patria litterarum studiis operam non navabimus? Pythagoram illum summum quondā philosophū, ut aliquantu-

lum adderet ad philosophiae cognitionẽ, varias orbis terrarũ partes peragrasse, maria navigasse multa legimus, nos nullo itinere, nec navigatione defatigadi in otio, atq; torpore jacebimus? pericula magna, atq; gravia, et in multa varietate terra marique obita, nulla recusata fuerunt a Democrito, quẽ homines non modo Philosophiae appetentissimum, et avidissimum, verum etiam nomen illius clarum, et insigne celebrant. Democritus patria, parentibusque relictis praeteriit populos, civitatesque diversas locorum intervallo disjunctas, et immanitate barbaras, et efferatas. Democriti laus est se immensa profundaque maria nullo timore tẽpestatum, amore scientiarum maximo sulcavisse, ex omni maris perturbatione, atque fluctibus concitatis ereptum atque conservatum fuisse. sua semper feretur, et praedicabitur litterarum memoria manente patrimonii contemti repudiatique laus gloriosa, et incredibilis. Laboris haec sunt trophaea, diligentiae monimenta, et utriusque triumphi gloriosissimi. Illustris fuit Euclides, et disciplinae Socraticae tantopere cupidus. Itaque is Socratem adiisse nõ ctu dicebatur, atque propter odium Megarensium, et Atheniensium inveteratum mutata veste Athenas nullam non noctem adibat. In caelum tollitur Gordianus Imperator magnus, in cujus Imperatoris persona litteris honos adjungitur. Multi etiam alii Reges, et Imperatores, Caesares, Scipiones, et consequutis temporibus Adriani, Taciti, Augusti, et de Christianissimis Regibus Caroli magni Reges Galliarum, Borsi ferrariẽsium Principes, de nostris Principibus Ildefonsi Reges non sine magno in litteris posito labore decorantur. Ergo illi, qui Reges erant, litteras tantopere fuerunt amplexi, nos scholastici in hanc academiam ascripti, litterarum cultores habendi diligentes, et strenui, non eandem diligentiam adhibebimus? Quousque enim per omnia, quae nobis carissima sunt, negligentiam patiemur in nostris regnare gymnasiis? An non satis desidiae datum est ipsis studio-

rum intermiſsionibus? Quid agebatis id temporis ſcholaſtici (et cum improbis loquor) quemadmodum partiebamini horas dierum matutinas, et veſpertinas? Nam nocturna omitto tempora, neque volo vos confici laboribus, non abſumi vigiliis: quoniam ſunt calores immoderati, quoniam aeſtus tẽpora graviſsima, quoniam vos eſtis teneri, atque delicati, quoniam non annos multos nati: periculum autem eſt, ne contra infirmitatem imbecillitatemque veſtrã contendatis. Deducti fuiſtis a parẽtibus in gymnaſium, dediſtis vos in diſciplinam noſtrorum hominũ, veniſtis perceptum bonas litteras, bonaſque diſciplinas: an cũ vocibus praeceptorum perſonare gymnaſia, tot horas mane, totidem veſperi praelegendo ponere quotidie praeceptores, audiendo bonos, diligenteſque ſcholaſticos aſpiciamus, vos languere videbimus otio? et ferant, ſinant, patiantur illi, quorum curae traditi, commiſsique fuiſtis? nõ ſatis otio, ſatis corpori, ſatis deliciis, atque adeo putidae, foetidaeque carni ipſis in vacationum diebus indulſiſtis? Quae vita veſtrum fuit, cum obliti litteras, obliti libros, obliti finem, in quem vacationes dantur, vos nihil eorum, quae de curſu anni praeteriti audieratis, recolueritis? ſiccine tẽp° inſumebatis, ut otii ſervi, mancipia libidinis, ſectatores veneris, et omnium vitiorum adminiſtri videremini? Quid habet boni luſtratio matutina, veſpertinaque viarũ, frequentatio ludorum, itio, reditioque, quo, et unde, vos ſcitis, me autem de hoc loco nominare turpiſsimum eſt? Quid commemorẽ pecunias in ludis cõſumtas? Quid proferã pactiones tranſiliendi ſepimẽta non ſemel hortorũ, vineas clam, ac per vim aditas, ablata poma, reliquos fructus ſurreptos, percuſſos cuſtodes, et ad vos defendendos, ad veſtra furta facienda (ſic enim palam jam loquor, et ſuis ſcelera nuncupabo nominibus) vim allatam, factos impetus, alias injurias, contumelias, probra, dedecora partim illata, partim accepta? levia illa fuerunt perferre calores, perpeti Solis

ardores, aestus gravissimos tolerare, redire domum tostos, et adustos Sole, tanquam operarios, tanquam ruri semper vos inservientes. Quod si, quam Deus pestem avertat ab his scholasticis, libidines captatis aliquas, et corporis voluptates non praeteriistis, si verba turpia, si cogitationes obscoenas, si carnis contrectationem, si libidinosorum congressus, si mulierculatum consuetudinem non vitandam fugiendamque curastis, vos ne litterarum alumni, vel libidinum mancipia? studiosi litterarum, vel Cupidinis, et Veneris scorta spurcissima? Iesu, vel daemonis administri? honestatis, an turpitudinis amantes? quo nostrorum praeceptorum disciplina? quo labores? quo vis, et contentio redacta fuit? Quos fructus laborum tulerunt? quos instituerunt, adolescentes? quos nihil Societatis Iesu recordatio, nihil sui muneris, et officii ratio, nihil auditae conciones publicae, nihil adhortationes privatae, nihil offensiones animorum, nihil progressiones, et in litteris, et multorum in virtute bonorum, nihil benignitas praeceptorum, nihil minae, terrores, suppliciaque a scelere revocare potuerunt? O nequitiam inauditam. O pravitatem intolerandam. Hos in scholas redire? hos repetere gymnasia? nostris cum scholasticis versari? hos resipiscere, et ad rationis gyrum adduci velle explorata spes erit, atque certa? Quid mea praelegere praeceptores mane, vesperique scholasticis imbuendis, instituendisque desudare, si vel absunt a praelectionibus isti? si cum bonis non se conjungunt? si languent? si jacent? neque spiritum ad litteras sibi datum, neque impertitum vellent? Caninii equites Romani, nec infaceti, et satis litterati: qui cum in hanc academiam otiandi causa, non litteris vacandi venerint, ut illi syracusis hortulos, et gymnasia ad suas delectationes Hispali habere velint. Quid enim aliud sua negligentia contendere velle videntur? Nam aut scholastici sunt, vel non: si sunt, laborent, desudent, vigi

gilent in litteris. Si non, quid nostras in scholas ventitant? secedant ab scholis, a nobis excedant, abeant, contendant, quo voluerint, et tam tetra nostris e gymnasiis exhauriatur sentina malorum. An vero, cum Latinos suis historiis, et poësi, rhetores suis orationibus, et exercitationibus eloquentiae, dialecticos artium liberalium studiis, philosophos arcanis naturae indagandis, ipsos denique theologos sacrae caelestique disciplinae videamus operam navare, desides inter diligentes, improbos inter bonos, libidinosos inter castos versari patiemur? et quod aliarum academiarum praefecti, quod urbium moderatores suis in civitatibus non patiuntur, nos in virtutis domicilio, in honestatis officina perferem? (Vita, vita inquam, id est labore semper in studiis opus est, atque diligentia. Quod si quis minorem gloriam, aut fructus non praestantiores putat ex nostris laboribus petendos, vehementer errat: propterea quod antiquorum labores philosophiae, poëseos, aut eloquentiae finibus continebantur, nostri, quos supra nominavi, sancti Doctores in sacram disciplinam, in animorum decus, in caelorum gloriam spectant. Quare si litterae, quas colimus, cum virtute cultae caelorum praemiis compensabuntur, quo nostrorum immortalitas animorum spectat, eodem laborum nostrorum curriculū, et exitum spectare aequum est. Quod cum litteratis hominibus, quorum laboribus terrarum orbis illustratur, haec ampla sint, tum iis certe, qui sacerdotii, sacrarum familiarum, et concionatorum status obtinendi causa, artibus student, et disciplinis, hoc maximum, et diligentiae incitamentum erit, et laboris. O fortunate Hieronyme, qui labores omnes pertulisti pro litterarum absoluta cognitione consequenda. Cum reliquisti patriam, cum adiisti tot disjunctas orbis terrarum partes, cum ab oculis parentum in solitudinem concessisti, cum maria vastissima hyeme transiisti, quae te, pater

ſanctiſsime, praeter vitae ſanctitatem, niſi litterarum, ac ſapientiae cupiditas infinita in tantos labores conjiciebat? fuit etiam illud commune conſortibus laboris, et gloriae tuae, caeteris Eccleſiae ſanctiſsimis Doctoribus. Pudet me quidem mei, et pudeat etiam unumquenque noſtrum, cũ confecto litterarum curriculo, non magnis, ac multis laboribus lauream licentiati, vel doctorum decerni ſtudueritis ab academiarum Decanis. Sancte Gregori, beate Ambroſi, dive Auguſtine, cur non vos accipimus inſpiciendos, contemplandoſque, tam doctos, tam ſapientes, adeo in libris laborantes, atque vigilantes? O felicem Bonaventuram: O fortunatum Thomam. O praecellentes Baſilios, Iſidoros, Laureanos, Leandros, laborum omnium patientes, nullius quietis conſcios, cunctiſque carentes delectationibus, qui ſic laboraſtis, ſic deſudaſtis, ut ad relligionem, et ad litteras nervos omnes intenderetis. Si veſtrũ omnium dignitas ad labores ſubeundos excitaret juventutem hanc, et coronam auditorum florentiſsimam. Si veſtrum illuſtri memoria flagraremus, et arderemus cupiditate magni, et juſti laboris: quo de nunc cum agimus, veſtrae dignitatis ornamenta miramur. Quibus modis poteſtis, jacentes noſtros animos excitate. Valebitis apud Societatis noſtrae ſcholaſticos in ſtudia ingrediẽtes viri ſanctiſsimi, atque religioſiſsimi, litterati, et docti apud litterarum cupidos, et amantes, ſacri Doctores apud viros laureae gradũ decurſu temporis poſtulaturos. Audient omnes cupiditatem ſtudiorum animis injectam ope veſtra, motus ab auctoritate tanta factos perſentient. Facietis non ſolum fidem, cum mentem injeceritis laborandi, ſed movebitis animos, et duros quanvis, atque ferreos mollietis. Vertetis vos ad Eccleſiae utilitates, ad gloriam veſtrorum laborum ſimilem: ſic quaſi facibus excitati cogitabunt adoleſcentes de praemiis, quae juſtos labores manent. Quid habeant boni labores pro virtute

ſuſ-

suscepti, quid pro religione, pro Christo Iesu tolerati, quid pro juvandis proximorum animis tolerantia, quid sacrorum honos doctorum, quid laurea tantae dignitatis, quid splédor, quid nomé, quid excelsa, qua sacri Doctores fruuntur, sedes, et immortalis gloria, cogitabût. Caelestia sunt ista, mihi credite, adolescétes, et divina decora beatorũ, vos labores sanctorum suscipere, illorum vestris in studiis vobis finem proponere, postea consequi gloriá eorum caelestem, suis in sedibus collocari, suis interesse spectaculis, suis annumerari coetibus: quibus ex rebus nihil est, quod non verum ac solidum tenere, nihil, quod non referre ad caelorum immortalitatem possitis. Quin vos hanc urbem incolitis, vos hanc frequentatis academiam, qui, ex quibus domiciliis tot scholastici, tot quondam optimi adolescentes, et praeteritis, et nostris temporibus Pontifices facti numerantur, ut ipsi cum eisdem tanta gloria ornatis ad portum tam secũdum appellatis, cupere semper, ac velle debetis. Quare incumbite ad studium litterarum adolescentes optimi, ea diligentia, quam tot rationibus videtis, et argumentis comprobari: tum ipsius similitudine formicae, tum academiae descriptae felici fortunatoque statu, et Romanorum insignibus, et AEgyptiorum hieroglyphicis, auctoritate tanta, quantam cõvenit existimari, quam veterum Philosophorum, et Regum, et Imperatorum vigiliis, et laboribus confirmatam esse videtis: necessitate vero ejusmodi, et honestate, quae commodis Reipublicae Christianae, gloria Doctorum Ecclesiae sanctissimorum, vigiliis, et monimentis suorum ingeniorum ostendatur. Sic diligentia vestra, vestro labore vestrae res crescent, augebitur status Reip. et vobis praemia non in his solum terrarum, sed in caelorum sedibus cum immortalitate nunquam interitura consequemini.

PERORATIO DEMONSTRATIONIS.

Exempla judicii libens praeterii, quod in hoc genere dicendi, mutato judiciorum ordine, nullam nostri rethores orationem elucubraturi sint. Quod si forsan ingenii acuendi gratia causam aliquam forensem velint adumbrare, ex superioribus Demonstrationis exercitationibus cujuscunque formam, et similitudinem habebunt.

Finis Demonstrationis.

HISPALI.

Excudebat Rodericus Cabrera.

Anno 1598.

INDEX EXERCITATIONVM DEMONSTRATIONIS. numerus paginam indicat.

Index primi libri.

Index libri secundi.

*

Index libri tertii.

Index Libri quarti.

* 3

Index Libri Quinti.

FINIS TABVLAE.

* no tiene q̃ expurgar segũ el expurgatorio de el año de 1640.
Fr Benito [illegible]